

[r¹i'mə bək¹ʃ¹iɛn¹e:]
[²ɑ:gn¹e: tʃ¹ɛ¹pɑ¹it¹iɛn¹e:]

Rima Bakšienė
Agnė Čepaitienė

[tɛrptɔʊt¹ɪn¹e:s
fɔ¹n¹ɛt¹ɪn¹e:s vɐ¹e:²tʂ¹e:l¹e:s
²rɑ:ʃ¹m¹ɛn¹i:s l¹iɛ'tɔʊ¹u:
tɛr¹m¹ɛ:t¹i:ro:jɛ]

TARPTAUTINĖS
FONETINĖS ABĖCĖLĖS
RAŠMENYS LIETUVIŲ
TARMĖTYROJE

RIMA BAKŠIENĖ
AGNĖ ČEPAITIENĖ

Tarptautinės fonetinės abėcėlės rašmenys lietuvių tarmėtyroje

Mokslo studija

VILNIUS
LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS
2024

Patvirtinta spausdinti Lietuvių kalbos instituto
Mokslo tarybos posėdyje 2024 m. gruodžio 5 d.
(protokolo Nr. MT-13).

Žemėlapius sudarė
Agnė Čepaitienė

R e c e n z a v o

prof. dr. *Asta Kazlauskienė* (Vytauto Didžiojo universitetas)
doc. dr. *Asta Balčiūnienė* (Klaipėdos universitetas)

Bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos integralios bibliotekų informacinės
sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*.

© Rima Bakšienė, Agnė Čepaitienė, 2024
© Agnė Čepaitienė, žemėlapiai, 2024
© Audronė Kvietkutė, santraukos vertimas į anglų kalbą, 2024
© Lietuvių kalbos institutas, 2024

ISBN 978-609-411-380-2

<https://doi.org/10.35321/e-pub.135.tfa-lietuviu-tarmetyroje>

*Yra tokia pasaulio fonetikų sąjunga (IPA).
Moki jų raštą – paskaitysi japonišką žodį kaip japonas.
Parašysiu žodį kupiškėniškai – japonas paskaitys kaip aš.*

Kazimieras Šaulys

TURINYS

Pratarinė	9
Įvadas	11
1. Lietuvių tarmių transkripcijos istorija: svarbiausieji etapai ir raidos bruožai	19
1.1. Jurgio Gerulio <i>Litauische Dialektstudien</i> – mokslinės kopenhaginės transkripcijos pagrindas	20
1.2. Lietuvių tarmių mokslinės kopenhaginės transkripcijos raida XX–XXI a.	23
1.2.1. Kopenhaginės transkripcijos raida XX a. vid.–XX a. pab.	24
1.2.2. Kopenhaginės transkripcijos raida XX a. pab.–XXI a. pr.	28
1.3. Kazimiero Šaulio <i>Judžiuų tarmė</i> – pirmasis sistemingo TFA taikymo pavyzdys	29
1.3.1. Kupiškėnų patarmės balsių žymėjimas	31
1.3.2. Kupiškėnų patarmės dvibalsių ir dvigarsių žymėjimas	37
1.3.3. Kupiškėnų patarmės priebalsių žymėjimas	40
1.3.4. Kupiškėnų patarmės diakritikų žymėjimas	44
1.3.5. Kupiškėnų patarmės prozodinių vienetų žymėjimas	45
2. Tarminių kopenhaginės rašybos ir TFA rašmenų atitikmenys	48
2.1. Balsiai (monoftongai)	48
2.2. Kintamieji balsiai (poliftongai)	59
2.3. Sudėtiniai dvibalsiai ir mišrieji dvigarsiai	61
2.4. Priebalsiai ir afrikatos	63
2.5. Žodžio kirčiai ir priegaidės	67
2.6. Kiti ženklai	74
3. Aukštaičių ir žemaičių garsų ir prozodinių vienetų žymėsena TFA	79
3.1. Aukštaičių patarmių garsų ir prozodinių vienetų žymėsena TFA	79
3.1.1. Aukštaitiškosios vokalizmo sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai	79
3.1.2. Aukštaitiškosios konsonantizmo sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai	82
3.1.3. Aukštaitiškosios prozodinės sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai	83

3.1.4. Aukštaičių patarmių sudėtingesnių transkripcijos atvejų analizė	86
3.1.4.1. Vakarų aukštaičiai kauniškiai	87
3.1.4.2. Vakarų aukštaičiai šiauliškiai	89
3.1.4.3. Pietų aukštaičiai	93
3.1.4.4. Rytų aukštaičiai vilniškiai	96
3.1.4.5. Rytų aukštaičiai uteniškiai	99
3.1.4.6. Rytų aukštaičiai anykštėnai	99
3.1.4.7. Rytų aukštaičiai kupiškėnai	101
3.1.4.8. Rytų aukštaičiai širvintiškiai	102
3.1.4.9. Rytų aukštaičiai panevėžiškiai	104
3.1.4.9.1. Rytų aukštaičiai šiaurės panevėžiškiai	106
3.1.4.9.2. Rytų aukštaičiai pietų panevėžiškiai	107
3.2. Žemaičių patarmių garsų ir prozodinių vienetų žymėsena TFA	107
3.2.1. Žemaitiškosios vokalizmo sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai	108
3.2.2. Žemaitiškosios konsonantizmo sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai	111
3.2.3. Žemaitiškosios prozodinės sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai	112
3.2.4. Žemaičių patarmių sudėtingesnių transkripcijos atvejų analizė	118
3.2.4.1. Pietų žemaičiai raseiniškiai	118
3.2.4.2. Pietų žemaičiai varniškiai	120
3.2.4.3. Šiaurės žemaičiai telšiškiai	122
3.2.4.4. Šiaurės žemaičiai kretingiškiai	124
3.2.4.5. Vakarų žemaičiai	125
4. Išvados	128
Šaltiniai ir literatūra	132
International Phonetic Alphabet Characters in Lithuanian Dialectology Summary	147
Priedai	152
1 priedas. Kopenhaginės transkripcijos ir lietuvių tarmėms siūlomų TFA ženklų atitikmenys (su TFA ženklo numeriais ir unikodais)	152
2 priedas. TFA užrašytų lietuvių patarmių pavyzdžių rinkinys	156
3 priedas. TFA užrašyta pasakėčia <i>Šiaurys ir saulė</i> lietuvių patarmėmis	185
4 priedas. TFA užrašyti lietuvių patarmių rišlių tekstų pavyzdžiai	193

PRATARMĖ

Kiekvienas fonetikas, kalbos garsinės sandaros tyrėjas, neišvengiamai yra susidūręs su poreikiu šio lygmens vienetus užrašyti. Nors įprastai filologinių specialybių studentai mokosi *transkripcijos* (lot. *transcriptio* – *perrašymas*) pirmaisiais studijų metais, studijuodami pamatinę fonetikos kursą, tačiau tai padaryti nėra lengva ir pripažintiems tyrėjams, nes transkribuojant papildomais diakritikais (gr. *διακριτικός* – *skiriamasis*) būtina atspindėti ir garsų prigimtinės savybės, ir koartikuliacijos dėsninumus (taip pat segmentinių ir supersegmentinių vienetų sąveiką), ir dar daug kitokios fonetinės informacijos, nelengvai išreiškiamos baigtiniais rašytinių ženklų rinkiniais. Tarminė transkripcija dar sudėtingesnė negu bendrinės kalbos, nes tarmių garsų įvairovė daug didesnė.

Transkripcija ir transkripcijos ženklai visuomet kėlė iššūkių spaustuvėms, atsiradus kompiuteriams – ir tarminių šriftų kūrėjams, o pastaraisiais metais, plėtojantis kalbos technologijoms ir kalbotyros analizės kompiuterinėms galimybėms, kalbinės transkripcijos poreikis ypač išaugo ir toliau didėja.

Šios knygos tyrimo objektas – tarptautinės fonetinės abėcėlės (TFA), sukurtos dar 1886 m., siekiant unifikuoti įvairių pasaulio kalbų garsinio lygmens perrašymą, vartoseną lietuvių tarmėtyroje nuo pat mokslinės transkripcijos pradžios – 1930 m. Jurgio Gerulio veikalo *Litauische Dialektstudien*. Lietuvių tarmėtyros darbuose Gerulio studijos pagrindu susiformavusi transkripcijos tradicija beveik visuotinai vadinta kopenhagine ir tarsi atskirta nuo TFA, tačiau tokia samprata paradoksali – juk būtent remdamasis tuomete TFA versija, viso pasaulio fonetikų priimta 1925 m. vykusioje konferencijoje Kopenhagoje, Gerulis ir kūrė lietuvių tarminės transkripcijos ženklų sistemą. Tik ilgainiui dėl įvairių priežasčių lietuvių tarmių transkripcijos sistema nutolo nuo vėlesnių TFA redakcijų, ir, kai XXI amžiaus pradžioje tarmėtyrininkų vėl buvo į ją atsigręžta, iš esmės jau reikėjo ją pritaikyti iš naujo.

Knygoje apibendrinta TFA naujosios redakcijos atitikmenų paieškos lietuvių tarmių garsams patirtis nuo 2016 metų – abi autorės pastaruoju laikotarpiu aktyviai dirbo prie šios temos: perskaityta nemaža pranešimų Lietuvoje ir Latvijoje, parengtas ne vienas straipsnis, skaityta paskaitų, organizuota seminarų. Galima teigti, kad šiuo metu lietuvių tarmėms užrašyti skirtas TFA ženklų rinkinys yra išbaigtas, jis ir teikiamas studijoje kartu su įvairaus tipo pavyzdžiais iš visų patarmių, o kaip ir kiek jį reikės tikslinti – parodys ateities vartoseną ir tyrimai.

Kaip ir kiekviena knyga, ši irgi nebūtų atsiradusi be aplink esančių kolegų, bendraminčių ir bendražygių, pagalbos. Pirmiausia nuoširdžiai dėkojame reiklioms recenzentėms – prof. dr. Astai Kazlauskienei ir doc. dr. Astai Balčiūnienai, taip pat ir visiems Lietuvių kalbos instituto Geolingvistikos centro kolegoms, atidžiai skaičiusiems rankraštį ir pateikusiems daug įžvalgių ir dalykiškų pastabų, skirtų patobulinti knygos tekstą, atkreipusiems mūsų akis į kai kuriuos probleminius dalykus ir savo patarimais padėjusiems juos išgvildinti.

Ačiū akylam redaktoriui dr. Žydrūnui Šidlauskui, sudėtingo teksto maketuotojui Sauliui Juozapaičiui, dailininkui Rokui Gelažiui, santraukos vertėjai į anglų kalbą Audronei Kvietkutei ir leidybos darbus koordinavusiai Lietuvių kalbos instituto leidybos organizavimo specialistei Virginijai Gaidytei.

Labai ačiū visiems diktoriais, sutikusiems įkalbėti Ezopo pasakėčios *Šiaurys ir saulė* tekstą savo gimtosiomis šnektomis. Norėtume padėkoti ir kitiems pateikėjams, įvairių patarmių atstovams, kurių tekstus, įrašytus skirtingais laikotarpiais, čia publikuojame. Deja, jau tik dalį jų rastume tarp gyvųjų, tad viliamės, kad paskelbti tekstų fragmentai bus jiems visiems – ir šiaip, ir anapus Amžinybės slenksčio esantiems – neakivaizdi padėka ir kalbinė jungtis iš praeities į dabartį. Kas gyva – tenenutrūksta.

Autorės

ĮVADAS

Daugelyje šalių susiformavusios savitos nacionalinės transkripcijos sistemos, įvairiais laikotarpiais jos kito ir toje pačioje kalboje. Tačiau kalbos garsų žymėjimas, remiantis skirtingais transkribavimo principais, apriboja lyginamuosius kalbų tyrimus¹, šiuolaikinių technologijų taikymą atomatizuoto kalbos atpažinimo, kiekybinės ir kokybinės analizės ir kt. procesuose, apsunkina kalbų mokymąsi ir kt.

Dar 1886 m. Tarptautinės fonetikų asociacijos² buvo sukurta tarptautinė fonetinė abėcėlė (TFA, angl. *International Phonetic Alphabet* [IPA]) – visų pasaulio kalbų garsams užrašyti skirta universali ženklų sistema, kurią sudaro daugiausia lotynų kalbos abėcėlės rašmenys balsiams ir priebalsiams bei papildomi ženklai (diakritikai) artikuliacinėms, prozodinėms ir koartikuliacinėms ypatybėms žymėti (žr. IPA 2020; išsamų aprašą žr. HIPA 1999; plg. Jones 1949).

TFA pritaikyta ir vartojama tiriant daugelį užsienio kalbų ir jų variantus – pirmiausia minėtini darbai, įeinantys į seriją *The Phonology Of The World's Languages*³, pagrindiniai TFA užrašymo principai publikuoti straipsnių serijoje, skelbiamoje Tarptautinės fonetikų asociacijos moksliniame žurnale⁴, TFA naudojama rengiant žinytus, žodynus, įvairiuose kalbų variantiškumo tyrimuose (pavyzdžių žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 106–108) ir kt.

1 Plg. lietuvių ir latvių kalbomis transkribuotą tekstą: lie. *pas_mūs an_kiēmō tai_žvirblei_lāks-tor | šā.rkos_ateina_palāst | žiēma_zi'lūkgs ~ pas_mus_kieme_tai_žvirbliai_laksto, šarkos_ateina_palesti, žiemq – zyliukēs* (Kazlų Rūda); *læñda_žvī.rblei_pa_ĳkójæ.m | lá.šf_nóri ~ lenda_žvirbliai_po_kojomis, lesti_nori* (Kaltanėnai) ir la. *takal'ēi_koā_zvīerbūl's; b'išku_ikņōabava_koā_zvīerbūl's i_āizgōaja ~ bēginēja_kaip_žvirblis; šiek_tiek_užkando_kaip_žvirblis_ir_išėjo* (Aknysta); *zvirbuļ tādi_zili, ka_nuōplūc, naū_tādi_liēl', bed_gaļ^a_i_lab^a_uñ_zupe ~ žvirbliai_tokie_mēlyni, kai_nupeši, nēra_dideli, bet_mēsa_gera_ir_sriuba* (Džūkstē) (plg. BA Pr 2009; BA I 2013; dar žr. LKTCh 2004: 17–20; AV 2016: 14–15).

2 Žr. IPhA.

3 Tai pasaulio kalbų fonologijai aprašyti skirtas serijinis leidinys, nuo 1993 m. leidžiamas Oksfordo universitete (žr. PHWL).

4 Tarptautinės fonetikų asociacijos moksliniame žurnale (žr. JIPA) spausdinama trumpų straipsnių serija *TFA transkripcijos pavyzdžiai* (angl. *Illustrations of the IPA*). Juose aprašoma, kaip TFA taikoma įvairioms pasaulio kalboms ir jų variantams, pateikiama TFA užrašytų įvairių kalbų tekstų, dažniausiai – pasakėčia *Šiaurys ir saulė* (angl. *The North Wind and the Sun*).

Lietuvoje jau šimtmetį gyvuoja savita Jurgio Gerulio (Georgo Gerullio) 1930 m. adaptuotos transkripcijos tradicija (Gerulis 1930; plačiau žr. 1 skyrių). Tarmėms skirtame veikalė *Litauische Dialektstudien* (lie. *Lietuvių tarmių studijos*) kalbininkas lietuvių garsams adaptavo Tarptautinės fonetikų asociacijos 1925 m. Kopenhagoje priimtą, todėl dažnai vadinamą kopenhagine⁵, tarptautinę fonetinę abėcėlę (plačiau žr. 1.1 poskyrį). Ja naudojosi ne tik dialektologai, bet ir bendrinės kalbos tyrėjai. Tačiau ne visi – buvo bandymų lietuvių kalbai taikyti ir kitų redakcijų TFA.

Lietuvių bendrinės kalbos garsai užrašyti TFA dar XX a. pr. Pirmą kartą tai atlikta švedų kalbininko Richardo Ekblomo (1922) vadovylyje, aprašant lietuvių kalbos fonetikos dėsnius. Šios abėcėlės ženklų sutinkama ir vėlesniuose pavieniuose tiriamuosiuose mokslo darbuose (Svecevičius 1960: 29–48; Mikalaukaitė 1975), su TFA simboliais supažindinta ir *Dabartinės lietuvių kalbos gramatikos* (DLKG) leidimuose lietuvių ir rusų kalbomis (žr. DLKG 1985; 1994; 2005), tačiau juose derinami TFA ir kopenhaginės transkripcijos elementai (plačiau žr. Pakerys 2003: 13–14)⁶. Sistemškai TFA pritaikyta ir aprašyta akademinėje lietuvių kalbos gramatikoje anglų kalba *Lithuanian Grammar* (LG 1997) – šiame darbe kopenhaginės transkripcijos atsisakyta.

XXI a. pr., gausėjant fundamentinių tyrimų, tikslinta bendrinės lietuvių kalbos garsų vieta TFA klasifikacijoje, įtvirtinta jų vartoseną, terminija. Pirmiausia tai atlikta lyginant lietuvių ir anglų kalbų priebalsių ypatybes (Ambrazevičius, Leskauskaitė 2014), vėliau – gretinant lietuvių bei latvių balsių ir priebalsių charakteristikas (Jaroslaviėnė et al. 2019; Urbanaviėienė et al. 2019), aprašant

5 Gerulio pritaikytų TFA ženklų pagrindu Lietuvoje susiformavusią transkripcijos sistemą studijoje tikslingai pasirinkta vadinti *kopenhagine transkripcija / (fonetine) rašyba*, nes šis terminas yra nusistovėjęs ir paplitęs lietuvių fonetikų bei dialektologų fundamentiniuose, taip pat mokomuosiuose veikaluose (plg. Zinkevičius 1966: 7; Pakerys 2003: 13), vartotas lietuviškojo kompiuterinio *Palemono* šrifto kūrėjų (žr. Aleknavičienė et al. 2005: 16), pasitaiko ir kitų mokslų sričių darbuose. Pažymėtina, kad *kopenhaginė transkripcija* yra sietina su ta pačia TFA, tik ankstesne jos redakcija. Iki šiol plačiai taikomą lietuvių tarminę fonetinę rašybą mokslo studijoje vadinti *tradicine* atsisakyta, vengiant galimos *tradicinės – naujosios* transkripcijos priešpriešos, kuri nebūtų pagrįsta, – abi transkripcijos sistemos iš esmės atsiradusios TFA pagrindu.

6 Plg.: rusiškame DLKG 1985 variante pavyzdžiai užrašyti ir TFA, ir kopenhaginės transkripcijos simboliais, lietuviškame DLKG 1994; 2005 TFA aptarti apibendrinamojoje simbolių lentelėje, o pavyzdžiai užrašyti vien kopenhagine transkripcija (taip pat plg. Svecevičius 1960: 33; Mikalaukaitė 1975: 85–90). Transkripcijos ženklų įvairavimą XX a. darbuose lėmė to meto spaustuvių techninės galimybės (plg. Mikalaukaitė 1975: 16, 2 išn.), išsamių bendrinės lietuvių kalbos tyrimų, kuriais būtų motyvuotas TFA atitikmenų lietuvių bendrinės kalbos garsams užrašyti pasirinkimas, stoka.

lietuvių bendrinės kalbos fonetiką ir fonologiją (Kazlauskienė 2018), jas gretinant su prancūzų kalbos (Kazlauskienė, Boizou 2018), aprašant intonacijos požymius (Kazlauskienė et al. 2023)⁷. Bendrinės lietuvių kalbos garsų transkripcija TFA ženklais buvo iliustruota ir minėtame Tarptautinės fonetikų asociacijos moksliniame žurnale (žr. JIPA; dar žr. Bakšienė et al. 2023: 1–31).

TFA taikymo lietuvių dialektologijoje pradžia sietina su XXI a. pr. pakitusių teorinėmis ir metodologinėmis tarmėtyros priegomis, t. y. multimodaliosios, arba daugiafunkcės, dialektologijos tyrimų modelio įsitvirtinimu (plačiau žr. Mikulėnienė 2018: 1–12; 2020: 11–33). Pasikeitė ne tik požiūris į vietinius kalbos variantus, bet ir priemonės jiems kaupti ir nagrinėti – pradėta naudoti kiekybinių metodų pagrindu veikiančias kompiuterines programas (išsamiau žr. Čepaitienė 2018; 2020: 217–248; Mikulėnienė, Čepaitienė 2021: 81–106; Čepaitienė, Mikulėnienė 2022; dar žr. *Geolinguistikos portalas*). Tai lėmė ir išaugusį TFA poreikį, todėl panašiu metu ji buvo taikyta visoms lietuvių patarmėms (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 105–135; 2017a: 203–229; dar žr. Bakšienė 2017: 237–254; 2018: 102–118; 2018a: 9–19; 2019: 7–26; redakcijas žr. Bakšienė 2022: 165–183; 2023: 126–144). Ja nuosekliai naudotasi rytų aukštaičių panevėžiškių, širvintiškių, taip pat ir vakarų aukštaičių kauniškių (Čepaitienė 2016: 143–174; 2018; 2018a: 44–75; 2019: 39–74; Čepaitienė, Bakšienė 2020: 144–180; Bakšienė 2021: 73–88; 2022a; Čepaitienė, Gudaitis 2021: 149–172; 2022: 59–77), šiaurės žemaičių kretingiškių (Vyniautaitė 2020: 1–19; 2021) tyrimuose ir žvalgomojoje visų patarmių dialektometrinėje analizėje (Mikulėnienė et al. 2019), įvairių patarmių pavyzdžių TFA transkripcija pateikta naujojoje tarmių medžiagos rinkimo instrukcijoje (žr. VTG 2021), TFA užrašyti tarmių tekstai nuolat publikuojami ir eksplikuojami *Lietuvos vietinių kalbos variantų duomenyne*, arba *Tarmyne* (žr. *Geolinguistikos portalas*)⁸.

7 Dar žr. pavienes publikacijas tam tikro bendrinės lietuvių kalbos požymio klausimu: Grigorjevs, Jaroslaviene 2015: 57–89; 2015a: 68–92; Jaroslaviene 2015: 1–17; 2017: 196–218; Urbanavičienė, Indričane 2015: 261–293; 2016: 46–79; 2016a: 144–175; Urbanavičienė 2019: 103–118 ir kt. Taip pat žr. *Dabartinės lietuvių kalbos tarties žodynas*.

8 TFA transkripcijos principai buvo pristatyti tarptautinėse ir nacionalinėse mokslinėse konferencijose (Bakšienė, Rima, Čepaitienė, Agnė. Tarptautinės fonetinės abėcėlės (angl. IPA) taikymas lietuvių tarmių tekstams: galimybės ir problemos. – Tarptautinė mokslinė konferencija *Dabartinių baltų kalbų ir tarmių transformacijos*. Lietuvių kalbos institutas, Vilniaus universitetas, Vilnius, 2016 10 19–21; Bakšienė, Rima, Čepaitienė, Agnė. Lietuvių tarmių transkripcija: tradicija ir IPA. – Tarptautinė mokslinė konferencija *Teksts un vārds*. LU Latvju kalbos institutas, Ryga, 2017 02 22–23; Bakšienė, Rima. Nuo garso iki žodžio: lietuvių tarmių transkripcijos problemos. – 22. starptautiskā zinātniskā konference *Vārds un tā pētīšanas aspekti*, veltīta Latvijas simtgadei (22-oji tarptautinė mokslinė konferencija *Žodis ir jo tyrinėjimo aspektai*, skirta Latvijos valstybės šimtmečiui, Liepoja, Liepojos universitetas, 2017

Visi šie darbai ir moksliniai pranešimai išskėlė problemišką ir vis dar diskutuotiną TFA lietuvių tarmių garsams aspektą. Taip pat per šį laikotarpį atsirado ir oficialusis TFA ženklų rinkinys, skirtas bendrinei lietuvių kalbai (žr. VLKK k-25; Kazlauskienė, Bakšienė 2021), kuriame siūlomos rekomendacijos yra aktualios ir užrašant kai kuriuos tarmių garsus, VLKK svetainėje paskelbtas oficialiai apsvarstytas TFA terminų sąrašas lietuvių kalba (žr. IPA 2020; TFA terminai 2024). Todėl, įvertinus kelerių pastarųjų metų dialektologų patirtį TFA taikymo srityje, atsirado poreikis dar kartą aptarti TFA vartosenos lietuvių tarmėtyroje galimybes, akcentuojant naujus ir tikslinamus dalykus, kompleksiskai pateikti tyrėjams siūlomus TFA ženklus viename mokslo leidinyje ir gausiau iliustruoti TFA transkripcijos pavyzdžiais (žodžiais ir ypač rišliais tekstais, kurių stigo anksčiau darbuose) iš visų lietuvių patarmių.

Mokslo studijos tikslas – išsamiai išanalizuoti naujausios versijos TFA ženklų rinkinio galimybes lietuvių tarmių garsams užrašyti. Šis rinkinys ir yra tyrimo objektas.

Uždaviniai: 1) apžvelgti lietuvių tarmių transkripcijos istoriją, remiantis svarbiausiais XX–XXI a. dialektologijos veikalais; 2) išsamiau aptarti du lietuvių tarmių transkripcijai bene reikšmingiausius darbus – Gerulio *Litauische Dialektstudien* (1930) ir Kazimiero Šaulio *Juodžiūnų tarmė* (1988); 3) remiantis fonemų santykiais, akustiniu panašumu bei lietuvių tarmių ir papildomai bendrinės kalbos eksperimentiniais tyrimais⁹, nustatyti Gerulio kopenhaginės transkripcijos

02 22–23); Bakšienė, Rima. Transcription of Lithuanian Dialects Using IPA Symbols: the most difficult cases of the Žemaitian subdialects. – *Contemporary Research in Phonetics and Phonology*, Ryga, 2018-05-17–18; Bakšienė, Rima, Čepaitienė, Agnė. Transcription of Lithuanian Dialects Using IPA Symbols: A Case of the Eastern Aukštaitian Subdialects. – *IX SIDG kongresas*, Vilnius, 2018 07 23–27; Bakšienė, Rima. Lietuvių tarmių priegaidės: požymių sistema ir žymėjimo IPA simboliais problemos. – *The V International Lithuanian Congress*, University of Wrocław, 2019 05 16–17. Taip pat ir trijų seminarų cikle (Bakšienė, Rima 2021: Seminarų ciklas *Lietuvių tarmių transkripcija Tarptautinės fonetinės abėcėlės (TFA) simboliais: galimybės ir probleminiai atvejai*. 1-asis seminaras *Bendrieji transkripcijos principai. TFA ženklų sistemos apžvalga. Lietuvių tarmių garsiniams vienetams siūlomi TFA simboliai* (2021 04 06); 2-asis seminaras *Aukštaičių tarmių transkripcija TFA simboliais: apžvalga ir sudėtingesnių atvejų analizė* (2021 05 04); 3-iasis seminaras *Žemaičių tarmių transkripcija TFA simboliais: apžvalga ir sudėtingesnių atvejų analizė* (2021 06 01), Lietuvių kalbos institutas, Vilnius).

9 Šioje mokslo studijoje, ieškant TFA ženklų atitikmenų lietuvių tarmių garsams, dėl darbo apimties ir pasirinkto tyrimo pobūdžio įvairūs probleminiai aspektai netikrinti naujais eksperimentiniais tyrimais – tai yra ateityje numatytų darbų tikslas. Pabrėžtina, kad lietuvių tarmių eksperimentinių tyrimų poreikis yra didelis – jų vis dar trūksta, todėl negalima matyti išbaigto visų tarminių garsų akustinių požymių vaizdo. Eksperimentiškai daugiausia tyrinėti balsių pagrindiniai fonologiniai vienetai, vartojami relevantinėse pozicijose, geriausiai reprezentuo-

rašmenų ir dabartinės redakcijos TFA ženklų (žr. IPA 2020) atitikmenis; 4) patikrinti sudaryto TFA ženklų rinkinio tinkamumą visoms lietuvių patarmėms – atnaujinti kontrolinį *Lietuvių kalbos atlaso* (LKA I–III) punktų tinklą (žr. 1 pav., dar žr. Mikulėnienė et al. 2019) ir patikslinti visų lietuvių patarmių požymius atliepiantį TFA atraminių žodžių rinkinį (žr. 2 priedą); 5) išnagrinėti kiekvienos patarmės savitesnius transkripcijos atvejus, teikti galimus žymėsenos sprendimus; 6) išanalizavus archyvinčius ir surinktus naujus garso įrašus, TFA ženklais užrašyti visų patarmių rišlių tekstų: pateikti 14 patarmių (iš pietų ir šiaurės panevėžiškių ploto teikiama atskirai) TFA transkribuotą tekstą *Šiaurys ir saulė* (plačiau žr. JIPA, dar žr. 3 priedą)¹⁰ bei spontaninės kalbos pavyzdžių – vyresniosios (50 m. ir vyresnių) ir jaunesniosios (iki 30 m.) kartos¹¹ pateikėjų apie 300 žodžių pasakojimų iš kiekvieno kontrolinio LKA punkto (kai duomenų nėra – iš gretimimo) (žr. 1 pav., dar žr. 4 priedą). Visų rišlių tekstų garso įrašai yra pateikti *Tarmyne* (žr. *Geolingvistikos portalas*), jų pasiklausti galima paspaudus prie transkribuoto fragmento pateiktą kodą (žr. 3, 4 priedus).

Tiriamosios medžiagos įvairovę lėmė siekis iliustruoti visus tarminių garsų variantus ir pateikti kiekvieno iš jų kuo tikslesnius TFA ženklų atitikmenis. Pirmiausia minėtini didieji lietuvių dialektologijos darbai (visus juos žr. 1 skyriuje), kuriuose nagrinėti visi vartoti transkripcijos ženklai, ir eksperimentinių tyrimų, kurių rezultatais remtasi renkantis atitikmenis, medžiaga (plačiau žr. 2 skyrių). Taip pat parengtasis TFA užrašytų 173 atraminių žodžių rinkinys iš pasirinktų 25 kontrolinių LKA punktų (žr. toliau) bei rišlūs tekstai: 15 kiekvienos patarmės (iš panevėžiškių ploto – du) gimtarmių įgarsintų pasakėčios *Šiaurys ir saulė* tekstų ir 50 spontaninės kalbos pavyzdžių iš 33 LKA punktų (dar žr. 4 priedą).

Lietuvių tarmių požymių įvairovei užrašyti TFA rašmenimis sudarytas iš viso 39 skirtingų LKA punktų tinklas apima visas lietuvių patarmes. Jį rengiant, stengtasi laikytis vientisumo ir simetriškumo principų – pasirinktos kontrolinės gyvenamosios vietovės yra išsidėsčiusios tarp pagrindinių patarmių plotus kertančių izoglosių ir reprezentuoja kalbiškai skirtingus arealus (žr. 1 pav.).

jantys distinktyvinius požymius, o šalutiniai variantai likdavo nuošalyje. Be to, tiriant tarmių vokalizmą, ankstesniuose darbuose įprastai apsiribota tik formančių reikšmių skaičiavimu ir iš jų nustatomais akustiniais požymiais, objektyvesnieji eksperimentikos metodai, tokie kaip balsių vaizdavimas psichofizinėje erdvėje, efektyviosios F2 skaičiavimas ir pan. (plačiau žr. Grigorjevs, Jaroslaviene 2015: 59–62; Jaroslaviene 2015: 4–5), nebuvo taikyti. Taigi studijoje eksperimentiniais tarmių duomenimis remiamasi ten, kur jų esama, o jais nustatyti akustiniai parametrai ieškant TFA atitikmenų dažniau vertinti tik kaip papildomas kriterijus.

10 Tai Ezopo pasakėčia, pasitelkiama TFA rašmenims iliustruoti Tarptautinės fonetikų asociacijos moksliniame žurnale (JIPA) skelbiamose įvairių pasaulio kalbų publikacijose.

11 Jei medžiagos nerasta, rinktasi vidurinės (31–49 m.) kartos atstovų įrašus.

1 pav. Kontrolinių LKA punktų tinklas

Iš didesniųjų patarnių – šiaurės žemaičių kretingiškių (ŠŽK), telšiškių (ŠŽT), pietų žemaičių raseiniškių (PŽR), varniškių (PŽV), vakarų aukštaičių šiauliškių (VAŠ), kauniškių (VAK), rytų aukštaičių panevėžiškių (RAP), anykštėnų (RAA), uteniškių (RAU), vilniškių (RAV), pietų aukštaičių (PA) – atraminių žodžių rinkiniui pasirinkta po du LKA punktus, o iš vakarų žemaičių (VŽ), rytų aukštaičių širvintiškių (RAŠ) ir kupiškėnų (RAK) – po vieną: Tirkšliai (ŠŽT 033), Šakyna (VAŠ 049), Darbėnai (ŠŽK 091), Joniškėlis (RAP 111), Telšiai (ŠŽT 128), Rokiškis (RAU 147), Vidsodis (PŽV 161), Kupiškis (RAK 174), Endrievavas (ŠŽK 218), Laukuva (PŽV 254), Kelmė (PŽR 258), Priekulė (VŽ 283), Ramygala (RAP 300), Anykščiai (RAA 305), Spitrėnai (RAU 309), Ažytėnai (VAŠ 332), Ignalina (RAV 382), Stragutė (PŽR 392), Lyduokiai (RAA 410), Švenčionys (RAV 483), Širvintos (RAŠ 502), Lukšiai (VAK 513), Liudvinavas (VAK 624), Varėna (PA 678) ir Veisiejai (PA 684).

Pristigus medžiagos, rišlios kalbos pavyzdžių papildomai rinktasi iš Žygaičių (PŽR 390), Užvenčio (PŽV 193) ir Šiauduvos (PŽV 289), Obelių (RAU 148) ir Juodupės (RAU 089) (vietoje netoliese esančio Rokiškio (RAU 147)) bei Juknėnų (RAU 310) (vietoje Spitrėnų (RAU 309)); iš Pabaisko (RAŠ 475)

(vietoje Širvintų (RAŠ 502)); iš Skapiškio (RAK 176) (vietoje Kupiškio (RAK 174)) (dar žr. 1 pav.)¹².

Visomis nurodytomis šnektomis užrašyti žodžiai ir (ar) tekstai, iliustruojantys lietuvių tradicines tarmes ir pakitusius vietinius kalbos variantus (apie pastaruosius plačiau žr. Aliūkaitė, Mikulėnienė 2014: 29–47; 2014a: 257–262; Geržotaitė, Mikulėnienė 2014: XIII žemėlapis ir komentaras ir kt.). Kontrolinių punktų tinklu remtasi ir aptariant savitesnius atskirų patarmių atvejus, nes aprėpti visų įmanomų kad ir vienos patarmės šnektų įvairovės viename leidinyje nebūtų įmanoma. Atskirų patarmių analizės dalyje (žr. 3.1.4 ir 3.2.4 skirsnius) apžvelgti tik sudėtingesni TFA transkripcijos atžvilgiu garsyno ir prozodijos vienetai, nesigilinama į bendrąsias visoms patarmėms ar pagrindines skiriamąsias ypatybes, nes jas skaitytojas gali rasti iliustruotas atraminių žodžių rinkinyje (2 priede) ir nurodytoje literatūroje.

Lietuvių tarmių *chrestomatinis etalonas*, arba visos tarmių ir patarmių skiriamosios bei kitos svarbesnės fonetikos (vokalizmo, konsonantizmo ir prozodijos) ypatybės¹³ pagal tradicinę lietuvių tarmių klasifikaciją (Girdenis, Zinkevičius 2000 [1966]: 44–55; Zinkevičius 1966: 13–16; 1969: 365–380; 1997: 237–241; LKA I: 33; taip pat remtasi LKTCh 2004), iliustruotos pirmiausia nurodytomis šnektomis TFA ženklais transkribuotais 173 žodžiais. Jie užrašyti remiantis chrestomatiniuose šaltiniuose esančiais šnektų aprašais (daugiausia LKTCh 2004), o ne garso įrašais. Pagal garso įrašą transkribuota tradicinę tarmę daugiau ar mažiau išlaikiusių pateikėjų gimtąja patarme perskaityta Ezopo pasakėčia *Šiaurys ir saulė* (apie ją plačiau žr. JIPA, dar žr. 3 priedą).

Tarmės požymių variantiškumas, tarminio ploto daugiasluoksniškumas, horizontalieji ir vertikalieji pokyčiai, būdingi šiandienams pakitusiems tarmių variantams, atsispindi spontaninės kalbos tekstuose, TFA ženklais užrašytuose taip pat klausantis garso įrašų. TFA transkribuoti maždaug 300 žodžių vyresniosios ir jaunesniosios (retais atvejais – vidurinės) kartos pasakojimai (žr. 4 priedą).

Studijos pobūdis nulėmė metodiką: daugiausia dirbta taikant literatūros šaltinių analizės, empirinio įrašų klausymosi, aprašomąjį metodus.

Vertinant šio tyrimo naujumą ir aktualumą paminėtina, kad tai pirmasis darbas, kuriame išsamiai ir sistemingai apžvelgiama lietuvių tarmių transkripcijos tradicija, grindžiant iki šiol atliktais tyrimais bei atsižvelgiant į tarmėse vyraujančius variantiškumo principus; siūlomas ne viename tyrime išdiskutuotas naujausios versijos TFA ženklų rinkinys lietuvių tarmių garsams ir gausiai teikiama TFA užrašytų tradicinės tarmės bei pakitusių vietinių kalbos variantų

12 Neradus garso įrašų, pasirinkta arti kontrolinio LKA punkto esanti gyvenamoji vietovė (žr. 4 priedą).

13 Morfologijos, sintaksės ir leksikos skirtumai nebuvo atspindėti.

pavyzdžių. Pridurtina, kad šios studijos tyrimo objektas dėl sudėtingų lietuvių tarmių ypatybių greičiausiai ateityje dar bus tikslinamas. Tačiau jau dabar mokslinės studijos medžiaga gali būti naudinga atliekant kiekybinius tyrimus, kuriuose kalbiniai duomenys nagrinėjami kompiuterinėmis programomis, lyginamuosius kelių kalbų tyrimus, automatizuoto kalbos atpažinimo, kūrimo procesuose, studijos tyrimo rezultatais gali naudotis vertėjai, aktoriai, kalbos patologai, besimokantieji užsienio kalbų ir kt.

1. LIETUVIŲ TARIŲ TRANSKRIPCIJOS ISTORIJA: SVARBIAUSIEJI ETAPAI IR RAIDOS BRUOŽAI¹⁴

Išsamesnės ar paprastesnės lietuvių tarmių transkripcijos variantų esama XIX a. pab.–XX a. pr. paskelbtuose pirmuosiuose lietuvių tarmių tekstuose, užrašytuose iš Mažosios Lietuvos, vėliau pasirodė ir daugiau įvairesnes lietuvių kalbos šnekta iliustruojančių tekstų rinkinių (žr. Schleicher 2008 [1856]; Kuršaitis 2013 [1876]; Bezzenberger 1882; Jurkschat 1898; Baranovskij 1898; Javnis' 1890; 1891: 105–110; 1895: 143–144; 1911; Cappeller 1904; Doritsch 1911; Specht 1920; 1922 ir kt.; plačiau apie juos žr. Girdenis 2005: 13–48; Bacevičiūtė 2009a: 335–346; Bakšienė, Vaišnienė 2014: 10–13; Stundžia 2013: 9–21; Mikulėnienė 2014: 81–104; Geržotaitė 2016: 39–53). Vis dėlto šiuose darbuose transkribuota dar nesistemiškai.

Nuoseklios lietuvių kalbos mokslinės tarmių transkripcijos pradžia sietina su minėtu 1930 m. Gerulio veikalu *Litauische Dialektstudien*, kuriame lietuvių garsams adaptuota 1925 m. redakcijos TFA (žr. 2, 3 pav., dar žr. Įvadą). Šio kalbininko susistemintos transkripcijos principai buvo beveik visų vėlesnių tarmių leidinių pagrindas iki pat šių dienų.

Atskirai minėtini vos keli darbai, kuriuose neapsiribota vien savita, nors ir susiformavusia TFA pagrindu, lietuvių tarmių transkripcijos sistema. Vienas iš jų yra leidinys, skirtas XX a. pietvakarių dzūkų patarnei, kuriame greta kopenhaginės transkripcijos ženklų naudoti ir atskiri TFA rašmenys (žr. Mikalauskaitė 1975: 93–150). Pirmą kartą tuomečiuose pasaulio kalbų tyrimuose taikytais TFA transkripcijos principais (o ne adaptuotais lietuvių tarmėms) sistemingai naudojosi Šaulys (1988), rengdamas rytų aukštaičių kupiškėnų patarmės aprašą.

Taigi beveik šimtmetį lietuvių tarmėtyroje vyravusios mokslinės (kopenhaginės) tarmių transkripcijos raida, atsispindinti svarbesniuosiuose XX a.–XXI a. pr. kalbiniuose veikaluose, ir šios abėcėlės dominavimo laikotarpiu buvęs vienintelis sistemingas bandymas lietuvių patarnei pritaikyti TFA ženklų užrašymo principus neabejotinai yra svarus pagrindas rengiant ir tobulinant šiuolaikinį TFA rinkinį tarmėms. Todėl Gerulio veikalas ir jame pateiktos transkripcijos vartojimo tradicija iki šių dienų, taip pat Šaulio darbe nurodyti TFA užrašymo pagrindai nagrinėtini išsamiau.

14 Dalis skyriaus teksto publikuota, žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017a: 203–229.

1.1. JURGIO GERULIO *LITAUISCHE DIALEKTSTUDIEN* – MOKSLINĖS KOPENHAGINĖS TRANSKRIPCIJOS PAGRINDAS

Gerulio Leipcige vokiečių kalba išleista veikalą *Litauische Dialektstudien* (1930) sudaro dvi pagrindinės dalys: įvade pabrėžtas lietuvių tarmių tyrimų poreikis, nurodomas autoriaus atlikto tyrimo tikslas, aptarti taikytos transkripcijos principai, atskirai išsamiai išanalizuotos kirčiavimo tendencijos lietuvių tarmėse, pateikta rentgenogramų, tuo laiku atliktų kimogramų (oscilogramų pirmtakių, paprastai vaizduojančių kalbos padargų judesius, tariant garsus), balso tono kitimo grafikų tariant priegaides (užrašytų labai tiksliai, net ir natomis); antroje dalyje atskirai pristatyta dešimt lietuvių patarmių (žemaičiai telšiečiai, žemaičiai raseiniečiai, vakariečiai žemiečiai, vakariečiai pietiečiai, rytiečiai pirmieji žemiečiai, rytiečiai pirmieji pietiečiai, rytiečiai antrieji, rytiečiai tretieji, rytiečiai ketvirtieji ir rytiečiai penktieji), teikiami glausti būdingiausių jų požymių aprašai ir tarmių tekstai, užrašyti bendrine kalba ir kopenhagine transkripcija, t. y. adaptuotu 1925 m. redakcijos TFA ženklų rinkiniu. Taip pat aprašyta, kurios patarmės pagrindu sukurta lietuvių bendrinė (rašytinė) kalba, pabaigoje pateiktos santrumpos ir epilogas (žr. 2, 3 pav.).

Adaptuodamas kopenhaginę transkripciją lietuvių tarmėms, Gerulis konsultavosi su vienu iš garsiausių XIX–XX a. fonetikų – Eduardu Sieversu, o tobulindamas ją patikrino įvairiose Lietuvos vietovėse (plačiau žr. Skirmantas, Girdenis 2001 [1998]: 350).

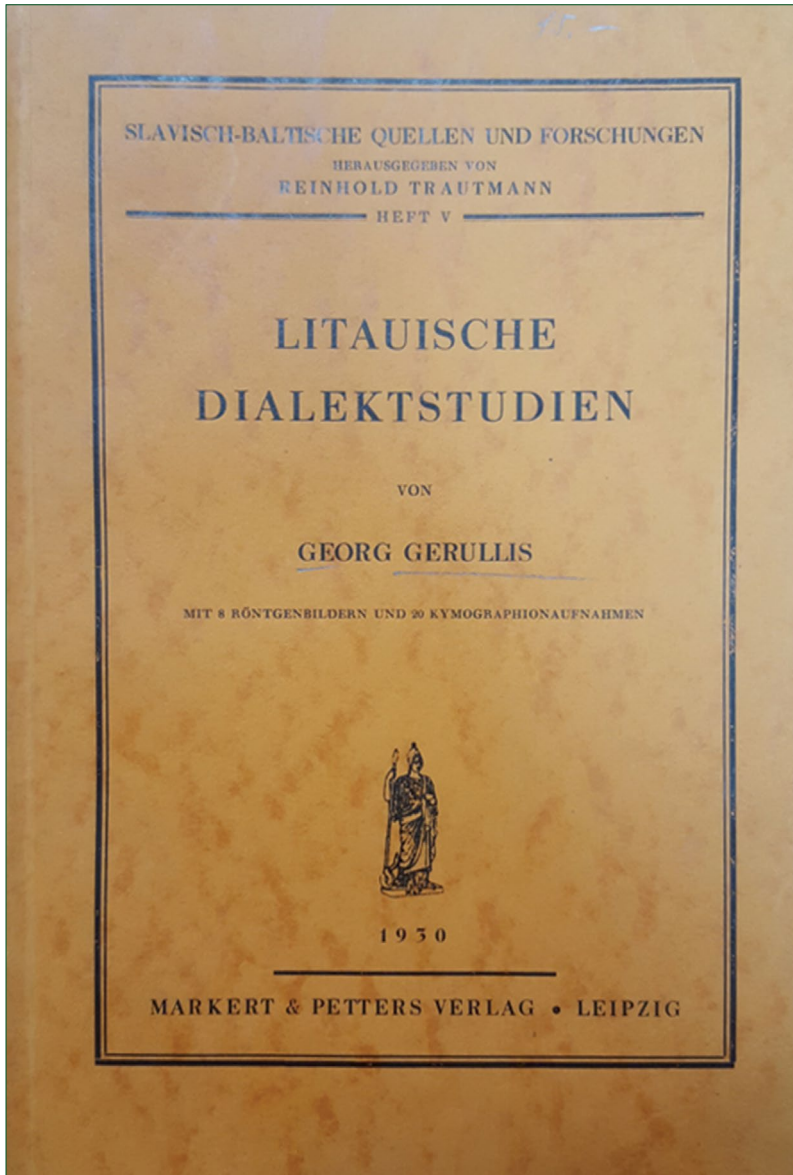
Taigi autorius buvo gerai susipažinęs su lietuvių tarmių vokalizmo, konsonantizmo ir prozodijos ypatybėmis ir gana išsamiai bei tiksliai jas atspindėjo veikale.

Balsių kiekybę Gerulis žymėjo tašku dešinėje raidės pusėje: viršuje – ilgąjį balsį, pvz.: [u]¹⁵, [i]; apačioje – pusilgį, pvz.: [a.], [u.], plg. *sāko* ~ *sāko*¹⁶, *bū.βā.* ~ *būvo* (dar žr. 1 lentelę).

Balsių kokybė transkribuota bene išsamiausiai, jai perteikti pasitelkta daugiausia rašmenų ir diakritinių ženklų. Raidele ° virš pagrindinės raidės ženklo žymėtas balsio o atspalvis, pvz., [ā] (*grāũ.džei* ~ *graũdžiai*); tašku viršuje – supriešakėjimas (vienu tašku – silpnėsnis, pvz., [ā] (*kóķà* ~ *kókia*), dviem – stipresnis, pvz., [ā] (*nusprāndā* ~ *nusprėndę*); tašku apačioje – siaurumas (vienu – pusiau siauras, pvz., [e] (*βēlķ^a* ~ *vīlķo*), dviem – siauras, pvz., [e] (*ēmę* ~ *ēmė*); brūkšneliu apačioje – atvirumas, pvz., [e] (*bēt* ~ *bèt*). Skirtingai a tipo balsių

15 Studijoje visur laužtiniuose skliaustuose pasviruoju šriftu teikiami kopenhagine rašyba transkribuoti garsai, laužtiniuose skliaustuose statmenu šriftu – TFA rašmenimis.

16 Čia ir kitur po tildės ženklo teikiami lietuvių bendrinės kalbos atitikmenys, o ne transponuoti tarminiai vienetai.

2 pav. Jurgio Gerulio veikalas *Litauische Dialektstudien*

kokybei tarmėse iliustruoti Gerulio vartoti 6 ženklai: [a], [a̯], [ä], [ã], [ã̃], [α], pvz., *baĩkas* ~ *vaĩkas*, *norėju* ~ *norėjãu*; e tipo – 7: [e], [e̯], [ē], [ē̃], [ε], [ɛ̃], [œ], pvz., *suĩķei* ~ *suĩķiai*, *pãtars* ~ *Pẽtras*; u – taip pat 7: [u], [u̯], [ū], [v], [ũ], [ū̃], [ü], pvz., *nũtvpe* ~ *nũtũpẽ*, *ũeus* ~ *tẽvas*; i – 5: [i], [i̯], [ĩ], [ĩ], [bi], pvz., *prapũotbi* ~ *prapuolę*, *dugnĩ* ~ *dugnẽ*; o – 8: [o], [o̯], [õ], [ó], [ō], [ɔ], [ɔ̃], [ö], pvz., *kótnai* ~

XVIII

Einleitung

- [e] = schwach gespanntes, ziemlich enges e: schriftlit. *çerèsñe* = *gerèsné*, ŽR *merçelėk^o* < *mergelikė*, R 4 *bė.ĩ* < *bèt*.
- [e] = enges, ungespanntes e, das dem *ĩ* nahesteht: ŽT *atselė.k^a* < *atsiliko*, ŽR *βē.tk^a* < *vilko*, R 4 *βé.jā* < *vėjo*. Das žemaitische [e] steht etwas näher dem [ĩ] als das ostlitauische.
- [ē] = sehr enges, stark gespanntes e: schriftlit. *ē.mē* = *ēmė*, R 2 *bē.kī* < *bėgti*. Nur als einfache Länge vorhanden.
- [e] = mäßig weites, ungespanntes e (das in einigen Mundarten dem [ā] nahe steht): schriftlit. *kīl.mē* = *kilme*, *bēt* = *bèt*, ŽT *çerū.sn^o* < *gerèsné*, R 4 *puikī.be* < *puikybė*.
- [ē] = geblähtes e: R 2 *dōgēñ* < *dugnė*, R 4 *kalbė.k* < *kalbėk*, R 5 *suŭ.kēi* < *suñkei*.
- [ə] = mittlerer, gemischter e-Vokal, sehr selten: R 2 *pā.tərs* < *Pėtras*.
- [g] = stark stimmhaftes, unaspiriertes g, gemeinlit.: schriftlit. *gā.udo* = *gáudo*.
- [ç] = palatales, stimmhaftes g, gemeinlit.: *çi.βus* = *gývus*.
- [ĩ] = mehr oder weniger gespanntes i, gemeinlit.: schriftlit. *skaiñi.ñi*, ŽT *zō.ĩk^os* < *zuikis*, R 4 *nupl.ĩ.ki* < *nuplėkė*.
- [ĩ] = ungespanntes i: R 1 ž *ĩr* < *ĩr̃*, R 1 p *ĩqi* < *līgi*. Da [ĩ] auch nicht besonders gespannt ist, so fällt nur ein ausgeprägtes [ĩ̃] ohne weiteres ins Ohr.
- [i] = geblähtes i: R 1 p *dugñi* < *dugnė*, R 3 *titagalū* < *Titagalū*. Nur als Kürze vorhanden.
- [ĩ, ĩ] = unsilbisches i: V P *ĩs* < *ĩs*, R 5 *bĩ.ĩũ.s* < *bĩjas*.
- [iē] = eine Art steigenden Triphthongs *ĩēā* bzw. nach Osten zu *ĩē*, gemeinlit.: schriftlit. *kuñiē* = *kurīē*.
- [ɨ] = eine Art von russischem ɨ, aber mit starkem diphthongischem Nachklang: R 4 *prapúotɨ* < *prapúolė*.
- [j] = j mit schwacher Reibung, gemeinlit.: schriftlit. *ji* = *jĩ*.
- [k] = velares, unaspiriertes k, gemeinlit.: schriftlit. *kalbō.s* = *kalbōs*.
- [k̄] = palatales, unaspiriertes k, gemeinlit.: schriftlit. *pałjito* = *pakilo*.
- [l] = postdentales l: schriftlit. *lietũβũ* = *lietũviũ*; gewöhnlich mehr oder weniger stark palatalisiert, vgl. Röntgenbild Fig. 3.

3 pav. Transkripcijos principų aprašas Jurgio Gerulio veikale *Litauische Dialektstudien* (fragmentas)

kalnaĩ, grōžei ~ grōžei. Žymėta ir dviejų pakopų balsių redukcija: [a] – murmamasis balsis, pvz., *sāk^a* ~ *sāko*; [ʷ] – šnabždamasis balsis, pvz., *tėβ^(ʷ)* ~ *tėvq*. Kintamieji balsiai *ie, uo* rašyti kaip tribalsiai [iēā], [uō]¹⁷.

17 Autoriaus pasirinkimas rašyti tris rašmenis tik patvirtina kalbamųjų garsų išskirtinumą tiek balsių, tiek dvibalsių posistemiuose. Šioje studijoje pasirinkta juos vadinti *kintamaisiais balsiais*,

Priebalsių minkštumas žymėtas lankeliu virš raidės, pvz., [š̂], pvz., *š̂gnė. l̂is* ~ *senėlis*. Specialiais ženklais užrašytas tik kai kurių garsų minkštumas, pvz.: [ç], [k̂], [t̂] (*čf̂bus* ~ *ĝyvus*, *kurl̂at̂ūs* ~ *kul̂aičius*); arba kietumas, pvz.: [t̄], [q̄] (*t̄ākstor* ~ *lāksto*); taip pat aspiracija, pvz., [kʰ] (*nupiř̄kʰ* ~ *nupiř̄k*). Atskirais ženklais žymėtas skiemeninis [ŋ] ir silpnai retrofleksinis [r̄], pvz., *łukúosŋ* ~ *laukúosna*.

Iš 1925 m. TFA rinkinio kalbininkas buvo perėmęs 7 ženklus lietuvių kalbos tarmių kirčiui ir priegaidėms žymėti: [.] ženklintas šalutinis kirtis; [ː] – trumpinė priegaidė; [ˑ] – stumtinė priegaidė; [ˑ̣] – tęstinė priegaidė; [ˑ̤] – laužtinė priegaidė; [ˑ̥] – vidurinė priegaidė; [ˑ̦] – kirstinė priegaidė (žr. jau pateiktus pavyzdžius; daugiau Gerulio taikytų kopenhaginės transkripcijos ženklų pavyzdžių žr. Gerulis 1930: XV–XX, 5–105).

Išsamesnių sakinio skaidos ženklų nebuvo vartojama, transkribuotame tekste rašyti dabartinėje bendrinėje kalboje įprasti skyrybos ženklai. Tik brūkšneliu [-] žymėta atviroji sandūra, pvz., *pà-imta* ~ *pàimta*.

Iš šio veikalų, kuriame pateikta aptarta medžiaga, mokėsi kelios lietuvių dialektologų kartos. Kaip vadovėliu juo naudotasi 1931–1933 m. tarmių, žodyno ir vardyno medžiagos rinkėjams skirtuose ir Gerulio vadovautuose kursuose, kuriuos Vytauto Didžiojo universitete organizavo Švietimo ministerija. Juos išklausę mokslininkai, dėstytojai, studentai, mokytojai, kultūros atstovai raštu įsipareigojo ištirti ir paskelbti savo gimtųjų tarmių aprašus, taip pat vėliau jie ugdė ir kitas kalbos tyrėjų kartas (apie kursus ir jų dalyvius išsamiau žr. Morūnas 2000: 283–290; Mikulėnienė 2021: 65–67 ir kt.).

Taip pat Gerulio susistemintos transkripcijos principai buvo daugelio vėlesnių tarminių leidinių pagrindas (dar plg. Gerullis, Stang'as 1933; Jonikas 1939; Salys 1992 [1946] ir kt.).

1.2. LIETUVIŲ TARMŲ MOKSLINĖS KOPENHAGINĖS TRANSKRIPCIJOS RAIDĀ XX–XXI A.

Beveik šimtmečio mokslinės kopenhaginės transkripcijos raidą galima skirstyti į du laikotarpius:

- XX a. vid.–XX a. pab., sietiną su intensyviu kalbos faktų rinkimu ir aprašymu, naująja moksline lietuvių tarmių klasifikacija, tarmių žodynais;
- XX a. pab.–XXI a. pr., sietiną su sparčia informacinių technologijų plėtra ir kompiuterinių rašmenų tarminiams tekstams kūrimu.

nes šis terminas aiškiausiai perteikia artikuliacijos nevienodumą, į kurį svarbiausia atsižvelgti transkribuojant. Dėl kintamos artikuliacijos šių garsų tarminių atitikmenų įvairovė ypač plati. Sinonimiškai kartais pavartojamas ir *poliftongo* pavadinimas (plačiau žr. Bakšienė 2022a: 20).

1.2.1. Kopenhaginės transkripcijos raida XX a. vid.–XX a. pab.

Pokario metais lietuvių tarmių medžiagos rinkimas ir jos tyrimai labai suaktyvėjo, todėl Gerulio pasiūlyta transkripcijos sistema buvo itin reikšminga. Medžiagai kaupti ir užrašyti sudaryta metodika LKA Pr 1956. Ja naudotasi rengiant vieną svariausių aptariamojo laikotarpio kolektyvinių darbų – LKA I–III. Greta šių darbų išleistas kapitalinis visų tarmių aprašas LD 1966, tyrėjų kolektyvo parengta chrestomatija LKT 1970, tarmių žodynai – DnŽ 1976, LzŽ 1985 ir DrskŽ 1988, vadovėlis studentams LKD 1994. Tuo metu įtvirtinta iki dabar vartojama mokslinė lietuvių tarmių klasifikacija (Girdenis, Zinkevičius 2000 [1966]: 44–55).

Panašiu laiku tarmių duomenys (ir papildomai medžiaga iš senųjų bei naujųjų raštų) rinkti ir didžiajam LKŽ I–XX. Jame fiksuota įvairių laikotarpių lekšika. Patys žodžiai ir jiems iliustruoti pasirinkti sakiniai užrašyti kopenhagine transkripcija. XX a. pab. visi šio didelio veikalo rengimo principai buvo išsamiai išdėstyti leidinyje LKŽ Pr 1996.

Didiesiems veikalams – LKA I–III ir LKŽ I–XX – parengti šnekamosios kalbos žodžiai ir sakiniai kopenhagine transkripcija užrašinėti kortelėse. Be LKA ir LKŽ kartotekų, būta ir kitų, kuriose pavyzdžiai transkribuoti aptariamąsios sistemos ženklais, pavyzdžiui, Antano Salio kartoteka.

Didžioji dalis nurodytuose XX a. antrosios pusės leidiniuose vartotų transkripcijos ženklų sutapo su siūlytais Gerulio, tačiau buvo ir pakeitimų – daugiausia juos lėmė ženklų stygius spaustuvėse. Minėtini keli ryškesni skirtumai (žr. 1 lentelę).

Balsių kiekybė, kaip ir Gerulio, daugelyje veikalų žymėta tašku dešinėje raidės pusėje, ilgumas – viršuje, pusilgumas – apačioje, tik LKA Pr 1956 ilgumas užrašytas brūkšneliu virš raidės, pvz., [ā]¹⁸. Iš kitų balsyno ypatybių labiausiai varijuoja smarkiai redukuotų, vos girdimų balsių, dažniausiai vartojamų žemaičių šnektose, žymėjimas: LKA Pr 1956 ir LKT 1970 jie užrašyti apskliaustomis nepakeltomis raidėmis, pvz.: (i), (e), (a), o LD 1966, LKT 1970, LKA I–III, LKŽ I–XX, LKŽ Pr 1996 – pakeltomis: [i], [e], [a]. Skirtingais ženklais transkribuotas suužpakalėjęs balsio [e] variantas, vartojamas po kietųjų priebalsių: LKA Pr 1956 ir LD 1966, LKD 1994, LKŽ I–XX, LKŽ Pr 1996 – [ɛ], o LKT 1970 ir LKA I–XX – [ɛ] ([ɛ] ženklas buvo skirtas suužpakalėjusiam *e*). Atvirasis balsis [e] (su [a] atspalviu) LKA Pr 1956 ir LKŽ Pr 1996 buvo siūlytas rašyti ligatūra [æ], jungiančia raides *a* ir *e*, tačiau kituose leidiniuose vėl grįžta prie Gerulio vartotos [æ], jungiančios *o* ir *e*. Nė viename iš aptariamojo laikotarpio darbų nebuvo įprasta fiksuoti balsių priešakėjimą, kuris Gerulio buvo žymimas tašku virš raidės. Varijuoja ir kintamosios artikuliacijos balsių [ie], [uo] žymėjimas.

18 Išskyrus siauruosius *é*, *o*; kai ilgasis balsis kirčiuojamas tvirtapradiškai, tvirtagalėškai ar laužtine priegaide, ilgumas brūkšneliu nežymimas (LKA Pr 1956: 105).

1 lentelė. XX a. pr.–XX a. pab. svarbesniųjų tarminių leidinių transkripcijos ypatumai

Šaltiniai Ypatybės		LDS 1930 ¹⁹	LKA Pr 1956	LD 1966 ²⁰ , LKD 1994 ²¹	LKT 1970	LKA I–III	LKŽ Pr 1996, LKŽ I–XX ²²	Lietuvių tarmių žodynai		
								DnŽ 1976	LzŽ 1985	DrskŽ 1988
Balsių kieky- bė	Ilgu- mas, pusil- gumas	[aː], [a.]	[ā], [a.]	[aː], [a.]	[aː], [a.]	[aː], [a.]	[aː], [a.]	[aː], [a.]	–	[aː], [a.]
	Atvi- rumas	[ɛ]	–	[ɛ] ²³	[ɛ]	[ɛ]	[ɛ]	[ɛ]	–	–
Balsių kokybė	Atvira- sis [ɛ] (su [a] atspal- viu)	[æ]	[æ]	[æ]	[æ]	[æ]	[æ]	–	–	–
	Redu- kuoti balsiai [a], [i], [u], [ɛ]	[α], [ɪ], [v], [a], [i], [u], [ɛ]	[α], [ɪ], –, –	[α], [ɪ], [v], –	[α], –, [v], [ə].	[α], [ɪ], [v], [ə]	[α] ir [v], [ɪ], –, –	–	–	[ə]
Balsių reduk- cija	Vos girdi- mas balsis	[ʷ]	(i)	[ʷ]	(i)	[ʷ]	[ʷ]	–	–	–
	Klausa neski- riamas balsis			'	[a]	'		–	–	–

19 Kituose skyriuose – Gerulis 1930.

20 Kituose skyriuose – Zinkevičius 1966.

21 Kituose skyriuose – Zinkevičius 1994.

22 Kaip nurodo Vytautas Vitkauskas, LKŽ I–XX ir žodyno kartotekoje tarmių medžiaga užrašytina ženklais, laikantis Lietuvių kalbos instituto tarmių tyrėjų nustatytų transkripcijos principų (LKŽ Pr 1996: 31).

23 Atvirumas žymėtas tik LKD 1994.

Ypatybės		Šaltiniai	LDS 1930	LKA Pr 1956	LD 1966, LKD 1994	LKT 1970	LKA I–III	LKŽ Pr 1996, LKŽ I–XX	Lietuvių tarmių žodynai		
									DnŽ 1976	LzŽ 1985	DrskŽ 1988
Balsių derini- masis	Priešakė- jimas	[á]	–	–	–	–	–	–	–	–	
	Suužpa- kalėjęs [e] po kietųjų priebalsių	[ɛ]	[ɛ]	[ɛ]	[ə]	[ə]	[ɛ]	–	–	[ə]	
Kinta- mieji balsiai	[ie]	[iēä]	[ie], [iæ]	[ie]	[(i)e], [i(e)]	[ie]	[ie],	[ie]	[ie]	[(i)e]	
	[uo]	[uō]	[uo]	[uo]	[(u)o], [u(o)]	[uo]	[uo]	[uo]	[uo]	[(u)o]	
Prie- balsių minkš- tumas		˘	˘	˘ / ˘ ²⁴	˘	˘	˘	˘	˘	˘	
Kitos prie- balsių ypaty- bės	Abilūpis [v]	[β]	[w]	[v]	[v]	[v]	[v]	[v]	[v]	[v]	
	Gomuri- nis [n] (kietasis)	[q]	[n]	[q]	[n]	[n]	[n]	[n]	[n]	[n]	
	Gomuri- nis [n] (minkš- tasis)	[ɲ]	–	[ɲ] ²⁵	–	–	[n], [ɲ], [ɲ']	–	–	–	
	Palata- lizuoti [g], [k], [t]	[ç], [k̟], [t̟]	–	[ç], [k̟], [t̟] ²⁶	–	–	–	–	–	–	
	Aspiracija	[kʰ]	[kʰ]	–	[kʰ]	[kʰ]	–	–	–	–	

24 Pirmasis ženklas vartotas LD 1966, antrasis – LKD 1994.

25 Abu ženklai žymėti tik LKD 1994.

26 Žymėta tik LKD 1994.

Ypatybės \ Šaltiniai		LDS 1930	LKA Pr 1956	LD 1966, LKD 1994	LKT 1970	LKA I–III	LKŽ Pr 1996, LKŽ I–XX	Lietuvių tarmių žodynai		
								DnŽ 1976	LzŽ 1985	DrskŽ 1988
								Kitos prie- balsių ypaty- bės	Skie- meni- niai prie- balsiai	[ŋ]
Kirtis	Šalu- tinis kirtis	+	+	+	+	–	–	–	–	–
	Klitikų šlijimas	–	–	–	–	–	–	– / –	–	–
Saki- nio skaidos ženklai	Sin- tagmų ribos	Skыр. žnkl.		–		–			–	
	Frazių ribos	–	–	²⁷	–	–		–	–	

Priebalsių minkštumas to meto šaltiniuose užrašytas taip pat nevienodai: dažniau apostrofu dešinėje raidės pusėje (LD 1966; LKT 1970; LKA I–III; LKŽ I–XX; LKŽ Pr 1996), rečiau tęsta Gerulio tradicija ir rašytas lankelis virš raidės (LKA Pr 1956; LKD 1994). Kitos priebalsių ypatybės atspindėtos panašiai kaip ir anksčiau. Išsiskiria tik abilūpio *v* žymėjimas – Gerulis siūlė jį užrašyti [β], o LKA Pr 1956 – [w], kituose leidiniuose abilūpis *v* atskiru ženklu nefiksuotas. LKD 1994 grįžtama prie Gerulio pasiūlyto palatalizuotų [ç], [k̟], [ɟ], nepalatalizuoto gomurinio [q] ir palatalizuoto [ɲ] žymėjimo atskirais rašmenimis, kitur šie simboliai nebuvo vartojami. Tačiau darbuose LD 1966, LKŽ I–XX ir LKŽ Pr 1996 nežymima priebalsių aspiracija bei skiemeniniai priebalsiai, kurie buvo fiksuoti LKA Pr 1956, LKT 1970 ir LKA I–III.

Nevienodai išsamiai fonetiniai požymiai pateikti aptariamuoju laikotarpiu išleistuose trijuose tarmių žodynuose. Išsamiausiai jie iliustruoti DnŽ 1976, kiek mažiau jų yra DrskŽ 1988, o LzŽ 1985 tekste apskritai dominuoja ne transkribuoti garsai, o rašmenys, sutampantys su vartojamais dabartinėje bendrinėje kalboje (plačiau žr. Bacevičiūtė 2010: 5–14).

27 LKD 1994 pirmuoju ženklu žymėta trumpesnė pauzė, antruoju – ilgesnė.

1.2.2. Kopenhaginės transkripcijos raida XX a. pab.–XXI a. pr.

Šiuo laikotarpiu tarmių tyrėjų darbų pobūdžiui įtakos turėjo intensyvi informacinių technologijų plėtra. Pradėti kurti ir tarminiams tekstams taikyti kompiuteriniai rašmenų rinkiniai. Lietuvoje žinomi keturi lituanistikai skirti kompiuteriniai šriftai: *TimesDialect*, *Zemtra*, *Fontra* ir *Palemonas*. Iš esmės visi jie sudaryti Gerulio kopenhaginės rašybos pagrindu, papildant naujais reikalingais rašmenimis.

Vieni iš rinkinių buvo kiek mažesnės apimties ir labiau skirti konkrečioms darbams (šriftą *TimesDialect* naudota spausdinant Dieveniškėse užrašytus tarminius tekstus (DvŠt 1997), o *Zemtra* pritaikyta žemaičių fonetinių požymių grafinėi iliustracijai (TŠT 1996; plačiau žr. Skirmantas, Girdenis 2001 [1998]: 335–351)). Rinkinys *Fontra* yra universalesnis, skirtas ne vienai patarimei. Pastaruoju metu beveik visuotinai Lietuvoje naudojamas *Palemono* šriftas yra universaliausias ir patogiausias tiek savo techniniais sprendimais, tiek ženklų aibe – koduotas unikodo standartu, jame pateikti ir istorinės dialektologijos ženklai (plačiau žr. Aleknavičienė et al. 2005).

Pritaikius kompiuterines galimybes tarminiams tekstams užrašyti, XX a. pab.–XXI a. pr. tarmės iliustruojančių šaltinių leidyba labai išsiplėtė. Publikuota daug tarmių žodynų (LzŽ 1985; ZtŽ 1998; DkŽ 2002; ZnŽ 2003–2006; DvŽ 2005; 2010; KpŽ 2007–2013; KzRŽ 2008; 2009; KltŽ 2009; VdŽ 2014; ŽmŽ 2014; 2015; PpaŽ 2016), iki šiol leidžiamos tarmių tekstų (su išsamiais aprašais) serijos *Tarmių tekstynas*, *Tarmės mokyklai* ir pavieniai šaltiniai (plg. TŠT 1996; DvŠt 1997; ATt 1999; 2001; JŠPt 2001; ŠvŠt 2005; VAKKKAt 2005; ZŠt 2005; KKŠt 2006; MAt 2006; ŠŠt 2006; VŽt 2006; VAŠt 2007; GAt 2008; RŠt 2008; MŠt 2009; Št 2009; DkAt 2010; RAKt 2010; RAUt 2010; RAVt 2010; DsAt 2013; LŠt 2013; RAAt 2013; ŠŽTt 2013; KKAAt 2014; RAPt 2014; SŠt 2016; PŽV 2017; AAt 2018; LAAt 2018; AnAt 2020; PŽRt 2020; ŠAt 2020; ŠŽKt 2020; LLŠt 2021; VAt 2021; TAt 2023).

Nurodytuose leidiniuose transkripcijos principai įvairuoja. Nors įvaduose dažniausiai teigiama, kad garsai perrašomi laikantis kopenhaginės transkripcijos, vis dėlto nuo išsamiosios transkripcijos tradicijos kai kur gerokai nutolta.

Vienuose tarmių žodynuose medžiaga pateikiama vien tik bendrinės kalbos rašmenimis arba taikoma ganėtinai sudėtinga transkripcija, kituose – supaprastinta fonetinė transkripcija, ypač menkai atspindimi vokalizmo kokybiniai variantai, retai vartojami sakinio skaidos ženklai. Tarminių tekstų rinkiniuose transkripcija išsamesnė, tiksliau perteikiama tiek balsių kiekybė, tiek kokybė, tiek sakinio skaida, tačiau nevienodumų ir juose esama. Tarminiuose žodynuose ir tekstuose priebalsių minkštumas iki šiol fiksuojamas įvairiai – vienur jis žymimas lankeliu, kitur – apostrofu. Skirtingai transkribuojamos ir afrikatos bei priebalsiai *ch*, *h*.

Žodynų ir tarminių tekstų rinkiniuose įsivyravęs transkripcijos variantiškumas aiškintinas pasirinktu skirtingu transkripcijos principų pagrindu. Vienuose vy-

rauja fonetinė transkripcija, paremta išsamiau garsų variacijų fiksavimu, o kituose – fonologinė, skirta atspindėti garsų sistemingumui. Prie išsamiosios transkripcijos tradicijos iš esmės grįžtama svariuose XXI a. pr. išleistuose veikaluose: LKTCh 2004; BA Pr 2009; BA I 2013 ir XXILT 2014.

Daugeliui XXI a. pr. darbų būdingi šie svarbiausi transkripcijos neatitikimai su kopenhagine tradicija: atsisakyta žymėti balsių priešakėjimą; plačius, neįtempus [ɛ], [o]; kintamosios artikuliacijos balsiai žymimi tik ženklais [ie], [uo], nežymimi tribalsiai; beveik niekada nežymima priebalsių aspiracija; retai fiksuojamas kietasis gomurinis [q]; nežymimi skiemeniniai [ŋ] ir retrofleksiniai [r] priebalsiai; nevartojami minkštųjų priebalsių specialūs ženklai [ç], [k̟], [t̟]. XXI a. pr. *ch*, *h* kartais užrašomi [x], [ɣ], įvesti „šlekiavimui“ atspindėti būtini ženklai (tarpinis garsas tarp *s* ir *š* – [s̺], tarp *z* ir *ž* – [z̺], tarp *c* ir *č* – [c̺], tarp *dz* ir *dž* – [d̺]), o afrikatos *dz*, *dž* užrašomos [ʒ], [ʒ̺]. Šio laikotarpio darbuose, kitaip nei iki XX a. vidurio, dažniau vartojami sakinio skaidos ženklai.

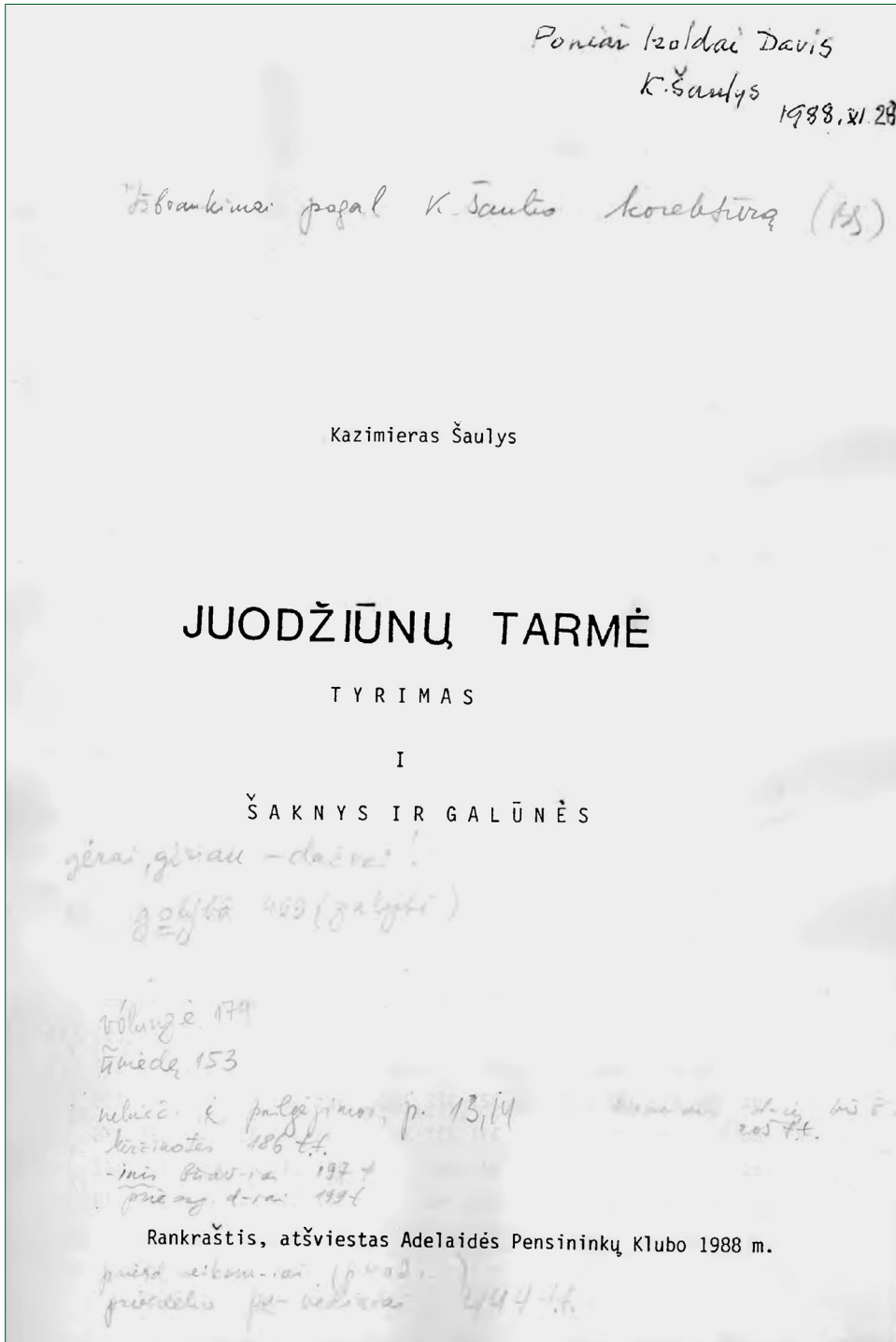
Taigi lietuvių tarmėtyroje per beveik šimtmetį nuo Gerulio parengtų kopenhaginės transkripcijos principų tarminių garsų užrašymas nemažai įvairavo, tačiau skirtingais laikotarpiais nevienodu lygiu. Didesnė ženklų įvairovė matyti svarbesniuose XX a. vid.–XX a. pab. leidiniuose. Tai lėmė kelios priežastys: spaudos ženklų stygius, pavyzdžiui, pokario metų spaustuvėse, skirtinga autorių pozicija tarminių tekstų užrašymo atžvilgiu ir pasirinkti nevienodi transkripcijos principai (fonetinė ar fonologinė, išsamioji ar supaprastinta), tarminių leidinių pobūdis (žodynuose dažniausiai transkripcija paprastesnė, koncentruojamasi į leksiką, tekstų rinkiniuose – išsamesnė). XXI a. pr. dialektologiniuose darbuose dominuoja išsamioji transkripcijos tradicija. Tai aiškintina šio laikotarpio informacinių technologijų plėtra: atsiradus kompiuteriniams tarminių šriftų rinkiniams, daugelyje darbų naudoti tie patys simboliai, transkripcija tapo vienodesnė.

1.3. KAZIMIERO ŠAULIO JUODŽIŪNŲ TARMĖ – PIRMASIS SISTEMINGO TFA TAIKYMO PAVYZDYS²⁸

XX a. lietuvių dialektologijoje vyravusi kopenhaginė transkripcija atliepė ne visų tyrėjų tikslus. Minėtinas savamokslis, rytų aukštaičių kupiškėnų atstovas Kazimieras Šaulinskas (Šaulys)²⁹, kuris, gyvendamas užsienyje, puikiai mokėjęs

²⁸ Dalis skyriaus teksto publikuota, žr. Bakšienė, Čepaitienė 2024: 143–174.

²⁹ Kazimieras Šaulinskas (Šaulys) – pedagogas, tautosakos rinkėjas, akademinio išsilavinimo neįgijęs, bet gabus savamokslis tarmių tyrėjas, mokėsis Panevėžio mokytojų seminarijoje, nuo 1929 m. dirbęs Gaigalių ir Šimonių pradinėse mokyklose, buvęs jų vedėju. 1944 m. pasitraukė į Vakarų, gyveno Austrijoje ir Vokietijoje, nuo 1948 m. – Australijoje (Adelaidėje), čia ir mirė (išsamesnė Šaulio biografiją žr. Vaičiūtė 1991: 20–23; Stundžia 2007: 86–88).

4 pav. Kazimiero Šaulio veikalas *Juodžiūnų tarmė* (1988)

gimtąją Juodžiūnų šnektą, išsamiai susipažinęs su Franzo Spechto lietuvių tarmių tekstais, surinktais Antano Baranausko klierikų, ir Kazimiero Būgos, Antano Salio, Zigmo Zinkevičiaus darbais, 1972 m. tapęs Tarptautinės fonetikų asociacijos nariu, įvertino, kad Gerulio studijoje aprašyta kopenhaginė transkripcija neatspindėjo kupiškėnų patarbei būdingos balsių trijų fonologinių ilgumų sistemos (Šaulys 1988: IV–XII, 7; Stundžia 2007: 86–88). Taigi Šaulys gimtosios šnektos aprašą *Juodžiūnų tarmė* (1988)³⁰ parengė naudodamasis kita, išsamesne, TFA ženklų sistema (žr. 4 pav.)

Veikalas rengtas 25 metus. Autorius laiškais konsultavosi su lietuvių kalbininkais – Gerulio mokiniu Saliu, taip pat Zinkevičiumi ir tautosakininku, etnologu Jonu Baliu (Stundžia 2007: 87–88).

Mašinėraščiu išspausdintas darbas vertintinas kaip savitai susistemintos gausios tarminės medžiagos rinkinys. Jame Juodžiūnų šnektą aprašyta išsamiai, nors kiek nenuosekliai: pavyzdžiams užrašyti iš esmės laikomasi TFA sistemos, tačiau specifiniai kalbiniai reiškiniai, pavyzdžiui, priegaidės, žymimi remiantis Frydricho Kuršaičio ir Baranausko darbais (plg. Šaulys 1988: VI–IX, 1–25 ir kt.; dar žr. Stundžia 2007: 87). Kalbos faktus lyginant su bendrine kalba, aptarti šaknies balsiai, dvibalsiai ir dvigarsiai, vardažodžiai pagal kirčiuotes, šnektai būdingos žodžio galo tendencijos (Šaulys 1988; dar žr. Stundžia 1990: 191; 2007: 87 ir kt.; išsamią analizę žr. 1.3.1–1.3.5 skirsniuose). Veikale paskelbta beveik 1 500 smulkiosios tautosakos vienetų iš atminties ir rašytinių šaltinių: Antano Vireliūno, Baranausko, Spechto, Gerulio, Būgos, Zinkevičiaus ir kt. spausdintų tekstų (Šaulys 1988; analizę žr. Stundžienė 1993: 157–196).

Šaulio darbe *Juodžiūnų tarmė* taikomi TFA principai ir diskusinių klausimų sprendimai yra neabejotinai pravartūs tobulinant šiuolaikišką TFA transkripcijos modelį lietuvių tarmėms, ypač užrašant kupiškėnų patarmės garsus. Todėl atlikta išsami Šaulio darbe taikytų TFA ženklų analizė, juos lyginant su dabartiniu TFA ženklų rinkiniu, teikiamu lietuvių tarmėms (dar žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 105–135; Bakšienė 2022: 165–183; 2023: 126–144).

1.3.1. Kupiškėnų patarmės balsių žymėjimas

Šaulys Juodžiūnų šnektos balsius pirmiausia skirstė į trumpuosius, pusilgius ir ilguosius (apie kupiškėnų balsių tris fonologinius ilgumus žr. Jasiūnaitė, Girdenis 2001 [1996]: 181–199; LKTCh 2004: 152–153). Charakterizuodamas gar-

³⁰ Šis veikalas ir nebaigtas jo II tomas yra saugomi Vilniaus universiteto bibliotekoje, Kazimiero Šaulio archyve (Stundžia 2007: 87). Dar apie Šaulį ir jo parengtą darbą žr. Stundžia 1990a: 186; 1991: 26; 2008: 20–23.

sų kiekybę, autorius rėmėsi rytų aukštaičių patarmėms ypač tinkama morų teorija (plg. Baranovskij 1898: 20–25; Girdenis 2003: 286–288). Pagal ją, ilgieji balsiai (ir dvibalsiai) esą trijų morų, pusilgiai – dviejų, trumpieji – vienos. Teigiama, kad ilgieji garsai, netekę kirčio ar atsidūrę senajame (absoliučiaje) galingame skiemenyje, sutrumpėja iki pusilgių. Vidutinis (greičiausiai turėta omenyje – pusilgis) balsis tokiose pozicijose tampa trumpuoju (Šaulys 1988: VI–VII).

Darbe ne vienoje vietoje minima, kad ilgųjų / pusilgių balsių kokybė skiriasi nuo trumpųjų, tačiau ilgieji ir pusilgiai tarpusavyje nesiskiriantys (Šaulys 1988: VII). Aiškiai suvokdamas šių dviejų grupių kokybės požymių skirtumus, autorius parinko ir skirtingus rašmenis jų garsams žymėti. Trumpieji šnektos balsiai užrašyti [ɪ], [ə], [ɐ], [ɔ], o pusilgiai ir ilgieji – [i], [a], [ɔ], [u] (žr. 2 lentelę). Pusilgių ir ilgųjų balsių rašmenys sutampa, tik prie ilgųjų rašomas dvitaškis (apie diakritikus žr. 1.3.4 skirsnį), pvz., [i] – [i:]. Dabartiniuose lietuvių fonetikų darbuose taip pat dažniausiai rodomas kokybinis skirtumas tarp trumpųjų ir ilgųjų / pusilgių balsių³¹. Transkribuojant TFA, jie užrašomi skirtingais rašmenimis, ypač sistemingai to laikomasi žymint aukštutinio pakilimo ir jiems artimus balsius: [ɪ] – [i:] / [iː], [ʊ] – [u:] / [uː] (plačiau žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 105–135; Bakšienė 2022: 165–183; 2023: 126–144; dar žr. Jaroslaviėnė et al. 2019: 25–30; VLKK k-25). Pažymėtina, kad autorius garsų trukmei ir / ar kokybei iliustruoti skirtus pavyzdžius daug kur tekste pateikęs beveik fonologams įprastomis minimaliosiomis poromis, taigi, gal ir netiesiogiai, bet norėta parodyti būtent garsų skiriamąją funkciją (fonemas) (Šaulys 1988: VI–VII).

Kai kurie Šaulio vartoti rašmenys, besiskiriantys nuo dabartinių lietuvių tarmėms teikiamų TFA ženklų, komentuotini išsamiau.

Žemutinio pakilimo balsiai. Autorius neskyrė kirčiuoto (nepailgėjusio) ir nekirčiuoto (taip pat ir vartojamo tvirtagaliuose / nekirčiuotuose dvigarsiuose) žemutinio trumpojo balsio *a*, darbe visais atvejais rašytas TFA vidurinis nelūpinis balsis, artimas atvirajam – [ɐ]³². Taip pat Šaulys žymėjo ir trumpąjį *a*, kupiškėnų patarmėje prieš kietąjį priebalsį ir žodžio gale dėsningai atliepantį bendrinės lietuvių kalbos *e*. Transkribuojant įvairių patarmių garsus, lietuvių kopenhaginėje transkripcijoje buvo įprasta parodyti ryškesnę nekirčiuoto balsio

31 Ne vieno tyrėjo kelta mintis, kad ilgieji ir trumpieji balsiai skiriasi ne tik kiekybės, bet ir (o kai kuriais atvejais gal net ir labiau) kokybės požymiais, ypač tai būdinga aukštutiniams balsiams (bendrinės kalbos tyrimus žr. Jaroslaviėnė et al. 2019: 78–105). Tikėtina, kad visoje lietuvių kalbos sistemoje vadinamasis balsių kiekybės kontrastas realizuojamas ne tiek kiekybės, bet labiau įtempimo požymiais, bet tai jau atskira, ne šios studijos tyrimo, tema.

32 Dėl sudėtingų Šaulio vartotų ženklų studijos tekste pavyzdžių neteikiama, jų galima rasti atskiruose skirsniuose pridedamose lentelėse.

redukciją (žymėta [ɑ]), todėl ir dabartiniame TFA rinkinyje siūloma garsus diferencijuoti: neredukuotą trumpąją *a* žymėti [ɑ] (kaip ir pailgėjusį / ilgąjį), o redukuotą – [ɐ] (plačiau žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 112–113)³³.

Pailgėjusį kirčiuotą *e* (padėtinio ilgumo), prieš kietąjį priebalsį kupiškėnų taip pat dėsningai atliepiamą *a*, Šaulys žymėjo kitu ženklu – TFA priešakiniu žemutiniu balsiu [a], nuosekliai laikydamasis principo, kad trumpieji ir pusilgiai balsiai esti skirtingos kokybės garsai.

Tais atvejais, kai kupiškėnų patarmėje dėl kirčio pailgėjęs *e* nėra asimiliuojamas (prieš minkštąjį priebalsį ar prieš kietąjį priebalsį, bet po minkštųjų *k*, *g*, *š*, *ž*, *č*, *j*), autorius pasirinko žymėti TFA priešakinio vidutinio atviresniojo balsio ženklą [ɛ]. Dabartiniame tarminiame TFA rinkinyje siūloma šį garsą žymėti priešakinio vidutinio uždaresniojo balsio ženklu su papildomu žemesniojo pakilimo diakritiku – [ɛ̇]. Tokį dialektologų sprendimą irgi lėmė platesnis transkripcijos ženklų vartosenos kontekstas – rašmuo [ɛ] yra tinkamesnis kitų patarmių, pavyzdžiui, vakarų aukštaičių kauniškių, siaurojo balsio *e* transkripcijai. Tačiau nekirčiuotas ir neasimiliuojamas trumpasis *e* Šaulio žymėtas dvejopai: prieš minkštąjį priebalsį – TFA viduriniu vidutiniu [ə], o prieš kietąjį – tuo pačiu [ɐ], kaip ir asimiliuojamose pozicijose. Rašmuo [ɐ] autoriaus yra vienas iš dažniausiai vartojamų, jis visur rašytas ir balsiui *a* supriešakėjus po minkštojo priebalsio. Dabartiniame TFA rinkinyje tokiais atvejais siūloma rašyti [ɛ] / [æ̇] (plačiau žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 113–114).

Vidutinio pakilimo balsiai. Balsis *é* Šaulio darbe žymimas analogiškai kaip ir dėl kirčio pailgėjęs *e*: dėsningai kupiškėniškai asimiliuojamas balsis *é* užrašomas [a:] / [a], o neasimiliuojamose pozicijose – [ɛ:] / [ɛ]. Dabartiniame tarminiame TFA rinkinyje šie garsai būtų žymimi atitinkamai [ɑ:] / [ɑ̇] ir [ɛ:] / [ɛ̇] (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 114–115). Balsio *o* transkripcija iš esmės nesiskiria nuo šiuolaikinio varianto – visur rašomas užpakalinis vidutinis atviresnysis [ɔ] su reikiama kiekybės ženklais. Autoriaus pateikta pastaba, kad balsiai [ɛ:] ir [ɔ:] juodžiūnuose sakomi platesni už atitinkamus kauniškių balsius (Šaulys 1988: VII), vadinasi, būta gerai susipažinus ir su kitų Lietuvos patarmių subtiliais fonetiniais bruožais.

33 Pastebėtina, kad redukuotas ir neredukuotas *a* (ypač vartojamas kaip atskiras balsis, ne dvi-garsiuose) skiriasi gana subtiliais, sunkiai išgirstamais požymiais. Rašant kopenhagine transkripcija, tam tikrose patarmėse (dažniausiai rytų aukštaičių plote) žymėseną [ɑ] dažnai apibendrinta sistemiskai, neatsižvelgiant į realią vartoseną. Keičiantis tarmių fonetikai ir formuojantis naujiems tarminiams dariniams, redukuoto *a* vartoseną gali tapti dar retesnė, todėl tikėtina, kad ateityje ir tarminiame TFA rinkinyje žemutinis užpakalinis balsis galėtų būti žymimas vienu kuriuo pasirinktu ženklu.

Aukštutinio pakilimo balsiai. Ilgieji / pusilgiai šios grupės balsiai transkribuoti visiškai taip pat, kaip tarmių TFA teikiama ir dabar. Trumpiesiems irgi pasirinkti iš esmės tie patys lietuviškųjų garsų TFA atitikmenys – artimi uždariesiems, tik to meto TFA versijoje, Tarptautinės fonetikų asociacijos patvirtintoje 1978 m., jie buvo žymimi kitais rašmenimis (žr. IPA 1979: 271). Balsis, artimas priešakiniam uždarajam, rašytas [ɪ], o užpakaliniam – [ɔ], šiuos ženklus Šaulys ir vartojo. Dabartinėje TFA redakcijoje (žr. IPA 2020) uždariesiems artimi balsiai žymimi [i] ir [u], šiais ženklais siūloma transkribuoti ir lietuviškus tarmių garsus (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 115–117).

Istorinio ilgumo *i*, dėsningai aukštaitiškai susiaurintą iš *ę* (< *en*), vartojamą pusilgį arba trumpą, Šaulys dažniausiai žymi kaip vidurinės eilės suužpakalėjusių variantus – TFA ženklais [i̯], [t̯] – ir teigia, kad jie vartojami po kietojo priebalsio (Šaulys 1988: VII). Kupiškėnų šnektose iki šių dienų tokiose formose pasitaiko varijuojančių atvejų – tiek suužpakalėjęs, tiek ir nesuužpakalėjęs balsis gali būti tariamas ne tik po kietojo *l*, bet ir po kitų kietųjų priebalsių (plg. Balčiūnienė et al. 2019: 117).

Kintamieji balsiai. Kintamosios artikuliacijos balsių (poliftongų) *ie*, *uo* žymėseną aptariamajame veikle rodo, kad Šaulys yra taikliai pastebėjęs subtilius garsų variantus. Atskirai aptartinos kirčiuoto kamieno ir kirčiuotos galūnės / nekirčiuotos pozicijos, nes kintamųjų balsių atliepiniai jose kupiškėnų patarmėje skiriasi.

Kamieno kirčiuotoje pozicijoje nuosekliai žymėtas *ie*, *uo* pirmojo (tvirtapradžių) ir antrojo (tvirtagalių) dėmenų pusilgumas stogeliu (apie diakritikus žr. 1.3.4 skirsnį). Vadinasi, autorius jautė dėmenų atskirumą, buvo linkęs laikyti juos diftongiškais garsais ir transkribuoti kaip ir kitus dvibalsius. Kai kur tekste *ie*, *uo* ir vadinami dvibalsiais, kitur priskiriami prie balsių, tačiau diftongišką jų traktuotę aiškiai liudija diferencijuotas pirmosios ir antrosios dalies kokybės žymėjimas, susijęs tiek su priegaide, tiek su gretimu fonetiniu kontekstu.

Ypač diferencijuotai užrašomas kintamasis *ie*. Pirmojo dėmens kokybė skirta atsižvelgiant į priegaidę: tvirtapradžio *ie* pirmasis dėmuo transkribuotas TFA priešakinio uždarojo balsio ženklu [i̯], o tvirtagalio – TFA priešakiniam uždarajam artimu tuometės versijos [ɪ] (dabar būtų [ɪ]). Taigi Šaulys sistemingai rodė tvirtapradžio *ie* pirmosios dalies kokybę, būdingą pailgėjusiam balsiui, o tvirtagalio – atitinkamam trumpajam balsiui. Svarstant dabartinį tarminį TFA rinkinį, toks žymėjimas pradžioje buvo teikiamas ir dialektologų (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 117–118). Tačiau vėliau, derinant tarminę transkripciją prie VLKK patvirtinto bendrinės kalbos TFA ženklų rinkinio (žr. VLKK k–25) ir motyvuojant neaiškiai išskiriama dėmenų kokybe, žymėjimas buvo suvienodintas: tiek tvirtapradžio, tiek tvirtagalio *ie* pirmoji dalis dabar siūloma transkribuoti vienodai – [i̯]. Antroji *ie* dalis Šaulio darbe diferencijuojama atsižvelgiant ne į prie-

gaidę, bet į gretimus garsus: prieš kietąjį priebalsį rašomas TFA vidurinio artimo atvirajam balsio ženklas [e], o prieš minkštąjį – vidurinio vidutinio [ə]. Vadinausi, autoriaus aiškiai girdėta ypač atvira garso pabaiga pozicijoje prieš kietąjį priebalsį, iš esmės tariama taip pat, kaip trumpasis *a*. Apie tai jau ne kartą rašyta lietuvių tarmių tyrėjų ir eksperimentinės fonetikos specialistų (plačiau žr. Bacevičiūtė 2002: 5–17; Girdenis 2009: 213–242).

Kintamojo *uo*, priklausomai nuo priegaidės, skirtingai žymėta tik pirmoji dalis: tvirtapradžio garso atveju Šaulys rašė TFA užpakalinio uždarojo balsio ženklą [u], o tvirtagalio – artimo užpakaliniam uždaramam tuometės TFA versijos [ɔ] (dabar būtų [u]). Antroji garso dalis nebuvo diferencijuojama, visais atvejais rašytas minėtas [e], kaip ir kintamojo *ie* prieš kietąjį priebalsį pabaigoje.

Nekirčiuoti ir kirčiuoti žodžio gale *ie*, *uo* kupiškėnų patarmėje yra monofongizuojami ir tariami pusilgiai, dabartiniame tarminiame TFA rinkinyje juos siūloma žymėti atitinkamai [e̞] ir [ɔ̞]. Šaulio tekste *uo* tokiose pozicijose užrašomas taip pat (tik nevertojamas pusilgumo ženklas, kirčiuotas dar pažymimas stogeliu), o suvienbalsėjusiam *ie* pasirinktas kiek žemesnio pakilimo garso ženklas – jis užrašomas priešakiniu vidutiniu atviresniuojau balsiu [e].

2 lentelė. Balsių žymėjimas TFA Šaulio darbe³⁴

BK balsis	RAK atitikmuo dabartine TFA	Šaulio TFA variantas
[ɑ:] nosinis, istorinio ilgumo	[u:] / [u̞] [² 'ju:l̩] ~ šąla, [er'bo̞tu] ~ arbātą	[u:] / [u̞] [drú:ʂun̩] ~ drąsina, [drū:sus] ~ drąsūs, [drus̩s̩] ~ drąsōs
[ɑ:] padėtinio ilgumo; taip pat ir tvirtapradžiuose dvigarsiuose	[ɔ̞] [¹ n̩ɔ̞m̩s̩] ~ nāmas, [¹ k̩ɔ̞m̩s̩] ~ káimas, [¹ k̩ɔ̞ruɔ̞] ~ kárvé	[ɔ̞] [g̩ɔ̞t̩s̩] ~ gālas, [d̩ɔ̞kt̩s̩] ~ dáiktas, [k̩ɔ̞f̩ju̞] ~ kárvių
[e]	[a] kirčiuotas žodžio gale: [ʃe'ka] ~ šakà	[e] [ʃɛks] ~ lāks, [r̩p'k̩è] ~ ripkà, [p̩t'p̩r̩s̩] ~ pip̩ras, [ʃeuk̩è] ~ laikaĩ
	[e] nekirčiuotas; taip pat ir tvirtagaluose / nekirčiuotuose dvigarsiuose: [¹ k̩ɔ̞'l̩b̩n̩] ~ kálbina, [de ² 'ber] ~ dabař	

34 Bendrinės kalbos garsai lentelėse transkribuoti remiantis patvirtinta VLKK rekomendacija (VLKK k–25). Tarminiai kupiškėnų atitikmenys nurodomi pagal Atkočaitytė, Rinkauskienė 2003; LKTCh 2004. Čia ir kitur santrumpa BK žymima bendrinė kalba, RAK – rytų aukštaičiai kupiškėnai.

BK balsis	RAK atitikmuo dabartine TFA	Šaulio TFA variantas
[æ:] nosinis, istorinio ilgumo	[i:] / [iː] ilgumas priklauso nuo kirčio: [ʲʲʊːi:stəs] ~ švęstas, [ɪʲʲkʲiːʲi:s] ~ iškišęs	[i:] / [i] / [ɪ] [gʲiːžɐ] ~ gręžia, [ˈkɔti] ~ kātę, [dā:di] ~ dėdė, [c̆ci] ~ kėkė
[æ:] padėtinio ilgumo; taip pat ir tvirtapradžiuose dvi-garsiuose	[ɑ] prieš kietąjį priebalsį: [ˈnɑːʃɐ] ~ nėša	[a] [s̆anes] ~ sėnas, [m̆âłštu] ~ mėlžtu
	[ɸ] prieš minkštąjį priebalsį ir prieš kietąjį priebalsį po [kʲ], [gʲ], [ʃʲ], [zʲ], [tʃʲ], [j]: [ˈmʲɸˈdʲi:s] ~ mēdis, [pa.¹ɸˈrʲzʲɪmɐ] ~ paėrzina, [ˈgʲɸˈres] ~ gėras, [ˈzʲɸˈmɑː] ~ žėmė	[ɛ] [ž̆emi] ~ žėmė, [m̆êłta] ~ mėlė, [b̆êžʲuni] ~ bėržinė, [ž̆emes] ~ žėmas
[ɛ]	[ɑ] prieš kietąjį priebalsį ir žodžio gale: [maˈdus] ~ medūs	[ɐ] [b̆iˈt̆ɛs] ~ bitės, [sen̆ɔs] ~ senūs
	[ɛ] prieš minkštąjį priebalsį ir prieš kietąjį priebalsį po [kʲ], [gʲ], [ʃʲ], [zʲ], [tʃʲ], [j]: [n̆eʲʃi] ~ neši, [kʲet̆uˈrʲi] ~ keturi	[ə] [s̆əˈci] ~ sekė
	[ɪ] kilęs iš nosinio balsio: [kaˈt̆ɪ] ~ katė	[t̆] [k̆eˈt̆t̆] ~ katė
[e:]	[ɑ:] / [ɑː] prieš kietąjį priebalsį ir žodžio gale: [²da:daː] ~ dėdė	[a:] / [a] [l̆ã:k] ~ lėk, [ˈl̆iːv̆eta] ~ liėtė
	[ɸ:] / [ɸː] prieš minkštąjį priebalsį ir prieš kietąjį priebalsį po [kʲ], [gʲ], [ʃʲ], [zʲ], [tʃʲ], [j]: [tu¹r̆ɸːjɔː] ~ turėjo, [r̆ɸː²kʲɔu] ~ rėkiaū	[ɛ:] [v̆ɪˈc̆eːjɔu] ~ vilkėjai
[o:]	[ɔ:] / [ɔː] [tɔː²kʲɔ:s] ~ tokios, [zmɔːˈgʲɸˈlʲi:s] ~ žmogėlis, [gɐl²ɔːs] ~ galvės	[ɔ:] / [ɔ] [l̆ɔ:k] ~ lók, [b̆il̆ɔs] ~ bylės
[i:]	[i:] / [iː] [suɪ¹kʲi:baː] ~ sunkybė, [gʲiː¹uˈi:n̆t̆ɪ] ~ gyvėnti, [ˈs̆ɸˈs̆eˈr̆iː] ~ sėserį	[i:] / [i] [v̆iːres] ~ vėras, [p̆ĭks] ~ pėks, [t̆il̆ɔs] ~ tylės
[ɪ]	[iː] kirčiuotas kamienė; taip pat ir tvirtapradžiuose dvigarsiuose: [ˈk̆iːtes] ~ kėtas, [ˈd̆iːrbe] ~ dėrba	[ĭ] [m̆ĭgɔ] ~ mėgo, [p̆ĭl̆nes] ~ pėlnas
	[ɪ] nekirčiuotas ir kirčiuotas žodžio gale; taip pat ir tvirtagalijuose / nekirčiuotuose dvigarsiuose: [v̆iːs̆ɪ] ~ visi, [²ʲiːl̆tɔː] ~ šilto, [l̆im²ɔu] ~ lindaū	[ɪ̆] [m̆ɪ̆gɐi] ~ migai, [m̆ɪ̆ks] ~ mėks [p̆ɪ̆k̆u] ~ pėkų

BK balsis	RAK atitikmuo dabartine TFA	Šaulio TFA variantas
[u:]	[u:] / [u'] [¹ 'su:r'ɛ̃s] ~ <i>súriais</i> , [p' ¹ ɪj ² 'k'u'] ~ <i>penkių</i> , [¹ 'su:r'u'] ~ <i>súrių</i>	[u:] / [u] [bú:ʂo] ~ <i>búsiu</i> , [ʒy'i'nú] ~ <i>žvynų</i> , [tū̃su] ~ <i>tiė̃sų</i>
[ɔ]	[u'] kirčiuotas kamiene; taip pat ir tvirtapradžiuose dvigarsiuose: [¹ 'su:kɛ] ~ <i>súka</i> , [¹ 'pu'l't'] ~ <i>púlti</i>	[u] [súk] ~ <i>súk</i> , [lúukɛ] ~ <i>liúika</i> , t. y. pyrkė
	[ɔ] nekirčiuotas ir kirčiuotas žodžio gale; taip pat nekirčiuotuose ir tvirtagaliuose dvigarsiuose: [rɔ'p'us] ~ <i>rupiūs</i> , [suŋ ¹ 'k'i:ba'] ~ <i>sunkýbė</i> , [² 'ku'r ¹ 'k'æ] ~ <i>kuřkia</i>	[ɔ] [sɔŋiʂo] ~ <i>sumišo</i> , [sòks] ~ <i>sùks</i> , [sɔŋks] ~ <i>suņks</i>
[iɛ]	[iɛ] kirčiuotas kamiene: [¹ 'v'i:ɛnu] ~ <i>víenų</i> , [² 'd'i:ɛnu] ~ <i>diė̃nų</i>	[iɛ] / [iə] tvirtapradis prieš kietąjį / minkštąjį priebalsį: [l̥iɛpa] ~ <i>líepa</i> , [ʂĩɛɔɛ] ~ <i>síekia</i> [iɛ] / [iə] tvirtagalis prieš kietąjį / minkštąjį priebalsį: [d̥iɛves] ~ <i>Diė̃vas</i> , [m̥ĩɛʒis] ~ <i>miė̃žis</i>
	[ɛ] nekirčiuotas ir kirčiuotas žodžio gale: [ruŋ ¹ 'ɛ ² 'nu] ~ <i>rugíenų</i> , [nak ² 't'ɛs] ~ <i>naktiė̃s</i>	[ɛ] [ʂɛ'cə̀] ~ <i>siekeĩ</i> , [l̥ɛs] ~ <i>liė̃s</i>
[uɔ]	[uɔ] kirčiuotas kamiene: [¹ 'juɔdɛs] ~ <i>júodas</i> , [² 'juɔkɛs] ~ <i>juðkas</i>	[uɛ] tvirtapradis prieš kietąjį ir minkštąjį priebalsį: [p̥uɛdɛs] ~ <i>púodas</i> , [jɛ'rúɛjɔ] ~ <i>gerúoju</i> [ɔɛ] tvirtagalis prieš kietąjį ir minkštąjį priebalsį: [ɕɛ'tɔɛs] ~ <i>kietuosė</i> , [pɔɛdʒɔs] ~ <i>puðdžius</i>
	[ɔ] nekirčiuotas ir kirčiuotas žodžio gale: [ɔ'bɔ ² 'l'ɔ:kɛi] ~ <i>obuoliðkai</i> , [ru ² 'dɔ] ~ <i>ruduð</i>	[ɔ] [dɔbàs] ~ <i>duobė̃s</i> , [dòs] ~ <i>duòs</i>

1.3.2. Kupiškėnų patarmės dvibalsių ir dvigarsių žymėjimas

Iš dvibalsių ir dvigarsių grupės taip pat komentuotina keletas Šaulio žymėsenos atvejų, besiskiriančių nuo dabartinio tarmės teikiamo TFA rinkinio (žr. 3 lentelę).

Autorius, remdamasis Būgos kirčiavimu, nuosekliai žymėjo diftongiškų garšų pusilgumą stogeliu – tvirtapradžio pirmojo dėmens ir tvirtagalio antrojo. Kirčiuoti kamieno dvibalsiai / dvigarsiai viso garso kiekybe tapatinami su ilgai-

siais balsiais. Kliudamasis logikos dėsnis, jog dalis savo trukme negali prilygti visumai, Šaulys teigia, kad kiekvienas dėmuo, tiek pirmasis, tiek antrasis, galintys būti tik pusilgiai, todėl tekste kritikuojamas Gerulis, kai kuriuos dvigarsių dėmenis laikęs ilgaisiais (Šaulys 1988: IV).

Tvirtapradžių dvibalsių / dvigarsių pirmasis dėmuo apibūdinamas kaip pusilgis ir aiškios kokybės, todėl visur rašomi pusilgių balsių ženklai (Šaulys 1988: IV, VI). Tvirtagalių dvibalsių / dvigarsių antrasis dėmuo esąs pusilgis, bet trumpojo balsio kokybės. Tvirtagališki antrieji dėmenys iš esmės transkribuojami tokiais pačiais ženklais, kaip ir nekirčiuoti, tik dar pažymimi stogeliu. Tačiau žodžio gale tvirtagališkos prigimties dvibalsiai / dvigarsiai laikomi pusilgiais, o abu jų dėmenys – trumpaisiais. Jie visur kirčiuoti kairiniu kirčio ženklu ant antrojo dvigarsio dėmens – toks žymėjimas atitiktų dabartinę kirstinės priegaidės sampratą ir transkripciją ženklu [ʔ] kopenhaginėje fonetinėje rašyboje. Nekirčiuotus dvibalsius / dvigarsius autorius taip pat vadina pusilgiais, teigia, kad jie susideda iš trumpųjų balsių, visur rašomi trumpųjų balsių rašmenys (Šaulys 1988: IV, VI).

Dvibalsiai. Dvibalsių antrieji dėmenys *i*, *u* sistemingai žymėti tuometės TFA versijos [ɪ], [ɔ] (dabar būtų [i], [u]).

Iš ryškesnių kokybinių neatitikimų su dabartine transkripcija minėtina dvibalsio *au* žymėseną. Tvirtapradžio *au* pirmąjį dėmenį Šaulys užrašė TFA priešakinio atvirojo balsio ženklu [a], o tvirtagalio ir nekirčiuoto – vidurinio artimo atvirajam [ɐ] su papildomu taškeliu apačioje. Taškelis raidės apačioje to meto TFA versijoje teiktas kaip alternatyva diakritikai [̣], abu jie reiškė kiek aukštesnio pakilimo garsą, uždaresnį, negu žymi pagrindinis ženklas (IPA 1979: 271). Taigi autoriaus labiau akcentuotas kitas dvibalsio *au* pirmojo dėmens akomodacijos požymis – didesnis uždaramas, o ne labializacija, kuri rodoma pasirinkus dabartinį teikiamą ženklą – TFA užpakalinį žemutinį labializuotą balsį [ɒ] (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 112–113, 118–119).

Dvibalsio *ei* transkripcija taip pat skiriasi nuo dabar siūlomo varianto: tvirtapradžio *ei* pirmasis dėmuo Šaulio žymėtas priešakiniu vidutiniu atviresniuoju [ɛ], o tvirtagalio ir nekirčiuoto – viduriniu vidutiniu [ə]. Dabartiniame transkripcijos variante tvirtapradžio dvibalsio pirmąjį dėmenį siūloma žymėti TFA priešakiniu artimu atvirajam [æ], o tvirtagalio ir nekirčiuoto – minėtuoju [ɛ] (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 118–119), taigi dabartinių dialektologų (kaip ir bendrinės lietuvių kalbos tyrėjų) pasirinkti atviresniųjų garsų ženklai. Akivaizdu, kad dvibalsių dėmenų akomodacija įvairiose lietuvių patarmėse, ne tik kupiškėnų, dar turės sulaukti išsamesnių eksperimentinės fonetikos specialistų tyrimų.

Mišrieji dvigarsiai. Mišriųjų dvigarsių žymėseną beveik nesiskiria nuo dabartinės TFA transkripcijos (žr. 3 lentelę). Aukštaitiškai susiaurėję dvigarsių

an, am, en, em atitikmenys iš esmės žymimi tais pačiais ženklais, kaip ir dabar, tik tvirtagalių ir nekirčiuotų dvigarsių pirmieji dėmenys vėlgi rašomi [ɪ], [ɔ] pagal tuometę TFA versiją. KIRSTINĘ priegaidę turinčių dvigarsių, kaip ir dvi-balsių, antrasis dėmuo žymimas kairiniu kirčio ženklu, parodydamas skiemens trumpumą.

3 lentelė. Dvibalsių ir dvigarsių žymėjimas TFA Šaulio darbe

BK dvi-balsis / dvigarsis	RAK atitikmuo dabartine TFA	Šaulio TFA variantas
[ei]	[ɔɪ] tvirtapradis: [¹ lɔɪʃkɛs] ~ <i>láiškás</i>	[ɔ̂ɪ] [ɔ̂ɪbu] ~ <i>láibuq</i>
	[eɪ] tvirtagalis: [e ² tɛɪnɛ] ~ <i>ateĩna</i>	[êɪ] [vɛ̂ɪkɛs] ~ <i>vaĩkas</i>
	[eɪ] kirčiuotas vidurine / kirstine priegaide; nekirčiuotas: [vɛɪ ² kɛɪ] ~ <i>vaikaĩ</i>	[eɪ] [bɛ̂ɪks] ~ <i>baĩgs</i> , [ɛ̂ɪbũ] ~ <i>laibũ</i>
[ou]	[ɑʊ] tvirtapradis: [¹ sɑʊlɑ] ~ <i>sáulė</i>	[âɔ] [ɫâɔɔɛ] ~ <i>láukia</i>
	[ɔʊ] tvirtagalis: [² sɔʊsu] ~ <i>saũsq</i>	[ɛ̂ɔ] [ɫɛ̂ɔkɛs] ~ <i>laũkas</i>
	[ɔʊ] kirčiuotas vidurine / kirstine priegaide; nekirčiuotas: [dɛ ² rɔʊ] ~ <i>daraũ</i> , [sɔʊ ² su] ~ <i>sausũ</i>	[ɛ̂ɔ] / [ɛ̂ɔ] [sɛkɛ̂ɔ] ~ <i>sakaũ</i> , [ɫɛ̂ɔkũ] ~ <i>laukũ</i>
[ei]	[æɪ] tvirtapradis: [¹ m ¹ æɪlɑ] ~ <i>méilė</i>	[êɪ] [m̂êɪlɑ] ~ <i>méilė</i>
	[ɛɪ] tvirtagalis: [² p ¹ ɛɪl ¹ i:s] ~ <i>peĩlis</i>	[ə̂ɪ] [cə̂ɪɟɛ] ~ <i>keičia</i>
	[ɛɪ] kirčiuotas vidurine / kirstine priegaide; nekirčiuotas: [sɛ ² k ¹ ɛɪ] ~ <i>sakeĩ</i> , [k ¹ ɛɪ ² stu] ~ <i>keistũ</i>	[ə̂ɪ] / [ə̂ɪ] [ɔ̂ɪ ¹ ə̂ɪ] ~ <i>Diliaĩ</i> , [ʒi:tkeɪp̂ɪ] ~ <i>Žydkapiai</i>
[en], [em], [ɛn], [ɛm]	[uɪn], [uɪm], [iɪn], [iɪm] tvirtapradžiai: [¹ pu ¹ n ¹ t ¹ i:s] ~ <i>pántis</i> , [¹ su ¹ m ¹ t ¹ i:s] ~ <i>sántis</i> , [¹ ʒ ¹ v ¹ iɪŋg ¹ æ] ~ <i>žvėngia</i> , [¹ p ¹ iɪmpɑ] ~ <i>pėmpė</i>	[ûn], [ûm], [î̂n], [î̂m] [brûɲkstɛ] ~ <i>brángsta</i> , [tî̂mstɛ] ~ <i>témsta</i>
	[ɔn], [ɔm], [in], [im] tvirtagaliai: [nɔs ¹ i ² gɔn ² dɔ] ~ <i>nusigañdo</i> , [pɑ ² sum ² dɑ] ~ <i>pasañdė</i> , [ʒ ¹ v ¹ in ¹ tas] ~ <i>šveñtas</i> , [ʒ ¹ im ¹ p ¹ ɛ] ~ <i>teĩpia</i>	[ôn], [ôm], [în], [îm] [pɔ̂m̂pstɛ] ~ <i>paĩmpsta</i> , [l ¹ ɲk̂sɪ] ~ <i>leĩksi</i>

BK dvi- balsis / dvigarsis	RAK atitikmuo dabartinė TFA	Šaulio TFA variantas
[en], [em], [ɛn], [ɛm]	[ʊn], [ʊm], [ɪn], [ɪm] kirčiuoti vi- durine / kirstine priegaide ir ne- kirčiuoti: [ˈdʊŋɡʊs] ~ <i>dangūs</i> , [dʊŋɡʊn] ~ <i>danguñ</i> , [ˈtʰɪmˈpʰɪ] ~ <i>tempì</i> , [kʊmˈpʰɛˈlʰɪs] ~ <i>kampēlis</i> , [ʃʰvʰɪnˈtuː] ~ <i>šventĩ</i>	[o̯n], [o̯m], [u̯n], [u̯m] / [ɔn], [ɔm], [ɪn], [ɪm] [tʰu̯ms] ~ <i>teĩs</i> , [lʰu̯ks] ~ <i>leĩks</i> , [pɔ̯m̩ps] ~ <i>paĩmps</i> , [brɔ̯ks] ~ <i>braĩngs</i> , [kɔ̯nʧˈfʰɪms] ~ <i>Kantrĩmas</i> , [pʰɪpɔ̯ʃˈlʰɪs] ~ <i>penkiolĩkis</i> , t. y. pen- kiolikos metų

1.3.3. KUPIŠKĖNŲ PATARMĖS PRIEBALSIŲ ŽYMĖJIMAS

Šaulio darbe ir šių dienų TFA lietuvių tarmėms siūlomoje versijoje esama nemažai priebalsių transkripcijos skirtumų (žr. 4 lentelę). Priebalsių minkštumas nuosekliai žymėtas diakritiku [˙] (žr. 1.3.4 skirsnį), tačiau esama ir atvejų, kai kietieji ir minkštieji priebalsiai užrašomi nevienodais rašmenimis.

Kietasis šoninis (lateralinis) sonantas *l* rašytas su riestine perbrauka – [ɭ]. Šis diakritikas teikiamas žymėti garso veliarizacijai tiek tuometėje, tiek dabartinėje TFA versijoje. Nors nepalatalizuotam (kietajam) lietuvių kalbos *l* būdingi ryškūs artikuliaciniai ir akustiniai veliarizacijos požymiai (plačiau žr. Urbanavičienė, Tapertė 2023: 40–43, 61–77), tačiau jie laikomi ne pagrindiniais, o tik papildomais, todėl lietuvių dialektologų ir bendrinės kalbos tyrėjų dabar pasirinktas lateralinio aproksimanto ženklas – [l] (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 119–121; VLLK k-25).

Diferencijuotai žymėtas ir virpamasis sonantas *r*. Skirtingi šio garso užrašymo pavyzdžiai susiję ne su kietumu-minkštumu, o su kitais požymiais. TFA daugiadūžis (angl. *trill*) [r] Šaulio rašytas tik tvirtagaliuose dvigarsiuose, t. y. ten, kur jis yra pusilgis. Visais kitais atvejais – tvirtapradžiuose dvigarsiuose, žodžio gale kirčiuotuose dvigarsiuose ir nekirčiuotuose – rašytas TFA vienadūžis (angl. *tap / flap*) [r]. Taigi pusbalsį *r* bandyta diferencijuoti ir pagal ilgumą, ir pagal tarimo būdą. Bendrinės kalbos tyrimai rodo, kad esama vienadūžio ir daugiadūžio *r* vartosenos skirtumų (plg.: Kazlauskienė 2018: 48; Švageris 2022: 59; Urbanavičienė, Tapertė 2023: 49 ir kt.). Vis dėlto šiam klausimui spręsti būtina atlikti išsamesnių tyrimų, ypač tarmių garsų. Tikslinant sonanto *r* transkripciją, neabejotinai būtų pravartus aptartas Šaulio diferencijavimas.

Tekste esama keleto sonanto *n* variantų. Kaip žinome, šis pusbalsis turi du ryškius pozicinius variantus – liežuvio priešakinį dantinį ir gomurinį, vartojamą prieš *k*, *g*. Įprastas dantinis minkštasis pusbalsis, asimiliaciškai minkštinamas prieš priešakinės eilės balsius, Šaulio tekste žymimas [ɲ] – TFA nosinio palatalinio

priebalsio ženklų su supriešakėjimą rodančiu diakritiku. Tai subtilus ir tikslus žymėjimas, nes tiesiogiai palatalinis [ɲ] TFA sistemoje rodo daug minkštesnį garsą, artikuliaciškai apibūdinamą aukštesniu liežuvio vidurinės dalies pakėlimu prie kietojo gomurio. Toks garsas būdingas, pavyzdžiui, latvių kalbai, bet lietuvių palatalizuoto *n* artikuliaciniai ir akustiniai požymiai blankesni (plačiau žr. Urbanavičienė, Tapertė 2023: 44–48, 78–94). Samplaikose prieš kitus minkštuosius priebalsius esantis *n* užrašomas [ɲ], – matyt, autorius pastebėjo ir norėjo perteikti nevienodą jų minkštumo laipsnį. O atitinkamas minkštasis gomurinis pusbalsis žymėtas TFA palataliniu [ɲ], diferencijuojant nuo kietojo gomurinio [ŋ].

Sklandusis *v* transkribuojamas kaip pučiamasis [v], o ne kaip aproksimantas [ʋ]. Dėl šių garsų interpretacijos baltų kalbose lingvistų irgi diskutuojama iki šiol, bet bent jau pastaruoju metu lietuvių kalboje išsigalėjusi sklandžiojo priebalsio (pusbalsio) interpretacija (plačiau žr. Pakerys 2003: 71–72; Kazlauskienė 2018: 54–55; Urbanavičienė, Tapertė 2023: 54–60).

Šaulys skirtingais rašmenimis fiksavo kietuosius ir minkštuosius *k*, *g*. Lietuvių kalboje minkštieji šio pogrupio priebalsiai, be įprastinių palatalizacijos požymių, dar pasižymi ir skirtinga artikuliacijos vieta – minkštieji artikuliuojami vidurinėje burnos dalyje, jie klasifikuojami kaip liežuvio viduriniai, gomurio viduriniai (palatovelariniai), o kietieji jų atitikmenys – kaip liežuvio užpakaliniai, gomurio užpakaliniai (velariniai) (plačiau žr. Urbanavičienė et al. 2019: 22–28). Autorius norėjo aiškiai parodyti šių garsų skirtumus, taigi sprogstamasis skardusis minkštasis *g* žymėtas TFA palatalinio sprogstamojo ženklu [ɟ] (kartais [j]), o atitinkamas duslusis – palatalinio [c]. Pasvarstyta, galbūt taip minėtų priebalsių skirtį būtų galima išryškinti ir, pavyzdžiui, užrašant labai minkštus pietų aukštaičių priebalsius *k''*, *g''* (vadinamasis priebalsių *k'*, *g'* ir *t'*, *d'* mišinys), pvz.: [ʔ'cɛʋ'ɫəʔ] ~ *kiaūlė*, [ɟɛ'gʊt'ɛ] ~ *gegūtė*³⁵.

Pučiamųjų priebalsių *š*, *ž* pogrupyje kietieji ir minkštieji atitikmenys taip pat žymėti skirtingais rašmenimis. Kietieji priebalsiai dažniausiai užrašomi taip pat, kaip ir dabartiniuose lietuvių tarmėms ir bendrinei kalbai siūlomuose TFA rinkiniuose – postalveoliniais [ʃ], [ʒ], tačiau kai kur tekste (ypač Įvade) pasitaiko ir įprastų dabartinio raidyno [š], [ž] atvejų. Minkštieji pučiamieji šio pogrupio priebalsiai transkribuoti dvejopai – dažniausiai rašyti ženklai [ʃ], [ʒ], to meto TFA versijoje skirti specialiai palatalizuotiems [ʃ], [ʒ] žymėti (žr. IPA 1979: 271), tačiau pasitaiko ir Šaulio veikalui būdingų užrašymų su diakritiku apačioje – [ṣ̌], [ẓ̌]. Šių lietuvių pučiamųjų priebalsių transkripcija TFA ženklais išlieka problemiška ir šiandien, jų neatitikimas anglų kalbos pagrindu sudarytai TFA aptartas ir tarmių, ir bendrinės kalbos tyrėjų (žr. Ambrazevičius, Leskauskaitė 2014: 167; Bakšienė, Čepaitienė 2017: 120; Kazlauskienė 2018: 51; Urbanavičienė et al.

35 Plg.: latvių bendrinės kalbos tyrėjai irgi taip pat žymi palatalinius priebalsius *ḳ*, *g̣* – [c], [ɟ] (LVG 2013: 22).

2019: 26 ir kt.). Ateityje tikslinant TFA rinkinį, atsižvelgtina ir į Šaulio dėsninę gą kietųjų ir minkštųjų minėto pogrupio priebalsių skyrimą.

Laikantis tų pačių principų, žymėtos ir afrikatos *č*, *dž*, turinčios antruosius dėmenis pučiamuosius alveolinius priebalsius *š*, *ž*. Jei rašomi du ženklai, kartais jie dar papildomai jungiami lankeliu: [č] / [tʃ] / [tʃ̥], [č̥] / [tʃ̥] / [tʃ̥̥], [dž] / [dʒ] / [dʒ̥], [dʒ̥] / [dʒ̥] / [dʒ̥̥]. Atitinkamos dantinės afrikatos visur užrašytos tik dviejų rašmenų junginiais ([ts] / [t̥s], [tʃ] / [t̥ʃ]), nes, kaip minėta, rašmuo [c] vartotas minkštajam *k* žymėti.

4 lentelė. Priebalsių žymėjimas TFA Šaulio darbe³⁶

BK priebalsis / afrikata	RAK atitikmuo dabartine TFA	Šaulio TFA variantas
[l]	[l] [² l̥er̥kes] ~ <i>laikas</i>	[l̥] [k̥ḁo̥tes] ~ <i>káulas</i>
[r]	[r]: [¹ br̥o̥:l̥is] ~ <i>brólis</i>	[r] tvirtagaliame dvigarsyje: [¹ to̥r̥se̥m̥ej̥is] ~ <i>tuřsamiegis</i> , t. y. popiečio miegas [r] tvirtapradžiame dvigarsyje, tvirtagaliame dvigarsyje žodžio gale, nekirčiuotas: [j̥i̥r̥tes] ~ <i>girtas</i> , [br̥o̥:l̥is] ~ <i>brólis</i> , [b̥ers] ~ <i>bařs</i>
[n̥]	[n̥] [n̥'e̥'f̥i] ~ <i>neši</i>	[n̥] tiesiai prieš priešakinį priebalsį: [¹ n̥i̥o̥'f̥i] ~ <i>niēži</i> [n̥] prieš kitus minkštuosius priebalsius: [¹ u̥cu̥ŋ'f̥i̥š̥cis] ~ <i>šikindriskis</i> , t. y. nuskurėlis
[ɟ]	[ɟ] [² du̥ŋ'gu] ~ <i>daņgų</i>	[ɟ] [so̥ŋks] ~ <i>suņks</i>
[ɟ̥]	[ɟ̥] [su̥ŋ ¹ 'k̥i:ba] ~ <i>sunkýbė</i>	[n̥] [¹ so̥ŋ'ce] ~ <i>suňkia</i>
[v]	[v] [² ver̥kes] ~ <i>vaikas</i>	[v] [¹ p̥ie̯ve] ~ <i>píeva</i>
[g̥]	[g̥] [¹ g̥'e̯res] ~ <i>gēras</i>	[t̥] / [j̥]: [¹ j̥i:st̥e] ~ <i>gýsla</i> , [j̥o̥'f̥i] ~ <i>geri</i>
[k̥]	[k̥] [k̥'etu'r̥i] ~ <i>keturi</i>	[c] [¹ š̥ci:st̥es] ~ <i>skýstas</i>
[ʃ]	[ʃ] [¹ 'j̥o̥'l̥tes] ~ <i>šáltas</i>	[š̥] [š̥ek̥ès] ~ <i>šakàs</i> [ʃ̥] [t̥ri:ʃ̥ko] ~ <i>trýško</i>

36 Pateikiami tik tie priebalsiai, kurių žymėjimas Šaulio darbe skiriasi nuo dabar siūlomo TFA varianto.

BK priebalsis / afrikata	RAK atitikmuo dabartine TFA	Šaulio TFA variantas
[ʃ]	[ʃ] [ʰʃʲɛ:raː] ~ šėrė	[ʃ] [ʃʲɪs] ~ švīs [ɬ] [ʰʲɪ:ɬɔ] ~ švīlio, t. y. tokio pelkių augalo
[ʒ]	[ʒ] [ˈgrɔːʒuːs] ~ grāžūs	[ʒ] [veʒò] ~ vežù [ʒ] [ˈɲiːʒes] ~ niėžas
[ʒʲ]	[ʒʲ] [ˈʒʲɛːmaː] ~ žėmė	[ʒʲ] [ʒʲiːntes] ~ žėntas [ʒ] [ˈʒʲɪ:nes] ~ žvėnas
[tʃ]	[tʃ] [ʰrʲɛ:tʃkuː] ~ rėčkq, t. y. puskubilį	[č] nėra pavyzdžių [tʃ] / [tʃ̃] [ˈuːɲɔtʃkes] ~ iːmbričkqas, t. y. arbatinis, [ˈli:tʃnes] ~ lėčnas, t. y. atliekamas
[tʃʲ]	[tʃʲ] [ˈtʃʲæ] ~ čia	[čʲ] [mʲɛ]ɲiːtʃɔn] ~ mėlnyčion, t. y. į malūną [tʃ̃] / [tʃ̃̃] [ˈɲiːtʃ̃ɛ] ~ riėčia, [tʃ̃ɲiːtʃ̃ɛ] ~ trinėčiai
[dʒ]	[dʒ]	[dʒ] nėra pavyzdžių [dʒ] / [dʒ̃] [ˈliːdʒbu] ~ liėbq, t. y. skaičių
[dʒʲ]	[dʒʲ] [ˈsʲɛ:dʒʲæ] ~ sédi	[dʒʲ] [pɔɛdʒʲos] ~ puōdžius [dʒ] / [dʒ̃] [ˈmʲɛdʒʲɛpis] ~ mėdžliepis, t. y. klevas, [ˈdʲiːdʒʲɛsʲɛstis] ~ didžiasviestis
[ts]	[ts] [ˈrʲiːtskus] ~ Rėckus	[ts] / [ts̃] [ˈvʲɛ]pɛts] ~ viėšpats, [ˈmʲiːtskɛpɔtʲis] ~ Mėckapetr̃is
[tsʲ]	[tsʲ] [ˈpuːmʲpʲtsʲ] ~ pūmpc, t. y. pumpt	[ts̃] / [ts̃̃] [ˈlʲɛkʲtʲsijɛ] ~ lėkcija, [ˈiːts̃̃os] ~ ičlius, t. y. išdykėlis

1.3.4. Kupiškėnų patarmės diakritikų žymėjimas

Diakritikų prie pagrindinių rašmenų Šaulys vartojo labai nedaug, vos kelis papildomus ženklus (žr. 5 lentelę). Ilgumo ženklas autoriaus vadinamas *dvitaškiu*, *dviem taškeliais* (Šaulys 1988: VI), greičiausiai dėl spausdinimo galimybių paprastas dvitaškis visur prie ilgųjų balsių, dešinėje raidės pusėje, ir rašytas; specialaus TFA ilgumo ženklo – trikampio dvitaškio – [ː] nevertota.

Garsų pusilgumą autorius parodo keliais būdais. Pirmiausia nuosekliai rašomi pusilgių balsių kokybę atitinkantys rašmenys, aiškiai besiskiriantys nuo trumpųjų balsių (žr. 1.3.1 skirsnį). Virš kirčiuotų pusilgių balsių ar dvibalsių / dvigarsių dėmenų visur rašomas stogelis [ˆ]. Šaulys teigia jį pradėjęs vartoti, pamatęs JIPA žurnale (žr. JIPA) latvių autorės straipsnį, kuriame kirčiuotą skiemenį rodė laužtinės priegaidės ženklas, ir Vireliūno dainų rinkinį, kur kirčiuoti pusilgiai balsiai buvę sužymėti stogeliu (Šaulys 1988: VI). Kai kur tekste pasitaiko ir pusilgumo žymėjimo tašku raidės dešinėje pusėje viršuje, nors pats autorius teigia, kad jo jau neberašęs nuo to laiko, kai pradėjo garsų pusilgumą žymėti minėtuoju stogeliu.

Priebalsių minkštumas tais atvejais, kai kietieji ir minkštieji priebalsiai žymimi tais pačiais rašmenimis (apie kitokius atvejus žr. 1.3.3 skirsnį), nuosekliai žymimas palatalizuoto garso diakritiku [˙], kuris buvo teikiamas 1978 m. TFA ženklų rinkinyje (žr. IPA 1979: 271). Dabartinėje TFA redakcijoje priebalsių minkštumą siūloma žymėti diakritiku [˘] (žr. IPA 2020).

Šaulio darbe vartotas ir TFA garsų supriešakėjimo diakritikas [˘], tačiau juo žymimi ne, kaip įprasta, supriešakėję balsiai, bet priebalsiai *k*, *g*, vartojami samplaikose prieš kitus minkštuosius priebalsius. Akivaizdu, jog autorius jautė, kad tokioje pozicijoje šie priebalsiai minkštėja nedaug, tačiau ir nėra visiškai kieti, kaip prieš užpakalinės eilės balsius. Taip greičiausia norėta parodyti nežymų jų suminkštėjimo laipsnį. Tas pats diakritikas kartais pasitaiko ir po *k*, esančio žodžio gale. Dažniausiai tai yra liepiamosios nuosakos vienaskaitos 2-ojo asmens formos, todėl tikėtina, kad čia autoriaus irgi rodomas nedidelio laipsnio minkštinimas, nukritus priešakiniam balsiui *i*³⁷.

5 lentelė. Garsų papildomųjų požymių žymėjimas TFA Šaulio darbe

BK garso požymis	RAK atitikmuo dabartine TFA	Šaulio TFA variantas
[ː] ilgumas	[ː] [i˘ˈr˘i˘:tes] ~ r˘ytas	[ː] [i˘ˈf˘i˘:tes] ~ r˘ytas

37 Taip pat ir bendrinės latvių kalbos tyrėjai žymi gomurinių *k*, *g* palatalizuotus variantus (LVG 2013: 61; plg. Urbanavičienė et al. 2019: 234).

BK garso požymis	RAK atitikmuo dabartine TFA	Šaulio TFA variantas
[ʔ] pusilgumas	[ʔ] [kʰiʔtes] ~ <i>kìtas</i> , [tʰkuʔtes] ~ <i>kùrtas</i> , [stʰoʔlu] ~ <i>stālq</i>	perteikiamas skirtingais rašmenimis (žr. 1.3.1 poskyrį) [ʔ] virš kirčiuotų balsių ir dvigarsio dėmenų: [pʰiks] ~ <i>pýks</i> , [cʰife] ~ <i>kìša</i> [ʔ] kartais papildomai žymimas antrojo dvigarsių dėmens pusilgumas: [beʔnes] ~ <i>baʔnas</i>
[ʔ] priebalsio minkštumas	[ʔ] [mʰ], [lʰ], [vʰ], [sʰ]... [tʰvʰi:sʰv] ~ <i>výsiu</i>	[,] [m̥], [l̥], [v̥], [s̥]... [yí:ʃo] ~ <i>výsiu</i> , [moʃi] ~ <i>muši</i>
[,] papriešakėjimas	[,] [ʔ], [ʋ], [ʔo]... [jʋs] ~ <i>jús</i> , [ʃʔεʔʃʔ] ~ <i>šešių</i>	[,] nuosekliai žymimas po [k], [g] samplaikose prieš minkštuosius priebalsius: [gʔí:nes] ~ <i>grýnas</i> , [pʔí:kʔi] ~ <i>pykši</i>

1.3.5. Kupiškėnų patarmės prozodinių vienetų žymėjimas

Kirčiuotas skienu (kai jis yra nurodomas) žymimas taip pat, kaip ir dabartinės TFA pagrindinio kirčio ženklų [ʔ], rašomu prieš skiemenį³⁸ (žr. 6 lentelę). Autorius kirčio ženklą vadina *basleliu*, *lazdele* (Šaulys 1988: IV, VI). Jei kirčiuotas trumpasis skienu, jo balsis visur rašomas su kairiniu kirčio ženklų. Šalutinis kirtis, nors ir žymėtas retai, tik išskirtiniais atvejais, irgi užrašomas taip pat, kaip dabartinėje TFA, – statmenu brūkšneliu prieš skiemenį apačioje [,] (žr. IPA 2020).

Atitrauktinį kirtį turintys skiemenys žymimi taškeliu virš tokio skiemens balsio ar dvigarsio antrojo dėmens, kuris laikomas pusilgiu, virš jo rašomas ir stogelis. Stogelis virš antrojo dėmens žymėtas visuose dvigarsiniuose atitrauktinuose skiemenyse, nesvarbu, ar būtų atitraukta į tvirtagalės ar į tvirtapradės prigimties skiemenį. Atrodo, kad atitrauktiniai skiemenys su ilguoju balsiu autorius taip pat laikomi tvirtagaliais, jie kirčiuojami cirkumflekso ženklų, virš balsio rašomas taškelis, šalia – dvitaškis, rodantis ilgumą.

Šaulys teigia iš pradžių nedėjęs jokių priegaidės ženklų, tik žymėjęs kirčiuotą skiemenį (Šaulys 1988: VI). Tačiau galutiniame darbo tekste ilgieji kirčiuoti balsiai žymimi *basleliu* prieš skiemenį, dešininiu ar riestiniu priegaidės ženklų ir dviem ilgumo taškeliams dešinėje pusėje. Autoriaus manymu, dvitaškis po il-

38 Skiemenis ribos priebalsių samplaikose autorius nustatomos įvairiai, nesilaikant fonologinės STR taisyklės, gal kiek dažniau linkstama kirčio ženklą rašyti prieš paskutinįjį priebalsį samplaikose.

gųjų balsių nereikalingas, perteklinis, nes ilgumą rodo virš balsio uždėtas dešininis arba riestinis kirčio ženklai, bet dvitaškį autorius vis tiek dar rašo daugiau iš įpratimo: *bet dar teberašau* (Šaulys 1988: VI). Kamieno tvirtapradžiuose ar tvirtagaliuose dvigarsiniuose skiemenyse priegaidę rodo jau minėtas stogelis, žymintis pirmojo ar antrojo dėmens pusilgumą (žr. 1.3.4 skirsnį). Tvirtagalės prigimties balsiai žodžio gale taip pat žymimi stogeliu virš jų, o dvibalsiai / dvigarsiai kirčiuojami kairiniu ženklu virš antrojo dėmens. Tokia žymėseną atitiktų kirstinę / vidurinę priegaidę, kuri specialiais ženklais buvo žymėta kopenhaginėje rašyboje. Priegaidžių tarminių alotonų užrašymas išlieka vienas problemiškesnių klausimų, transkribuojant TFA (plačiau žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 122–123; Bakšienė 2022: 172–175).

6 lentelė. Prozodinių vienetų žymėjimas TFA Šaulio darbe

BK prozodinis vienetas	RAK atitikmuo dabartine TFA	Šaulio TFA variantas
[ˈ] pagrindinis kirtis	[ˈ] [mˈɛːdʲɪs] ~ <i>mėdis</i>	[ˈ] papildomai [ˈ] virš trumpųjų skiemenų: [ˈbʊs] ~ <i>būs</i>
	[ˈ] atitrauktas kirtis: [ˈjʊnɪ] ~ <i>jauni</i>	[ˈ] [bɛlˈtɪ] ~ <i>balti</i>
[ˌ] šalutinis kirtis	[ˌ] [ʃɛːʃɔzˈdʲɛʃɪm] ~ <i>šešiasdešimt</i>	[ˌ] [pɛːpɫiːʃɔ] ~ <i>pėrplyšo</i>
[1] tvirtapradė priegaidė	[1] [1ˈvʲiːrɛs] ~ <i>vyras</i>	[ˈ] virš ilgųjų balsių: [búːʂɔ] ~ <i>būsiau</i>
		[ˆ] virš pirmojo dvigarsio dėmens: [ˆʂmɪlgɐ] ~ <i>smilga</i>
[2] tvirtagalė priegaidė	[2] [2ˈlʊːkɛs] ~ <i>laukas</i>	[˜] virš ilgųjų balsių: [˜kɫiːpɔ] ~ <i>klėpa</i>
		[ˆ] virš antrojo dvigarsio dėmens: [ˆlʊm̩pɐ] ~ <i>limpa</i>
	[2] tvirtagalė priegaidė žodžio gale (kirstinis ar vidurinis jos alotonas): [gɛlˈvʊːs] ~ <i>galvės</i> , [mɛˈtɛɪ] ~ <i>matai</i>	[ˆ] virš galinio kirčiuoto balsio: [ʂɛkʊs] ~ <i>šakės</i>
		[ˆ] virš galinio dvigarsio antrojo dėmens: [brɔŋks] ~ <i>braņgs</i>

Sugretinus Šaulio veikalė *Juodžiūnų tarmė* taikytus tuometės TFA redakcijos ženklus ir dabartinį siūlomą lietuvių tarmių TFA rinkinį, nustatyti keli ryškesni tarminių garsų užrašymo skirtumai:

- 1) balsiai: kirčiuotas ir nekirčiuotas (atitinkamai neredukuotas ir redukuotas) trumpasis *a* (taip pat ir dėsningai kupiškėniškai atliepiamas bendrinės kalbos *e*) Šaulio nediferencijuotas, visais atvejais rašytas [ɐ]; kirčiuotas pailgėjęs (padėtinio ilgumo) ir ilgasis kupiškėniškas *a*, atliepiantis bendrinės kalbos *e, é*, žymėtas [a]; nekirčiuotas trumpasis *e* prieš minkštąjį priebalsį – [ə]; įvairių pozicijų priešakinis kiek atviresnis vidutinio pakilimo balsis (kopenhaginėje rašyboje žymėtas [e]) užrašytas [ɛ]; trumpieji aukštutiniai balsiai pagal tuometę TFA versiją žymėti [i], [ɔ]; diferencijuotai žymėta kintamųjų balsių *ie, uo* pradžia: tvirtapradžių [i], [u], o tvirtagalių – [ɪ], [ɔ];
- 2) dvibalsiai: tvirtapradžio *au* pirmasis dėmuo užrašytas [a], o tvirtagalio ir nekirčiuoto – [ɐ]; tvirtapradžio *ei* pirmasis dėmuo žymėtas [ɛ], o tvirtagalio ir nekirčiuoto – [ə];
- 3) priebalsiai: kietasis šoninis (lateralinis) sonantas *l* žymėtas [ɫ]; sonantas *r* tvirtagaliuose dvigarsiuose – [r], kitais atvejais – [r̥]; minkštasis sonantas *n* prieš priešakinės eilės balsius – [n̥], *n* prieš kitus minkštuosius priebalsius – [n̥], minkštasis gomurinis *n* – [n̥], kietasis gomurinis *n* – [n̥]; pusbalsis *v* žymėtas kaip pučiamasis [v]; minkštieji *k, g* užrašyti palataliniais [c], [ɟ]; kietieji *š, ž* dažniausiai žymėti [ʃ], [ʒ], o minkštieji *š, ž* – [ʃ̥], [ʒ̥] (atitinkamai diferencijuotos ir afrikatos);
- 4) diakritikai: kirčiuotų balsių ar dvigarsių dėmenų pusilgumas žymėtas stogeliu [ˆ]; priebalsių minkštumas – tuometės TFA versijos palatalizacijos diakritiku [˙]; priebalsiai *k, g* samplaikose prieš kitus minkštuosius priebalsius – su priešakėjimo diakritiku [˙_];
- 5) prozodija: atitrauktinis kirtis žymėtas taškeliu virš skiemens centro (balsio arba pabrėžto dvigarsio dėmens); kirstinę priegaidę turintys galiniai skiemenys kirčiuoti kairiniu kirčio ženkle.

Be kitų dalykų, dabartiniam tarmių TFA rinkiniui aktualūs išlieka bent keli Šaulio pasirinkimai užrašant sudėtingesnius garsinius vienetus: 1) trumpuosius ir netrumpuosius (pusilgius ir ilguosius) balsius pirmiausia skirti ne tiek kiekybės, kiek kokybės požymių pagrindu; 2) atskirais ženklais žymėtini kietieji ir minkštieji *k, g* (ypač aktualu užrašant pietų aukštaičių tarmių tekstus), sonanto *n* variantai; 3) būtinybė skirti ir diferencijuotai žymėti priegaidžių alotonus žodžio kamiene ir gale.

2. TARMINIŲ KOPENHAGINĖS RAŠYBOS IR TFA RAŠMENŲ ATITIKMENYS³⁹

Gerulio kopenhaginės transkripcijos ir naujausios redakcijos TFA ženklų (žr. IPA 2020) atitikmenys teikiami pirmiausia remiantis balsinių fonemų santykiais, akustiniu panašumu bei atliktais lietuvių bendrinės kalbos ir tarmių eksperimentiniais tyrimais (išsamiau žr. Įvadą).

Atskirai aptariami kopenhagine transkripcija užrašytų balsių (monoftongų), kintamųjų balsių (poliftongų), sudėtinių dvibalsių ir mišriųjų dvigarsių, priebalsių ir afrikatų, žodžio kirčių ir priegaidžių bei kitų transkripcijoje vartojamų ženklų siūlomi TFA rašmenų atitikmenys.

2.1. BALSIAI (MONOFTONGAI)

Aprašant garsų transkripciją TFA ženklais, pirmiausia aptariami kokybiniai, paskui – kiekybiniai variantai. Prie kiekvieno iš jų teikiami pavyzdžiai, užrašyti TFA rašmenimis.

A tipo balsiai. Lietuvių tarmėse vartojami trys ryškesni šios grupės balsių kokybiniai variantai:

- „grynasis“ užpakalinės eilės žemutinio pakilimo nelūpinis balsis, kopenhaginėje transkripcijoje žymėtas tuo pačiu ženklu, kaip ir bendrinės kalbos rašyboje, – [a];
- nežymiai sulūpintas, turintis [o] atspalvį, kopenhaginėje rašyboje žymėtas su diakritiku viršuje, – [ā] (dažniausiai vartojamas kaip dvibalsio [au] supriešakėjęs ir sulūpintas dėmuo, tačiau neretai pasitaiko ir kaip atskiras garsas, ypač būdingas rytų aukštaičių patarmėms);
- redukuotas⁴⁰, išblėsusios kokybės, neryškiai tariamas, kopenhaginėje rašyboje žymėtas graikų abėcėlės pirmąja raide, – [α] (atskiras dažniausiai vartojamas tik kaip trumpasis arba kaip tvirtagalių ar nekirčiuotų dvibalsių / dvigarsių pirmasis dėmuo).

Eksperimentiškai kaip atskiras balsis daugiau yra tyrinėtas tik lietuvių tarmių įvairaus ilgumo [a], o [ā] ir [α] vertinti tik kaip dvibalsių ir dvigarsių dėmenys.

³⁹ Dalis šio skyriaus teksto publikuota, žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 105–135.

⁴⁰ Apie stipriau redukuojamų garsų žymėjimą TFA žr. toliau.

Pagal akustines ypatybes balsiai [a], [a.] ir [a] daugelio tyrėjų eksperimentininkų vertinami kaip žematoniai, kompaktiniai, nebemoliniai⁴¹. Tvirtagalių dvibalsių dėmuo [ã] visose tirtose šnektose pasižymi aukštesniais bemoliškumo indeksais, [α] – aukštesniu tembru ir mažesniu kompaktiškumu (žr. Atkočaitytė 2002: 139–140, 168; Girdenis 2003: 223; Bacevičiūtė 2004: 108, 167; Leskauskaitė 2004: 86, 205–210; Murinienė 2007: 115; Kačiuškienė 2006: 81–82; Jaroslavičienė 2010: 142; Urbanavičienė 2010: 133–139, 272–276 ir kt.).

Šie tarminiai rašmenys pagal žymimų garsų santykius ir akustinį panašumą⁴² su TFA ženklais susieti taip:

- [a] – TFA užpakalinis atvirasis nelūpinis [a], pvz., [pa'du'kas] ~ *puodukas* (RAA 410);
- [ã] – TFA užpakalinis atvirasis lūpinis [ɔ], pvz., [1'd'i'rbɔu] ~ *dìrbau* (RAK 174);
- [α] – TFA vidurinis artimas atvirajam nelūpinis [ɛ], pvz., [dɛj'gɔs] ~ *dan-gùs* (VAK 624) (žr. IPA 2020).

Priešakinius atviruosius balsius žymintys TFA simboliai [a] ir [æ] atmetini, nes visi šios grupės lietuvių tarminiai garsai iš principo laikytini nepriešakiniais, ypač turint galvoje jų fonologinę funkciją neminkštinti prieš juos einančių priešbalsių⁴³ (žr. Girdenis 2003: 192–193).

Plačiau komentuohtinas trumpojo [a] žymėjimas lietuvių fonetikų darbuose. LG (1997: 16) lietuvių bendrinės kalbos trumpasis [a] buvo žymėtas TFA ženklu [a], remiantis daugiau akustiniu panašumu (klausantis tokio iš tiesų esama), o ne garsų požymių santykiais⁴⁴. Bendrinės kalbos tyrėjai eksperimentininkai, remdamiesi spektrinių savybių panašumu, trumpąjį [a] savo darbuose dažniausiai

41 Dėl skirtingos trukmės šio balsio kokybė varijuoja, tačiau ne tiek ryškiai kaip aukštutinių balsių (žr. toliau).

42 TFA balsių formantes ir jų akustinių požymių analizę galima rasti daugelyje šaltinių. Čia remtasi: Hayes 2011; Grigorjevs 2013: 301–312 ir ten min. lit.

43 Vertinant grynai fonetiškai, galimos ir kitokios interpretacijos, plg. rytų aukštaičių šnektų duomenis, pagal kuriuos šis balsis, tariamas žodžio gale, nelaikytinas užpakaliniu (Jasiūnaitė, Girdenis 1996: 269; Urbanavičienė 2010: 139). Pagal tarimo eilę problemiška suskirstyti ir periferinės Pelesos šnektos balsius (Trumpa 2008: 144–145). Lietuvių kalbotyros tradicijoje pirmenybė įprastai teikiama fonologiniams kriterijams, paremtiems garsų funkcijomis ir santykiais.

44 Kaip minėta, TFA rašmuo [a] žymi *priešakinį* atvirąjį garsą, o tiek visose lietuvių tarmėse, tiek bendrinėje kalboje jis nėra priešakinis – arba sudaro opoziciją /a/ : /e/ (tiesa, pripažintina, kad gana silpną, realizuojamą tik žodžio pradžios pozicijoje), arba yra apibendrintas kaip žemutinė nepriešakinė fonema, o visi e tipo balsiai yra jos variantai.

linkę žymėti TFA viduriniu [ɐ]. Iš tikrųjų bendrinėje kalboje trumpasis šio tipo balsis kokybiškai gana ryškiai skiriasi nuo ilgojo, tačiau ne tiek, kad jį būtų galima laikyti tikru vidurinės eilės garsu. Akustinių tyrimų duomenys rodo, kad labiausiai skiriasi ilgojo ir trumpojo žemutinių balsių F1 (atitinkamai turėtų skirtis ir liežuvio pakilimas), o F2 skirtumas nėra toks ryškus. Tyrėjų teikiamoje klasifikacijoje aptariamasis trumpasis balsis laikomas nepriešakiniu (nurodoma opozicija *priešakinis – nepriešakinis* vietoje ankstesniuose darbuose įprastinės *priešakinis – užpakalinis*)⁴⁵ (plačiau žr. Jaroslaviene 2015: 3, 8–9, 12; Jaroslaviene et al. 2019: 17, 20, 30 ir kt.)⁴⁶. TFA vidurinio balsio ženklu [ɐ] lietuvių bendrinės kalbos aptariamasis balsis siūlomas žymėti ir Astos Kazlauskienės elektroniniame vadovėlyje *Bendrinės lietuvių kalbos fonetikos ir fonologijos pagrindai* (2018: 40), toks pat pasirinkimas teikiamas ir VLKK rekomendacijoje, nurodančioje, kokius TFA ženklus derėtų rinktis lietuvių bendrinės kalbos balsiams (žr. VLKK k-25). Tačiau Tarptautinės fonetikų asociacijos žurnale (žr. JIPA) pateiktoje lietuvių bendrinės kalbos fonetinės struktūros ir garsų transkripcijos TFA ženklais iliustracijoje (žr. Bakšienė et al. 2023: 1–31) pasirinktas kitas šio trumpojo balsio žymėjimo būdas, jis žymimas TFA užpakalinio vidurinio atviresniojo balsio ženklu [ʌ]⁴⁷. Atitinkamas latvių kalbos garsas žymimas TFA [ɑ], taigi tokiu pačiu rašmeniu, kaip ir siūloma žymėti neredukuotą trumpą tarminį *a* šioje studijoje (LVG 2013: 37 ir kt.; Jaroslaviene et al. 2019: 17, 22, 30 ir kt.). Kaip matyti, šio garso žymėseną lietuvių fonetikų darbuose kol kas įvairuoja, atlikus daugiau tyrimų, ji dar gali būti tikslinama.

Tarminių garsų įvairovė dar didesnė negu bendrinės kalbos, kai kuriose pozicijose (ypač dvibalsiuose) ryškiau pakinta ir aptariamojo balsio pakilimas, ir tarimo eilė (artikuliacija pasislenka į centrą tiek eilės, tiek pakilimo atžvilgiu), todėl, transkribuojant lietuvių tarminius tekstus, TFA simbolis [ɐ] tinkamesnis žymėti redukuotam garsui, kuris kopenhaginėje rašyboje buvo žymimas [ɑ], o neredukuotam pasirenkamas TFA ženklas [ʌ].

45 Tačiau kitoje vietoje autoriai jau priskiria aptariamąjį balsį prie užpakalinių, nors ir žymi TFA vidurinio balsio ženklu (plg. Jaroslaviene et al. 2019: 23).

46 Plg. bendrinės kalbos moterų balsų duomenis: [ɑ:] F1 – 851 Hz, F2 – 1233 Hz; [ɐ] F1 – 710 Hz, F2 – 1270 Hz; [æ:] F1 – 741 Hz, F2 – 1845 Hz; [ɛ] F1 – 609 Hz, F2 – 1782 Hz; vyrų balsų: [ɑ:] F1 – 832 Hz, F2 – 1216 Hz; [ɐ] F1 – 709 Hz, F2 – 1280 Hz; [æ:] F1 – 745 Hz, F2 – 1697 Hz; [ɛ] F1 – 613 Hz, F2 – 1718 Hz (Jaroslaviene 2015: 8–9; Jaroslaviene et al. 2019: 78 ir kt.).

47 Toks sprendimo būdas autorių pasirinktas po ilgų diskusijų, kad iš klausos (plg. garso įrašus) lietuvių bendrinės kalbos trumpasis žemutinis užpakalinis balsis esąs panašiausias į TFA [ʌ]. Akivaizdu, kad šio garso įvairovė tiek tarmėse, tiek bendrinėje lietuvių kalboje iš tiesų yra didelė, ir ateityje eksperimentinių tyrimų specialistams prie jo dar tikrai teks grįžti.

E tipo balsiai. Lietuvių tarmėse galima išskirti keturias kokybines šių balsių atmainas:

- priešakinės eilės, žemutinio pakilimo, gana uždaras balsis, kopenhaginėje rašyboje žymėtas taip pat, kaip ir bendrinėje kalboje, – [e] (dažniausiai vartojamas prieš kietąjį priebalsį ar tvirtagaliamė ir nekirčiuotame dvibalsyje [ei]⁴⁸);
- šiek tiek užpakalesnis, atviresnis (kaip teigiama apibūdinimuose iš klausos – e su balsio a atspalviu), dar žemesnio pakilimo, žymėtas [æ] (dažniausiai vartojamas prieš kietąjį priebalsį ar žodžio gale⁴⁹);
- suužpakalėjęs, pasislinkęs į vidurinę eilę, žymėtas [ɛ] (vartojamas po kietųjų priebalsių, dažniausiai pasitaiko rytinėse Lietuvos tarmėse, kietinančiose junginius *le, lė*);
- neutralusis, vidurinės eilės, vidutinio pakilimo balsis (vadinamasis „schwa“), žymėtas [ə] (dažniausiai vartojamas kaip įterptinis balsis šiaurės panevėžiškių šnektose, tačiau gali pasitaikyti ir kitose šnektose įvairiose pozicijose).

Tarmių tyrėjų eksperimentininkų darbuose yra duomenų tik apie nesuužpakalėjusius šio tipo balsių variantus, [ɛ] nebuvo tirtas. Įvairaus ilgumo balsiai [e], [æ] pagal akustinius požymius laikomi aukštatoniais, jų kompaktiškumas skirtingose tarmėse labai įvairuoja, priklauso ir nuo pozicijos žodyje, tačiau dažniausiai jie įvardijami kaip kompaktiniai, nebemoliniai⁵⁰ (žr. Atkočaitytė 2002: 139–140, 168; Girdenis 2003: 223; Bacevičiūtė 2004: 108, 167; Leskauskaitė 2004: 86, 205–210; Kačiuškienė 2006: 81–82; Murinienė 2007: 115; Jaroslaviėnė 2010: 142; Urbanaviėienė 2010: 133–139, 272–276).

Su TFA ženklais liėuvių kopenhaginės rašybos tarminių garsų rašmenys susieti taip:

- [e] – TFA priešakinis vidutinis atviresnysis nelūpinis [ɛ], pvz., [1'ɾɔ:v1ɛɪ] ~ *róvei* (RAA 305);

48 Kai kuriose šnektose, ypaė rytų aukštaiėių plote, tvirtagalio ar nekirėiuoto dvibalsio [ei] pirmasis dėmuo stipriai redukuojamas, kopenhaginėje rašyboje tuomet žymėta [ei], apie tokių atvejų transkripciją TFA žr. toliau, 2.3 poskyrį.

49 Tačiau esama daug šnektų, kuriose atviresnysis balsis [æ] apibendrintas visose žodžio pozicijose.

50 Dažniau tirti uždarieji variantai, apie atvuruosius duomenų yra mažiau. Atskirai nagrinėti Šakių šnektos visų ilgumų [e] ir [æ] balsiai. Atviresnieji labai nepastovios artikuliacijos, jų akustinės ypatybės irgi užima tarpinę padėtį tarp aukštatoniių ir žematoniių balsiių (plaėiau žr. Baceviėiūtė 2004: 166–167). Vidurinės eilės balsiu ilgasis [æ] laikomas ir Svirkų šnektose (Urbanaviėienė 2010: 149). Kuėiūnų šnektos [e], kuris iš tikrųjų yra tik ilgōsios fonemos /a/ alofonas, priskiriamas prie žematoniių balsiių (Leskauskaitė 2004: 86).

- [æ] – TFA priešakinis artimas atvirajam nelūpinis [æ], pvz., [2^lʲɛŋ^l·k^læ] ~ *leñkia* (VAK 624);
- [ɛ] – TFA vidurinis vidutinis atviresnysis nelūpinis [ɛ], pvz., [1^lsaʊlɜ] ~ *sáulę* (RAP 111);
- [ə] – TFA vidurinis vidutinis nelūpinis [ə], pvz., [1^lakəls] ~ *āklas* (RAP 111).

Šioje grupėje irgi atmetini visi lūpiniai balsius žymintys TFA simboliai, nes *e* tipo balsiams lietuvių tarmėse lūpinė artikuliacija ar labializacija nebūdinga⁵¹.

Bendrinės kalbos tyrėjų šio tipo garsai TFA simboliais žymėti siejant juos su kiekybe: trumpasis [ɛ] – TFA [ɛ], o ilgasis [e] – TFA [æ:], taigi neatsižvelgiama į pasitaikančius kiekvieno iš jų kokybinius variantus, tiesiog apibendrinti dominuojantys alofonai (LG 1997: 16; Jaroslaviene 2015: 3; plg. Pakerys 2003: 36). Kadangi tarmėse tiek ilgųjų, tiek trumpųjų balsių kokybiniai variantai yra ryškesni (prieš kietuosius priebalsius ir žodžio gale dažniau vartojami atviresnieji, prieš minkštuosius – uždaresnieji), įtraukti abu skirtingos kokybės balsius žymintys TFA simboliai.

Ė tipo balsiai. Tarmėse vartojami keturi ryškesni šio tipo kokybiniai variantai:

- priešakinės eilės, vidutinio pakilimo, stipriai įtemptas, uždaras, atitinkantis bendrinės kalbos garsą, kopenhaginėje rašyboje žymėtas [ɛ̃] (iš esmės vartojamas tik ilgasis arba pusilgis, dažniausiai pasitaiko vakarų aukštaičių šnektose);
- suužpakalėjęs balsio [ɛ̃] variantas, žymėtas [ɛ̃] (vartojamas po kietojo priebalsio, pasitaikantis rytinėse Lietuvos tarmėse, kietinančiose junginius *le, lé*, labiausiai būdingas pietų aukštaičių rytinės dalies šnektoms);
- atviresnis, žemesnio pakilimo už balsį [ɛ̃] garsas, kopenhaginėje rašyboje žymėtas [ɛ̃] (labai plačiai vartojamas tiek aukštaičių, tiek ir žemaičių šnektose, gali būti įvairaus ilgumo ir įvairios kilmės);
- suužpakalėjęs balsio [ɛ̃] variantas, žymėtas [ɛ̃] (vartojamas po kietojo priebalsio rytinėse Lietuvos šnektose).

Eksperimentinio pobūdžio lietuvių tarmių aprašuose esama daugiau duomenų apie [ɛ̃] ir [ɛ̃], o suužpakalėję jų variantai tirti daug mažiau. Pagal akustines ypatybes visi šio pogrupio garsai dažniausiai laikomi aukštataoniais, turinčiais palyginti aukštus difuziškumo indeksus⁵², nebemoliniais. Šnektų, kuriose esama

51 Neskaitant, žinoma, dėl universaliųjų koartikuliacijos dėsnų vykstančios labializacijos, plg. šalia abilūpių priebalsių [p], [b] ar lūpinių balsių esančius garsus (plačiau žr. Pakerys 2003: 36). Tokia, palyginti nežymi, labializacija transkribuojant TFA žymėtina papildomais diakritikais, žr. toliau.

52 Kai kuriose patarmėse, pavyzdžiui, vakarų aukštaičių kauniškių, tai labai uždaras, artimas aukštutinio pakilimo balsiams, garsas (plg. Bacevičiūtė 2004: 160; Jaroslaviene 2010: 142).

suužpakalėjusių variantų, tyrėjai pastebi, kad, nors šių garsų artikuliacija stipriai atsitraukusi atgal, tačiau jų negalima laikyti užpakaliniais, nes F2 neperžengia 1 500 Hz ribos. Variantai [ɛ] ir [ɛ̠] visose tirtose šnektose skiriasi tiek tembro aukščiu, tiek difuziškumu, tiek įtempimu – tai labai skirtingos kokybės garsai (žr. Atkočaitytė 2002:139–140, 168; Girdenis 2003: 223; Bacevičiūtė 2004: 108, 167; Leskauskaitė 2004: 86–92, 205–210; Kačiuškienė 2006: 81–82; Murinienė 2007: 115; Jaroslaviene 2010: 142; Urbanavičienė 2010: 133–139, 272–276).

Balsio *é* atitikmenys TFA sistemoje:

- [ɛ̠] – TFA priešakinis vidutinis uždaresnysis nelūpinis [e]⁵³, pvz., [1^tɛ̠:vu] ~ *tévuq* (PA 678);
- [ɛ̠] – TFA vidurinis vidutinis uždaresnysis nelūpinis [ə] (garsai iš klausos nėra labai panašūs, tačiau TFA simboliu [ə] žymimas vidurinės eilės garsas, o tariant lietuviškąjį [ɛ̠] liežuvis taip pat pasislinkęs atgal, todėl pasirinktas būtent šis atitikmuo), pvz., [tⁱɛ̠¹lɔ:k] ~ *tylėk* (RAA 305);
- [ɛ̠] ir [ɛ̠] TFA ženklų sistemoje tiesioginių atitikmenų nėra, todėl jie žymėtini su pažemėjusio pakilimo diakritiku [˘] – [ɛ̠] ir [ə̠] (lūpinius garsus žymintys TFA simboliai atmetini, nes lietuvių tarmėse labializacija jiems nebūdinga), pvz., [tⁱɛ̠[˘]v[˘]ɛ̠[˘]l[˘]i:s] ~ *tėvėlis* (RAV 382); [ʒa²lɔ̠] ~ *žolė* (RAŠ 502).

/ tipo balsiai. Lietuvių tarmėse esama bent septynių skirtingos kokybės šios grupės variantų:

- trumpasis priešakinės eilės, aukštutinio pakilimo⁵⁴ balsis, kopenhaginėje rašyboje žymėtas taip pat, kaip ir bendrinėje kalboje, – [i] (tokios kokybės vartojamas tik kaip trumpasis, nepailgėjęs, pasitaiko daugelyje patarmių įvairiose pozicijose);
- ilgasis (ir pusilgis) priešakinės eilės, aukštutinio pakilimo balsis, kopenhaginėje rašyboje žymėtas taip pat, kaip ir trumpasis, tik su reikiamais ilgumo ženklais, – [iː], [iː] (ilgasis dažniausiai vartojamas kirčiuotas, o pusilgis – nekirčiuotos pozicijos ilgasis arba kirčiuotas pailgėjęs trumpasis, sutinkamas daugelyje aukštaičių patarmių);
- atviresnis, žemesnio pakilimo už [i] balsis, kopenhaginėje rašyboje žymėtas su atvirumo diakritiku, – [iː] (dažniausiai vartojamas tik kaip trumpasis, bet galimas ir pusilgis, dažniau kaip tvirtapradžių dvigarsių pirmasis dėmuo);

53 Taip jis žymimas ir bendrinės kalbos tyrėjų (LG 1997: 16; Jaroslaviene 2015: 3).

54 Trumpąjį [i] (kaip ir [u]) priskirti aukštutinio pakilimo balsiams galima tik santykinai, ypač kalbant apie tarmių vokalizmo sistemas, kur jis dažniau funkcionuoja kaip gerokai žemesnio pakilimo garsas. Fonologiniuose aprašuose dažniau apibūdinamas kaip *nežemutinis* ir *neaukštutinis*. Šiuo atveju TFA terminas *artimas uždaramam aukštutiniam* (plg. Kazlauskienė 2018: 36) labai tinkamas.

būdingiausias šiaurinėms vakarų aukštaičių kauniškių šnektoms ir pietų žemaičiams raseiniškiams);

- atviresnis, mažiau įtemptas negu [i], kiek priblėsusios kokybės trumpasis balsis, kopenhaginėje rašyboje žymėtas [ɪ] (dažniausiai vartojamas pietų panevėžiškių, pasitaiko ir gretimose rytų aukštaičių anykštėnų, širvintiškių šnektose);
- silpnai suužpakalėjęs [i] variantas, žymėtas [ɪ] (dažniausiai trumpasis, bet galimas ir pusilgis / ilgasis; vartojamas po kietųjų priebalsių, būdingas rytinėms Lietuvos šnektoms);
- ryškiai suužpakalėjęs [i] variantas, žymėtas rusų kalbos abėcėlės raide [ɪ] (dažniausiai pusilgis / ilgasis, bet galimas ir trumpasis; taip pat vartojamas po kietųjų priebalsių, būdingas rytinėms Lietuvos šnektoms);
- neskiemeninis balsio [i] variantas, žymėtas [ɪ̯] (pasitaiko visose tarmėse, galimas įvairiose pozicijose, dažniausiai tarp balsių, taip pat ir žodžio gale).

Komentuojant šios grupės garsų TFA transkripcijos principus, pirmiausia minėtina tai, kad tiek bendrinėje kalboje, tiek visose tarmėse labai skiriasi ilgojo įtemptojo [i̯] (ar pusilgio [i̯]) ir trumpojo [i] kokybė. Kopenhagine rašyba transkribuojant bendrinės kalbos ir tarminius tekstus, Lietuvoje buvo įprasta tuo pačiu ženkle žymėti tiek ilgąjį / pusilgį, tiek trumpąjį garsą (žr. Zinkevičius 1966; 1994; LKT 1970; LKA II; Pakerys 2003; LKTCh 2004 ir kt.). Tačiau instrumentiniai tyrimai parodė, kad jie yra labai skirtingos kokybės garsai, diferenciacija ypač ryški vakarinėse tarmėse (žr. Atkočaitytė 2002: 163; Girdenis 2003: 222–223; Bacevičiūtė 2004: 160; Leskauskaitė 2004: 86; Kačiuškienė 2006: 81; Murinienė 2007: 111; Jaroslaviėnė 2010: 142; 2015: 7; Urbanavičienė 2010: 133 ir kt.). Ilgasis / pusilgis balsis pasižymi ryškia priešakine artikuliacija, yra labai aukšto liežuvio pakilimo, stipriai įtemptas, akustiškai jis vertintinas kaip pats difuziščiausias lietuvių kalbos garsas. Trumpojo balsio visi požymiai blankesni, labiausiai skiriasi liežuvio pakilimas, kartais jis tarmių tyrėjų apibūdinamas kaip neaukštutinis. Todėl, ieškant TFA atitikmenų, ilgasis / pusilgis ir trumpasis balsiai susieti su skirtingais simboliais: [i̯] / [i̯] – su TFA priešakiniu uždaruojū nelūpiniu [i̯] / [i̯]; [i̯] – su TFA artimu priešakiniam uždaruojam nelūpiniam [i̯]. Šiais TFA simboliais transkribuojami ir bendrinės kalbos garsai (žr. Jaroslaviėnė 2015: 3; VLKK k–25; plg. LG 1997: 16–17).

Du atviresnuiosius ir mažiau įtemptus variantus [i̯] ir [i̯] (atsižvelgiant į tai, kad jie abu pirmiausia yra žemesnio liežuvio pakilimo negu [i̯]) nuspręsta žymėti tuo pačiu TFA simboliu [i̯] su pažemėjusį pakilimą rodančiu diakritiku – [i̯̯].

Suužpakalėję variantai su TFA simboliais susieti taip: [i̯] – su TFA [i̯] (su diakritiku [̲], žyminčiu nedidelį garso paužpakalėjimą), [ɪ̯] – su TFA viduriniu uždaruojū nelūpiniu [i̯̯]. Neskiemeninis [i̯̯] taip pat užrašomas atitinkamu TFA balsio simboliu su diakritiku [̲], žyminčiu neskiemeninį garsą, – [i̯̯̲].

I tipo balsius iliustruojantys pavyzdžiai: [lqʲr²'nʲr̥] ~ *lašiniai* (RAŠ 502); [tʲi:lʲ] ~ *tyliù* (RAP 300); [jɛ'nʲæ'lʲs] ~ *šienėlis* (PA 684); [¹dʲirbʲi] ~ *d̄irbai* (RAŠ 502).

O tipo balsiai. Lietuvių tarmėse fiksuojamos trys ryškesnės šios grupės garsų atmainos:

- užpakalinės eilės, vidutinio pakilimo, įtemptas ir uždaras, lūpinis, atitinkantis bendrinės kalbos balsį, kopenhaginėje rašyboje žymėtas taip pat, kaip bendrinės kalbos [o] (dažniausiai ilgasis arba pusilgis, kaip trumpasis pasitaiko labai retai; daugiau vartojamas vakarinėse šnektose, būdingiausias vakarų aukštaičiams kauniškiams);
- atviresnis, žemesnio liežuvio pakilimo už balsį [o], silpnai sulūpintas, kopenhaginėje rašyboje žymėtas [ɔ] (gali būti įvairaus ilgumo; labiau paplitęs rytinėse Lietuvos šnektose);
- atviresnis, kiek žemesnio pakilimo, ne toks įtemptas kaip balsis [o], bet išlaikantis gana ryškų lūpiškumą, žymėtas su diakritiku – [ø] (gali būti įvairaus ilgumo; dažnai pasitaiko žemaičių plote, tiek paplatėjęs iš [u], tiek susiaurėjęs iš q ir kt., būdingas ir kai kurioms rytų aukštaičių šnektoms).

Tarmiųjų tyrėjų eksperimentininkų šie garsai apibūdinami kaip žematoniai, daugiau ar mažiau lūpiniai, jų difuziškumas įvairuoja (žr. Atkočaitytė 2002: 139–140, 168; Girdenis 2003: 223; Bacevičiūtė 2004: 108, 167; Leskauskaitė 2004: 86–92, 205–210; Kačiuškienė 2006: 81–82; Murinienė 2007: 115; Jaroslaviėnė 2010: 142; Urbanaviėienė 2010: 133–139, 272–276).

Visos tarminės šių balsių atmainos turi iš esmės identiškus atitikmenis TFA sistemoje:

- [o] – TFA užpakalinis vidutinis uždaresnysis lūpinis [o], pvz. [¹bro:lʲs] ~ *brólis* (VAK 513);
- [ɔ] – TFA užpakalinis vidutinis atviresnysis lūpinis [ɔ]⁵⁵, pvz., [ɔʲbuɔ²lʲs] ~ *obuol̄ys* (RAV 483);
- [ø] – su TFA diakritiku, žyminčiu kiek žemesnio pakilimo garsą, – [ø], pvz., [¹døun̄ə] ~ *dúona* (ŠŽK 091).

U tipo balsiai. Šios grupės garsų įvairovė tarmėse panaši kaip atitinkamų priešakinių, turimos penkios atmainos (nes nesama suužpakalėjusių variantų):

- trumpasis užpakalinės eilės, aukštutinio pakilimo⁵⁶ balsis, kopenhaginėje rašyboje žymėtas taip pat, kaip ir bendrinėje kalboje, – [u] (kaip ir [i],

55 Abu nurodyti garsai taip pat žymimi ir bendrinės kalbos tyrėjų (LG 1997: 17; Jaroslaviėnė 2015: 3 ir kt.).

56 Žr. 54 išn.

- tokios kokybės dažniausiai vartojamas tik kaip trumpasis, nepailgėjęs, būdingas daugeliui patarmių);
- ilgasis (ir pusilgis) užpakalinės eilės, aukštutinio pakilimo balsis, kopenhaginėje rašyboje žymėtas taip pat, kaip ir trumpasis, tik su reikiama ilgumo ženklais, – [u], [i.] (vartosena taip pat panaši kaip analogiškų priešakinių garsų);
 - atviresnis, žemesnio pakilimo už [u] balsis, kopenhaginėje rašyboje taip pat žymėtas su atvirumo diakritiku, – [u] (dažniausiai vartojamas tik kaip trumpasis, bet retais atvejais galimas ir pusilgis; būdingiausias šiaurinėms vakarų aukštaičių kauniškių šnektoms ir pietų žemaičiams raseiniškiams);
 - atviresnis, mažiau įtemptas negu [u], ne visai aiškios kokybės trumpasis balsis, kopenhaginėje rašyboje žymėtas [v] (dažniausiai vartojamas pietų panevėžiškių, pasitaiko ir gretimose rytų aukštaičių anykštėnų, širvintiškių šnektose);
 - neskiemeninis balsio [u] variantas, žymėtas [u] (pasitaiko visose patarmėse, galimas įvairiose pozicijose, dažniausiai tarp balsių, taip pat ir žodžio gale).

Kaip ir priešakinių balsių grupėje, pirmiausia paminėtina tai, kad ilgasis [u] / pusilgis [u.] kokybe ryškiai skiriasi nuo trumpojo [u] (žr. Atkočaitytė 2002: 163; Girdenis 2003: 222–223; Bacevičiūtė 2004: 160; Leskauskaitė 2004: 86; Kačiuskienė 2006: 81; Murinienė 2007: 111; Jaroslavienė 2010: 142; 2015: 7; Urbanaičienė 2010: 133 ir kt.). Todėl jie irgi susieti su skirtingais TFA simboliais.

Visi balsio *u* atitikmenys TFA sistemoje:

- [u], [u.] – TFA užpakalinis uždarys lūpinis [u:] / [u], pvz., [pʊˈduːkʊs] ~ *puodukas* (RAP 300);
- [u] – TFA artimas užpakaliniam uždaryjam lūpinis [u]⁵⁷, pvz., [ˈduŋgʊs] ~ *dangūs* (RAU 309);
- [u], [v] – TFA [u] su pažemėjusio pakilimo diakritiku [u̇], pvz., [ˈbʊʊʊ] ~ *būvo* (VAK 513);
- [u] – TFA [u] su neskiemeninį garsą žyminčiu diakritiku [u̇], pvz., [ˈdʲi̇ɛʊs] ~ *Diėvas* (PŽV 161).

7 lentelėje apibendrintai pateikti visi aptartieji lietuvių tarmių balsių kopenhaginės rašybos ir TFA ženklų atitikmenys⁵⁸.

57 Taip pat šie balsiai žymimi ir bendrinėje kalboje (Jaroslavienė 2015: 2 ir kt.; bet plg. LG 1997: 17).

58 Išsamų lietuvių tarmėms siūlomų TFA ženklų sąrašą su TFA numeriais ir unikodais žr. 1 priede. Lentelėje apibūdinimai pagal TFA sistemą pateikti remiantis VLKK Tarties ir kirčiavimo pakomisėje patvirtintu TFA lietuviškų terminų sąrašu (žr. TFA terminai 2024).

7 lentelė. Tarminių balsių kopenhaginės rašybos ir TFA ženklų atitikmenys⁵⁹

Balsiai	Tarminiai variantai (<i>kopenhaginė rašyba</i>)	Apibūdinimas pagal lietuvių fonetikos tradiciją	TFA atitikmenys	Apibūdinimas pagal TFA
a tipas	[a]	užpakalinės eilės žemutinio pakilimo nelūpinis balsis; gali būti įvairaus ilgumo	[ɑ]	užpakalinis atvirasis nelūpinis balsis
	[ã]	užpakalinės eilės žemutinio pakilimo šiek tiek sulūpintas balsis; gali būti įvairaus ilgumo	[ɔ]	užpakalinis atvirasis lūpinis balsis
	[ɑ̃]	redukuotas balsis [ɑ] (šiek tiek priešakesnis ir aukštesnio pakilimo), nelūpinis; dažniausiai vartojamas trumpasis	[ɛ]	vidurinis nelūpinis balsis, artimas atvirajam
e tipas	[e]	priešakinės eilės žemutinio pakilimo nelūpinis balsis; gali būti įvairaus ilgumo	[ɛ]	priešakinis vidutinis atviresnysis nelūpinis balsis
	[æ]	priešakinės eilės žemutinio pakilimo nelūpinis balsis su [ɑ] atspalviu: šiek tiek užpakalesnis ir žemesnio pakilimo; gali būti įvairaus ilgumo	[æ]	priešakinis nelūpinis balsis, artimas atvirajam
	[ɛ]	suužpakalėjusi balsio [e] atmaina, vartojama po kietųjų priebalsių	[ɜ]	vidurinis vidutinis atviresnysis nelūpinis balsis
	[ə]	„neutralusis“ (maždaug vidurinės eilės ir vidutinio pakilimo) nelūpinis balsis; dažniausiai vartojamas trumpasis („schwa“)	[ə]	vidurinis vidutinis nelūpinis balsis
é tipas	[e]	priešakinės eilės vidutinio pakilimo nelūpinis įtemptasis balsis; vartojamas ilgasis arba pusilgis	[e]	priešakinis vidutinis uždaresnysis nelūpinis balsis

59 Lentelėje balsių trukmė (ilgumas, pusilgumas) nurodoma tik tais atvejais, kai nevienodos trukmės balsiai žymimi skirtingais TFA rašmenimis.

Balsiai	Tarminiai variantai (<i>kopenhaginė rašyba</i>)	Apibūdinimas pagal lietuvių fonetikos tradiciją	TFA atitik- menys	Apibūdinimas pagal TFA
ė tipas	[e]	priešakinės eilės vidutinio pakilimo nelūpinis balsis, šiek tiek atviresnis ir mažiau įtemptas už [ɛ]; gali būti įvairaus ilgumo	[ɛ]	pažemėjęs balsis [e]
	[ɛ]	suužpakalėjusi balsio [e] atmaina, vartojama po kietųjų priebalsių	[ə]	vidurinis vidutinis uždaresnysis nelūpinis balsis
	[ɛ̃]	suužpakalėjusi balsio [e] atmaina, vartojama po kietųjų priebalsių	[ə̃]	pažemėjęs balsis [ə]
i tipas	[i̯], [i̯]	priešakinės eilės aukšutinio pakilimo nelūpinis įtemptasis balsis; vartojamas ilgasis arba pusilgis	[i̯], [i̯]	priešakinis uždarasis nelūpinis balsis
	[i]	priešakinės eilės šiek tiek žemesnio pakilimo nelūpinis neįtemptasis balsis; vartojamas trumpasis	[i]	nelūpinis balsis, artimas priešakiniam uždarajam
	[i̯], [i̯]	priešakinės eilės nelūpinis balsis, šiek tiek atviresnis už [i]; dažniausiai vartojamas trumpasis, rečiau gali pasitaikyti pusilgis	[i̯]	pažemėjęs balsis [i̯]
	[i̯]	silpnai suužpakalėjusi balsio [i̯] atmaina, vartojama po kietųjų priebalsių	[i̯]	paužpakalėjęs balsis [i̯]
	[bi̯]	ryškiai suužpakalėjusi įtempta balsio [i̯] atmaina; gali būti įvairaus ilgumo	[i̯]	vidurinis uždarasis nelūpinis balsis
	[i̯]	neskiemeninis balsis [i̯], tam tikrose pozicijose pakeičiantis [j]	[i̯]	neskiemeninis balsis [i̯]

Balsiai	Tarminiai variantai (<i>kopenhaginė rašyba</i>)	Apibūdinimas pagal lietuvių fonetikos tradiciją	TFA atitikmenys	Apibūdinimas pagal TFA
o tipas	[o]	užpakalinės eilės vidutinio pakilimo lūpinis įtemptasis balsis; vartojamas ilgasis arba pusilgis	[o]	užpakalinis vidutinis uždaresnysis lūpinis balsis
	[ø]	užpakalinės eilės vidutinio pakilimo lūpinis balsis, šiek tiek atviresnis ir mažiau įtemptas negu [o]; gali būti įvairaus ilgumo	[ø]	pažemėjęs balsis [o]
	[ɔ]	užpakalinės eilės šiek tiek žemesnio pakilimo negu [o], silpniau sulūpintas, mažiau įtemptas balsis; gali būti įvairaus ilgumo	[ɔ]	užpakalinis vidutinis atviresnysis lūpinis balsis
u tipas	[u], [u.]	užpakalinės eilės aukšutinio pakilimo lūpinis įtemptasis balsis; vartojamas ilgasis arba pusilgis	[u:], [u']	užpakalinis uždarys lūpinis balsis
	[u]	užpakalinės eilės šiek tiek žemesnio pakilimo lūpinis neįtemptasis balsis; vartojamas trumpasis	[u]	lūpinis balsis, artimas užpakaliniam uždaryjam
	[u], [v]	užpakalinės eilės lūpinis balsis, šiek tiek atviresnis už [u]; dažniausiai vartojamas trumpasis, rečiau gali pasitaikyti pusilgis	[ʊ]	pažemėjęs balsis [u]
	[ʊ]	neskiemeninis balsis [u], tam tikrose pozicijose pakeičiantis [v]	[ʊ]	neskiemeninis balsis [u]

2.2. KINTAMIEJI BALSIAI (POLIFTONGAI)

Lietuvių kalbos fonetinėje sistemoje atskirą grupę sudaro garsai [ie], [uo]. Dėl savo sandaros, funkcinių ypatybių ir fonologinės interpretacijos jie dažnai, ypač tarmių tyrėjų, atskiriami nuo kitų dvibalsių ir laikomi kintamųjų balsių (poliftonų) posistemiū (Atkočaitytė 2002: 145; Girdenis 2003: 199–201; Bacevičiūtė

2004: 144–145; DLKG 2005: 23–26 ir kt.). Transkribuojant kintamuosius balsius, būtina atsižvelgti į jų artikuliacijos nevientisumą – priklausomai nuo priegaidės, ypač kinta galinio segmento kokybė, tačiau kiekybė išlieka nepakitusi. Dauge-lyje tarmių pradiniai šių garsų segmentai akustiškai panašūs į ilguosius balsius [iː], [uː], o pabaiga pasižymi ypač ryškiu artikuliacijos kitimu ir variatyvumu (plačiau žr. Bacevičiūtė 2002: 5–17; Girdenis 2009: 239; Jaroslaviėnė 2010: 7).

Pradiniame TFA ženklų taikymo lietuvių tarmėms etape buvo siūlyta šiuos garsus transkribuojant TFA ženklais diferencijuoti atsižvelgiant į priegaidę. Tvirtapradžių [ie], [uo] pirmuosius dėmenis buvo teikiama užrašyti TFA uždaryjū balsių [i], [u] rašmenimis, o tvirtagalių ir nekirčiuotų – TFA artimų uždariesiems [ɪ], [ʊ] (plačiau žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 105–135). Tačiau vēlesnėse publikacijose, skirtose TFA transkripcijai, derinant prie jau patvirtinto bendrinės kalbos ženklų rinkinio (žr. VLKK k-25), tokios diferenciacijos atsisakyta (žr. Bakšienė 2022: 19–22), nes šių garsų kokybė labai kintama, dėmenys nėra aiškiai juntami, juos nelengva iširti net ir eksperimentiniais būdais (plg. Bakšienė 2016: 19–22), jau nekalbant apie diferenciaciją vien iš klausos, kuo dažniausiai ir remiamasi transkribuojant tarminius tekstus. Atsižvelgiant į tai, kad tyrėjų eksperimentininkų darbuose, remiantis spektro požymiais ir kitomis akustinėmis ypatybėmis, jie vadinami ilgaisiais balsiais [iː], [uː] su glaidiniu pabaigos elementu (Girdenis 2009: 239; Jaroslaviėnė 2010: 7 ir kt.), pirmuosius jų dėmenis siūlytina užrašyti TFA uždaryjū balsių simboliais [i], [u].

Taigi TFA simboliais šie garsai visais atvejais (tvirtapradžiai, tvirtagaliai ir nekirčiuoti) galėtų būti žymimi vienodai: [ie] – TFA [iɛ], pvz.: [1ˈsʷiːɛstas] ~ *soiėstas* [PA 684], [2ˈʃiːɛnas] ~ *šiėnas* [RAK 174], [ʃiːnˈɛːlɪs] ~ *šiėnėlis* [PA 678]; [uo] – TFA [uɔ], pvz.: [1ˈduɔnɔ] ~ *dúona* [VAK 513], [2ˈjuɔkas] ~ *juókas* [RAV 483], [ɔːbuɔːlɪs] ~ *obuolys* [VAK 624].

Kintamųjų balsių antroji dalis kai kuriose šnektose, pavyzdžiui, apie Prienus, Jiezną (plg. LKA II: 66), yra labai atvira, plati, ypač pozicijoje prieš kietąjį priebalsį ar žodžio gale (dažniau ryškesniu atvirumu pasižymi [uo] antroji dalis). Tokiais atvejais, remiantis klausa, pagal kiekvieno konkretaus atvejo realizaciją, antrieji dėmenys gali būti užrašomi ir atviresnius balsius žyminčiais TFA ženklais, pvz.: [2ˈʃiːɛnas] / [2ˈʃiːɛnas], [1ˈduɔnɔ] / [1ˈduanɔ] ir kt.

Žemaitiškieji [ie], [uo] diftongiški atitikmenys – šiaurės žemaičių [ei], [ou] ir pietų žemaičių [iː], [uː] – taip pat transkribuotini atitinkamais balsinių garsų TFA simboliais, atsižvelgiant į variantus, susijusius su kirčiavimo ypatybėmis, pvz.: [1ˈsʷɛiːsts]⁶⁰ (ŠŽK 091), [1ˈsʷiːiːsts] (PŽR 258) ~ *soiėstas*; [1ˈdɔuːnɔ] (ŠŽK 218), [1ˈduːnɔ] (PŽR 392) ~ *dúona*; [2ˈjuɔks] (ŠŽT 033), [2ˈjuːks] (PŽV 161) ~

60 Laikomasi nuomonės, kad kretingiški patarmėje kai kurie priebalsiai prieš priešakinės eilės balsius neminkštėja (plačiau žr. 3.2 poskyrį).

juōkas; [ʰou̯.ʒou̯².lu:] (ŠŽK 091) ~ *qžuolỹ*; [uɔbu̯ʰ²ʰi:s] (PŽR 258) ~ *obuolỹs*. Vakarų žemaičių patarimei šių garsų diftongiškumas iš esmės nebūdingas, tad jų atitikmenys dažniausiai užrašomi tais pačiais TFA simboliais, kaip ir bendrinės kalbos balsiai *é, o*, pvz.: [ʰpʰe:ʳns] ~ *píenas*, [ʰjo:ks] ~ *juōkas* (plačiau žr. žemaičių patarmių aprašus 3.2 poskyryje).

2.3. SUDĖTINIAI DVIBALSIAI IR MIŠRIEJI DVGARSIAI

Sudėtinių dvibalsių⁶¹ ir mišriųjų dvigarsių dėmenys artikuliaciškai yra atsiję, net ir be eksperimentinių tyrimų, tik iš klausos gana aiškiai juntamos jų ribos, fonologai juos beveik visada laiko dviejų fonemų junginiais. Kirčiuotame skiemenyje du gretimus garsus į vieną dvibalsį ar dvigarsį jungia bendra priegaidė (plačiau žr. Pakerys 2003: 117–141; Girdenis 2003: 99–101; Kazlauskienė 2018: 45–46 ir kt.).

Sudėtinių dvibalsių abiem dėmenims ir mišriųjų dvigarsių pirmajam dėmeniui žymėti vartojami tie patys TFA balsių ženklai. Dėmenų kiekybė ir kokybė bendrinėje kalboje ir tarmėse labai priklauso nuo kirčio ir priegaidės, taip pat ir nuo konkrečios šnektos ypatybių, turima nemažai ryškių variantų.

Tvirtapradžių dvibalsių ir mišriųjų dvigarsių pirmuosius dėmenis *a, e* daugelio tarmių ir bendrinės kalbos tyrėjai dažniausiai žymi kaip pusilgius⁶² ir kokybiškai aiškesnius, panašesnius į atitinkamus atskirus balsius, o antruosius – labiau redukuotus. Atitinkamai tvirtagalių dvibalsių ir dvigarsių pabrėžti antrieji dėmenys dažniausiai esti pusilgiai ir kokybiškai ryškesni, o pirmieji – blankesni. Tvirtapradžių dvigarsių pirmieji dėmenys *i, u* daugelyje lietuvių tarmių esti pusilgiai (rečiau ilginama iki ilgųjų, taip gali pasitaikyti pietų aukštaičių, rytų aukštaičių širvintiškių šnektose, plačiau žr. 3.1 poskyrį), bet jų kokybė nevienoda. Rytinėje Lietuvos dalyje šie dėmenys ilgėdami linkę siaurėti, įgauna atitinkamo ilgojo balsio kokybę, tuomet jie transkribuotini TFA uždaryjū balsių simboliais [i], [u]. Vakarinėje pusėje, labiausiai žemaičių šnektose, pailgėję dėmenys paprastai platinami, tad transkribuojant jie dažnai būtų užrašomi TFA artimų uždariesiems balsių ženklais su atvirumo diakritiku [i̯], [u̯]. Dar ryškesnis platinimas žymėtinas TFA vidutinių uždaresniųjų balsių simboliais su tuo pačiu diakritiku [e̯], [o̯]. Visais atvejais prie tvirtapradžiškai pabrėžto pirmojo dvibalsio / dvigarsio dėmens žymimas reikiamas kiekybės ženklas – ilgumas [:] arba pusilgumas [ː].

Tvirtagalių dvibalsių ir mišriųjų dvigarsių antrieji dėmenys paprastai yra pusilgiai, o jų kokybės žymėjimas taip pat nesukelia didesnių sunkumų. Paminėti-

61 Aiškumo dėlei, kad būtų skirtis nuo *kintamųjų balsių*, kurie kartais irgi vadinami *sutaptiniais dvibalsiais*, tekste visur teikiamas terminas *sudėtiniai dvibalsiai*.

62 Tik keleto darbų autoriai linkę tvirtapradžius dėmenis laikyti ilgaisiais (plg. ATt 2001).

na tik tai, kad pailgėję dvibalsių antrieji dėmenys žymėtini ne TFA uždaraisiais, bet jiems artimų balsių simboliais [i], [u] su pusilgumo ženklu [˙] (plg. bendrinės kalbos žymėseną VLKK k-25)⁶³.

Toliau pateikiami būdingiausi dvibalsių pagrindinių pozicinių variantų (tvirtapradžio, tvirtagalio ir nekirčiuoto) užrašymai TFA simboliais⁶⁴:

- tvirtapradis [á.i] – TFA [1'ɑːɪ], pvz., [ra¹ʃɑːɪ] ~ *rašai* (PŽR 392)⁶⁵; tvirtagalys [ai̯.] – TFA [2'ɛr], pvz., [ra²ʃɛr] ~ *rašai* (VAK 624); nekirčiuotas [ai] / [ai̯] – TFA [ɛɪ]⁶⁶, pvz., [1'vːrɛɪ] ~ *výrai* (VAK 624);
- tvirtapradis [á.u] (po kietojo priebalsio) – TFA [1'ɑːu], pvz., [1'sɑːuɫɛ] ~ *sáulė* (VAŠ 049); tvirtagalys [áũ.] (po kietojo priebalsio) – TFA [2'ɒu], pvz., [ra²ʃɒu] ~ *rašau* (VAŠ 332); nekirčiuotas [au] / [áũ] – TFA [ɒu], pvz., [1'dzɪːrbɒu] ~ *dĩrbau* (PA 684);
- tvirtapradis [é.u] (visišškai supriešakėjęs [á.u] po minkštojo priebalsio)⁶⁷ – TFA [1'æːu], pvz., [1'jæːuʃɛɪ] ~ *jáučiai* (VAK 513); tvirtagalys [eũ.] (visišškai supriešakėjęs [ai̯] po minkštojo priebalsio) – TFA [2'ɛu], pvz., [t'æː2'sɛu] ~ *tęsiaũ* (VAK 624); nekirčiuotas [eu] (visišškai supriešakėjęs [au] po minkštojo priebalsio) – TFA [ɛu], pvz.: [1'roːvɛu] ~ *róviau* (PA 678);
- tvirtapradis [é.i] – TFA [1'æːɪ], pvz., [ra¹ʃæːɪ] ~ *rašėi* (PŽR 392); tvirtagalys [eĩ.] – TFA [2'ɛɪ], pvz., [ra²ʃɛɪ] ~ *rašėi* (RAK 174); nekirčiuotas [ei] – TFA [ɛɪ], pvz., [1'roːvɛɪ] ~ *róvei* (VAŠ 332).
- tvirtapradis [úú] / [ú.i] / [ú.i] – TFA [1'ɯɪ] / [1'ɸɪ] / [1'uɪ], pvz.: [1'zuɪkɪs] (VAŠ 49), [1'zɸɪkɪs] (PŽR 392), [1'zuɪkɪs] (VAK 624)⁶⁸ ~ *zuĩkis*; tvirta-

63 Rengiant bendrinės kalbos TFA ženklų rinkinį, dėl šios pozicijos garso žymėjimo buvo ilgokai diskutuota, vis dėlto nuspręsta joje rinkti TFA artimų uždariesiems balsių simbolius, buvo paminėta, kad uždaryjū balsių ženklai [i], [u] galėtų būti rašomi kai kuriose rytų aukštaičių šnektose, kai antrasis dėmuo yra ypač pabrėžiamas.

64 Plačiau apie konkrečiose patarmėse vartojamus variantus žr. 3 skyrių. Apie priegaidžių transkripciją žr. 3.1.3–3.1.4 ir 3.2.3–3.2.4 skirsnius.

65 Žemaičių šnektose veiksmažodžių vienaskaitos 1 ir 2 asmenų galūnės yra tvirtapradžiškos.

66 Vienose tarmėse nekirčiuotų dvibalsių *ai*, *au* pirmasis dėmuo redukuojamas silpniau, kitose – stipriau, skirtinguose darbuose tokiais atvejais nekirčiuoto dvibalsio užrašymas įvairuoja. Transkribuojant TFA ženklais, siūloma apibendrinti stipriau redukuotą variantą. Tvirtagalio dvibalsio pirmojo dėmens redukcija visuomet yra stipresnė.

67 Plačiau apie supriešakėjusio *au* žymėjimo problemą ir variantus žr. atskirų patarnių aprašus 3.1.4 ir 3.2.4 skirsniuose.

68 Akutinę priegaidę turinčio *ui* realizacija įvairiose tarmėse labai nevienoda, todėl pateikiami keli variantai. Jų, priklausomai nuo konkrečios šnektos sistemos, gali atsirasti ir dar daugiau (plačiau žr. patarnių aprašus 3 skyriuje).

galis [uĩ.] – TFA [2'ur], pvz., [2'murɫas] ~ *muĩlas* (VAŠ 332); nekirčiuotas [ui] – TFA [ur], pvz., [mur'ɫu] ~ *muilù* (VAK 624).

Mišriųjų dvigarsių pirmieji dėmenys taip pat transkribuotini jau aptartais TFA balsių ženklais: tvirtapradžių dvigarsių – „grynesnius“ garsus žyminčiais simboliais, pvz.: [1'kaːnda] ~ *kánda* (PA 684), [1'z'v'æːŋ'g'æ] ~ *žvėngia* (PA 678), [1'p'æːm'p'ɛ] ~ *pėmpė* (PA 684). Tvirtagalių ir nekirčiuotų – silpniau ar stipriau redukuotais, pvz.: [2'reŋ'ku] ~ *rañkq* (PA 678), [2'duŋ'gu] ~ *dañgu* (RAK 174), [2'l'ŋ'k'æ] ~ *leñkia* (RAU 147), [k'in'1't'e:t'] ~ *kentėti* (RAŠ 502).

2.4. PRIEBALSIAI IR AFRIKATOS

Bendrinėje kalboje priebalsių turime kur kas daugiau negu balsių: įvairių autorių skiriamos 37–45 priebalsinės fonemos (plg. Girdenis 2003: 210; Pakerys 2003: 73; DLKG 2005: 33–34 ir kt.). Tačiau tarmėse jų įvairovė yra mažesnė, todėl ir transkripcija paprastesnė – vartojama mažiau ženklų, besiskiriančių nuo bendrinės kalbos (žr. 8 lentelę). Vis dėlto TFA simbolių taikymas lietuvių tarmių priebalsiams yra sudėtingesnis, nes priebalsių TFA ženklų pogrupis sudarytas remiantis daugiausia anglų kalbos garsais, o jų artikuliacija ir akustinės ypatybės abiejose kalbose gerokai skiriasi (plačiau žr. Ambrazevičius, Leskauskaitė 2014: 164–167). Toliau šiame poskyryje trumpai apžvelgiami tik bendresni problemiškesni priebalsių transkripcijos TFA simboliais aspektai; atskiroms patarmėms aktualūs priebalsių transkripcijos klausimai išsamiau analizuojami patarmių aprašuose (žr. 3 skyrių).

Bene problemiškesni TFA ženklų parinkimo atžvilgiu yra lietuvių pučiamieji liežuvio priešakiniai alveoliniai priebalsiai [š], [ž] (ir kietieji, ir minkštieji jų atitikmenys). Šiame leidinyje paprastumo dėlei juos apibendrintai siūloma žymėti TFA atitikmenimis [ʃ], [ʒ]. Taip juos pastaruoju metu siūloma užrašyti ir bendrinės kalbos tyrėjų, identišškai transkribuojami ir atitinkami latvių kalbos garsai (LG 1997: 17; Urbanavičienė, Indričėnė 2015: 264; Kazlauskienė 2018: 58⁶⁹; Urbanavičienė et al. 2019: 21; VLKK k–25). Tačiau priebalsiai [ʃ], [ʒ] TFA simbolių lentelėje priskiriami postalveoliniais, o ne alveoliniais, kaip lietuvių kalboje (plg. Pakerys 2003: 73; DLKG 2005: 33–34), taigi jie artikuluojami kiek labiau atitraukus liežuvį atgal. Ryčio Ambrazevičiaus ir Astos Leskauskaitės nuomone, TFA simboliais [ʃ], [ʒ] žymimi garsai iš tikrųjų yra tarpiniai tarp

69 Plg. tyrėjos interpretaciją, pagal kurią bendrinės lietuvių kalbos tiek kietieji, tiek minkštieji šios grupės priebalsiai priskirti vienai bendrai klasei – alveoliniais / postalveoliniais priebalsiams, tačiau autorė siūlo juos užrašyti tais pačiais ženklais: [ʃ], [ʒ] ir [ʃʲ], [ʒʲ].

lietuvių kietųjų ir minkštųjų šio tipo priebalsių, tačiau galbūt artimesni minkštiesiems⁷⁰. Autoriai siūlo tikslesnę interpretaciją – kietuosius laiko postalveoliniais / retrofleksiniais [ʃ], [ʒ], o minkštuosius – alveolopalataliniais [ç], [ʒ] (Ambrazevičius, Leskauskaitė 2014: 166–167). Tokia interpretacija iš tikrųjų tikslesnė ir artikuliaciškai, ir akustiškai. Tačiau, transkribuojant tarmių garsus, žymėti atskirais simboliais kietuosius ir minkštuosius priebalsius dažnai būtų per sudėtinga, tai nėra būtina, jeigu netranskribuojama išsamiaja transkripcija. Be to, būtų nesilaikoma ir nuoseklumo – minkštieji priebalsiai visur žymėti pakelta raidėle [i], todėl ir šioje grupėje pasirinktas apibendrintas variantas: kietieji [ʃ], [ʒ], minkštieji [ʃ̥], [ʒ̥], pvz.: [2ˈʃaːla] ~ *šąla* (VAK 513); [2ˈʃienas] ~ *šiėnas* (VAK 624); [ʒuːsʲɪs] ~ *žqsis* (RAV 382); [ʒʲiɛˈma] ~ *žiemà* (RAV 483).

Retesniais atvejais, transkribuojant tų tarmių tekstus, kuriems būdingi depalatalizuoti priebalsiai, juos galima pažymėti minėtaisiais TFA retrofleksiniais [ʃ], [ʒ], o lietuvių tarmėse labai retai pasitaikančius tarpinius garsus tarp [s] ir [š], [z] ir [ž], [c] ir [č], [ʒ] ir [ž] (vadinamąjį „šlekiavimą“) – TFA alveolopalataliniais [ç], [ʒ] (plačiau žr. pietų aukštaičių patarmės aprašą 3.1.4.3 skirsnyje).

Ieškant TFA ženklų lietuvių afrikatoms, diskutuota, ar jas patogiau būtų žymėti dviem atskiromis raidėmis, sujungtomis lankeliu, ar dviraidžiais (digrafas). Pirminiame TFA taikymo lietuvių tarmėms etape (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 120–121) buvo siūlyta jas žymėti dviem atskiromis raidėmis, tačiau vėliau bendrinei lietuvių kalbai skirtame rinkinyje buvo patvirtinta žymėsena dviraidžiais (žr. VLLK k-25). Kaip vienas iš tokio pasirinkimo motyvų, tuomet rengėjų buvo nurodomas tas, kad dviraidžius kompiuterinės programos atpažįsta kaip vieną ženklą, o tai svarbu, pavyzdžiui, kompiuterinėmis programomis skaičiuojant kalbinių variantų skirtumus ir panašumus (plačiau žr. Mikulėnienė et al. 2019: 65–92).

Pastarųjų metų darbuose afrikatos analogiškai žymimos ir kitų bendrinės kalbos tyrėjų, taip pat ir latvių kalbos fonetikos specialistų (žr. LVG 2013: 23; Urbanavičienė, Indričāne 2015: 264; Urbanavičienė et al. 2019: 21), tik dviraidžiais ir be lankelio – [tʃ], [tʃ̥], [dʒ], [dʒ̥]. Lietuviškųjų afrikatų artikuliacinės ir akustinės savybės irgi nevisiškai atitinka TFA garsus (plačiau žr. Ambrazevičius, Leskauskaitė 2014: 166–167), todėl kiek ankstesniuose darbuose galima rasti ir įvairuojančios žymėsenos pavyzdžių: LG (1997: 16) kietoji [c] žymima TFA [tʃ], o minkštoji [ç] – TFA [tʃ̥]; atitinkamai [č] – TFA [tʃ], [ç̥] – TFA [tʃ̥]; [dz] – TFA [dʒ], [dʒ̥] – TFA [dʒ], [dʒ̥] – TFA [dʒ], [dʒ̥] – TFA [dʒ]. Pasak Ambrazevičiaus ir Leskauskaitės, tiksliai laikantis ypatybių panašumo, visas lietuvių afrikatas reikėtų žymėti su papildomais diakritikais – kietąsias afrikatas [c], [dz] reikėtų

70 Iš klausos TFA [ʃ], [ʒ] taip pat atrodo artimi lietuvių kalbos minkštiesiems [š̥], [ž̥].

laikyti TFA dantinėmis alveolinėmis $[\underline{t}\underline{s}]$, $[\underline{d}\underline{z}]$; o minkštąsias $[\hat{c}]$, $[\hat{d}\hat{z}]$ – palatalizuotomis laminalinėmis alveolinėmis TFA $[\underline{t}\underline{s}^i]$, $[\underline{d}\underline{z}^i]$; kietąsias $[\hat{c}]$, $[\hat{d}\hat{z}]$ – apikalinėmis postalveolinėmis TFA $[\underline{t}^i]$, $[\underline{d}^i]$ ar net retrofleksinėmis TFA $[\underline{t}\underline{s}^r]$, $[\underline{d}\underline{z}^r]$; o minkštąsias $[\hat{c}^i]$, $[\hat{d}\hat{z}^i]$ – lamalinėmis alveopalatalinėmis TFA $[\underline{t}^i\hat{c}^i]$, $[\underline{d}^i\hat{z}^i]$ (Ambrzevičius, Leskauskaitė 2014: 167).

Be abejo, tokia transkripcija tikslesnė, tačiau transkribuojant tarmių garsus yra įprasta pirmenybę teikti labiau apibendrintiems variantams. Laikantis šio principo, afrikatų antrieji (pučiamieji) dėmenys transkribuojami tais pačiais pučiamųjų priebalsių TFA ženklais, kurie jau buvo aptarti anksčiau. Susieta taip: $[c]$ – TFA $[\underline{t}\underline{s}]$, $[\hat{c}]$ – TFA $[\underline{t}^i]$, $[ɟ]$ – TFA $[\underline{d}\underline{z}]$, $[\hat{ɟ}]$ – TFA $[\underline{d}^i]$; atitinkami minkštieji jų variantai – dešinėje pusėje prirašant pakeltą raidelę $[\hat{\quad}]$, pvz.: $[^2k'i:st̪] \sim k\hat{e}sti$ (PA 684); $[^m'æ\cdot d\hat{z}^i] \sim m\hat{e}dis$ (PA 678); $[^1j'ɛ\cdot u\hat{t}^i\cdot u] \sim j\hat{a}učių$ (VAK 624); $[^m'æ\cdot d\hat{z}^i\cdot u] \sim m\hat{e}džių$ (RAU 147) (plačiau apie afrikatų žymėseną su depalatalizuotais pučiamaisiais dėmenimis žr. pietų aukštaičių patarmės aprašą 3.1.4.3 skirsnyje).

Nors dėl priebalsio $[v]$ funkcionavimo lietuvių kalboje esama įvairių interpretacijų, remiantis labiau fonologinėmis, o ne fonetinėmis savybėmis, dažniausiai laikomasi nuomonės, kad jis laikytinas ne pučiamuoju, o sklandžiuoju priebalsiu (pusbalsiu, aproksimantu) (žr. Mikalauskaitė 1975: 14–46; Girdenis 2003: 210; Pakerys 2003: 73; DLKG 2005: 33–34; Urbanavičienė, Indričėnė 2015: 268–269; Urbanavičienė, Tapertė 2023: 54–60, 106–119). Todėl šis priebalsis tyrėjų visuotinai žymimas TFA $[v]$, o ne $[v]$; jo abilūpė atmaina, pasitaikanti tarp dviejų lūpinių balsių, žymima TFA $[\beta]$, pvz.: $[^1s^i\cdot v^i\hat{e}stas] \sim sv\hat{i}estas$ (PA 684); $[^b\cdot u\beta\cdot v] \sim b\hat{u}vo$ (VAK 513).

Kitų priebalsių ir jų variantų transkripcija nėra problemiška, daugumos jų TFA ženklai atitinka lietuvių bendrinės kalbos rašybos raides⁷¹, o dar keletas specifiskesnių simbolių pateikti 8 lentelėje (dėl labai minkštų pietų aukštaičių priebalsių $[\hat{t}]$, $[\hat{d}]$ plačiau žr. 3.1.4.3 skirsnį).

71 Atkreiptinas dėmesys tik į tai, kad TFA sistemoje ir lietuvių kalbos garsų klasifikacijose ne visuomet priebalsiai apibūdinami tais pačiais požymiais. Pavyzdžiui, lietuvių kalbos kietojo ir minkštojo šoninio sonanto artikuliacijos vieta labai aiškiai skiriasi: visų tyrėjų sutariama, kad (bent jau bendrinės kalbos) kietasis $[l]$ yra liežuvio priešakinis dantinis, o minkštasis – liežuvio priešakinis alveolinis / postalveolinis (Pakerys 2003: 73; Ambrzevičius, Leskauskaitė 2014: 167; Kazlauskienė 2018: 58; Urbanavičienė, Tapertė 2023: 24 ir kt.). TFA sistemoje ženklu $[l]$ žymimas tik alveolinis šoninis aproksimantas, tačiau jis lietuvių kalbos tyrėjų darbuose teikiamas žymėti tiek lietuvių kalbos kietajam, tiek minkštajam (su palatalizacijos diakritiku $[\hat{\quad}]$) atitikmenims. Kadangi šis rašmuo nesiskiria nuo bendrinės lietuvių kalbos rašybos, į lentelę nėra įtrauktas.

8 lentelė. Tarminių priebalsių kopenhaginės rašybos ir TFA ženklų atitikmenys (besiskiriantys nuo lietuvių bendrinės kalbos rašybos raidžių)

Priebalsiai	Tarminiai variantai (kopenhaginė rašyba)	Apibūdinimas pagal lietuvių fonetikos tradiciją	TFA atitikmenys	Apibūdinimas pagal TFA
š	[ʃ]	duslusis liežuvio priešakinis alveolinis pučiamasis priebalsis	[ʃ]	duslusis postalveolinis pučiamasis priebalsis
			[ʃ̚]	duslusis retrofleksinis pučiamasis priebalsis
ž	[ʒ]	skardusis liežuvio priešakinis alveolinis pučiamasis priebalsis	[ʒ]	skardusis postalveolinis pučiamasis priebalsis
			[ʒ̚]	skardusis retrofleksinis pučiamasis priebalsis
	[ʃ]	tarpinis tarp dusliojo liežuvio priešakinio dantinio ir alveolinio pučiamojo priebalsio („šlekiavimas“)	[ɕ]	duslusis alveolopalatinis pučiamasis priebalsis
	[ʒ]	tarpinis tarp skardžiojo liežuvio priešakinio dantinio ir alveolinio pučiamojo priebalsio („šlekiavimas“)	[ʒ̥]	skardusis alveolopalatinis pučiamasis priebalsis
c	[c]	dusloji dantinė afrikata	[t͡s]	dusloji alveolinė afrikata
č	[t͡ʃ]	dusloji alveolinė afrikata	[t͡ʃ]	dusloji postalveolinė afrikata
dz	[ʒ]	skardžioji dantinė afrikata	[d͡z]	skardžioji alveolinė afrikata
dž	[ʒ̥]	skardžioji alveolinė afrikata	[d͡ʒ̥]	skardžioji postalveolinė afrikata
	[t͡ʃ]	afrikata su antruoju dėmeniu – tarpiniu tarp dusliojo liežuvio priešakinio dantinio ir alveolinio pučiamojo priebalsio („šlekiavimas“)	[t͡ʃ̥]	afrikata su antruoju dėmeniu – dusliuoju alveolopalataliniu pučiamuoju priebalsiu
	[ʒ̥]	afrikata su antruoju dėmeniu – tarpiniu tarp skardžiojo liežuvio priešakinio dantinio ir alveolinio pučiamojo priebalsio („šlekiavimas“)	[d͡ʒ̥]	afrikata su antruoju dėmeniu – skardžiuoju alveolopalataliniu pučiamuoju priebalsiu

Priebalsiai	Tarminiai variantai (<i>kopėnaginė rašyba</i>)	Apibūdinimas pagal lietuvių fonetikos tradiciją	TFA atitikmenys	Apibūdinimas pagal TFA
v	[v]	sklandusis paprastasis lūpinis dantinis priebalsis (pusbalsis)	[v]	lūpinis dantinis aproksimantas
	[w]	abilūpė priebalsio [v] atmaina, vartojama tarp lūpinių balsių	[β]	skardusis abilūpis pučiamasis priebalsis
Gomurinis n	[ŋ]	gomurinė priebalsio [n] atmaina, vartojama prieš priebalsius [k], [g]	[ŋ]	veliarinis nosinis priebalsis
	[kʰ]	duslusis gomurio vidurinis liežuvio vidurinis (labai minkštas) sprogstamasis priebalsis	[c]	duslusis palatalinis sprogstamasis priebalsis
	[gʰ]	skardusis gomurio vidurinis liežuvio vidurinis (labai minkštas) sprogstamasis priebalsis	[t]	skardusis palatalinis sprogstamasis priebalsis
g	[g]	skardusis gomurio užpakalinis liežuvio užpakalinis sprogstamasis priebalsis	[g]	skardusis veliarinis sprogstamasis priebalsis
ch	[x]	duslusis gomurio užpakalinis liežuvio užpakalinis pučiamasis priebalsis	[x]	duslusis veliarinis pučiamasis priebalsis
h	[h]	skardusis gomurio užpakalinis liežuvio užpakalinis pučiamasis priebalsis	[ɣ]	skardusis veliarinis pučiamasis priebalsis

2.5. ŽODŽIO KIRČIAI IR PRIEGAIÐĖS⁷²

Prozodinis, vienas iš supersegmentinio kalbos lygmens posistemų, yra be galo svarbus, todėl, transkribuojant prozodinius elementus, jie, kaip ir segmentiniai, užrašytini kuo tiksliau. Lietuvių kalboje ir jos tarmėse iš prozodinių elementų svarbi žodžio kirčių ir ypač priegaidžių transkripcija.

Žodžio kirčių žymėseną TFA ženklais jokių didesnių keblumų nesukelia. Pagrindinis ir šalutinis kirčiai, nesvarbu ar jie atsirastų dėl patarmės atitrauktinių

72 Dalis poskyrio teksto publikuota, žr. Bakšienė 2019: 7–26.

kirčių, ar dėl nukeltinių, ar dėl kokių kitų priežasčių (plačiau žr. atskirų patarmių požymius 3 skyriuje), užrašomi taip pat, kaip buvo įprasta ir kopenhaginėje rašyboje (tais atvejais, kai pagrindinis ir šalutinis kirtis buvo žymimi – simboliais ['] (pagrindinis kirtis) ir [,] (šalutinis kirtis) prieš kirčiuotą skiemenį. Skiemenų riba laikoma funkcinė sandūra, nustatoma pagal STR modelį (plačiau žr. Girde- nis 2003: 134–141). Jei kirčiuotas skienuo trumpasis, daugiau jokių ženklų papildomai nežymima.

Kirčio neturintys žodžiai (dažniausiai vienskiemeniai) šliejami prie kirčiuoto žodžio tokiu pačiu lankeliu, kaip ir buvo įprasta kopenhaginėje rašyboje, – [], pvz.: [ɟ_nɑ²mu:] ~ iš *namų*, [sa²kɔv_gɪ] ~ *sakaũ gi*.

Sudėtingiausia TFA simboliais yra perteikti lietuvių tarmių priegaidžių įvairovę, todėl šis klausimas aptartinas kiek plačiau. Pastaruoju metu lietuvių kalbotyroje teorinė priegaidės samprata beveik visuotinai nusistovėjusi, tačiau atskiruose darbuose požiūris į šį prozodinį reiškinį varijuoja – jis galimas labiau fonetinis arba fonologinis.

Fonologijoje *priegaidė* (arba *tonema*) suprantama kaip kirčiuotų ilgųjų skiemenų supersegmentinis vienetas, atliekantis distinktyvinę funkciją – diferencijuojantis kitais atžvilgiais vienodus skiemenis ir žodžius. Fonologinę opoziciją tiek bendrinėje kalboje, tiek visose jos tarmėse sudaro du nariai, kurie ankstesniuose darbuose dažniausiai buvo vadinami *tvirtaprade* ir *tvirtagale* priegaide, o pastaraisiais metais linkstama juos įvardyti tarptautiniais neutraliesniais terminais – *akūtu* ir *cirkumfleksu*. Aukštaičių tarmėje (ir bendrinėje kalboje) žymėtasis opozicijos narys yra akūtas, žemaičių – cirkumfleksas. Abu opozicijos nariai tarmėse turi variantų (žr. 9 lentelę)⁷³, kuriems pavadinti paplito pagal alofono pavyzdį sukurtas *alotono* terminas (plg. Kazlauskas 2000 [1968]: 5–7; Girde- nis 2003: 271; DLKG 2005: 39; LKE 2008: 428).

Akūtinė tonema lietuvių tarmėse realizuojama šiais pagrindiniais alotonais: tvirtaprade priegaide, labiau paplitusia aukštaičių šnektose, ir laužtine priegaide, iš esmės būdinga tik žemaičių plotui. Rečiau, kaip nepagrindinis akūto alotonas, tarmėse gali būti fiksuojama ir vadinamoji vidurinė priegaidė – tais atvejais, kai kirtį atitraukiančiose šnektose jis atkeliamas į akūtinės prigimties šaknį.

73 Be lentelėje pateiktų, aprašant lietuvių tarmes įvairiuose šaltiniuose dar minėta ir kitų pavadinimų: *staiginė*, *stumtinė*, *pirminė tęstinė*, *antrinė tęstinė* ir kt. Tačiau jau gana seniai įrodyta, jog skiriasi tik fonetinė priegaidžių realizacija, bet visos jos yra akūto arba cirkumflekso variantai (Kazlauskas 2000 [1968]: 5–9). Ankstesniuose darbuose minėta ir *trumpinė* priegaidė, tačiau vėliau šios sampratos atsisakyta, nes trumpuosiuose kirčiuotuose skiemenyse nesama jokio supersegmentinių elementų kontrasto, galinčio diferencijuoti žodžių reikšmes (plg. Girde- nis 2003: 275).

Cirkumfleksinė tonema lietuvių tarmėse turi daugiau variantų. Aukštaičiai ir žemaičiai skirtingai realizuoja pagrindinį jos alotoną – tvirtagalę priegaidę: aukštaitiškoji jo atmaina tariama pabrėžiant antrąją kirčiuoto skiemens dalį, žemaitiškoji – pirmąją. Dalyje pietų žemaičių ir aplinkinių aukštaičių cirkumfleksinės prigimties priegaidės tariamos spūdjį padalijant abiem dvigarsio dėmenims – tai vadinamosios tęstinės priegaidės realizacija. Daugeliui aukštaičių (ypač rytų) šnektų būdinga žodžio galo skiemenyse tarti staigesniusius ir trumpesniusius cirkumflekso alotonus – vidurinę ir kirstinę priegaides (LKTCh 2004: 32). Be to, kaip jau minėta, atitrauktinio kirčio skiemenyse vidurinė priegaidė gali būti ir cirkumflekso alotonas.

9 lentelė. Priegaidės ir jų alotonai lietuvių tarmėse (apibendrintas vaizdas)⁷⁴

Tonema	Alotonas	Kopenhaginė transkripcija	Akcentinė pozicija	Paplitimas tarmėse					
				VA	PA	RA	PŽ	ŠŽ	VŽ
akūtas	tvirtapradė priegaidė	˙	PK, AK	+	+	+	(+)	(+)	(+)
	laužtinė priegaidė	^	PK, NK	-	-	-	(+)	+	+
	vidurinė priegaidė	˘	AK	-	-	(+)	(+)	+	+
cirkumfleksas	aukštaitiška tvirtagalė priegaidė	˜	PK	+	+	+	(+)	-	-
	žemaitiška tvirtagalė priegaidė	˜	PK, AK	-	-	-	(+)	+	+
	tęstinė priegaidė	˜˜	PK	(+)	-	-	(+)	-	-
	vidurinė priegaidė	˘	PK, AK	(+)	(+)	+	(+)	+	+
	kirstinė priegaidė	˘	PK	-	-	(+)	-	-	-

74 Išsamiau aukštaičių ir žemaičių priegaidės aptariamos 3 skyriuje. Lentelėje esančių trumpinių reikšmės: PK – pagrindinis kirtis, AK – atitrauktinis kirtis, NK – nukeltinis kirtis; VA – vakarų aukštaičiai, PA – pietų aukštaičiai, RA – rytų aukštaičiai, PŽ – pietų žemaičiai, ŠŽ – šiaurės žemaičiai, VŽ – vakarų žemaičiai. + – būdinga; (+) – iš dalies būdinga, variantas paplitęs ne visose šnektose ar vartojamas tik tam tikrose žodžio pozicijose; – – nebūdinga.

Fonetinės priegaidžių prigimties tyrėjai, daugiausia eksperimentinės fonetikos specialistai, siekia nustatyti skiriamuosius akustinius priegaidžių požymius. Antano Pakerio (1982: 144–189) tyrimais jau tvirtai įrodyta, kad lietuvių kalbos priegaidės – kompleksinis reiškinys, t. y. distinktyvinę priegaidės galią lemia ne vienas kuris nors požymis, bet kelių požymių kompleksas. Dažniausiai teigiama, kad jį sudaro pagrindinio tono (melodikos), intensyvumo (dinamikos) ir kiekybės (kai kuriais atvejais ir kokybės) moduliacija.

Lietuvių tarmių priegaidžių eksperimentinių tyrimų ganėtinau gausu, tačiau daugiausia tyrinėti tik pagrindinių alotonų prozodiniai požymiai, siekiant nustatyti akūto ir cirkumflekso skyrimo tendencijas įvairiose patarmėse. Nuo pat ankstyvųjų lietuvių dialektologijos darbų susiformavusi nuomonė, kad priegaidės geriau skiriamos vakariniame ir šiaurvakariniame lietuvių kalbos plote (žemaičių ir kai kuriose vakarų aukštaičių šnektose), o blogiau – rytinėje ir pietrytinėje dalyje (rytų ir pietų aukštaičių šnektose) (plg. Gerullis 1930: XXXIII; Kazlauskas 2000 [1968]: 14). Nors vėlesniuose darbuose kategoriškos nuomonės, kad rytiečiai apskritai neskiria jokių priegaidžių, atsisakyta, tačiau daugelis įvairių laikotarpių eksperimentinių darbų bent iš dalies patvirtino šią tendenciją.

Įvairių arealų tyrėjai nurodo skirtingus priegaidžių diferencinius parametrus (šiaurvakarinėse šnektose dažniausiai tai įvairios pagrindinio tono ir trukmės kombinacijos, pietrytinėse papildomai minima ir intensyvumo svarba), tačiau pastaruoju metu labiau siekiama ne nustatyti konkrečius priegaidžių prozodinius požymius, o įvertinti jų *staigumo* vs. *tolydumo* / *ištęstumo* modelių svarbą priegaidžių diferenciacijai. Daugelio autorių teigimu, akūtas įvairių požymių atžvilgiu apibūdinamas kaip koncentruotas ir staigus, o cirkumfleksas – kaip ištęstas ir tolydus. Darbuose minimi tokie akūto požymiai: pagrindinio tono lygio kitemo staigumas (dažniausiai staigus pažemėjimas); anksčiau iškylančios pagrindinio tono viršūnės; mažesnė skiemens centro trukmė (lyginant su cirkumfleksu); prozodiniai požymiai koncentruoti pirmoje skiemens centro dalyje. Cirkumfleksui atitinkamai būdingas pagrindinio tono lygio didesnis stabilumas, tolydumas; vėliau iškylančios pagrindinio tono viršūnės; didesnė skiemens centro trukmė (lyginant su akūtu); prozodiniai požymiai koncentruoti ne skiemens centro pradžioje (apžvalgą žr. Bacevičiūtė 2009: 202–215; Švageris 2015: 20–36; Bakšienė 2016: 50–55).

Priegaidžių požymių komplekse daugelis tyrėjų dominuojančiais visgi laiko įvairius pagrindinio tono parametrus, todėl kalbų tipologų, ypač užsieniečių, lietuvių kalba kartais priskiriama prie *toninių* kalbų *kontūrinio tono* kalbų grupės (plg. Kardelis 2017: 6–8; užsienio autorių apžvalgą žr. Švageris 2015: 10; Bakšienė 2016: 41–44). Tačiau tikrose toninėse kalbose (pvz., vietnamiečių, kinų ir kitose Azijos bei Afrikos tautų kalbose) tono požymiai paprastai fon-

logiškai savarankiški ir nepriklauso nuo kirčio. Todėl Europos kalbos (pvz., norvegų, švedų, slovėnų, serbų–kroatų, latvių), turinčios panašius į lietuvių kalbos priegaides supersegmentinius vienetus, dažniau vadinamos *politoninėmis* (plačiau žr. Girdenis 2003: 285–286; Kazlauskienė 2014: 10; Andronovas, Bakšienė 2018: 5–6).

Su lietuvių kalbos mokslinės tarmių transkripcijos pradžia sietiname 1930 m. Gerulio veikale *Litauische Dialektstudien* (plačiau žr. 1.1 poskyrį) iš 1925 m. TFA rinkinio buvo perimti 7 ženklai lietuvių kalbos tarmių kirčiui ir priegaidėms žymėti: [.] ženklinas šalutinis kirtis (vok. *Nebenakzent*)⁷⁵; [˘] – trumpinė priegaidė (vok. *Kurzton*); [˙] – stumtinė priegaidė (vok. *Stoßton*); [˜] – tęstinė priegaidė (vok. *Dehnton*); [ˆ] – laužtinė priegaidė (vok. *Brechtton*); [˚] – vidurinė priegaidė (vok. *Mittelton*); [˚̄]⁷⁶ – kirstinė priegaidė (vok. *Geschnittener Dehnton*) (Gerullis 1930: XV). Beveik visi tie patys ženklai buvo rašomi ir vėlesniuose tarmėtyros darbuose, fiksuojant tarmių prozodinius vienetus kopenhagine rašyba. Tik kirstinė priegaidė dažniau žymėta pakelta *z* raide [z̄], kuri kompiuteriniame *Palemono* rašmenų rinkinyje buvo modifikuota į zigzago ženklą [z̄˘].

Lietuvių tarmių priegaidžių žymėjimas TFA simboliais išlieka problemiškausias, nes sudėtinga perteikti visą prozodinių požymių rinkinį (trukmės, pagrindinio tono, intensyvumo variacijas). Pirminiame TFA ženklų rinkinyje, teiktame lietuvių tarmėms (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 105–135), priegaidėms žymėti iš TFA supersegmentinių vienetų ženklų buvo pasirinkti tono kontūro kritimo (angl. *tone contour falling*, žymėtas akūtas) / kilimo (angl. *tone contour rising*, žymėtas cirkumfleksas) diakritikai (žr. 5 pav.), rašomi virš skiemens pagrindo garsų, pvz.: [ˈtʰé:va:] (BK) ~ *tévoq*, [z̄o:ˈl̄ě:] (BK) ~ *žolė* (plačiau apie tokį žymėjimą ir daugiau pavyzdžių žr. Bakšienė 2019: 7–26).

Toks sprendimas buvo pasirinktas atsižvelgiant į pastarųjų metų lietuvių tarmių priegaidžių tyrimus: teigiama, jog daugelyje lietuvių šnektų priegaidės esančios labiau toninės prigimties (plačiau žr. Švageris 2015: 56–58, 98–102, 122–123, 219–220; Bakšienė 2016: 41–55). TFA pavyzdžiuose, skirtuose įvairioms pasaulio kalboms, taip pat užfiksuotus randame kroatų kalbos krintantį ir kylantį akcentus, pvz.: [mê:d] ~ *med* ‘medus’, [z̄i:ma] ~ *zima* ‘žiema’ (HIPA 1999: 68).

75 Šalutiniam kirčiui žymėti Gerulio vartotas šiek tiek pasviras ženklas. Pagrindinis kirtis specialiai niekaip nefiksuotas.

76 Vidurinės ir kirstinės priegaidės ženklai Gerulio veikale labai panašūs, abu primena pakeltą raidę *s*, tik kirstinės kiek labiau pasviręs.

TONES AND WORD ACCENTS			
LEVEL		CONTOUR	
é or ǀ	Extra high	ě or ↗	Rising
é	High	ê	Falling
ē	Mid	ẽ	High rising
è	Low	ẽ	Low rising
è	Extra low	ẽ	Rising-falling
↓	Downstep	↗	Global rise
↑	Upstep	↘	Global fall

5 pav. TFA tonų ir žodžio kirčių žymėjimo ženklai⁷⁷
(apibraukti pirminiame TFA taikymo etape
siūlyti ženklai lietuvių priegaidėms) (IPA 2020)

Toks priegaidžių žymėjimo būdas TFA tono kontūro kitimą nurodančiais ženklais lietuvių tarmėms būtų ganėtinais patogus, tačiau tolesnėse TFA transkripcijos diskusijose prieita prie nuomonės, kad jis labai netiksliai atspindi realių priegaidžių fonetinius požymius. Su priegaidžių įtaka susiję kiekybės (ilgasis / pusilgis / trumpasis balsis ar dėmuo) ir kokybės (redukuotas ar neredukuotas balsis) požymiai transkribuojant bent iš dalies perteikiami kitais diakritikais ar reikiama balsių ženklais. Tačiau tono judėjimo kryptis – kritimas / kilimas – tiesiogiai yra susijusi ne tik su priegaidėmis, šis požymis netgi labiau priklausomas nuo frazės intonacijos, kalbėjimo tempo ir kt. veiksnių. Lietuvių akūtinė priegaidė toli gražu ne visuomet yra krintančioji, o cirkumfleksinė – kylančioji. Įrodyta, kad priegaidžių diferenciacijai kur kas svarbesni kiti tono požymiai, pavyzdžiui, staigumas vs. išstėjimas ir pan. (žr. Švageris 2015: 219–220). Be to, toks žymėjimas absoliučiai nerodo intensyvumo kitimo, o visiškai

⁷⁷ Angl. *tones and word accents* – lie. *tonai ir žodžio kirčiai*; angl. *level* – lie. *lygis*; angl. *extra high* – lie. *labai aukštas*; angl. *high* – lie. *aukštas*; angl. *mid* – lie. *vidutinis*; angl. *low* – lie. *žemas*; angl. *extra low* – lie. *labai žemas*; angl. *downstep* – lie. *šuoelis žemyn*; angl. *upstep* – lie. *šuoelis aukštyn*; angl. *contour* – lie. *kontūras*; angl. *rising* – lie. *kylantis*; angl. *falling* – lie. *krintantis*; angl. *high rising* – lie. *ryškiai kylantis*; angl. *low rising* – lie. *silpnai kylantis*; angl. *rising-falling* – lie. *kylantis-krintantis*; angl. *global rise* – lie. *bendrasis kilimas*; angl. *global fall* – lie. *bendrasis kritimas* (žr. TFA terminai 2024).

neigti priegaidžių poveikio intensyvumui irgi negalima. Lietuvių kalbotyroje būta nemaža darbų, kuriuose laikytasi nuomonės, kad mūsų priegaidės esančios labiau dinaminės prigimties (žr. Bakšienė 2016: 47–48 ir ten min. lit.).

Vykstant diskusijoms dėl TFA rašmenų lietuvių tarmėms, šiam lietuvių kalbos prozodiniam reiškiniui fiksuoti bendrinės kalbos tyrėjų pasiūlyta kita alternatyva – priegaides žymėti pakeltais skaitmenimis [1] ir [2] prieš kirčiuotą skiemenį, teikiant paaiškinimus, ką šie skaitmenys reiškia (Kazlauskienė 2018: 8, 19). Tokia žymėseną įtvirtinta ir oficialiame lietuvių bendrinei kalbai skirtame TFA rinkinyje (žr. VLKK k–25)⁷⁸. Lietuvių tarmių priegaides nuspręsta užrašyti taip pat – visi akūto alotonai žymėtini [1], o cirkumflekso – [2] (tais atvejais, kai priegaidės aiškiai girdimos), pvz.: [1't^he:va:] ~ *téva*, [1'sa'ul^hε:] ~ *sáulė*, [3o:²l^he:] ~ *žolė*, o visi dėl priegaidžių įtakos atsiradę skiemens centro kiekybiniai ar kokybiniai požymiai fiksuojami taip pat, kaip ir transkribuojant reikiamus balsius, dvibalsius, dvigarsius (žr. 10 lentelę; plačiau apie priegaidžių alotonų žymėjimą žr. atskirų patarmių aprašus 3 skyriuje)⁷⁹. Tais atvejais, kai priegaidės kirčiuotame skiemenyje tariamos neaiškiai, priegaidžių skaitmenys prieš kirčiuotą skiemenį nerašomi.

10 lentelė. *Tarminių prozodinių elementų kopenhaginės rašybos ir TFA ženklų atitikmenys*

Prozodinis elementas	Tarminiai variantai (kopenhaginė rašyba)	Apibūdinimas pagal lietuvių fonetikos tradiciją	TFA atitikmenys	Apibūdinimas pagal TFA
pagrindinis kirtis	,	žymima prieš kirčiuotą skiemenį (įprastai tik tais atvejais, kai yra ir šalutinis kirtis)	,	žymima prieš kiekvieną kirčiuotą skiemenį
šalutinis kirtis	,	žymima prieš kirčiuotą skiemenį	,	žymima prieš kirčiuotą skiemenį
trumpojo skiemens kirtis (gravis)	,	žymima virš kirčiuoto skiemens centro		nežymima

⁷⁸ Panaši sistema naudojama ir norvegų kalboje (Kristoffersen 2007: 11).

⁷⁹ Norint diferencijuoti tam tikrus alotonus, pavyzdžiui, cirkumflekso (kirstinę ir vidurinę priegaides), būtų galima įtraukti papildomas raideles, t. y. prieš kirčiuotą skiemenį žymėti ^{2a}, ^{2b} ir t. t. Tačiau trijų pakeltų rašmenų kombinacija, ypač žodžio viduryje, yra sudėtinga, o ir kirstinės ir vidurinės priegaidžių skirtumai yra gana subtilūs (dažnai transkribuojama iš klausos), juos sunkoka išgirsti. Ateityje aiškesnei šių alotonų skirčiai nustatyti būtini išsamesni eksperimentiniai tyrimai.

Prozodinis elementas	Tarminiai variantai (<i>kopenhaginė rašyba</i>)	Apibūdinimas pagal lietuvių fonetikos tradiciją	TFA atitikmenys	Apibūdinimas pagal TFA
tvirtapradė priegaidė (akūtas)	,	žymima virš kirčiuoto ilgojo balsio ar dvibalsio / dvangario pabrėžto dėmens	1	žymima prieš kirčiuoto skiemens ženklą (pagrindinio arba šalutinio kirčio)
tvirtagalė priegaidė (cirkumfleksas)	~	žymima virš kirčiuoto ilgojo balsio ar dvibalsio / dvangario pabrėžto dėmens	2	žymima prieš kirčiuoto skiemens ženklą (pagrindinio arba šalutinio kirčio)
tęstinė priegaidė (cirkumfleksos variantas)	~~	žymimi du cirkumflekso ženklai virš kiekvieno dvibalsio / dvangario dėmens	2	žymima prieš kirčiuoto skiemens ženklą (pagrindinio arba šalutinio kirčio)
laužtinė priegaidė (akūto variantas)	^	žymima virš kirčiuoto ilgojo balsio ar dvibalsio / dvangario pabrėžto dėmens	1	žymima prieš kirčiuoto skiemens ženklą (pagrindinio arba šalutinio kirčio)
vidurinė priegaidė (akūto arba cirkumfleksos variantas)	s	žymima virš kirčiuoto balsio ar dvibalsio / dvangario pabrėžto dėmens	1 / 2	žymima prieš kirčiuoto skiemens ženklą (pagrindinio arba šalutinio kirčio)
kirstinė priegaidė (cirkumfleksos variantas)	z	žymima virš kirčiuoto balsio ar dvibalsio / dvangario pabrėžto dėmens	2	žymima prieš kirčiuoto skiemens ženklą (pagrindinio kirčio)

2.6. KITI ŽENKLAI

Balsių kiekybė ir redukcija. Balsių kiekybės žymėjimas TFA rašmenimis nesudėtingas: reikiama TFA diakritikais pažymimas balsių (ar pusbalsių) ilgumas ar pusilgumas (žr. 11 lentelę). Atsisakyta koku nors atskiru simboliu užrašyti labai ilgus balsius, nes jie yra tik atsitiktiniai variantai, galintys pasitaikyti bet kurioje tarmėje. Tokie garsai transkribuojami taip pat, kaip ir ilgieji balsiai.

Lietuvių tarmėse esama dviejų stipriai redukuotų balsių atmainų – tai žemaitiškieji ir šiaurės panevėžiškiams būdingi, vadinamieji „murmamieji“ redukuo-

tieji balsiai. Pirminiame lietuvių tarmėms skirtame TFA ženklų rinkinyje buvo siūlyta panevėžiškių „murmamuosius“ balsius, kurių kokybė ypač stipriai išblėsus, žymėti diakritiku [̃] (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 121–122). Tačiau vėliau šis diakritikas, skirtas sprogtamiesiems priebalsiams žymėti tais atvejais, kai sprogimas yra vidinis, negirdimas, buvo pakeistas kitu ženklu ir visų tipų redukciją imta žymėti vienodai – virš raidės rašomu diakritiku [̂], reiškiančiu labai trumpą balsį⁸⁰, pvz.: [ʒ̂ɛ̂ɪ̂m̂ə] ~ žiemà (ŠŽK 091); [k̂ɔ̂ʊ̂ŝn̂ɪ̂s] ~ k̂ąsnis (ŠŽK 091); [ĵûɔ̂k̂əŝ] ~ jûōkas (RAP 111), [ôb̂ɔ̂l̂ɪ̂ŝ] ~ obûol̂ys (RAP 111) (žr. 11 lentelę; plačiau žr. atskirų patarmių aprašus 3 skyriuje).

Priebalsių minkštumas ir balsingumas. Minkštieji (taip pat ir labai minkšti, pasitaikantys dažniausiai pietų aukštaičių patarmėje) priebalsiai žymimi raidės dešinėje pusėje pakeltu simboliu [̂]. Norint pateikti tikslų kietųjų ir minkštųjų priebalsių vaizdą, taip derėtų žymėti kiekvieną žodžio minkštąjį priebalsį (atskirą ar esantį samplaikoje) – tiek einantį prieš priešakinės, tiek prieš užpakalinės eilės balsius; kietieji nežymimi niekaip, pvz.: [r̂ê:k̂ʊ̂] ~ r̂ekîu (PA 678), [ŝv̂ɪ̂ɛ̂st̂aŝ] ~ sv̂îest̂as (PA 678).

Nedidelio laipsnio priebalsių paskardėjimas ar paduslėjimas, nekeičiantis fonemų sudėties, žymimas reikiamaisiai TFA diakritikais [̣] ir [̤] (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Tarmiųjų garsų papildomų požymių kopenhaginės rašybos ir TFA ženklų atitikmenys

Garso požymis	Tarminiai variantai (kopenhaginė rašyba)	Apibūdinimas pagal lietuvių fonetikos tradiciją	TFA atitikmenys	Apibūdinimas pagal TFA
Balsių kiekybė ir redukcija				
ilgasis balsis	·	žymima dešinėje raidės pusėje viršuje	˙	žymima dešinėje raidės pusėje
labai ilgas balsis	˙˙	žymima dešinėje raidės pusėje viršuje	˙˙	žymima taip pat kaip ir ilgasis balsis
pusilgis balsis / pusbalsis	˘	žymima dešinėje raidės pusėje apačioje	˘	žymima dešinėje raidės pusėje viršuje
žemaičių redukuotas (išblėsusios kiekybės ir kokybės) balsis	a / (a), i / (i)	žymimas pakeltomis (kartais ir apskliaus-tomis) raidėmis	˘	žymima virš raidės

80 Pripažintina, kad toks žymėjimo būdas parodo tik kiekybinę redukciją, visais minimais atvejais neabejotinai vyksta ir kokybinė redukcija, tačiau į ją transkribuojant TFA neatsižvelgiama, rašomas pirminis, neredukuoto balsio simbolis. Ateityje, atlikus daugiau tyrimų, redukuotų balsių transkripcija gali būti tikslinama.

Garso požymis	Tarminiai variantai (kopenhaginė rašyba)	Apibūdinimas pagal lietuvių fonetikos tradiciją	TFA atitikmenys	Apibūdinimas pagal TFA
šiaurės panevėžiškių redukuotas „murmamas“ balsis	̃, ̄	žymima pakeltomis raidėmis	̃	žymima virš raidės
Priebalsių minkštumas ir balsingumas				
minkštasis priebalsis	ˊ, ˋ, ˊˋ	apostrofas žymimas dešinėje raidės pusėje viršuje; lankelis – virš raidės	j	žymima raidės dešinėje pusėje viršuje
labai minkštas priebalsis	ˊˊ	žymima raidės dešinėje pusėje viršuje	j	žymima taip pat, kaip ir minkštasis priebalsis
nedidelio laipsnio paskardėjimas	[s̺], [t̺]...	žymima raidės apačioje	[s̺], [t̺]...	žymima raidės apačioje
nedidelio laipsnio paduslėjimas	[ḡ], [ḥ]...	žymima raidės apačioje, kai kurių raidžių – viršuje	[ḡ], [ḥ]...	žymima raidės apačioje, kai kurių raidžių – viršuje

Papildomi balsių ir priebalsių požymiai, sakinio skaida, intonacija. Iš balsių ryškesnių kokybinių pakitimų dėl koartikuliacijos, transkribuojant TFA sistema, ypač tais atvejais, kai reikalingas labai išsamus transkripcijos variantas, siūlytina nuosekliai žymėti užpakalinės eilės balsių *o*, *ū*, *ų*, *u*, taip pat *uo* pirmosios dalies papriešakėjimą po minkštųjų priebalsių. Fonetikos specialistų teigiama, jog tai vienas iš pastebimiausių balsių variantų, kurio artikuliacija nuo nepapriešakėjusio pagrindinio alofono skiriasi ypač ryškiai, jį dažnai siūloma žymėti ir bendrinės lietuvių kalbos TFA transkripcijoje (Pakerys 2003: 36; Kazlauskienė 2018: 35; VLKK k-25; Kazlauskienė, Bakšienė 2021: 6). Toks balsių papriešakėjimas žymėtinas TFA diakritiku [ˊ] (angl. *advanced*), pvz.: [ˈjɔ:kʰɔˊ] ~ *jókio*, [ˈsʲuːsʲuː] ~ *siúsiu*, [kʲɛ²ʲuː] ~ *keliū* ir pan.

Gali būti žymimi ir kiti, mažiau pastebimi, kokybiniai balsių ir priebalsių variantai, taip pat daugiausia atsirandantys dėl koartikuliacijos reiškinių. Pavyzdžiui, lūpinimas, nazalizacija, aspiracija, didesnio ar mažesnio laipsnio paužpakalėjimas. Jie visi užrašomi tais pačiais TFA diakritikais, kaip ir transkribuojant bendrinės kalbos garsų variantus, pvz.: [ˈsʷuq̺rʲeː] ~ *sùarè* (dėl [u] poveikio šiek tiek sulūpinti gretimi garsai); [²tʷu:pʲeː] ~ *tūpè* (dėl [u] poveikio stipriai sulūpintas [t]); [ˈnã:mõː] ~ *nãmo* (greta nosinių priebalsių nazalizuoti abu balsiai); [ˈbʲe:kʰ] ~ *bék* (žodžio gale aspiruotas [k]) ir pan. (plačiau žr. IPA 2020; VLKK k-25).

Retokai pasitaikanti skiemens riba tarp dviejų balsių (hiatas) žymima TFA diakritiku [·], pvz.: ['pa.ɪma] ~ *pàima*, [pa.u²'p'i:s] ~ *paup̃ys*.

Tarminė transkripcija, kaip ir bendrinės kalbos, vartojama užrašant ne tik paskirus garsus ar žodžius, bet ir rišlius tekstus, tuomet prireikia fiksuoti ir supersegmentinius požymius, susijusius su intonacija: frazių ribas, intonacinio kontūro pokyčius, atsirandančius dėl pagrindinio tono, intensyvumo kitimo ir pan.

Transkribuojant kopenhagine rašyba, lietuvių tarminiuose tekstuose visuotinai buvo įprasta žymėti vidinės frazės (sintagmos) pabaigą ženklų [|] ir intonacinės frazės pabaigą – [||]; tie patys ženklai šioms reikmėms teikiami ir TFA sistemoje, taigi šiuo atveju pauzių žymėjimas niekuo nesiskiria, pvz.: [tʰɛ̯.ɯɔ̯.da²'bɑr | p'ɪɹɪ_1'g'i:1.ɯu²ɔ̯l'ũ | 'k'ɑu.l'ɛs ga¹'n'i²:t'ɛ̯ | 'ʒɔŋ|s'ɪs ga¹'n'i²:t'ɛ̯ | 'kɑr'ɹ'ɯ'ɛs ga¹'n'i²:t'ɛ̯_ɹɑu | 'va:kʷs t'ɛn_da¹'bu²ɔ̯t'ɛ̯_ɹɑu | 'tɔks 'da²:rps va²'ku:_ɹɑu ||] ~ *Tai va dabãr̃ prie gyvuliū̃, kiaulės gañyti, žąs̃is gañyti, kárves gañyti jau, vaik̃s ten dabóti⁸¹ jau – tóks dárbas vaik̃j̃ jau* (pavyzdys iš VTG 2021: 76). Daugelyje darbų dažniausiai dar būdavo fiksuojama neryški sintagmos vidaus pauzė ženklais [·] arba [·], taip pat staigus kalbėjimo srauto pertrūkis ar intonacinis posūkis – [§], tačiau jų atitikmenų TFA ženklų sistemoje nesama. Transkribuojant TFA, tokių smulkesnių intonacinių frazės požymių tektų visai nežymėti arba vartoti minėtuosius kopenhaginės transkripcijos ženklus, juolab kad TFA kūrėjai šioje vietoje palieka galimybę tyrėjams įtraukti papildomų ženklų pagal kiekvienos kalbos intonacinio lygmens transkripcijos poreikius (žr. HIPA 1999: 14).

Frazės intonacijos kontūro (pagrindinio tono, kartais – ir intensyvumo) pokyčiai ankstesniuose lietuvių tarmėtyrininkų darbuose dažniau likdavo nežymėti, matyt, labiausiai dėl to, kad tarmių intonacija iki šiol labai mažai tyrinėta (eksperimentiškai beveik visai nėra tirta; apžvalgą žr. Sabonytė 2022: 20–24), nėra darbų, kuriuose būtų sistemiškai aprašyti vienos kurios nors šnektos intonacijos požymiai, apie tai užsimenama tik probėgšmiai, aptariant prozodijos posistemį. Pastaruoju metu suintensyvėjo tik bendrinės lietuvių kalbos intonacijos tyrimai, apginta šiam reiškiniiui skirta disertacija (Sabonytė 2022), tyrėjų rezultatai apibendrinti ir monografiniame apraše (Kazlauskienė et al. 2023). Tačiau esama ir nemažai kopenhagine transkripcija užrašytų tarminių tekstų, kuriuose intonacijos pokyčiai buvo užfiksuoti, tiesa, žymėjimas juose nevienodo išsamumo ir ne visur vartojami tie patys ženklai (žr. TŠT 1996; DvŠt 1997; Atkočaitytė 2002; ŠPt 2005; Kačiuškienė 2006; KKŠt 2006; MŠt 2009; Urbanavičienė 2010; SŠt 2016; GrAt 2021 ir kt.; apžvalgą žr. Kazlauskienė et al. 2023: 163–164). Išsamiam intonacijos žymėjimui kopenhaginėje transkripcijoje vėlesniaisiais metais buvo pateiktas nemažas ženklų rinkinys: siūlyta rašyti ne tik pagrindinius kilimo ir kritimo ženklus [↗] ir [↘], bet ir kilimą–kritimą, kilimą

81 *Prižiūrėti.*

su kritimo tendencija segmento pabaigoje, nežymų tono kilimą ar kritimą, tęsiamą tono kilimą ar kritimą ir kt. (visus ženklus ir išsamų jų aprašą žr. Skirmantas, Girdenis 2001 [1998]: 117–119).

TFA ženklų rinkinyje esama tik dviejų svarbiausių intonacijos (iš tikrųjų – pagrindinio tono, nes jie pateikti tono požymius atspindinčių ženklų grupėje) kilimą ir kritimą žyminčių ženklų – [↗] ir [↘], sutampančių su kopenhagine transkripcija, pvz.: [va¹'z¹uojəm na²'mo: ↘ ||] ~ *Važiúojam namō*; [va¹'z¹uojəm na²'mo: ↗ ||] ~ *Važiúojam namō?* Norint TFA fiksuoti frazės intonaciją išsamiau, tyrėjams vėl tektų įtraukti papildomų ženklų⁸².

Šioje mokslo studijoje pasirinkta žymėti tik vidinės frazės (sintagmos) pabaigą ženklų [||] ir intonacinės frazės pabaigą – [||].

82 Plg. Kazlauskienės ir bendraautorių svarstymą, kaip intonacijai (pagrindiniam tonui) žymėti būtų galima naudoti TFA ženklus [ʔ] (šuošis aukštyn), [ʋ] (šuošis žemyn), [ʋ̇] (kylantis tonas), [ʋ̇̇] (krintantis tonas) ar intensyvumo fiksavimui įtraukti papildomus [↑], [↓] (Kazlauskienė et al. 2023: 161–168). Studijoje jų neteikiama, nes dar tebėra diskutuojama, jie nepatvirtinti bendrinės kalbos TFA ženklų rinkinyje (žr. VLKK k-25).

3. AUKŠTAIČIŲ IR ŽEMAIČIŲ GARSŲ IR PROZODINIŲ VIENETŲ ŽYMĖSENA TFA

Išsamiau atskirai nagrinėjami aukštaičių ir žemaičių tarminių garsų žymėjimo TFA variantai, aptariami sudėtingesni atvejai.

3.1. AUKŠTAIČIŲ PATARMIŲ GARSŲ IR PROZODINIŲ VIENETŲ ŽYMĖSENA TFA⁸³

Poskyryje apžvelgiamas apibendrintas aukštaičių patarmių vokalizmas, svarbiausi priebalsių ir prozodijos elementai, aptariamas tarminių garsų santykis su TFA rašmenų sistema ir galimi TFA atitikmenys savitesniems aukštaičių patarmių garsiniams vienetams. Papildomai analizuojami atskirų aukštaičių patarmių sudėtingesni tarminių požymių užrašymo TFA atvejai.

3.1.1. Aukštaitiškosios vokalizmo sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai

Aukštaičių vokalizmo išskirtinė savybė – kiekybinių opozicijų grupėje kontrastuoja ne tik trumposios ir ilgosios, bet ir pusilgės fonemos, egzistuojančios patarmėse, turinčiose vadinamąją trijų fonologinių ilgumų sistemą: uteniškių, kupiškėnų, dalyje vilniškių ir anykštėnų (žr. 12 lentelę)⁸⁴, (plačiau žr. Jasiūnaitė, Girdenis 1996: 181–199).

⁸³ Dalis poskyrio teksto publikuota, žr. Bakšienė 2022: 165–183.

⁸⁴ Aukštaitiškoji vokalizmo sistema sudaryta remiantis šaltiniais: Atkočaitytė, Rinkauskienė 2003; LKTCh 2004: 29–193; Kardelis 2018 ir kitais apibendrinamaisiais dialektologų darbais. Lentelėje pateikti tik fonemų statusą turintys balsiniai vienetai, svarbesnieji fonemų variantai aptariami atskirai. Todėl, pavyzdžiui, į lentelę neįtrauktas atvirasis balsis [æ] (įvairaus ilgumo), kuri dauguma fonologinių aprašų autorių laiko tik fonemos variantu. Apskritai balsių [ɑ] : [ɛ] opozicija lietuvių kalboje silpna, fonemų kontrastas galimas tik absoliučioje žodžio pradžioje. Daugeliui aukštaičių šnektų *e* tipo balsių fonemos nebūdingos. Lenktiniuose skliaustuose užrašytos vadinamosios „dviveidės“ fonemos, kurių egzistavimas dažnai nulemtas įvairių fonologinių ir ekstrasfonologinių veiksnių, pavyzdžiui, kalbėjimo tempo, stiliaus, konkrečios šnektos lokalizacijos patarmėje ir pan. (plačiau žr. Girdenis 2003: 82).

12 lentelė. Aukštaičių patarmių balsinės fonemos⁸⁵

	Ilgieji		Pusilgiai		Trumpieji			
	Priešakiniai	Užpakaliniai	Priešakiniai	Užpakaliniai	Priešakiniai	Artimi priešakiniam	Artimi užpakaliniam	Užpakaliniai
uždarieji	/i:/	/u:/	/i/	/u/				
artimi uždariesiems						/ɪ/	/ʊ/	
artimi uždariesiems žemesnieji						(/ɪ/)	(/ʊ/)	
artimi uždariesiems labai trumpi						(/ɪ/)	(/ʊ/)	
kintamieji	/ie/	/uo/						
diftongoidai					/iɛ/			/uɔ/
vidutiniai uždaresnieji	/e:/	/o:/						
vidutiniai uždaresnieji žemesnieji	/ɛ:/	/ɔ:/	/ɛ/	/ɔ/	(/ɛ/)			(/ɔ/)
vidutiniai atviresnieji	/ɛ:/	/ɔ:/	/ɛ/	/ɔ/	/ɛ/			(/ɔ/)
atvirieji		/a:/		/a/				/a/

Fonemų kiekybė užrašoma jau aptartais TFA diakritikais, tik dar kartą pabrėžtina, kad aukštutinių balsių pogrupyje ilgieji ir pusilgiai (sutrumpėję ilgieji ar pailgėję trumpieji) žymėtini TFA uždaryjū balsių rašmenimis, o trumpieji – TFA artimų uždariesiems, pvz.: [ˈvʲi:ras] ~ *výras*, [vʲiˈrʲæˈlʲɪs] ~ *vyrėlis*, [ˈvʲiˈsas] / [ˈvʲɪsas] ~ *vìsas*; [ˈgru:das] ~ *grúdas*, [gruˈdʲæˈlʲɪs] ~ *grūdėlis*, [ˈbuˈvaˈ] / [ˈbuvoˈ] ~ *bùvo*. Tais atvejais, kai ilgieji *y*, *ū* (paprastai nekirčiuotoje pozicijoje) visiškai sutrumpėja, jie vis tiek transkribuotini TFA uždaryjū balsių rašmenimis, nes kokybiškai dažniausiai skiriasi nuo trumpųjų balsių, pvz.: [vʲiˈrʲæˈlʲɪs], [gruˈdʲæˈlʲɪs].

Į apibendrintą aukštaičių fonemų sistemą įtrauktini ir pusilgiai vidutinio pakilimo balsiai, būdingi anykštėnų ir kupiškėnų patarmėms, pvz.: [ˈmʲɛˈdʲɪs] ~

85 Lentelėje požymiu „labai trumpi“ apibūdinami vadinamieji „murmamieji“ šiaurės panevėžikių balsiai, vienas priešakinis ir vienas užpakalinis, egzistuojantys, kaip savarankiškos fonemos. Požymiu „diftongoidai“ apibūdinami kiek silpniau negu tikrieji kintamieji [iɛ], [uo] diftongizuoti balsiai, jie įtraukti į rytų aukštaičių vilniškių fonemų sistemą.

mēdis, [ˈsɔːkɐ] ~ *sāko*. Žemutinių (atvirųjų) pusilgių balsių fonologinis statusas aukštaičių patarmėse, ypač vakarų ir pietų aukštaičių šnektose, dialektologijos specialistų iki šiol diskutuojamas (problemos apžvalgą žr. Kardelis 2018: 119–129, 132–136; Bakšienė, Leskauskaitė 2021: 167), tačiau šie balsiai (ypač pailgėjęs *a*) taip pat svarbūs aukštaitiškojoje vokalizmo sistemoje, ypač dėl rytų aukštaičių šnektų, pvz.: [ˈmɑːnɑː] ~ *māno*, [gʲeˈrʲæːsʲnʲɪs] ~ *gerėsnis*.

Iš kokybinių fonemų požymių transkripcijos atžvilgiu minėtinas kai kurių patarmių balsiams būdingas didesnis atvirumo laipsnis (žemesnis liežuvio pakilimas). Atviresnieji *i*, *u* (kopenhaginėje transkripcijoje žymėti kaip [i], [u]) būdingiausi šiaurinei vakarų aukštaičių kauniškių daliai, didesniu atvirumu taip pat pasižymi ir pietų panevėžiškių redukuotieji balsiai (tradiciskai žymėti kaip [ɪ], [ʊ]), o atviresnieji *ė*, *o* (tradiciskai žymėti kaip [ɛ], [ɔ]) vartojami daugelio rytų aukštaičių ir kai kuriose pietų bei vakarų aukštaičių šiauliškių šnektose (plačiau žr. 3.1.4 skirsnį). Visų pozicijų atviresnieji balsiai TFA sistemoje įvardijami kaip žemesnieji ir žymėtini su diakritiku [̣], pvz.: [ˈkʲɪ̣tɑ] / [ˈkʲɛ̣tɑ] ~ *kità*, [ˈsʲɔ̣kɑ] / [ˈsʲɔ̣kɑ] ~ *sùka*, [ˈbrʲɔ̣lʲɪs] ~ *brólis*, [ˈtʲɛ̣ːvɑs] ~ *tévas*. Atvirasis mažiau sulūpintas o užrašomas tuo pačiu ženklu, kaip ir kopenhaginėje transkripcijoje, pvz., [ˈbrʲɔ̣lʲɪs].

Aukštaičiams būdingos dvejoją diftongiškumo laipsnį turinčios kintamosios balsinės fonemos: aiškiai diftongiški, stipriai kintančios artikuliacijos *ie*, *uo*, vartojami visose patarmėse; ir silpniau diftongizuoti, su blyškesniu pirmuoju dėmeniu tariami garsai (diftongoidai)⁸⁶, daugiausia vartojami rytų aukštaičių vilniškių, uteniškių, anykštėnų šnektose (plačiau žr. 3.1.4 skirsnį). Daugelyje patarmių būtent pradiniai šių garsų segmentai akustiškai panašūs į ilguosius balsius *y*, *ū* ir tik pabaiga pasižymi artikuliacijos kitimu ir variatyvumu (plačiau žr. Bacevičiūtė 2002; Girdenis 2009: 239; Jaroslaviėnė 2010: 7; taip pat lietuvių bendrinės kalbos rekomendaciją VLKK k-25; Kazlauskienė, Bakšienė 2021: 4). Todėl siūloma visais atvejais (neatsižvelgiant į kirčiavimą ir priegaidę) kintamuosius garsus transkribuoti vienodai, su TFA uždaryjū balsių rašmenimis pirmojoje dalyje, pvz.: [ˈpʲịenas] ~ *píenas*, [ˈdʲịenɑː] ~ *diēnɑ*, [dʲịɛːnɑ] ~ *dienà*, [ˈpụodɑs] ~ *púodɑs*, [ˈjụɔ̣kɑs] ~ *juōkɑs*, [jʲụɔ̣ˈkʲʌs] ~ *juokùs*. Įvairios kilmės silpniau diftongizuoti *ie*, *uo* žymėtini tais pačiais rašmenimis, tik virš pirmojo arba antrojo dėmens, priklausomai nuo to, kuris girdimas silpnesnis, rašomas diakritikas, žymintis labai trumpą balsį, pvz.: [kɔ̣mˈpʲụɔ̣tɛs] ~ *kompòtas*, [kɔ̣tˈlʲịɛ̣tɛs] ~ *kotlétas*, [tʲɛ̣ːvʲịɛ̣lʲɪs] ~ *tévėlis*, [ˈlʲụɔ̣pʲị] ~ *lāpė*.

Visi kiti aukštaičių patarmėms būdingų fonemų vienetai transkribuotini įprastais TFA balsių ženklais, aptartais 2 skyriuje.

86 Terminas *diftongoidas* studijoje vartojamas tik tais atvejais, kai kalbama apie kiek mažesnio diftongiškumo garsus, besiskiriančius nuo aiškių dvibalsių ar dvigarsų (*diftongų*).

3.1.2. Aukštaitiškosios konsonantizmo sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai

Aukštaitiškoji priebalsių sistema daugiausia taip pat sutampa su bendrinės kalbos priebalsiniais vienetais, jų TFA rašmenys analogiškai bendrinės kalbos TFA siūlomiams ženklaus (žr. VLKK k-25).

Minėtini keli transkripcijos atžvilgiu sudėtingesni atvejai, kylantys dėl pietų aukštaičiams ir rytų aukštaičiams vilniškiams būdingo dzūkavimo, didelei daliai rytinių aukštaičių būdingos priebalsių depalatalizacijos, savitos kietųjų ir minkštųjų priebalsių koreliacijos kai kuriose patarmėse, liežuvio priešakinių dantinių ir alveolinių priebalsių opozicijos neskyrimo, tarminių žodžio pradžios ir galo priebalsių dėsnų ir kt. reiškinių (plačiau žr. Zinkevičius 1966: 139–199; Ambrazevičius, Leskauskaitė 2014: 38–44). Paminėtina ir tai, kad neretai dėl šių procesų sudėtingesnė tampa ne tiek pačių priebalsių, bet greta esančių balsių transkripcija, pavyzdžiui, po depalatalizuotų priebalsių dažniausiai tariami ir pakitę (suužpakalėję) priešakinės eilės balsiai, kurių transkripcijai tenka parinkti specifinius TFA ženklus arba diakritikus (žr. 3.1.1 skirsnį). Konkrečios aukštaičių priebalsių sistemos ypatybės ir jų transkripcija TFA rašmenimis aptariamoms prie atskirų patarmių (žr. 3.1.4 skirsnį), čia komentuotina tik keletas problemiškesnių TFA žymėjimo atvejų aptariamoje tarmėje.

Iš visų aukštaičių patarmėms būdingų priebalsių, TFA transkripcijos atžvilgiu sudėtingiausias yra liežuvio priešakinių alveolinių pučiamųjų priebalsių š, ž (kietųjų ir minkštųjų) žymėjimas. 2017 m. pirminiame lietuvių tarmėms sudarytame TFA ženklų rinkinyje buvo siūlyta juos apibendrintai žymėti TFA frikatyviniais postalveoliniais priebalsiais [ʃ], [ʒ], nors jau tada diskutuota dėl šių ženklų atitikimo (žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 124). Ir bendrinės lietuvių kalbos, ir ypač tarmių šio pogrupio kietieji ir minkštieji priebalsiai ryškiai skiriasi savo artikuliacinėmis ir akustinėmis savybėmis. Išsamiai ištyrus bendrinės lietuvių kalbos priebalsių š, ž požymius, konstatuojama, jog TFA postalveoliniai [ʃ], [ʒ] yra tarpiniai tarp lietuviškų kietųjų ir minkštųjų priebalsių, bet artimesni minkštiesiems, siūlomų TFA žymėjimų irgi esama įvairių (plačiau žr. Pakerys 2003: 71–76; Ambrazevičius, Leskauskaitė 2014: 164–168; Kazlauskienė 2018: 47–63; Urbanavičienė et al. 2019: 21, 99–125 ir kt.).

Aukštaičių patarmėse esama ne tik įprastos kietųjų–minkštųjų šios grupės priebalsių opozicijos, daugelyje priebalsius kietinančių šnektų depalatalizuotų garsų artikuliacinės ir akustinės ypatybės dar ryškiau skiriasi nuo palatalizuotų š, ž (žr. Ambrazevičius, Leskauskaitė 2014: 38–44). Depalatalizuotų priebalsių vartoseną būdingiausia pietų ir rytų aukštaičių šnektoms, tad, transkribuojant jų priebalsyną TFA sistema, kietiesiems ir minkštiesiems š, ž galima rinktis skirtingus jų atitikmenis, tiksliau perteikiančius jų savybes. Minkštieji š, ž tokiu

atveju fiksuotini jau minėtais TFA postalveoliniais [ʃ], [ʒ] su minkštumo diakritiku, išlaikant visų minkštųjų priebalsių žymėjimo sistemiškumą⁸⁷, pvz.: [ʔʃʲienas] ~ šiēnas, [kɛmʲʃi:ts] ~ kamšyti, [ʒʲiɛ'ma] ~ žiemà, [ʒʲɪba] ~ žiba; o depalatalizuoti š, ž – TFA retrofleksiniais [ʂ], [ʐ], pvz.: [ʔʂʲienas], [kɛmʲʂi:ts], [ʒʲiɛ'ma], [ʒʲɪba]. Kai kurioms aukštaičių šnektoms, pavyzdžiui, pietų aukštaičių, būdingi labai minkšti, tarpiniai priebalsiai tarp minkštųjų s, z ir š, ž, žymėtini TFA alveoliniais palataliniais priebalsiais [ç], [ʒ], pvz.: [ʋʲɪ'çʲɪ] ~ visi, [çʲlʲɪ'duʂ] ~ slidūs, [ʔʒʲi:zʲæ] ~ zýzia, [kaʔʒʲi:s] ~ Kazýs⁸⁸. Transkribuojant paprastesnę priebalsių sistemą turinčių patarmių, pavyzdžiui, vakarų aukštaičių kauniškių, garsus, arba renkantis supaprastintą, ne išsamųjį, transkripcijos variantą, visais atvejais š, ž galima žymėti minėtais apibendrintais TFA rašmenimis [ʃ], [ʒ] (minkštuosius papildomai žymint palatalizacijos diakritiku [ʲ]).

Analogiškai transkribuotinos ir afrikatos. Įprastajame transkripcijos variante tarmių č, dž, c, dz žymėtini atitinkamai [tʃ], [tʃ], [dʒ], [dʒ], išsamiajame – jau aptartu priebalsių š, ž žymėjimo būdu, pučiamuosius komponentus atitinkamai žymint ir afrikatose, pvz.: [ʲsɑ·mʲtʃʲɪs] / [ʲsɑ·mʲtʃɪs] ~ sámtis, [ʲmʲɛ·dʒʲɪs] / [ʲmʲɛ·dʒɪs] ~ mēdis, [ʲkʲɪmʲʃʲtʃ] / [ʲkʲɪmʲʂtʃ] ~ kimšti, [ɪʒʲɪʲdʒʲɪ·ʋɑ] / [ɪʒʲɪʲdʒɪ·ʋɑ] ~ išdžiúvo (plačiau žr. 2.4 poskyrį, 3.1.4 skirsnį).

Kitus priebalsių TFA rašmenimis variantus, nesutampančius su bendrinės kalbos, žr. 2.4 poskyrio 8 lentelėje.

3.1.3. Aukštaitiškosios prozodinės sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai

Aukštaičių prozodinė sistema kiek paprastesnė negu žemaičių, tačiau dalyje šnektų taip pat esama įvairaus laipsnio kirčio atitraukimo bei savitų priegaidžių alotonų (žr. 13 lentelę; plačiau žr. Kazlauskas 2000 [1968]: 5–9; Bakšienė 2016: 50–55 ir kt.).

87 Be kitų dalykų, poreikis palatalizaciją žymėti diakritiku [ʲ] yra ir dėl kalbinės medžiagos automatinio apdorojimo šiuolaikinėmis kompiuterinėmis programomis. Pavyzdžiui, analizuojant transkripcijų sekas ir matuojant kalbinius skirtumus dialektometrijos metodais (žr. Nerbonne et al. 2011: 65–89; Heeringa 2004; Leinonen et al. 2016: 71–83 ir kt., plg. Čepaitienė 2016: 143–174; 2018; 2018a: 44–75; Čepaitienė 2019: 39–74; Mikulėnienė et al. 2019; Čepaitienė, Bakšienė 2020: 144–180; Vyniautaitė 2020: 1–19; 2021), skaičiuojant kalbinius skirtumus ir geografinių informacinių sistemų pagrindu atliekant geoerdvinę duomenų analizę (žr. Čepaitienė, Gudaitis 2021: 149–172; 2022: 59–77) ir kt. Pagal lietuviškų minkštųjų priebalsių š, ž artikuliacinių / akustinių ypatybių panašumą į TFA garsų akustiką (žr. IPhA), būtų galima diakritiko ir nerašyti, bet šiuo atveju pirmenybė teikiama sistemiškumo kriterijui.

88 Tais pačiais ženklais galėtų būti užrašomi ir jau retai pasitaikantys „šlekiavimo“ atvejai šiaurinėse šiauliškių šnektose, ir dėl slavų kalbų įtakos tariami ypač minkšti š, ž.

13 lentelė. *Aukštaitiškieji priegaidžių alotonai*⁸⁹

Tonema	Alotonas	Akcentinė pozicija	Paplitimas tarmėse			Pavyzdžiai TFA
			VA	PA	RA	
akūtas	tvirtapradė priegaidė	PK	+	+	+	[tu ¹ r ¹ ɛ:jo] ~ <i>turėjo</i> [t ¹ t ¹ ɛves] ~ <i>tėvas</i> [r ¹ ɛ[ɯ ¹ taʊt ¹] ~ <i>riešutauti</i> [i ¹ :lɣas] ~ <i>ilgas</i>
	vidurinė priegaidė	AK	(+)	(+)	(+)	[v ¹ ienʊ] ~ <i>vienà</i> [jɔlɣɛ] ~ <i>ilgaĩ</i> [ˈɣalvã] ~ <i>galvã</i>
cirkumfleksas	aukštaitiška tvirtagalė priegaidė	PK	+	+	+	[² gr ¹ i:tʃ ¹ ɔs] ~ <i>gr̃čios</i> [na ² m ¹ ɛ] ~ <i>namiē</i> [² t ¹ ɛrsmu] ~ <i>tėismą</i> [² ʃim ¹ tɛi] ~ <i>šimtaĩ</i>
	tęstinė priegaidė	PK	(+)	-	-	[m ¹ r ² ʃkuɔs] ~ <i>miškuosė</i> [t ¹ ɛ ² ʊaʀ] ~ <i>tėvaĩ</i> [² k ¹ ɔʊ ¹ u] ~ <i>kiaūlių</i>
	vidurinė priegaidė	PK, AK	(+)	(+)	(+)	[k ¹ ɛl ¹ r ¹ n ¹ ɛ:las] ~ <i>kelnelės</i> [ɛn ¹ i] ~ <i>eini</i> [ska ² n ¹ u] ~ <i>skanių</i> [s ¹ ɛ ² n ¹ ɔʊ] ~ <i>seniaū</i>
	kirstinė priegaidė	PK	(+)	-	(+)	[v ¹ ienɔ ² s ¹ i:k] ~ <i>vienšyk</i> [ata ² jɛi] ~ <i>atėjaĩ</i> [bu ² ʊaʊ] ~ <i>buvaū</i>

Stiprią priegaidžių opoziciją turinčiose aukštaičių patarmėse, pavyzdžiui, vakarų aukštaičių kauniškių, balsinių skiemenų priegaidėms fiksuoti iš dalies būtų galima rinktis TFA tono kritimo ir kilimo diakritikus⁹⁰, tačiau jie nėra tinkami kitų tarmių ir kitokios sandaros skiemenų, ypač dvibalsinių ir (ar) dvigarsinių, atvejais, kai dominuoja kitokio pobūdžio, ne toniniai, priegaidžių požymiai (plačiau žr. 3.1.4.1 skirsnį). Todėl, laikantis sistemiškumo principo, visi aukštaitiš-

⁸⁹ Santrumpų reikšmės: VA – vakarų aukštaičiai, PA – pietų aukštaičiai, RA – rytų aukštaičiai; PK – pagrindinis kirtis, AK – atitrauktinis kirtis; + – būdinga visam plotui ir visose pozicijose, (+) – būdinga ne visam plotui ir / ar ne visose pozicijose; – – nebūdinga. Tarminiai pavyzdžiai imti iš VTG 2021: 71–75.

⁹⁰ Tarptautinės fonetikų asociacijos svetainėje (žr. IPA) pateikti kelių diktorių garsiniai pavyzdžiai su krintantį arba kylantį toną turinčiais balsiais skamba panašiai kaip ir lietuvių priegaidės.

kieji akūtinės prigimties priegaidžių alotonai žymėtini pakeltu skaitmeniu [1], o cirkumfleksinės prigimties (taip pat ir vadinamoji vidurinė⁹¹, kirstinė ir tęstinė priegaidės) – [2], pvz.: [1'v'i:ras] ~ *výras*, [1'kru:mas] ~ *krúmas*, [2'ko:ʃ'e] ~ *kõšė*, [2'e:jo] ~ *ėjo* ir t. t.⁹² Konkretūs skiemenų sudaromųjų garsų kiekybės ir kokybės požymiai, priklausantys nuo priegaidžių, žymėtini atitinkamais garsų ilgumo ženklais ([:] – ilgasis, [˙] – pusilgis) ir reikiamais TFA balsių rašmenimis. Pavyzdžiui, jei dėl staigesniųjų cirkumflekso alotonų – vidurinės ar kirstinės priegaidės – žodžio gale ilgieji balsiai sutrumpėja, jie transkribuotini žymint reikiamos priegaidės skaitmens ženklą prieš skiemenį ir pusilgio balsio ženklą: [nu_2'ku] ~ *na kã*, [v'i:ncv'2's'i:k] ~ *vienqsýk*.

Pripažintina, kad šiais ženklais neparodoma skirtumo tarp vidurinės ir kirstinės priegaidės (jeigu balsis abiem atvejais išlieka pusilgis). Tokie atvejai vertintini kaip siūlomo transkribavimo trūkumas ir diskutuotinas klausimas. Vis dėlto pabrėžtina, kad nurodyti alotonai yra labai subtilūs, kirstinės priegaidės paplitimo arealas aukštaičių plote – palyginti nedidelis, šis alotonas būdingesnis kupiškėnams ir šiaurės panevėžiškiams, nesisteningai gali pasitaikyti širvintiškių, anykštėnų, uteniškių šnektose. Kaip teigiama tyrėjų apibūdinimuose (beje, kol kas pateiktuose daugiausia tik iš klausos), kirstinę priegaidę turintys skiemenys pirmiausia pasižymi trumpumu ir labai staigiu balso nukirtimu skiemens pabaigoje. Dažniausiai kirstinę priegaidę turi žodžio galo skiemenys (plačiau žr. Zinkevičius 1966: 36–37; LKA II: 106 žemėl.; LKTCh 2004: 153 ir kt.; apie aukštaičių priegaidžių transkripciją dar žr. 3.1.4 skirsnį). Atlikus daugiau tyrimų, tarmių priegaidžių transkripciją numatyta tikslinti.

Sudėtingiausi transkripcijos atžvilgiu yra įvairios sandaros dvigarsiniai / dvi-balsiniai skiemenys, turintys skirtingas priegaides, todėl plačiau komentuotini keli dalykai. Dėmuo *a* skirtingai žymėtinas tvirtapradžiuose ar tęstinę priegaidę turinčiuose ir tvirtagaliuose, taip pat vidurine / kirstine priegaide kirčiuotuose dvigarsiuose – pirmuoju atveju rašomas TFA [a], antruoju – [ɛ]; tvirtagalio (ir vidurinę / kirstinę priegaidę turinčio) dvibalsio *au* pirmasis dėmuo dėl stiprios labializacijos žymėtinas TFA rašmenimi [ɒ]. Dėmuo *e* (taip pat ir atsiradęs supriešakėjus *a*) gali būti transkribuojamas TFA rašmenimis [æ] arba [ɛ], priklaus-

91 Čia turimi galvoje tik tie skiemenys, kurių vidurinė priegaidė funkcionuoja kaip tikras cirkumflekso alotonas, pavyzdžiui, žodžio gale. Atvejais, kai kopenhaginėje transkripcijoje buvo įprasta žymėti vidurinės priegaidės ženklą virš pailgėjusių kirčiuotų balsių, pvz.: [sá.ko.] ~ *sáko*, [nã.ša] ~ *něša*, [bú.va.] ~ *büvo*, [kí.tas] ~ *kítas*, transkribuojant TFA, jokių priegaidės nežymima.

92 Pakeltus reikiamus skaitmenis patogiau užrašyti ne komanda *viršutinis indeksas* (angl. *superscript*), bet iš karto taikant iš simbolių lentelės pakeltus ženklus (kodus žr. 1 priede). Tuomet jie neišsikraipo maketuojant, keliant tekstą iš *MS Word* į kitas kompiuterines programas ir pan.

somai nuo patarmės sistemos (būdingas atviresnis ar uždaresnis garsas), kontekstinės pozicijos (prieš kietąjį ar minkštąjį priebalsį, žodžio gale) ir kitų fonetinių veiksnių. Aukštaičių patarmėse gali pasitaikyti įvairių dėmenų *i*, *u* kiekybinių (trumpasis, pusilgis, ilgasis) ir kokybinių (nepaplatėjęs / paplatėjęs / įgavęs ilgojo balsio kokybę) variantų, visi jie žymėtini reikiamais TFA rašmenimis. Skirtumas tarp aiškios tvirtagalės priegaidės ir jos staigesniųjų alotonų – vidurinės ar kirstinės priegaidės – parodomas fiksuojant antrojo dėmens kiekybę: pirmuoju atveju antrasis dėmuo žymėtinas kaip pusilgis, antruoju – trumpasis, kiekybės ženklas nerašomas, cirkumflekso skaitmuo [²] rašomas prieš visus jo alotonus turinčius skiemenis (pavyzdžiui žr. 1, 3 ir 4 prieduose).

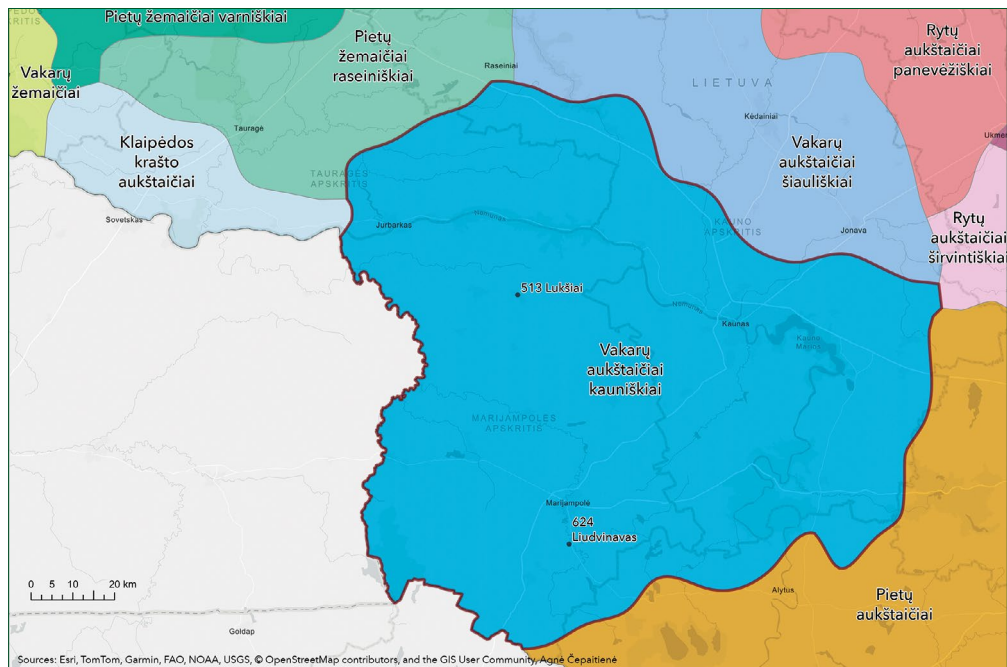
Transkribuojant nekirčiuotus dvigarsius, kiekybės ženklų taip pat nerašoma. Dėmenų kokybė dažniausiai panaši į tvirtagalių, tad pirmasis dėmuo žymimas tais pačiais TFA rašmenimis, pvz.: [kɛl'ba] ~ *kalbà*, [v'ɛr'kʲɪ] ~ *verkì*; [sɒu'sus] ~ *sausùs*, [lɛr'ku] ~ *laikù*, [p'ɛr'kʲɪ] ~ *peikiù*; [k'ɛv'l'ɛs] ~ *kiaulès*.

Didžiojoje dalyje kirčio atiraukimą turinčių aukštaičių patarmių atitrauktinio kirčio skiemenyse priegaidės nėra skiriamos. Tokie skiemenys TFA transkribuoti nenurodant skaitmeniu priegaidės, tik pažymint kirčio vietą (jei yra šalutinis kirtis, jis taip pat pažymimas), o dėmenų kokybė dažniausiai užrašoma taip pat, kaip ir tvirtagaliuose ar nekirčiuotuose skiemenyse, pvz.: [v'ɛikus] / [v'ɑi.kus] ~ *vaiikùs*, [kɛlba] / [k'al.ba] ~ *kalbà*; [v'ɛrʲʲkʲɛ] / [v'ɑrʲʲkʲɛ] ~ *varškė*, [g'ɛrɛr] ~ *geraĩ*. Tais atvejais, kai atitrauktiniu kirčiu pabrėžtame skiemenyje priegaidės ištariamos ryškiau (pavyzdžiui, šiauliškių šiaurinėse šnektose), jos transkribuotinos kaip ir pagrindinį kirtį turinčiuose skiemenyse (plačiau žr. 3.1.4.2 skirsnį).

Prozodinių vienetų, ypač priegaidžių tarminių požymių, fiksavimas TFA rašmenimis neabejotinai lieka problemiškesniausia transkripcijos dalis (dar žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017: 126–127; Bakšienė 2019: 7–27 ir kt.).

3.1.4. Aukštaičių patarmių sudėtingesnių transkripcijos atvejų analizė

Aukštaičių patarmių transkripcijos atvejai šiame skirsnyje aptariami remiantis atraminių žodžių rinkiniu, atspindinčiu patarmių ypatybes (žr. 2 priedą), visomis patarmėmis įrašyta TFA transkribuota pasakėčia *Šiaurys ir saulė* (žr. 3 priedą) ir transkribuotais rišliais tekstais iš konkrečios patarmės nevienalytiškumą reprezentuojančių skirtingų LKA punktų (žr. Įvadą ir 4 priedą). Čia apžvelgiamos tik tos patarmių ypatybės, kurių užrašymas TFA ženklais yra kiek sudėtingesnis. Visas kitas (ir skiriamąsias) patarmių ypatybes iliustruojančių pavyzdžių transkripciją galima matyti minėtame atraminių žodžių rinkinyje, kuris parengtas remiantis LKTCh 2004.

6 pav. Vakarų aukštaičių kauniškių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti LKA punktai

3.1.4.1. Vakarų aukštaičiai kauniškiai⁹³. Iš vakarų aukštaičių kauniškių patarmės ploto TFA transkripcijos iliustracijai pasirinkti du LKA punktai: Lukšių (VAK 513), reprezentuojantis šiaurinę dalį, ryškiai trumpinančią galūnes ir turinčią bendrų ypatybių su pietų žemaičiais; ir Liudvinavo (VAK 624), reprezentuojantis pietinę dalį, menčiau trumpinančią galūnes ir turinčią bendrų ypatybių su pietų aukštaičiais (žr. 6 pav.; plačiau apie patarmės ypatybes žr. LKTCh 2004: 37–47; Bacevičiūtė 2004; Aliūkaitė et al. 2014: 147–154; Bakšienė 2016; 2022a; Ššt 2006; GAt 2008 ir kt.).

Ilguosius balsius, nors ir geriausiai iš visų patarmių skiria nuo trumpųjų, kauniškiai dažniausiai šiek tiek trumpina nekirčiuotose pozicijose: kamiene – iki pusilgių garsų (išlaikomas ir kokybinis ilgųjų balsių įtemptumas), jie TFA žymimi ženklu [ː], pvz.: [oːbuɔ²lʲiːs] ~ *obuolys* (VAK 513), [gʲiː¹vʲæːt] ~ *gyvėnti* (VAK 624); o galūnėse, bent jau šiaurinėje patarmės dalyje, – iki trumpų (prie tokių balsių papildomų ženklų nerašoma). Šiaurinėje dalyje vartojami nekirčiuotų galūnių ilgieji balsiai *q*, *ɛ* transkribuoti kaip trumpieji, o *i*, *u* – pusilgiai, pvz.: [ˈtʲeːvɑ] ~ *tėvq*, [ˈlʲɑpʲæ] ~ *lāpɛ*, [ˈgʲɑrˈdʲi] ~ *gaidi*, [ˈsuːnuː] ~ *sūnu* (VAK 513); pietinėje dalyje – visi kaip pusilgiai, plg.: [ˈtʲeːvɑ], [ˈlʲɑpʲæ], [ˈgʲərˈdʲi], [ˈsuːnuː] (VAK 624).

93 Dalis skirsnio teksto publikuota, žr. Bakšienė, Čepaitienė 2017a: 203–229.

Atvirieji balsiai *i*, *u* šiaurinėje patarmės dalyje dažniausiai vartojami kirčiuoti kamiene prieš kietąjį skiemenį, nekirčiuoti sutrumpėjusiose galūnėse iš balsių *ė*, *o*; taip pat pabrėžiami kirčiuotuose dvigarsiuose (žr. toliau); jie žymėtini TFA artimų uždariesiems balsių ženklais su papildomu pažemėjusio pakilimo diakritiku – [ɪ̇], [ʊ̇], pvz.: [puoˈdʏkas] ~ *puodūkas*, [gʲr̩ˈɛːˈzɪ̇mas] ~ *gręžimas*; [paˈsɑm̩ˈdɪ̇] ~ *pasam̩dė*, [mɑˈtʊ̇] ~ *māto*.

Balsio *e* atvirumas šiauriniame areale derinamas prie tolesnio skiemens, taigi kirčiuotas balsis prieš kietąjį priebalsį žymėtinas TFA [æ], prieš minkštąjį – TFA [ɛ], pvz.: [ˈkʲæːst] ~ *kęsti*, [ʃi̇ˈɛːn̩ˈɛːlɪs] ~ *šienėlis* (VAK 513). Pietinėje pusėje (VAK 624) abiem atvejais žymėtinas atvirasis balsis. Nekirčiuotose pozicijose esantis trumpasis balsis kauniškių tekstuose transkribuotinas kaip uždaris, pvz.: [m̩ˈɛːdʊs] ~ *medūs* (VAK 624), [kʲɛˈtʲv̩ˈr̩ˈrtas] ~ *ketvirtas* (VAK 513).

Tvirtagališkai kirčiuoti dvigarsiniai skiemenys (išskyrus *ie*, *uo* pagrindu) plote apie Lukšius (VAK 513) tradiciškai tariami su tęstine priegaide (žr. LKA II: 106 žemėl.), todėl žymimas abiejų pailgėjusių dėmenų pusilgumas, pirmasis dėmuo nėra redukuojamas, pvz.: [ˈvɑːrkas] ~ *vaikas*, [ˈlɑːukas] ~ *laukas*, [ˈrɑːŋka] ~ *raňka*, [ˈr̩ːrk̩ːæ] ~ *reikia* (VAK 513). Tvirtagalių dvigarsių su pirmaisiais dėmenimis *i*, *u*, tariamų su tęstine priegaide, ne tik pabrėžiami ir pailginami abu dėmenys, bet pirmasis dėl pabrėžimo dar ir tampa atviresnis, paplatėjęs, todėl transkribuotinas su TFA diakritiku [ɪ̇], pvz.: [ˈv̩ːl̩ːkas] ~ *vilkas*, [ˈp̩ːl̩ːkas] ~ *pułkas* (VAK 513). Pietiniame plote tvirtagališkai kirčiuoti dvigarsiniai skiemenys tariami panašiai kaip bendrinėje kalboje, pabrėžiant antrąjį dėmenį ir daugiau ar mažiau redukuojant pirmąjį (ypač balsio *a* atveju).

Tvrtapradžių dvigarsių dėmenys *i*, *u* pietinėje kauniškių dalyje ilginami iki pusilgių, jie ilgėdami tampa uždari ir įtempti, savo akustinėmis savybėmis primena ilguosius balsius, taigi žymėtini uždariesiais simboliais – TFA [i̇], [u̇], pvz.: [s̩ˈp̩ːnta] ~ *spinta*, [p̩ˈu̇lt] ~ *pūlti* (VAK 624). Šiaurinėse šnektose šie dėmenys gali būti arba iš viso neilginami, arba stipriau pabrėžiant gali būti šiek tiek pailginami. Tačiau tokiu atveju jie ne siaurinami, o platinami, taigi žymėtini taip pat, kaip ir atviresnieji balsiai *i*, *u*, pvz.: [t̩ˈi̇ltas] / [t̩ˈɪ̇ltas] ~ *tiltas*, [k̩ˈu̇lt] / [k̩ˈʊ̇lt] ~ *kūlti* (VAK 513).

Atskirai komentuoti kauniškių supriešakėjusio dvibalsio *au*, vartojamo po minkštojo priebalsio, transkripcija⁹⁴. Šiaurinėje dalyje supriešakėjimas yra kiek menkesnio laipsnio, girdimas atviresnis garsas, o pietinėje – siauresnis, visose pozicijose primenantis balsį *e*. Ankstesniuose darbuose, kopenhagine rašyba transkribuojant kauniškių šiaurinės dalies tekstus (žr. ŠŠt 2006; GAt 2008 ir kt.), buvo įprasta tokiose pozicijose nežymėti dvibalsio *au* supriešakėjimo ir užrašy-

94 Atkreiptinas dėmesys, kad dvibalsis *au* visose akcentinėse pozicijose sutinkamas 3 priedo tekstuose – visomis patarmėmis transkribuotoje pasakėčioje *Šiaurys ir saulė*. Todėl galima matyti visus galimus šio garso tarimo variantus visose lietuvių patarmėse.

ti pirmąjį dėmenį [a] / [ã], pvz.: [k̄áuras] ~ *kiáuras*, [k̄ãũrl̄i] ~ *kiaũlė*, [k̄ãul̄ès] ~ *kiaul̄ès*. Motyvuota tuo, kad šiose apylinkėse tariama panašiai kaip ir artimesnėse žemaičių šnektose, kur supriešakėjimas iš tikrųjų esti menkesnio laipsnio (žr. 3.2 poskyrį). Transkribuojant šiaurinės dalies tekstus, tvirtapradžiškai ar tvirtagališkai (tęstine priegaide) kirčiuoto šio dvibalsio pabrėžtą pirmąjį dėmenį siūlytina transkribuoti kaip atvirąjį TFA [æ], o nekirčiuoto – kaip [ɛ], pvz.: atitinkamai [¹k¹æ·uras], [²k¹æ·u¹l̄i], [k¹ɛu¹l̄ès]. O pietinėje (tiksliau, pietvakarinėje) dalyje, pasižyminčioje siauru „marijampolietišku“ *e*, visais atvejais rašytinas [ɛ]: [¹k¹ɛ·uras], [²k¹ɛu¹l̄ɛ], [k¹ɛu¹l̄ès].

Pridurtina, kad spontaninėje kalboje galimi įvairūs variantai, ir atskirų garsų žymėseną pasirinktina pagal kokretaus atvejo ištarimą (plg. tekstus 4 priede).

3.1.4.2. Vakarų aukštaičiai šiauliškiai⁹⁵. Iš bene nevientisiosios lietuvių patarmės – šiauliškių – ploto buvo pasirinkta šiaurėje esanti, kalbiniu savitumu ypač išsiskirianti Šakyna (VAŠ 049)⁹⁶ ir pietinei daliai priklausantys Ažytėnai (VAŠ 332); žr. 7 pav. Kalbiškai skiriasi ne tik šiauliškių šiaurinis ir pietinis arealas, bet ir rytinis bei vakarinis: nevienodai atliepiami nekirčiuoti *ie*, *uo*, paplitęs įvairaus laipsnio kirčio atitraukimas, vakarinėje pusėje pasitaiko balsių *ė*, *o* žemaitiško dvibalsinimo, rytinėje – kietai tariami junginiai *le*, *lė* ir kt. (atskirų šnektų ypatybes plačiau žr. Jonaitytė 1960b: 79–86; Grinaveckis 1974: 156–159; Zinkevičius 1994: 36–40; JŠPt 2001; LKTCh 2004: 60–75; Kazlauskaitė 2002; 2003; 2005: 313–324; 2008; VAŠt 2007; Geržotaitė 2012; 2016: 107–131; dar žr. Kaikarytė 2010; 2015; Aliūkaitė et al. 2014: 155–157).

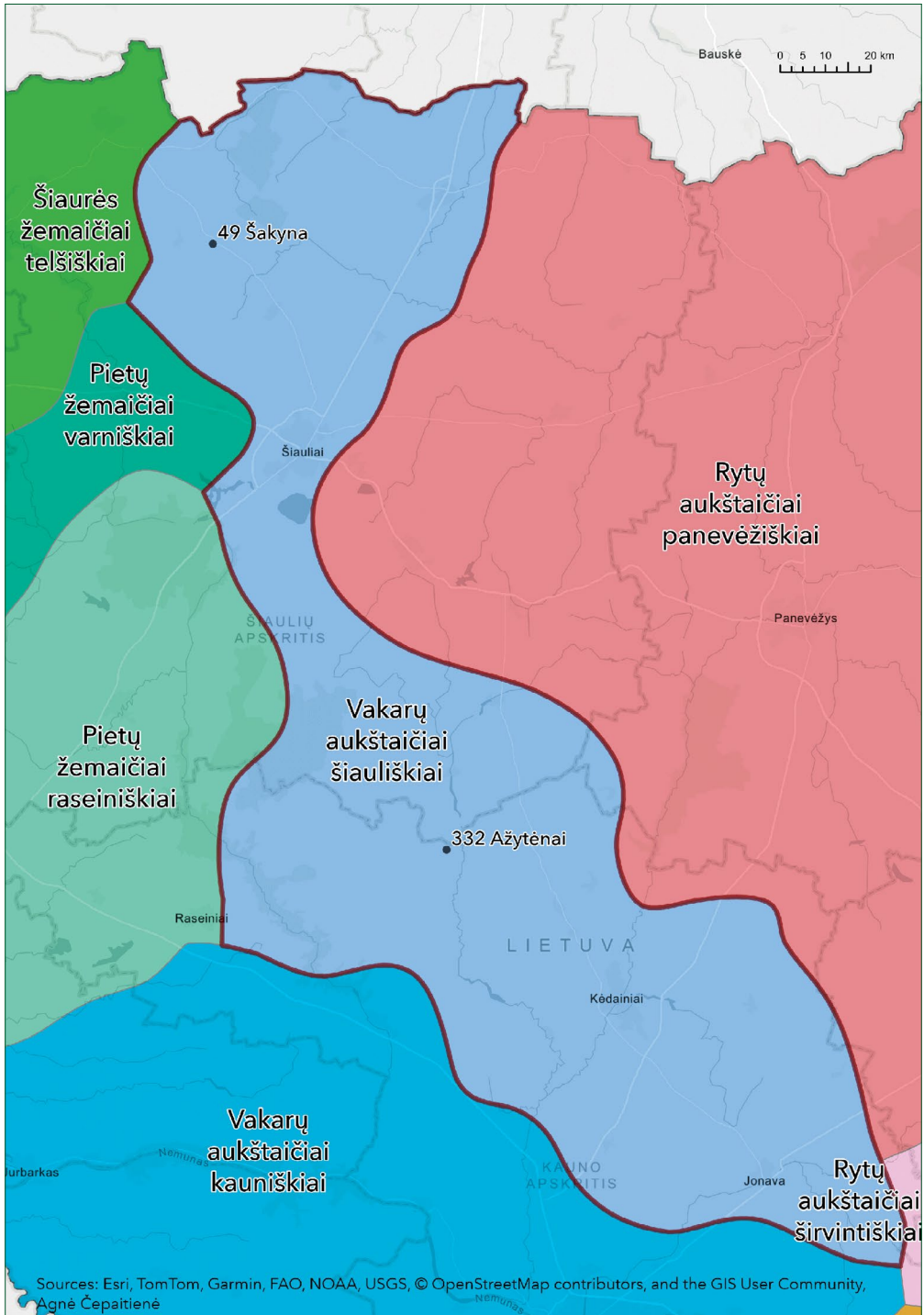
Pasirinktuose LKA punktuose gali šiek tiek skirtis tvirtagalių *ie*, *uo* realizacija: Ažytėnuose (VAŠ 332), kaip ir kitų dvigarsių, labiau paryškinama tvirtagališko garso pabaiga, o Šakynoje (VAŠ 049), esančioje netoli žemaičių ploto, – pradžia. Kadangi kintamųjų *ie*, *uo* dėmenų artikuliacija yra labai glaudžiai sutapusi, paprastai nežymima nei atskirų dėmenų kokybinio pabrėžimo, nei jų pailgėjimo, todėl šie garsai iš esmės transkribuotini taip pat, kaip ir bendrinės kalbos ar kitų aukštaičių patarmių atitinkami tvirtagališki garsai (žr. 1, 3 ir 4 priedus).

Nekirčiuoti *ie*, *uo* pietinėje dalyje gali būti atliepiami dvejopai, todėl ir TFA žymėtini skirtingai: priklausomai nuo tarimo, TFA ženklais *ie* užrašomas [æ] / [ɛ], [ɛ̃], *uo* – [u̯], [o̯]⁹⁷, pvz.: [j¹ɛ¹n¹æ¹l̄is] / [j¹ɛ̃¹n¹æ¹l̄is] ~ *šien̄elis*, [p̣¹ḍ¹u¹ks] / [p̣¹o¹ḍ¹uks] ~ *puoḍukas*. Šakynos (VAŠ 049) punkte *ie*, *uo* transkribuotini tais pačiais TFA simboliais, kaip ir bendrinės kalbos garsai.

95 Dalis skirsnio teksto publikuota, žr. Bakšienė 2017: 237–254.

96 Išsamiausiai XX a. vid. Šakynos apylinkių šnektą yra ištyrusi ir aprašiusi Aldona Jonaitytė (1959: 109–130; 1960: 91–111; 1960a: 151–162; 1964: 165–177; 1967: 171–182; 1969: 183–209; 1972: 31–41).

97 Sutrumpėjęs *u* < *uo* taip pat laikytas šiek tiek atviresniu garsu negu iš prigimties trumpas *u*.

7 pav. Vakarų aukštaičių šiauliškių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

Nekirčiuoti ilgieji kamieno balsiai Šakynoje (VAŠ 049) trumpinami iki pusilgių, todėl pavyzdžiuose žymėtiną TFA pusilgumo ženklą [ɹ], o daugumos kitų šiauliškių, taigi ir Ažytėnų (VAŠ 332), jie visai sutrumpinami, TFA kiekybės ženklai nerašomi, plg.: [gʲrʲeːˈzʲiːms] / [gʲrʲeːˈzʲiːms] ~ *gręžimas*, [gʲiːˈvʲeːnʲtʲ] / [gʲiːˈvʲeːnʲtʲ] ~ *gyvėnti*, [suːˈnʲeːlʲis] / [suːˈnʲeːlʲis] ~ *sūnėlis*.

Tais atvejais, kai ilgieji y, ū visiškai sutrumpėja, pakinta ir jų kokybė – tampa kiek atviresni ir ne tokie įtempti, todėl juos visur tiksliau būtų transkribuoti TFA artimų aukštutiniams balsių simboliais [ɪ], [ʊ]. Tiek atvirosiose, tiek uždarosiose galūnėse nekirčiuoti ilgieji balsiai abiejuose tiriamuosiuose šiauliškių punktuose trumpinami iki trumpųjų ir užrašytini TFA trumpųjų balsių ženklais, pvz.: [ʃaːka] ~ *šākq*, [lʲapʲe] ~ *lāpę*, [pʲæːmʲpʲe] ~ *pėmpė*, [dʲaŋːgʊ] ~ *daŋgy*, [maːta] ~ *māto*; [ʃaːkas] ~ *šākos*, [graːzʲes] / [ˈgraːzʲos] ~ *grāžios*, [kaːrʲvʲes] / [kaːrʲvʲes] ~ *kārvės*, [aːkʲis] ~ *ākys*, [graːzus] ~ *grāžūs*.

Dažnai netariami trumpieji galūnių balsiai visame šiauliškių areale TFA ženklais neužrašomi. Nukritus priešakinės eilės balsiui (veiksmažodžio bendratyse ar kitose formose), galiniai priebalsiai išlieka minkšti ir TFA žymėtinai palatalizacijos ženklu [ʲ], pvz.: [zʲvʲeːŋʲgʲ] / [zʲvʲeːŋʲgʲ] ~ *žvėngia*, [kemʲiːʃitʲ] ~ *kamšyti*.

Kamieno kirčiuotas balsis *e* Šakynos (VAŠ 049) apylinkėse prieš minkštąjį priebalsį dažniau tariamas uždaras ir TFA užrašomas [ɛ], prieš kietąjį – atviris, TFA žymėtiną [æ], pvz.: [lɛŋʲgʲeːlʲis] ~ *langėlis*, [kemʲpʲeːlʲis] ~ *kampėlis*, [mʲæːdʊ] ~ *mėdy*. Pietinės šnektos labiau apibendrinusios atvirąjį balsį, todėl Ažytėnų (VAŠ 332) pavyzdžiuose *e* tiek prieš kietąjį, tiek prieš minkštąjį priebalsį žymėtiną vienodai – TFA atviruoju [æ], pvz.: atitinkamai [lɛŋʲgʲæːlʲis], [kemʲpʲæːlʲis], [mʲæːdʊ].

Balsių *é*, *o* nestiprus dvibalsinimas, būdingas Šakynai (VAŠ 049) ir jos apylinkėms, TFA žymimas virš pirmųjų [iɛ], [uɔ] dėmenų rašant diakritiką, reiškiantį labai trumpą balsį [̣], pvz.: [tʲiɛvɔ] ~ *tėvq*, [tʲiɛˈvʲeːlʲis] ~ *tėvėlis*, [kʲuɔːjɛ] ~ *kója*, [ʊɔbuɔːlʲis] ~ *obuoḷys*. Ažytėnų (VAŠ 332) pavyzdžiuose kirčiuoti balsiai *é*, *o* žymėtinai TFA vidutiniais uždaresniaisiais [e], [o], o nekirčiuoti, kaip ir *ie*, *uo*, gali turėti po kelis variantus, pvz.: [tʲeːvɔ], [tʲeˈvʲeːlʲis] / [tʲeˈvʲeːlʲis], [kʲoːjæ], [ʊbʊːlʲis] / [ʊbʊːlʲis].

Kirčiuoti trumpieji balsiai Šakynos (VAŠ 049) apylinkėse išlieka trumpi, o pietinėse šnektose pailgėja iki pusilgių, todėl žymimas TFA pusilgumo ženklas. Vadinamosios vidurinės priegaidės žymėjimo šiuose skiemenyse ir padėtinio ilgumo balsiuose, transkribuojant TFA, atsisakoma, nes iš prigimties jie yra trumpieji ir priegaidžių opozicija jiems nėra būdinga, pvz.: [raːts] ~ *rātas*, [ruːts] ~ *rūdas*, [zʲiːb] ~ *žiba*, [sʲæːk] ~ *sėka*, [buːvɔ] ~ *būvo*.

Šiaurinėms šiauliškių šnektoms, taigi ir Šakynai (VAŠ 049), būdingą savitą konsonantizmo ypatybę – vadinamąją „šlekiavimą“, arba priebalsių *s*, *z*, *c*, *dz* ir *š*, *ž*, *č*, *dž* atliepimą „tarpiniais“ garsais tarp liežuvio priešakinės dantinės ir

alveolinės artikuliacijos, – TFA simboliais užrašyti sudėtinga⁹⁸. Net ir lietuvių kalbos liežuvio priešakinių dantinių (sargių) *s*, *z*, *c*, *dz* bei liežuvio priešakinių alveolinių (žvarbiųjų) *š*, *ž*, *č*, *dž* atitikmenys TFA abėcėlėje nėra visiškai tikslūs, nes ji sudaryta remiantis anglų kalbos garsais (plačiau žr. Ambrazevičius, Leskauskaitė 2014: 166–167; Bakšienė, Čepaitienė 2017: 105–135). Girdenis ir Pabrėža (2000 [1978]: 118), remdamiesi užsienio kalbų duomenimis, apibrėžia šiuos garsus kaip apikalinius-retrofleksinius, panašiai jų artikuliaciją apibūdina ir kiti autoriai (LKTCh 2004: 20), tačiau išsamios, eksperimentinės fonetikos metodais paremtos, šių garsų analizės lietuvių kalbotyroje nėra atlikta. Pastaruoju metu „šlekiavimas“ yra sparčiai nykstantis tradicinės šiaurinių šiauliškių reiškinys, tačiau pripažintina, kad šio pogrupio priebalsiai aprašomame areale vis tiek dažnai tariami savitai, netiesiogiai išlaikant „šlekiavimo“ kolorito požymius⁹⁹. Kaip jau minėta apžvelgiant bendrąją aukštaičių konsonantizmo sistemą (žr. 3.1.2 skirsnį), tokie retai pasitaikantys „tarpiniai“ tarp dantinių ir alveolinių liežuvio priešakiniai garsai transkribuojant TFA sistema galėtų būti užrašomi alveolopalataliniais pučiamaisiais priebalsiais [ç], [z], pvz.: [ˈaç] ~ aš, [ˈçu:lɛi] ~ siūlai; [ˈzʲiɛmɔ] ~ žiemà, [muzʲɪˈkɑnts] ~ muzikantas ir kt.

Šiauliškių plotui būdingas įvairaus laipsnio (Šakynos (VAŠ 049) punkte – visuotinis, o Ažytėnuose (VAŠ 332) – intensyvesnis sąlyginis) kirčio atitraukimas TFA transkripcija užrašytinas laikantis šių pagrindinių principų: pavyzdžiuose su kirčio atitraukimu žymėtini pagrindinio ir šalutinio (jei jo esama, pavyzdžiui, transkribuojant šiaurinių šnektų tekstus) kirčio ženklai, tačiau atitrauktinio kirčio skiemenų priegaidės – ne¹⁰⁰.

98 Tiesiogiai kontroliniame Šakynos (VAŠ 049) punkte šio reiškinio nėra aprašyta, jis įprastai lokalizuojamas šiek tiek labiau į šiaurę – apie Žagarę, Skaistgirį, Rudiškius (Jonaitytė 1960b: 79–86; Zinkevičius 1994: 38; Girdenis, Pabrėža 2000 [1978]: 117–120; LKTCh 2004: 63; VAŠt 2007: 120; Kaikarytė 2015: 50–173 ir ten min. lit.). Ankstesniuose darbuose (Jonaitytė 1960b: 79–86) dažnesni būdavo šių garsų „painiojimo“, „maišymo“, „nedėsningo vartojimo“ apibūdinimai. Reiškinių kilmė dažniausiai siejama su žiemgalių substratu, bet, Girdenio ir Pabrėžos (2000 [1978]: 119) aiškinimu, tai gali būti labai senas pačios lietuvių kalbos vieno iš arealų, neturėjusių *s* : *š* tipo priešpriešos, reliktas. Priebalsių *s*, *z*, *c*, *dz* ir *š*, *ž*, *č*, *dž* atliepimas „tarpiniais“ garsais kopenhagine transkripcija užrašomas [s], [z], [ç], [dz].

99 Netgi jei dar ir būtų įmanoma surasti pateikėjų, aktyviai vartojančių šiuos priebalsius, eksperimentinis jų ištyrimas vis tiek lieka sudėtingas, nes priebalsius, ypač dusliusius pučiamuosius, eksperimentinės fonetikos metodais sudėtingiau tyrinėti dėl jų triukšminių dažnių spektre, mažesnio periodiškumo.

100 Literatūroje daugiau duomenų esama apie žemaičių atitrauktinio kirčio priegaides, o šiauliškių plote jos dar nėra išsamiai ištirtos, nors kai kur irgi gali būti skiriamos, tą liudija bent jau atskirų šnektų duomenys (plačiau žr. Jonaitytė 1959: 109–130; Kazlauskaitė 2005: 313–324). Transkribuojant visada atsižvelgtina į konkretų pateikėjo tarimą.

Visi galimi šiauliškių kirčio atitraukimo atvejai TFA transkribuoti taip: a) kirčio atitraukimas iš trumpos galūnės į trumpą skiemenį (atitraukiama tik Šakynos (VAŠ 049) apylinkėse): [ˈdʊ.rʲɪs] ~ *duris*, [ˈmʲɛ.tʊs] ~ *metūs*; b) kirčio atitraukimas iš trumpos galūnės į ilgą skiemenį (atitraukiama abiejuose punktuose, Šaknyje (VAŠ 049) likęs ir šalutinis kirtis): [ˈtʲi:lʲʊ] / [ˈtʲi:lʲʊ] ~ *tyliù*, [ˈjuɔda] / [ˈjuɔda] ~ *juodà*, [ˈvɛɪkus] / [ˈvaɪkus] ~ *vaikušs*, [ˈkɛlba] / [ˈkaɪba] ~ *kalbà*; c) kirčio atitraukimas iš ilgos tvirtagalės galūnės į įvairaus ilgumo skiemenį (atitraukiama tik Šakynos (VAŠ 049) apylinkėse): [ˈvɑrʲʃkʲɛ] ~ *varškė*, [ˈzɕmũɔ.nɔs] ~ *žmonõs*, [ˈgʲɛ.rɛɪ] ~ *gerai*.

Paprastai tvirtapradžių dvibalsių / dvigarsių pirmieji dėmenys *a*, *e* šiauliškių plote pailgėja iki pusilgių¹⁰¹ ir TFA transkribuojami jau anksčiau aptartais principais (žr. 3.1.1 skirsnį). Tvirtapradžių dvigarsių dėmenys *i*, *u* Šakynos (VAŠ 049) punkte yra pabrėžiami, bet išlieka trumpi, juos transkribuojant pusilgumo ženklas nerašomas, plg.: [ˈtʲɪlʲɪs] ~ *tiltas*, [ˈkʊlʲtʲ] ~ *kùlti*.

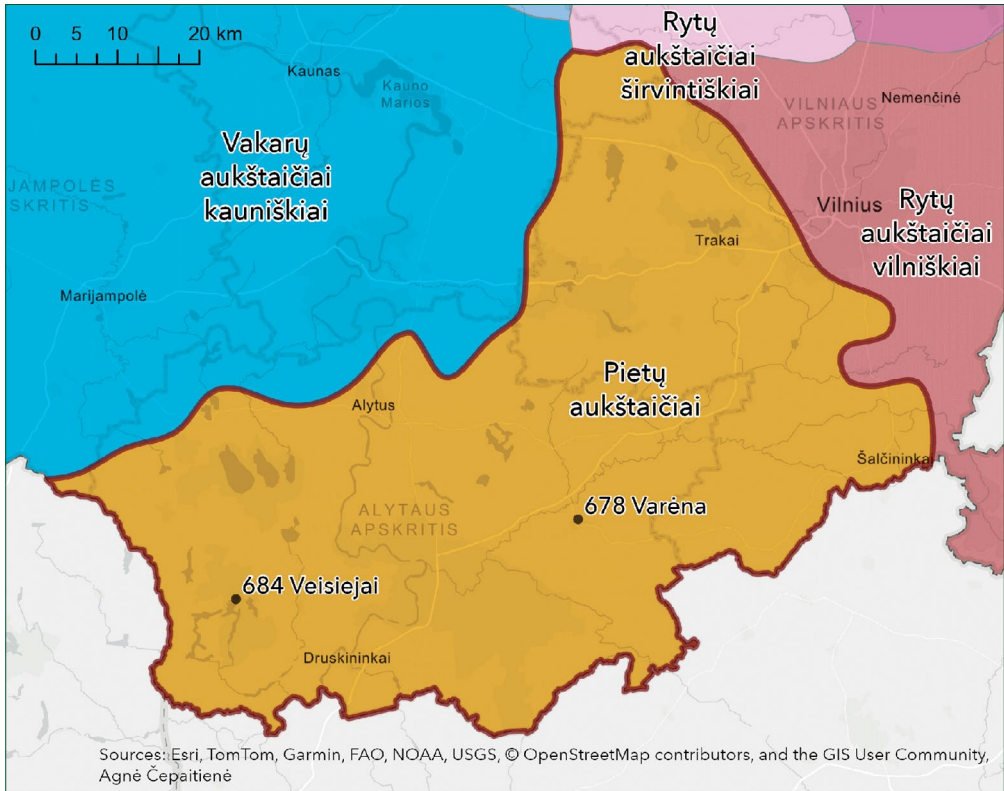
Šakynos (VAŠ 049) punkte, esančiame šalia žemaičių, tvirtagalės priegaidės spūdis koncentruojamas pirmajame dėmenyje, tačiau pabrėžimas yra nedidelio laipsnio, kirčiuoti dėmenys nepailgėja; todėl prieš kirčiuotą skiemenį TFA žymėtina priegaidė, o pusilgumas – ne, pvz.: [ˈvɑɪkɑ] ~ *vaišką*, [ˈraɪkɑ] ~ *raišką*, [ˈlʲɛɲkʲ] ~ *leñkia*, [ˈvʲɪlks] ~ *vil̃kas*, [ˈkʊmpɪs] ~ *kaĩmpas*. Pietinės dalies Ažytėnų (VAŠ 332) punkte tvirtagalės priegaidės spūdis įprastai koncentruojamas antrajame dėmenyje, kuris pailgėja iki pusilgio (žr. 1, 3 ir 4 priedus).

3.1.4.3. Pietų aukštaičiai¹⁰². Iš pietų aukštaičių patarmės ploto buvo pasirinkta labiau rytinėje pusėje esanti Varėna (PA 678) ir pietvakarinei daliai priklausantys Veisiejai (PA 684); žr. 8 pav. Vakarinė ir rytinė pietų aukštaičių dalys ryškiausiai skiriasi balsių *o*, *é* atvirumo laipsniu, pietvakariniam arealui taip pat būdingas ypač stiprus priebalsių kietinimas, minkštųjų priebalsių čia beveik visai neturima (daugiau apie patarmės ypatybes žr. LKTCh 2004: 76–89; KKŠt 2006: 26–67; MŠt 2009: 29–42; SŠt 2016: 45–88 ir kt.).

Dzūkavimas, t. y. afrikatų *č*, *dž* (pirmoji dzūkavimo ypatybė) ir priebalsių *t*, *d* bei junginių *tv*, *dv* (antroji dzūkavimo ypatybė) atliepimas kietaisiais Veisiejų (PA 684) arba minkštaisiais Varėnos (PA 678) apylinkėse, TFA užrašomas ženklais [ts], [dz], atitinkamai minkštieji – su palatalizacijos ženkliuku, pvz., [ˈkʲi:sts] / [ˈkʲi:sʲtsʲ] ~ *kė̃sti*.

101 Jonaitytės (1959: 122) nuomone, jie pailgėję iki ilgųjų, tačiau autorė taip teigė tik iš klausos, jokių matavimų atlikta nebuvo. Kiti autoriai (Aušra Kaikarytė, Rūta Kazlauskaitė) šiauliškių tekstuose šioje pozicijoje žymi pusilgius dėmenis.

102 Dalis skirsnio teksto publikuota, žr. Bakšienė 2018a: 9–19.

8 pav. Pietų aukštaičių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

Po kietųjų *c*, *dz* dažniausiai pakinta ir balsio kokybė, priešakiniai balsiai suužpakalėja, todėl rašytini TFA ženklai [i̇], [i̇] (su diakritiku, žyminčiu paužpakalėjusį garsą), plg.: [ˈnɑːkʲɪ̇] / [ˈnɑːkʲɪ̇] ~ *nāktj̇*, [ˈpɑːnʲɪ̇s] / [ˈpɑːnʲɪ̇s] ~ *pántis*, [ˈgʲerʲdʲi̇] / [ˈgʲerʲdʲi̇] ~ *gaĩḋj̇*, [ˈmʲæːdʲɪ̇s] / [ˈmʲæːdʲɪ̇s] ~ *mēdis*. Atitinkamai pakinta ir pirmasis *ie* dėmuo, jis taip pat žymėtinai TFA ženklu [i̇], plg.: [ˈtʲɪ̇ɛsʲɛi̇] / [ˈtʲɪ̇ɛsʲɛi̇] ~ *tiēšiai*, [ruˈdʲi̇ɛm] / [ruˈdʲi̇ɛm] ~ *ruḋiems*, [ˈdʲi̇ɛvas] / [ˈdʲi̇ɛvas] ~ *Diēvas*. Po kietųjų *c*, *dz*, atliepiančių *č*, *dž*, vietoj priešakinio balsio dažniausiai vartojami ir TFA užrašytini užpakaliniai balsiai, plg.: [ˈj̇æʊsʲɛi̇] / [ˈj̇æʊsʲɛi̇] ~ *jáučiai*, [ˈmʲæːdʲɛi̇] / [ˈmʲæːdʲɛi̇] ~ *mēdžiai*.

Balsis *e* po kietojo *l* junginiuose *le*, *lė* įprastai virsta užpakaliniu balsiu ir TFA užrašytinas [ɑ], pvz.: [ˈlɑːdas] ~ *lēdas*, [ˈlɑːɪsʲɪ̇] / [ˈlɑːɪsʲɪ̇] ~ *lėisti*. Nosinės kilmės *ę* po kietojo *l* susiaurėjęs ir stipriai suužpakalėjęs, TFA jis žymėtinai [i̇], pvz., [ˈs̥ɑːul̥i̇] ~ *sáulę*.

Dėl priebalsių kietinimo patarmėje vartojama balsio *é* suužpakalėjusių variantų.

Kietai tariant junginį *lė*, po priebalsio *l* Varėnos (PA 678) punkte turimas suužpakalėjęs uždaresnis balsis, jis žymėtinai TFA ženklu [ɐ], o Veisiejų (PA

684) – atviresnis, todėl prie šio, artimo uždaramam vidurinės eilės balsiui, prirašomas žemesnį pakilimą žymintis diakritikas – [ɤ], plg.: [ʒoː²lɔː] / [ʒoː²lɤː] ~ *žolė*, [1'saʊlɔː] / [1'saʊlɤː] ~ *saulė*.

Taip pat TFA užrašomas suužpakalėjęs *é* po kitų Veisiejuose (PA 684) kietinamų priebalsių – *r*, *š*, *ž*, *s* (rečiau ir po *p*, *b*, *v*, *m*), pvz.: [2'rɤ:kʲɛː] ~ *rėkė*, [1'daːrɤː] ~ *dārė*, [1'sɤːts] ~ *sėti*. Tokioje pozicijoje esantis suužpakalėjęs balsis *i* žymėtinas su minėtu suužpakalėjimo diakritiku, pvz.: [2'ʃiɛnas] ~ *šiėnas*, [kɛm¹ʃiːts] ~ *kamšyti*, [ʒiɛːma] ~ *žiemà*, [ʒiɪba] ~ *žiba*, [dʊˈrɪs] ~ *duris*. Po kietųjų priebalsių pakitę kiti balsiai Veisiejų apylinkėse fiksuotini atitinkamais TFA balsių simboliais, pvz.: [1'grɑːʒɔːs] ~ *grāžios*, [1'aːʒaras] ~ *ėžeras*, [ra²ʃɛr] ~ *rašėi*, [1'ʃaːʃatas] ~ *šėšetas*, [1'sɑːka] ~ *sėka*, [1'saːnsta] ~ *sėnsta*, [1'traːtsas] ~ *trėčias* ir kt.

Išsamiojoje transkripcijoje depalatalizuotus *š*, *ž* siūlytina transkribuoti TFA retrofleksiniais pučiamaisiais priebalsiais [ʃ], [ʒ], pvz.: [2'ʃiɛnas], [kɛm¹ʃiːts], [ʒiɛːma], [ʒiɪba], [1'grɑːʒɔːs], [1'aːʒaras], [ra²ʃɛr], [1'ʃaːʃatas] ir kt. Taip pat transkribuotinos ir šiuos pučiamuosius dėmenis turinčios afrikatos, pvz.: [2'kʲimːʃtɕ] ~ *kimšti*, [ɪz¹dzuːʋɔː] ~ *išdžiúvo* (dar žr. bendrosios aukštaičių konsonantizmo sistemos aprašą 3.1.2 skirsnyje).

Savitieji Ašašninkų ir Kabelių šnektų garsai, vadinamieji tarpiniai tarp *s*, *z* ir *š*, *ž*, TFA žymėtini taip pat, kaip ir šiaurinių šiauliškių „šlekiavimo“ atvejai – alveopalataliniais [ɕ], [ʒ], pvz.: [2'pɛrɕɛ] ~ *paĩšė*, [lʲiɛːʒʊvʲɪs] ~ *liežūvis* ir pan.¹⁰³ Taip pat užrašytini ir ypač minkšti *s*, *z*, vartojami pietiniame pietų aukštaičių ploto pakraštyje, atsiradę dėl slavų kalbų įtakos, pvz.: [ɕlʲɪˈdʊs] ~ *slidùs*, [2'zʲiːzʲæ] ~ *zýzia*¹⁰⁴.

Painiojant minkštuosius priebalsius *t*, *d* ir *k*, *g*, artikuliaciškai¹⁰⁵ tariami labai minkšti liežuvio viduriniai gomurio viduriniai garsai, kuriuos TFA sistemoje geriausiai atitiktų palataliniai priebalsiai [c], [j], pvz.: [1'ceːvas] ~ *tėvas*, [1'jæːga] ~ *dėga* ir pan.

Balsiai *é* ir *o* vakarinėje ploto dalyje yra gerokai atviresni ir mažiau įtempti nei rytinėje: atviresnysis *é* rašytinas su diakritiku, žyminčiu kiek žemesnio pakilimo garsą – [ɛ], pvz., [1'tʲɛːvas] ~ *tėvas*, atitinkamas užpakalinis pietų aukštaičių balsis lietuvių dialektologijos darbuose tradiciškai apibūdinamas ne tik

¹⁰³ Šie garsai, kaip ir daugelis kitų tarmių ryškiųjų ypatybių, jau yra nykstantys (plačiau žr. Zinkevičius 1966: 147; Markevičienė 2010: 48–51), tačiau pasitaikantys senesniuose tradiciniuose tarmių tekstuose.

¹⁰⁴ Aptariamieji reiškiniai, kaip ir šiaurės Lietuvoje aptinkamas „šlekiavimas“, greičiausiai yra nevienodos kilmės, bet jie dabartinėse tarmėse gana reti, benykstantys, todėl pasitaikančius jų atvejus siūloma TFA žymėti visus vienodai. Ateityje šių priebalsių transkripcija dar gali būti tikslinama.

¹⁰⁵ Dėl reiškinių kilmės, paplitimo ir konkrečių garsų artikuliacijos savybių tarp mokslininkų esama įvairių nuomonių (plačiau žr. Leskauskaitė, Mikulėnienė 1998: 95–102; LKTCh 2004: 81).

kaip žemesnio pakilimo, bet ir menčiau sulūpintas, tariamas su didesniu ar mažesniu *a* atspalviu, todėl jam žymėti TFA sistemoje tinkamesnis tas pats ženklas kaip kopenhaginėje transkripcijoje – [ɔ], pvz., [1'brɔ:l'is] ~ *brólis*. Visoje rytinėje pietų aukštaičių patarmės dalyje, maždaug iki Nemuno upės, šie balsiai tariami ir TFA užrašomi uždaresni ir įtemptesni, panašūs kaip ir bendrinėje kalboje.

Tvirtapradžių dvigarsių dėmenys *i*, *u* pietų aukštaičių plote dažniausiai laikomi ilgaisiais, tad prie jų TFA žymimas ilgumo diakritikas, pvz.: [1's^lpi:nta] ~ *spìnta*, [1'du:nda] ~ *dùnda*.

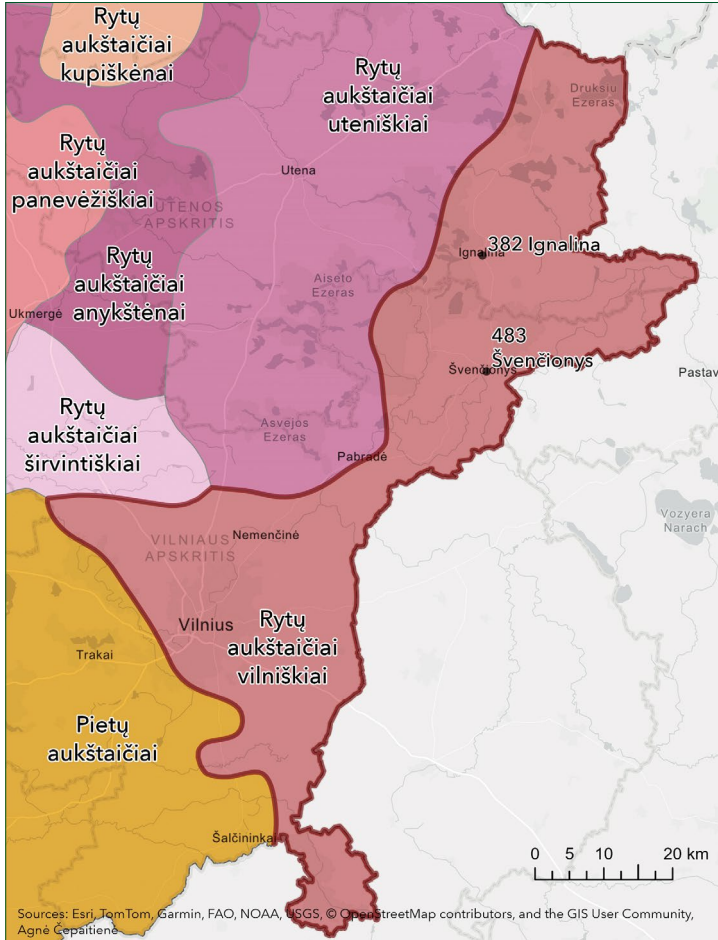
Kiti tarminiai požymiai TFA užrašomi kaip ir bendrinės kalbos garsai.

3.1.4.4. Rytų aukštaičiai vilniškiai. Rytų aukštaičių vilniškių plote pasirinkti tarminiu atžvilgiu skirtingas patarmės dalis reprezentuojantys Ignalinos (RAV 382) ir Švenčionių (RAV 483) LKA punktai (žr. 9 pav.). Ignalinoje (RAV 382) dzūkujama tik pagal pirmąją dzūkavimo ypatybę, taip pat afrikatos *c*, *dz* vartojamos veiksmažodžių būtojo kartinio laiko 1-ojo asmens formose, pvz.: [ma²'t^lɛv'] ~ *mačiaū*, [v^lɛ²'d^lɛv'] ~ *vedžiaū*; kamieno kirčiuotas balsis *o* atliepiamas *a* arba *a* su *o* atspalviu, išlaikomas atviresnis ar uždaresnis kamieno kirčiuotas balsis *é*. Švenčionyse (RAV 483) dzūkujama pagal abi ypatybes; minėtose veiksmažodžių formose turimi minkštieji priebalsiai *t*, *d*, pvz.: [ma²'t^lɛv], [v^lɛ²'d^lɛv]; išlaikomas kamieno kirčiuotas *o* (daugiau ar mažiau sulūpintas, uždaresnis ar atviresnis), bet kamieno kirčiuotas *é* yra dvibalsinamas (daugiau apie vilniškių ypatybes žr. LKA II: 35, 27, 80, 87 žemėl.; LKTCh 2004: 100–104; MAt 2006; DkAt 2010; Urbanavičienė 2010 ir kt.).

Balsio *o* realizacija įvairiose patarmės vietose gali svyruoti nuo gryno *a* iki gryno *o*, TFA rašmenimis šių variantų eilė užrašytina taip (nuo mažiausiai sulūpinto ir atviriausio iki labiausiai sulūpinto ir uždariausio): [a] – [v] – [ɔ] – [ɔ̹] – [o], pvz.: (kirčiuotoje pozicijoje) [1'bra:l'i:s]¹⁰⁶ (grynas *a*) – [1'brɔ:l'i:s] (*a* su *o* atspalviu) – [1'brɔ:l'i:s] (mažiau sulūpintas, kiek atviresnis *o*) – [1'brɔ̹:l'i:s] (sulūpintas, bet kiek atviresnis *o*) – [1'bro:l'i:s] (sulūpintas uždaras *o*, panašus į bendrinės kalbos garsą) ~ *brólis*. Analogiškos kokybės, tik trumpesni garsai gali būti vartojami ir nekirčiuotuose skiemenyse.

Balsio *é* kokybė atskirose vilniškių šnektose gali svyruoti nuo beveik aiškaus *e* iki gryno, siauro, bendrinės kalbos garsą atitinkančio *é*; TFA rašmenimis balsio *é* variantai užrašomi taip: [ɛ] – [ɛ̹] – [e], pvz.: [1't^lɛ:vɔs] (atviras, žemutinio pakilimo) – [1't^lɛ̹:vɔs] (kiek uždaresnis, aukštesnio pakilimo) – [1't^le:vɔs] (uždaras, vidutinio pakilimo, panašus į bendrinės kalbos garsą) ~ *tévas*. Analogiškos kokybės, tik trumpesni garsai galimi ir nekirčiuotoje pozicijoje.

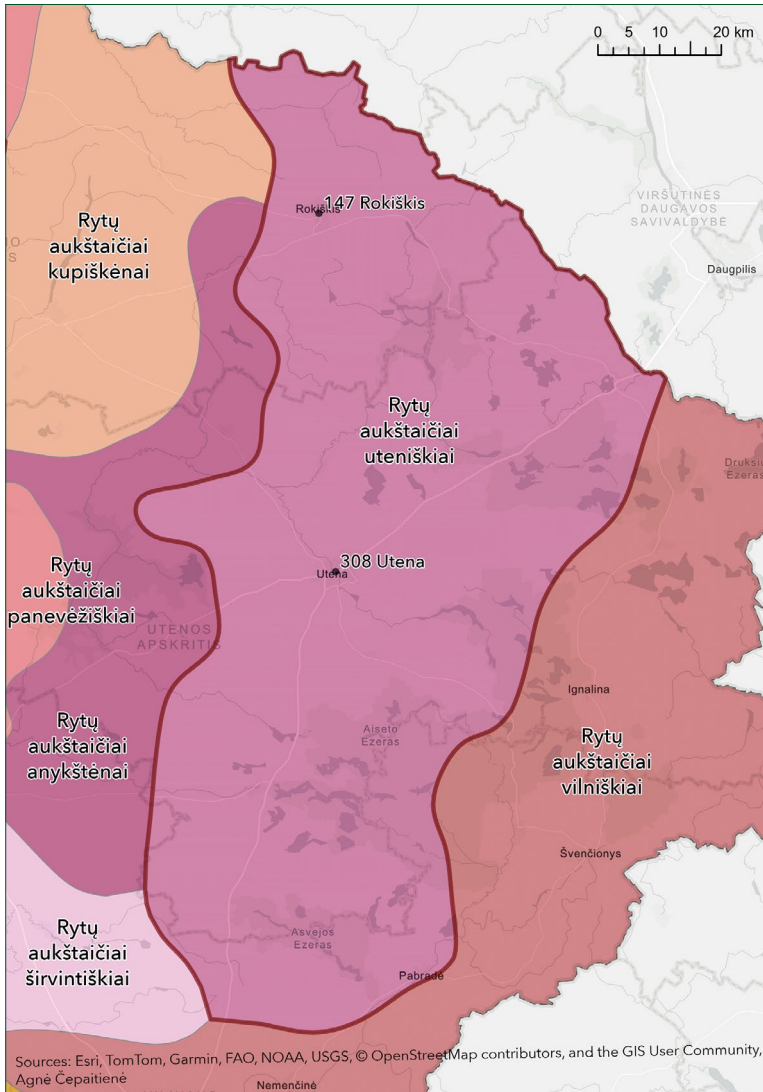
106 Galūnės balsio ilgumas priklausomai nuo vartojamo žodžio kamieno (*io* / *ii*) gali varijuoti. Variantai su trumpuoju balsiu lakoniškumo sumetimais nepateikiami.

9 pav. Rytų aukštaičių vilniškių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

Dvibalsinami abiejų balsių, tiek *o*, tiek *é*, atitikmenys kai kuriose vilniškių šnektose TFA užrašytini priklausomai nuo dvibalsinimo ryškumo: jei dvibalsinimas ryškus, transkribuojama taip pat, kaip ir bendrinės kalbos garsai *ie*, *uo*: [1'bruɔl'i.s], [1't'ievas]; jei dvibalsinama menčiau, virš silpniau girdimo komponento (dažniausiai tai bus pirmoji diftongiško garso dalis) rašytinas labai trumpą garsą žymintis diakritikas [̣], antroji diftongoido dalis užrašytina tuo TFA simboliu, kuris geriausiai atitinka girdimo garso kokybę: [1'bṛuɔl'i.s] / [1'bṛuɔl'i.s], [1't'ievas] / [1't'ievas]¹⁰⁷.

107 Analogiškai transkribuotini ir kitokios kilmės, pavyzdžiui, iš svetimės kilmės balsių *e*, *o*, daugiau ar mažiau sudvibalsinti diftongai / diftongoidai.

10 pav. Rytų aukštaičių uteniškių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

Dėl vilniškių dzūkavimo ypatybių, priebalsių kietinimo atsiradę šnektų požymiai TFA transkribuojami iš esmės taip pat, kaip ir anksčiau aptartoje pietų aukštaičių patarmėje (žr. 3.1.4.3 skirsnį). Paminėtina tik tai, kad po neminkštinamų priebalsių *t*, *d*, *p*, *b*, *n*, *m*, *v* vilniškiai dažnai vartoja suužpakalėjusį balsį *e*, kuris TFA žymėtinas [ɜ], pvz.: [ˈmɜːtɐ] ~ *mėta*, [gʲiˈvɜːnʲɪmas] ~ *gyvėnimas* ir kt.

Vilniškių prozodijos ypatybės TFA transkribuojamos kaip bendrinėje kalboje ir kitose rytų aukštaičių patarmėse (žr. 2.5 poskyrį ir 3.1.3 skirsnį).

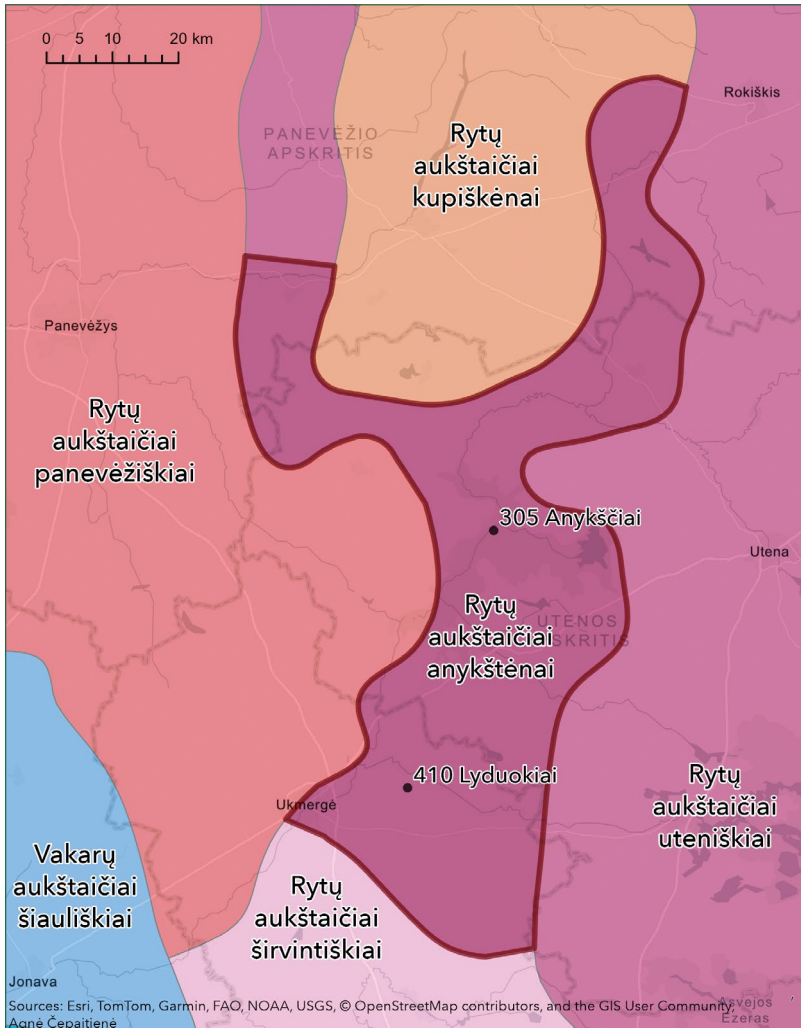
3.1.4.5. Rytų aukštaičiai uteniškiai. Iš uteniškių ploto pasirinkti Rokiškio (RAU 147) ir Utenos (RAU 308) LKA punktai (žr. 10 pav.), kuriuos labiausiai skiria kirčio atitraukimo požymiai: aplink Uteną (RAU 308) kirtis nėra atitraukiamas, o Rokiškyje (RAU 147) atitraukiama iš trumpos galūnės į bet kokį ilgąjį skiemenį (intensyvesnis sąlyginis kirčio atitraukimas), pvz.: [ˈgʲi:va] ~ *gyvà*, [ˈkʲiɛta] ~ *kietà*, [ˈruŋka] ~ *rankà*. Aukštaitiškai atitraukiant kirtį, šalutinio kirčio paprastai nelieka, atitrauktinio kirčio skiemenyse priegaidės nėra skiriamos, todėl, transkribuojant tokius pavyzdžius TFA, tik pažymimas kirčiuotas skienuo. Utenos (RAU 308) apylinkėse gali pasitaikyti ir sukietėjusių junginių *re, rė, se, sė*, TFA transkribuojamų kaip ir analogiškos pietų aukštaičių, rytų aukštaičių vilniškių ypatybės (daugiau apie uteniškių ypatybes žr. Jasiūnaitė, Girdenis 1996: 181–199; LKTCh 2004: 123–141; DsAt 2013; dar žr. 3.1.4.3, 3.1.4.4 skirsnius).

Nekirčiuotų *ie, uo* atliepimas pusilgiais *e, a* užrašytinas laikantis pagrindinių TFA transkripcijos principų, pvz.: [ʲæˈnʲæˈlʲiːs] ~ *šienėlis*, [ˈdʲeːdʲæ] ~ *dėdė*, [paˈduːkas] ~ *puodukas*, [aˈbaˈ2ʲlʲiːs] ~ *obuolys*. Iš prozodijos bruožų paminėtina, kad uteniškiai yra viena iš tų rytų aukštaičių patarmių, kurioms labiau būdingas vadinamasis „dviviršūnis“ kirtis, – prieš trumpą kirčiuotą galūnę linkstama išlaikyti nepakitusią prieškirtinio skiemens kiekybę ir kokybę. Tokiais atvejais dažniausiai išlaikomi ir *ie, uo*, jie TFA transkribuojami kaip ir kirčiuotoje pozicijoje, pvz.: [ʒʲiɛˈma] ~ *žiemà*, [juoˈda] ~ *juodà*.

Uteniškių kitų tarminių bruožų transkripcija TFA nesudėtinga, esama daug bendrų ypatybių su vilniškiais, pavyzdžiui, uteniškių plote taip pat galima kirčiuotų ir nekirčiuotų balsių *o, é* atliepinių įvairovė, kartais pakraščiuose pasitaikantis dzūkavimas ir kt.

3.1.4.6. Rytų aukštaičiai anykštėnai. Iš anykštėnų pasirinkti patarmės vidurinėje dalyje lokalizuotas Anykščių (RAA 305) ir pietinėje dalyje esantis Lyduokių (RAA 410) LKA punktai (žr. 11 pav.). Juos labiausiai skiria kirčiuoto [ɔ] dvibalsinimas (aplink Lyduokius (RAA 410) dvibalsinama, aplink Anykščius (RAA 305) – ne), nekirčiuotų ilgųjų balsių kiekybė (aplink Lyduokius (RAA 410) jie trumpi, aplink Anykščius (RAA 305) – pusilgiai) ir tvirtagalių bei nekirčiuotų dvibalsių *ai, ei, au* pirmųjų dėmenų redukcijos laipsnis (aplink Lyduokius (RAA 410) redukcija daug stipresnė, artimesnė širvintiškiams, aplink Anykščius (RAA 305) redukuojama standartiškai, kaip ir įprasta tokio pobūdžio dvibalsiams) (daugiau apie anykštėnų ypatybes žr. LKA II: 29, 36, 41, 61, 62, 63 žemėl. ir kt.; LKTCh 2004: 142–144).

Pagrindinė anykštėnų skiriama ypatybė – kirčiuoto kamieno pailgėjusio balsio *a*, taip pat ir tvirtapradžių dvigarsių pirmojo dėmens *a*, atliepimas *o* su *a* atspalviu – TFA transkribuotina užpakaliniu vidutiniu atviresniuuoju balsiu [ɔ] (pailgėjusiu iki pusilgio), pvz.: [ˈrɔːtes] ~ *rātas*, [ˈgɔːno] ~ *gāno*, [ˈnoːmes] ~

11 pav. Rytų aukštaičių anykštėnų plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

nāmas, [1'dɔːrbes] ~ *dárbas*. Rytiniuose patarmės pakraščiuose pasitaikantis silpnėsnis šio garso lūpinimo laipsnis fiksuojamas TFA [ɒ], pvz.: [1'rɔːtes], [1'gɔːɲɔ], [1'nɔːmes], [1'dɔːrbes].

Labai ryškiai dvibalsinamas kirčiuoto kamieno balsis [ɔ] (< *a*) ir tvirtapradžių dvigarsių pirmasis dėmuo *a* TFA užrašytinas taip pat, kaip bendrinės kalbos *uo*, pvz.: [1'ruɔːtes], [1'guɔːɲɔ], [1'nuɔːmes], [1'duɔːrbes]. Jei dvibalsinama ne taip stipriai, virš pirmojo dvibalsio dėmens rašytinas TFA diakritikas, žymintis labai trumpą garsą; tada galima pažymėti ir išlikusio monoftongiško dėmens pusilgumą, pvz.: [1'rũɔːtes], [1'gũɔːɲɔ], [1'nũɔːmes], [1'dũɔːrbes].

Pietinėje patarmės dalyje analogiškai dvibalsinamas ir [ɛ] (< e), bet ne taip ryškiai, kaip [ɔ] atveju, tad tokie pavyzdžiai dažniausiai transkribuotini su minėtuoju diakritiku virš pirmojo dėmens, pvz.: [ˈgʲiɛˈnʲi] ~ *gėni*, [kuˈmʲiɛˈlɛ] ~ *kumėlė* ir kt.

Stipresnė tvirtagalių ir nekirčiuotų dvibalsių redukcija aplink Lyduokių (RAA 410) punktą TFA transkribuotina parenkant reikiamos kokybės pirmojo dėmens ženklus, taip pat, priklausomai nuo tarimo, antrasis dėmuo gali būti žymimas su diakritiku, nurodančiu neskiemeninį garsą, pvz.: [ra^{2'}ʲeɪ̯] ~ *rašai̯*, [dʲiˈrbeɪ̯] ~ *d̄irbai*, [ra^{2'}ʲi̯] ~ *rašėi̯*, [rɔːvʲi̯] ~ *róvei*, [ra^{2'}ʲeɥ̯] / [ra^{2'}ʲʊɥ̯] ~ *rašai̯*, [dʲiˈrbeɥ̯] / [dʲiˈrbeʊ̯] ~ *d̄irbau* ir kt. (plačiau žr. širvintiškių ir pietų panevėžiškių patarmių aprašus 3.1.4.8, 3.1.4.9.2 skirsniuose). Priegaidė kirčiuotuose redukuotuose galiniuose skiemenyse dažniausiai irgi nėra ištariama kaip aiški tvirtagalė, su trumpesniaisiais jos variantais – vidurine ar net kirstine, – todėl prieš tokius skiemenis žymėtinas tik priegaidės skaitmuo, antrojo dėmens pailgėjimas nefiksuojamas (plačiau žr. kupiškėnų patarmės aprašą 3.1.4.7 skirsnyje).

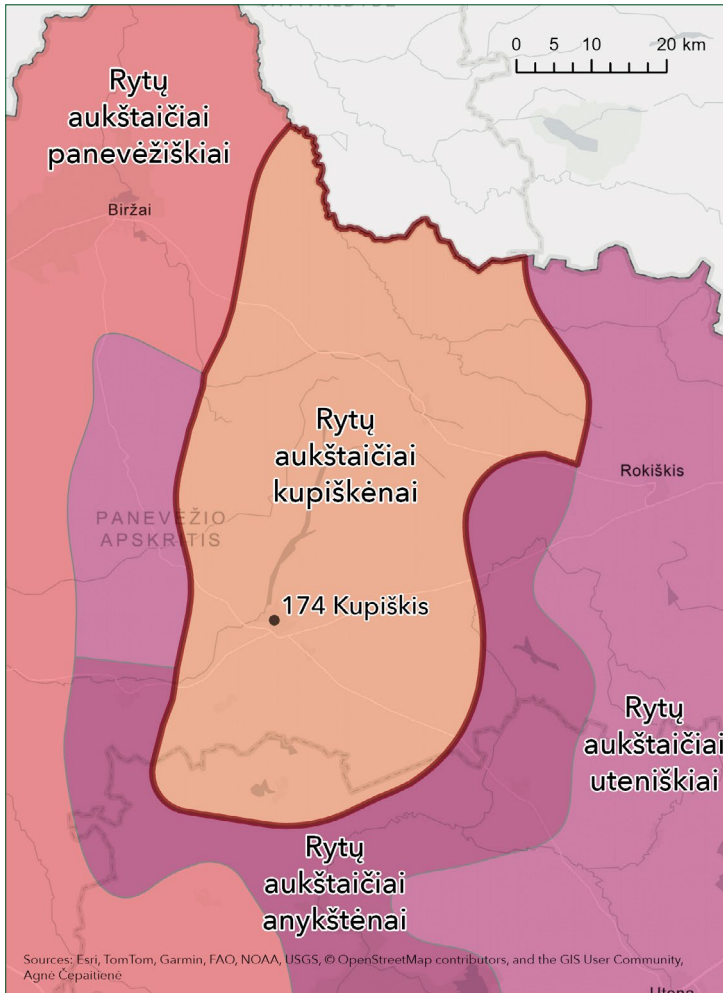
Daug kitų anykštėnų ypatybių, pavyzdžiui, balsių *é*, *o* kokybiniai variantai, trijų ilgumų sistema, kirčio atitraukimas ir kt., yra bendros su kitais rytų aukštaičiais, ypač artimiausiais uteniškiais (jų ypatybių transkripciją žr. 3.1.4.5 skirsnyje).

3.1.4.7. Rytų aukštaičiai kupiškėnai. Kupiškėnų patarmė yra viena iš mažiausių, todėl iš jos pasirinktas tik vienas Kupiškio (RAK 174) punktas (žr. 12 pav.). Šiame nedideliame plote nesama ir ryškesnių izofonių, jis gana vientisas, beveik visa kupiškėnų patarmė patenka į intensyvesnio sąlyginio kirčio atitraukimo plotą, išskyrus patį pietrytinį pakraštį (plačiau apie kupiškėnų ypatybes žr. LKTCh 2004: 151–159; dar žr. 3.1.3 skirsnį).

Balsių *e*, *é* atliepimas *a* prieš kietąjį priebalsį ir žodžio gale TFA žymimas [a], pvz.: [dʊkˈtʰaː] ~ *duktė̯*, [maˈdʊs] ~ *medūs*, [ˈdaːdaː] ~ *dėdė̯*, [ˈiːmataː] ~ *įmetė̯*.

TFA sistema transkribuojant kupiškėnų ir kitų rytų aukštaičių patarmių pavyzdžius su kirstine priegaide, pažymimas kirčiuotas skienuo ir prieš jį rašomas priegaidės skaitmuo, tačiau dvigarsiniuose skiemenyse nežymimas antrojo dėmens pusilgumas, o monoftongiškų skiemenų centro kiekybė nustatoma iš klausos, dažniausiai balsis išlieka pusilgis, pvz.: [ka^{2'}sʲʊ] ~ *kasiai̯*, [ma^{2'}teɪ̯] ~ *matai̯*, [ru^{2'}dʊ] ~ *ruduō̯*, [kel^{2'}baːs] ~ *kalbės̯*. Jei kirstinę priegaidę turinčių balsinių skiemenų balsis sutrumpėja dar stipriau, jis užrašomas kaip trumpasis, o priegaidės skaitmuo prieš skiemenį nežymimas, dedamas tik kirčio ženklas, pvz.: [rʊˈdʊ], [kelˈbaːs] (išsamiau žr. 3.1.3 skirsnį apie aukštaičių patarmių prozodinių vienetų transkripciją).

Kaip jau minėta, TFA transkripcijoje kirstinės priegaidės žymėsena dažnai nesiskiria nuo kiek ilgesnio, ne tokio striuko, cirkumflekso varianto – vidurinės

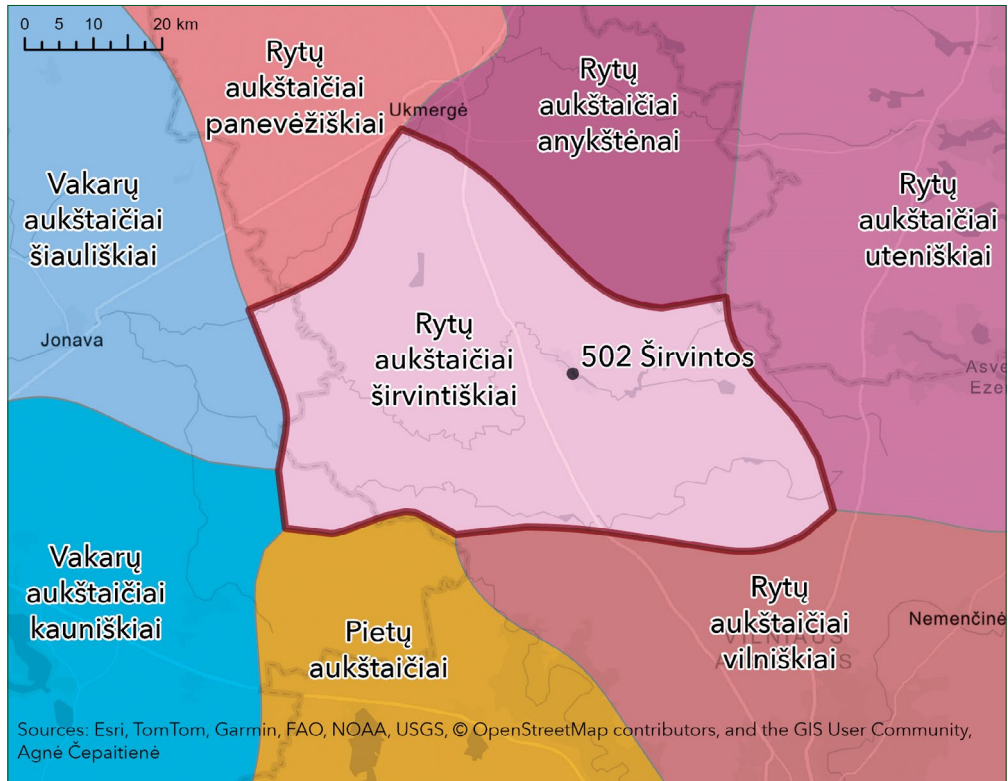

12 pav. Rytų aukštaičių kupiškėnų plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirtas punktas

priegaidės, žodžio galo skiemenyse taip pat būdingos daugeliui aukštaičių patarmių (plačiau žr. Zinkevičius 1966: 36; apie transkripciją dar žr. 3.1.3 skirsnį).

Dauguma kitų kupiškėnų fonetikos ypatybių ir jų transkripcija TFA ženklais yra panašios kaip anksčiau aptartų kitų rytų aukštaičių patarmių, ypač anykštėnų, su kuria sieja pailgėjusio kirčiuoto kamieno balsio *a* labializacija (plačiau žr. 3.1.4.6 skirsnį).

3.1.4.8. Rytų aukštaičiai širvintiškiai. Mažiausiame širvintiškių plote analizuotas Širvintų (RAŠ 502) LKA punktas (žr. 13 pav.), patarmės teritorija vientisa, nesama kokių nors ryškesnių izofonių. TFA transkripcijos atžvilgiu svarbi širvin-

13 pav. Rytų aukštaičių širvintiškųjų plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirtas punktas

tiškių skiriamoji ypatybė – galūnių balsių redukcija, taip pat su ja susijusi dvi-balsių pirmųjų dėmenų redukcija (plačiau apie širvintiškių ypatybes žr. LKTCh 2004: 160–172).

Kirčiuotų trumpųjų atvirosios galūnės balsių *a* ir *u*, *e* ir *i* širvintiškiai, priešingai nei pietų panevėžiškiai, nesuplaka į vieną užpakalinės ar priešakinės eilės balsį, bet smarkiai redukuoja. TFA šie balsiai užrašytini atitinkamai [ɐ], [ʊ], [ɛ] ir [ɪ], pvz.: [ʃa'kɛ] ~ šakà, [tɐ'kʊ] ~ takù, [ʒa'l'ɛ] ~ žalià, [ʒa'l'ɪ] ~ žali. Nekirčiuotos galūnės *-a*, *-as* širvintiškių taip pat sistemingai tariamos su redukuotu, išblėsusios kokybės balsiu *a*, kuris gali būti panašus į trumpąjį *u*, jie TFA žymėtini [ɐ] ar [ʊ], pvz.: [1'ʃa'lɛ] / [1'ʃa'lʊ] ~ šálta, [g'æ'ɾɛs] / [g'æ'rʊs] ~ gėras. Beveik visose pozicijose išblėšę tariami ir nekirčiuoti trumpieji balsiai *i*, *u*, taigi jie TFA visur irgi žymėtini [ɪ], [ʊ], pvz.: [vɪ'ʃt'æ'lɛ] ~ vištėlė, [tʊ'r'ʊ] ~ turiù.

Nekirčiuoti balsiai širvintiškių beveik visi tariami ir TFA užrašytini tik trumpi, o kirčiuoti – ilgi, TFA žymėtini su ilgumo ženklu (retais atvejais ir kirčiuoti, ir nekirčiuoti gali būti pusilgiai). Balsių redukcija tokia stipri, kad kartais ir

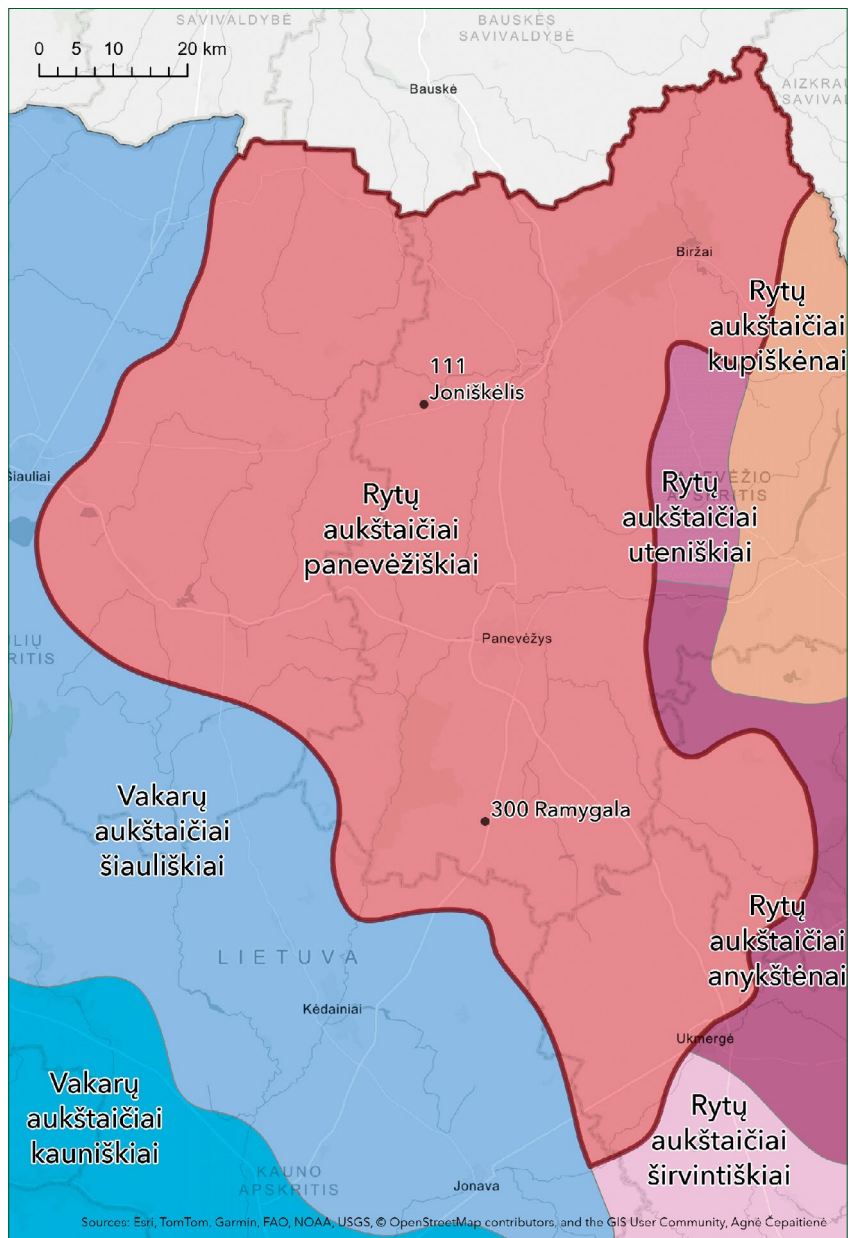
iš ilgųjų *y*, *ū* sutrumpėję *i*, *u* tariami prablėšę, kiek atviresni, tad juos irgi tiksliau užrašyti TFA artimais uždariesiems [ɪ] / [ɪ̃] ir [ʊ] / [ʊ̃] (įsiklausant į konkretų tarimą), pvz.: [sʊ'nʲæ'lʲɪs] / [sʊ'nʲæ'lʲɪ̃s] ~ *sūnėlis*, [vʲi'rʲæ'lʲɪs] / [vʲi'rʲæ'lʲɪ̃s] ~ *vyrėlis*¹⁰⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad, TFA užrašant kamieno kirčiuotus pailgėjusius *i*, *u*, net ir tuomet, kai šie balsiai girdimi visiškai ilgi, jie vis tiek neturi priegaidės, todėl priegaidžių skaitmenys prieš kirčiuotą skiemenį nežymimi, pvz.: [ʲvʲi:sɛs] / [ʲvʲi:rsɛs] / [ʲvʲi:sʊs] / [ʲvʲi:rsʊs] ~ *višas*, [ʲbu:vɛ] / [ʲbu:vɛ̃] / [ʲbu:vʊ] / [ʲbu:vʊ̃] ~ *būvo*.

Bene sudėtingiausia TFA sistema tiksliai užfiksuoti redukuotus širvintiškių dvibalsius. Vokalizmo redukcija yra stipriai palietusi šios patarmės nekirčiuotų (dažnai ir tvirtagalių) dvibalsių *au*, *ai*, *ei* pirmuosius dėmenis, o antrieji taip pat sutrumpinami, įgauna neskiemeninių balsių [ʊ̃], [ɪ̃] atspalvį, kai kuriose šnektose minėti dvibalsiai netgi suvienbalsinami (nekirčiuotuose dvigarsiuose iš dvibalsio suvienbalsėjęs balsis dažniausiai tariamas pusilgis, tvirtagaliuose retkarčiais pasitaiko ir ilgasis). Pavyzdžiai su tokiais dvibalsiais, priklausomai nuo tarimo, TFA gali būti žymimi [ʲdʲi'rʲbʊ̃] / [ʲdʲi'rʲbu̯] ~ *dėrbau*, [raʲʲʊ̃] / [raʲʲu̯] ~ *rašau*, [ʲvʲi:rĩ] / [ʲvʲi:ri̯] ~ *vėrai*, [raʲʲĩ] / [raʲʲi̯] ~ *rašai*, [ʲrʲo:vʲĩ] / [ʲrʲo:vʲi̯] ~ *róvei*, [raʲʲĩ] / [raʲʲi̯] ~ *rašėi*.

Esama daug širvintiškių patarmės ypatybių, sutampančių su pietinių panevėžiškių ir anykštėnų, todėl jos ir užrašomos laikantis tų pačių TFA sistemos principų (dar žr. anykštėnų, pietų panevėžiškių patarmių aprašus 3.1.4.6, 3.1.4.9.2 skirsniuose).

3.1.4.9. Rytų aukštaičiai panevėžiškiai. Šiaurinę panevėžiškių patarmės dalį reprezentuoja Joniškėlio (RAP 111), o pietinę – Ramygalos (RAP 300) LKA punktai (žr. 14 pav.). Labiausiai patarmėje varijuoja nosinių balsių *a*, *e*, taip pat ir dvigarsių *an*, *am*, *en*, *em* atliepiniai: priklausomai nuo kirčio ir priegaidės, šiaurinėse šnektose dažniausiai tariama ir TFA žymima [ɔ:], [ɛ:]; [ɔn], [ɔm], [ɛn], [ɛm], o pietrytinėje dalyje dažnai siaurinama dar stipriau, kaip ir kitose ryčiau esančiose aukštaičių šnektose, – iki TFA žymėtinų [u:], [i:]; [un], [um], [in], [im]; tačiau vakarinėse šnektose, artimesnėse vakarų aukštaičiams šiauliškiams, apie Ramygalą (RAP 300), šie garsai gali būti tariami kaip ir bendrinėje kalboje. Šiaurinė dalis patenka į visuotinio aukštaitiškojo kirčio atitraukimo plotą, kur kirtis atkeliamas į priekį ne tik nuo trumpųjų, bet ir nuo ilgųjų tvirtagalių galūnių, pietinė – į sąlyginio kirčio atitraukimo arealą, kur kirtis atitraukiamas iš trumpos galūnės (daugiau apie panevėžiškių ypatybes žr. LKA II: 5, 6, 23, 24, 25, 26, 44, 68, 69, 70, 71, 105 žemėl.; LKTCh 2004: 173–176).

¹⁰⁸ Nors kitų patarmių visiškai sutrumpėjusius šiuos garsus siūloma fiksuoti TFA uždaryjū balsių ženklais [i], [u].

14 pav. Rytų aukštaičių panevėžiškių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

Dėl itin besiskiriančių tarminių ypatybių, taigi ir nevienodo jų užrašymo TFA ženklais, šiaurinių ir pietinių panevėžiškių transkripcijos principai TFA aptartini atskirai.

3.1.4.9.1. Rytų aukštaičiai šiaurės panevėžiškiai. Aukštaičių balsinių fonemų sistemoje TFA žymėjimo atžvilgiu vieni problemiškesni išlieka rytų aukštaičių panevėžiškių redukuoti balsiai. Galūnių balsių redukcija šiaurės panevėžiškių plote yra daug stipresnė nei pietų, trumpieji nekirčiuoti balsiai čia virto neaiškios kokybės garsais, kartais beveik ar visai negirdimais („murmamaisiais“), jie TFA žymėtini diakritiku, reiškiančiu labai trumpą balsį, pvz.: [ˈduɔnã] ~ *dúona*, [ˈdɔŋgũs] ~ *dangũs*, [ˈkɔ:sˈnʲɪsʲ] ~ *kásnis*, [ˈtʲɛ:sʲɛ] ~ *tĕsia*¹⁰⁹.

Redukuotose panevėžiškių galūnėse susidarius sunkiai ištariamoms priebalsių samplaikoms, tariamas įvairuojančios kokybės įterptinis balsis, žymėtinas vidurinio vidutinio TFA balsio ženklu [ə] (priklausomai nuo kiekybės, virš jo gali būti rašomas labai trumpo balsio diakritikas, jeigu balsis ištariamasis kiek ryškesnis, diakritikas nerašomas), pvz.: [ˈaːkʲɪls] ~ *áklas*, [ˈvaːpsəv] ~ *vapsvà*, [ˈtʲiːkʲɔrs] ~ *tĭkras*.

Sutrumpinti ilgieji balsiai *y*, *ū*, *o*, *ė*, taip pat ir *ie*, *uo* šiaurės panevėžiškių plote dažniausiai atliepiami kiek atviresniais vidutinio pakilimo balsiais, todėl visur transkribuoti su žemesnį liežuvio pakilimą žyminčiu TFA diakritiku, pvz.: [grɔˈdʲɛːlʲɪsʲ] ~ *grūdĕlis*, [ʒmɔˈgʲɛːlʲɪsʲ] ~ *žmogĕlis*, [pɔˈdʲɛːlʲɪsʲ] ~ *puodĕlis*, [vʲɛˈrʲɛːlʲɪsʲ] ~ *vyrĕlis*, [tʲɛˈvʲɛːlʲɪsʲ] ~ *tĕvĕlis*. Atviresnieji [ɛ], [ɔ] neabejotinai yra vieni būdingiausių garsų šiaurės panevėžiškių vokalizmo sistemoje – taip pat transkribuoti ir paplatėję nekirčiuoti, turintys atitrauktinį kirtį, sudarantys tvirtagalių dvigarsių pirmuosius dėmenis *i*, *u*, pvz.: [pɔˈʃʲɛːlʲa] ~ *pušĕlĕ*, [ˈrɔdʲɪ] ~ *rudĭ*, [ˈpɔlˈkĕs] ~ *pułkas*, [ˈpʲɔrˈʃtĕs] ~ *pirštas*; [kʲɔtũs] ~ *kitũs*, [mʲɛˈʃʲkʲɛːlʲɪsʲ] ~ *miškĕlis*, [kʲɛtʲɪ] ~ *kitĭ*, [ˈdʲɛŋˈktʲ] ~ *diŋgti*; balsiai *ė*, *o* uždarosiose galūnėse (paprastai iš jų būna atitrauktas kirtis, tad balsiai lieka visai trumpi), pvz.: [ʃaˈkɔs] ~ *šakòs*, [ˈkatʲɛsʲ] ~ *katĕš*; susiaurėję nosiniai *ę*, *ą* (priklausomai nuo kiekybės, galimi ir su diakritiku, žyminčiu labai trumpą balsį), pvz.: [ˈkaˈrʲvʲɛ] ~ *kárvoĕ*, [ˈvɛrkɔ] ~ *vaiķą*.

Dvibalsiai *au*, *ai*, *ei* šiaurės panevėžiškių šnektose taip pat visiškai suvienbalinami, tik nuo tvirtagalių dar ir atkeliamas kirtis, tad galūnės balsiai lieka ir

109 Pirminiame 2017 m. TFA rinkinyje lietuvių tarmėms buvo siūlyta šiaurės panevėžiškių „murmamuosius“ balsius transkribuoti su papildomu diakritiku [˘], žyminčiu klausa negirdimą garso išleidimą (angl. *no audible release*). Tačiau šis siūlymas neabejotinai tikslintinas. Gilesnė TFA diakritikų sistemos analizė parodė, kad šis ženklas skirtas sprogstamųjų priebalsių variantams, kai negirdima aiškiaus „sprogimo“; t. y. kalbos padargai staigiai neprasiskečia, neatsitraukia vienas nuo kito, o iš karto tariamas gretimas panašios artikuliacijos priebalsis (žr. HIPA 1999: 17). Dažniausiai taip nutinka dūriniuose tarp dviejų šaknų arba ir kitų morfemų sandūroje, pvz.: [pʲlʲiŋbajɔrʲɪsʲ] ~ *plĭkbajoris*, [dɔv̩gʲˈbɛlʲsʲɪsʲ] ~ *daugbálsis*, [ˈaɓgʲlʲɛːbʲɛː] ~ *àpglĕbĕ*, [ˈbʲɛːgʲdavoː] ~ *bĕgdavo* ir pan. (plg. Pakerys 2003: 87). Balsių požymiams perteikti šis rašmuo nėra skirtas (dar žr. 2.1 poskyrį).

TFA žymėtini visai trumpi, pvz.: [ˈdarɔ] ~ *daraũ*, [ˈtʲɛsʲɔ] ¹¹⁰ ~ *tęsiaũ*, [ˈdarɜ] ~ *daraĩ*, [ˈdarʲɛ] ~ *dareĩ*.

3.1.4.9.2. Rytų aukštaičiai pietų panevėžiškiai. Pietų panevėžiškių šnektose trumpieji *a* ir *u* suplakami į vieną užpakalinį balsį, o balsiai *i* ir *e* atitinkamai į vieną priešakinį, redukuotieji balsiai pasižymi mažesniu įtempimu, didesniu atvirumu, užpakalinis balsis labai menkai telūpinamas. Tokie silpniau redukuoti pietų panevėžiškių balsiai TFA žymėtini artimų uždariesiems balsių ženklais [ɪ], [ʊ] su diakritiku, rodančiu pažeminto pakilimo balsį, pvz.: [ˈdʊɔɲʊ] ~ *dúona*, [ˈdʊŋgʊs] ~ *dangùs*, [ˈka:sʲnʲɪsʲ] ~ *kąsnis*, [ˈtʲɛ:sʲɪ] ~ *tęsia*.

Analogiškomis ženklų kombinacijomis žymėtini ir pietų panevėžiškių sutrumpėję balsiai *é*, *y*, *ū*, *o* (abu pastarieji kartais ir supriešakėję), taip pat *ie*, *uo* ir nekirčiuoti trumpieji balsiai *i*, *u*, pvz.: [tʲʲvʲɛʲlʲɪsʲ] ~ *tévėlis*, [vʲʲrʲɛʲlʲɪsʲ] ~ *vyrėlis*, [grʲʲdʲɛʲlʲɪsʲ] ~ *grūdėlis*, [ʒʲʲrʲɛʲtʲ] ~ *žiūrėti*, [ʒʲʲpʲsoʲtʲ] ~ *žiopsoti*, [ʒmʲʲgʲɛʲlʲɪsʲ] ~ *žmogėlis*, [pʲʲdʲɛʲlʲɪsʲ] ~ *puodėlis*, [dʲʲnʲi:tʲɛ] ~ *duonýtė*, [pʲʲʲɛʲlɔ] ~ *pušėlė*, [mʲʲʲkʲɛʲlʲɪsʲ] ~ *miškėlis*.

Kirčiuoti kamieno balsiai *é*, *o* daugelio panevėžiškių, daugiau pietinių, tariami gana uždari, todėl transkribuoti taip pat, kaip atitinkami bendrinės kalbos garsai, be papildomų diakritikų, pvz.: [ˈtʲɛ:vʊs] ~ *tévas*, [ˈʒo:dʲɪsʲ] ~ *žōdis*. Tačiau kirčiuotose galūnėse (ten, kur neatitraukiamas kirtis) dažniausiai turimi kiek atviresni garsai, pvz.: [ʃaˈkɔːs] ~ *šakōs*, [kaˈtʲɛːsʲ] ~ *katēs*.

Tvirtagaliai ir nekirčiuoti galūnių dvibalsiai pietinėse panevėžiškių šnektose dažniausiai visiškai suvienbalsinami, bet tvirtagaliai išlieka kirčiuoti, nes pietinėje dalyje kirtis atitraukiamas tik iš trumpos galūnės. Tokie skiemenys įprastai tariami su vidurine priegaide (rečiau su kirstine, kuri būdingesnė šiaurės panevėžiškių šnektoms), o iš dvibalsio atsiradęs balsis išlieka pusilgis, pvz.: [daˈrɔ] ~ *daraũ*, [tʲʲsʲɔ] ~ *tęsiaũ*, [daˈrɜ] ~ *daraĩ*, [daˈrʲɛ] ~ *dareĩ*. Nekirčiuoti suvienbalsėję dvibalsiai paprastai tariami trumpi, pvz.: [ˈdʲɪrɔ] ~ *dīrbau*, [ˈvɑˈlɡɪɔ] ~ *vālgiau*, [ˈvʲɪrɜ] ~ *výrai*, [ˈroːvʲɛ] ~ *róvei*. Nurodytų dvibalsių vienbalsinimas būdingas ne tik panevėžiškiams, bet ir, kaip jau minėta, širvintiškiams ir daliai anykštėnų (žr. 3.1.4.6, 3.1.4.8 skirsnius).

3.2. ŽEMAIČIŲ PATARMIŲ GARSŲ IR PROZODINIŲ VIENETŲ ŽYMĖSENA TFA

Poskyryje apžvelgiamas apibendrintas žemaičių patarmių vokalizmas, svarbiausi priebalsių ir prozodijos elementai, aptariamas tarminių garsų santykis su

¹¹⁰ Šiais atvejais neįmanoma po balsiu pažymėti dviejų diakritikų – ir atvirumo, ir supriešakėjimo, – tad svarbesniu požymiu laikytas balsio atvirumas.

TFA rašmenų sistema bei galimi TFA atitikmenys savitesniems žemaičių patarmių garsiniams vienetais. Papildomai analizuojami atskirų žemaičių patarmių sudėtingesni ypatybių užrašymo TFA atvejai.

3.2.1. Žemaitiškosios vokalizmo sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai¹¹¹

Didžioji dalis TFA simbolių, reikiamų žemaičių šnektų vokalizmui užrašyti, sutampa su aukštaitiškaisiais (žr. 14 lentelę, plg. 3.1.1 skirsnį; dar žr. Bakšienė 2022: 180–182).

14 lentelė. Žemaičių patarmių balsinės fonemos¹¹²

	Ilgieji		Trumpieji			
	Priešakiniai	Užpakaliniai	Priešakiniai	Artimi priešakiniai	Artimi užpakaliniai	Užpakaliniai
uždarieji	/i:/	/u:/				
uždarieji diftongoidai	(/i̯i̯/)	(/u̯u̯/)				
artimi uždariesiems				/ɪ/	/ʊ/	
artimi uždariesiems žemesnieji				/ɪ̯/	/ʊ̯/	
kintamieji	/ie/	/uo/				
vidutiniai uždaresnieji	/e/	/o/				
vidutiniai uždaresnieji žemesnieji	(/ɛ:/)	(/ɔ:/)	/ɛ/			/ɔ/
vidutiniai atviresnieji	/ɛ:/		/ɛ/			
atvirieji		/ɑ:/				/ɑ/

Į pagrindinę žemaičių balsių sistemą įtraukti ir lentelėje pateikti tik fonemų statusą turintys balsiniai vienetai (plačiau apie svarbesnius fonemų variantus žr. kituose skirsniuose). Čia neįtraukti bendrinės kalbos *ie*, *uo* šiaurės žemaičių atliepiniai [ɛɪ], [ɔɪ], nes jie daugelio autorių laikomi dvibalsiais (jų transkripciją TFA žr. 3.2.4.3, 3.2.4.4 skirsniuose). Lenktiniuose skliaustuose pateiktų vadinamųjų „dviveidžių“ fonemų sistemaiškai nesama nė vienoje iš žemaičių patarmių.

¹¹¹ Dalis skirsnio teksto publikuota, žr. Bakšienė 2018: 102–118; 2023: 126–144.

¹¹² Lentelė sudaryta remiantis šaltiniais: Atkočaitytė, Rinkauskienė 2003; LKTCh 2004: 29–193.

Žemaičių patarmėse kaip savarankiškų fonemų nesama pusilgių balsių pogrupio, tik ilgieji ir trumpieji balsiai. Laikantis TFA sistemos, trumpųjų balsių posistemyje pagal tarimo eilę, be įprastų priešakinių ir užpakalinių balsių klasių, dar išsiskiria artimi priešakiniais [ɪ], [ɪ̃] ir artimi užpakaliniams [ʊ], [ʊ̃], būdingi daugiausia pietų žemaičių patarmėms. Skirstant tradiciškai, šie balsiai atitinkamų patarmių sistemose buvo laikomi priešakinės arba užpakalinės eilės, tačiau jų artikuliacija dažniausiai būna šiek tiek pasislinkusi į centrą ir nutolusi nuo kraštinių balsių: priešakinio [i:] ar užpakalinio [u:], tai jau akcentuota ankstesnių tyrimų autorių (plačiau žr. 3.2.4.1, 3.2.4.2 skirsnius).

Kalbant apie uždaryjū ir jiems artimų balsių grupę, dar kartą pabrėžtina, kad visi lietuvių ilgieji ir trumpieji balsiai daugiau ar mažiau skiriasi ne tik kiekybe, bet ir kokybės požymiais¹¹³. Kai kuriose žemaičių patarmėse galimi trejopi šio tipo balsiai: 1) ilgieji-įtemptieji aukštutiniai *y*, *ū* (nekirčiuoti kai kur, ypač kretingiškių plote ir pačiose piečiausiose žemaičių šnektose, gali išlikti pusilgiai); 2) iš ilgųjų kilę / sutrumpėję kiek žemesnio pakilimo, tačiau ganėtinai uždari trumpieji *i*, *u* (nekirčiuoti), kurie išlieka neplatinami beveik visame žemaičių plote; 3) pietinėse šnektose – raseiniškių plote, kai kuriuose varniškių pakraščiuose – vartojami kiek paplatinti kirčiuoti trumpieji balsiai, kopenhagine transkripcija žymėti [ĩ], [ũ] (žr. LKTCh 2004: 197). Visų šių trijų grupių garsų kokybė skiriasi: ilgieji aukštutiniai balsiai yra žymiai uždaresni, įtemptesni, labiau kraštinės artikuliacijos negu atitinkami trumpieji, o pietų žemaičių paplatėję balsiai yra dar atviresni, mažesnio įtempimo (plačiau žr. Atkočaitytė 2002: 167–169).

TFA jie užrašomi nevienodai (dar plg. jų žymėjimą kopenhagine transkripcija: Girdenis 2001 [1996]: 243–256; 2008; 2012; Babickienė et al. 2007; AAT 2018 ir kt.)¹¹⁴. TFA uždaryjū balsių ženklai vartotini žemaitiškiems ilgiesiems, pusilgiams ir iš jų visiškai sutrumpėjusiems balsiams užrašyti¹¹⁵, pvz.: [ʰvʲi:ʳs] ~ *výras*, [vʲiʳʲeʲlʲis] / [vʲiʳʲieʲlʲis] ~ *vyrėlis*, [nʲaʲktʲi] ~ *nāktį*, [ʲjuʲnʲi] ~ *šūnį*; [ʰgru:ʳds] ~ *grūdás*, [gruʰdaʳm] / [gruʰdaʳm] ~ *grūdáms*, [mʲɛtu] ~ *mētų*, [ʰmʲieʳnʲɛʳʲu] ~

113 Skirtingais ženklais ilguosius ir trumpuosius aukštutinius balsius žymėti TFA transkripcija siūlo ir bendrinės kalbos tyrėjai, jų darbuose remiamasi eksperimentinių tyrimų rezultatais (plg. Jaroslaviėnė 2015: 1–17 ir kt.).

114 Šiuose žemaičių tekstuose taip pat daryta skirtis. Nors, transkribuojant kopenhagine rašyba, visais atvejais rašyti vienodi simboliai *i*, *u*, tačiau, kilę iš ilgųjų, jie niekur nežymėti kaip paplatinti (kaip būdinga iš prigimties trumpiesiems žemaičių balsiams). Aprašant transkripciją ne viename šaltinyje netgi akcentuota, kad jie yra daugiau ar mažiau įtempti, aukštutiniai, gerokai uždaresni už atitinkamus taisyklingos bendrinės kalbos trumpuosius *i*, *u* ir tik truputį mažesnio įtempimo negu atitinkami ilgieji balsiai (Girdenis 2012: 24–26).

115 Dėl žemaitiškų priegaidžių žymėjimo žr. 3.2.3 skirsinį.

mėnesių. TFA artimų uždariesiems balsių ženklai – iš prigimties trumpiesiems arba trumpiesiems paplatėjusiems (su diakritiku [̣]) žemaitiškiems balsiams, pvz.: [ʒ̣ɪba] / [ʒ̣ɪ̯ba] ~ *žiba*, [ˈbʊva] / [ˈbʊ̯va] ~ *būvo*.

TFA sistemoje pagal burnos atvirumą ir (ar) liežuvio pakilimą išskirtina daugiau žemaičių balsių klasių negu įprasta tradicinėje lietuvių balsių klasifikacijoje. Daugelio tarmių tyrėjų minimi pietų žemaičių diftongoidai TFA sistemoje vadintini uždariesiais diftongoidais ir užrašytini [i:̣], [u:̣] (plačiau žr. 3.2.4.1, 3.2.4.2 skirsnius).

TFA vidutiniai uždaresnieji [e], [o] įtraukiami į žemaičių balsių sistemą kaip vakarų žemaičių patarmėje vartojami *ie*, *uo* atliepiniai. Nors tradicinės patarmės atstovų likę nedaug, tačiau pasitaikantys vakarų žemaičių pavyzdžiai su šiais balsiais dažniausiai transkribuojami taip pat, kaip bendrinėje kalboje, pabrėžiama, kad tai yra gana uždari garsai, pvz.: [ˈdoːʔnã] ~ *dúona*, [ˈkloːʔns] ~ *klúonas*, [ˈpʲeːʔns] ~ *píenas*, [ˈbʲrʲeːʔdʲis] ~ *bríedis* (plačiau žr. 2.2 poskyrį ir 3.2.4.5 skirsnį).

Žemaičių vidutinio pakilimo atviresniųjų balsių kilmė gali būti įvairi: trumpieji ir (ar) pusilgiai – paplatėję iš trumpųjų *i*, *u*; ilgieji – susiaurėję iš nosinių balsių *q*, *ę*; vidutinio pakilimo dėmenys vartojami ir bendrinės kalbos *ie*, *uo* atitikmenyse – žemaitiškuose dvibalsiuose *ei*, *ou* (plačiau žr. LKTCh 2004: 195–196). Jų artikuliacija gana panaši – šie garsai atviresni, mažiau įtempti negu bendrinės kalbos *é*, *o*¹¹⁶. TFA jie užrašytini vidutinių atviresniųjų balsių simboliais su papildomu diakritiku, žyminčiu pažeminto pakilimo, didesnio atvirumo garsą – [ɛ̣], [ọ]. Galūnėse esantys šie balsiai, kaip ir kiti, dažnai redukuojami, tačiau, pažymėjus atvirumą, po raide jau nebelieka galimybės žymėti neskiemeninio garso diakritiko, taigi TFA sistemoje žemaičių redukuotiems balsiams žymėti visais atvejais virš jų rašytinas ypatingą balsio trumpumą nurodantis diakritikas [̣], pvz.: [kruˈtʲɛnʲɛ̣] ~ *krūt̃inė*, [ʒoːsʲɛ̣s] ~ *žqs̃is*, [ˈdɔuːʔnã] ~ *dúona*, [ˈpʲɛ̣rʲnã] ~ *píeno*, [ʒ̣ɛ̣na] / [ʒ̣ɛ̣nã] ~ *ž̃ino*, [ˈbʊ̯va] / [ˈbʊ̯vã] ~ *būvo*, [ˈnʲiɛ̣kã] ~ *niēko*, [ˈsʲiːʔtʲɛ̣] ~ *siūt̃i*; balsių redukcijos laipsniai transkribuojant TFA nediferencijuotini¹¹⁷.

116 Kopenhaginėje transkripcijoje jie rašyti su vienu taškeliu apačioje, žyminčiu kiek mažesnių uždarumo laipsnių – [ɛ], [o]. Dar plg. bendrinės kalbos *é* transkripciją su dviem taškeliais – [ɛː]. Tačiau, transkribuojant bendrinės kalbos (arba vakarų aukštaičių kauniškių, kai kurių kitų patarmių) garsus, balsio *o* taškelių nebuvo žymima – [o].

117 Kopenhagine transkripcija užrašytuose tekstuose žemaičių balsių redukciją XX a. pab.–XXI a. pr. buvo įprasta skirti dviejų laipsnių: kiek silpnesnės redukcijos balsiai užrašyti pakeltais raidžių simboliais, stipresnės redukcijos – pakeltais apskliaustais. Dar ankstesniuose šaltiniuose žemaitiškos redukuotos galūnės užrašytos ir nepakeltais, tik apskliaustais balsiais – (*i*), (*e*), (*a*) ir t. t. (žr. LKA Pr 1956; LKT 1970). Tekstų autoriai kaip stipresnės ir silpnesnės

Į vidutinių atviresniųjų balsių pogrupį patenkantys siaurieji [ɛ:], [ɛ] gali būti ir ilgieji / pusilgiai, ir trumpieji. Kaip pagrindinis kokybinis ilgosios fonemos alofonas žemaičių šnektose dažniau vartojamas uždaresnis *e* tipo balsis, rečiau – atvirasis, pasitaikantis tik tam tikrame fonetiniame kontekste.

Atvirųjų balsių grupę sudaro tik užpakalinės eilės [ɑ:], [ɑ], priešakinių balsių čia nesama. Pridurtina, kad TFA simboliu [ɐ] siūloma žymėti kokybiškai redukuotą *a* tipo balsį, nes jo artikuliacija stipriai pasislinkusi į priekį ir aukštin (plačiau žr. 2.1 poskyrį).

Savitesni žemaičių vokalizmo žymėjimo TFA ženklais principai aptariami nagrinėjant sudėtingesnius kiekvienos žemaičių patarmės transkribavimo atvejus.

3.2.2. Žemaitiškosios konsonantizmo sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai

Žemaičių priebalsių sistema transkripcijos atžvilgiu paprastesnė negu aukštaičių, nes nesama tiek įvairių kietinimo prieš priešakinės eilės balsius atvejų, taigi nerašomi jokie specialūs TFA priebalsių rašmenys – vartotini visi tie patys, kaip ir bendrinės kalbos TFA ženklai.

Pažymėtina tik tai, kad šiaurės vakarinėse žemaičių šnektose, labiausiai kretingiškių plote, kai kurie priebalsiai mažiau minkštinami negalūniniuose skiemenyse prieš *e*, *ė* tipo balsius (žr. Girdenis 1971: 27; Jasiūnaitė 1994: 68–76; LKTCh 2004: 258; Babickienė et al. 2007: 12–13 ir kt.). Šiose pozicijose jie minkštinami tik tada, jei po jų eina minkštasis priebalsis, kitais atvejais tariami puskiečiai ar visai kieti. Transkribuojant TFA tokius kretingiškių ir kitų aplinkinių šnektų pavyzdžius, prie priebalsių, nors jie ir vartojami prieš priešakinės eilės [ɛ], [ɛ:], [ɛ̃], [ɛ̃:], [ɛ̃n], [ɛ̃m], [ɛ̃l], [ɛ̃r], [ɛ̃r], nežymėtiną minkštumą nurodantis diakritikas [̃], pvz.: [r̃ɛ̃t̃ã] ~ *r̃ito*, [ṽɛ̃d̃ɔ̃] ~ *ved̃u*, [ʃ̃ṽɛ̃nts̃] ~ *švẽntas*, [b̃ɛ̃r̃ɛ̃ms̃] ~ *bir̃imas*, [ṽɛ̃l̃ks̃] ~ *vil̃kas*, [d̃ɛ̃rb̃] ~ *dir̃ba*, [p̃ɛ̃r̃ns̃] ~ *p̃ienas* ir pan.

Iš mažiau minkštinamų priebalsių grupės išskiriami tik priebalsiai *k*, *g*, *š*, *ž*, *l* ir afrikatos *č*, *dž*, jų minkštumas TFA žymėtiną visose pozicijose prieš priešakinės eilės balsius, pvz.: [k̃ɛ̃k̃ɛ̃] ~ *k̃ėik̃ė*, [g̃ɛ̃r̃ɛ̃] ~ *ger̃i*, [ʃ̃ɛ̃ms̃] ~ *šĩėnas*, [ṽɛ̃z̃ɛ̃ms̃] ~ *vež̃imas*, [l̃ɛ̃k̃ã] ~ *lik̃o*, [bãʒ̃ñĩñĩʃ̃l̃ɛ̃] ~ *baž̃niñč̃ėl̃ė*, t. y. *baž̃nyt̃ėl̃ė*. Matyti, kad nėra poreikio skirtingais rašmenimis žymėti kietuosius ir minkš-

redukcijos skirtumus nurodo nevienodą balsio skardumo laipsnį ir skiemens sudarymo funkcijos realizaciją: kai balsis duslus (beveik negirdimas) ir nebesudaro skiemens, balsio rašmuo teikiamas pakeltas skliaustuose, o kai dar sudaro skiemenį – tik pakeltas (Girdenis 2008: 24; 2012: 33; AAt 2018: 49).

tuosius š, ž, jie TFA apibendrintai užrašytini [ʃ], [ʒ] (žr. 2.4 poskyrį; plg. Kazlauskienė 2018: 51; Bakšienė 2022: 171–172)¹¹⁸.

Einant į rytus, aptariamoji ypatybė palaipsniui nyksta, prieš visus priešakinės eilės priebalsius dažniau vartojami minkštieji priebalsiai, todėl transkribuotina atsizvelgiant į tai, kokie garsai tariami konkrečiu atveju.

3.2.3. Žemaitiškosios prozodinės sistemos apžvalga ir siūlomi TFA ženklai

Žemaičių prozodinė sistema yra daug sudėtingesnė nei aukštaičių. Beveik visame žemaičių plote, išskyrus pakraštines šnektas, veikia žemaitiškojo kirčio atitraukimo dėsniai ir gausiai vartojama nukeltinių kirčių – juos gauna beveik visi ilgieji pokirtiniai skiemenys. Dėl šių priežasčių žemaičių žodžiuose gausu šalutinių kirčių. Transkribuojant TFA rašmenimis, šalutiniai kirčiai žymėtini įprastai, taip pat, kaip ir kopenhaginėje lietuvių transkripcijoje, pvz.: [ˈuɑ:kũš] ~ *vaikùs*, [1ˈdʲɛr1baˈʔu] ~ *dìrbau*.

Daug kebliau TFA ženklais tinkamai perteikti žemaičių priegaides. Dialektologijos darbuose minimi tokie pagrindiniai žemaičių priegaidžių sistemos požymiai: dviejų fonologinių priegaidžių – akūto ir cirkumflekso – opozicija; du akūto alotonai – tvirtapradė ir laužtinė priegaidės; galimi net keturi cirkumflekso alotonai – koncentruotas virš pirmojo dėmens, koncentruotas virš antrojo dėmens, pabrėžti abu dėmenys (vadinamoji tęstinė priegaidė), trumpesnysis cirkumflekso alotonas (vidurinė priegaidė), dažniausiai vartojama atitrauktinio kirčio skiemenyse, kai juose priegaidės neskiriamos; kai kuriose šnektose, ypač šiaurės žemaičių kretingiškių, skiriamos atitrauktinio kirčio priegaidės; nukeltinio kirčio skiemenyse vartojama akūtinė (dažniau laužtinė, rečiau tvirtapradė) priegaidė (plačiau žr. LKTCh 2004: 198–200). Visi žemaitiški, kaip ir aukštaitiški, priegaidžių alotonai laikantis sistemingumo žymėtini dviem TFA ženklais – pakeltais skaitmenimis [1] (akūtas) ir [2] (cirkumfleksas); žr. 15 lentelę, dar žr. 3.1.3 skirsnį).

¹¹⁸ Norint aiškiau parodyti kietųjų ir minkštųjų šios grupės priebalsių artikuliacijos diferenciaciją, galima būtų ir žemaičiams siūlyti aukštaičiams teiktus skirtingus TFA simbolius: post-alveolinius [ʃ], [ʒ] – minkštiesiems, retrofleksinius [ʂ], [ʐ] – kietiesiems priebalsiams žymėti. Tačiau analogiškos depalatalizacijos žemaičių tarmėse nesama, o apskritai žemaičių priebalsių artikuliacija kol kas nėra išsamiai aprašyta, labiau gilintasi tik į akustines ir audicines ypatybes (žr. Kliukienė 2011). Tikėtina, kad žemaitiškų kietųjų priebalsių artikuliacija ryškiai skirtųsi nuo atitinkamų aukštaitiškų, ypač depalatalizuotų, garsų. Tai dar ateities tyrimų objektas.

15 lentelė. Žemaičių priegaidžių alotonai¹¹⁹

Tonema	Alotonas	Kopenhaginė transkripcija	Akcentinė pozicija	Paplitimas patarmėse			Pavyzdžiai TFA
				PŽ	ŠŽ	VŽ	
akūtas	tvirtapradė priegaidė	ˈ	PK AK NK	(+)	(+)	(+)	[¹ du:šs'v] ~ <i>dúosiu</i> [¹ ʝuo ² ʃku'n] ~ <i>oškū</i> [¹ ʃuo ¹ ,kau] ~ <i>šókau</i>
	laužtinė priegaidė	ˆ	PK NK	(+)	+	+	[ga ¹ n'i:ˈt'ɛ] ~ <i>ganýti</i> [¹ v'i:ˈra:ʔ] ~ <i>výrai</i>
	vidurinė priegaidė	s	AK	(+)	+	+	[¹ ba'l,t'ɛ] ~ <i>baltì</i>
cirkumfleksas	žemaitiška tvirtagalė priegaidė	˜	PK AK	(+)	+	+	[² ʒ'i:ĩma] ~ <i>žiẽmą</i> [² v'ɛ:rpsma] ~ <i>veřpsime</i> [² ba:r,zda] ~ <i>barzdà</i>
	tęstinė priegaidė	˜˜	PK	(+)	-	-	[² a'rɔdava] ~ <i>eĩdavo</i> [² tuɔs] ~ <i>tuõs</i>
	vidurinė priegaidė	s	PK AK	(+)	+	+	[n'ɛ'bluɔks] ~ <i>neblõgas</i> [¹ k'au,l'ɛs] ~ <i>kiaulẽs</i>

Reikiami priegaidžių skaitmenys prieš kirčiuotą skiemenį rašomi visais atvejais (pagrindinio, atitrauktinio ir nukeltinio kirčio skiemenyse), kai aiškiai girdima akūtinė ar cirkumfleksinė priegaidė. Kai aiškios priegaidės negirdėti (tariama vadinamoji vidurinė priegaidė, galinti būti ir akūto, ir cirkumfleksio alotonas), skaitmenys nerašomi, tik pagrindinio ar šalutinio kirčio ženklai.

Žemaičių pagrindinio kirčio akūtas dažniausiai realizuojamas kaip savita laužtinė priegaidė. Iki šiol nėra aiškiai apibrėžtų jos požymių, dažniausiai minimas pagrindinio tono kitimo staigumas¹²⁰, jo pokytis iš aukšto į labai žemą, vienoje garso tarimo atkarpoje koncentruota, netolydi bendroji energija ir pan. (Girdenis 2000 [1967]: 76–88; 2000 [1974]: 284–307; 2001 [1996]: 243–256; Bukantis 1984: 74–75; Remenytė 1990: 60–78; 1994: 61–67; Murinienė 2007: 167–186

¹¹⁹ Lentelėje vartojamų sutrumpinimų ir simbolių reikšmės: PK – pagrindinis kirtis, AK – atitrauktinis kirtis, NK – nukeltinis kirtis, PŽ – pietų žemaičiai, ŠŽ – šiaurės žemaičiai, VŽ – vakarų žemaičiai; + – būdinga; (+) – iš dalies būdinga, variantas paplitęs ne visose šnektose ar vartojamas tik tam tikrose žodžio pozicijose; – – nebūdinga.

¹²⁰ Tono kitimo staigumo santykį su trukme (vadinamąjį tono staigumo vs. tęstumo koeficientą), kaip būdingą žemaičių akūtinės priegaidės požymį, patvirtino ir naujausias kompleksinis žemaičių prozodijos tyrimas (Švageris 2015: 219–220).

ir kt., dar žr. Švageris 2015; Bakšienė 2016: 50–52). Taigi laužtinės priegaidės fonetiniai reiškiniai daugmaž atitinka tarptautinį glotalizacijos terminą (Trask 2006: 160; Matthews 2007: 160; Crystal 2008: 213). Tačiau TFA sistemoje specialiai glotalizacijai skirti diakritiko nesama, todėl žemaičių laužtinei priegaidei žymėti kartu su tono kritimo diakritiku siūlytina rinktis TFA glotalinio sprogs-tamojo priebalsio ženklą po skiemens centro balsio [ʔ].

Šis simbolis jau buvo teiktas ankstesnėse žemaičiams skirtose publikacijose, tačiau, dar kartą išstudijavus kitų kalbų panašių reiškinių žymėjimą (plg. Basbøll 2005: 37, 82–87; LVG 2013: 25, 105; dar žr. Girdenis 2003: 282), kiek plačiau komentuotina jo rašymo vieta. TFA sistemoje diakritikai, rašomi po tam tikro simbolio, apibūdina prieš diakritiką einančio garso papildomą požymį, plg. įvairių priebalsio [t] variantų žymėjimą: [t^h] – aspiruotas, [t^w] – labializuotas, [t^l] – palatalizuotas, [t^r] – faringaliziuotas, [t^v] – veliarizuotas (žr. HIPA 1999: 15–17; IPA 2020). Balsio kiekybės požymiai laikytini labiau inherentiniais, todėl tiksliau ženklą [ʔ] rašyti po balsio ilgumo simbolio, pvz.: [1^ui:ʔrs] ~ *výras*, [1da:ʔkts] ~ *dáiktas*. Žemaitiškieji diftongizuoti [ie], [uo], kaip ir atitinkami bendrinės kalbos kintamieji balsiai, įprastai dėmenimis neskaidomi, laikomi kintamos artikuliacijos balsių fonemomis, tad laužtinės priegaidės atveju diakritiką irgi siūlytina rašyti po viso skiemens centro, pvz.: [1^bi:ʔg] ~ *béga*, [1^{kuo}ʔjẽ] ~ *kója*. Taip pat transkribuotini ir žemaitiškieji [ɛɪ], [ou], pvz.: [1^pɛɪʔns] ~ *píenas*, [1^jɔʔda] ~ *júodo*¹²¹.

Tariant žemaičių laužtinę priegaidę skiemenyse, kurių pagrindas yra sudėtiniai dvibalsiai (jei jie nevienbalsinami) ir mišrieji dvigarsiai, įvyksta balso „lūžis“, susijęs su pagrindinio tono kitimo staigumu, – pradžioje tonas pakyla, o pasiekęs aukščiausią pakilimo tašką staigiai krinta, dėl to girdimas gergždymas, švokštimas¹²²; taip pat šiek tiek pridaroma (ar net trumpai visiškai uždaroma) balsaskylė, ir dėl to susidaro dviejų garsų, einančių vienas po kito, įspūdis (žr. Kazlauskas 1966: 121; Zinkevičius 1966: 34; 1994: 98; LKTCh 2004: 199 ir kt.; apžvalgą žr. Švageris 2015: 29–36; Bakšienė 2016: 50–52). Darbuose nėra aiškiai nusakoma, kurioje skiemens centro vietoje įvyksta minimas „lūžis“, tačiau iš

121 Ankstesniuose žemaitiškuose tekstuose, užrašytuose kopenhagine transkripcija, dažniausiai nei vieni iš šių garsų neskaidomi, nežymimas jų dėmenų pailgėjimas dėl priegaidės (žr. Girdenis 2001 [1996]: 243–256; 2008; 2012; Babickienė et al. 2007; AAt 2018 ir kt.).

122 Tais atvejais, kai aiškiau „lūžio“ negirdėti, o priegaidė realizuojama labiau balso gergždimu, švokštimu ir pan., būtų įmanoma po skiemens centro balsiu ar antruoju dvibalsio / dvigarsio dėmeniu rašyti ir TFA diakritiką [ʔ], žymintį gergždžiantį balsą (angl. *creaky voice*). Tačiau sistemiskai tai nėra patogu, nes žemaičių šnektose daug balsių, kai po raide rašomas kitokią paskirtį turintis diakritikas, pavyzdžiui, žymintis kiek atviresnį garsą, tada jau neįmanoma dviejų diakritikų vartoseną po viena raide (plačiau žr. Bakšienė 2019: 18, 11 išn.).

tokių apibūdinimų matyti, kad jis turėtų vykti vidinėje (kai „lūžis“ realizuojamas kaip aiškesnė glotalizacija) ar antroje dalyje (kai labiau realizuojamas gergždīmu, švokštīmu). Todėl, TFA transkribuojant žemaitišką laužtinę priegaidę, tiksliau būtų rašyti glotalizacijos ženklą po pirmojo dvibalsio / dvigarsio dėmens, nes būtent čia koncentruojama priegaidės energija, pvz.: [ʰʃaːʔʊtʰɛ̃] / [ʰʃaːʔʊtʰɛ̃] ~ šáuti, [ʰkaːʔlɪns] / [ʰkaːʔlɪns] ~ kálnas, [ʰdaːʔrps] / [ʰdaːʔrps] ~ dárbas, [ʰdʲeːʔrʲpʲtʰɛ̃] / [ʰdʲeːʔrʲpʲtʰɛ̃] ~ dīrbti¹²³.

Žemaičių pagrindinio kirčio cirkumfleksiniai balsiniai skiemenys TFA transkribuojami įprastai, tik pažymint priegaidės skaitmenį prieš kirčiuotą skiemenį, pvz.: [ʰtʰiːlʲ] ~ tŷli, [ʰʒɔːsʲi] ~ žāšj. Jei skienuo dvibalsinis ar dvigarsinis, cirkumfleksas dažniausiai bus koncentruotas virš pirmojo dėmens, tokiu atveju pažymimas dėmens pailgėjimas (dažniausiai pusilgis, bet gali būti ir ilgasis), pvz.: [ʰrɔːŋkǎ] ~ rañka, [ʰpɛːrkǎ] ~ piřko. Retesniais atvejais, ypač žemaičių ploto pakraščiuose, pasitaiko ir cikrumflekso spūdžio koncentravimo antrajame dėmenyje, tuomet žymimas jo pailgėjimas, pvz.: [ʰrɔːŋka], [ʰpʲɪrka]. Pietų žemaičiams raseiniškiams, kaip ir jų kaimynams šiauriniams vakarų aukštaičiams kauniškiams, būdinga tęstinė priegaidė (plačiau žr. 3.1.4.1 skirsnį), kai pabrėžiami abu dvibalsio ar dvigarsio dėmenys, tokiu atveju TFA žymimas jų abiejų pailgėjimas, pvz.: [ʰraːŋka], [ʰpʲɪrka].

Dėl savitos žemaičių priegaidžių realizacijos išsamiau apžvelgtini ir kai kurie kiti su priegaidėmis susiję dvibalsių ir dvigarsių požymiai.

Aiškliai išreikštos priegaidžių opozicijos atvejais žemaičių šnektose pirmasis dvibalsio ir (ar) dvigarsio dėmuo gali būti ir ilgasis, ir pusilgis, realizuojant tiek akūtinės, tiek cirkumfleksinės kilmės dvigarsius. Priegaidžių opozicija tuomet reiškia kitais požymiais, greičiausiai pagrindinio tono staigumu vs. tolydumu, o ne kiekybe. Akcentuotina, kad dėmenų ilgumas dėl glaudžiai sutapusios artikuliacijos užrašant TFA nežymimas tik bendrinės kalbos *ie*, *uo* žemaitiškuose atitikmenyse, taip pat ir sudvibalsintuose *ė*, *o*, pvz.: [ʰdɔːʔnǎ] ~ dúona, [ʰpʲeːʔnǎ] ~ píeno, [ʰtʰieːʔs] ~ tévas, [ʰkuɔːʔjɛ̃] ~ kója.

Kadangi abiejų fonologinių priegaidžių spūdis žemaičių dažniausiai koncentruojamas pirmajame dėmenyje, dvibalsio *au*, vartojamo po kietojo priebalsio, koartikuliacija su antruoju dėmeniu (labializacija) išreikšta palyginti silpnai, daug

123 Taip pat žymima ir danų kalbos fonologijos aprašuose, fiksuojančiuose prozodinį „lūžį“ (dan. *stod* ‘stumti’), labai primenantį žemaičių laužtinę priegaidę; juose žymima būtent po tos skiemens dalies, kurioje minimas prozodinis vienetas ir yra realizuojamas, plg.: [bɔːʔw] ~ bog ‘knyga’, [bæːʔi] ~ bag ‘už’, [pʰeːʔn] ~ pæn ‘puikus’, [ʰalʲs] ~ hals ‘kaklas’, [manʲ] ~ mand ‘vyras’ (Basboll 2005: 37, 82–87; 2022: 143–170; dar žr. Girdenis 2003: 282). Dar plg. panašią priegaidę turinčios latvių kalbos tyrėjai visais atvejais žymi ženklą [ʲ] po viso skiemens centro, pvz.: [juːʲks] ‘juokas’, [meiːʲtǎ] ‘mergina’, [cerːʲt] ‘gaudyti’, [valʲks] ‘upelis; pervalkas’ (LVG 2013: 26).

menčiau negu aukštaičių (ypač rytinių šnektų) plote, todėl dažniausiai pirmasis dėmuo TFA žymėtinas nelabializuoto balsio ženklu [a], pvz.: [1'ga:ʔutʲɛ̃] / [1'ga:ʔutʲɛ̃] ~ *gáuti*, [2'la:uks] / [2'la:uks] ~ *laũkas*. Labializuoto žemutinio balsio rašmuo [v] rašytinas retais atvejais, kai priegaidė tariama neaiškiai arba nekirčiuotame dvibalsyje *au*.

Laikantis tradicijos, kad dvibalsio *au* pozicijoje po minkštojo priebalsio pirmasis dėmuo supriešakėja labai nežymiai, dažniausiai jis TFA rašytinas [a]¹²⁴, pvz.: [1'kʲa:ʔurs] / [1'kʲa:ʔurs] ~ *kiáuras*, [1'grʲa:ʔuʲtʲɛ̃] / [1'grʲa:ʔuʲtʲɛ̃] ~ *gráužti*, [1'a:ʊ¹,dʲa:ʔu] / [1'a:ʊ¹,dʲa:ʔu] ~ *áudžiau*, [1'pʲja:ʊtʲɪ] / [1'pʲja:ʊtʲɪ] ~ *pjáuti*, [1'ɔ:m¹,ʒʲa:ʔus] / [1'ɔ:m¹,ʒʲa:ʔus] ~ *ámžiaus*, [muɔ¹kʲie¹,ja:ʔu] ~ *mokėjau*, [2'kʲa:ʊlʲɪ] / [2'kʲa:ʊlʲɪ] ~ *kiaũlė*, [2'bʲja:ʊrʲɛ̃] / [2'bʲja:ʊrʲɛ̃] ~ *bjaũriai*, [2'kʲa:ʊ¹,ʃʲe:ʔ] / [2'kʲa:ʊ¹,ʃʲe:ʔ] ~ *kiaũšiai*, [vʲie²,lʲa:ʊ] ~ *vėliaũ*, [apʲsʲe²sʲa:ʊtʲosʲɪ] / [apʲsʲe²sʲa:ʊtʲosʲɪ] ~ *apsisiaũtusi* (plg. Specht 1920; Girdenis 2001 [1996]: 243–256; 2008; 2012; Babickienė et al. 2007; AAt 2018; taip pat rankraštnių sąsiuvinų medžiagą)¹²⁵. Plg. bendrinės kalbos ir bent jau vakarų aukštaičių pietinės dalies tekstuose įprasta, kad pirmasis dėmuo tokiais atvejais visiškai supriešakėja ir virsta balsiu *e*, TFA žymimu [ɛ], pvz.: [1'kʲe:ʊras] ~ *kiáuras*, [2'kʲe:ʊlʲe] ~ *kiaũlė*, [kʲe:ʊlʲe] ~ *kiaulės*.

Dvibalsyje *ai*, jei jis nėra vienbalsinamas, ir įvairios kilmės dvigarsiuose *al*, *ar*, *an*, *am*, jei *an* ir *am* nėra siaurinami, žemaičių šnektose abiejų aiškiai reali-

124 Ryškiau girdimas pirmojo dėmens supriešakėjimas atskirais atvejais gali būti fiksuojamas ir papildomai po [a] rašant diakritiką [˙], pvz.: [1'kʲa:ʔurs], [2'kʲa:ʊlʲɪ].

125 Ankstesniuose XX a. pirmosios pusės dialektologų veikaluose (žr. Gerullis 1930; Jonikas 1939) pirmojo dėmens dvibalsyje *au* supriešakėjimas dažniau buvo žymimas taškeliu viršuje – [á], kartais rutuliuku dar papildomai pažymint antrojo dėmens sukeliama labializaciją – [ạ́], pvz.: [bʲạ́uʳ̥] ~ *bjaũriai*, [ʃ̣m.žạ́us] ~ *ámžiaus* (Gerullis 1930: 18). Tačiau vėlesniuose žemaičių tekstuose (Girdenis 2001 [1996]: 243–256; 2008; 2012; Babickienė et al. 2007; AAt 2018) dažniau po minkštojo priebalsio tiesiog rašytas [au], pvz.: [muokéjau] ~ *mokėjau*, [viélau] ~ *vėliaũ*. Be jokio priešakėjimo dvibalsis *au* po minkštojo priebalsio žymėtas ir Baranausko užrašytuose žemaitiškuose tekstuose (žr. Specht 1920), pvz.: [tùjau] ~ *tuojau*, [teisiàũ] ~ *tiesiaũ*.

Nesupriešakėjusį *au* žemaičių tekstuose randame daugelyje rankraštnių sąsiuvinų, XX a. viduryje užrašytų mūsų žymiųjų to laikotarpio tyrėjų: Birutės Rokaitės (1961 m. Paluknė, LKA 38), Zuzanos Jonikaitės (1954 m. Skirpsčiai, LKA 95), Elenos Grinaveckienės (1960 m. Judrėnai, LKA 286), Irenos Ermanytės (1962 m. Darbėnai, LKA 91), Aldonos Jonaitytės (1964 m. Skliaustė, LKA 13), Alekso Girdenio (1973 m. Barstyčiai, LKA 42) ir kitų, pvz.: [gráuštɛ̃] ~ *gráužti*, [apsɛšãutʲosʲɪ] ~ *apsisiaũtusi* ir pan. Pavyzdžių su supriešakėjusiu *eu* / *œu* pasitaiko daug rečiau, sistemingiau taip žymima Alberto Ružės iš telšiškių (1963 m. Viekšniai, LKA 34) ir Alberto Rosino iš varniškių ploto (1960 m. Šaukėnai, LKA 194): [kœu.šê] ~ *kiaũšiai*, t. y. *kiaušiniai*, [kœu.râ] ~ *kiáurai*, [áu.dœu] ~ *áudžiau* ir kt. Rosino apraše pažymėta, jog po minkštojo priebalsio *au* > *eu*, pvz.: [pjœuti] ~ *pjáuti*, [keũli] ~ *kiaũlė*.

zuojamų priegaidžių atvejais – tiek pagrindinio, tiek atitrauktinio ir nukeltinio kirčio skiemenyse – dažniausiai bus tariamas aiškus *a* (pailgėjęs iki ilgojo ar pusilgio), TFA užrašytinas [a], pvz.: [a¹na:²i] / [a¹na:²i] ~ *anái*, t. y. *jai*, [²va:rk¹ü] / [²va:rk¹ü] ~ *vaikių*, t. y. *vaikinių*, [¹ʃa:ltã] / [¹ʃa:ltã] ~ *šálta*, [²ka:r-tã] / [²ka:r-tã] ~ *kařtq*, [¹nuo¹,ra:²m] / [¹nuo¹,ra:²m] ~ *nórimė*. Tik nesant aiškiai diferencijuojamos priegaidės ir šiuose dvigarsiuose gali pasitaikyti silpnėsnis, kiek redukuotas pirmasis dėmuo, tais atvejais jis būtų žymėtinas TFA ženklu [e]. Tačiau apskritai žemaičiams tokia pirmojo dėmens redukcija nėra būdinga, palyginti su aukštaičių šnektomis, balsis *a* dažniau išlieka ryškesnis net ir nekirčiuotame skiemenyje.

Dvibalsyje *ei*, jei jis nevienbalsinamas, ir mišriuosiuose dvigarsiuose *el*, *er*, *en*, *em*, jei *en*, *em* nesiaurinami, žemaitiškuose tekstuose žymėtinas uždaresnysis *e* (ypač dvibalsyje *ei*, kur jaučiamas stiprus aukštesnio pakilimo antrojo dėmens poveikis), todėl tiek akūtinės, tiek cirkumfleksinės prigimties skiemenyse čia rašytinas TFA vidutinio atviresniojo balsio ženklas [ɛ], pvz.: [²ɛ:it¹ę] / [²ɛ:it¹ę] ~ *eiti*, [n¹ɛ¹l¹ɛ:²idã] / [n¹ɛ¹l¹ɛ:²idã] ~ *neléido*, [m¹ɛ¹g¹ɛ:²lkü] / [m¹ɛ¹g¹ɛ:²lkü] ~ *mergėlkų*, t. y. *merginių*. Atvirasis [æ] galėtų pasitaikyti tik retais išskirtiniais atvejais. Jei dvigarsių *en*, *em* pirmieji dėmenys šnektose siaurinami, jie pakinta simetriškai, kaip ir analogiškų dvigarsių užpakalinės eilės pirmieji dėmenys (žr. 3.2.1 skirsnį).

Daugelio žemaičių šnektų pokirtiniai ilgieji skiemenys, realizuojami su vadinamuoju nukeltiniu kirčiu, dažniausiai turi laužtinę priegaidę. Jei tokių žodžių šaknis taip pat yra akūtinės kilmės, dažniausiai pagrindinio kirčio priegaidė yra tvirtagalė, o nukeltinio – laužtinė (Zinkevičius 1994: 99; LKTCh 2004: 200), jie TFA užrašomi taip: [¹v¹i:¹,ra:²] ~ *výrai*, [¹kuo¹,juo²ms] ~ *kójoms*, [m¹ɛ¹,d¹ɛ:] ~ *mėdžiai*, [²skuo¹,li:ŋk] ~ *skōlink* ir kt.

Jei žemaičių šnektose gerai skiriamos atitrauktinio kirčio priegaidės, atitrauktinio kirčio skiemenyse jos fiksuotinos tais pačiais TFA ženklais, pvz.: [¹ga:l,vã] ~ *galvã*, [¹ga:l²,vuos] ~ *galvõs*, [¹zmuo²,nuos] ~ *žmonõs*, [²va:küs] ~ *vaikūs*.

Jei atitrauktinio kirčio skiemenyje aiškios priegaidės negirdėti, prieš kirčiuotą skiemenį nerašomi priegaidės žymintys TFA skaitmenys, tik skiemens kirčio ženklas (plg. kopenhaginėje transkripcijoje tokiose pozicijose ženklų [s] užrašytą vadinamąją vidurinę priegaidę), pvz.: [p¹li:²tã] ~ *plytã*, [gal,vã] ~ *galvã* ir kt. Tais atvejais, kai vidurinė priegaidė būtų suprantama kaip aiškus akūto ar cirkumflekso alotonas, priegaidžių skaitmenys prieš kirčiuotą skiemenį žymėtini (aukštaičių sistemos pavyzdžius plg. Bakšienė 2022: 182–183, 2 priedas).

Visi kiti žemaičių patarmėms būdingų fonemų vienetai transkribuotini anksčiau aptartais TFA ženklais (žr. 2 skyrių).

3.2.4. Žemaičių patarmių sudėtingesnių transkripcijos atvejų analizė

Žemaičių ypatybių transkripcijos aspektai analizuojami nuo fonologiškai paprastesnių patarmių, mažiau nutolusių nuo bendrinės kalbos ir gretimų aukštaičių. Daugelis tarminių požymių, taigi ir jų užrašymas TFA rašmenimis, žemaičių patarmėse sutampa.

3.2.4.1. Pietų žemaičiai raseiniškiai. Pasirinkti du raseiniškių patarmės punktai, išsidėstę pietinėje ir šiaurinėje dalyse, – Stragutė (PŽR 392) ir Kelmė (PŽR 258) (žr. 15 pav.).

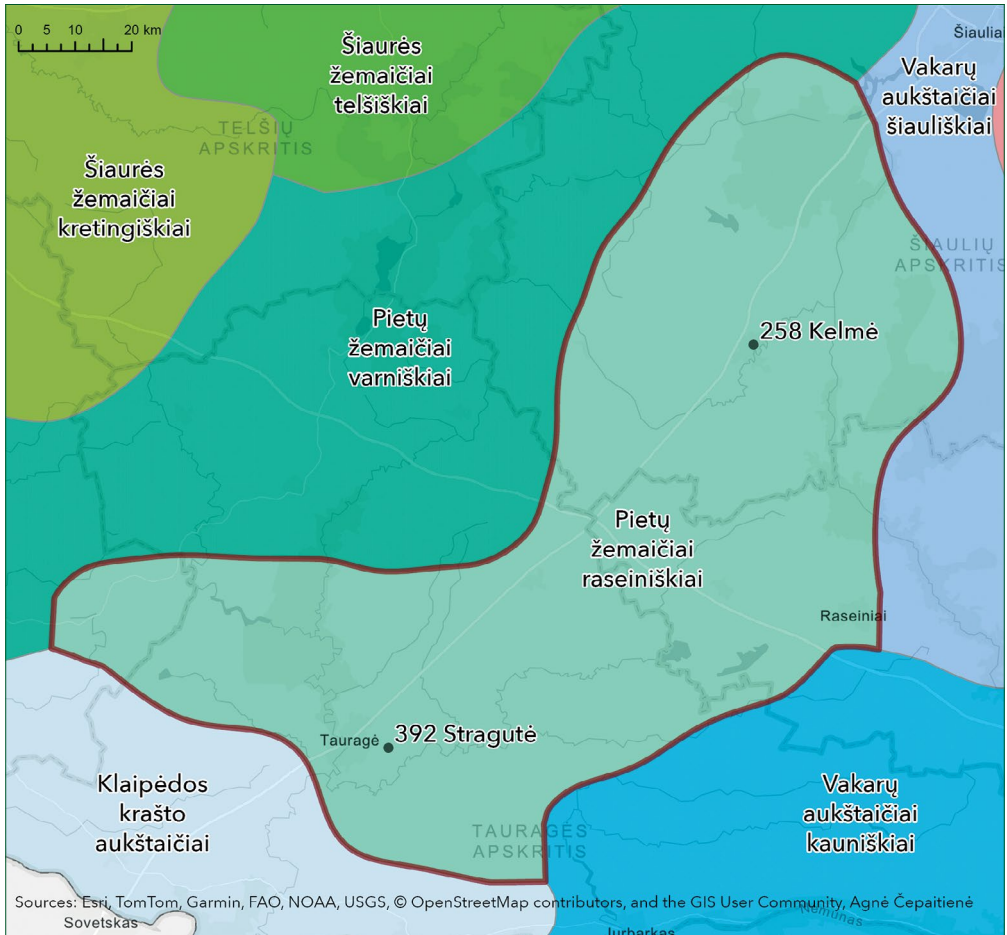
Labiausiai šiuos punktus skiria du tarminiai požymiai: galūnių tvirtagalių dvibalsių *ai*, *ei* vienbalsinimo laipsnis – Stragutėje (PŽR 392) jie dažniausiai nevienbalsinami, o Kelmėje (PŽR 258) – vienbalsinami; taip pat ir kirčio atitraukimo ypatybės – Stragutėje (PŽR 392) sistemingo kirčio atitraukimo nesama, o Kelmėje (PŽR 258) atitraukiama pagal intensyviojo sąlyginio kirčio atitraukimo dėsnį (daugiau apie pietų žemaičių raseiniškių ypatybes žr. Atkočaitytė 2002; LKTCh 2004: 206–213; LKA II: 61, 105 žemėl.).

Kitos analizuojamų šnektų vokalizmo ir fonologinės sistemos gana panašios, dauguma toliau aptariamų atvejų bendri ir pietų žemaičių varniškių patarmei.

Bendrinės kalbos *ie*, *uo* atitikmenys pietų žemaičių šnektose laikytini diftongoidais ir skirtini nuo ilgųjų balsių *y*, *ū*: diftongoidų kokybė daug labiau kintanti negu ilgųjų balsių; kokybės kitimas ir garso dvibalsiškumas labiausiai išryškėja tarimo pabaigoje, pradinė dalis įtempta ir pastovesnė (žr. Girdenis 1970: 143–146; Bukantis 1979: 23–31; dar žr. LKTCh 2004; PŽVt 2017 ir kt.)¹²⁶. Kopenhaginėje transkripcijoje pietų žemaičių diftongoidus buvo įprasta užrašyti dviem rašmenimis – [i̯i], [u̯u], nors kiek varijuojama: žymimas arba nežymimas pirmojo dėmens ilgumas ar pusilgumas, antrasis dėmuo rašomas ir pakeltas, ir nepakeltas (plg. Atkočaitytė 2002; LKTCh 2004; PŽVt 2017 ir kt.). Transkribuojant TFA, pirmieji šių garsų dėmenys žymėtini TFA uždaruųjų ilgųjų (jei nekirčiuoti – pusilgių) balsių ženklais, antrieji – tais pačiais atitikmenimis su dviem diakritikais, žyminčiais labai trumpą ir neskiemeninį balsį, pvz.: [i̯pʰi̯:ĩns] ~ *pienas*, [ʃi̯i̯ĩnʰɛi̯ĩrs] ~ *šienėlis*, [i̯du̯:ũnq] ~ *dúona*, [pu̯ũd̥ʷks] ~ *puodukas*.

Atviresnieji, artimi aukštutiniams balsiai *i*, *u* raseiniškių tekstuose TFA dažniausiai žymėtini [i̯], [u̯], pvz.: [mʰi̯jks] ~ *mīškas*, [t̥ʷr̥u̯] ~ *turiù*. Šių balsių atvirumas įrodytas ankstesnių eksperimentinių tyrimų duomenimis, raseiniškių balsiai [i̯], [u̯] savo akustinėmis savybėmis aiškiai skiriasi nuo [i], [u], o pastarieji nuo dar

¹²⁶ Ankstesniuose darbuose teigta, kad pietų žemaičiai čia taria tiesiog ilguosius balsius *y*, *ū* (Gerullis 1930; Jonikas 1939; Zinkevičius 1966 ir kt.). Tačiau tai paneigta išsamiais eksperimentiniais tyrimais (žr. Atkočaitytė 2002: 176–178).

15 pav. Pietų žemaičių raseiniškių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

atviresniųjų [ɪ], [ʊ], kurių artikuliacija tiek tarimo eilės, tiek liežuvio pakilimo atžvilgiu pasislinkusi dar labiau į centrą (plačiau žr. Atkočaitytė 2002: 162–178).

Balsiai *é*, *o* raseiniškių, kaip ir visų žemaičių, sistemingai dvibalsinami, tik nevienodu laipsniu: jei dvibalsinama ryškiai, TFA rašytini tokie patys ženklai, kaip ir transkribuojant bendrinės kalbos *ie*, *uo*, pvz.: [1ʰʊʲejuɪ] ~ *vėjui*, [pasʲ1ʰrũɔdʲɪ] ~ *pasiródė*; jei dvibalsinimas menkesnis, virš pirmojo dėmens žymėtinas labai trumpo balsio diakritikas [̣], o antrasis dėmuo gali būti užrašomas reikiama balsių ženklais, pagal tai, kaip yra tariama, pvz.: [1ʰʊʲ̣ejuɪ] / [1ʰʊʲ̣ejuɪ], [pasʲ1ʰrũɔdʲɪ] / [pasʲ1ʰrũɔdʲɪ].

Raseiniškiams, kaip ir kaimynams vakarų aukštaičiams kauniškiams, labai būdinga tęstinė priegaidė – kiekvienas cirkumfleksinės kilmės dvibalsinis ir (ar) dvigarsinis skiemuo realizuojamas priegaidės spūdį padalijant abiem dėmenims

(dar žr. 3.1.4.1 skirsnį). Todėl, transkribuojant TFA ženklais, pirmiausia būtina pažymėti kiekvieno dėmens pusilgumą, taip pat pagal tarimą parinkti reikiamus dėmenų ženklus, atspindinčius kokybę, pvz.: [2'dʒ'v'ʊgdaʊɔm'ɛs] ~ *džiaūgdavomės*, [2'da'r'l'ɛ] ~ *daīliai*, [2'ɛ'r'k] ~ *eīk*, [2'v'a'rtu] ~ *vaīty*, [n'ɛ'2'tʊ'r'ts] ~ *netuītas*, [k'ɛ'2'tʊ'ɪ'r'tas] ~ *ketvirtōs*.

3.2.4.2. Pietų žemaičiai varniškiai. Iš pietų žemaičių varniškių ploto pasirinktas šiaurinėje patarmės dalyje esantis Vidsodis (PŽV 161) ir pietvakarinėje dalyje – Laukuva (PŽV 254) (žr. 16 pav.).

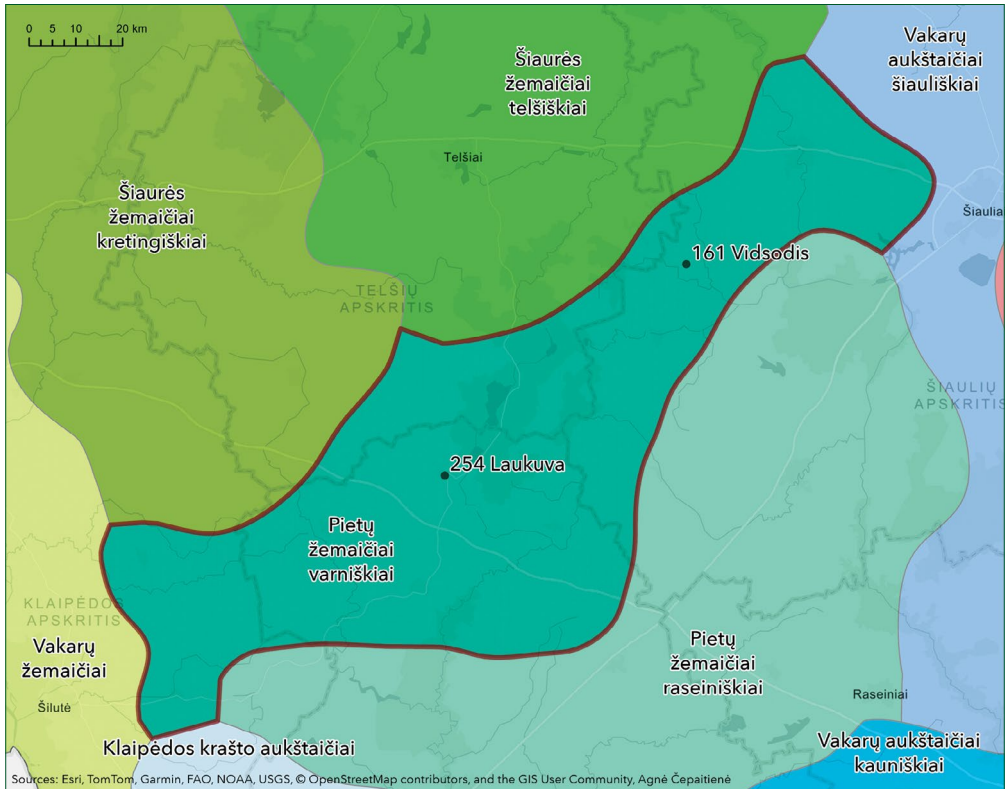
Aptariamieji punktai, arba šiaurinė ir pietinė patarmės dalys, skiriasi daugeliu tarminių požymių: nevienodu mišriųjų dvigarsių *an*, *am*, *en*, *em* siauriniu, nosinių balsių *a*, *ɛ* atliepimu, trumpųjų balsių *i*, *u* ir su jais sudarytų tvirtapradžių dvigarsių tarimu, kirčiavimo polinkiais (daugiau apie pietų žemaičių varniškių ypatybes žr. Bukantis 1984: 11–22; LKTCh 2004: 222–234; PŽVt 2017 ir kt.).

Mišriųjų dvigarsių *an*, *am*, *en*, *em* pirmieji dėmenys pietų žemaičių varniškių ploto šiaurės rytuose, apie Užventį, Šaukėnus, Kuršėnus ir šiame tyrime pasirinktą Vidsodį (PŽV 161), atliepiami trumpaisiais atvirokais *u*, *i* (*en*, *em* kai kur išlieka išvis nesusiaurinti) ir užrašytini TFA balsių, artimų uždariesiems, ženklais [ʊ], [ɪ]; girdint kiek didesnį atvirumo laipsnį, galimas ir užrašymas su TFA žemesniojo pakilimo diakritiku [˘], pvz.: [1'lʊŋks] / [1'lʊŋks] ~ *lāngas*, [1'sʊm't'ɪs] / [1'sʊm't'ɪs] ~ *sām̃tis*; [1'm'ɪŋ'k'ɪu] / [1'm'ɪŋ'k'ɪu] ~ *mēñkių*. Likusioje ne tik varniškių, bet ir visų žemaičių paplitimo arealo dalyje, taigi ir Laukuvoje (PŽV 161), įprastai šių dvigarsių pirmieji dėmenys siauriniami iki vidutinio pakilimo atviroko garsų, kurie transkribuojant TFA užrašytini žymenimis [o], [e] (reikiamo ilgumo) su žemesniojo pakilimo diakritiku [˘], pvz.: [1'kɔ'nd̃ɔ] / [1'kɔ'nd̃ɔ] ~ *kāndu*, [1'so'˘m't'ɪs] / [1'so'˘m't'ɪs], ~ *sām̃tis*, [1'm'ɛ'˘ŋ'k'ū] / [1'm'ɛ'˘ŋ'k'ū] ~ *mēñkių*.

Nosiniai balsiai *a*, *ɛ* Laukuvoje (PŽV 161) TFA žymėtini ženklais [ɔ], [ɛ], pvz.: [2'zɔ'n'ɪs'ɛs] ~ *žqs̃is*, [2's'k'ɛ'nst] ~ *skēsta*; o apie Vidsodį (PŽV 161) – [ʊ], [ɪ], pvz.: [2'zʊn'ɪs'ɪs], [2's'k'ɪn'st].

Trumpųjų balsių *i*, *u* ir analogiškų tvirtapradžių dvigarsių dėmenų ryškesnis platinimas, būdingas ne tik didžiajai varniškių patarmės daliai, bet ir daugeliui žemaičių šnektų (išskyrus raseiniškius), užrašytinas TFA ženklais [ɔ], [ɛ] (reikiamo ilgumo), pvz.: [l'ɛ'k't'ɛ] ~ *līkti*, [b'ɔ'vɑ] ~ *būvo*, [s'p'ɛ'r't'ɛ] ~ *spīrti*, [z'ɔ'k'ɛs] ~ *zuīkis*. Šiaurės rytinėse šnektose platinimas yra daug menkesnio laipsnio, jis žymėtinas taip pat, kaip raseiniškių paplatėję garsai, pvz.: [l'ɪ'k't'ɪ], [b'ʊvɑ], [s'p'ɪ'r't'ɪ], [z'ʊ'k'ɪs]. Taip pat, kaip raseiniškių, transkribuojami ir pietų žemaičiams būdingi diftongoidai, atliepiantys bendrinės kalbos garsus *ie*, *uo*, balsių *é*, o dvibalsinimas ir kitos bendros ypatybės (plačiau žr. 3.2.4.1 skirsnį).

Visuotinis žemaitiškas kirčio atitraukimas, kai iš trumpos ar ilgos tvirtagalės galūnės kirtis atkeliamas į bet kokio ilgumo pirmąjį žodžio skiemenį, dalį kirčio paliekant ir tame skiemenyje, iš kurio yra atitraukiama (LKTCh 2004: 225),

16 pav. Pietų žemaičių varniškių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

transkribuojant didžiosios varniškių arealo dalies tekstus TFA užrašytinas žymint pagrindinio ir šalutinio kirčio skiemenį, pvz.: [g¹ɛ²,ra:] ~ *gerai*, [la¹ʃ²ɛ²,n¹ɛ:] ~ *lašiniai*. Jei skienuo, į kurį atitraukiama, yra ilgasis ir jame aiškiai girdima priegaidė (dažniausiai priegaidė aiškiau tariama dvigarsiniuose skiemenyse), ji nurodytina TFA ženklais, pvz.: [ʰʊar¹²ʃ¹k¹ɛ] ~ *varškė*, [k²k¹ʊ¹l¹ɛs] ~ *kiaulės*. Tačiau varniškių patarmėje atitrauktinio kirčio priegaidės aiškiai skiriamos retai; tokiais atvejais, kai atitrauktinį kirtį turinčiuose skiemenyse priegaidės negirdėti, pažymimas tik skiemens kirtis, priegaidės skaitmens nerašoma, pvz.: [ʰʊar¹²ʃ¹k¹ɛ], [k¹k¹ʊ¹l¹ɛs].

Analogiškai (su pagrindinio ir šalutinio kirčio ženklais) TFA transkribuoti ir varniškių patarmės pavyzdžiai su nukeltiniu kirčiu – pokirtiniuose ilguosiuose skiemenyse žymėtinas šalutinio kirčio ženklas ir nurodoma priegaidė [ʰ], nes nukeltinio kirčio priegaidė visuomet esti tvirtapradė. Akūtinės prigimties skiemenys varniškių jau beveik sistemingai realizuojami su laužtine priegaide (plačiau apie jos transkripciją žr. 3.2.3 skirsnį). Jei tokiu atveju žodyje turimas ir nukeltinis kirtis, tuomet pagrindinio kirčio skienuo dažniausiai tariamas su

paprasta tvirtagale priegaide, o nukeltinio – su laužtine, pvz.: [1'g'i:1'ɥu'ɔl'ũ] ~ *gyouliũ*, [1'v'i:1'ra:ʔ] ~ *výrai*. Dar plg. pavyzdžių su laužtine priegaide pagrindinio kirčio skiemenyse: [1'v'i:ʔrs] ~ *výras*, [1's'v'i:ʔsts] ~ *svíestas*, [1'du:ʔna] ~ *dúona*, [1't'iɛ'va] ~ *téva*, [1'ka'ʔuls] ~ *káulas*, [1'ka'ʔr'v'ɛ] ~ *kárve*.

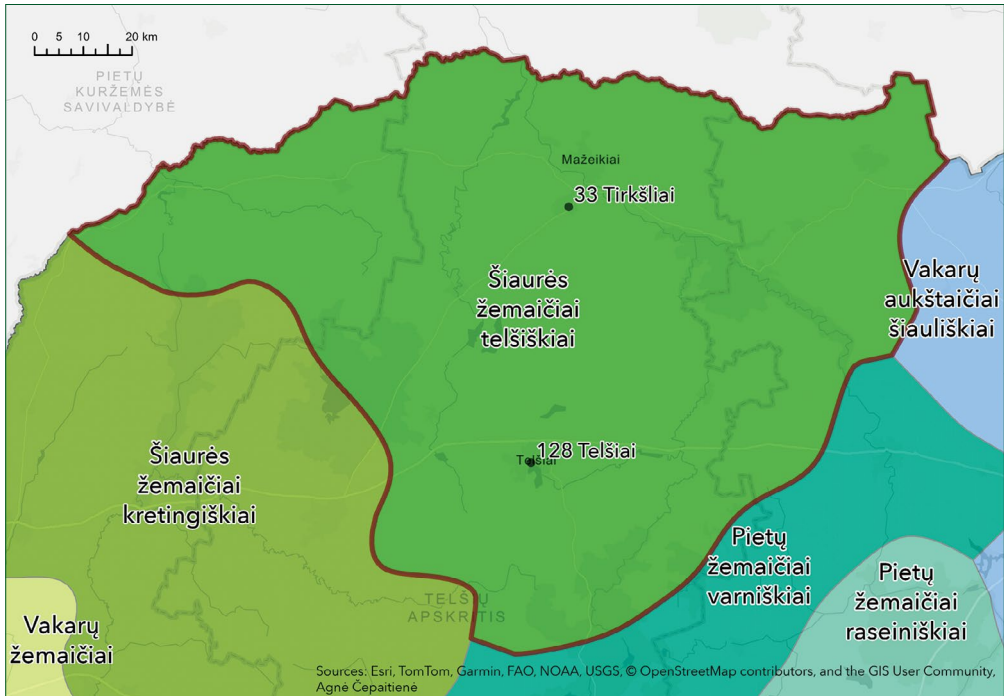
Pagrindinio ir šalutinio kirčio tvirtagalės prigimties skiemenyse priegaidės spūdis tenka ne antrajam, kaip įprasta aukštaičiams, bet pirmajam dėmeniui. Priklausomai nuo skiemens sudaromųjų garsų, toks pabrėžtas dėmuo yra pailginamas (iki pusilgio ar ilgojo) ir, jei būdinga, paplatinamas. Tokie atvejai TFA transkribuotini pasirenkant atitinkamus TFA balsių ir ilgumo ženklus, pvz.: [2'va:ɪka] / [2'va:ɪka] ~ *vaĩkq*, [2'rɔ:ɪka] / [2'rɔ:ɪka] ~ *raĩkq*, [2'j'v'ɛ:nts] / [2'j'v'ɛ:nts] ~ *šveĩtas*, [2'v'ɛ:lks] / [2'v'ɛ:lks] ~ *vĩlks*, [2'pɔ:lks] / [2'pɔ:lks] ~ *pũlks*.

Aptartosios ryškiosios žemaitiškos prozodijos ypatybės būdingos didžiajai varniškių patarmės daliai, reprezentuojamai Laukuvos (PŽV 161) punkto. Tačiau šiaurės rytiniame kampe, turinčiame daugiau bendrumų su aukštaičiais, aplink Vidsodį (PŽV 161), jos nebūtų tokios ryškios, todėl ir TFA žymėtinos skirtingai. Pavyzdžiui, akūtinės prigimties skiemenys Vidsodyje (PŽV 161) dažniausiai realizuojami tik tvirtapradžiškai, be balso lūžio, plg. [1'v'i:rs], [1's'v'i:ʔsts], [1'du:ʔna], [1't'iɛva], [1'ka'ʔuls], [1'ka'r'v'ɛ]; o tvirtagalės priegaidės spūdis, kaip aukštaičių, koncentruojamas antrajame dvigarsio dėmenyje, pvz.: [2'vɛrka], [2'v'ɪlks], [2'pɪlks].

3.2.4.3. Šiaurės žemaičiai telšiškiai. Iš šiaurės žemaičių telšiškių ploto pasirinkti šiauriau esantis Tirkšlių (SŽT 033) ir piečiau – Telšių (SŽT 128) LKA punktai (žr. 17 pav.).

Tiriamuosius punktus ryškiausiai skiria nosinių balsių *q*, *ɛ* atliepiniai, balsių asimiliacijos stiprumas ir afrikatų *č*, *dž* vartosenos ypatumai. Šiauriau esančiame Tirkšlių (SŽT 033) punkte senoviniai nosiniai *q*, *ɛ* tariami [ɔ:], [ɛ:], bet prieš skiemenis su siauraisiais balsiais asimiliuojama į [u:], [i:], o aplink Telšius (SŽT 128) visais atvejais atliepiama dvigarsiais [ɔŋ], [ɛŋ]. Tirkšlių (SŽT 033) apylinkėse balsių asimiliacija palietusi ir siaurinamus tvirtapradžius dvigarsius *an*, *am*, *en*, *em*: prieš plačiuosius balsius turima [ɔ'n], [ɔ'm], [ɛ'n], [ɛ'm], o prieš siauruosius – [u'n], [u'm], [i'n], [i'm]; Telšių (SŽT 128) apylinkėse visais atvejais atliepiama [ɔ'n], [ɔ'm], [ɛ'n], [ɛ'm]. Asimiliuojami ir balsiai *i*, *u*, bendrinės kalbos *ie*, *uo* žemaitiškai atitikmenys [ɛɪ], [ɔʊ], kirčiuotas padėtinio ilgumo balsis *e*. Afrikatos *č*, *dž* Tirkšlių (SŽT 033) punkte vartojamos prieš senovinį junginį su ilguoju balsiu **iā* ir užpakalinės eilės balsius, o Telšių – tik prieš užpakalinės eilės balsius, visais kitais atvejais paradigmoje turima *t*, *d* (daugiau apie šiaurės žemaičių telšiškių ypatybes žr. LKA II: 44, 68, 80 žemėl.; LKTCh 2004: 235–240).

Vieni arba einantys dvigarsių dėmenimis balsiai *i*, *u* yra platinami ir dažniausiai TFA žymėtini [ɛ], [ɔ] (reikiamo ilgumo), o dėl balsių asimiliacijos stipriau

17 pav. Šiaurės žemaičių telšiškųjų plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

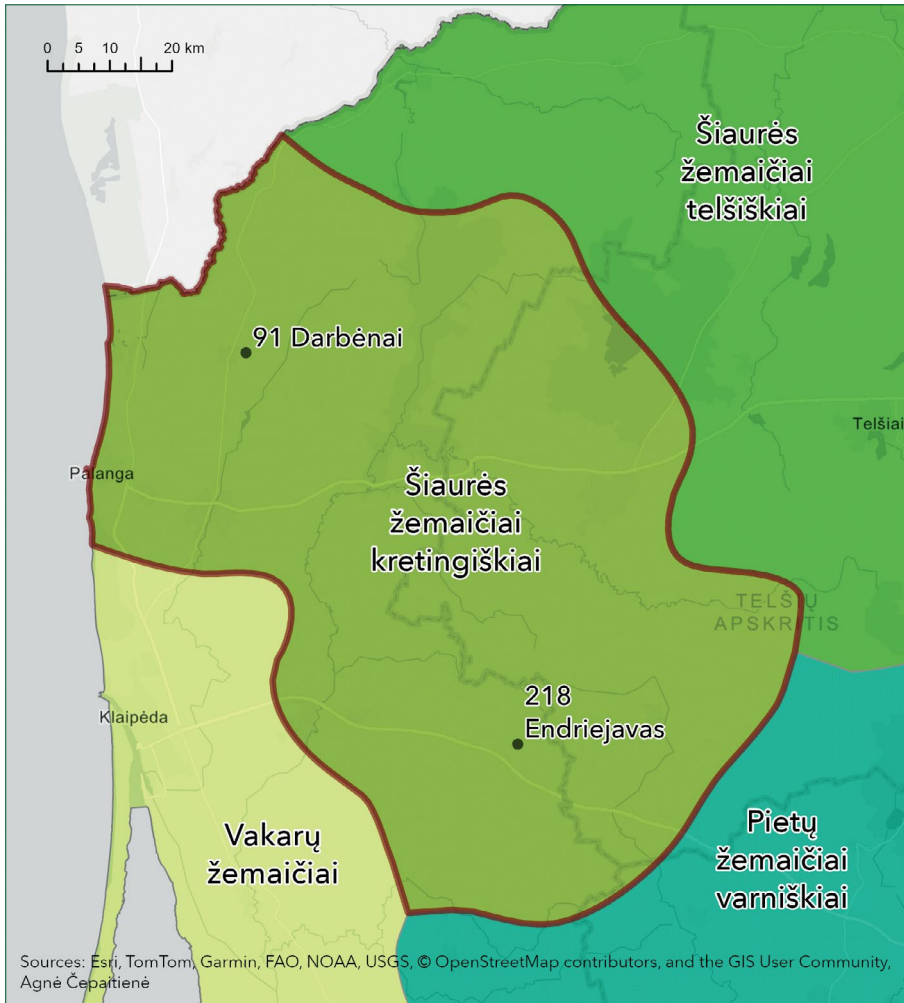
susiaurintieji linę būti daug uždaresni ir įtemptesni, labiau primenantys ilgojo balsio požymius, todėl transkribuotini TFA uždaryjū balsių ženklais [i], [u], pvz.: [2'zɔ:k'ɪš] / [2'zɔ:k'ɪš] ~ *zuikis*, [1'sp'ɛ:ʔr't'ɛ] / [1'sp'ɛ:ʔr't'ɛ] ~ *spirti*, [2'v'ɛ:lks] / [2'v'ɛ:lks] ~ *vilkas*, [1'dɔ:ʔl'k'ɛ] / [1'dɔ:ʔl'k'ɛ] ~ *dūlkė* (platinami); [2'r'i:mkūs] / [2'r'i:mkūs] ~ *Riņkus*, [1'm'i:ʔns] / [1'm'i:ʔns]¹²⁷ ~ *miņs*, [1'du:ʔm'p'l'ɛš] / [1'du:ʔm'p'l'ɛš] ~ *dūmplės*, [1'm'i:ʔŋ'k'ū] / [1'm'i:ʔŋ'k'ū] ~ *mėnkių*, [1'ku:ʔn'd'ɪ] / [1'ku:ʔn'd'ɪ] ~ *kāndi*, [1'su:ʔm't'ɪš] / [1'su:ʔm't'ɪš] ~ *sāmtis* (neplatinami).

TFA uždaraisiais balsiais [i], [u] taip pat transkribuotini visi telšiškųjų trumpieji balsiai *i*, *u*, kilę (sutrumpėję) iš ilgųjų, pvz.: [2'zud'ɪš] ~ *žōdis*, [1'ɑ:k'ɪ] ~ *ākį*, [1'ɑ:k'ɪš] ~ *ākys*, [ɟ'i'v'ɛ:ʔn] ~ *gyvėna*, [1'su:ʔnūs] ~ *sūnus* (dgs. gal.). Plg. iš senovinių trumpųjų kilę balsiai dažniausiai yra platinami, todėl TFA užrašytini [ɔ], [ɛ], pvz.: [1'ɑ:k'ɛš] ~ *akis*, [1'su:ʔnōš] ~ *sūnūs* (dar žr. 3.2.1 skirsnį).

Galūnių balsių redukcija, kuri telšiškųjų plote yra labai stipri, fiksuotina labai trumpo garso diakritiku [̣], pvz.: [1'ka:k'lā] ~ *kāklo*, [1'z'ɛ:m'ɛ] ~ *žēmė*.

Svarbiausios telšiškųjų patarmės ne tik prozodijos, bet ir kitos ypatybės bei jų transkripcija TFA panaši į pietų žemaičių varniškųjų (žr. 3.2.4.2 skirsnį).

127 Žemaičių šnektose visose būsimojo laiko formose išlaikoma akūtinė priegaidė.

18 pav. Šiaurės žemaičių kretingiškių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirti punktai

3.2.4.4. Šiaurės žemaičiai kretingiškiei. Iš kretingiškių ploto pasirinkti labiau šiaurinėje patarmės dalyje esantis Darbėnų (ŠŽK 091) LKA punktas ir pietinėje – Endriejavo (ŠŽK 218) (žr. 18 pav.).

Didžiajai daliai kretingiškių ploto, kurį tyrime reprezentuoja Darbėnai (ŠŽK 091), būdingos labai panašios tarminės ypatybės, kaip ir anksčiau aptartų telšiškųjų, išskyrus tai, kad kretingiškių patarmėje nesama balsių asimiliacijos, balsiai *i*, *u* visais atvejais platinami iki [ɛ], [o] (dar žr. 3.2.4.3 skirsnį). O pietinėje dalyje esantis Endriejavo (ŠŽK 218) punktas priklausė anksčiau gyvenusiems vadinamiesiems žemaičių „dzūkams“, kurie prieš užpakalinės eilės balsius vartojo afrikatas *c*, *dz* (visas šiaurės žemaičių kretingiškių ypatybes žr. LKTCh 2004:

255–269). Tačiau šią savitą tarminę ypatybę ilgainiui pakeitė polinkis visose paradigmų formose vartoti *t*, *d* ir netarti afrikatų *č*, *dž* (plačiau žr. 3.2.2 skirsnį). Dar vienas tiriamųjų vietovių skirtumas – Darbėnų (ŠŽK 091) apylinkėse nosiniai balsiai *q*, *ɣ* atliepiami garsais [ɔu], [ɛɪ], o Endriejavo (ŠŽK 218) – [ɔ], [ɛ], pvz.: [1'kɔuʔstɛ] / [1'kɔʔstɛ] ~ *kąsti*, [1'sprɛʔstɛ] / [1'sprɛʔstɛ] ~ *sprėsti*.

Savitas ne tik kretingiškių vakarinių šnektų, bet ir Klaipėdos krašto aukštaičių, vakarų žemaičių užpakalinės eilės balsio *a* tarimas, kai kartais jis skamba kaip labai atitrauktas į užpakalinę burnos dalį, daug užpakalesnis už įprastą lietuvių kalbos padėtinio ilgumo balsį, kai kuriais atvejais tariamas tarsi su len-gvu *o* atspalviu, TFA žymėtinas žemutinio labializuoto balsio simboliu [ɒ], pvz.: [1'tɔkǎ] ~ *tāko*, [2'vɔkǎ] ~ *vaišką*¹²⁸.

Kaip jau minėta apžvelgiant bendruosius žemaičių bruožus, būtent kretingiškiei, o ypač jų tradicinių vakarinių dalies šnektų atstovai, dažnai neminkština priebalsių (išskyrus *k*, *g*, *š*, *ž*, *l*, *č*, *dž*) prieš priešakinčius neaukštutinius balsius, todėl TFA transkribuojant šios patarmės tekstus turėtų būti atidžiai įsiklausoma į konkretų tarimą – jei priebalsis tariamas minkštasis, žymimas TFA minkštumo diakritikas [ʲ], o jei kietasis – nežymimas (plačiau žr. 3.2.2 skirsnį).

Šnektose, kuriose gana gerai skiriamos atitrauktinio kirčio priegaidės, ir prieš atitrauktiniu kirčiu kirčiuotus skiemenis TFA žymėtini priegaidės nurodantys skaitmenys, pvz.: [1'ga¹l,ʋǎ] ~ *galvà*, [1'ga¹²,ʋɔs] ~ *galvòs*, bet [2'm¹ɛ¹r,ga] ~ *mergà*, [2'mer²,guɔs] ~ *mergòs*.

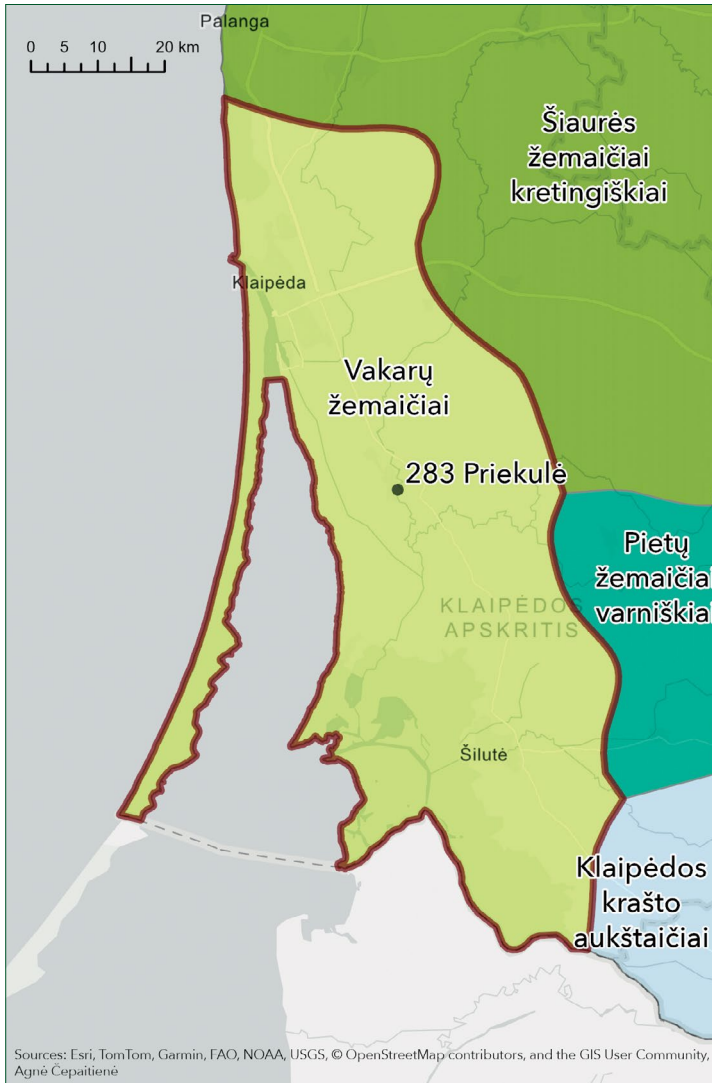
Visi kiti kretingiškių prozodijos požymiai yra žemaitiški, t. y. artimi jau aptartoms žemaičių patarmėms (žr. 3.2.4.1–3.2.4.3 skirsnius).

3.2.4.5. Vakarų žemaičiai. Nedidelėje vakarų žemaičių teritorijoje TFA transkripcijai iliustruoti pasirinktas patarmės centre esantis Priekulės (VŽ 283) LKA punktas (žr. 19 pav.)

Nors vakarų žemaičių patarmė nedidelė ir pastaruoju metu ypač sparčiai kintanti, tradicinės jos šnektos patarmės plote nebuvo vienodos. Patarmės centrinėje dalyje, būtent apie Priekulę (VŽ 283), balsiai *é*, *o* buvo labai silpnai dvibalsinami ir nesiskyrė nuo vakarų žemaičiams būdingų *ie*, *uo* atliepinių. Transkribuojant tokius pavyzdžius TFA, visais minimais atvejais rašytini vidutiniai uždaresnieji balsiai, kaip ir bendrinėje kalboje, pvz.: [1'ko:ʔks] ~ *kóks*, [pʲjo¹¹ve¹,je:ʔ]¹²⁹ ~

128 Reiškinytas retas, tik sporadiškai fiksuojamas ir XXI a. pradžioje (žr. Grinaveckis 1995: 493; Bukantis 2001: 20; Babickienė 2005: 304–312 ir kt.). Ši ypatybė dažniausiai laikoma prūsų kalbos palikimu (Zinkevičius 1984: 294).

129 Vakarų žemaičių, kaip ir kretingiškių, šnektose vidutinio pakilimo priešakiniai balsiai menkai tesuminkština priebalsius, todėl prieš juos minkštumas pavyzdžiuose nežymėtas. Transkribuojant minkštumas fiksuotinas pagal konkretų tarimą.

19 pav. Vakarų žemaičių plotas ir transkripcijos atžvilgiu tirtas punktas

pjovėjai, [1^odo:[?]nã] ~ *dúona*, [1^ope:[?]ns] ~ *píenas*. Patarmės šnektas diferencijuoja ir afrikatų *č*, *dž* atliepiniai: pietinė dalis priklauso vadinamiesiems vidurio žemaičiams, kurie priebalsius *t*, *d* vietoj afrikatų yra įsivedę tik prieš priešakinės eilės balsius, o prieš užpakalinės – išlaiko afrikatas; o šiaurinė dalis (vadinamieji pajūrio žemaičiai) *t*, *d* vietoj afrikatų taria visose linksniavimo paradigmų formose. Transkripcijos atžvilgiu afrikatų atliepiniai sunkumų nesukelia, jos užrašomos tais pačiais TFA ženklais, kaip ir kitų patarmių afrikatos. Per patarmės plotą, kiek

piečiau Saugų (VŽ 318) punkto, eina ir visuotinio kirčio atitraukimo riba, piečiau jos kirtis beveik ar visai neatitraukiamas. Vakarų žemaičių šnektų pavyzdžiai su kirčio atitraukimu TFA užrašomi taip pat, kaip ir šiaurės žemaičių šnektų, paliekant šalutinį kirtį skiemenyje, iš kurio buvo atitraukta, jei reikia, žymint atitrauktinio kirčio priegaides ir pan. (žr. 3.2.4.3, 3.2.4.4 skirsnius; apie vakarų žemaičių ypatybes plačiau žr. LKTCh 2004: 270–276).

Iš kitų transkripcijai aktualių vakarų žemaičių ypatybių paminėtina tik keletas.

Į šiaurę nuo Klaipėdos esančiose šnektose balsis *o* atliepiamas garsu *a* su *o* atspalviu (vadinamasis žemaičių „žadininkavimas“), transkribuojant TFA, jis užrašytinas ženkle [ɔ], pvz.: [ʔ'zɔ:dʲis] ~ *žōdis*, [1'ɾɔ:'pɕ] ~ *rópė*. Kai kur tariamas labai panašios kokybės balsis *a*, ypač suvienbalsėjęs iš *ai*, jis taip pat ir žymėtinas, pvz., [ʔ'ʊɔ:ks] ~ *vaĩkas*.

Vakarų žemaičių šnektose balsis *e* (taip pat ir dvigarsių dėmuo) dažniausiai derinamas prie tolesnio skiemens garsų: prieš minkštąjį priebalsį įprastai tariamas daug uždaresnis balsis, neretai dar labiau susiaurinamas, ypač kirčiuotas, tokiais atvejais TFA jis transkribuotinas vidutinio uždaresniojo balsio simboliu [e] su pažemėjusio pakilimo diakritiku [˘], pvz.: [˘'vɛ˘:zɕ] ~ *vėžė*, [1'gɛ˘˙rtɕ] ~ *gėrti*.

Šiai patarimei būdinga ypač stipri nekirčiuotų galūnių redukcija, trumpieji balsiai dažnai išvis numetami, o vietoj ilgųjų tariami labai silpnai girdimi garsai. Iškritus balsiams, dažnai susidaro sunkiai ištariamų priebalsių samplaikų, dėl to atsiranda įterptinis balsis, kuris, kaip ir šiaurinėse panevėžiškių šnektose, TFA užrašomas simboliu [ə] su labai trumpo garso diakritiku [˘], pvz.: [1'ɕkə˘rs] ~ *ĩtkras*, [1'zɛ˘˙ɲkə˘l] ~ *žėnklq*.

Transkribuojant atkreiptinas dėmesys ir į vakarų žemaičių pusbalsio *l* tarimą – dėl vokiečių kalbos įtakos dažniausiai visose pozicijose, nepriklausomai nuo fonetinės aplinkos, tariamas apyminkštis, vidurinis *l*, TFA nediferencijuojant minkštumo laipsnio, jis irgi žymėtinas kaip minkštasis, pvz.: [1'l̥o˘˙və] ~ *lōva*, [p'l̥utə] ~ *plutà*.

Dauguma nepaminėtų vakarų žemaičių garsyno ir prozodijos ypatybių panašios į kitų žemaičių patarmių, transkribuojamos irgi analogiškai (žr. 3.2.4.1–3.2.4.4 skirsnius).

4. IŠVADOS

Atlikta lietuvių tarmių transkripcijos TFA ženklais įvairiapjūve analize patvirtinta, kad šia viso pasaulio kalboms skirta transkripcijos sistema galima gana tiksliai atspindėti ir homogenišku tradicinių tarmių, ir įvairiasluoksnių šiuolaikinių tarminių darinių garsinius elementus.

Išanalizavus įvairius rašytinius tarminius šaltinius, atsižvelgus į lietuvių fonetikų ankstesniųjų eksperimentinių tyrimų rezultatus, verifikavus naujausią TFA rinkinį (IPA 2020) atskirais tarmių pavyzdžiais ir rišlios kalbos tektais, darytinos tokios išvados:

1. Lietuvių tarmių transkripcijos istorijos apžvalga atskleidė, kad iki šiol lietuvių tarmėtyroje vyraujančios Gerulio 1930 m. suformuotos vadinamosios kopenhaginės transkripcijos principų iš esmės laikomasi svarbiausiuose XX a. pr.–XXI a. pr. publikuotuose leidiniuose, bet kartu išryškino transkripcijos nenuoseklumą. Varijavimų per šimtmetį išleistuose leidiniuose esama nemažai, tad, vertinant kompleksiskai laiko ir turinio apimties atžvilgiu, kopenhaginės transkripcijos nebūtų galima laikyti vientisa etalonine sistema, kaip buvo teigiama daugelyje tarmėtyros darbų iki šiol.
 - 1.1. Labiausiai transkripcija varijuoja XX a. vid.–XX a. pab. leidiniuose dėl pasirinktų nevienodų jos principų, tarminių leidinių pobūdžio, pokario laikotarpiu – dar ir dėl spaudos ženklų stygiaus spaustuvėse.
 - 1.2. Vienodesnė kopenhaginė rašyba išlaikyta XXI a. pr. dialektologiniuose darbuose, įsigalėjus leidinių rinkimui kompiuterinėmis programomis; dažniausiai jie parengti naudojantis kompiuteriniais tarminių šriftų rinkiniais, kuriais užtikrinta sisteminė ženklų vartoseną.
2. Gretinamąją-aprašomąją Kazimiero Šaulio *Juodžiūnų tarmės* ir dabartinio lietuvių tarmės siūlomo TFA rinkinio analize įrodytas Šaulio veikalo TFA transkripcijos nuoseklumas, išbaigtumas ir tikslumas. Šis darbas neabejotinai laikytinas pirmuoju lietuvių tarmėtyroje, kuriame TFA sistemingai taikyta lietuvių kupiškėnų šnektos garsiniams vienetams užfiksuoti.
 - 2.1. Veikalo autoriaus nuoseklus ir diferenciškas transkripcijos ženklų pasirinkimas leidžia teigti, kad, ateityje tikslinant dabartinį TFA rinkinį lietuvių tarmėms, galėtų būti atsižvelgtina į kai kuriuos Šaulio pasirinkimus, pavyzdžiui, atskirais ženklais žymėti kietuosius ir minkštuosius *k*, *g*; įtraukti daugiau sonanto *n* variantų; skirti ir žymėti

diferencijuotai priegaidžių alotonus žodžio kamiene ir gale. Autoriaus įrodyta, kad toks garsų užrašymas yra tinkamas transkribuojant kupiškėnų patarmės garsus, tačiau šių principų tinkamumas visoms kitoms lietuvių patarmėms dar tikrintinas ateities tyrimais.

- 2.2. Ypač pravartus tarmių tyrėjams yra Šaulio sprendimas visus trumpuosius ir netrumpuosius (pusilgius ir ilguosius) balsius pirmiausia skirti ne tiek kiekybės, kiek kokybės požymių pagrindu ir juos žymėti skirtingais TFA ženklais. Tokio principo laikomasi bendrinės lietuvių kalbos TFA transkripcijos sistemos kūrėjų. Tačiau šio leidinio gausios tarmių medžiagos analizė parodė, kad tiek trumpieji, tiek ilgieji balsiai tarmėse turi gerokai daugiau kokybinių variantų, kurie pirmiausia fiksuotini reikiama TFA rašmenimis, šalia jų rašant įprastus ilgumo ženklus.
3. TFA rinkinio (IPA 2020) tinkamumo lietuvių tarmių garsams patikra skiriamąsias ypatybes iliustruojančių žodžių rinkiniu iš kontrolinių visų patarmių punktų ir rišliais tekstais parodė, kad aukštaičių ir žemaičių vokalizmas gali būti gerai perteiktas TFA transkripcijos sistema. Tarmių vokalizmo įvairovė didžiausia, fonemų ir jų variantų gausu visose patarmėse, tačiau didžiajai jų daliai randami ganėtinai tikslūs atitikmenys TFA sistemoje. Dauguma vokalizmo sistemos narių užrašomi be diakritikų, vartojama tik keletas papildomą balsio kokybinį požymį nurodančių ženklų.
 - 3.1. Iš aukštaičių ploto TFA ženklais užrašyti paprasčiau bendrinei kalbai artimesnių patarmių – vakarų, pietų aukštaičių – garsus, didelių problemų nekelia ir rytinės rytų aukštaičių patarmės, jų šnektų tekstų transkripcija turi daug panašumų. Sudėtingiausia TFA žymėti vakarinių rytų aukštaičių – panevėžiškių ir širvintiškių – tarminius garsus, nes šiose patarmėse stipriausi balsių (ir dvibalsių dėmenų) redukcijos požymiai.
 - 3.2. Vis dar diskutiniai ir greičiausiai reikalaušiantys peržiūros ateityje išlieka šie aukštaičių garsų transkripcijos TFA atvejai: šiaurinių rytų aukštaičių panevėžiškių redukuoti („murmamieji“) balsiai; pietinių panevėžiškių šnektose trumpieji *a* ir *u*, *i* ir *e*, suplakti atitinkamai į vieną užpakalinį arba priešakinį balsį; širvintiškių nekirčiuotų ir (ar) tvirtagalių dvibalsių *au*, *ai*, *ei* redukcija.
 - 3.3. Dauguma TFA ženklų gana tiksliai atitinka ir žemaičių šnektų garsus. Paprastesnis vokalizmo inventorių būdingas pietų žemaičių patarmėms, tačiau jų transkripcija TFA rašmenimis vertintina kaip sudėtingesnė dėl bendrinės kalbos garsus *ie*, *uo* atliepiančių diftongoidų, kuriems užrašyti TFA sistema pasitelkiama kelių ženklų kombinacija, ir dėl trejopo pakilimo garsų *i*, *u* tipo balsių pogrupyje. Šiaurės žė-

- maičių šnektose vartojamų diftongiškų *ie*, *uo* atliepinių kokybė aiškesnė, jie užrašomi geriausiai šią kokybę atitinkančiais TFA ženklais.
- 3.4. Kaip iš dalies diskusinį atvejį reikėtų vertinti ir žemaičių redukuotų balsių nekirčiuotose galūnėse žymėseną TFA: dabar juos teikiama užrašyti taip pat, kaip ir šiaurės panevėžiškių redukuotus balsius – su papildomu diakritiku, nurodančiu labai trumpą balsį, tačiau pripažintina, kad tiek redukcijos pobūdis, tiek ir jos laipsniai šiose patarmėse labai skirtingi.
4. Aukštaičių ir žemaičių konsonantizmo sistema TFA ženklais perteikiama bene tiksliausiai ir palyginti nesudėtingai. Dauguma aukštaičių ir žemaičių priebalsių transkribuojant TFA užrašytini daugiausia taip pat, kaip bendrinėje kalboje. Specialūs ženklai dažniau pasirinktini užrašant labai savitus daugiau aukštaičių patarmių garsus arba taikant išskirtinai išsamią transkripciją.
- 4.1. Kaip diskusinius TFA transkripcijos atžvilgiu priebalsių sistemos narius galima vertinti pučiamuosius liežuvio priešakinius priebalsius *š*, *ž* ir įvairias jų atmainas, atsirandančias daugiausia rytų aukštaičių plote dėl savitų priebalsių palatalizacijos / depalatalizacijos ypatybių, slavų kalbų įtakos ir kt. veiksmų. Paminėtina, kad dėl priebalsių *š*, *ž* užrašymo TFA ženklais diskutuojama dar ir bendrinės kalbos transkripcijos autorių.
- 4.2. Leidinyje siūlomas afrikatų transkripcijos TFA modelis skiriasi nuo oficialaus TFA varianto: jas siūloma užrašyti dviraidžiais, labiausiai dėl patogumo naudojantis kompiuterinėmis technologijomis.
5. Tiriamosios medžiagos ir TFA rinkinio (IPA 2020) analizė parodė, kad, kaip ir ankstesniuose darbuose, taip ir šiandien publikuojamuose tekstuose, problemiškausia TFA ženklais užrašyti prozodinius vienetus, ypač priegaidžių tarminių požymius. Prozodinių požymių kompleksu reiškiamoms lietuvių priegaidžiams TFA sistemoje stinga tiesioginių atitikmenų. Todėl renkantis priegaidžių žymėjimo būdą lemiamu laikytas sistemingumo kriterijus: visi aukštaitiški ir žemaitiški priegaidžių alotonai siūlome TFA ženklų rinkinyje tarmėms žymėtini taip pat, kaip ir oficialiai patvirtintame bendrinės kalbos TFA ženklų rinkinyje – [1] (akūtas) ir [2] (cirkumfleksas).
- Vis dėlto pripažintina, kad gausių tarmių priegaidžių alotonų dviejų skaitmenų sistema neperteikia. Nuo priegaidžių priklausantys garsų kiekybės ir kokybės požymiai bent iš dalies parodomi papildomais ilgumo ir pusilgumo diakritikais bei atitinkamais balsių kokybės ženklais.
- 5.1. Aukštaičių patarmių prozodinė sistema kiek paprastesnė negu žemaičių, transkripcijos TFA atžvilgiu svarbios ypatybės daugiausiai susijusios su aukštaitiškuoju kirčio atitraukimu (aukštaitiai dažniausiai

- neskiria priegaidžių atitrauktiniuose skiemenyse) ir cirkumflekso alotonų įvairove (tęstinė, vidurinė, kirstinė priegaidės) skirtingose žodžio akcentinėse pozicijose ir tarmių prozodinėse sistemose.
- 5.2. Kaip vieną iš labiausiai diskutinių klausimų vis dar reikia vertinti aukštaičių patarmių vidurinės ir kirstinės priegaidės žymėjimą TFA ženklais. Studijoje teikiamame ženklų rinkinyje skirtumo tarp šių, daliai rytų aukštaičių būdingų, staigesniųjų alotonų nedaroma: rašomas cirkumflekso skaitmuo [2] prieš kirčiuotą skiemenį, o balsio ar dvibalsio / dvigarsio dėmenų kiekybės žymėjimu / nežymėjimu išreiškiamas skirtumas nuo pagrindinio cirkumflekso alotono.
 - 5.3. Žemaičių prozodinių vienetų transkripcija TFA ženklais pati sudėtingiausia, tai lemia ir žemaitiško kirčio atitraukimo, kirčio nukėlimo ypatybės, ir priegaidžių alotonų (ypač laužtinės priegaidės) prozodinių požymių savitumai. Tačiau TFA ženklų sistemoje esama galimybių juos visus ganėtinai tiksliai perteikti, pasitelkiant ne tik TFA sistemos prozodinių vienetų ženklus, bet ir kitus, pavyzdžiui, laužtinei priegaidėi žymėti siūlomas sprogstamojo glotalinio priebalsio rašmuo [ʔ].
 - 5.4. Ir aukštaičiams, ir žemaičiams būdinga tęstinė priegaidė transkripcijos atžvilgiu nėra problemiška, TFA ženklais transkribuojama žymint abiejų dėmenų pailgėjimą pusilgumo ženklais ir parenkant TFA balsių ženklus, kuo tiksliau atspindinčius pailgėjusių dėmenų kokybę.

* * *

Transkribuojant lietuvių kalbos tarmių garsus ir prozodinius vienetus, TFA sistema kai kuriais atvejais, pavyzdžiui, priegaidžių žymėsena, iš principo skiriasi nuo ankstesnės kopenhaginės fonetinės rašybos. Leidinyje teikiamas iš esmės naujas požiūris į lietuvių tarminę transkripciją – šis užrašymo būdas gal ir ne visada yra paprastesnis, tačiau universalesnis, pragmatiškesnis ir patogesnis dėl daugelio dalykų. Reikšmingiausia yra tai, kad TFA ženklų rinkinys yra taikomas beveik visoms pasaulio kalboms užrašyti, ir naudojant jį lietuvių kalbos transkripcija jau nebebūtų išimtis iš universalios sistemos. Be kitų dalykų, taip pat pabrėžtinai ir kintančios kalbos variantiškumo kompiuterinės analizės galimybės bei kalbos technologijų plėtra, daug spartesnė naudojantis TFA negu nacionaline transkripcijos sistema.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

- AAAt 2018 – Murinienė, Lina 2018: *Akmenės apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Aleknavičienė, Ona, Grumadienė, Laima, Gurskas, Albertas, Skirman-
tas, Petras, Strockis, Mindaugas, Tumasonis, Vladas 2005: *Lituanistinis
šriftas* Palemonas. Vilnius: Tautinių bendrijų namai.
- Aliūkaitė, Daiva, Bakšienė, Rima, Jaroslavienė, Jurgita, Judžentytė, Gin-
tarė, Leskauskaitė, Asta, Lubienė, Jūratė, Meiliūnaitė, Violeta, Pa-
kalniškienė, Dalia, Ragaišienė, Vilija, Rinkauskienė, Regina, Švam-
barytė-Valužienė, Janina, Urbanavičienė, Jolita, Vaišnienė, Daiva
2014: Punktų tinklo tankis geolingvistinės skirties *aukštaičiai : žemaičiai* požiūriu. – *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas*. Sud. Danguolė Mikulėnienė, Violeta Meiliūnaitė. Vilnius: Briedis, 129–196.
- Aliūkaitė, Daiva, Mikulėnienė, Danguolė 2014: Geolingvistika: ideologija,
teorija ir metodai. Pagrindinės sąvokos. – *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvis-
tinis ir sociolingvistinis tyrimas*. Sud. Danguolė Mikulėnienė, Violeta Meiliūnaitė.
Vilnius: Briedis, 29–47.
- Aliūkaitė, Daiva, Mikulėnienė, Danguolė 2014a: Geolektų ir regioninių dia-
lektų formavimosi ypatumai Lietuvoje. – *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvis-
tinis ir sociolingvistinis tyrimas*. Sud. Danguolė Mikulėnienė, Violeta Meiliūnaitė.
Vilnius: Briedis, 257–262.
- Ambrazevičius, Rytis, Leskauskaitė, Asta 2014: *Priebalsių akustinės ypatybės:
Palatalizacija ir balsingumas*. Kaunas: Technologija.
- AnAt 2020 – Rinkauskienė, Regina 2020: *Anykščių apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių
kalbos institutas.
- Andronovas, Aleksejus, Bakšienė, Rima 2018: Lingvistinis ruduo? Pastaba dėl
Vytauto Kardelio straipsnio „Trys klausimai dėl lietuvių kalbos prozodinės siste-
mos“: – *Lietuvių kalba* 12. Prieiga internete: [http://www.lietuviukalba.lt/index.php/
lietuviu-kalba/article/view/251/188](http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/251/188) (žiūrėta 2019 04 26).
- Atkočaitytė, Daiva 2002: *Pietų žemaičių raseiniškių prozodija ir vokalizmas*. Vilnius:
Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Atkočaitytė, Daiva, Rinkauskienė, Regina 2003: *Lietuvių kalbos tarmių foneti-
ka*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
- ATt 1999, 2001 – Markevičienė, Žaneta 1999, 2001: *Aukštaičių tarmių tekstai I–II*.
Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- AV 2016 – *Avoti vėl neizsikst. Latviešu valodas dialekti 21. gadsimtā*. Sast. Anna Stafec-
ka, Liene Markus-Narvila. Rīga: Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts,
2016.

- BA I 2013 – *Baltu valodu atlants / Baltų kalbų atlasas / Atlas of the Baltic languages. Leksika / Leksika / Lexis 1. Flora*. Sud. Anna Stafecka, Danguolė Mikulėnienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts, 2013.
- BA Pr 2009 – *Baltu valodu atlants (Prospekts) / Baltų kalbų atlasas (Prospektas) / Atlas of the Baltic Languages (A Prospect)*. Sud. Anna Stafecka, Danguolė Mikulėnienė. Rīga: Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2009.
- Babickienė, Zofija 2005: Balsio „a“ labializacija šiaurės žemaičių kretingiškių šnekose. – *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos 1*. Sud. Saulius Ambrazas, Laima Grumadienė, Danguolė Mikulėnienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 304–312.
- Babickienė, Zofija, Jasiūnaitė, Birutė, Pečeliūnaitė, Angelė, Bagužytė, Rūta 2007: *Centrinė šiaurės žemaičių kretingiškių tarmė*. Tarmės tekstai su komentarais ir žodyne. Vilnius: Baltos lankos.
- Bacevičiūtė, Rima 2002: Lietuvių kalbos kintamųjų garsų [ie], [uo] instrumentinė analizė. – *Kalbotyra* 51 (1), 5–17. Prieiga internete: <https://www.zurnalai.vu.lt/kalbotyra/article/view/23376/22612> (žiūrėta 2024 07 14).
- Bacevičiūtė, Rima 2004: *Šakių šnektos prozodija ir vokalizmas*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Bacevičiūtė, Rima 2009: Instrumentinio garsų tyrimo kryptys ir problemos lietuvių dialektologijoje. – *Respectus Philologicus* 16 (21) A, 202–215.
- Bacevičiūtė, Rima 2009a: Lietuvių kalbos garsynas Augusto Schleicherio „Litauische Grammatik“. – *Baltistica* 44 (2), 335–346.
- Bacevičiūtė, Rima 2010: Fonetikos ypatybių pateikimas lietuvių tarminiuose žodynuose. – *Baltu filologija* 19 (1/2), 5–14.
- Bakšienė, Rima 2016: *Vakarų aukštaičių kauniškių priegaidės: Marijampolės šnektą*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Bakšienė, Rima 2017: Lietuvių patarmių transkripcija TFA simboliais: vakarų aukštaičiai šiauliškiai. – *Acta Linguistica Lithuanica* 77, 237–254.
- Bakšienė, Rima 2018: Žemaičių patarmių transkripcija TFA simboliais: sudėtingesni atvejai. – *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos 5*. Sud. Rima Bakšienė, Nadežda Morozova. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 102–118.
- Bakšienė, Rima 2018a: Lietuvių tarmių transkripcija TFA simboliais: pietų aukštaičių ypatybių analizė. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti* 22 (1/2), 9–19.
- Bakšienė, Rima 2019: Dėl lietuvių tarmių priegaidžių žymėjimo TFA simboliais. – *Linguistica Lettica* 27, 7–26.
- Bakšienė, Rima 2021: Kauno rajono kalbinis variantiškumas – „Tarmyno“ modelio kūrimo pagrindas. – *Respectus Philologicus* 39 (44), 73–88. Prieiga internete: <https://www.zurnalai.vu.lt/respectus-philologicus/article/view/21920/23210> (žiūrėta 2024 07 15).
- Bakšienė, Rima 2022: Dar kartą dėl aukštaičių patarmių transkripcijos tarptautinės fonetinės abėcėlės rašmenimis (keletas tikslintinų atvejų). – *Acta Linguistica Lithuanica* 86, 165–183. Prieiga internete: <https://journals.lki.lt/actalinguisticallithuanica/article/view/2163/2282> (žiūrėta 2024 08 10).

- Bakšienė, Rima 2022a: *Vakarų aukštaičiai kauniškiai: arealai ir diferenciniai požymiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Bakšienė, Rima 2023: Keletas tikslintinių žemaičių patarnių transkripcijos TFA rašmenimis atvejų. – *Acta Linguistica Lithuanica* 88, 126–144. Prieiga internete: <https://journals.iki.lt/actalinguisticallithuanica/article/view/2242/2335> (žiūrėta 2024 08 09).
- Bakšienė, Rima, Čepaitienė, Agnė 2017: Tarptautinės fonetinės abėcėlės taikymo lietuvių tarmių garsams galimybės. – *Baltistica* 52 (1), 105–135.
- Bakšienė, Rima, Čepaitienė, Agnė 2017a: Lietuvių tarmių transkripcija: tradicija ir IPA. – *Linguistica Lettica* 25, 203–229.
- Bakšienė, Rima, Čepaitienė, Agnė 2024: Kazimiero Šaulio veikalas *Juodžiūnų tarmė* – pirmasis sistemingo TFA taikymo lietuvių tarmėms pavyzdys. – *Baltistica* 59 (1), 143–174.
- Bakšienė, Rima, Čepaitienė, Agnė, Jaroslaviėnė, Jurgita, Urbanaviėienė, Jolita 2023: Standard Lithuanian. – *Journal of the International Phonetic Association*, 1–31. Prieiga internete: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-the-international-phonetic-association/article/abs/standard-lithuanian/EC7F33EC51FCE-8F7142A63D99C38199D> (žiūrėta 2024 08 25).
- Bakšienė, Rima, Leskauskaitė, Asta 2021: [Rec.]: Vytautas Kardelis. *Arealinis tipologinis lietuvių tarmių kompleksiškas*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2018. – *Baltistica* 66 (1), 157–170. Prieiga internete: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/2425/2369> (žiūrėta 2024 10 15).
- Bakšienė, Rima, Vaišnienė, Daiva 2014: Klaipėdos krašto aukštaičiai XXI amžiuje: sociolingvistinė padėtis ir tarminė diferenciacija. – *Klaipėdos krašto aukštaičiai: tekstai ir kontekstai*. Sud. Rima Bakšienė, Daiva Vaišnienė. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 7–81.
- Balčiūnienė, Asta, Meiliūnaitė, Violeta, Rinkauskienė, Regina 2019: *Kupiškėnų, uteniškių ir panevėžiškių paribio šnektos XXI amžiuje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Baranovskij, Antonij 1898: *Zametki o litovskom jazyke i slovare*. Sankt-Peterburg: Otdelenije ruskogo jazyka i slovesnosti Imperatorskoj AN.
- Basbøll, Hans 2005: *The phonology of Danish*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Basbøll, Hans 2022: Danish stød in the light of Morae, the Weight Law and sonority (Strength): a personal view. – *Linguistic Preferences. Trends in Linguistics. Studies and Monographs*, vol. 358. Eds. Patrizia Noel Aziz Hanna, Laura Catharine Smith. Berlin: De Gruyter, 143–170. Prieiga internete: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110721461-006/html> (žiūrėta 2024 10 25).
- Bezenberger, Adalbert 1882: *Litauische Forschungen: Beiträge zur Kenntniss der Sprache und des Volkstumes der Litauer*. Göttingen: Verlag von Robert Peppmüller.
- Bukantis, Jonas 1979: Pietų žemaičių diftongoidai *i*, *u*^u (= bk. *ie*, *uo*) fonetinės ypatybės. – *Kalbotyra* 30 (1), 23–31.
- Bukantis, Jonas 1984: Prozininiai varniškių priegaidžių požymiai. – *Jaunųjų filologų darbai* 1. Red. Saulius Žukas. Vilnius: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, 11–22.

- Bukantis, Jonas 2001: Dėl šiaurinių klaipėdiškių „žadininkavimo“ ir balsio „a“ labializacijos. – *Tiltai*, priedas 5, 18–20.
- Cappeller, Carl 1904: *Kaip senėji Lėtvininkai gyveno*. Heidelberg: C. Winter.
- Crystal, David 2008: *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Malden: Blackwell Publishing.
- Čepaitienė, Agnė 2016: Kiekybinis diferencinių tarminių požymių tyrimas: rytų aukštaičių panevėžiškių ir širvintiškių atvejis. – *Acta Linguistica Lithuanica* 74, 143–174. Prieiga internete: <https://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/879/970> (žiūrėta 2024 07 02).
- Čepaitienė, Agnė 2018: *XXI a. pradžios aukštaičių patarmių kaita: gretinamasis geolingvistinis aspektas*. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Čepaitienė, Agnė 2018a: Tarminių ypatybių kaita Ramygalos apylinkėse. – *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos* 5. Sud. Rima Bakšienė, Nadežda Morozova. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 44–75.
- Čepaitienė, Agnė 2019: Pasvalio geolektas: tarminės ypatybės dialektometrijos požiūriu. – *Taikomoji kalbotyra* 12, 39–74. Prieiga internete: <https://www.zurnalai.vu.lt/taikomojikalbotyra/article/view/17232/16400> (žiūrėta 2024 08 25).
- Čepaitienė, Agnė 2020: Application of Dialectometric Methods in Research on Lithuanian Dialects. – *Lithuanian Dialectology Profiles: Problems and Findings*. Sud. Violeta Meiliūnaitė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 217–248.
- Čepaitienė, Agnė, Bakšienė, Rima 2020: A Quantitative Analysis of the Eastern Aukštaitian Subdialects of the Lithuanian Language. – *Scando-Slavica* 65, 144–180. Prieiga internete: <https://doi.org/10.1080/00806765.2020.1740108> (žiūrėta 2024 08 25).
- Čepaitienė, Agnė, Gudaitis, Aidis 2021: Rytų aukštaičių panevėžiškių diferencinio požymio kaita: geoeidvinis aspektas. – *Acta Linguistica Lithuanica* 84, 149–172. Prieiga internete: <https://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/2084/2192> (žiūrėta 2024 08 03).
- Čepaitienė, Agnė, Gudaitis, Aidis 2022: Petro Būtėno aprašytų XX a. pradžios okuojančių šnektų ribų rekonstrukcija. – *Kultūros studijos Panevėžyje. Petras Būtėnas*. Red. Lionė Lapinskienė. Panevėžys: Komunikacijos centras „Kalba. Knyga. Kūryba“, 59–77.
- Čepaitienė, Agnė, Mikulėnienė, Danguolė 2022: Tarmynas – *Lietuvos vietinių kalbos variantų duomenų bazės modelis*. Kolektyvinė mokslo studija. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: doi.org/10.35321/e-pub.40.tarmynas-geolingvistikos-portalas (žiūrėta 2024 10 25).
- Dabartinės lietuvių kalbos tarties žodynas*. Prieiga internete: <https://kalbu.vdu.lt/mokymosi-priemones/tarties/> (žiūrėta 2024 11 12).
- DkAt 2010 – Kardelis, Vytautas 2010: *Dūkšto apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- DkŽ 2002 – Labutis, Vitas 2002: *Daukšų krašto žodynas*. Vilnius: Alma littera.
- DLKG 1985 – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Red. Vytautas Ambrazas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1985.

- DLKG 1994 – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Red. Vytautas Ambrazas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994.
- DLKG 2005 – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. 4 patais. Red. Vytautas Ambrazas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005.
- DnŽ 1976 – Vitkauskas, Vytautas. *Šiaurės rytų dūnininkų šnektų žodynas*. Vilnius: Mokslo, 1976.
- Doritsch, Alexander 1911: *Beiträge zur litauischen Dialektologie*. Tilsit: O. Maude-rode.
- DrskŽ 1988 – Naktinienė, Gertrūda, Paulauskienė, Aldona, Vitkauskas, Vytautas 1988: *Druskininkų tarmės žodynas*. Vilnius: Mokslo.
- DsAt 2013 – Rinkauskienė, Regina 2013: *Dusetų apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- DvŠt 1997 – Mikulėnienė, Danguolė, Morkūnas, Kazys 1997: *Dieveniškų šnektos tekstai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- DvŽ 2005, 2010 – Mikulėnienė, Danguolė, Morkūnas, Kazys 2005, 2010: *Dieveniškų šnektos žodynas I–II*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Ekblom, Richard 1922: Manuel phonétique de la langue Lituanienne. – *Archives d'études orientales* 19. Stockholm: Norstedt.
- GAt 2008 – Bacevičiūtė, Rima, Sakalauskienė, Vilija 2008: *Griškabūdžio apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Geolingvistikos portalas*. Prieiga internete: <https://maps.lki.lt/> (žiūrėta 2024 09 10).
- Gerullis, Jurgis, Stang'as, Christianas 1933: *Lietuvių žvejų tarmė prūsiose*. Kaunas: Spindulys.
- Gerullis, Georg 1930: *Litauische Dialektstudien*. Leipzig: Markert & Petters Verlag.
- Geržotaitė, Laura 2012: Pietinės vakarų aukštaičių šiauliškių šnektos: geolingvistinis aspektas ir jo interpretacijos. – *Acta Linguistica Lithuanica* 67, 156–174.
- Geržotaitė, Laura 2016: *Lietuvos tarmių klasifikacijos tyrimas geolingvistiniu aspektu*. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Geržotaitė, Laura, Mikulėnienė, Danguolė 2014: Geolektų ir regiolektų formavimasis Lietuvoje: žemėlapis ir komentarai. – *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas*. Sud. Danguolė Mikulėnienė, Violeta Meiliūnaitė. Vilnius: Briedis, XIII žemėlapis ir komentaras (sp. įklija).
- Girdenis, Aleksas 1970: Ką turi dūnininkai vietoj literatūrinės kalbos *ie, uo?* – *Baltistica* 6 (2), 143–146.
- Girdenis, Aleksas 1971: Mažeikių tarmės fonologinės sistemos apžvalga. – *Baltistica* 7 (1), 21–31. Prieiga internete: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/1768/1681> (žiūrėta 2024 09 10).
- Girdenis, Aleksas 2000 [1967]: Mažeikių tarmės priegaidžių fonetinės ypatybės. – Girdenis, Aleksas. *Kalbotyros darbai* 1. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 76–88.
- Girdenis, Aleksas 2000 [1974]: Prozodinės priegaidžių ypatybės šiaurės žemaičių tarmėje. – Girdenis, Aleksas. *Kalbotyros darbai* 1. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 284–307.

- Girdenis, Aleksas 2001 [1996]: Energetinė šiaurės žemaičių tarmės priegaidžių fonetinės prigimties interpretacija. – Girdenis, Aleksas. *Kalbotoyros darbai* 3. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 243–256.
- Girdenis, Aleksas 2003: *Teoriniai lietuvių fonologijos pagrindai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Girdenis, Aleksas 2005: Kazimiero Jauniaus dialektologijos darbai: (transkripcija, klasifikacija, prozodija). – *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos* 1. Sud. Saulius Ambrazas, Laima Grumadienė, Danguolė Mikulėnienė. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 13–48.
- Girdenis, Aleksas 2008: *Žemaičių dzūkai*. Tekstai su komentarais. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Girdenis, Aleksas 2009: Vadinamųjų sutaptinių dvibalsių [ie, uo] garsinė ir fonologinė analizė. – *Baltistica* 44 (2), 213–242. Prieiga internete: <https://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/1313/1231> (žiūrėta 2024 07 08).
- Girdenis, Aleksas 2012: *Šiaurės žemaičių Skuodo zona*. Tekstai su komentarais. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Girdenis, Aleksas, Pabrėža, Juozas 2000 [1978]: Nauji šlekiavimo stebėjimai Žagarės apylinkėse. – Girdenis, Aleksas. *Kalbotoyros darbai* 2. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 117–120.
- Girdenis, Aleksas, Zinkevičius, Zigmąs 2000 [1966]: Dėl lietuvių kalbos tarmių klasifikacijos. – Girdenis, Aleksas. *Kalbotoyros darbai* 1: 1962–1974. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 44–55.
- GrAt 2021 – *Grinkiškio apylinkių tekstai*. Sud. Rūta Kazlauskaitė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2021.
- Grigorjevs, Juris 2013: Problems using the traditional acoustic cues for the phonological interpretation of vowels. – *Baltistica* 48 (2), 301–312.
- Grigorjevs, Juris, Jaroslavienė, Jurgita 2015: Comparative study of the qualitative features of the Lithuanian and Latvian monophthongs. – *Baltistica* 50 (1), 57–89.
- Grigorjevs, Juris, Jaroslavienė, Jurgita 2015a: Spectral structure and duration of the monophthongs in both contemporary Baltic languages. – *Linguistica Lettica* 23, 68–92.
- Grinaveckis, Vladas 1974: Apie Jonišio šnektos kirčio atitraukimą. – *Eksperimentinės fonetikos ir kalbos psichologijos koliakviumo medžiaga* 6, *Eksperimentinė ir praktinė fonetika*. Ats. red. Antanas Pakerys. Vilnius: Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas, 156–159.
- Grinaveckis, Vladas 1995: Mažosios Lietuvos tarmės. – *Lietuvininkų žodis*. Red. komis. pirm. Norbertas Vėlius. Kaunas: Litterae universitatis, 486–499.
- Hayes, Bruce 2011: *Vowel Chart with Sound Files*. Prieiga internete: <http://www.linguistics.ucla.edu/people/hayes/103/charts/VChart/> (žiūrėta 2017 05 24).
- Heeringa, Wilbert 2004: *Measuring Dialect Pronunciation Differences using Levenshtein Distance*. PhD thesis. The Netherlands: University of Groningen.
- HIPA 1999 – *Handbook of the International Phonetic Association: a guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Eds. Nolan, Esling. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

- IPA 1979 – International Phonetic Alphabet (revised to 1979). – *Journal of the International Phonetic Association* 8 (1–2). Supplement. JSTOR 44541414. Reprinted in MacMahon (2010).
- IPA 2020 – *International Phonetic Alphabet* (revised to 2020). Prieiga internete: https://www.internationalphoneticassociation.org/IPAcharts/IPA_chart_orig/pdfs/IPA_Kiel_2020_full.pdf (žiūrėta 2024 05 07).
- IPhA – *International Phonetic Association*. Prieiga internete: <https://www.internationalphoneticassociation.org/> (žiūrėta 2024 05 07).
- Jaroslaviėnė, Jurgita 2010: *Rytinių kauniškių Priėnų šnektos fonologija*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Jaroslaviėnė, Jurgita 2015: Lietuvių kalbos trumpųjų ir ilgųjų balsių kiekybės ir kokybės etalonai. – *Bendrinė kalba* 88, 1–17. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Html/88/Jaroslaviene_BK_88_straipsnis.pdf (žiūrėta 2024 08 16).
- Jaroslaviėnė, Jurgita 2017: Different IPA Equivalents for Some Lithuanian and Latvian Vowels. – *Acta Linguistica Lithuanica* 77, 196–218.
- Jaroslaviėnė, Jurgita, Grigorjevs, Juris, Urbanaviėienė, Jolita, Indriėėnė, Inese 2019: *Baltų kalbų garsynas XXI a. pradžioje: balsių ir garsų sėveikos instrumentinis tyrimas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: http://lki.lt/wp-content/uploads/2021/03/Baltu_kalbu_garsynas_XXI_a_pr._1_knyga_2019_v2.pdf (žiūrėta 2024 07 16).
- Jasiūnaitė, Birutė 1994: Tembrinė koreliacija uteniškių ir pietinių kretingiškių tarmėse. – *Baltistica* 27 (2), 68–76. Prieiga internete: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/213/172> (žiūrėta 2024 08 03).
- Jasiūnaitė, Birutė, Girdenis, Aleksas 1996: Trys rytų aukštaičių uteniškių fonologiniai balsių ilgumai. – *Baltistica* 31 (2), 181–199. Prieiga internete: <https://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/369/324> (žiūrėta 2024 10 04).
- Javnis' 1890 – Явнисъ, Казимир 1890: [Вилкомирскій уѣзд]. *Памятная книжка Ковенской губернии на 1891 годъ*. Ковна: Въ Типографіи Ковенскаго Губернскаго Правленія.
- Javnis' 1891 – Явнисъ, Казимир 1891: Б) Языкъ. [Ковенскій уѣзд]. *Памятная книжка Ковенской губернии на 1892 годъ*. Ковна: Въ Типографіи Ковенскаго Губернскаго Правленія, 105–110.
- Javnis' 1895 – Явнисъ, Казимир 1895: Б) Языкъ. [Шавельскій уѣзд]. *Памятная книжка Ковенской губернии на 1896 годъ*. Ковна: Въ Типографіи Ковенскаго Губернскаго Правленія, 143–144.
- Javnis' 1911 – Явнисъ, Казимир 1911: *Грамматика литовскаго языка*. С.-Петербургъ: Типографія И. Академіи Наукъ.
- JIPA – *Journal of the IPA*. Prieiga internete: <https://www.internationalphoneticassociation.org/content/journal-ipa> (žiūrėta 2017 01 30).
- Jonaitytė, Aldona 1959: Šakynos tarmės kirtis ir priegaidė. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 2, 109–130.
- Jonaitytė, Aldona 1960: Šakynos tarmės daiktavardžio kaityba. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 3, 91–111.

- Jonaitytė, Aldona 1960a: Šakynos tarmės žodžio galo vokalizmas. – *Lietuvos TSR MA darbai* 1 (8), A serija, 151–162.
- Jonaitytė, Aldona 1960b: Nauji duomenys apie Skaistgirio tarmės konsonantizmą. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 3, 79–86.
- Jonaitytė, Aldona 1964: Žemaitiškos morfologinės ypatybės Šakynos tarmėje. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 7, 165–177.
- Jonaitytė, Aldona 1967: Latvių kalbos poveikis palatvės vakarų aukštaičių šnektų gramatinei sandarai. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 9, 171–182.
- Jonaitytė, Aldona 1969: Palatvės vakarų aukštaičių šnektų būdvardis, skaitvardis, įvardis. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 11, 183–209.
- Jonaitytė, Aldona 1972: Palatvės vakarų aukštaičių nedėsningos fonetikos žodžiai ir jų kilmė. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 13, 31–41.
- Jones, Daniel 1949: *The principles of the International Phonetic Association: being a description of the International Phonetic Alphabet and the manner of using it, illustrated by texts in 51 languages*. London: International Phonetic Association.
- Jonikas, Petras 1939: *Pagramančio tarmė*. Kaunas: Spindulys.
- JŠPt 2001 – Bartkutė, Nerija, Dumčiūtė, Rasa, Kaikarytė, Aušra, Kazlauskaitė, Lina, Švambarytė, Janina 2001: *Joniškio šnektų pratimai ir tekstai*. Šiauliai: K. J. Vasiliausko įm.
- Jurkschat, Christoph 1898: *Litauische Märchen und Erzählungen*. Heidelberg: C. Winter.
- Kačiuškienė, Genovaitė 2006: *Šiaurės panevėžiškių tarmės fonologijos bruožai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Kaikarytė, Aušra 2010: *Joniškio šnektos daiktavardžio linksniaavimo sistema*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Kaikarytė, Aušra 2015: Skaistgirio šnektos ypatybės. – *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos* 3. Sud. Violeta Meiliūnaitė, Agnė Čepaitienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 50–173.
- Kardelis, Vytautas 2017: Trys klausimai dėl lietuvių kalbos prozodinės sistemos. – *Lietuvių kalba* 11. Prieiga internete: <https://www.zurnalai.vu.lt/lietuviu-kalba/article/view/22546/21798> (žiūrėta 2019 04 26).
- Kardelis, Vytautas 2018: *Arealinis tipologinis lietuvių tarmių kompleksiskumas. Aukštaičiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Kazlauskaitė, Rūta 2002: *Pašušvio šnektos fonologinė sistema: vokalizmas ir prozodija*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Kazlauskaitė, Rūta 2003: Fonemų /e/, /o/ ir /ie/, /uo/ atitikmenys nekirčiuotuose kamieno skiemenyse Pašušvio šnekteje. – *Kalbotyra* 52 (1), 71–80.
- Kazlauskaitė, Rūta 2005: Atitrauktinio kirčio priegaidės Pašušvio šnekteje. – *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos* 1. Sud. Saulius Ambrasas, Laima Grumadienė, Danguolė Mikulėnienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 313–324.
- Kazlauskaitė, Rūta 2008: Jonavos šnektos fonetinės ypatybės. – *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos* 2. Sud. Saulius Ambrasas, Danguolė Mikulėnienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 600–609.
- Kazlauskas, Jonas 1966: Fonologinė kirčio raidos baltų kalbose interpretacija. – *Baltistica* 2 (2), 119–132.

- Kazlauskas, Jonas 2000 [1968]: Dėl lietuvių kalbos kirčio ir priegaidės pobūdžio. – Jonas Kazlauskas. *Rinkiniai raštai* 1. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 5–9.
- Kazlauskienė, Asta 2014: *Lietuvių bendrinės kalbos kirčiavimo pagrindai*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Kazlauskienė, Asta 2018: *Bendrinės lietuvių kalbos fonetikos ir fonologijos pagrindai*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Kazlauskienė, Asta, Bakšienė, Rima 2021: Tarptautinė fonetinė abėcėlė lietuvių kalbai. – *Gimtoji kalba* 7, 3–6.
- Kazlauskienė, Asta, Boizou, Loic 2018: *Gretinamoji lietuvių ir prancūzų kalbų fonetika*. Vadovėlis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Prieiga internete: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/bee30ccb-95e6-42d5-86ba-8d83b390d-be5/content> (žiūrėta 2024 10 12).
- Kazlauskienė, Asta, Dereškevičiūtė, Sigita, Sabonytė Regina 2023: *Bendrinės lietuvių kalbos intonacija: frazės centras, ribos ir žymėjimas*. Kolektyvinė monografija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Prieiga internete: <https://ebooks.vdu.lt/eb/3160/bendrines-lietuviu-kalbos-intonacija-frazes-centras-ribos-ir-zymejimas/> (žiūrėta 2024 10 15).
- KKAt 2014 – Bakšienė, Rima, Vaišnienė, Daiva 2014: *Klaipėdos krašto aukštaičiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- KKŠt 2006 – Leskauskaitė, Asta 2006: *Kučių krašto šnektos tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Kliukienė, Regina 2011: *Šiaurės žemaičių tarmės konsonantizmas: akustinės ir audicinės ypatybės*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- KltŽ 2009 – Vilutytė, Angelė 2009: *Kaltanėnų šnektos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- KpŽ 2007–2013 – Vosylytė, Klementina 2007–2013: *Kupiškėnų žodynas I–IV*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Kristoffersen, Gjert 2007: *The phonology of Norwegian*. New York: Oxford University Press.
- Kuršaitis, Frydrichas 2013 [1876]: *Lietuvių kalbos gramatika. 1876*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- KzRŽ 2008, 2009 – Pupkis, Aldonas 2008, 2009: *Kazlų Rūdos šnektos žodynas I–II*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- LAt 2018 – Leskauskaitė, Asta 2018: *Leipalingio apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- LD 1966 – Zinkevičius, Zigmas 1966: *Lietuvių dialektologija*. Vilnius: Mintis.
- Leinonen, Therese, Çöltekin, Çağrı, Nerbonne, John 2016: Using Gabmap. – *Lingua* 178, 71–83.
- Leskauskaitė, Asta 2004: *Pietų aukštaičių vokalizmo ir prozodijos bruožai*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Leskauskaitė, Asta, Mikulėnienė, Danguolė 1998: Dėl priebalsių t', d' ir k', g' mišimo pietų aukštaičių ir rytų aukštaičių vilniškių tarmėse. – *Baltistica* 33 (1),

- 95–102. Prieiga internete: <https://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/526/481> (žiūrėta 2024 10 16).
- LG 1997 – *Lithuanian Grammar*. Ed. Vytautas Ambrazas. Vilnius: Baltos lankos, 1997.
- LKA I – *Lietuvių kalbos atlasas 1: Leksika*. Red. Kazys Morkūnas. Vilnius: Mokslas, 1977.
- LKA II – *Lietuvių kalbos atlasas 2: Fonetika*. Red. Kazys Morkūnas. Vilnius: Mokslas, 1982.
- LKA III – *Lietuvių kalbos atlasas 3: Morfologija*. Red. Kazys Morkūnas. Vilnius: Mokslas, 1991.
- LKA Pr 1956 – *Lietuvių kalbos atlaso medžiagos rinkimo programa*. II leidimas. Ats. red. Juozas Senkus. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1956.
- LKD 1994 – Zinkevičius, Zigmantas 1994: *Lietuvių kalbos dialektologija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- LKE 2008 – *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2008.
- LKT 1970 – *Lietuvių kalbos tarmės. Chrestomatija*. Red. Elena Grinaveckienė, Kazys Morkūnas. Vilnius: Mintis, 1970.
- LKTCh 2004 – *Lietuvių kalbos tarmių chrestomatija*. Sud. Rima Bacevičiūtė, Aldona Ivanauskienė, Asta Leskauskaitė, Edmundas Trumpa. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 2004.
- LKŽ I–XX – *Lietuvių kalbos žodynas*. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/lietuviu-kalbos-zodynas/> (žiūrėta 2024 07 14).
- LKŽ Pr 1996 – Vitkauskas, Vytautas 1996: *Gyvosios kalbos faktų „Lietuvių kalbos žodynui“ rinkimo programa*. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
- LLŠt 2021 – Leskauskaitė, Asta 2021: *Lenkijos lietuvių šnektų tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- LŠt 2013 – Jaroslaviėnė, Jurgita, Tuomienė, Nijolė 2013: *Lazūnų šnektos tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- LVG 2013 – Auziņa, Ilze, Brenķe, Ieva, Grigorjevs, Juris, Indričāne, Inese, Ivulāne, Baiba, Kalnača, Andra, Lauze, Linda, Lokmane, Ilze, Markus, Dace, Nītiņa, Daina, Smiltnece, Gunta, Valkovska, Baiba, Vulāne, Anna 2013: *Latviešu valodas gramatika*. Rīga: Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts.
- LzŽ 1985 – Petrauskas, Jonas, Vidugiris, Aloyzas 1985: *Lazūnų tarmės žodynas*. Vilnius: Mokslas.
- Mačiulis, Algimantas (aut.). Algirdas Žebrauskas. – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga internete: <https://www.vle.lt/straipsnis/algirdas-zebrauskas/> (žiūrėta 2024 07 14).
- Markevičienė, Žaneta 2010: Ašašnikų ir Kabelių šnektų fonetikos ypatumai: dabartinė padėtis. – *Žmogus ir žodis* 1, 48–51. Prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367171225491/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content> (žiūrėta 2024 07 10).
- MAt 2006 – Kardelis, Vytautas 2006: *Mielagėnų apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Matthews, Peter, Hugoe 2007: *The concise Oxford dictionary of linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Mikalauskaitė, Elžbieta 1975: *Lietuvių kalbos fonetikos darbai*. Vilnius: Mokslas.

- Mikulėnienė, Danguolė 2014: Geolingvistikos raida Lietuvoje. – *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas*. Sud. Danguolė Mikulėnienė, Violeta Meiliūnaitė. Vilnius: Briedis, 81–104.
- Mikulėnienė, Danguolė 2018: Multimodalusis tarmėtyros modelis: vietinės lenkų kalbos variantiškumo Lietuvoje tyrimo galimybės. – *Lietuvos lenkų tarmės*, 1–12. Prieiga internete: http://www.lenkutarmes.flf.vu.lt/files/mikuleniene_%20tarmetyros_modelis.pdf (žiūrėta 2024 04 25).
- Mikulėnienė, Danguolė 2020: New Trends in Lithuanian Dialectology: Multifunctional Research Model. – *Acta Linguistica Lithuanica* 82, 11–33. Prieiga internete: <https://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/1022/1397> (žiūrėta 2024 08 23).
- Mikulėnienė, Danguolė 2021: *Lietuvių kalbos instituto istorija 1: lietuvių kalbos ir kalbotyros institucionalizacija*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Mikulėnienė, Danguolė, Čepaitienė, Agnė 2021: *Tarmyno punkto samprata*. – *Baltistica* 56 (1), 81–106. Prieiga internete: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/2423/2365> (žiūrėta 2024 07 04).
- Mikulėnienė, Danguolė, Čepaitienė, Agnė, Bakšienė, Rima, Geržotaitė, Laura, Kardelytė-Grinevičienė, Daiva, Leskauskaitė, Asta, Meiliūnaitė, Violeta, Vyniautaitė, Simona 2019: *Dialektometrinis tradicinių lietuvių tarmių klasifikacijos pjūvis: žvalgomasis tyrimas*. Kolektyvinė mokslo studija. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Morkūnas, Kazys 2000: Jurgio Gerulio kursai tarmėms tirti. – *Archivum Lithuanicum* 2, 283–290.
- MŠt 2009 – Leskauskaitė, Asta 2009: *Marcinkonių šnektos tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Murinienė, Lina 2007: *Rytinių šiaurės žemaičių fonologija: vokalizmas ir prozodija*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Nerbonne, John, Colen, Rinke, Gooskens, Charlotte, Kleiweg, Peter, Leinonen, Therese 2011: Gabmap – A Web Application for Dialectology. – *Dialectologia*. Special Issue II, 65–89.
- Pakerys, Antanas 1982: *Lietuvių bendrinės kalbos prozodija*. Vilnius: Mokslas.
- Pakerys, Antanas 2003: *Lietuvių bendrinės kalbos fonetika*. Vilnius: Enciklopedija.
- PHWL – *The Phonology Of The World's Languages*. Oxford: Oxford University Press. Prieiga internete: <https://global.oup.com/academic/content/series/p/the-phonology-of-the-worlds-languages-pwl/?cc=lt&lang=en> (žiūrėta 2024 07 06).
- PpaŽ 2016 – Leskauskaitė, Asta, Ragaišienė, Vilija 2016: *Pietinių pietų aukštaičių šnektų žodynas 1: A–M*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- PŽRt 2020 – Judžentytė-Šinkūnienė, Gintarė, Marčišauskaitė, Vida 2020: *Pietų žemaičiai raseiniškiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- PŽVt 2017 – Judžentytė-Šinkūnienė, Gintarė, Marčišauskaitė, Vida 2017: *Pietų žemaičiai varniškiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- RAAt 2013 – Markevičienė, Žaneta, Markevičius, Aurimas, Salienė, Vilija 2013: *Rytų aukštaičiai anykštėnai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

- RAKt 2010 – Balčiūnienė, Asta, Varnauskaitė, Kristina, Leskauskaitė, Asta 2010: *Rytų aukštaičiai kupiškėnai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- RAPt 2014 – Meiliūnaitė, Violeta, Marcišauskaitė, Vida 2014: *Rytų aukštaičiai panevėžiškiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- RAUt 2010 – Rinkauskienė, Regina, Bacevičiūtė, Rima, Salienė, Vilija 2010: *Rytų aukštaičiai uteniškiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- RAVt 2010 – Kardelis, Vytautas, Kardelytė-Grinevičienė, Daiva 2010: *Rytų aukštaičiai vilniškiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Remenytė, Irena 1990: Sedos šnektos monoftongų kiekybė ir priegaidės (sociolinguistinis aspektas). – *Kalbotyra*, 41 (1), 60–78.
- Remenytė, Irena 1994: Priegaidžių raidos tendencijos centrinėje šiaurės žemaičių tarmėje. – *Baltistica*, 27 (2), 61–67.
- RŠt 2008 – Tuomienė, Nijolė 2008: *Ramaškonių šnektos tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Sabonytė, Regina 2022: *Būdingieji bendrinės lietuvių kalbos intonacijos modeliai*. Daktaro disertacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Salys, Antanas 1992 [1946]: *Lietuvių kalbos tarmės*. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija.
- Schleicher 2008 [1856] – *Lituanistinis Augusto Schleicherio palikimas = Das lituanistische Erbe August Schleichers*. Sud. Ilja Lemeškin, Jolanta Zabarskaitė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. [Schleicher, August. *Handbuch der litauischen Sprache / von August Schleicher*. [Bd.] 1: *Litauische Grammatik*. Prag: J. G. Calve'sche Verlagsbuchhandlung, 1856].
- Skirmantas, Petras, Girdenis, Aleksas 2001 [1998]: Naujesni tarmių fonetinės transkripcijos rašmenys. – Girdenis, Aleksas. *Kalbotyros darbai* 3. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 335–351.
- Specht, Franz 1920: *Litauische Mundarten gesammelt von A. Baranowski 1. Texte*. Leipzig: Verlag von K. F. Koehler.
- Specht, Franz 1922: *Litauische Mundarten gesammelt von A. Baranowski 2. Grammatische Einleitung mit lexikalischen Anhang*. Leipzig: Verlag von K. F. Koehler.
- SŠt 2016 – Leskauskaitė, Asta 2016: *Seirijų šnektos tekstai*. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas.
- Stundžia, Bonifacas 1990: (rec.) Šaulys K. Juodžiūnų tarmė. Tyrimas. I. Šaknys ir galūnės. Rankraštis, atšviestas Adelaidės Pensininkų Klubo 1988 m. XII, 521 p. – *Baltistica* 26 (2), 191–192. Prieiga internete: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/viewFile/2084/1992> (žiūrėta 2024 10 13).
- Stundžia, Bonifacas 1990a: Unikalus veikalas. – *Pergalė* 4, 186.
- Stundžia, Bonifacas 1991: (anot.) Kazimieras Šaulys, Juodžiūnų tarmė, Adelaidė, 1988. – *Gimtoji kalba* 4, 26.
- Stundžia, Bonifacas 2007: Kuklaus kupiškėno didelis gyvenimas. – *Kupiškis. Kupiškėnai pasaulyje* 5, 86–88.
- Stundžia, Bonifacas 2008: Kazimieras Šaulys – unikalus kupiškėnų tarmės tyrėjas. – *Gimtoji kalba* 1, 20–23.
- Stundžia, Bonifacas 2013: Didysis Mažosios Lietuvos lituanistas ir jo gramatika. – Kuršaitis, Frydrichas. *Lietuvių kalbos gramatika. 1876*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 9–21.

- Stundžienė, Bronė 1993: Smulkioji tautosaka Kazimiero Šaulio veikale „Juodžiūnų tarmė“. – *Tautosakos darbai* II (IX), 157–196.
- Svecevičius, Bronius 1960: Lietuvių ir anglų kalbų balsių lyginimo klausimu. – *Mokslų darbai: Užsienio kalbos* 9. Vilnius: Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas, 29–48.
- ŠAt 2020 – Leskauskaitė, Asta 2020: *Švendubrės apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Šaulys, Kazimieras 1988: *Juodžiūnų tarmė. Tyrimas: I. Šaknys ir galūnės*. Rankraštis, atšviestas Adelaidės Pensininkų klubo.
- ŠPt 2005 – Kazlauskaitė, Rūta 2005: *Šiauliškių patarmės pietinių šnektų tekstai ir komentariai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- ŠŠt 2006 – Bacevičiūtė, Rima 2006: *Šakių šnektos tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Št 2009 – Markevičienė, Žaneta, Markevičius, Valdimantas, Markevičius, Aurimas 2009: *Širvintiškių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Švageris, Evaldas 2015: *Lietuvių ir latvių tarmių monoftongų priegaidžių akustiniai požymiai: lyginamoji analizė*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Švageris, Evaldas 2022: *Eksperimentinė fonetika*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- ŠvŠt 2005 – Judeikienė, Adelė 2005: *Švėkšnos šnektos tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- ŠŽKt 2020 – Lubienė, Jūratė, Leskauskaitė, Asta 2020: *Šiaurės žemaičiai kretingiškiei*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- ŠŽTt 2013 – Pabrėža, Juozas, Marčišauskaitė, Vida, Leskauskaitė, Asta 2013: *Šiaurės žemaičiai telšiškiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- TAt 2023 – Meiliūnaitė, Violeta 2023: *Taujėnų apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- TFA terminai 2024 – *Tarptautinės fonetinės abėcėlės (TFA) terminų lietuviškų atitikmenų sąrašas*. Prieiga internete: <https://www.vlkk.lt/aktualiausiasios-temos/tartis-ir-kirciavimas/tfa-ipa-terminai> (žiūrėta 2024 10 08).
- Trask, R. Larry 2006: *A Dictionary of Phonetics and Phonology*. London, New York: Routledge.
- Trumpa, Edmundas 2008: *Pelesos šnektos balsinės fonemos ir jų variantai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- TŠT 1996 – Girdenis, Aleksas 1996: *Taip šneka tirkšliškiai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Urbanavičienė, Jolita 2010: *Svirkių šnektos fonologinė sistema: vokalizmas ir prozodija*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Urbanavičienė, Jolita 2019: Palatalization of consonants in Standard Lithuanian from the viewpoint of acoustic phonetics. – *Buletin științific, seria A, Fascicula Filologie = Scientific Bulletin, A Series, Philology Fascicle*, vol. 28, iss. 1, 103–118.
- Urbanavičienė, Jolita, Indričāne, Inese 2015: Lietuvių ir latvių kalbų trunkieji priebalsiai: lokuso lygčių rezultatai. – *Baltistica* 50 (2), 261–293.
- Urbanavičienė, Jolita, Indričāne, Inese 2016: Lietuvių ir latvių kalbų uždaromos priebalsiai: sprogimo fazės trukmė ir FFT spektrai. – *Žmogus ir žodis / Didaktinė lingvistika* 18 (1), 46–79.

- Urbanavičienė, Jolita, Indričėnė, Inese 2016a: Dabartinių baltų kalbų pučiamieji priebalsiai ir afrikatos: akustinių požymių lyginamoji analizė. – *Acta Linguistica Lithuanica* 75, 144–175. Prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2016~1496588612269/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content> (žiūrėta 2024 10 09).
- Urbanavičienė, Jolita, Indričėnė, Inese, Jaroslaviėnė, Jurgita, Grigorjevs, Juris 2019: *Baltų kalbų garsynas XXI a. pradžioje: priebalsių instrumentinis tyrimas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: http://lki.lt/wp-content/uploads/2021/03/Baltu_kalbu_garsynas_XXI_a_pr_2_knyga_2019_v2.pdf (žiūrėta 2024 05 12).
- Urbanavičienė, Jolita, Tapertė, Jana 2023: *Lietuvių ir latvių kalbų sonantų lyginamasis akustinis ir perceptyvus tyrimas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <https://lki.lt/baltu-garsynas-3-knyga-kolektyvine-monografija-2023/> (žiūrėta 2024 10 10).
- Vaičiūtė, Ingrida 1991: Kalbininkas Kazimieras Šaulys. – *Gimtoji kalba* 9, 20–23.
- VAKKKA 2005 – Bacevičiūtė, Rima, Mikulėnienė, Danguolė, Saliėnė, Vilija 2005: *Vakarų aukštaičiai kauniškiai ir klaiėėdos krašto aukštaičiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- VAŠt 2007 – Kazlauskaitė, Rūta, Lapinskienė, Lionė, Bacevičiūtė, Rima 2007: *Vakarų aukštaičiai šiauliškiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- VAt 2021 – Bakšienė, Rima 2021: *Vištyčio apylinkių tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- VdŽ 2014 – Markevičienė, Žaneta, Markevičius, Aurimas 2014: *Vidiškių šnektos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Vyniautaitė, Simona 2020: Plungės geolektas regresyvinės balsių *i, u* asimiliacijos požiūriu. – *Lietuvių kalba* 14, 1–19. Prieiga internete: <http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/298> (žiūrėta 2024 10 10).
- Vyniautaitė, Simona 2021: *Tarminio požymio statika ir dinamika: žemaičių regresyvinės balsių asimiliacijos atvejis*. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- VLKK k-25 – *Rekomendacija dėl tarptautinės fonetinės abėcėlės pritaikymo bendrinės lietuvių kalbos garsiniams vienėtams žymėti*. Prieiga internete: <http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/protokoliniai-nutarimai/rekomendacija-del-tarptautines-fonetines-abeceles-pritaikymo-bendrines-lietuviu-kalbos-garsiniams-vienetams-zymeti> (žiūrėta 2024 10 11).
- VTG 2021 – *Visos tarmės gražiausios*. Sud. Danguolė Mikulėnienė, Vilija Ragaišienė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2021.
- VŽt 2006 – Bukantis, Jonas, Leskauskaitė, Asta, Saliėnė, Vilija 2006: *Vakarų žemaičiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- XXILT 2014 – *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas*. Sud. Danguolė Mikulėnienė, Violeta Meiliūnaitė. Vilnius: Briedis, 2014.
- Zinkevičius, Zigmas 1966: *Lietuvių dialektologija*. Vilnius: Mintis.
- Zinkevičius, Zigmas 1969: Apie lietuvių kalbos tarmių skirstymą. – *Lietuvos TSR mokslų akademijos darbai. A serija* 3 (31). Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 365–380.

- Zinkevičius, Zigmas 1984: *Lietuvių kalbos kilmė*. Vilnius: Mokslas.
- Zinkevičius, Zigmas 1994: *Lietuvių kalbos dialektologija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Zinkevičius, Zigmas 1997: Dėl rytų aukštaičių tarmės skirstymo. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 38, 237–241.
- ZnŽ 2003–2006 – Bacevičiūtė, Rima, Petrokienė, Ritutė, Sakalauskienė, Vilija, Vosyltė, Klementina 2003–2006: *Zanavykų šnektos žodynas I–III*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Zšt 2005 – Vidugiris, Aloyzas, Mikulėnienė, Danguolė 2005: *Zietelos šnektos tekstai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- ZtŽ 1998 – Vidugiris, Aloyzas 1998: *Zietelos šnektos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- ŽmŽ 2014, 2015 – Vanagienė, Birutė 2014, 2015: *Šiaurės vakarų žemaičių žodynas I–II*. Red. Danguolė Mikulėnienė, Juozas Pabrėža. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

INTERNATIONAL PHONETIC ALPHABET CHARACTERS IN LITHUANIAN DIALECTOLOGY

Summary

Introduction. Developed by the International Phonetic Association in 1886, the International Phonetic Alphabet (IPA) is a universal system for transcribing the speech sounds of all global languages. However, changes in transcription characters used by individual countries and the expansion of linguistic research (particularly experimental phonetics) resulted in numerous national systems which are considerably different to the original or later versions of the IPA.

For the last century, researchers in Lithuania have been following the tradition of Georg Gerullis who adapted the International Phonetic Alphabet approved by the International Phonetic Association at the 1925 Copenhagen Conference for representing Lithuanian sounds. Published in Gerullis' 1930 dialectological study *Litauische Dialektstudien* (Lithuanian Dialect Studies), the system is often referred to as the *Copenhagen transcription* in Lithuania and continues to be used by both dialectologists and standard language experts.

There have been other attempts to adapt versions of the IPA for the Lithuanian language. The first of these came in 1922 when the Swedish linguist Richard Ekblom overviewed the principles of Lithuanian phonetics in a textbook. Traces of Ekblom's alphabet can be found in some of the later studies, notably the 1988 manuscript of *Juodžiūnų tarmė* (The Dialect of Juodžiūnai) by Kazimieras Šaulys. This was the first instance the IPA (in the version available at the time) was used to systematically profile the Eastern Aukštaitian subdialect of Kupiškis. With even more fundamental research available since the start of this century, the position of Lithuanian sounds within the IPA classification has been further clarified, solidifying the use of these phonemes and related terminology.

The early 21st century marks the start of a more systematic application of the IPA in Lithuanian dialectology. A shift in theoretical and methodological approaches within dialectological research (emergence of the multimodal (multifunctional) model) also brought with it changes in how local linguistic variants were viewed. The availability of new tools for accumulating and analysing dialectal data (computer programmes based on quantitative methods) increased demand for the IPA which is why its application in researching all Lithuanian subdialects occurred around the same time. IPA-transcribed dialectal texts are

regularly published and explained in Tarmynas, the database of Lithuania's local variants (see *Geolinguistikos portalas* (Geolinguistic Portal)).

Amongst other recent developments in the area are the official set of IPA characters for Standard Lithuanian (see VLKK k-25), with some recommendations useful for transcribing dialectal sounds, and the list of officially approved IPA terms in Lithuanian published on the website of the State Commission of the Lithuanian Language (VLKK), (see TFA terminai 2024 (Terms of TFA 2024)). This latest experience necessitates a fresh look at the possibilities of IPA application in Lithuanian dialectology, focusing on new aspects and clarifying others, while also providing a comprehensive set of proposed IPA symbols in one scientific publication and illustrating this transcription with further examples (words and, significantly, coherent texts lacking in earlier studies) from all Lithuanian subdialects.

Research aim, materials and methodology. The aim of this study is to thoroughly analyse the possibilities of the latest IPA character set for transcribing Lithuanian sounds.

In order to illustrate all variants of dialectal sounds and provide their closest IPA equivalents, a wide range of research materials were analysed. An overview of major dialectological studies and the transcription characters they relied on is provided (see Chapter 1), including the materials from some of the experimental research the results of which were used to identify the IPA equivalents of Lithuanian dialectal sounds (see Chapter 2). A set of 173 IPA-transcribed supporting words from 25 check points of the Atlas of the Lithuanian Language (*Lietuvių kalbos atlasas*, LKA) (see Appendix 2) is also provided, alongside a number of coherent texts – 15 audio recordings of the fable *The North Wind and the Sun* read by the native speakers of each subdialect (see Appendix 3) plus 50 samples of spontaneous speech collected from 33 LKA points (see Appendix 4). The network of LKA points used during the study covers all Lithuanian subdialects. For the purpose of consistency and symmetry, the selected residential points are located between the isoglosses crossing the main subdialectal areas and represent linguistically different territories (see Fig.1)

For the set of supporting words, two LKA points were chosen from each of the larger subdialects: Northern Žemaitian of Kretinga (ŠŽK) and Telšiai (ŠŽT); Southern Žemaitian of Raseiniai (PŽR) and Varniai (PŽV); Western Aukštaitian of Šiauliai (VAŠ) and Kaunas (VAK); Eastern Aukštaitian of Panevėžys (RAP), Anykščiai (RAA), Utena (RAU), and Vilnius (RAV); and Southern Aukštaitian (PA). One LKA point was chosen from Western Žemaitian (VŽ), Eastern Aukštaitian of Širvintos (RAŠ) and Kupiškis (RAK) each.

The words and (or) texts transcribed in all subdialects illustrate traditional Lithuanian dialects and changes in local variants. The LKA check points are also used to analyse specific cases from individual subdialects (see sections 3.1.4 and 3.2.4), focusing only on the phonetic or prosodic items which are more challenging to represent with IPA characters. The main distinctive features or characteristics shared by all subdialects are not within the scope of this research as they are illustrated in the set of supporting words and referenced literature.

The list of 173 IPA-transcribed words provided in this study illustrates the *chrestomathic standard* of Lithuanian dialects, i.e. the distinctive and more significant features (vocalism, consonantism, prosody) of Lithuanian (sub)dialects as outlined in the traditional dialect classification developed in 1966 by Aleksas Girdenis and Zigmas Zinkevičius. The transcription of these words is based on written subdialect profiles from *chrestomathic standard* sources, while audio recordings captured the speech of informants reading the *The North Wind and the Sun* in their native subdialect. The fable is routinely used for illustrations of the IPA from different world languages and published in the Journal of the International Phonetic Association (JIPA).

The texts of spontaneous speech transcribed in IPA from sound recordings reflect the variability of dialectal features, the multi-layered nature of dialectal areas and certain horizontal and vertical changes affecting dialectal variants today. All transcribed stories (around 300 words each) were collected from older and younger generations, with very few samples obtained from middle-aged informants.

The methodology applied during this research mainly involves analysis of literature sources, empirical listening to recordings, and profiling.

Newness and relevance of research. This is the first study to systematically and thoroughly overview the tradition of Lithuanian dialect transcription. Based on previous research and with dialect variability in mind, a set of the latest-version IPA symbols is proposed, supplemented by a large number of examples of traditional dialect speech and altered local language variants transcribed in IPA. Due to the complexities of Lithuanian dialects the subject of this study is likely to be revisited in the future, but even at this stage the research material can be used for quantitative (computer-aided analysis of linguistic data) and comparative (several languages) studies, or for developing automatic language recognition tools. The study's results can also be useful to translators, actors, speech pathologists, individuals learning foreign languages, etc.

Results and conclusions. The multi-aspect analysis of IPA application in transcribing Lithuanian dialects confirms the possibilities of this universal alphabet to represent the sound elements of both Lithuania's relatively homogenous traditional dialects and the new multi-layered dialectal derivations.

The main conclusions are as follows:

1. The overview of Lithuania's dialect transcription history shows that the principles of the so-called Copenhagen transcription developed by Gerullis in 1930 are followed in most major dialectological works published between the early 20th and early 21st centuries. However, the analysis also showed inconsistencies, particularly during the second half of the 20th century, due to the lack of types in post-war printers, variations in transcription rules and types of dialectal works being published. Although the advent of computer-aided compilations facilitated a more consistent application of the Copenhagen transcription across the dialectological publications of the early 21st century, it cannot be considered a standard benchmark system from time or content perspective.
2. The comparative-descriptive analysis of Šaulys' *Juodžiūny tarmė* and the current IPA set proposed for Lithuanian dialects confirms the consistency, completeness and accuracy of IPA transcription in Šaulys' publication which is the first study in Lithuanian dialectology to systemically apply the IPA for representing the sound units of the Kupiškis subdialect. Šaulys' consistent and differential choice of transcription characters could aid the future efforts to clarify the existing IPA set proposed for Lithuanian dialects.
3. The verification of how suitable the IPA system is for transcribing the sounds of Lithuanian dialects was conducted using an illustrative set of words and coherent texts collected at check points within all subdialects. This analysis shows that IPA transcription can be used effectively for representing the **vocalism** of both Aukštaitian and Žemaitian variants. Despite the diversity and abundance of phonemes (and their variants) in all subdialects, most of them have sufficiently accurate IPA equivalents and can be transcribed without diacritics, with only a few symbols used to indicate additional qualitative vowel features.
4. A number of challenges remain when transcribing some Aukštaitian and Žemaitian sounds with IPA. These cases will require further analysis and are all linked to strong reduction of vocalism: the reduced vowels of North Eastern Aukštaitian of Panevėžys; the short *a* and *u*, *i* and *e* amalgamated into one back or front vowel respectively in the area of South Eastern Aukštaitian of Panevėžys; the reduction of non-accented and (or) circumflex diphthongs *au*, *ai*, and *ei* of Eastern Aukštaitian of Širvintos; and the reduction of end vowels in Northern Žemaitian subdialects.
5. The **consonantism** of Aukštaitian and Žemaitian variants can be represented in IPA characters most accurately and relatively easily, as the transcription of these sounds is largely the same as in Standard Lithuanian. Special characters are mostly selected to represent the more unique sounds of Aukštaitian subdialects or when transcription is particularly detailed.

6. Requiring more discussion with regards to IPA transcription are the fricative consonants š, ž and their variants occurring mostly in the Eastern Aukštaitian subdialects due to palatalization/depalatalization, the impact of Slavic languages and other factors.
7. **Prosodic units**, particularly the dialectal features of pitch accent, are the most challenging to transcribe using the IPA. Lack of direct IPA equivalents for the Lithuanian pitch accent represented by prosodic feature sets means that systematicity is the main criteria for transcription. All Aukštaitian and Žemaitian allotones of pitch accent should follow the same transcription rules in the proposed IPA set for dialects as the official set of IPA symbols used for Standard Lithuanian ([¹] (acute) and [²] (circumflex)). It must be noted however that a large number of pitch accent allotones cannot be transcribed using this two-digit system. Any qualitative or quantitative characteristics driven by pitch accent are at least partially represented by supplementary diacritics of length or half length as well as the respective characters of vowel quality.
8. Transcription of the Aukštaitian middle and abbreviated pitch accent in IPA characters remains one of the most debated questions. The set of characters provided in this study does not distinguish between these sharper allotones found in parts of Eastern Aukštaitian subdialects. The circumflex digit [²] is provided before the stressed syllable, while the difference from the main circumflex allotone is shown by the marking/non-marking of the vowel's quality or diphthong segments.
9. Žemaitian prosodic units are the most difficult to transcribe in IPA symbols due to stress retraction or its placement further along as well as the unique nature of pitch accent allotones (particularly the broken pitch accent) that characterise this dialect. However, the IPA system does provide opportunities to represent them all quite accurately, using the symbols of IPA prosodic units alongside others (e.g. the plosive glottal consonant symbol [ʔ] to mark the broken pitch accent).

In some cases, e.g. in prosody, proposed IPA marking would be considerably different to the earlier Copenhagen transcription. This publication offers a fundamentally new approach to Lithuanian dialect transcription. This new method may not always be simpler, but is more universal, pragmatic and convenient, particularly when analysing linguistic variation using computer programmes or developing language technologies.

PRIEDAI

1 priedas. Kopenhaginės transkripcijos ir lietuvių tar-
mėms siūlomų TFA ženklų atitikmenys (su TFA ženklo
numeriais ir unikodais)

Kopenhaginė transkripcija ¹³⁰	TFA	TFA numeris	Unikodas
Balsiai			
[a]	[ɑ]	305	0251
[ɑ̃]	[ɔ̃]	313	0252
[α]	[ɐ]	324	0250
[e]	[ɛ]	303	025B
[æ]	[æ̃]	325	00E6
[ɛ]	[ɜ]	326	025C
[ɔ]	[ə]	322	0259
[ɛ̃]	[ẽ]	302	0065
[ɛ̃]	[ɛ̃]	302 + 430	0065 + 031E
[ɛ̃]	[ɔ̃]	397	0258
[ɛ̃]	[ɔ̃]	397 + 430	0258 + 031E
[ĩ]	[i:]	301 + 503	0069 + 02D0
[i.]	[i·]	301 + 504	0069 + 02D1
[i]	[i]	319	026A
[i], [ɪ]	[ɪ]	319 + 430	026A + 031E
[ɪ]	[ɪ]	319 + 414	026A + 0320
[ɪ]	[i]	317	0268
[i]	[ɪ]	319 + 432	026A + 032F
[o]	[o]	307	006F
[o]	[o]	307 + 430	006F + 031E
[ɔ]	[ɔ]	306	0254
[u]	[u:]	308 + 503	0075 + 02D0

¹³⁰ Parengta remiantis bendrinės kalbos transkripcijos TFA rašmenimis rekomendacija (žr. VLKK k-25). Priebalsių pateikiami tik nuo bendrinės kalbos besiskiriantys rašmenys. Pasviruoju brūkšniu atskirti galimi transkripcijos variantai. Jei reikiamas rašmuo yra surenkamas iš pagrindinio ženklo ir diakritiko, nurodyti jų abiejų kodai.

Kopenhaginė transkripcija	TFA	TFA numeris	Unikodas
[u.]	[uː]	308 + 504	0075 + 02D1
[u]	[u]	321	028A
[u], [v]	[v]	321 + 430	028A + 031E
[u]	[v]	321 + 432	028A + 032F
Kintamieji balsiai ir diftongoidai			
[ie]	[iɛ]	301 + 303	0069 + 025B
[iː]	[iɛ̃]	301 + 303 + 505	0069 + 025B + 0306
[e]	[iɛ̃]	301 + 505 + 303	0069 + 0306 + 025B
[ẽ]	[iɛ̃]	301 + 505 + 302 + 430	0069 + 0306 + 0065 + 031E
[ei]	[ɛi]	302 + 430 + 319	0065 + 031E + 026A
[iːi]	[iḱi]	301 + 503 + 301 + 505 + 432	0069 + 02D0 + 0069 + 0306 + 032F
[iːi]	[iḱi]	301 + 504 + 301 + 505 + 432	0069 + 02D1 + 0069 + 0306 + 032F
[uo]	[uɔ]	308 + 306	0075 + 0254
[uː]	[uɔ̃]	308 + 306 + 505	0075 + 0254 + 0306
[uːo]	[uɔ̃]	308 + 505 + 306	0075 + 0306 + 0254
[uːõ]	[uɔ̃]	308 + 505 + 307 + 430	0075 + 0306 + 006F + 031E
[ou]	[ɔu]	307 + 430 + 321	006F + 031E + 028A
[uːu]	[uḱu]	308 + 503 + 308 + 505 + 432	0075 + 02D0 + 0075 + 0306 + 032F
[uːu]	[uḱu]	308 + 504 + 308 + 505 + 432	0075 + 02D1 + 0075 + 0306 + 032F
Priebalsiai ir afrikatos			
[š]	[ʃ] / [ʂ]	134 / 136	0283 / 0282
[šč]	[ʃʲ] / [ʂʲ]	134 + 421 / 182	0283 + 02B2 / 0255
[s]	[ɕ]	182	0255
[ž]	[ʒ] / [ʒ]	135 / 137	0292 / 0290
[žč]	[ʒʲ] / [ʒʲ]	135 + 421 / 183	0292 + 02B2 / 0291
[z]	[z]	183	0291
[c]	[t͡ɕ]	–	02A6
[č]	[t͡ɕʲ]	–	02A6 + 02B2
[č]	[t͡ɕ] / [t͡ɕ]	–	02A7 / 02A6 + 0322
[č]	[t͡ɕʲ] / [t͡ɕʲ]	–	02A7 + 02B2 / 02A8

Kopenhaginė transkripcija	TFA	TFA numeris	Unikodas
[č]	[tʃ]	–	02A8
[ʒ]	[dʒ]	–	02A3
[ʒ̃]	[dʒʲ]	–	02A3 + 02B2
[ʒ̥]	[dʒ] / [dʒ]	–	02A4 / 02A3 + 0322
[ʒ̥̃]	[dʒʲ] / [dʒʲ]	–	02A4 + 02B2 / 02A5
[ʒ]	[dʒ]	–	02A5
[v]	[v]	150	028B
[w]	[β]	127	03B2
[ɣ]	[ɣ]	119	014B
[kʰ]	[c]	107	0063
[g]	[g]	110	0261
[gʰ]	[ɸ]	108	025F
[x]	[x]	140	0078
[h]	[χ]	141	0263
Prozodinių vienetų ženklai			
' (pagrindinis kirtis)	·	501	02C8
, (šalutinis kirtis)	˙	502	02CC
˘ (tvirtapradė priegaidė)	˘	–	00B9
˜ (tvirtagalė priegaidė, taip pat jos alotonai: tęstinė, vidurinė, kirstinė priegaidės)	˜	–	00B2
^ (laužtinė priegaidė, akūto alotonas, tariamas su aiškia glotalizacija)	¹ + [?] (po skiemens centro balsio arba po pirmojo dvibalsio / dvigarsio dėmens)	– + 660	00B9 + 0294
^ (laužtinė priegaidė, akūto alotonas, tariamas be aiškios glotalizacijos, su „gergždžiančiu balsu“)	¹ + _~ (skiemens centro balsio arba antrojo dvibalsio / dvigarsio apačioje)	– + 816	00B9 + 0330

Kopenhaginė transkripcija	TFA	TFA numeris	Unikodas
Kiti ženklai			
· (<i>ilgumas</i>)	:	503	02D0
· (pusilgumas)	˙	504	02D1
a / (a), i / (i)...	˘	505	0306
(redukcija)			
ː, ːː („murma- mieji“ balsiai)	˘	505	0306
' / ' / ˘	˘	421	02B2
(minkštumas)			
˘ (paskardėjimas)	˘	403	032C
˘ (paduslėjimas)	˘	402A	0325
˘ (paprėšakėjimas)	˘	413	031F
- (skiemens riba tarp dviejų balsių)	˘	506	002E
˘ (klitikų šlijimas)	˘	509	203F
(sintagmos pabaiga)		507	007C
(frazės pabaiga)		508	2016
↗ (intonacijos kilimas)	↗	510	2197
↘ (intonacijos kritimas)	↘	511	2198

2 priedas. TFA ženklais užrašytų lietuvių tarmių pavyzdžių rinkinys

Punktas Pavyzdys	BK	PA 678	PA 684	PŽR 258	PŽR 392	PŽV 161	PŽV 254	RAA 305
<i>dūona</i>	1'duone	1'duona	1'duona	1'du:na	1'du:na	1'du:na	1'du:na	1'duona
<i>juokas</i>	2'juokas	2'juokas	2'juokas	2'ju:ks	2'ju:ks	2'ju:ks	2'ju:ks	2'juokas
<i>sviestas</i>	1's'viestas	1's'viestas	1's'viestas	1's'vi:stas	1's'vi:stas	1's'vi:stas	1's'vi:stas	1's'viestas
<i>šiėnas</i>	2'šienes	2'šienas	2'šienas / 2'šienas	2'šijns	2'šijns	2'šijns	2'šijns	2'šienas
<i>obuolys</i>	o:buo ² lis	o:buo ² lis	uobur ² lis / uobur ² lis	uobur ² lis / uobur ² lis	uobur ² lis / uobur ² lis	uobur ² lis / uobur ² lis	uobur ² lis / uobur ² lis	o'ba ² lis
<i>puodukas</i>	puo'dukas	puo'dukas	puo'dukas	puū'duks	puū'duks	puū'duks	puū'duks	pa'dukas
<i>žiemà</i>	ž'ie'me	ž'ie'ma	žie'ma / žie'ma	ž'ij'ma	ž'ij'ma	ž'ij'ma	ž'ij'ma	'žiema
<i>šienėlis</i>	š'ie ² 'n'ae'lis	š'ie'n'ae'lis	š'ie'n'ae'lis / š'ie'n'ae'lis	š'ij'n'el'is	š'ij'n'el'is	š'ij'n'el'is	š'ij'n'el'is	š'ae'n'el'is
<i>kėsnis</i>	1'ka:s'n'is	1'ku:s'n'is	1'ku:s'n'is	1'ka:n's'n'is	1'ka:n's'n'is	1'ka:n's'n'is	1'ka:n's'n'is	ku: ² s'n'is
<i>šąla</i>	2'šale	2'šula	2'šula / 2'šula	2'šal'n	2'šal'n	2'šal'n	2'šal'n	2'šula
<i>kęsti</i>	2'k'æs't'i	2'k'is'ts' / 2'k'is'ts	2'k'is'ts	2'k'e'n's't'į	2'k'e'n's't'į	2'k'ien's't'į	2'k'ęn's't'ę	2'k'is't'
<i>tęsia</i>	2't'æ:s'ė	2't'is:æ	2't'is:æ	2't'ens	2't'ens	2't'ens	2't'ęns	2't'is:æ
<i>žąsis</i>	3a:s'is	3u:s'is	3u:s'is / zu:s'is	3an's'is	3an's'is	3on's'is	3on's'ęs	'zus'is
<i>ąžuolį</i>	a:žuo ² lu:	u:žuo ² lu: / u:žuo ² lu:	u:žuo ² lu: / u:žuo ² lu:	anžur ² lu:	anžur ² lu:	'ųn,žur ² lu:	'ųn,žur ² lu:	u:žuo ² lu:

Punktas Pavyzdys	BK	PA 678	PA 684	PŽR 258	PŽR 392	PŽV 161	PŽV 254	RAA 305
<i>tem̃pia</i>	2't'em¹p'æ	2't'em¹p'æ	2't'em¹p'æ	2't'æm:p	2't'æm:p	2't'em:p	2't'ẽ:mp	2't'im¹p'æ
<i>dangùs</i>	dɛŋ'gus	dɛŋ'gus	dɛŋ'gus	'dɛŋ:gus	dɛŋ'gus	'dɛŋ:gus	'dɔŋ:gus	'dɔŋgus
<i>langė̀lis</i>	lɛŋ²'g'æ:l'is	lɛŋ²'g'æ:l'is	lɛŋ²'g'æ:l'is	lɛŋ²'g'ɛ:l'is	lɛŋ²'g'ɛ:l'is	lɛŋ²'g'ɛ:l'is	lɔŋ²'g'ɛ:l'is	lɔŋ²'g'ɛ:l'is
<i>kampė̀lis</i>	kɛm²'p'æ:l'is	kɛm²'p'æ:l'is	kɛm²'p'æ:l'is	kɛm²'p'ɛ:l'is	kɛm²'p'ɛ:l'is	kɔm²'p'ɛ:l'is	kɔm²'p'ɛ:l'is	kum¹'p'ɛ:l'is
<i>kamšyti</i>	kɛm¹¹'ʃit'ɪ	kɛm¹¹'ʃits¹ / kɛm¹¹'ʃits	kɛm¹¹'ʃits / kɛm¹¹'ʃɛ:ts	kɛm¹¹'ʃit'ɪ	kɛm¹¹'ʃit'ɪ	kɔm¹¹'ʃit'ɪ	kɔm¹¹'ʃit'ɛ	kum¹¹'ʃit'
<i>penki</i>	p'ɛŋ'kɪ	p'ɛŋ'kɪ	p'ɛŋ'kɪ	p'ɛŋ'kɪ	p'ɛŋ'kɪ	p'ɛŋ'kɪ	p'ɛŋ'k'ɛ	p'ɪŋ'kɪ
<i>kentė̀ti</i>	k'ɛn¹¹'t'ɛ:t'ɪ	k'ɛn¹¹'t'ɛ:ts¹ / k'ɛn¹¹'t'ɛ:ts	k'ɛn¹¹'t'ɛ:ts	k'ɛn¹¹'t'ɛ:t'ɪ	k'ɛn¹¹'t'ɛ:t'ɪ	k'ɛn¹¹'t'ɛ:t'ɪ	k'ɛn¹¹'t'ɛ:t'ɛ	k'im¹¹'t'ɛ:t'
<i>pempė̀lė̀</i>	p'ɛm²'p'æ:l'ɛ:	p'ɛm²'p'æ:l'ɛ:	p'ɛm²'p'æ:l'ɛ:	p'ɛm²'p'ɛ:l'ɪ	p'ɛm²'p'ɛ:l'ɪ	p'ɛm²'p'ɛ:l'ɪ	p'ɛm²'p'ɛ:l'ɛ	p'im¹'p'ɛ:l'ɛ
<i>kója</i>	'kɔ:jɛ	'kɔ:jɛ	'kɔ:jɛ	'kɔ:jɪ	'kɔ:jɪ	'kɔ:jɪ	'kɔ:j'ɛ	'kɔ:jɛ
<i>brólis</i>	'brɔ:l'is	'brɔ:l'is	'brɔ:l'is	'brɔ:l'ɪs	'brɔ:l'ɪs	'brɔ:l'ɪs	'brɔ:l'ɪs	'brɔ:l'ɪ:s
<i>tė́vas</i>	't'ɛ:vɛs	't'ɛ:vɛs	't'ɛ:vɛs	't'ɛ:vɛs	't'ɛ:vɛs	't'ɛ:vɛs	't'ɛ:vɛs	't'ɛ:vɛs
<i>dė́ti</i>	'd'ɛ:t'ɪ	'd'ɛ:ts¹ / 'd'ɛ:ts	'd'ɛ:ts	'd'ɛ:t'ɪ	'd'ɛ:t'ɪ	'd'ɛ:t'ɪ	'd'ɛ:t'ɛ	'd'ɛ:t'
<i>žolė̀</i>	ʒɔ:²'lɛ:	ʒɔ:²'lɛ:	ʒɔ:²'lɛ: / ʒɔ:²'lɛ:	ʒɔɔ:²'l'ɛ	ʒɔɔ:²'l'ɛ	ʒɔɔ:²'l'ɛ	ʒɔɔ:²'l'ɛ	ʒɔ:²'lɛ
<i>dovanóti</i>	dɔvɔn¹'no:t'ɪ	dɔvɔn¹'no:ts¹ / dɔvɔn¹'no:ts	dɔvɔn¹'no:ts	dɔvɔn¹'no:t'ɪ	dɔvɔn¹'no:t'ɪ	dɔvɔl'ɛ- ɪ'no:t'ɪ	dɔvɔl'ɛ- ɪ'no:t'ɛ	dɔvɔn¹'no:t'
<i>tė́vė̀lis</i>	t'ɛ:²'v'æ:l'is	t'ɛ:²'v'æ:l'is	t'ɛ:²'v'æ:l'is	t'ɛ:²'v'ɛ:l'ɪs	t'ɛ:²'v'ɛ:l'ɪs	t'ɛ:²'v'ɛ:l'ɪs	t'ɛ:²'v'ɛ:l'ɪs	t'æ:²'v'ɛ:l'ɪ:s
<i>bė́gióti</i>	b'ɛ:¹'g'ɔ:t'ɪ	b'ɛ:¹'g'ɔ:ts¹ / b'ɛ:¹'g'ɔ:ts	b'ɛ:¹'g'ɔ:ts	b'ɛ:¹'g'ɔ:t'ɪ	b'ɛ:¹'g'ɔ:t'ɪ	b'ɛ:¹'g'ɔ:t'ɪ	b'ɛ:¹'g'ɔ:t'ɛ	b'æ:¹'g'ɔ:t'
<i>kė́dė̀</i>	k'ɛ:²'d'ɛ:	k'ɛ:²'d'ɛ:	k'ɛ:²'d'ɛ:	k'ɛ:²'d'ɛ	k'ɛ:²'d'ɛ	k'ɛ:²'d'ɛ	k'ɛ:²'d'ɛ	k'æ:²'d'ɛ:

Punktas Pavyzdys	BK	PA 678	PA 684	PŽR 258	PŽR 392	PŽV 161	PŽV 254	RAA 305
<i>māto</i>	2' mato:	'mato	'mato	'marta	'marta	'marta	'marta	'mo'ta
<i>vaīko</i>	2' uerko:	2' uerko	2' uerko	2' uarika	2' uarika	2' uerka	2' uarika	2' uerka
<i>dārė</i>	2' darė:	'darė	'darė	'dar'į	'dar'į	'dar'į	'dar'ė	'do'r'æ
<i>sáulė</i>	1' saulė:	1' saulė	1' saulė	1' saul'į	1' saul'į	1' saul'į	1' saul'ė	1' saula
<i>šāka</i>	2' jaika:	'ja'ku	'ja'ku / 'ša'ku	'ja'ka	'ja'ka	'ja'ka	'ja'ka	'jo'ku
<i>sáulė</i>	1' saul'ė:	1' saul'ė	1' saul'ė	1' saul'į / 1' saul'ė	1' saul'ė / 1' saul'į	1' saul'į	1' saul'ė	1' saul'ė
<i>grāžų</i>	2' gražu:	'grazu	'grazu' / 'grazu	'grazu	'grazu	'grazi	'grazi	'gro'zu
<i>sūny</i>	1' sunu:	1' sunu	1' sunu	1' sunu	1' sunu	1' sunu	1' suno	1' sunu
<i>gaidį</i>	2' gaidi:	2' gerdž'i	2' gerdž'i	2' gardi	2' gardi	2' gerd'i	2' gardi	2' gerd'i
<i>nāktį</i>	2' naakt'i:	'na'k'š'i	'na'k'š'i	'na'k't'i	'na'k't'i	'na'k't'i	'na'k't'i	'no'k't'i
<i>ākys</i>	2' ak'is:	'ak'is	'ak'is	'ak'is	'ak'is	'ak'is	'ak'is	'o'k'is
<i>nāktys</i>	2' naakt'is:	'na'k'š'is	'na'k'š'is	'na'k't'is	'na'k't'is	'na'k't'is	'na'k't'is	'no'k't'is
<i>grāžūs</i>	2' gražūs:	'grazu's	'grazu's / 'grazu's	'grazu's	'grazu's	'grazi	'grazi	'gro'žus
<i>lygūs</i>	1' li'gus:	1' li'gus	1' li'gus	1' li'gus	1' li'gus	1' li'g'į	1' li'g'ė	1' li'gus
<i>dėdės</i>	2' dėdės:	2' dėdės	2' dėd'ė's	2' di'ed'ei	2' di'ed'ei	2' di'ed'ei	2' di'ed'ė:	2' di'ed'ė's
<i>káruės</i>	1' karu'ės:	1' karu'ės	1' karu'ės	1' karu'ės / 1' karu'ės / 1' karu'is	1' karu'ės / 1' karu'ės / 1' karu'is	1' karu'ės	1' karu'ės	1' ko'r'u'ė's
<i>būuo</i>	'buuo:	'buuo	'buuo	'buua	'buua	'buua	'buua	'buua

Punktas Pavyzdys	BK	PA 678	PA 684	PŽR 258	PŽR 392	PŽV 161	PŽV 254	RAA 305
<i>rūdas</i>	'rudəs	'rudas	'rudas / 'mʃkas	'rʊts	'rʊts	'rʊts	'rʊts	'rudas
<i>miškas</i>	'mʃkəs	'mʃkas	'mʃkas / 'mʃskas	'mʃks	'mʃks	'mʃks	'mʃks	'mʃkas
<i>žiba</i>	'ʒɪbə	'ʒɪbā	'ʒɪbā / 'zɪbā	'ʒɪb	'ʒɪb	'ʒɪb	'ʒɪb	'ʒɪbā
<i>miškėlis</i>	mʃɪʒ'ʃk'æ:lɪs	mʃɪʒ'ʃk'æ:lɪs	mʃɪʒ'ʃk'æ:lɪs	mʃɪʒ'ʃk'æ:lɪs	mʃɪʒ'ʃk'æ:lɪs	mʃɪʒ'ʃk'æ:lɪs	mʃɪʒ'ʃk'æ:lɪs	mʃɪʒ'ʃk'æ:lɪs
<i>vištelė</i>	vʃɪʒ'ʃt'æ:l'e	vʃɪʒ'ʃt'æ:l'ə	vʃɪʒ'ʃt'æ:l'ə	vʃɪʒ'ʃt'æ:lɪ	vʃɪʒ'ʃt'æ:lɪ	vʃɪʒ'ʃt'æ:lɪ	vʃɪʒ'ʃt'æ:l'ɛ	vʃɪʒ'ʃt'æ:l'ar
<i>rudiems</i>	rʊɪ'dʒi'ems	rʊɪ'dʒi'em	rʊɪ'dʒi'em	rʊɪ'dʒi'ems	rʊɪ'dʒi'ems	rʊɪ'dʒi'ems	rʊɪ'dʒi'ems	rʊɪ'dʒi'em
<i>turū</i>	tʊ'rʊ	tʊ'rʊ	tʊ'rʊ	tʊ'rʊ	tʊ'rʊ	tʊ'rʊ	tʊ'rʊ	tʊ'rʊ
<i>tiltas</i>	i'tɪltəs	i'tsɪltas	i'tsɪltas	i'tɪltəs	i'tɪltəs	i'tɪltəs	i'tɛ:lts	i'tɪltas
<i>pilti</i>	i'pɪltɪ	i'pɪl'ɛs' / i'pɪl'ɛts	i'pɪl'ɛts	i'pɪl'tɪ	i'pɪl'tɪ	i'pɪl'tɪ	i'pɛ:l'tɛ	i'pɪl'tɪ
<i>kėimsta</i>	i'kɪmstə	i'kɪmsta	i'kɪmsta	i'kɪmst	i'kɪmst	i'kɪmst	i'kɪmst	i'kɪmsta
<i>pinti</i>	i'pɪntɪ	i'pɪn'ts' / i'pɪn'ts	i'pɪn'ts	i'pɪn'tɪ	i'pɪn'tɪ	i'pɪn'tɪ	i'pɪn'tɛ	i'pɪn'tɪ
<i>spinta</i>	i'spɪntə	i'spɪnta	i'spɪnta	i'spɪnta	i'spɪnta	i'spɪnta	i'spɪnta	i'spɪnta
<i>girtas</i>	i'gɪrtəs	i'gɪrtas	i'gɪrtas	i'gɪrts	i'gɪrts	i'gɪrts	i'gɪrts	i'gɪrtas
<i>spirti</i>	i'spɪr'tɪ	i'spɪr'ts' / i'spɪr'ts	i'spɪr'ts	i'spɪr'tɪ	i'spɪr'tɪ	i'spɪr'tɪ	i'spɪr'tɛ	i'spɪr'tɪ
<i>kūlti</i>	i'kʊltɪ	i'kʊl'ɛs' / i'kʊl'ɛts	i'kʊl'ɛts	i'kʊl'tɪ	i'kʊl'tɪ	i'kʊl'tɪ	i'kʊl'tɛ	i'kʊl'tɪ
<i>pūlti</i>	i'pʊltɪ	i'pʊl'ɛs' / i'pʊl'ɛts	i'pʊl'ɛts	i'pʊl'tɪ	i'pʊl'tɪ	i'pʊl'tɪ	i'pʊl'tɛ	i'pʊl'tɪ
<i>stūmti</i>	i'stʊm'tɪ	i'stʊm'ts' / i'stʊm'ts	i'stʊm'ts	i'stʊm'tɪ	i'stʊm'tɪ	i'stʊm'tɪ	i'stʊm'tɛ	i'stʊm'tɪ

Punktas Pavyzdys	BK	PA 678	PA 684	PŽR 258	PŽR 392	PŽV 161	PŽV 254	RAA 305
<i>kūmštis</i>	1'kumʃtʲis	1'ku:mʃtʲis	1'kumʃtʲis / 1'kumʃtʲis	1'kumʃtʲi	1'kumʃtʲi	1'kumʃtʲis	1'kumʃtʲis	1'kumʃtʲis
<i>dūnda</i>	1'dunde	1'du:nda	1'du:nda	1'dund	1'dund	1'dund	1'dund	1'dunda
<i>skūndė</i>	1'skun'de:	1'sku:n'de:	1'sku:n'de:	1'skun'di	1'skun'di	1'skun'di	1'skun'de	1'skun'de:
<i>kūrmis</i>	1'kor'mis	1'kur'mis	1'kur'mis	1'kor'mis	1'kor'mis	1'kor'mis	1'kor'mis	1'kur'mis
<i>kūrti</i>	1'kur'ti	1'kur'ts / 1'kur'ts	1'kur'ts	1'kur'ti	1'kur'ti	1'kur'ti	1'kur'te	1'kur'ti
<i>vil̄kas</i>	2'vil'kes	2'vil'kas	2'vil'kas	2'vil'ks	2'vil'ks	2'vil'ks	2'vil'ks	2'vil'kas
<i>šiltas</i>	2'jilt'es	2'jiltas	2'jiltas / 2'šiltas	2'jilt'es	2'jilt'es	2'jilt'es	2'jilt'es	2'jiltas
<i>kūmba</i>	2'kim'be	2'kim'ba	2'kim'ba	2'kim'b	2'kim'b	2'kim'b	2'kim'b	2'kim'ba
<i>kūmšiti</i>	2'kim'ʃti	2'kimʃtʲ / 2'kimʃtʲ	2'kimʃtʲ / 2'kimʃtʲ	2'kim'ʃti	2'kim'ʃti	2'kim'ʃti	2'kim'ʃte	2'kim'ʃti
<i>lin̄ko</i>	2'lij'ko:	2'lij'ko	2'lij'ko	2'lij'ka	2'lij'ka	2'lij'ka	2'lij'ka	2'lij'ka
<i>tin̄ka</i>	2'tij'ke	2'ej'jka	2'ej'jka	2'tij'k	2'tij'k	2'tij'k	2'tij'k	2'tij'ka
<i>pīrko</i>	2'pir'ko:	2'pir'ko	2'pir'ko	2'pir'ka	2'pir'ka	2'pir'ka	2'pir'ka	2'pir'ka
<i>pūlkas</i>	2'pul'kes	2'pul'kas	2'pul'kas	2'pul'ks	2'pul'ks	2'pul'ks	2'pul'ks	2'pul'kas
<i>kūmpas</i>	2'kum'pes	2'kum'pas	2'kum'pas	2'kum'ps	2'kum'ps	2'kum'ps	2'kum'ps	2'kum'pas
<i>mūilas</i>	2'mur'les	2'mur'las	2'mur'las	2'mur'ls	2'mur'ls	2'mur'ls	2'mur'ls	2'mur'las
<i>šakà</i>	ʃe'ke	ʃa'ka	ʃa'ka / ʃa'ka /	ʃa'ka	ʃa'ka	ʃa'ka	ʃa'ka	ʃa'ka
<i>lazdà</i>	le'zde	la'zda	la'za / la'zda	la'za / la'zda	la'za / la'zda	la'zda	la'zda	la'zda

Punktas Pavyzdys	BK	PA 678	PA 684	PŽR 258	PŽR 392	PŽV 161	PŽV 254	RAA 305
<i>žaili</i>	ʒə'li	ʒə'li	ʒə'li / ʒə'li	ʒə'li	ʒə'li	ʒə'li	ʒə'li	ʒə'li
<i>žailė</i>	ʒə'le	ʒə'le	ʒə'le / ʒə'le	ʒə'le	ʒə'le	ʒə'li	ʒə'le	ʒə'le
<i>miškū</i>	m'iʃku	m'iʃku	m'iʃku / m'iʃku	m'iʃku	m'iʃku	m'iʃku	m'ieʃkə	m'iʃku
<i>takū</i>	tə'ku	tə'ku	tə'ku	tə'ku	tə'ku	tə'ku	tə'ku	tə'ku
<i>dėrbau</i>	i'dɛr'bau	i'dzɛr'bau	i'dzɛr'bau	i'dɛr'bau	i'dɛr'bau	i'dɛr'bau	i'dɛr'bau	i'dɛr'bau
<i>rašai</i>	rəʃ'bu	rəʃ'bu	rəʃ'bu / rəʃ'bu	rəʃ'bu	rəʃ'bu	rəʃ'bu	rəʃ'bu	rəʃ'bu
<i>vyrėi</i>	v'i:rei	v'i:rei	v'i:rei	v'i:rai	v'i:rei	v'i:ri:ra:	v'i:ri:ra:	v'i:ri:rei
<i>rašai</i>	rəʃ'ber	rəʃ'ber	rəʃ'ber / rəʃ'ber	rəʃ'ba:	rəʃ'ba:	rəʃ'ba:	rəʃ'ba:	rəʃ'ber
<i>róvei</i>	r'o:vei	r'o:vei	r'o:vei	r'u:ve:	r'u:vei	r'u:ve:	r'u:ve:	r'o:vei
<i>rašėi</i>	rəʃ'ber	rəʃ'ber	rəʃ'ber / rəʃ'ber	rəʃ'ber	rəʃ'ber	rəʃ'ber	rəʃ'ber	rəʃ'ber
<i>ėžeras</i>	ə'ʒɛras	ə'ʒɛras	ə'ʒaras / ə'ʒaras	ə'ʒɛras	ə'ʒɛras	ə'ri:ʒɛras	ə'ri:ʒɛras	ə'ʒɛras
<i>eketė</i>	əkɛʃ'te:	əkɛʃ'te:	əkɛʃ'te:	əkɛʃ'tie	əkɛʃ'tie	əkɛʃ'tie	əkɛʃ'tie	əkɛʃ'te:
<i>eiti</i>	ɛi'ti	ɛi'ts / ɛi'ts	ɛi'ts	ɛi'ti	ɛi'ti	ɛi'ti / ɛi'ti	ɛi'ti	ɛi'ti
<i>eilė</i>	ɛi'te:	ɛi'te:	ɛi'te:	ɛi'tie	ɛi'tie	ɛi'tie	ɛi'tie	ɛi'te:
<i>sėnsta</i>	s'ɛ:nste	s'ɛ:nsta	s'ɛ:nsta	s'ɛ:nst	s'ɛ:nst	s'ɛ:nst	s'ɛ:nst	s'ɛ:nsta
<i>mėginė</i>	m'e:ɣiŋk	m'e:ɣiŋk	m'ie'ɣiŋk	m'ie'ɣiŋk	m'ie'ɣiŋk	m'ie'ɣiŋk	m'ie'ɣiŋk	m'æ:ɣiŋk
<i>skolė</i>	s'ko:lɪŋk	s'ko:lɪŋk	s'ko:lɪŋk	s'kuo:lɪŋk	s'kuo:lɪŋk	s'kuo'lɪŋk	s'kuo'lɪŋk	s'ko:lɪŋk

Punktas Pavyzdys	BK	PA 678	PA 684	PŽR 258	PŽR 392	PŽV 161	PŽV 254	RAA 305
<i>jaučiai</i>	1'jæʊtʃɛi	1'jæʊtsɛi	1'jæʊtsɛi	1'jæʊtɛ: / 1'jæʊtʃɛi	1'jæʊtɛi / 1'jæʊtʃɛi	1'jæʊtʃɛ:	1'jæʊtʃɛ:	1'jæʊtʃɛi
<i>mėdžiai</i>	2'mʲæ:ɟɛi	'mʲæ:ɟɛi	'mʲæ:dʒɛi	'mʲæ:dɛ: / 'mʲæ:ɟɛi	'mʲæ:dɛi / 'mʲæ:ɟɛi	'mʲæ:1,dɛ:	'mʲæ:1,dɛ:	'mʲɛ:ɟɛi
<i>jaučio</i>	1'jæʊtʃɔ:	1'jæʊtsʲoʰ	'jæʊtsɔʰ	1'jæʊtʃɛ	1'jæʊtʃɛ	1'jæʊtɛ	1'jæʊtɛ	1'jæʊtʃɛʰ
<i>mėdžio</i>	2'mʲæ:ɟɔ:	'mʲæ:ɟɔʰ	'mʲæ:dʒɔʰ	'mʲæ:ɟɛ	'mʲæ:ɟɛ	'mʲæ:dɛ	'mʲæ:dɛ	'mʲɛ:ɟɛʰ
<i>jaučių</i>	1'jæʊtʃɯ:	1'jæʊtsʲɯʰ	'jæʊtsɯʰ	1'jæʊtʃɯ	1'jæʊtʃɯ	1'jæʊtʃɯ	1'jæʊtʃɯ	1'jæʊtʃɯʰ
<i>mėdžių</i>	2'mʲæ:ɟɯ:	'mʲæ:ɟɯʰ	'mʲæ:dʒɯʰ	'mʲæ:ɟɯ	'mʲæ:ɟɯ	'mʲæ:ɟɯ	'mʲæ:ɟɯ	'mʲɛ:ɟɯʰ
<i>tiėstai</i>	2'tɕɛsʲɛi	2'tɕɕɛsʲɛi	2'tɕɕɛsʲɛi	2'tɕɕɛsʲɛ:	2'tɕɕɕsʲɛi	2'tɕɕɕɕɕsʲɛ:	2'tɕɕɕɕɕsʲɛ:	2'tɕɕɕsʲɛi
<i>Diėvas</i>	2'dɕiəʋs	2'dʒɕiəʋs	2'dʒɕiəʋs	2'dɕiəʋs	2'dɕiəʋs	2'dɕiəʋs	2'dɕiəʋs	2'dɕiəʋs
<i>dėgo</i>	1'dɕi:go:	1'dʒɕi:goʰ	1'dʒɕi:goʰ	1'dɕi:ga	1'dɕi:ga	1'dɕi:ga	1'dɕi:ga	1'dɕi:gaʰ
<i>ketviėrtas</i>	kɛʲ2'tʋɪrʲtɛs	kɛʲ2'tʋɪrʲrtas	kɛʲ2'tʋɪrʲrtas	kɛʲ2'tʋɪrʲrtɛs	kɛʲ2'tʋɪrʲrtɛs	'kɛʲ2'tʋɪrʲrtɛs	'kɛʲ2'tʋɪrʲrtɛs	kɛʲ2'tʋɪrʲrtas
<i>dvi</i>	'dʋɪ	'dʒʋɪ	'dʒʋɪ	'dʋɪ	'dʋɪ	'dʋɪ	'dʋɪ	'dʋɪ
<i>lėdas</i>	2'læ:dɛs	'lɔ:dɛs	'lɔ:dɛs	'lɛts	'lɛts	'lɛts	'lɛts	'lɔ:dɛs
<i>lėisti</i>	1'læ:stʲɪ	1'lɔ:stʲɪ / 1'lɔ:stɛs	1'lɔ:stɛs	1'lɛstʲɪ	1'lɛ:stʲɪ	1'lɛ:stʲɪ / 1'lɛstʲɪ	1'lɛ:stʲɪ / 1'lɛstʲɪ	1'lɔ:stʲɪ
<i>tylėk</i>	tɕi:1'lɛ:k	tɕi:1'lɔ:k	tɕi:1'lɔ:k	tɕi:1'lɛ:k	tɕi:1'lɛ:k	tɕi:1'lɛ:k	tɕi:1'lɛ:k	tɕi:1'lɔ:k
<i>lentė</i>	lɛn'tɛ	lɛn'ta	lɛn'ta	lɛn'ta	lɛn'ta	lɛn'ta	lɛn'ta	lɛn'ta
<i>rėtas</i>	2'rɛ:tɛs	'rɛ:tɛs	'rɛ:tɛs	'rɛts	'rɛts	'rɛts	'rɛts	'rɛ:tɛs
<i>trėčias</i>	2'tɕɪrɛ:tʃɛs	'tɕɪrɛ:tɕɛs	'tɕɪrɛ:tɛs	'tɕɪrɛts	'tɕɪrɛts	'tɕɪrɛts	'tɕɪrɛts	'tɕɪrɛ:tʃɛs
<i>rėkia</i>	2'rɛ:kɛ	2'rɛ:kɛʰ	2'rɛ:kɛʰ	2'rɛ:k	2'rɛ:k	2'rɛ:k	2'rɛ:k	2'rɛ:kɛʰ
<i>šėstas</i>	2'ʃæ:ʃɛtɛs	'ʃæ:ʃɛtɛs	'ʃɔ:ʃɛtɛs / 'ʃɔ:ʃɛtɛs	'ʃɛ:ʃɛtɛs	'ʃɛ:ʃɛtɛs	'ʃɛ:ʃɛtɛs	'ʃɛ:ʃɛtɛs	'ʃɛ:ʃɛtɛs

Punktas Pavyzdys	BK	PA 678	PA 684	PŽR 258	PŽR 392	PŽV 161	PŽV 254	RAA 305
<i>žėmė</i>	² 'ʒ'æ:m'ɛ:	'ʒ'æ:m'ɛ:	'ʒ'ɑ:m'ɸ̥ / 'ʒ'ɑ:m'ɸ̥'	'ʒ'ɛ:m'ɨ	'ʒ'ɛ:m'ɨ	'ʒ'ɛ:m'ɨ	'ʒ'ɛ:m'ɸ̥	'ʒ'ɸ̥:m'æ:
<i>sėnas</i>	² 's'æ:nəs	's'æ:nəs	's'ɑ:nəs	's'æ:nəs	's'æ:nəs	's'ɛ:nəs	's'ɛ:nəs	's'ɸ̥:nəs
<i>sėti</i>	¹ 's'ɛ:t'ɨ / ¹ 's'ɛ:t's	's'ɛ:t'ɨ / 's'ɛ:t's	's'ɛ:t's	's'ɛ:t'ɨ	's'ɛ:t'ɨ	's'ɛ:t'ɨ	's'ɛ:t'ɸ̥	's'ɸ̥:t'
<i>tyliù</i>	t'i:l'ɨ	t'i:l'ɨ	tɕi:l'ɨ	t'i:l'ɨ	t'i:l'ɨ	t'i:l'ɨ	t'i:l'ɨ	t'i:l'ɨ
<i>rėkiù</i>	r'ɛ:k'ɨ	r'ɛ:k'ɨ	rɸ:k'ɨ	r'ɛ:k'ɨ	r'ɛ:k'ɨ	r'ɛ:k'ɨ	r'ɛ:k'ɨ	r'ɸ̥:k'ɨ
<i>juodà</i>	juo'də	juo'da	juo'da	juo'da	juo'da	juo'da	juo'da	juo'da
<i>dienàs</i>	d'i'e'nəs	dʒi'e'nəs	dʒi'e'nəs	d'i'e'nəs	d'i'e'nəs	d'i'e'nəs	d'i'e'nəs	d'i'e'nəs
<i>vaikūs</i>	vei'kus	vei'kus	vei'kus	vei'kus	vei'kus	vei'kus	vei'kus	vei'kus
<i>kalbà</i>	kel'be	kel'ba	kel'ba	kel'ba	kel'ba	kel'ba	kel'ba	kel'ba
<i>duriš</i>	dū'r'ɨs	dū'r'ɨs	dū'r'ɨs	dū'r'ɨs	dū'r'ɨs	dū'r'ɨs	dū'r'ɨs	dū'r'ɨs
<i>metūs</i>	m'ɛ'tus	m'ɛ'tus	m'ɛ'tus	m'ɛ'tus	m'ɛ'tus	m'ɛ'tus	m'ɛ'tus	m'ɛ'tus
<i>varškė</i>	ver ² 'ɸ̥k'e:	ver ² 'ɸ̥k'e:	ver ² 'ɸ̥k'ɸ̥:	ver ² 'ɸ̥k'ɛ	ver ² 'ɸ̥k'ɛ	ver ² 'ɸ̥k'ɛ	ver ² 'ɸ̥k'ɛ	ver ² 'ɸ̥k'ɸ̥'
<i>katė</i>	ka ² 't'e:	ka ² 't'e:	ka ² 't'ɸ̥:	ka ² 't'ɛ	ka ² 't'ɛ	ka ² 't'ɛ	ka ² 't'ɛ	ka ² 't'ɸ̥'
<i>žmonōs</i>	ʒmo: ² 'no:s	ʒmo: ² 'no:s	ʒmo: ² 'no:s / ʒmo: ² 'no:s	ʒmo: ² 'no:s	ʒmo: ² 'no:s	ʒmo: ² 'no:s	ʒmo: ² 'no:s	ʒmo: ² 'no:s
<i>gerai</i>	g'ɛ: ² 'rer	g'ɛ: ² 'rer	g'ɛ: ² 'rer	g'ɛ: ² 'ra:	g'ɛ: ² 'rar	g'ɛ: ² 'ra:	g'ɛ: ² 'ra:	g'ɛ: ² 'rer
<i>lašiniai</i>	lɸʃɨ ² 'n'ɛr	lɸʃɨ ² 'n'ɛr	lɸʃɨ ² 'n'ɛr / lɸʃɨ ² 'n'ɛr	lɸʃɨ ² 'n'ɛ:	lɸʃɨ ² 'n'ɛ:r	lɸʃɨ ² 'n'ɛ:	lɸʃɨ ² 'n'ɛ:	lɸʃɨ ² 'n'ɛr

Tęsinys

RAA 410	RAK 174	RAP 111	RAP 300	RAŠ 502	RAU 147	RAU 309	RAV 382	RAV 483
1'duone	1'duona	1'duonā	1'duony	1'duone	1'duona	1'duona	1'duona	1'duona
2'juokes	2'juokas	2'juokās	1'juokųs	2'juokes / 2'juokųs	2'juokas	2'juokas	2'juokas	2'juokas
1's'ubiestas	1's'ubiestas	1's'ubiestās	1's'ubiestųs	1's'ubiestas / 1's'ubiestųs	1's'ubiestas	1's'ubiestas	1's'ubiestas	1's'ubiestas
2'fienes	2'fienas	2'fienās	2'fienųs	2'fienes / 2'fienųs	2'fienas	2'fienas	2'fienas	2'fienas
aba ² 'l'is	o'bo ² 'l'is	'o'boļl'is'	ūbų ² 'l'is'	aba ² 'l'is	o'ba ² 'l'is	o'ba ² 'l'is	o'buo ² 'l'is	o'buo ² 'l'is
pa'durkes	po'dur'kas	po'dur'kās	po'dur'kųs	pa'durkes / pa'dur'kųs	pa'dur'kas	pa'dur'kas	puo'dur'kas	puo'dur'kas
'3'ieme	'3'iema	'3'iemā	'3'iemų	'3'ieme	'3'iemā	'3'iemā	'3'iemā	'3'iemā
f'e'n'ė'l'is	f'e'n'ė'l'is	f'e'n'ė'l'is'	f'ī'n'ė'l'is' / f'e'n'ė'l'is'	f'e'n'ė'l'is	f'e'n'ė'l'is	f'e'n'ė'l'is	f'e'n'ė'l'is	f'e'n'ė'l'is
ku: ² 's'n'is	ku: ² 's'n'is	1'kō:s'n'is'	1'kas'n'is'	1'ku:s'n'is	1'ku:s'n'is	1'ku:s'n'is	1'ku:s'n'is	1'ku:s'n'is
2'furla	2'furla	2'fō:lā	2'fō:lų	2'furla	2'furla	2'furla	2'furla	2'furla
2'k'is't'	2'k'is't'	2'k'ēs:t'	2'k'ēs:t'	2'k'is't'	2'k'is't'	2'k'is't'	2'k'is't'	2'k'is't'
2't'is'ae	2't'is'ae	2't'ēs'ē	2't'ēs'ē	2't'is'ae / 2't'is'ē	2't'is'ae	2't'is'ae	2't'is'ae	2't'is'ae
'3'aus'ts	'3'aus'ts	'3ō:s'is' / '3ō:s'ē	'3ō:s'is'	'3'aus'ts	'3'aus'ts	'3'aus'ts	'3'aus'ts	'3'aus'ts
u3o ² 'lu:	u3o ² 'lu:	'o'3ōļų	o3y ² 'lu:	u3o ² 'lu:	u3o ² 'lu:	u3o ² 'lu:	u3o ² 'lu:	u3o ² 'lu:
t'i: ² 's'bu / t'i: ² 's'ūy	t'i: ² 's'bu	't'ēs'ō / 't'ēs'ō	t'e ² 's'ō'	t'i: ² 's'bu / t'i: ² 's'ūy	t'i: ² 's'bu	t'i: ² 's'bu	t'i: ² 's'bu	t'i: ² 's'bu

RAA 410	RAK 174	RAP 111	RAP 300	RAŠ 502	RAU 147	RAU 309	RAV 382	RAV 483
g'ri'ž'imes	g'ri'ž'imas	g're'ž'imās	g're'ž'imūs	g'ri'ž'imes/ g'ri'ž'imūs	g'ri'ž'imas	g'ri'ž'imas	g'ri'ž'imas	g'ri'ž'imas
1't'ε:vu	1'tarou	1't'ε:voq	1't'ε:vo / 1't'ε:va	1't'ε:vu	1't'ε:vu	1't'ε:vu	1't'ε:vu	1't'ε:vu
2'vεrku	2'vεrku	2'vεrkq	2'vεrkū / 2'vεrka	2'vεrku	2'vεrku	2'vεrku	2'vεrku	2'vεrku
'lūcp'i	'lɔp'i	'lap'ε	'lap'ī / 'lap'ε	'lap'i	'lap'i	'lap'i	'lap'i	'lap'i
1'kūr'v'i	1'kūr'v'i	1'kūr'v'ε	1'kūr'v'ī / 1'kūr'v'ε	1'kūr'v'i	1'kūr'v'i	1'kūr'v'i	1'kūr'v'i	1'kūr'v'i
1'kūrnde	1'kūrnda	1'kōrdā	1'kōrd	1'kūrnde	1'kūrnda	1'kūrnda	1'kūrnda	1'kūrnda
1'purn't'is	1'purn't'is	1'pōrn't'is'	1'pān't'is'	1'purn't'is	1'purn't'is	1'purn't'is	1'purn't'is	1'purn't'is
1'surn't'is	1'surn't'is	1'sōrn't'is'	1'sārn't'is'	1'surn't'is	1'surn't'is	1'surn't'is	1'surn't'is	1'surn't'is
1'burbē	1'burbā	1'bōrbā	1'bārbū	1'burbē	1'burbā	1'burbā	1'burbā	1'burbā
1'žv'i'ŋgā	1'žv'i'ŋgā	1'žv'e'ŋgē	1'žv'e'ŋgī	1'žv'i'ŋgā 1'žv'i'ŋgī /	1'žv'i'ŋgā	1'žv'i'ŋgā	1'žv'i'ŋgā	1'žv'i'ŋgā
g'i'1'v'i'n't'	g'i'1'v'i'n't'	g'ε'1'v'e'n't'	g'ε'1'v'e'n't'	g'i'1'v'i'n't'	g'i'1'v'i'n't'	g'i'1'v'i'n't'	g'i'1'v'i'n't'	g'i'1'v'i'n't'
1'p'i'm'p'ε	1'p'i'm'p'ā	1'p'e'm'p'ε	1'p'e'm'p'ε	1'p'i'm'p'ε	1'p'i'm'p'ā	1'p'i'm'p'ā	1'p'i'm'p'ā	1'p'i'm'p'ā
1't'i'mste	1't'i'msta	1't'æ'mstā	1't'æ'mstū	1't'i'mste	1't'i'msta	1't'i'msta	1't'i'msta	1't'i'msta
2'rojku	2'rojku	2'rojko	2'rojku / 2'rojka	2'rojku	2'rojku	2'rojku	2'rojku	2'rojku
2'duŋgu	2'duŋgu	2'doŋgo	2'duŋgu	2'duŋgu	2'duŋgu	2'duŋgu	2'duŋgu	2'duŋgu
2'kumpes	2'kumpas	2'ko'm'pās	2'ko'm'pūs	2'kumpes / 2'kumpūs	2'kumpas	2'kumpas	2'kumpas	2'kumpas
pa ² 'sum'd'ie	pa ² 'sum'da	pa ² 'sōm'd'ie	pa ² 'sum'd'ie	pa ² 'sum'd'ie	pa ² 'sum'd'ā	pa ² 'sum'd'ā	pa ² 'sum'd'ē	pa ² 'sum'd'ie

RAA 410	RAK 174	RAP 111	RAP 300	RAŠ 502	RAU 147	RAU 309	RAV 382	RAV 483
2'lyj'k'æ	2'lyj'k'æ	2'lyj'k'č	2'lyj'k'i	2'lyj'k'æ / 2'lyj'k'i / 2'lyj'k'æ / 2'lyj'k'i	2'lyj'k'æ	2'lyj'k'æ	2'lyj'k'æ	2'lyj'k'æ
2'f'v'ıntes	2'f'v'ıntas	2'f'v'õn'tās	2'f'v'ıntūs	2'f'v'ıntes / 2'f'v'ıntūs	2'f'v'ıntas	2'f'v'ıntas	2'f'v'ıntas	2'f'v'ıntas
2't'im'p'æ	2't'im'p'æ	2't'ẽm'p'ẽ	2't'im'p'i	2't'im'p'æ / 2't'im'p'i	2't'im'p'æ	2't'im'p'æ	2't'im'p'æ	2't'im'p'æ
'dũgus	'dũgus	'dũgũs	'dũgũs	dũj'gus	'dũgus	dũj'gus	dũj'gus	dũj'gus
lyj'g'ẽ'l'is	lyj'g'ẽ'l'is	lyj'g'ẽ'l'is'	lyj'g'ẽ'l'is'	lyj'g'ẽ'l'is	lyj'g'ẽ'l'is	lyj'g'ẽ'l'is	lyj'g'ẽ'l'is	lyj'g'ẽ'l'is
kum'p'ẽ'l'is	kum'p'ẽ'l'is	kõm'p'ẽ'l'is'	kõm'p'ẽ'l'is'	kum'p'æ'l'is	kum'p'æ'l'is	kum'p'æ'l'is	kum'p'æ'l'is	kum'p'æ'l'is
kum'f'it'	kum'f'it'	kõm'f'it'	kõm'f'it'	kum'f'it'	kum'f'it'	kum'f'it'	kum'f'it'	kum'f'it'
p'lyj'k'i	p'lyj'k'i	p'ẽj'k'i	p'lyj'k'i	p'lyj'k'i	p'lyj'k'i	p'lyj'k'i	p'lyj'k'i	p'lyj'k'i
k'im'f'et'	k'im'f'et'	k'ẽm'f'et'	k'im'f'et'	k'im'f'et'	k'im'f'et'	k'im'f'et'	k'im'f'et'	k'im'f'et'
p'im'p'ẽ'la	p'im'p'ẽ'la	p'ẽm'p'ẽ'la	p'ẽm'p'ẽ'la	p'im'p'æ'la	p'im'p'æ'la	p'im'p'æ'la	p'im'p'æ'la	p'im'p'æ'la
'kõjæ	'kõjæ	'kõjẽ	'kõjũ	'kõjæ	'kõjæ	'kõjæ	'kõjæ	'kõjæ
'brõ:l'is	'brõ:l'is	'brõ:l'is'	'brõ:l'is'	'brõ:l'is	'brõ:l'is	'brõ:l'is	'brõ:l'is	'brõ:l'is
't'ẽ:ves	'tarvas	't'ẽ:vas	't'ẽ:vus	't'ẽ:ves / 't'ẽ:vus	't'ẽ:vas	't'ẽ:vas	't'ẽ:vas	't'ẽ:vas
'd'ẽ:t'	'd'ẽ:t'	'd'ẽ:t'	'd'ẽ:t'	'd'ẽ:t'	'd'ẽ:t'	'd'ẽ:t'	'd'ẽ:t'	'd'ẽ:t'
ʒõ'la	ʒõ'la	ʒõ:la	ʒũ'la	ʒõ'la	ʒõ'la / ʒõ'la	ʒõ'la / ʒõ'la	ʒõ'la	ʒõ'la
dava'nõst'	dõva'nõst'	dõva'nõst'	dõva'nõst'	dava'nõst'	dava'nõst'	dava'nõst'	dõva'nõst'	dõva'nõst'
t'ẽ'v'ẽ'l'is	t'ẽ'v'ẽ'l'is	t'ẽ'v'ẽ'l'is'	t'ẽ'v'ẽ'l'is'	t'ẽ'v'ẽ'l'is	t'ẽ'v'ẽ'l'is	t'ẽ'v'ẽ'l'is	t'ẽ'v'ẽ'l'is	t'ẽ'v'ẽ'l'is

RAA 410	RAK 174	RAP 111	RAP 300	RAŠ 502	RAU 147	RAU 309	RAV 382	RAV 483
b'ɛ¹g'ɔt' / k'ɛ²d'ɛ	b'ɛ¹g'ɔt' / k'ɛ²d'ɛ	b'ɛ¹g'ɔt' / k'ɛ²d'ɛ	b'ɛ¹g'ɔt' / k'ɛ²d'ɛ	b'ɛ¹g'ɔt' / k'ɛ²d'ɛ	b'ɛ¹g'ɔt' / k'ɛ²d'ɛ	b'ɛ¹g'ɔt' / k'ɛ²d'ɛ	b'ɛ¹g'ɔt' / k'ɛ²d'ɛ	b'ɛ¹g'ɔt' / k'ɛ²d'ɛ
ma²mɔs	ma²mɔs	ma²mɔs	ma²mɔs	ma²mɔs	ma²mɔs	ma²mɔs	ma²mɔs	ma²mɔs
ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs
2'ɪ'ɛ:k'ɛ	2'ɪ'ɛ:k'ɛ	2'ɪ'ɛ:k'ɛ	2'ɪ'ɛ:k'ɛ	2'ɪ'ɛ:k'ɛ	2'ɪ'ɛ:k'ɛ	2'ɪ'ɛ:k'ɛ	2'ɪ'ɛ:k'ɛ	2'ɪ'ɛ:k'ɛ
ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs	ʃa²kɔs
'mɔmɔs	'mɔmɔs	'mɔmɔs	'mɔmɔs	'mɔmɔs	'mɔmɔs	'mɔmɔs	'mɔmɔs / 'mɔmɔs	'mɔmɔs
'rɔtas	'rɔtas	'rɔtas	'rɔtas	'rɔtas / 'rɔtɔs	'rɔtas	'rɔtas	'rɔtas	'rɔtas
'grɔʒɔs	'grɔʒɔs	'grɔʒɔs	'grɔʒɔs	'grɔʒɔs	'grɔʒɔs	'grɔʒɔs	'grɔʒɔs	'grɔʒɔs
'm'ɛ'du	'm'ɛ'du	'm'ɛ'du	'm'ɛ'du	'm'ɛ'du	'm'ɛ'du	'm'ɛ'du	'm'ɛ'du	'm'ɛ'du
's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ
'm'ɛ'd'ɪs	'm'ɛ'd'ɪs	'm'ɛ'd'ɪs	'm'ɛ'd'ɪs	'm'ɛ'd'ɪs	'm'ɛ'd'ɪs	'm'ɛ'd'ɪs	'm'ɛ'd'ɪs	'm'ɛ'd'ɪs
's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ	's'ɛ:k'ɛ
m'ɛdus	m'ɛdus	m'ɛdus	m'ɛdus	m'ɛdus	m'ɛdus	m'ɛdus	m'ɛdus	m'ɛdus
'b'ɛ:gu	'b'ɛ:gu	'b'ɛ:gu	'b'ɛ:gu	'b'ɛ:gu	'b'ɛ:gu	'b'ɛ:gu	'b'ɛ:gu	'b'ɛ:gu
'k'ɔr'ɔ	'k'ɔr'ɔ	'k'ɔr'ɔ	'k'ɔr'ɔ	'k'ɔr'ɔ	'k'ɔr'ɔ	'k'ɔr'ɔ	'k'ɔr'ɔ	'k'ɔr'ɔ
g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmas	g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmas	g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmɔs	g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmɔs	g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmɔs / n'ɪmas / g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmɔs	g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmas	g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmas	g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmas	g'ɪ'v'ɛ-n'ɪmas
g'ɪ'v'ɔt'ɛ	g'ɪ'v'ɔt'ɛ	g'ɪ'v'ɔt'ɛ	g'ɪ'v'ɔt'ɛ	g'ɪ'v'ɔt'ɛ	g'ɪ'v'ɔt'ɛ	g'ɪ'v'ɔt'ɛ	g'ɪ'v'ɔt'ɛ	g'ɪ'v'ɔt'ɛ
su'n'ɛ-l'ɪs	su'n'ɛ-l'ɪs	sɔ'n'ɛ-l'ɪs	sɔ'n'ɛ-l'ɪs	su'n'ɛ-l'ɪs	su'n'ɛ-l'ɪs	su'n'ɛ-l'ɪs	su'n'ɛ-l'ɪs	su'n'ɛ-l'ɪs
gru¹d'ɔm	gru¹d'ɔm	grɔ¹d'ɔm	grɔ¹d'ɔm	gru¹d'ɔm	gru¹d'ɔm	gru¹d'ɔm	gru¹d'ɔm	gru¹d'ɔm

RAA 410	RAK 174	RAP 111	RAP 300	RAŠ 502	RAU 147	RAU 309	RAV 382	RAV 483
'mū̄vta	'mōv̄tō	'māvta	'māvta	'māvta	'māvta	'māvta	'māvta / 'māv̄tō	'māvta
2'vērka	2'vēr̄kō	2'vērka	2'vērka	2'vērka	2'vērka	2'vērka	2'vērka / 2'vēr̄kō	2'vērka
'dū̄v̄r̄e	'dōv̄r̄ā	'dāv̄r̄e	'dāv̄r̄e	'dāv̄r̄e	'dāv̄r̄e	'dāv̄r̄e	'dāv̄r̄e	'dāv̄r̄e
1'sāvula	1'sāvulā	1'sāvula	1'sāvula	1'sāvula	1'sāvula	1'sāvula	1'sāvula	1'sāvula
'jū̄v̄ku	'jōv̄ku	'jāv̄kō	'jāv̄kū	'jāv̄ku	'jāv̄ku	'jāv̄ku	'jāv̄ku	'jāv̄ku
1'savul̄i	1'savul̄ī	1'savul̄is	1'savul̄is	1'savul̄i / 1'savulu	1'savul̄i	1'savul̄i	1'savul̄i	1'savul̄i
'grū̄v̄zu	'grōv̄zū	'grāv̄zō	'grāv̄zū	'grāv̄zu	'grāv̄zu	'grāv̄zu	'grāv̄zu	'grāv̄zu
1'sūnu	1'sūnū	1'sūnō	1'sūnū	1'sūnu	1'sūnu	1'sūnu	1'sūnu	1'sūnu
2'gērd̄i	2'gērd̄ī	2'gērd̄ī	2'gērd̄ī	2'gērd̄i	2'gērd̄i	2'gērd̄i	2'gērd̄i	2'gērd̄i
'nū̄v̄kt̄i	'nōv̄kt̄ī	'nāv̄kt̄ī	'nāv̄kt̄ī	'nāv̄kt̄i	'nāv̄kt̄i	'nāv̄kt̄i	'nāv̄kt̄i	'nāv̄kt̄i
'ū̄v̄k̄is	'ōv̄k̄īs	'āv̄k̄īs	'āv̄k̄īs	'āv̄k̄is	'āv̄k̄is	'āv̄k̄is	'āv̄k̄is	'āv̄k̄is
'nū̄v̄kt̄is	'nōv̄kt̄īs	'nāv̄kt̄īs	'nāv̄kt̄īs	'nāv̄kt̄is	'nāv̄kt̄is	'nāv̄kt̄is	'nāv̄kt̄is	'nāv̄kt̄is
'grū̄v̄zus	'grōv̄zūs	'grāv̄zōs	'grāv̄zūs	'grāv̄zus	'grāv̄zus	'grāv̄zus	'grāv̄zus	'grāv̄zus
1'ligus	1'ligūs	1'ligōs	1'ligūs	1'ligus	1'ligus	1'ligus	1'ligus	1'ligus
2'dēd̄ēs	2'dāv̄d̄ārs	2'dēd̄ēs	2'dēd̄ēs	2'dēd̄ēs	2'dēd̄ēs	2'dēd̄ēs	2'dēd̄ēs	2'dēd̄ēs
1'kūr̄v̄l̄ēs	1'kōv̄r̄uās	1'kāv̄r̄v̄l̄ēs	1'kāv̄r̄v̄l̄ēs	1'kāv̄r̄v̄l̄ēs	1'kāv̄r̄v̄l̄ēs	1'kāv̄r̄v̄l̄ēs	1'kāv̄r̄v̄l̄ēs	1'kāv̄r̄v̄l̄ēs
'buv̄a	'būv̄ō	'buv̄a	'buv̄a	'buv̄a	'buv̄a	'buv̄a	'buv̄a / 'būv̄ō	'buv̄a
'rud̄es	'rud̄as	'rud̄ās	'rud̄ūs	'rud̄es / 'rud̄ūs	'rud̄as	'rud̄as	'rud̄as	'rud̄as
'm̄i:jk̄es	'm̄i:jk̄as	'm̄i:jk̄ās	'm̄i:jk̄ūs	'm̄i:jk̄es / 'm̄i:jk̄ūs	'm̄i:jk̄as	'm̄i:jk̄as	'm̄i:jk̄as	'm̄i:jk̄as

RAA 410	RAK 174	RAP 111	RAP 300	RAŠ 502	RAU 147	RAU 309	RAV 382	RAV 483
'g'i:be	'g'i:bā	'g'i:bū	'g'i:be	'g'i:ba	'g'i:ba	'g'i:ba	'g'i:ba	'g'i:ba
m'i'f'k'æ:l'is	m'ɛ'f'k'ɛ:l'is'	m'i'f'k'ɛ:l'is'	m'i'f'k'æ:l'is	m'i'f'k'æ:l'is	m'i'f'k'æ:l'is	m'i'f'k'æ:l'is	m'i'f'k'æ:l'is	m'i'f'k'æ:l'is
v'i'f't'æ:la	v'ɛ'f't'æ:la	v'i'f't'æ:la	v'i'f't'æ:la	v'i'f't'æ:la	v'i'f't'æ:la	v'i'f't'æ:la	v'i'f't'æ:la	v'i'f't'æ:la
ru' d'i'em	ru' d'i'em	ru' d'i'em	ru' d'i'em	ru' d'i'em	ru' d'i'em	ru' d'i'em	ru' d'i'em	ru' d'i'em
t'u'r'u	t'ɔr'ū	t'u'r'ū	t'u'r'ū	t'u'r'ū	t'u'r'ū	t'u'r'ū	t'u'r'ū	t'u'r'ū
i't'i:l'tes	i't'i:l'tās	i't'i:l'tys	i't'i:l'tes / i't'i:l'tys	i't'i:l'tas	i't'i:l'tas	i't'i:l'tas	i't'i:l'tas	i't'i:l'tas
i'p'i:l't'	i'p'i:l't'	i'p'i:l't'	i'p'i:l't'	i'p'i:l't'	i'p'i:l't'	i'p'i:l't'	i'p'i:l't'	i'p'i:l't'
i'k'i:m'ste	i'k'i:m'stā	i'k'i:m'stɔ	i'k'i:m'ste	i'k'i:m'sta	i'k'i:m'sta	i'k'i:m'sta	i'k'i:m'sta	i'k'i:m'sta
i'p'i:n't'	i'p'i:n't'	i'p'i:n't'	i'p'i:n't'	i'p'i:n't'	i'p'i:n't'	i'p'i:n't'	i'p'i:n't'	i'p'i:n't'
i'sp'i:n'te	i'sp'i:n'tā	i'sp'i:n'tɔ	i'sp'i:n'te	i'sp'i:n'ta	i'sp'i:n'ta	i'sp'i:n'ta	i'sp'i:n'ta	i'sp'i:n'ta
i'g'i:r'tes	i'g'i:r'tās	i'g'i:r'tys	i'g'i:r'tes / i'g'i:r'tys	i'g'i:r'tas	i'g'i:r'tas	i'g'i:r'tas	i'g'i:r'tas	i'g'i:r'tas
i'sp'i:r't'	i'sp'i:r't'	i'sp'i:r't'	i'sp'i:r't'	i'sp'i:r't'	i'sp'i:r't'	i'sp'i:r't'	i'sp'i:r't'	i'sp'i:r't'
i'ku:l't'	i'ku:l't'	i'ku:l't'	i'ku:l't'	i'ku:l't'	i'ku:l't'	i'ku:l't'	i'ku:l't'	i'ku:l't'
i'pu:l't'	i'pu:l't'	i'pu:l't'	i'pu:l't'	i'pu:l't'	i'pu:l't'	i'pu:l't'	i'pu:l't'	i'pu:l't'
i'stu:m't'	i'stu:m't'	i'stu:m't'	i'stu:m't'	i'stu:m't'	i'stu:m't'	i'stu:m't'	i'stu:m't'	i'stu:m't'
i'ku:m'l'f'i:s	i'ku:m'l'f'i:s'	i'ku:m'l'f'i:s'	i'ku:m'l'f'i:s	i'ku:m'l'f'i:s	i'ku:m'l'f'i:s	i'ku:m'l'f'i:s	i'ku:m'l'f'i:s	i'ku:m'l'f'i:s
i'du:n'de	i'du:n'dā	i'du:n'dɔ	i'du:n'de	i'du:n'da	i'du:n'da	i'du:n'da	i'du:n'da	i'du:n'da
i'sku:n'd'e	i'sku:n'd'e	i'sku:n'd'e	i'sku:n'd'e	i'sku:n'd'e	i'sku:n'd'æ	i'sku:n'd'æ	i'sku:n'd'æ	i'sku:n'd'ie
i'ku:r'm'i:s	i'ku:r'm'i:s'	i'ku:r'm'i:s'	i'ku:r'm'i:s	i'ku:r'm'i:s	i'ku:r'm'i:s	i'ku:r'm'i:s	i'ku:r'm'i:s	i'ku:r'm'i:s
i'ku:r't'	i'ku:r't'	i'ku:r't'	i'ku:r't'	i'ku:r't'	i'ku:r't'	i'ku:r't'	i'ku:r't'	i'ku:r't'
2'v'i:l'kes	2'v'ɔl'kās	2'v'ɔl'kɔs	2'v'i:l'kes / 2'v'ɔl'kɔs	2'v'i:l'kas	2'v'i:l'kas	2'v'i:l'kas	2'v'i:l'kas	2'v'i:l'kas

RAA 410	RAK 174	RAP 111	RAP 300	RAŠ 502	RAU 147	RAU 309	RAV 382	RAV 483
2'filit'es 2'k'im'be 2'k'im'š'f'f' 2'lij'ka 2't'ij'ke 2'p'ir'ka 2'pul'kes 2'kum'pes 2'mur'les fa'ka la'zda 3a'l'i 3a'l'æ m'i'jku ta'ku 1'd'i'rbou / 1'd'i'rbuū	2'filit'as 2'k'im'ba 2'k'im'š'f'f' 2'lij'ka 2't'ij'ka 2'p'ir'ka 2'pul'kas 2'kum'pas 2'mur'las fa'ka la'zda 3a'l'i 3a'l'æ m'i'jku ta'ku 1'd'i'rbou	2'f'ol'tās 2'k'om'bā 2'k'em'š'f'f' 2'lij'ka 2't'ij'ka 2'p'or'ka 2'pol'kās 2'kom'pās 2'mor'lās 'jakā 'lazdā '3al'ī '3al'ī 'm'ojkū 'takū 1'd'i'rbō	2'filit'us 2'k'im'by 2'k'im'š'f'f' 2'lij'ka 2't'ij'ky 2'p'ir'ka 2'pul'ky 2'kum'py 2'mur'ly fa'ky la'zdy 3a'l'i 3a'l'æ m'i'jky ta'ky 1'd'i'rbō	2'filit'es / 2'filit'us 2'k'im'be 2'k'im'š'f'f' 2'lij'ke 2't'ij'ke 2'p'ir'ka 2'pul'kes / 2'pul'ky 2'kum'pes / 2'kum'py 2'mur'les / 2'mur'ly fa'ka la'zda 3a'l'i 3a'l'æ m'i'jku ta'ku 1'd'i'rbou 1'd'i'rbuū /	2'filit'as 2'k'im'ba 2'k'im'š'f'f' 2'lij'ka 2't'ij'ka 2'p'ir'ka 2'pul'kas 2'kum'pas 2'mur'las fa'ka la'zda 3a'l'i 3a'l'æ m'i'jku ta'ku 1'd'i'rbou	2'filit'as 2'k'im'ba 2'k'im'š'f'f' 2'lij'ka 2't'ij'ka 2'p'ir'ka 2'pul'kas 2'kum'pas 2'mur'las fa'ka la'zda 3a'l'i 3a'l'æ m'i'jku ta'ku 1'd'i'rbou	2'filit'as 2'k'im'ba 2'k'im'š'f'f' 2'lij'ka 2't'ij'ka 2'p'ir'ka 2'pul'kas 2'kum'pas 2'mur'las fa'ka la'zda 3a'l'i 3a'l'æ m'i'jku ta'ku 1'dzi'rbou	2'filit'as 2'k'im'ba 2'k'im'š'f'f' 2'lij'ka 2't'ij'ka 2'p'ir'ka 2'pul'kas 2'kum'pas 2'mur'las fa'ka la'zda 3a'l'i 3a'l'æ m'i'jku ta'ku 1'dzi'rbou ra ² 'jou ra ² 'juū

RAA 410 2'ties'ei / 2'ties'i	RAP 111 2'ties'3	RAP 300 2'ties'3	RAŠ 502 2'ties'ei / 2'ties'i	RAU 147 2'ties'ei	RAU 309 2'ties'ei	RAV 382 2'ties'ei	RAV 483 2'ties'ei
2'dieues	2'dieuds	2'dieusys	2'dieues / 2'dieusys	2'dieuas	2'dieuas	2'dieuas	2'dzieuas
1'di:ga	1'di:ga	1'di:ga	1'di:ga	1'di:ga	1'di:ga	1'di:ga / 1'di:gp	1'dzi:gp
k'e2't'v'irtas	k'e2't'v'irtas	k'e2't'v'irtus	k'e2't'v'irtus / k'e2't'v'irtus	k'e2't'v'irtas	k'e2't'v'irtas	k'e2't'v'irtas	k'e2't'v'irtas
'd'v'i	'd'v'e	'd'v'i	'd'v'i	'd'v'i	'd'v'i	'd'v'i	'dz'v'i
'ladas	'ladās	'lads	'lades / 'lads	'ladas	'ladas	'ladas	'ladas
1'lars't'	1'lars't'	1'lars't'	1'lars't'	1'lars't'	1'lars't'	1'lars't'	1'lars'ts'
t'i'1'9:k	t'φ'1'9:k	t'φ'1'9:k	t'i'1'9:k	t'i'1'9:k	t'i'1'9:k	t'i'1'9:k	t'i'1'9:k
'lenta	'lontā	'lontų	lun'ta / l'm'ta	'l'm'ta	'l'm'ta	'l'm'ta	'l'm'ta
'r'etes	'r'etās	'r'etų	'r'etes / 'r'etys	'r'etas	'r'etas	'r'etas	'r'etas
't'r'ē'f'ēs	't'r'ē'f'ēs'	't'r'ē'f'is'	't'r'ē'f'ēs / 't'r'ē'f'is	't'r'ē'f'ēs	't'r'ē'f'ēs	't'r'ē'f'ēs	't'r'ē'f'ēs
2'r'ē:k'æ	2'r'ē:k'ē	2'r'ē:k'i	2'r'ē:k'æ / 2'r'ē:k'i	2'r'ē:k'æ	2'r'ē:k'æ	2'r'ē:k'æ	2'r'ē:k'æ
'f'ē'f'etas	'f'ē'f'etās	'f'ē'f'etų	'f'ē'f'etūs / 'f'ē'f'etūs	'f'ē'f'etas	'f'ē'f'etas	'f'ē'f'etas	'f'ē'f'etas
'ž'ē'm'ē	'ž'ē'm'ē	'ž'ē'm'ē	'ž'ē'm'ē	'ž'ē'm'æ	'ž'ē'm'æ	'ž'ē'm'æ	'ž'ē'm'iē

RAA 410	RAK 174	RAP 111	RAP 300	RAŠ 502	RAU 147	RAU 309	RAV 382	RAV 483
's'ħɛnɛs	's'ɑnɑs	's'ħɛnɑs	's'ħɛnʏs	's'ħɛnɛs / 's'ħɛnʏs	's'ħɛnɑs	's'ɜnɑs	's'ɜnɑs	's'ɜnɑs
1's'ɕɛt'ɪ	1's'ɕɛt'ɪ	1's'ɛt'ɪ	1's'ɛt'ɪ	1's'ɛt'ɪ	1's'ɕɛt'ɪ	1's'ɕɛt'ɪ	1's'ɕɛt'ɪ	1's'ɕɛt'ɪ
t'ɦɪ'l'ɪ	t'ɦɪ'l'ɪ	t'ɦɪ'l'ɪ	t'ɦɪ'l'ɪ	t'ɦɪ'l'ɪ	t'ɦɪ'l'ɪ	t'ɦɪ'l'ɪ	t'ɦɪ'l'ɪ	t'ɦɪ'l'ɪ
r'ɛ:k'ɪ	r'ɛ:k'ɪ	r'ɛ:k'ɪ	r'ɛ:k'ɪ	r'ɛ:k'ɪ	r'ɛ:k'ɪ	r'ɛ:k'ɪ	r'ɛ:k'ɪ	r'ɛ:k'ɪ
'juɑdɑ	'juɑdɑ	'juɑdɑ	'juɑdʏ	'juɑdɑ	'juɑdɑ	'juɑdɑ	'juɑdɑ	'juɑdɑ
'd'ɦɛnɛs	'd'ɦɛnɑs	'd'ɦɛnɑs	'd'ɦɛnʏs	'd'ɦɛnɑs	'd'ɦɛnɑs	'd'ɦɛnɑs	'd'ɦɛnɑs	'd'ɦɛnɑs
'vɛ:kʏs	'vɛ:kʏs	'vɛ:kʏs	'vɛ:kʏs	'vɛ:kʏs	'vɛ:kʏs	'vɛ:kʏs	'vɛ:kʏs	'vɛ:kʏs
'kɛlɓɑ	'kɛlɓɑ	'kɛlɓɑ	'kɛlɓʏ	'kɛlɓɑ	'kɛlɓɑ	'kɛlɓɑ	'kɛlɓɑ	'kɛlɓɑ
dʉ'r'ɦɪs	dʉ'r'ɦɪs	'dʉr'ɦɪs'	dʉ'r'ɦɪs'	dʉ'r'ɦɪs	dʉ'r'ɦɪs	dʉ'r'ɦɪs	dʉ'r'ɦɪs	dʉ'r'ɦɪs
m'ɛ'tʏs	mɑ'tʏs	'm'ɛtʏs	m'ɛ'tʏs	m'ɛ'tʏs	m'ɛ'tʏs	m'ɛ'tʏs	m'ɛ'tʏs	m'ɛ'tʏs
vɛr'ɪ'ʃk'ɕɛ	vɛr'ɪ'ʃk'ɕɛ	'vɛr'ʃk'ɕɛ	vɛr'ɪ'ʃk'ɕɛ	vɛr'ɪ'ʃk'ɕɛ	vɛr'ɪ'ʃk'ɕɛ	vɛr'ɪ'ʃk'ɕɛ	vɛr'ɪ'ʃk'ɕɛ	vɛr'ɪ'ʃk'ɕɛ
kɑ ² 't'ɕɛ	kɑ ² 'tɑɪ	'kɑt'ɛ	kɑ ² 't'ɕɛ	kɑ ² 't'ɕɛ	kɑ ² 't'ɕɛ	kɑ ² 't'ɕɛ	kɑ ² 't'ɕɛ	kɑ ² 't'ɕɛ
ʒmɑ ² 'nɔ's	ʒmɑ ² 'nɔ's	'ʒmɑ:nɔ's	ʒmʏ ² 'nɔ's	ʒmɑ ² 'nɔ's	ʒmɑ ² 'nɔ's	ʒmɑ ² 'nɔ's	ʒmɔ ² 'nɔ's	ʒmɔ ² 'nɔ's
g'ɛ ² 'rɛɪ / g'ɛ ² 'rɪ	g'ɛ ² 'rɛɪ	'g'ɛrɪ	g'ɛ ² 'rɜ	g'ɛ ² 'rɛr	g'ɛ ² 'rɛɪ	g'ɛ ² 'rɛɪ	g'ɛ ² 'rɛr	g'ɛ ² 'rɛr
lɑʃ'ɦɪ ² 'n'ɦɪ / lɑʃ'ɦɪ ² 'n'ɦɪ	lɑʃ'ɦɪ ² 'n'ɦɪ	lɑ'ʃɛn'ɜ	lɑʃ'ɦɪ ² 'n'ɜ	lɑʃ'ɦɪ ² 'n'ɦɛr	lɑʃ'ɦɪ ² 'n'ɦɪ	lɑʃ'ɦɪ ² 'n'ɦɪ	lɑʃ'ɦɪ ² 'n'ɦɛr	lɑʃ'ɦɪ ² 'n'ɦɛr

Tēsinys

ŠŽK 091	ŠŽK 218	ŠŽT 033	ŠŽT 128	VAK 513	VAK 624	VAS 049	VAS 332	VŽ 283
1'dɔʉ'nɑ	1'dɔʉ'nɑ	1'dɔʉ'nɑ	1'dɔʉ'nɑ	1'duɔnɑ	1'duɔnɑ	1'duɔnɑ	1'duɔnɑ	1'do:ʉ'nɑ
2'jɔʉks	2'jɔʉks	2'jɔʉks	2'jɔʉks	2'juɑkɑs / 2'juɑkʏs	2'juɑkɑs	2'juɑkʏs	2'juɑkʏs	2'jɔʉks

ŠŽK 091	ŠŽK 218	ŠŽT 033	ŠŽT 128	VAK 513	VAK 624	VAŠ 049	VAŠ 332	VŽ 283
1'sve:ʃsts	1'sve:ʃsts	1's'ub'e:ʃsts	1's'ub'e:ʃsts	1's'ub'e:ʃstas / 1's'ub'e:ʃsts	1's'ub'e:ʃstas	1's'ub'e:ʃsts	1's'ub'e:ʃsts	1'sue:ʃsts
2'ʃe:ms	2'ʃe:ms	2'ʃe:ms	2'ʃe:ms	2'ʃe:mas / 2'ʃe:ms	2'ʃe:mas	2'ʃe:ms	2'ʃe:ms	2'ʃe:ms
'uɔ¹bɔ:ls / 'uɔ¹bɔ:ls	'uɔ¹bɔ:ls / 'uɔ¹bɔ:ls	'uɔ¹bɔ:ls / 'uɔ¹bɔ:ls	'uɔ¹bɔ:ls / 'uɔ¹bɔ:ls	o'buɔ²ʃis	o'buɔ²ʃis	'uɔbuɔ:ls / 'uɔbuɔ:ls	uɔb²ʃis / ɔbɔ²ʃis / uɔe²ʃis	'o:¹bols / 'uɔ:¹bols
'pou,dɔks	'pou,dɔks	'pou,dɔks	'pou,dɔks	puɔ'dɔks / puɔ'dɔks	puɔ'dɔkas	puɔ'dɔks	pu'dɔks / pɔ'dɔks	'po:dɔks
'ʒ'e:ɲmǎ	'ʒ'e:ɲmǎ	'ʒ'e:ɲmǎ	'ʒ'e:ɲmǎ	'ʒ'e:ɲma	'ʒ'e:ɲma	'ʒ'e:ɲma	'ʒ'e:ɲma	'ʒ'e:ɲmǎ
ʃ'e:ɲe:ʃis	ʃ'e:ɲe:ʃis	ʃ'u:ɲe:ʃis	ʃ'u:ɲe:ʃis	ʃ'e:ɲe:ʃis	ʃ'e:ɲe:ʃis	ʃ'e:ɲe:ʃis	ʃ'e:ɲe:ʃis / ʃ'e:ɲe:ʃis	ʃe'ɲe:ʃis
1'kɔ:ʃs'ɲis	1'kɔ:ʃs'ɲis	1'ku:ʃs'ɲis	1'kɔ:ʃs'ɲis	1'kas'ɲis	1'kas'ɲis	1'kas'ɲis	1'kas'ɲis / ka²s'ɲis	1'ka:ʃs'ɲis
1'ʃa:ʃst	1'ʃa:ʃst	1'ʃa:ʃst	1'ʃa:ʃst	2'ʃa:ʃla	2'ʃa:ʃla	2'ʃa:ʃl	2'ʃa:ʃl	2'ʃa:ʃl
2'k'e:ʃtɕ	2'k'e:ʃtɕ	2'k'e:ʃtɕ	2'k'e:ʃs'tɕ	2'k'e:ʃst	2'k'e:ʃst	2'k'e:ʃst	2'k'e:ʃst	2'k'e:ʃtɕ
2'te:ʃs	2'te:ʃs	2'te:ʃs	2'te:ʃs	2'te:ʃsɛ	2'te:ʃsɛ	2'te:ʃs	2'te:ʃs	2'te:ʃs
'ʒou,sɕs	'ʒou,sɕs	'ʒou,sɕs	'ʒou,sɕs	ʒa:s'is	ʒa:s'is	'ʒa:s'is	'ʒa:s'is	'ʒa:sɕs
'ɔ:ʒou²lu: / 'ɔ:ʒou²lu:m	'ɔ:ʒou²lu: / 'ɔ:ʒou²lu:m	'u:ʒou²lu: / 'u:ʒou²lu:m	'u:ɲʒou²lu: / 'u:ɲʒou²lu:m	ɑ:ʒou²lu:	ɑ:ʒou²lu:	'ɑ:ʒou,lu	ɑ:ʒou²lu: / ɑ:ʒou²lu:	'ɑ:ʒou²lu:
tɕ¹sa:ʃu	tɕ¹sa:ʃu	tɕ¹sa:ʃu	tɕ¹sa:ʃu	tɕe²s'ɛu	tɕe²s'ɛu	'tɕe:s'bu	tɕe²s'bu	tɕe¹sa:ʃu
grɕe¹ʒ'e:ʃms	grɕe¹ʒ'e:ʃms	grɕe¹ʒ'e:ʃms	grɕe:ɲ¹ʒ'e:ʃms	grɕe:ʒɪmas / grɕe:ɲ¹ʒɪms	grɕe:ʒɪmas	grɕe:ʒɪms	grɕe:ʒɪms	grɕe¹ʒ'e:ʃms
1'tɕe:ʃuǎ	1'tɕe:ʃuǎ	1'tɕe:ʃuǎ	1'tɕe:ʃuǎ	1'tɕe:ʃu	1'tɕe:ʃu	1'tɕe:ʃu	1'tɕe:ʃu	1'tɕe:ʃuǎ
2'ba:kǎ	2'ba:kǎ	2'ba:kǎ	2'ba:kǎ	2'ba:rka	2'ba:rka	2'ba:rka	2'ba:rka	2'ba:kǎ

ŠŽK 091	ŠŽK 218	ŠŽT 033	ŠŽT 128	VAK 513	VAK 624	VAS 049	VAS 332	VŽ 283
'lapĕ	'lapĕ	'lapĕ	'lapĕ	'lapĕ	'lapĕ	'lapĕ	'lapĕ	'lapĕ
'ka ² ruĕ	'ka ² ruĕ	'ka ² ruĕ	'ka ² ruĕ	'kar ² vĕ	'kar ² vĕ	'kar ² vĕ	'kar ² vĕ	'ka ² ruĕ
'kø ² nd	'kø ² nd	'kø ² nd	'kø ² nd	'kanda	'kanda	'kand	'kand	'ka ² nd
'pø ² ntĭs	'pø ² ntĭs	'pu ² ntĭs	'pu ² ntĭs	'panĭtis	'panĭtis	'panĭtis	'panĭtis	'pa ² ntĭs
'sø ² mtĭs	'sø ² mtĭs	'su ² mtĭs	'su ² mtĭs	'samtĭs	'samtĭs	'samtĭs	'samtĭs	'sa ² mtĭs
'bø ² mb	'bø ² mb	'bø ² mb	'bø ² mb	'bamba	'bamba	'bamba	'bamba	'ba ² mb
'zø ² ŋg	'zø ² ŋg	'zø ² ŋg	'zø ² ŋg	'zø ² vĕŋgĕ	'zø ² vĕŋgĕ	'zø ² vĕŋgĕ	'zø ² vĕŋgĕ	'zø ² ŋg
gi ² ·vĕ ² ntĕ	gi ² ·vĕ ² ntĕ	gi ² ·vĕ ² ntĕ	gi ² ·vĕ ² ntĕ	gi ² ·vĕ ² t	gi ² ·vĕ ² t	gi ² ·vĕ ² ntĕ	gi ² ·vĕ ² ntĕ	gi ² ·vĕ ² ntĕ
'pĕ ² mpĕ	'pĕ ² mpĕ	'pĕ ² mpĕ	'pĕ ² mpĕ	'pĕ ² mpĭ	'pĕ ² mpĭ	'pĕ ² mpĕ	'pĕ ² mpĕ	'pĕ ² mpĕ
'tĕ ² mst	'tĕ ² mst	'tĕ ² mst	'tĕ ² mst	'tĕ ² msta	'tĕ ² msta	'tĕ ² mst	'tĕ ² mst	'tĕ ² mst
'rø ² ŋkă	'rø ² ŋkă	'rø ² ŋkă	'rø ² ŋkă	'raŋka	'raŋka	'raŋka	'raŋka	'ra ² ŋkă
'dø ² ŋgø	'dø ² ŋgø	'dø ² ŋgø	'dø ² ŋgø	'daŋgu	'daŋgu	'daŋgu	'daŋgu	'da ² ŋgü
'kø ² m̥ps	'kø ² m̥ps	'kø ² m̥ps	'kø ² m̥ps	'ka ² m̥pas / 'ka ² m̥ps	'ka ² m̥pas	'kamps	'kamps	'ka ² m̥ps
pa ² ·sø ² mdĕ	pa ² ·sø ² mdĕ	pa ² ·sø ² mdĕ	pa ² ·sø ² mdĕ	pa ² ·sø ² mdĭ	pa ² ·sø ² mdĭ	pa ² ·sø ² mdĕ	pa ² ·sø ² mdĕ	pa ² ·sø ² mdĕ
'lĕ ² ŋk	'lĕ ² ŋk	'lĕ ² ŋk	'lĕ ² ŋk	'lĕ ² ŋkĕ	'lĕ ² ŋkĕ	'lĕ ² ŋkĭ	'lĕ ² ŋkĭ	'lĕ ² ŋk
'ju ² ĕnts	'ju ² ĕnts	'ju ² ĕnts	'ju ² ĕnts	'ju ² vĕ ² ntas / 'ju ² vĕ ² nts	'ju ² vĕ ² ntas	'ju ² vĕ ² nts	'ju ² vĕ ² nts	'ju ² ĕnts
'tĕ ² mp	'tĕ ² mp	'tĕ ² mp	'tĕ ² mp	'tĕ ² em ² pĕ	'tĕ ² em ² pĕ	'tĕ ² em ² pĭ	'tĕ ² em ² pĭ	'tĕ ² mp
'dø ² ŋgøš	'dø ² ŋgøš	'dø ² ŋgøš	'dø ² ŋgøš	deŋgus	deŋgus	deŋgus	deŋgus	'da ² ŋgøš
løn ² ·gĕ ² lĭs	løn ² ·gĕ ² lĭs	løn ² ·gĕ ² lĭs	løn ² ·gĕ ² lĭs / løn ² ·gĕ ² lĭs	løn ² ·gĕ ² lĭs	løn ² ·gĕ ² lĭs	løn ² ·gĕ ² lĭs	løn ² ·gĕ ² lĭs	løn ² ·gĕ ² lĭs
kø ² m̥pĕ ² lĭs	kø ² m̥pĕ ² lĭs	kø ² m̥pĕ ² lĭs	kø ² m̥pĕ ² lĭs / kø ² m̥pĕ ² lĭs	kem ² ·pĕ ² lĭs	kem ² ·pĕ ² lĭs	kem ² ·pĕ ² lĭs	kem ² ·pĕ ² lĭs	kam ² ·pĕ ² lĭs

ŠŽK 091	ŠŽK 218	ŠŽT 033	ŠŽT 128	VAK 513	VAK 624	VAS 049	VAS 332	VŽ 283
kəm ¹¹ ʃi: ² tė	kəm ¹¹ ʃi: ² tė	kum ¹¹ ʃi: ² tė	kəm ¹¹ ʃi: ² tė / kum ¹¹ ʃi: ² tė	kem ¹¹ ʃit	kem ¹¹ ʃit	kem ¹¹ ʃit	kem ¹¹ ʃit	kam ¹¹ ʃi: ² tė
p'eɲ k'ė	p'eɲ k'ė	p'p'eɲ k'ė	p'p'eɲ k'ė	p'eɲ k'i	p'eɲ k'i	p'eɲ k'i	p'eɲ k'i	p'eɲ k'ė
k'ɛn ¹¹ t'iɛ ² tė	k'ɛn ¹¹ t'iɛ ² tė	k'im ¹¹ t'iɛ ² tė	k'ɛn ¹¹ t'iɛ ² tė / k'im ¹¹ t'iɛ ² tė	k'ɛn ¹¹ t'ɛt	k'ɛn ¹¹ t'ɛt	k'ɛn ¹¹ t'ɛt	k'ɛn ¹¹ t'ɛt	k'ɛn ¹¹ t'iɛ: ² tė
p'ɛm ¹ p'ɛ:l'ė	p'ɛm ¹ p'ɛ:l'ė	p'ɛm ¹ p'ɛ:l'ė	p'ɛm ¹ p'ɛ:l'ė	p'ɛm ¹ p'ɛ:l'ɨ	p'ɛm ¹ p'ɛ:l'ɛ	p'ɛm ¹ p'ɛ:l'ɛ	p'ɛm ¹ p'ɛ:l'ɛ	p'ɛm ¹ p'ɛ:l'ė
'kua ² ʃė	'kua ² ʃė	'kua ² ʃė	'kua ² ʃė	'ko:ɟɛ	'ko:ɟɛ	'k'ua ² ʃɛ	'ko:ɟɛ	'ko: ² ʃė
'bruo ² ʃis	'bruo ² ʃis	'bruo ² ʃis	'bruo ² ʃis	'bro:l'is	'bro:l'is	'bruo ² ʃis	'bro:l'is / bruo ² ʃis / bruo ² ʃis	'bro: ² ʃis
't'iɛ ² ʊs	't'iɛ ² ʊs	't'iɛ ² ʊs	't'iɛ ² ʊs	't'ɛ:ʊas	't'ɛ:ʊas	't'ɛ:ʊs	't'ɛ:ʊs	't'ɛ: ² ʊs
'd'iɛ ² tė	'd'iɛ ² tė	'd'iɛ ² tė	'd'iɛ ² tė	'd'ɛt	'd'ɛt	'd'ɛt	'd'ɛt	'd'ɛ: ² tė
'ʒuo ² ʃiɛ	'ʒuo ² ʃiɛ	'ʒuo ² ʃiɛ	'ʒuo ² ʃiɛ	ʒo: ² ʃiɛ	ʒo: ² ʃiɛ	'ʒ'uo ² ʃiɛ	ʒuo ² ʃiɛ: / ʒo: ² ʃiɛ:	'ʒo: ² ʃiɛ:
duo ² ɛ- i ¹ nuo ² tė	duo ² ɛ- i ¹ nuo ² tė	duo ² ɛ ¹ nuo ² t'ė	duo ² ɛ- i ¹ nuo ² t'ė	do ² ʊa ¹ no ² t	do ² ʊa ¹ no ² t	d'uo ² a ¹ no ² t	d'uo ² a ¹ no ² t / d'uo ² a ¹ no ² t	do ² ʊɛ- i ¹ no ² t'ė
t'iɛ ² ʊɛ:l'is	t'iɛ ² ʊɛ:l'is	t'iɛ ² ʊɛ:l'is	t'iɛ ² ʊɛ:l'is	t'ɛ: ² ʊɛ:l'is	t'ɛ: ² ʊɛ:l'is	t'ɛ: ² ʊɛ:l'is	t'ɛ: ² ʊɛ:l'is / t'ɛ: ² ʊɛ:l'is	t'ɛ: ² ʊɛ:l'is
b'iɛ ¹ g'uo ² t'ė	b'iɛ ¹ g'uo ² t'ė	b'iɛ ¹ g'uo ² t'ė	b'iɛ ¹ g'uo ² t'ė	b'ɛ: ¹ g'ou ² t	b'ɛ: ¹ g'ou ² t	b'ɛ: ¹ g'uo ² t	b'ɛ: ¹ g'ou ² t / b'ɛ: ¹ g'ou ² t	b'ɛ: ¹ g'ou ² t'ė
'k'iɛ ² d'iɛ	'k'iɛ ² d'iɛ	'k'iɛ ² d'iɛ	'k'iɛ ² d'iɛ	k'ɛ: ² d'iɛ:	k'ɛ: ² d'iɛ:	'k'iɛ ² d'iɛ	k'ɛ: ² d'iɛ: / k'ɛ: ² d'iɛ:	'k'iɛ: ² d'iɛ:
'ma ² mās	'ma ² mās	'ma ² mās	'ma ² mās	ma ² mo:s	ma ² mo:s	'ma ² mās	'ma ² mās / 'ma ² mōs	'ma ² mās
ʃa ² k'uo ² s	ʃa ² k'uo ² s	ʃa ² k'uo ² s	ʃa ² k'uo ² s	ʃa ² 'kois	ʃa ² 'kois	ʃa ² 'kas	ʃa ² 'kois	ʃa ² 'ko:s
2 ^o d'iɛd'ė	2 ^o d'iɛd'ė	2 ^o d'iɛd'ė	2 ^o d'iɛd'ė	2 ^o d'ɛd'ɨ	2 ^o d'ɛd'ɛ	2 ^o d'iɛd'ɛ	2 ^o d'ɛd'ɛ	2 ^o d'ɛ:d'ė

ŠŽK 091	ŠŽK 218	ŠŽT 033	ŠŽT 128	VAK 513	VAK 624	VAS 049	VAS 332	VŽ 283
ʔ ² ˈrʲekʲɛ	ʔ ² ˈrʲekʲɛ	ʔ ² ˈrʲekʲɛ	ʔ ² ˈrʲekʲɛ	ʔ ² ˈrʲekʲɪ	ʔ ² ˈrʲekʲeː	ʔ ² ˈrʲekʲɛ	ʔ ² ˈrʲekʲɛ	ʔ ² ˈrʲekʲɛ
ˈʃakās	ˈʃakās	ˈʃakās	ˈʃakās	ˈʃakos	ˈʃakos	ˈʃakas	ˈʃakas / ˈʃakos	ˈʃakās
ˈmarmās	ˈmarmās	ˈmarmās	ˈmarmās	ˈmarmos	ˈmarmos	ˈmarmas	ˈmarmas / ˈmarmos	ˈmarmās
ˈrats	ˈrats	ˈrats	ˈrats	ˈratas / ˈrats	ˈratas	ˈrats	ˈrats	ˈrats
ˈgrazʒɛs	ˈgrazʒɛs	ˈgrazʒɛs	ˈgrazʒɛs	ˈgrazʒos	ˈgrazʒos	ˈgrazʒes	ˈgrazʒes / ˈgrazʒos	ˈgrazʒɛs
ˈmʲedʲo	ˈmʲedʲo	ˈmʲedʲo	ˈmʲedʲo	ˈmʲedʲuː	ˈmʲedʲuː	ˈmʲedʲu	ˈmʲedʲu	ˈmʲedū
ˈsɛk	ˈsɛk	ˈsɛk	ˈsɛk	ˈsɛka	ˈsɛka	ˈsɛk	ˈsɛk	ˈsɛk
ˈmɛdʲɪs	ˈmɛdʲɪs	ˈmɛdʲɪs / ˈmʲedʲɪs	ˈmɛdʲɪs / ˈmʲedʲɪs	ˈmɛdʲɪs	ˈmɛdʲɪs	ˈmɛdʲɪs	ˈmɛdʲɪs	ˈmɛdʲɪs
ˈsɛkʲɛ	ˈsɛkʲɛ	ˈsɛkʲɛ	ˈsɛkʲɛ	ˈsɛkʲɪ	ˈsɛkʲeː	ˈsɛkʲɛ	ˈsɛkʲɛ	ˈsɛkʲɛ
ˈmɛdʲos	ˈmɛdʲos	ˈmɛdʲos	ˈmɛdʲos	ˈmɛdʲos	ˈmɛdʲos	ˈmɛdʲos	ˈmɛdʲos	ˈmɛdʲos
ˈbʲieʒgʲo	ˈbʲieʒgʲo	ˈbʲieʒgʲo	ˈbʲieʒgʲo	ˈbʲieʒu	ˈbʲieʒu	ˈbʲieʒ	ˈbʲieʒu	ˈbʲieʒgʲo
ˈkarʲruʲɛ	ˈkarʲruʲɛ	ˈkarʲruʲɛ	ˈkarʲruʲɛ	ˈkarʲuʲɪ	ˈkarʲuʲeː	ˈkarʲuʲɛ	ˈkarʲuʲɛ	ˈkarʲruʲɛ
gʲiːˈvɛːˌnɛʔˈms	gʲiːˈvɛːˌnɛʔˈms	gʲiːˈvɛːˌnɛʔˈms	gʲiːˈvɛːˌnɛʔˈms	gʲiːˈvɛːˌnɪˈmas / gʲiːˈvɛːˌnɪˈmas	gʲiːˈvɛːˌnɪˈmas	gʲiːˈvɛːˌnɪˈmas	gʲiːˈvɛːˌnɪˈmas	gʲiːˈvɛːˌnɛʔˈms
gʲiːˈvartʲɛ	gʲiːˈvartʲɛ	gʲiːˈvartʲɛ	gʲiːˈvartʲɛ	gʲiːˈvartʲɪ	gʲiːˈvartʲeː	gʲiːˈvartʲɛ	gʲiːˈvartʲɛ	gʲiːˈvartʲɛ
suːˈnɛˌlʲɪs	suːˈnɛˌlʲɪs	suːˈnɛˌlʲɪs	suːˈnɛˌlʲɪs	suːˈnɛˌlʲɪs	suːˈnɛˌlʲɪs	suːˈnɛˌlʲɪs	suːˈnɛˌlʲɪs	suːˈnɛˌlʲɪs
gruːˈdɑːʔˈms	gruːˈdɑːʔˈms	gruːˈdɑːʔˈms	gruːˈdɑːʔˈms	gruːˈdɑːm	gruːˈdɑːm	gruːˈdɑːm	gruːˈdɑːm	gruːˈdɑːʔˈms
ˈmartā	ˈmartā	ˈmartā	ˈmartā	ˈmarty	ˈmartoː	ˈmarta	ˈmarta	ˈmartā

ŠŽK 091	ŠŽK 218	ŠŽT 033	ŠŽT 128	VAK 513	VAK 624	VAS 049	VAS 332	VŽ 283
2'ua:kā	2'ua:kā	2'ua:kā	2'ua:kā	2'ua:r'ku	2'uer'ko'	2'ua:ka	2'uer'ka	2'ua:kā
'dar'ė	'dar'ė	'dar'ė	'dar'ė	'dar'Ų	'dar'e'	'dar'ė	'dar'ė	'dar'ė
1'sa'ul'ė	1'sa'ul'ė	1'sa'ul'ė	1'sa'ul'ė	1'savul'Ų	1'savul'e'	1'savul'ė	1'savul'ė	1'sa'ul'ė
'ja:kā	'ja:kā	'ja:kā	'ja:kā	'ja:ka	'ja:ka'	'ja:ka	'ja:ka	'ja:kā
1'sa'ul'ė	1'sa'ul'ė	1'sa'ul'ė	1'sa'ul'ė	1'savul'æ	1'savul'æ'	1'savul'ė	1'savul'ė	1'sa'ul'ė
'gra:ž'Ų	'gra:ž'Ų	'gra:ž'Ų	'gra:ž'Ų	'gra:zu'	'gra:zu'	'gra:zu	'gra:zu	'gra:ž'Ų
1'su:'nō	1'su:'nō	1'su:'nō	1'su:'nō	1'su:nu	1'su:nu'	1'su:nu	1'su:nu	1'su:'nū
2'gar'd'Ų	2'gar'd'Ų	2'gar'd'Ų	2'gar'd'Ų	2'gar'd'i'	2'ger'd'i'	2'gar'd'i	2'ger'd'i	2'gar'd'Ų
'na:kt'Ų	'na:kt'Ų	'na:kt'Ų	'na:kt'Ų	'na:kt'i'	'na:kt'i'	'na:kt'i	'na:kt'i	'na:kt'Ų
'a:k'Ųs	'a:k'Ųs	'a:k'Ųs	'a:k'Ųs	'a:k'Ųs	'a:k'Ųs	'a:k'Ųs	'a:k'Ųs	'a:k'Ųs
'na:kt'Ųs	'na:kt'Ųs	'na:kt'Ųs	'na:kt'Ųs	'na:kt'Ųs	'na:kt'Ųs	'na:kt'Ųs	'na:kt'Ųs	'na:kt'Ųs
'gra:ž'ė	'gra:ž'ė	'gra:ž'ė	'gra:ž'ė	'gra:zu:s	'gra:zu:s	'gra:zu:s	'gra:zu:s	'gra:ž'ė
1'Ųi:'g'ė	1'Ųi:'g'ė	1'Ųi:'g'ė	1'Ųi:'g'ė	1'Ųi:gu:s	1'Ųi:gu:s	1'Ųi:gu:s	1'Ųi:gu:s	1'Ųi:'g'ė
2'd'i:ed'ės	2'd'i:ed'ės	2'd'i:ed'ės	2'd'i:ed'ės	2'd'e:d'e:s	2'd'e:d'e:s	2'd'i:ed'ės	2'd'e:d'ės / 2'd'e:d'ės	2'd'e:d'ės
1'ka'ru'ės	1'ka'ru'ės	1'ka'ru'ės	1'ka'ru'ės	1'kar'u'ės	1'kar'u'ės	1'kar'u'ės	1'kar'u'ės / 1'kar'u'ės	1'ka'ru'ės
'bɔ:vā / 'bɔ:vā	'bɔ:vā / 'bɔ:vā	'bɔ:vā / 'bɔ:vā	'bɔ:vā / 'bɔ:vā	'bu:vū / 'bu:vū	'bu:vū' / 'bu:vū'	'bu:va / 'bu:va	'bu:va / 'bu:va	'bɔ:vā
'rɔ:s	'rɔ:s	'rɔ:s	'rɔ:s	'ru:das / 'ru:s	'ru:das	'ru:s	'ru:s	'rɔ:s
'mɛ:Ųks	'mɛ:Ųks	'mɛ:Ųks	'mɛ:Ųks	'm'Ųkas	'm'Ųkas	'm'Ųks	'm'Ųks	'mɛ:Ųks
'ž'ɛ:b	'ž'ɛ:b	'ž'ɛ:b	'ž'ɛ:b	'ž'Ųba	'ž'Ųba	'ž'Ųb	'ž'Ųb	'ž'ɛ:b
mɛ'Ųk'e:ŲŲs	mɛ'Ųk'e:ŲŲs	m'Ų'Ųk'e:ŲŲs	m'Ų'Ųk'e:ŲŲs	m'Ų'Ųk'e:ŲŲs	m'Ų'Ųk'e:ŲŲs	m'Ų'Ųk'e:ŲŲs	m'Ų'Ųk'e:ŲŲs	m'Ų'Ųk'e:ŲŲs
vɛ'Ųt'e:Ų'ė	vɛ'Ųt'e:Ų'ė	v'ɛ'Ųt'e:Ų'ė	v'ɛ'Ųt'e:Ų'ė	v'Ų'Ųt'e:Ų'Ų	v'Ų'Ųt'e:Ų'Ų'	v'Ų'Ųt'e:Ų'Ų	v'Ų'Ųt'e:Ų'Ų	v'Ų'Ųt'e:Ų'ė
rɔ'Ų'd'ɛ'Ųms	rɔ'Ų'd'ɛ'Ųms	rɔ'Ų'd'ɛ'Ųms	rɔ'Ų'd'ɛ'Ųms	ru'Ų'd'i:em	ru'Ų'd'i:em	ru'Ų'd'i:em	ru'Ų'd'i:em	ru'Ų'd'ɛ'Ųms

ŠŽK 091	ŠŽK 218	ŠŽT 033	ŠŽT 128	VAK 513	VAK 624	VAS 049	VAS 332	VŽ 283
'tə,rō	'tə,rō	'tə,rō	'tə,rō	tu'rū	tu'rū	tu'rū	tu'rū	'tə,rō
1'te'rls	1'te'rls	1'te'rls	1'te'rls	1'til'kas / 1'til's	1'til'kas	1'til's	1'til's	1'te'rls
1'p'e'rltē	1'p'e'rltē	1'p'e'rltē	1'p'e'rltē	1'pilt	1'pilt	1'pilt	1'pilt	1'p'i'rltē
1'ki'rmst	1'ki'rmst	1'ki'rmst	1'ki'rmst	1'ki'msta	1'ki'msta	1'ki'mst	1'ki'mst	1'ki'rmst
1'p'i'ntē	1'p'i'ntē	1'p'i'ntē	1'p'i'ntē	1'pilt	1'pilt	1'pilt	1'pilt	1'p'i'ntē
1'sp'i'ntā	1'sp'i'ntā	1'sp'i'ntā	1'sp'i'ntā	1'sp'inta	1'sp'inta	1'sp'inta	1'sp'inta	1'sp'i'ntā
1'g'e'rts	1'g'e'rts	1'g'e'rts	1'g'e'rts	1'girtas / 1'girs	1'girtas	1'girs	1'girs	1'g'e'rts
1'sp'e'rtē	1'sp'e'rtē	1'sp'e'rtē	1'sp'e'rtē	1'sp'irt	1'sp'irt	1'sp'irt	1'sp'irt	1'sp'i'rtē
1'kə'rltē	1'kə'rltē	1'kə'rltē	1'kə'rltē	1'kult	1'kult	1'kult	1'kult	1'ku'rltē
1'pə'rltē	1'pə'rltē	1'pə'rltē	1'pə'rltē	1'pult	1'pult	1'pult	1'pult	1'pu'rltē
1'stu'rtē	1'stu'rtē	1'stu'rtē	1'stu'rtē	1'stūmt	1'stūmt	1'stūmt	1'stūmt	1'stu'rtē
1'ku'rm'st'is	1'ku'rm'st'is	1'ku'rm'st'is	1'ku'rm'st'is	1'kūmj'tis	1'kūmj'tis	1'kūmj'tis	1'kūmj'tis	1'ku'rm'st'is
1'du'nd	1'du'nd	1'du'nd	1'du'nd	1'dūnda	1'dūnda	1'dūnd	1'dūnd	1'du'nd
1'sku'ndē	1'sku'ndē	1'sku'ndē	1'sku'ndē	1'skūn'di	1'skūn'de	1'skūn'de	1'skūn'de	1'sku'ndē
1'kə'rm'is	1'kə'rm'is	1'kə'rm'is	1'kə'rm'is	1'kūrm'is	1'kūrm'is	1'kūrm'is	1'kūrm'is	1'ku'rm'is
1'kə'rtē	1'kə'rtē	1'kə'rtē	1'kə'rtē	1'kūrt	1'kūrt	1'kūrt	1'kūrt	1'ku'rtē
2'v'e'lks	2'v'e'lks	2'v'e'lks	2'v'e'lks	2'v'f'kas / 2'v'f'ks	2'v'f'kas	2'v'f'ks	2'v'f'ks	2'v'e'lks
1'f'e'lts	2'f'e'lts	2'f'e'lts	2'f'e'lts	2'f'f'kas / 2'f'f'ks	2'f'f'kas	2'f'f'ks	2'f'f'ks	1'f'e'lts
2'ki'mb	2'ki'mb	2'ki'mb	2'ki'mb	2'ki'm'ba	2'ki'm'ba	2'ki'mb	2'ki'mb	2'ki'mb
2'ki'm'f'tē	2'ki'm'f'tē	2'ki'm'f'tē	2'ki'm'f'tē	2'ki'm'f't	2'ki'm'f't	2'ki'm'f't	2'ki'm'f't	2'ki'm'f'tē
2'li'ņkā	2'li'ņkā	2'li'ņkā	2'li'ņkā	2'li'ņ'kū	2'li'ņ'ko	2'li'ņka	2'li'ņka	2'li'ņkā

ŠŽK 091	ŠŽK 218	ŠŽT 033	ŠŽT 128	VAK 513	VAK 624	VAS 049	VAS 332	VŽ 283
2'ti:ŋk 2'p̥ɛrkā 2'p̥ɔlks 2'kump̥s 2'mɔɽls 'ʃa,kā 'la,zdā 'ʒa,l̥ɕ 'ʒa,l̥i 'm̥ɛ,ʃkɔ 'ta,kɔ 1'dɛr'1,baʔu ra'1,ʃaʔu 1'ʊi:1,ra:ʔ ra'1,ʃa:ʔ 1'ruo'1,ʊe:ʔ ra'1,ʃe:ʔ 'ɛ'1,ʒeʔrs 'ɛ,kɛ'2,tʰie 2'ɛ:ɽtɕ / 2'ɛ:tɕ	2'ti:ŋk 2'p̥ɛrkā 2'p̥ɔlks 2'kump̥s 2'mɔɽls 'ʃa,kā 'la,zdā 'ʒa,l̥ɕ 'ʒa,l̥i 'm̥ɛ,ʃkɔ 'ta,kɔ 1'dɛr'1,baʔu ra'1,ʃaʔu 1'ʊi:1,ra:ʔ ra'1,ʃa:ʔ 1'ruo'1,ʊe:ʔ ra'1,ʃe:ʔ 'ɛ'1,ʒeʔrs 'ɛ,kɛ'2,tʰie 2'ɛ:ɽtɕ / 2'ɛ:tɕ	2'ti:ŋk 2'p̥ɛrkā 2'p̥ɔlks 2'kump̥s 2'mɔɽls 'ʃa,kā 'la,zdā 'ʒa,l̥ɕ 'ʒa,l̥i 'm̥ɛ,ʃkɔ 'ta,kɔ 1'dɛr'1,baʔu ra'1,ʃaʔu 1'ʊi:1,ra:ʔ ra'1,ʃa:ʔ 1'ruo'1,ʊe:ʔ ra'1,ʃe:ʔ 'ɛ'1,ʒeʔrs 'ɛ,kɛ'2,tʰie 2'ɛ:ɽtɕ / 2'ɛ:tɕ	2'ti:ŋk 2'p̥ɛrkā 2'p̥ɔlks 2'kump̥s 2'mɔɽls 'ʃa,kā 'la,zdā 'ʒa,l̥ɕ 'ʒa,l̥i 'm̥ɛ,ʃkɔ 'ta,kɔ 1'dɛr'1,baʔu ra'1,ʃaʔu 1'ʊi:1,ra:ʔ ra'1,ʃa:ʔ 1'ruo'1,ʊe:ʔ ra'1,ʃe:ʔ 'ɛ'1,ʒeʔrs 'ɛ,kɛ'2,tʰie 2'ɛ:ɽtɕ / 2'ɛ:tɕ	2'ti:ŋka 2'p̥ɛrkɔ 2'p̥ɔl'kas / 2'p̥ɔl'ks 2'kump̥pas / 2'kump̥ps 2'mɔɽ'las / 2'mɔɽ'ls ʃa'ka la'zda ʒa'l̥i ʒa'l̥æ m'1,ʃku ta'ku 1'di:r̥boʊ ra'2,ʃbu 1'ʊi:r̥ei ra'2,ʃer 1'ro:ʊ'ei ra'2,ʃer 'ɛ:ʒ'eras / 'ɛ:ʒ'ers ɛkɛ'2,tʰe: 2'ɛ:ɽt	2'ti:ŋka 2'p̥ɛrkɔ 2'p̥ɔl'kas 2'kump̥pas 2'mur'las ʃa'ka la'zda ʒa'l̥i ʒa'l̥æ m'1,ʃku ta'ku 1'di:r̥boʊ ra'2,ʃbu 1'ʊi:r̥ei ra'2,ʃer 1'ro:ʊ'ei ra'2,ʃer 'ɛ:ʒ'eras akɛ'2,tʰe: 2'ɛ:ɽt	2'ti:ŋk 2'p̥ɛrkā 2'p̥ɔlks 2'kump̥s 2'mur'las ʃa'ka la'zda ʒa'l̥i ʒa'l̥æ m'1,ʃku ta'ku 1'di:r̥boʊ ra'2,ʃbu 1'ʊi:r̥ei ra'2,ʃer 1'ro:ʊ'ei ra'2,ʃer 'ɛ:ʒ'eras akɛ'2,tʰe: 2'ɛ:ɽt	2'ti:ŋk 2'p̥ɛrkā 2'p̥ɔlks 2'kump̥s 2'mur'las ʃa'ka la'zda ʒa'l̥i ʒa'l̥æ m'1,ʃku ta'ku 1'di:r̥boʊ ra'2,ʃbu 1'ʊi:r̥ei ra'2,ʃer 1'ro:ʊ'ei ra'2,ʃer 'ɛ'1,ʒeʔrs 'ɛ,kɛ'2,tʰe: 2'ɛ:ɽtɕ	2'ti:ŋk 2'p̥ɛrkā 2'p̥ɔlks 2'kump̥s 2'mur'las ʃa'ka la'zda ʒa'l̥i ʒa'l̥æ m'1,ʃku ta'ku 1'dɛr'1,baʔu ra'1,ʃaʔu 1'ʊi:1,ra:ʔ ra'1,ʃa:ʔ 1'ruo'1,ʊe:ʔ ra'1,ʃe:ʔ 'ɛ'1,ʒeʔrs 'ɛ,kɛ'2,tʰie 2'ɛ:ɽtɕ / 2'ɛ:tɕ

3 priedas. TFA užrašyta pasakėčia *Šiaurys ir saulė* lietuvių patarmėmis¹³¹

Vakarų aukštaičiai kauniškiai

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR051325011319554770

Moteris, g. 1972 m., kilusi iš Plynių, Šakių r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo R. Bakšienė

1'v'ienā 2'd'iēnā | 1'f'æur'ēs 1'v'e:jur | ɪ_1'saυl'ei b'ēs'2'g'ɪn'ɟ'ijent | ka'tras ɪf_2'juɔd'v'iejur s't'ɪp'r'ēs'n'is | ,pas'1'ro:d'ɪ ,k'el'ɛu^2'n'ɪ'ŋ'ks | ,aps'1^2'v'ɪ'l'k'ēs¹³² 'ap'-s'ɛusta || f'ɛu^2'r'is ɪ_1'saυl'ɪ s'v'itar'ɪ | ka_s't'ɪp'r'ēs'n'is bus_ 'tas | ka'tras p'r'ɪ^2'v'ɛrs ,k'el'ɛu^2'n'ɪ'ŋ'ka nus'ɪ'm'ɛst 'ap's'ɛusta || f'ɛu^2'r'is 2'pu:t'ɪ 2't'æ'rp¹³³ 's't'ɪp'r'ei | 2'ka'rp_t'ik 'paj'e'g'ɪ || b'et_1'kuɔ smar'2'k'æu¹³⁴ jɪ^2'sa'r 2'pu:t'ɪ | tuɔ_dru^2'ɟ'æu ,k'el'ɛu^2'n'ɪ'ŋ'k(s)¹³⁵ 2's'æu't'e's'ɪ 'ap's'ɛusta || ga^2'lu: ga'l'æ f'ɛu^2'r'is pa's'ɪda_v'ɪ || ta'da 1'saυl'ɪ pra^1'd'e:jv 2'ka'rt'it | ɪ_ ,k'el'ɛu^2'n'ɪ'ŋ'ks tuɔ_ 'pat ,nus'1^2'v'ɪ'l'k'v 'ap'-s'ɛusta || ta_ f'ɛu^2'r'is tu^1'r'e:jv ,p'r'ɪpa^1'z'it | ka_1'saυl'ɪ s't'ɪp'r'ēs'n'ɪ uz_2'j'i: ||

Vakarų aukštaičiai šiauliškiai

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR026325011623180258

Moteris, g. 1970 m., kilusi iš Pašušvio, Radviliškio r., įrašant gyveno Šiauliuose

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo R. Bakšienė

1'v'ienā 2'd'iēnā f'ɛu^2'r'ēs 1'v'e:jēs ɪ_1'saυl'ɛ 2'g'ɪn'ɟ'ɪŋ'qs | ka'tras ɪf_2'ju: s't'ɪp'r'ēs'-n'is || ɪ_ta'da pas'1'ro:d'ɛ k'el'ɛ^2'l'ɛrv'ɪs | aps'1^2'v'ɪ'l'k'ēs 'ap's'ɛusta || 'nu ɪ_ 'sutar'ɛ

131 Paklausti 3 ir 4 priedų garso įrašų galima paspaudus prie teksto pateikiamą įrašo numerį *Geolingvistikos portale*.

132 Morfemų (šiuo atveju priešdėlio ir šaknies) sandūroje priebalsiai gali būti ir nederinami pagal bendrąją kietumo–minkštumo eilę, tuomet į samplaiką įsiterpia fonologinis elementas – atviroji sandūra (plačiau žr. Girdeis 2003: 52). Tai ypač būdinga kauniškių šnektoms, todėl, transkribuojant morfemų sandūras, reiktų ypač atidžiai klaustyti, kas tariama. Šis klausimas ateityje dar turėtų būti ištyrinėtas eksperimentinės fonetikos metodais.

133 Kauniškių šiaurinėse šnektose dėl sistemingai egzistuojančios tęstinės priegaidės pabrėžiamas ir pirmasis dvibalsio dėmuo, todėl jis žymėtinai TFA [æ].

134 Kauniškių šiaurinėse šnektose nekirčiuotose pozicijose esančių dvibalsių / dvigarsių pirmasis dėmuo [a] beveik nėra redukuojamas, todėl žymima taip pat, kaip ir kirčiuotos pozicijos [a].

135 Šiame leidinyje aiškumo dėlei žodžių sandūrose išnykstantys garsai, pateikti skliaustuose, kaip ir kopenhaginės transkripcijos tradicijoje. TFA užrašant medžiagą, skirtą analizuoti kompiuterinėmis programomis, skliaustai (kaip ir išnašos, komentarai) nerašytini, nes jų nesama tarp oficialių TFA rašmenų.

ʃʲɛʊ²ʳʲi:s ɪ_¹sʌʊlʲɛ | ka_sʲtʲiʲpʲrʲʲɛsʲnʲis bus_ʲtas | ka'tras pʲrʲi²ʲvʲɛrs kʲɛ²ʲlʲɛrʲvʲi ta_ʲ
 'apsʲɛusta nusʲi'mʲɛsʲtʲ || ʃʲɛʊ²ʳʲi:s ²pu:tʲɛ ²terp sʲtʲi²ʲpʲrʲɛr | ²kɛrp_ʲtʲ(k) ga¹ʲlʲe-
 jɛ || bʲɛt_¹kuɔ sʲtʲi²ʲpʲrʲɛr ɪ²ʲsɛr ²pu:tʲɛ | tuɔ_ʲtʲvʲiʲr²ʲtʲʃʲɛr kʲɛ²ʲlʲɛrʲvʲis 'apsʲɛusta
 ²gʊʊbʲɛsʲis¹³⁶ || ɛŋ_ʲgʌʲla ʃʲɛʊ²ʳʲi:s pa'sʲidavʲɛ || ta'da ¹sʌʊlʲɛ pra¹ʲdʲɛ:ɪɛ ²kɛrtʲitʲ |
 ɪ_kʲɛ²ʲlʲɛrʲvʲis ²tuɔ nusʲi²ʲvʲil'ka 'apsʲɛusta || tɛ_ʲva || ʃʲɛʊ²ʳʲi:s tu¹ʲrʲɛ:ɪɛ pʲrʲiʲpa-
 ¹ʒʲi'nʲtʲ | ka_¹sʌʊlʲɛ sʲtʲiʲpʲrʲʲɛsʲnʲɛ uʒʲ_²ʲji: ||

Pietų aukštaičiai

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR068325011623254692

Moteris, g. 1972 m., kilusi iš Miškinių, Lazdijų r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo R. Bakšienė

¹ʲvʲiɛnu ²ʲdzʲiɛnu | ¹ʃʌʊrʲɛs¹³⁷ ¹ʲvʲɛ:ju¹³⁸ ɪ_¹sʌʊlɛr bʲɛzʲi²ʲgʲinʲtʲʃʲɛmɛnts | ka'tʲrʲis
 ɪʃʲ_²ʲju: sʲtʲiʲprasʲnʲis | pas¹ʲrɔ:dʲɛ kʲɛ¹ʲlʲæʊtɔ:ɛs | ʲapsʲi²ʲrɛŋʲgʲis ²ʲplɔ:ʃʲtʲʃʲum¹³⁹ ||
 ʃʲɛʊ²ʳʲi:s ɪ_¹sʌʊlɔ: 'sustarʲɛ | kat_sʲtʲiʲprasʲnʲis bus_ʲtas | ka'tʲrʲis pʲrʲi²ʲvʲɛrs kʲɛ-
 ¹ʲlʲæʊtɔ:ju nusʲi'mʲɛsts ²ʲplɔ:ʃʲtʲʃʲu || ʃʲɛʊ²ʳʲi:s ²ʲpu:tʲɛ: tʲæp sʲtʲiʲprɛi | 'kap_ʲtʲik
 'pajʲɛgʲɛ || bʲɛt_²ʲkɔ: sʲtʲiʲ²ʲprɔʊ ɪ²ʲsɛr ²ʲpu:tʲɛ: | tɔ_ʲla²ʲbʲɛʊ kʲɛ¹ʲlʲæʊtɔ:ɛs ²ʲgʊʊ-
 bʲɛs ²ʲplɔ:ʃʲtʲʃʲum || ɛŋ_ʲgʌʲlo: ʃʲɛʊ²ʳʲi:s 'pazdavʲɛ || ta'du ¹sʌʊlɔ: pra¹ʲdʲɛ:ɪ
 ²ʲkɛrtʲiʲts | ɪʲkʲɛ¹ʲlʲæʊtɔ:ɛs ɪ²ʲsʲi:k nusʲi²ʲvʲil'kɔ: ²ʲplɔ:ʃʲtʲʃʲu || ɪ_ʃʲɛʊ²ʳʲi:s tu¹ʲrʲɛ:ɪ
 pʲrʲiʲpa¹ʲʒʲi:ts | kat_¹sʌʊlɔ: uʒʲ_²ʲji: sʲtʲiʲprasʲnʲɛ: ||

Rytų aukštaičiai vilniškiai

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR045725011623311038

Moteris, g. 1973 m., kilusi iš Svirkių, Švenčionių r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo A. Čepaitienė

¹ʲvʲiɛnu ²ʲdzʲiɛnu | kap_¹ʲʃʌʊrʲɛs ¹ʲvʲɛ:jɛs | ɪ_¹sʌʊlɔ: 'spɔ:rʲiʲɔ:s¹⁴⁰ | katɛ'ras ɪʃ_
 ²ʲju: sʲtʲiʲprasʲnʲis | pas¹ʲrɔ:dʲɛ kʲɛlʲɛʊ²ʲnʲiŋ'kas | apsʲi²ʲvʲil'kʲis ²ʲplɔ:ʃʲtʲʃʲum ||

136 *Gaūbėsi*. Vartojama sangražinė veiksmažodžio forma su dviguba sangražos morfema.

137 Vakarinėse pietų aukštaičių šnektose balsiai *é*, o dažniausiai tariami atviresni negu rytinėje dalyje, todėl tekste *é* visur transkribuojamas su diakritiku, rodančiu kiek žemesnio pakilimo garsą. Balsis *o* žymimas TFA [ɔ].

138 Vartojama šnektai būdinga vyriškosios giminės vardažodžių vienaskaitos naudininko linksnio forma su galūne *-u*.

139 Šnekteje neturima žodžio *apsiaustas*. Dalyje pasakėčios tekstų pateikėjai nevartojamus žodžius pakeitė kitais artimiausios reikšmės žodžiais.

140 *Ginčijosi*. Šnektai būdinga daug slavizmų.

ʃʲɛʊ²rʲi:s ɪ_¹sʲaʊlʲə sʊsʲuʲtɛrʲiʲɔ¹⁴¹ | kat_sʲtʲɪpraʲsʲnʲu skɛr¹ʲtʲi:sʲi:s ʲtas | katɛʲras
pʲrʲi²vʲɛrs kʲɛlʲɛʊ²nʲiŋkʊ | nusʲɪ¹sʲvʲiɛsʲtʲ ²plū:ʲʃʲʲu || ʃʲɛʊ²rʲi:s ²pu:tʲɛ ʲtʲɛp
ʲsʲtʲɪpʲrʲɛ | ʲkap_ʲtʲɪ(k) ga¹ʲlʲɔ | || alʲɛ_²kuo sʲtʲɪ²pʲrʲɔʊ ʲʲanas ²pu:tʲɛ | tuo_
dru²ʲtʲɔʊ kʲɛlʲɛʊ²nʲiŋka(s) su²pʲiɛs¹⁴² tɛn_²plū:ʲʃʲʲu || pɔ_ga²ʲlu ga²ʲlɛrs |
ʃʲɛʊ²rʲi:s paʲsʲidɔʊ || taʲdʊ ¹sʲaʊlʲə | pra¹ʲdʲiɛʲɔ ʲkʲɛpʲmʲtʲ | ɪ_kʲɛlʲɛʊ²nʲiŋkas |
aʃ²kɛrt nusʲɪ²vʲilʲkɔ ²plū:ʲʃʲʲu || ʲtʲɛp ʃʲɛʊ²rʲi:s | tu¹ʲrʲiɛ:ʲɔ pʲrʲɪpa¹ʲʒʲiʲnʲtʲ |
ku_¹sʲaʊlʲə | sʲtʲɪpraʲsʲnʲɛ aʒu_²ʲji: ||

Rytų aukštaičiai uteniškiai

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR02772501162344158

Moteris, g. 1961 m., kilusi iš Daugailių, Utenos r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo A. Čepaitienė

¹vʲiɛnu ²dʲiɛnu | ¹sʲaʊla ɪr_¹ʲʲɛʊrʲas ¹vʲɛ:ʲɛs | suz²gʲmʲʃʲʲjɛ | kaʲtras sʲtʲɪ-
ʲpraʲsʲnʲis || taʲdʊ pas¹ʲrɔ:dʲɛ kʲɛ¹ʲlʲɛʊtʲɛs | apʲsʲ²vʲilʲkʲis apʲi¹ʲsʲɛʊstu || ʃʲɛʊ²rʲi:s
ɪr_¹sʲaʊla sʊsʲɪtʲara | kat_sʲtʲɪpraʲsʲnʲis | ʲbus ʲtas | kaʲtras nu²vʲilʲks kʲɛ¹ʲlʲɛʊtʲɛ-
ʲju apʲi¹ʲsʲɛʊstu || ʃʲɛʊ²rʲi:s ²pu:tʲɛ ²tʲɛrp ²smɛrʲkʲɛi | ²kɛrp ʲtʲɪ(k) ga¹ʲlʲɔ:ʲɛ ||
alʲɛ_²kuo smɛrʲ²kʲɛʊ ʲʲanas ²pu:tʲɛ | tuo_la²bʲɛʊ kʲɛ¹ʲlʲɛʊtʲɛs | ²gʊʊbʲɛs
apʲi¹ʲsʲɛʊstu || m_gaʲla | ʃʲɛʊ²rʲi:s paʲsʲɪdʲaʲɛ || taʲdʊ ¹sʲaʊla | pra¹ʲdʲɛ:ʲɛ
²kɛrtʲɪnʲtʲ | ɪ_kʲɛ¹ʲlʲɛʊtʲɛs | ²tuɔ nusʲɪ²vʲilʲka apʲi¹ʲsʲɛʊstu || ²tɛrgʲɪ | ²ʃʲɛʊrʲɪ
ra¹ʲkʲɛ:ʲɛ sʲtʲɪkʲtʲ | kat_¹sʲaʊla | aʒu_²ʲji: sʲtʲɪpraʲsʲna ||

Rytų aukštaičiai anykštėnai

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR044925011623544873

Moteris, g. 1953 m., kilusi Kazliškių, Ukmergės r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo A. Čepaitienė

¹vʲiɛnu ²dʲiɛnu | ²ʒʲiɛmʲʊi ¹vʲɛ:ʲju ɪr_¹sʲaʊlʲɔ ʲsʲpʲrʲiɛʲʃʲʲɪɛnʲtʲis¹⁴³ | kaʲtras ɪʃ_²ʲju:
sʲtʲɪpʲrʲiɛʲsʲnʲis || pasʲmɔʲtʲɛ ʲkʲɛlʲɪ¹⁴⁴ ²ɛrnɛnt ²ʒmɔ:gʊs¹⁴⁵ | apʲsʲ²vʲilʲkʲis ²plɔ:ʲʃʲʲu ||
ʒʲɛ²mʲi:s ɪr_¹sʲaʊla sʊsʲɪtʲarʲɛ | kat_sʲtʲɪpʲrʲɛʲsʲnʲu skɛr¹ʲtʲi:sʲi:s ʲtas | kaʲtras pʲrʲi-

141 *Susitarė*.

142 Vartojama *e* kamieno veiksmazodžio forma, kirčiuojama gale.

143 *Ginčijantis*.

144 Anykštėnų plote įprastai kirtis atitraukiamas tik iš trumpojo į ilgąjį skiemenį. Čia gali būti atitaukta ir dėl dimocijos (susiduriančių kirčių išskaidymo).

145 Greičiausiai tai nėra kirčio atitraukimas, šio žodžio vienaskaitos formos daugelyje patarnių kirčiuojamos pastoviai tvirtagališkai šaknyje.

Rytų aukštaičiai panevėžiškiai (šiauriniai)Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR011125011700202362

Moteris, g. 1988 m., kilusi iš Narteikių, Pasvalio r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė A. Čepaitienė

Transkribavo A. Čepaitienė

1'v'ienŃ 2'd'iēnŃ | 1'f'æur'ęs' 1'v'e:ɪ | ɛr'1'saυlɜ | b'ęs'ę'g'ęn't'f'ęjēn't' | k'ur'æs ɟ'ju: s't'ę'p'r'ęs'ęn'is' | pas'ę'1'ro:d'ę k'ę'1'l'æ'utŃęs' | 2'v'ęl'k'ęn't'is' ap'1's'æ'ustũ || f'j'ęur'is' ɛr'1'saυla sŃ's'it'ar'ę | kat_s't'ę'p'r'ęs'ęn'ũ | 'bŃs 2'l'er'kŃmās 'tas | k'ų'r'æs p'r'ę'2'v'ęrs k'ę'1'l'æ'utŃę | nŃs'ę'm'ęs't'į ap'1's'æ'ustŃ || f'j'ęur'is' 2'pu:t'ę 2't'ę:p 's't'ę'p'r'ę | 2'k'ę:p_t'Ńk 'pa'j'ęg'ę || b'ęt'2'kuŃ s't'ę'2'p'r'ę'ur ɪę'2'ser 2'pu:t'ę | 2'tuŃ t'v'ęr'2'f'j'ę'ur k'ę'1'l'æ'utŃęs' | 2'gŃv'bdav'as ap'1's'æ'ustŃ || ga'1'l'æ'us'ę f'j'ęur'is' pa's'irdav'ę || 'tadā 1'saυla pra'1'd'ę:ję 2'k'ert'ęn't'į | ɛr'k'ę'1'l'æ'utŃęs' | tuŃ'p'art' nŃs'ę'2'v'Ńl'ka ap'1's'æ'ustŃ || tat_f'j'ęur'is' | tŃ'1'r'ę:ję p'r'ępa'1'z'i'n't'į | kat_1'saυla | s't'ę'p'r'ęs'ęn'ę v'z_2'ji: ||

Rytų aukštaičiai panevėžiškiai (pietiniai)Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR020325011700242334

Moteris, g. 1978 m., kilusi iš Tutiškių, Panevėžio r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė A. Čepaitienė

Transkribavo A. Čepaitienė

1'v'ienu' 2'd'ienu' | 1'f'æur'ęs' 1'v'e:ɪur | ɪ_1'saυl'ę b'ęs'į'2'g'įm't'f'įj'ęnt | ka'tras ɟ'ju'2'ju: s't'į'p'r'ęs'ęn'is' | pas'į'1'ro:d'ę k'ę'1'l'æ'utŃj'is | ap's'į'2'v'įl'k'įs ap'1's'æ'ustų || f'j'ęu'2'ri's ɪ_1'saυla sŃ's'it'ar'ę | kat_s't'į'p'r'ęs'ęn'is 'bus 'tas | ka'tras p'r'į'2'v'ęrs k'ę'1'l'æ'utŃj'ur | nŃs'į'm'ęs't'į ap'2's'æ'ustu || f'j'ęu'2'ri's 2'pu:t'ę 2't'ę:p 's't'į'p'r'ę | 2'k'ę:p_t'įk 'pa'j'ęg'ę || b'ęt'2'kuŃ s't'į'2'p'r'ę'ur ɪę'2'ss 2'pu:t'ę | 2'tuŃ t'v'ir'2'f'j'ę'ur k'ę'1'l'æ'utŃj'is | 2'gŃv'bdavŃs'į ap'1's'æ'ustų || ga'1'l'æ'us'ęr f'j'ęu'2'ri's pa's'irdav'ę || ta'dų 1'saυla | pra'1'd'ę:ję 2'k'ert'įn't'į | ɪ_k'ę'1'l'æ'utŃj'is | tuŃj'p'art' | nŃs'į'2'v'įl'ka ap'1's'æ'ustu || tat_f'j'ęu'2'ri's tŃ'1'r'ę:ję p'r'ępa'1'z'i'n't'į | kat_1'saυla | s't'į'p'r'ęs'ęn'ę v'z_2'ji: ||

Pietų žemaičiai raseiniškiaiĮrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR035925011920365432

Moteris, g. 1958 m., kilusi iš Lomių, Tauragės r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo R. Bakšienė

1'vi:įna 2'di:įna | 1'f'æur'ęs' 1'v'įejur ɪ_1'saυl'ęr 2'g'į'n't'f'įj'ęn'į't'i:įs | ka'tras ɟ'au'2'nu:ų-d'v'įju: d'įk't'ęs'ęn'is' | pas'į'1'ruŃd'į k'ę'2'l'ę'r'v'is | aps'į'2's'æ'ut'ęs 'aps'austa || f'j'au'2'ri's ɪ_1'saυl'į sŃ's'it'ar'į | ka_d'įk't'ęs'ęn'ų 1'bus 2'la'r'1'kuŃms 'tas | ka'tras p'r'į'2'v'ęrs

k'ɛ²l'ɛrʋi nʋs'ɪm'ɛs't'ɪ 'aɾps'austa || ʃ'au²r'i:s ²'pu:t'ɪ 1't'i:ĩk 'd'ɪkt'ɛi | 1'k'i:ĩk_t'ɪk
 va¹l'uojɛ || al'ɛ_¹kuom d'ɪk²'ɟ'arʋ ents_²'pu:t'ɪ | tuom_s't'ɪ²'p'r'arʋ k'ɛ²l'ɛrʋɪ(s)
 'sʋp'os i_¹aɾps'austa || eŋ_ga²lu: 'ga'la ʃ'au²r'i:s pa's'ɪdav'ɪ || ta'da 1'saʋl'ɪ pra-
 1'd'ɛ:ɪɛ ²'kaɾt'ɪn't'ɪ | ɪ_k'ɛ²l'ɛrʋɪs tʋm¹²'z'i:k¹⁴⁷ nʋ's'ɪs'au't'ɪ 'aɾps'austa || d'ɛl_²'tuo
 ʃ'au²r'i:s tʋ¹r'ɛ:ɪ p'r'i'pa¹'z'ɪn't'ɪ | ka_¹saʋl'ɪ 'ir d'ɪk't'ɛs'n'ɪ ʋz_²'j'i:ji ||

Pietų žemaičiai varniškiai

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR029025011920470572

Moteris, g. 1965 m., kilusi iš Sodalės, Šilalės r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo R. Bakšienė

1'ʋi:ĩna ²'d'i:ĩna | 1'ʃ'arʋ'ɛs 1'ʋiɛjʋi r_¹saʋl'ɛi bas'ɪ²'k'ɪm'ɟ'ɪjɔnt¹⁴⁸ | 'ka,tras ɪ_ɟ_
 a²nu: | s't'ɪp'r'ɛs'n'ɪs | pas'ɪ¹ruod'ɪ k'ɛ¹l'arʋtɔɪɪs | aps'ɛ²'v'ɛ'l'k'ɪs ap²'s'arʋstā ||
 ʃ'au²r'i:s ɪ_¹saʋl'ɪ sʋ's'ɪtar'ɛ | ka_s't'ɪp'r'ɛs'n'ɪs bʋs_¹tas | ka'tras p'r'ɪ²'v'ɛ'rs k'ɛ-
 1'l'arʋtɔɪi¹⁴⁹ nʋs'ɪ²'v'ɛ'l'kt'ɛ ep²'s'arʋstā || ʃ'au²r'i:s ²'pu:t'ɪ ²'ta:p 's't'ɪ¹p'r'ɛ:¹⁵⁰ |
 ²'kaɾp_t'ɪk pa¹'j'ieɟ'ɪ || b'ɛt_¹ku:ũ 's't'ɪ²p'r'arʋ ɔns_²'pu:t'ɪ | tu_t'v'ɪr'ɪ²'ɟ'ar k'ɛ¹l'arʋtɔ-
 j'ɪs ²'gav'bdavɔs ap²'s'arʋstā || 'ga²lu: 'ga,l'ɛ ʃ'au²r'i:s pa's'ɪdav'ɛ || ta'da 1'saʋl'ɪ
 pra¹'d'ɛ:ɪ ²'kaɾ¹'t'i'n't'ɪ | ɪr'k'ɛ¹l'arʋtɔɪɪs tʋjau_¹pat nʋs'ɛ²'v'ɛ'l'kā ap²'s'arʋstā ||
 tu'm'ɛt ʃ'au²r'i:s tu¹r'ieɪ p'r'i'pa¹'z'ɪn't'ɪ | ka_¹saʋl'ɪ¹⁵¹ s't'ɪp'r'ɛs'n'ɪ ʋz_a²'nɔ'n ||

Šiaurės žemaičiai telšiškiai

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR003125011921025540

Moteris, g. 1990 m., kilusi iš Pašilės, Skuodo r., įrašant gyveno Vilniuje

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo R. Bakšienė

1'ʋ'ɛmā¹⁵² ²'d'ɛmā | 1'ʃ'arʋ'ɛs 1'ʋ'ie,jɔʋ ɛ_¹saʋl'ɛ b'ɛs'ɪ²'g'ɪn'ɟ'ɪ¹,jɔnt | 'ka,tras
 'ɪ_ɟ_anu s't'ɪp'r'ɛs'n'ɪs | pas'ɪ¹ruod'ɪ 'k'ɛl'au²'n'ɪŋks | aps'ɛ²'v'ɛ'l'k'ɛs ap²'s'arʋstō ||

147 *Greitai, tuoj pat.*

148 Žodyje ištartas duslusis priebalsis *k*. Neaišku, ar tai atstovaujamos šnektos, ar individuali pateikėjos ypatybė.

149 Greičiausiai dėl supriešakėjusio ir susiaurėjusio vienaskaitos vardininko galūnės balsio visas žodis perėjęs į kitą kamieną, vartojama *i* kamieno galūnė.

150 Laužtinės priegaidės pateikėjos tekste beveik nėra realizuojamos, todėl glotalizacijos ženklas nežymimas. Pasitaiko tik pavienis laužtinės priegaidės atvejis.

151 Žemaičiams būdingas jungtuko *kad* galinio priebalsio skardumas išlieka net prieš kito žodžio duslįjį *s*, tariama su atvirąja sandūra.

152 Laužtinė priegaidė pateikėjos taip pat realizuojama ne visais atvejais.

'fau,r'is¹⁵³ ɛ_1'sau'l'ɛ su's'irtar'ɛ¹⁵⁴ | ka_s't'ɪp'r'ies'n'is | 'bu:ʔs 'tas | 'katras p'r'i,v'ers
 k'el'au²,n'i'ŋkã nus'ɪm'ɛ's't'ɛ ɛp²'s'au'stã || 'fau,r'is 2'pu:t'ɛ 2't'ɛ:p 's't'ɛ¹,p'r'ɛ: | 'ka_p_
 t'ik ga¹'liɛ'ɪ'ɛ || b'ɛt_1'kɔu 's't'ɪp'r'au uns_2'pu:t'ɛ | tɔu_t'v'ɛr²,t'au 'k'el'au²,n'i'ŋks
 1'guɔ¹,bies ap²'s'au'stã || 'un_ga_lu 'ga'lã | 'fau,r'is pa's'i'd'ɛv'ɛ || 'tu,m'ɛt 1'sau'l'ɛ
 pra¹'d'ɪɛɪ 2'kaɪ¹,t'i'n't'ɛ | ɛ_1'k'el'au²,n'i'ŋks 'tu,jau_pat nus'ɪ²'v'ɛ'l'kã ap²'s'au'stã ||
 tat_1'fau,r'is tu¹'r'ɪɛɪ p'r'ɪpa¹'z'i'ʔn't'ɛ | ka_1'sau'l'ɛ s't'ɛ¹p'r'ɛ's'n'ɛ 'vʒ_a,nɔu ||

Šiaurės žemaičiai kringiškiei

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR015625011921082063

Moteris, g. 1958 m., kilusi iš Plungės, įrašant gyveno Klaipėdoje

2024 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo R. Bakšienė

1'v'ɛmã 2'd'ɛmã | 1'f'au'r'ɛs 1'v'ies ɪ_1'sau'l'ɛ sus'ɪ²'g'i'n't'ɪ'ɛɪ'ɛ | 'katres ɪf_a'nɔ'dum
 s't'ɪp'r'ɛ's'n'is || ɪ_tɔm²'s'i:k pas'ɪ¹'ruɔd'ɛ 'k'el'au²,n'i'ŋks aps'ɛ²'v'ɛ'l'k'ɛs
 ,sɔ_ap²'s'au'stɔ || 'f'au²,r'is: ɪ_1'sau'l'ɛ sɔ's'ɛ'tar'ɛ | ka_s't'ɪp'r'ɛ's'n'is 1'bu:ʔs 'tas |
 'katres 'p'r'i²,v'ers k'el'au²,n'i'ŋkã nus'ɪm'ɛ's't'ɛ ɛp²'s'au'stã || 'f'au²,r'is: 2'pu:t'ɛ
 2't'ɛ:p 's't'ɛ¹,p'r'ɛ:ʔ | 'ka_p_t'ik ga¹'liɛ'ɪ'ɛ || 'b'ɛt_ɟɔu 's't'ɪp'r'au ɔns_2'pu:t'ɛ |
 ɟɔu_t'v'ɛr²,t'au 'k'el'au²,n'i'ŋks 2's'au't'ɪɛ(s) ,sɔ_ap²'s'au'stɔ || ɔn_ga'lã | 'f'au²,r'is:
 pa's'ɛ'dav'ɛ || 'tu,m'ɛt 1'sau'l'ɛ pra¹'d'ɪɛɪ 2'kaɪ¹,t'i'n't'ɛ | ɛ_1'k'el'au²,n'i'ŋks 'tu,jaus_
 pat nus'ɪ²'v'ɛ'l'kã ap²'s'au'stã || tat_1'f'au²,r'is tu¹'r'ɪɛɪ p'r'ɪpa¹'z'i'ʔn't'ɛ | ka_1'sau'l'ɛ
 s't'ɛ¹p'r'ɛ's'n'ɛ ,vʒ_a²'nɔu ||

Vakarų žemaičiai

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR021525011921131926

Vyras, g. 1955 m., kilęs iš Kisinių, Klaipėdos r., ten pat gyveno ir įrašant

2024 m. įrašė D. Kiseliūnaitė

Transkribavo R. Bakšienė

1've:nu 2'z'i:g'ɪ¹⁵⁵ | 2'z'ɪɛm'ɛl'u¹⁵⁶ 1'v'ies ɪ_1'sau'l'ɛ su_s'ɪf't'r'i¹'da'vã¹⁵⁷ | 'ka,tɾãs ɪf_
 'a²,nu: 2'i: s't'ɪp'r'ɛ's'n'is || 2'tu'mz'i'g¹⁵⁸ ,pas'ɪ¹'ro:d'ɛ 'k'el'vʊ²,n'i'ŋks | 'ka,tɾas

153 Atitrauktiniu kirčiu kirčiuotuose skiemenyse priegaidė dažniau nediferencijuojama, tokiais atvejais priegaidės skaitmuo prieš skiemenį nežymimas.

154 Priešdėlyje ištiriamas gana siauras *u* prieš tolimesnio skiemens siaurąjį balsį. Tokiais neplatinimo atvejais žymėtinai TFA aukštutinio baltio simbolis. Priešdėlių *i-*, *pri-*, *nu-*, kai kuriose šnektose ir *iš-*, *su-* baltio aukštutinis pakilimas išlieka ne tik prieš aukštutinius, bet ir prieš vidutinius, žemutinius baltius (plačiau žr. Girdenis 2003: 153; Zinkevičius 1966: 63).

155 *Kartą*.

156 *Šiaurės*.

157 *Susiginčijo*.

158 *Tuokart, tuo metu*.

v¹il¹'k¹e:ju 2'skraistė || 2'z¹e:m¹el'is ɾ¹'saulė 'sutarė | kat_s¹t¹i'p¹r¹š¹n¹is bur_s²'la¹r-
 koms 'tas | 'ka1r¹i²'v¹er's k¹el'au²'n¹i'ŋkã nu's¹i'm¹est 2'skraistė || ɾ²'z¹e:m¹el'is
 2'pu:tė 2't¹ɛ:p 's¹t¹i¹'p¹r¹ɛ: | 1'k¹e:k 2'a¹nts t¹ik_tu¹'r¹e:ju 's¹i:2'ľuos¹⁵⁹ || b¹et²'ko: en(s)
 s¹t¹i¹'p¹r¹æ:us 2'pu:tė | to_tu¹ɛr²'ɟ¹bu's 'k¹el'bu²'n¹i'ŋks 2'la¹ikė 'savu 2'skraistė ||
 ga¹'l¹æ:us | 2'z¹e:m¹el'is pa's¹id'evė || 'tum¹et 1'sa¹ulė pra¹'d¹e:ɿ 2'ka¹r¹'t¹i¹nt |
 ɾ¹'k¹el'au²'n¹i'ŋks nu's¹i'm¹etė 2'skraistė || ɾ²'z¹e:m¹el'is tu¹'r¹e:ɿ p¹r¹ipa¹'z¹i¹ntė |
 1'sa¹ulė 'ɛ_sant s¹t¹i'p¹r¹ɛsnė u³_a²'na: ||

4 priedas. TFA užrašyti lietuvių patarmių rišlių tekstų pavyzdžiai

VAKARŲ AUKŠTAIČIAI KAUNIŠKIAI: Lukšiai (LKA 513)

1.

Įrašo Nr. *Geolinguistikos portale*: FR051323122018473685

Moteris, g. 1919 m., įrašant gyveno Plyniuose, Šakių r.

1997 m. įrašė R. Bacevičiūtė-Bakšienė

Transkribavo R. Bakšienė

'gɑn'ɪm | p'ɪr'ɪ¹m'ɪæ:us'ɛi ʒɑ:s'ɪʃ 'gɑn'ɪm || 1'tɑ:s¹⁶⁰ 2'r'æ:rɡdɑv̥ | ʒɑ:s'ɪs | gɑ¹n'ɪ:t |
pɑ²'skur | 1'a'n'tɪ(s) sʊs'ɪvɑ¹r'ɪ:t | ʒɑ:s'ɪs | jɛs_vɑr'kɑ'm || 1'mɑr'kʊ at'n'ɛft_ɪ: |
1'r'æ:ɪ'f'k'ɪæ | kɑ'tras d'ɪ'd'ɛs'n'ɪs | tɛr_stɑm'b'ɛ²'s'n'u: | o_kɑ'tras mɑ'z'ɛs'n'ɪs | tɛr_
tʊ_mɑ'z'ɪk'u i_2'p'ɪl'ɪ:tɑ¹⁶¹ 1'kʊ'rt || o_pɑ²'skur_jɛs | kɛr_pɑ.1'ɑ'ʊgʊm | tɛr_jɛs_ɑf
,k'ɛtʊ¹r'o:l'ɪk'o:s 'm'æ:tʊ | tɛr_jɛs_m'ɛr²'g'o:ʃ¹⁶² 1'dɑ'r'bʊs 1'd'ɪ'r'bɑv || o_2'v'ɪ'n'tsɑs
jɛs'n'ɛs'n'ɪs | tɛr_gɑn'ɪ | 1'g'ɪ:ʊl'ʊs || 1'g'ɪ:ʊl'ʊs 'gɑn'ɪ | 2'ir pɑ'skur 2'mæ:r'g'o:ʃ
'bʊʊʊ 'd'v'ɪ sɛm¹'d'ɪ:t'o:s | tɛr_2'to:s | 2'æ:r'dɑv̥ ʒ'ɪ²'nɑr | i_tɑl'kɑs v'ɪ²'sʊ'r ||
tɛr_jɛs_ɑf | 1'to:k'ɪæ m'ɛr'gʊt'ɪ | k'ɛtʊ¹r'o:l'ɪk'o:s 'm'æ:tʊ || tɛr 1'mɑ: | 1'n'ɪæ:(t)
dɑ²'bɑr_ɑf kɛr_m'ɪs'l'ɪr'nʊ¹⁶³ | tɛr_1'mɑ: 1'n'ɪæ:t pɑ¹'tʃ'æi ,bɑ'ɪ'sʊ || k'ɛtʊ¹r'o:l'ɪk'o:s
'm'æ:tʊ ʒ'ɪ²'nɑr | 2'r'æ:r'g ʒ'ɪ¹'no:t | v'ɛ_dʊ v'ɪɛ'drʊs¹⁶⁴ n'ɛ'ʃ'ɪ_ɪ | o_tʊ_2'pɑr'fʊ_tɛr |
v'ɪɛ'nɑm 1'd'v'ɪ:l'ɪkɑ 2'pɑ'r'fʊ: | tɛm_gɑ'r'ɪ'd'ɛ | k'ɪ'tɑm ,k'ɛtʊ¹r'o:l'ɪkɑ | 2't'ɛ:
ɑ_p'ɛɲ¹'k'o:l'ɪkɑ || tɛr_ɪ_2'ɪɛ'r's'ɪ | tɛr_tɑ_1'v'ɪɛnɑ 2'i:p'ɪl'ɪ i_tɑ_1'lo:v'ɪ | o_'k'ɪtɑ
pɛr²'v'ɛr'tʃ'æ || t'ɪg'ɪ o_kɑ_2'tɑr | 2'jɛv 2'l'ɛbdɑv̥ | tɑ_mɑ'mɑ || jɛs_jɪ_1'mɑ:
n'ɛ_mɑ'mɑ 'bʊβʊ | t'æ'tɑ || 'ɑl'ɛ | tɛr_kɑ_2'l'ɛbdɑv̥ | tɛr_ɑf tʊ'r'ʊ 2'æ'r't | ɪ_tʊ'r'ʊ
dɑ¹'r'ɪ:t || ɑ_1'no:r'ɪ | ɑ_n'ɛ¹'no:r'ɪ || lɑ¹'pɑv(t)_tɛs || ,to:l'ɪ dɑ_t'ɛ: | pɛr'v'ɛʃk 1'tʊs
lɑ'pʊs || sʊ¹'p'jæ'ʊt jɛs_pɑ'd'ɛ:dɑv̥ | sʊ¹'p'jæ'ʊt || jɛs_jɪ pɑ²'d'ɛ:dɑv̥ || 2'tɛr |
tɛr_mɑ²'tɑr 1'ko:k'ɪ | kɛr_jɛs'n'ɪ 'bʊβʊm || o_pɑ²'skur_jɛs | ʊɑ¹'jæ:ɪ | ,k'ɛtʊ¹r'o:l'ɪ-
ko:s p'ɛɲ¹'k'o:l'ɪk'o:s | v'ɛz'ɪ'mʊs 1'kro:v'ɛʊ || ɪ_vɑ¹'z'ɪʊdɑv̥ 'd'v'ɪ pɑ'tvɑ'do:s¹⁶⁵ |
tɛr_ɪ i_2'tɑ: | 2'tɑ: p'ɪr'ɪ¹'kro:v'ɛi | jɛs_k'ɪ'tɑ atvɑ'z'ɪæ'ʊʊ_jɛs | i_'k'ɪtɑ i_'s'ɪl'ɪp'ɪ
v'ɛ'z'ɪmɑ | jɛs_k'ɪtɑ pɑ'tvɑ'dɑ 1'krɑ'ʊjɪ ||

160 Giminių įvardžių vienaskaitos įnagininko ir daugiskaitos galininko formos šnektoje kirčiuo-
jamos tvirtapadiškai.

161 *Viryklė*.

162 *Samdinės merginos*.

163 *Galvoju*. Šnektoje įprastesnė šio slavizmo forma būtų *mīšlyju*. Galbūt dėl *n* ir *j* kamienų formų
mišimo atsirado pusilgis balsis, nes *mīšlinu* paprastai tariama su trumpuoju priesagos balsiu.

164 *Kibirus*.

165 *Vežimai*.

2.

Jrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR051322042118425998

Moteris, g. 1985 m., įrašant gyveno Lukšiuose, Šakių r.

2011 m. įrašė R. Bakšienė

Transkribavo R. Bakšienė

t'i²'krer n'ε_υ'i's'i | ku²'r'iε 2'kel'ba 2'ter'm'i'fker | tε_ 'da'rų i'f_pager²'bo:s || k'i't'i
n' i'f' _'υis n'εsus'i²'ma:sto | t'εn_ko'k'i 'pa'υiz'dz'ui p'i'jo²'k'e:l'ei¹⁶⁶ || k'i't'i kerp_
't'ik 's'l'æ'p'ε | b'εt_n'εpa²'υ'i:ksta jiem_²'to: pa²'s'l'e:pt | ir' _²'jie υ'i's' _¹'t'iε(k) 2'kel'-
ba 2'ter'm'i'fker | 'nu | tε_ 'va || 2'dou'k 'at'v'εju i'ra || k'i't'i 2'kel'ba i'f_pager-
²'bo:(s) | i'ra ir_²'to:k'ū | 'pa'υiz'dz'ui | ku²'r'iε t'i²'krer | vat i'f_pager²'bo:s tε |
¹'ta'm 'kra'f'ui || b'εt_¹'ma'n tε_l'a¹'b'æ'us'ei pa²'t'i'ka_t'εip | ku²'r'iε t'iε¹'s'o:k
vat_²'ka'l'be ir' _'υ'iskas || n'εs' _²'t'iε | ku²'r'iε i'f_to's_pager²'bo:(s) | nu_¹'r'g'i |
¹'i:pat'f va_²'tεip kerp_ 'af 'pa'υiz'dz'ui || pa²'skur_pa | at'i²'ren'da t'oks_ka'fko'ks_
tε n'εz'i²'n'ou | nu_l'i'k' _'tu || b'ε(t)_ta'da 'tas i'f_pat'r'i'k' _'t'f'kum'υ i'¹'ga'una 'to'k'ū
ir_d'ir'p't'i'n'om'υ || ¹'ga'l 'k'ita _'s'i'k'i 'pasa²'ker | ²'ta: | 'pa'υiz'dz'ui 'paver¹'to:ū
ta_¹'forma | ku²'r'o:s ir' _n'ε_paver¹'to:tum || nu_da²'ber 'pa'υiz'dz'ui 'a'z_gel¹'vo:-
ju | 'va | 'mar'i'jæ ¹'a'uga || 2'r'εrk'æ ¹'ma'n | gel¹'vo:ju | nu_ker_pasa¹'k'i:t |
¹'no:r'i's'i ¹'p'æ'r't'εikt jε_i'ta_ ter'm'i'n'i' kel¹'b'ε:ūma || ¹'no:r'i's'i ¹'p'æ'r't'εikt
'out'εn't'i'f'k'εs'n'i | ma²'z'ε'υ 'suga¹'d'i'nta | ma¹'z'ε'υ 'pav'εikta || _'tεib_gel'vo:ū |
'kaz'ūn 2'kerp_a'z da²'ber kal'bu_εr | j'ou_gel'vo:ū tur'but n'εla²'bar g'ε²'ra'r ||
'vat kerp_kel¹'b'ε:jū 'man'υ t'ε' _'υ'kas | kerp_ 'af i'f' _²'jo: 'pa'υiz'dz'ui i'f¹'mo:k'ou |
kerp_ū²'ser gra²'z'ε'r || jε' _'af tεip_n'εmo¹'k'ε:s'ū tur¹'but ¹'p'æ'r't'εikt 'sa'ū
²'ver'kui to's_ter²'m'ε:s || o_ 's'imas tε_²'kel'ba | pas' _²'ji: s'it'ua't's'ū ma²'ter
to'k'ε i'ra | 'kat | 'ta ma'ma | ma'ma tε_pa't'i 'g'im'ε t'f'ε_²'vo:n'i'f'k'uo's'ε |
¹'plo:k'f'k'uo's'ε || b'εt_²'jo:s ma'ma i'f_to_¹'p'ūnsk'ū at¹'k'æ'lta || ²'ju: i'ra 2'dou'k
at¹'k'æ'lta | ir' _²'jie t'ō'k'ε 'd'i.æ'sp'ora g'i' _'v'æ'na || ir_l'a²'ber ta_ju_kel'ba ma²'zer
pa's'ik'εit'f || ir' _' _²'jie 2'terp | 'pa'υiz'dz'ui | vat_ 'pa'υiz'dz'ui | ta_pa't'i f'εi'ma ||
s'εp't'i'n'i jε_υer²'ker | ta_t'ε'ma 'ūz' _'ir'f' t'f'ε_¹'mu:su | k'ε'l'is ker'tus 'bu'ū || ¹'v'iena
²'kerta | ker_at'va'z'æ' _'υ' t'ε'ta jε'n'ut'f || 'o'i kerp_ū²'ner gra'z'ε'r || ap'ie_ 'man'ε_
jε'υ | kat_ 'af' _'t'f'ε tεib_gra²'z'ε'r 2'ter'm'i'fker jε'υ_kel'bu | ū²'ner pa¹'b'r'ε:z'f ||
t'i²'krer kerp_²'jε'υ't'f'εs'i | 'υ'iska | z'ū'r'ε'k'i(t)_t'εip | m'ε'r_g'ut'f'f' | ka²'fka:
'pasa²'k'ε' _'υ || pa²'skur | b'εt' _²'ner pa't'i sa' _'v'ε | b'εt' _²'ner 'υ'i's'fker pa't'i k'i²'terp
²'kel'ba || va_ 'm'æ's tε_ 'sa'k'ū | jε' _²'terp n'εkelbem || b'εt_ 'n'ε | af' _²'jo:s ka²'fkerp
dou²'g'ε'υ n'εkl'bu's' _¹'n'ε:j'ou d'εl_²'ko: | pa's'ib'εig'f' tεip_n'ε.i'f's'ig'ū'il' d'æ'nus
ta_t'ε'ma ||

VAKARŲ AUKŠTAIČIAI KAUNIŠKIAI: Liudvinavas (LKA 624), Daukšiai (LKA 625)

1. Liudvinavas (LKA 624)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR062423122019021152

Moteris, g. 1921 m., įrašant gyveno Skardupiuose, Marijampolės r.

1997 m. įrašė O. Aleknavičienė

Transkribavo R. Bakšienė

'na'mas | ir¹ t'ɛ'n 'buɔo to's p'a'maldo's || kei² ernem i p'a'meldas | tei¹ n'æ'jem d'ɛl_ba¹ z'n'i:t'f'o's po_ a'km'ɛn'i' || kl'ɛ² bo:mas pra¹ f'i:daɔo || kl'ɛ² bo:mas | ¹ bu: da.o | teip_s'a'ko' | at'n'ɛf'k'it v'i's'i t'ik_po_ a'km'ɛn'i' | jɔu¹ ko:k'ɛ kru:'uot'e sus¹ r² d'ɛ:s || 'nu¹ tei¹ n'ɛzdavo' || z'imo'ma | t'æ:² to: n'ɛ.ɔf't'æ'ko' | 'v'ɛzdavo_ɪr | ir_ɛr² kl'ɛrs | b'ɛt_v'iska t'ik_ɛr² kl'ɛr(s) 'su'v'ɛz'ɛ' || ¹ k'iek_t'æ' | 'v'isa sta¹ t'i:- b'in'æ' m'æ'z'ɛga | ¹ t'iek p'li:tas ¹ t'iek | nu¹ nu_v'iska | ir_ɪr_ɪr_m'ɛ'z'us | ir¹ l'ɛn'tas_ɪr | 'v'iskas_ɪr || ir¹ z'ɪ² n'er | 'n'ɛzdavo' su¹ su² r'ɛp'ko'm m² v'ir'fu | ɛnt¹ s'i'ɛnu' n'ɛzdavo' || n'ɛ² terp | keib_da² ber jɔu¹ i:ra v'iskas | m'ɛ_xan'i-¹ zuot'e || o_t'a'da n'ɛzdavo' su¹ n'æ'ftuɛis¹⁶⁷ | 'l'ɪbdavo' t'ɛn_jɔu² t'ers | sta'laz'ɛis v'i² sers_ɪr || i_der'b'i² n'i:kei ¹ d'i'rbo' v'i's'i_ɪr | ir² terp 'sta't'e' || t'f'ɛ i'f'v'is | i:ra f'i'ta ba¹ z'n'i:t'f'ɛ t'ik² ter | f'it'u | v'ie² nuol'u' mar¹ i² jo:nu' d'ɛ:ka v'iskas || g'ɪ_t'f'ɛ mar¹ i² jæ'mpɔl'e: tas_mar¹ i² jo:nu' v'ienuo¹ l'i:naš 'buɔo | ir¹ t'f'ɛ t'ik² ter te_mar¹ i² jo:nɛi_ɪr | t'f'ɛ_jiɛ ¹ d'i'rbo_ɪr | ir¹ g'i'v'æ'no_ɪr | ir_kun¹ i² ger t'f'ɛ t'ik² ter mar¹ i² jo:nɛi 'buɔo || ¹ d'i'rbdavo' || ku² r'ie t'f'ɛ g'i'v'æ'no' | tei¹ d'i'rbdavo' || 'pats kl'ɛ² bo:mas keib¹ d'i'rbdavo' || 'jis ² ir su¹ v'i² sers der'b'i² n'i:keis | ir_su_k'a'stuɔu ¹ d'i'rbo_ɪr_ɪr || da² ber | kei_papra² ster | tuɔs_vɑ_jɔu 'p'a'matus ² r'ɛr'ke i'f'kast | tei² ka: | t'ik² tei ɛska'vɑtɔr'us atvɑ'z'ɛ'vɔo | ir_jɛu² gr'o:v'ɛi¹⁶⁸ i'f'ka's't'i || o¹ v'i:riɪ su_k'a'stuɛis i'f'kas'e' v'iska || ir_tas_kl'ɛ² bo:mas 'kazdavo' | ir_ɪr_ɪr v'i's'i || ² jie t'f'ɛ_z'ɛ'm'ɛs n'ɛtu¹ r'ɛ:jo' || t'f'ɛ n'ɛtu¹ r'ɛ:jo' z'ɛ'm'ɛs || t'f'ɛ ² jie t'ik² ter vɑ² f'ɛr_p_sɔu prag'i'v'æ'no' | nu_ɪ_z'imo'ma | ² t'æ: keip_s'a'ko' | v'ienuo¹ l'i:nas ¹ juɔs v'z-² lerk'ɛ' || tei¹ t'f'ɛ kas² jɔu' | ¹ ka'imo' ¹ k'ie(k) kas² ka: su.vu¹ ko:jo to² m'ersto' | tei¹ su.vu¹ ko:jo' || o² jie z'ɛ'm'ɛ'f' t'f'ɛ | tei¹ n'ɛtu¹ r'ɛ:jo' || t'f'ɛ_pɑ'tɑ:f'ɪm'e: | tei² jie tu¹ r'ɛ:jo' t'æ¹ u:k'i' || ² t'æ:jɔu z'ɛ'm'ɛs tu¹ r'ɛ:jo' | tei¹ jie² t'æ: ² lerk'ɛ' ¹ g'i:vul'us | ir¹ z'ɛ'm'æ' ¹ d'i'rbo' | ir¹ v'iska | t'æ¹ u:k'ɪ'f'kei g'i'v'æ'no' || o¹ t'f'ɛ n'ɛtu¹ r'ɛ:jo' ² jie || t'f'ɛ² sker'dup'ɔs n'ɛtu¹ r'ɛ:jo' || ² jie t'f'ɛ_f'ito tei¹ n'ɛtu¹ r'ɛ:jo' || t'f'ɛ t'ik² ter ¹ r'æ'f'k'ɛ vɑ² t'ie | z'elda² r'i:s 'da'v'e' jav_t'f'ɛ z'ɛ'm'æ' | tei¹ ba-¹ z'n'i:t'f'o(s) sta¹ t'i:ber || p'ɛn¹ t'f'i:la 'da'v'e' ka¹ p'a'm z'ɛ'm'ɛ || 'nu_ɪr t'ɛp | jɛu¹ t'ik² ter | t'ikter 'buɔo sta¹ t'i:bo'm tɑ_z'ɛ'm'ɛ v'i'sa || o¹ t'f'ɛ jie_der² zu: ² n'ieko' | jie¹ t'f'ɛ n'ɛso'd'imo' ² n'ieko' t'f'ɛ_ɪr || t'ik² ter_ɪvɔ ||

167 Kirčiuojama pirmajame skiemenyje, greičiausiai pastoviai, pagal 1 kirčiuotę.

168 Greičiausiai kirčiuojama pagal 2 kirčiuotę.

2. Daukšiai (LKA 625)Įrašo Nr. *Geolinguistikos portale*: FR062522050318105976

Moteris, g. 1980 m., įrašant gyveno Amalviškiuose, Marijampolės r.

2012 m. įrašė J. Jaroslavienė

Transkribavo R. Bakšienė

'tu'r'i'm¹⁶⁹ jεu_m'ε(s) s'ε²n'εr p's'i'r'xɔɔɔga || b'εt_ɟεu_1't'æ:n¹⁷⁰ tɛi_2'jie 'b'i'jɔ's'i
 kɛp_ɔa'jætus || n'εs'j_ɔ'i's'i is'i'vɛi'zduɔɔɛ | ka_1't'æ:n ɔ'i's'i dur'n'i¹⁷¹ 2'εrna
 pas'2'ɟi || 2'tɛrɔp_ɟie ɪr_s'a'ko || 2'ɟεrgu pa'ma't'ε | kat_1'ko:ks | nu_t'ɛn ɟi²'sɛr
 1'ga'l_kap | su_ɟ'εi'ma pɔ'b'l'εmɔ's ɛr_ka²'ɟka:jεu || pa'ma't'ε | ɟ'i_1'us'ɛka¹⁷²
 'ɔ'iska | 1't'æ(n) n'εpas'ɪ²'s'l'ε:p's'i || 2'tɛr_tu jεu_ɔ'iskas | tu_2'dur'nas¹⁷³ 1't'æn_
 jεu | tu_ɔ'iskas || o_ɟi²'nɛr jεu_1't'æ:n | kap_a²'t'ɛrna pas'1'juɔs_t'æ:n | ta_ɟ'k'ε-
 tu | nu_tɛi_1't'æ:n ɔ'i¹'so:ku¹⁷⁴ | t'i'r'i¹'n'ε:ɛ | t'æ:n_2'ɪr'ɟ'i | 1't'æ(n)_n'ε n'ε_ɟɔ
 blo²'go:s 'va'l'ɔ's | tɛi_ɟεu_2'jie | 'jɛzus ma'r'i'jɛ_t'æ:n || kɛ_p'r'i'm'ε'la'ɔo | pa²'skur
 jεu_ɟi²'nɛr 'man'ε 1'puɔla || ɛr_tu ɟi²'nɛr | ka_1't'æ:n_jεu | a_sa²'kɔu | ju_s_2'ju:
 klɔu¹'s'i:k'it || sa²'kɔu | ju_s_pa¹'bu:k'it su_2'jɛrs t'εp_nu | ,pa'b'ɛn¹'dra'ɔi
 il²'ɟ'εu | tɛi_ɟεu_ɟi²'nɛr_kɛp | 2'o:ɟie 1't'æ:n s'p'ɛt'ɛ²'l'ɛr | da_to:k'i ju's't'ɛ's'n'i¹⁷⁵
 b'ɛr'n'ɔkɛ_tɛi | kɛ_p'r'i¹'bu:r'ε 'jie_t'ε | tɛi_ɟi²'nɛr 1't'æ:n 'buɔo pa²'krou'pus ||
 ɟɛl¹'ɔo:ɟo | ɟ'ɛ_sa'ɔ'i'ɟɔɟ'ɔu 'kla's'ε 1'ko:k'ε ,su's'ɪ²'r'i'ɟko || 2'o:ɟie 1't'æ:n
 ,p'r'i'm'ε'la'ɔo_ɟɛi | ɟie_sa²'kɔu s'p'ɛt'ɛ²'l'ɛr | va_ɟɛl¹'ɔo:ɟe | nu_paɔa¹⁷⁶ 1'ɟ'ε:-
 s'im¹⁷⁷_ka || o_ɟi²'nɛr ɔ'i²'skuɔ 't'ik'i || 'ma'to's'i 2'ɟmo:ɟus | kur_1'd'i'rba ,su_
 vɛr²'kɛrs | ɪr_2'kur ɟ_2'kn'i:ɟu ,p'r'i's'ɪ²'skɛr'ɟ'ɔs | ɪr_pa²'skur ɟɛl¹'ɔo:ɟe || 2'karɔp_
 ju(s) su_2'jɛr(s) 'sa'ko 1't'æ:n | 1'to:k'ɔs 1'ta'ik'i:k'it m'ɛtɔ'dus || sa²'kɔu pa'la¹⁷⁸ |
 ju_s_a²'t'ɛr'k'it sa²'kɔu | ɪr_pa¹'ta'ik'i:k'it ta_m'ɛ'tɔda | 2'ka:ju_ɟ' ɟ'ɛ_1's'u:lo't
 ɟ'ɛ_t'ɪ²'kru:ju || tɛ_ɔa ɟ'ɛ_2'kn'i:ɟo's | ɟ'ɛ_ka²'ɟka: 1'to:k'ɔ_ɟ || tɛi_b'ɛt_pa²'krou'po
 t'æ_ɟi²'nɛr | 'jɛzus va'jɛzus || ra²'m'ɛr sa²'kɔu | ɟ'ɛ_ɔ'iskas kɔn'tɔ¹'l'ɔɔɟɛma |
 sa²'kɔu aɟ'ɟ'ɪ ɟi²'nɔu || 2't'æ:jεu_ɔa_ɟεu vɛi_vɛi_r'ɛi¹'k'ɛ:s pa't'i'r'i¹'n'ε:t ||
 sa²'kɔu | ,n'ɛt'i'r'i¹'n'ε:k'it | ba_jεu_2'kɛp | ta'da ɟ'ɛ_ɔ'is'ɟ_ɟεu 'bu(s) 'ɟa'k'ɛs || nu_ɟ

169 Atsitiktinis, emfatinis baltio *u* pailginimas, šiaip pietinėms kauniškių šnektoms nebūdingas.170 Pietinėse kauniškių šnektose prieveiksmiai *ten*, *šen* gali būti tariami tvirtapradiškai (plg. Zinkevičius 1966: 81).171 *Kvaili*.172 *Suseka, pastebi*.

173 Atsitiktinis abiejų dėmenų pailginimas, ypač pabrėžiant žodį.

174 Greičiausiai per apsirikimą (*lapsus linguae*) ištartas kietasis priebalsis [k].175 *Išdykesni, pasiutesni*.

176 Atsitiktinis, nutrukęs žodis.

177 Sutraukta iš *žiūrėsim*.178 Nutrukęs žodis *palaukit*.

der_s'p'iet'ε²'l'ei va_to²'k'iu: n'ε¹'sa:mo'n'iu p'r'i'ra'jo | ɣε_u'ma'to | ka_ʔ'j'ε ka-
²'j'ko: ¹'no:r'i || ²'ko:ɟnɛi 'sa'kʏ p'r'i'ε_¹'mus p'r'i'¹'sto:jo pa²'skur | ¹'p'æ:r's'ek'o-
je 'sa'ko 'mus ||

VAKARŲ AUKŠTAIČIAI ŠIAULIŠKIAI: Noriūnai (LKA 051), Skaistgirys (LKA 022)

1. Noriūnai (LKA 051)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR005123122111382879

Moteris, g. 1920 m., įrašant gyveno Jakiškiuose, Joniškio r.

1983–1984 m. įrašė D. Pilkaitė

Transkribavo R. Bakšienė

'mana ɪ_ta_ɟεu²'n'i:s't'ε tɛ_ʔ'k'i 'bu'ɥa | ta_ʋer²'k'i:s't'ε 't'ok'i 'bu'ʋa || 'labɛi 'maʒa
²'ben'da 'gan'εu || ʋ'i's'ok'iu tu_ɟaspa²'do:r'iu 'bu'ɥa | ʋ'i's'ok'iu | tu_ɟaspa'd'i'n'iu ||
at'n'εʒdava 'k'i'ta ²'s'i:k'i ¹'ʋa'l'g'iʔ ²'ber'j'ʔ'j'u | 'aʋ'i'εʒ ¹'ga'lʋa i¹'d'e:ɟus'ɪ i_ʋz-
²'bo:na¹⁷⁹ || nu_matei | kɛɪp_²'r'ɛr'k'j'ε || 'daba ʋer'¹'ka'm ka_²'r'ɛr'ktu ²'ben'da
ga¹'n'i:t | nu_s'ɛp'¹'t'i:n'iu 'm'ætu || ɪ_ʋaʋ'i'εʒ ¹'ga'lʋa pa¹'d'ie:ɣ ²'ʔ'i'ɛla¹⁸⁰ su_ʃku:ra
¹'ʋa'l'g'i't || tɛɪ_n'ε¹'ʋa'l'g'itu || ɪ_ʋaʋ' n'ε¹'ʋa'l'g'j'εu || ɟ'ε²'r'j'εu n'ε¹'ʋa'l'g'j'us 'bʏ.ʋu |
²'sʋu'sa duo'n'æ'la su¹'ʋa'l'g'j'εu || ɟ_ʋer'j'ʔ'j'us | su_ʋaʋ'i'εʒ ¹'ga'lʋa i_namus
²'per'¹'n'εʃ'j'εu su_ʋzbo:nʋ || 'k'i'ta ²'kerta ra'd'i:k'uo's'ε ²'ben'da 'gan'εu | ɟaspa-
d'i'n'ε 'a't'n'εʃ'j'ε ¹'ma'n ²'ɫʋ'nagu¹⁸¹ | ʋ'f't'æ'pus 'tʋuku 'kaz'ɪm k'ε²'l'u: 'm'ætu |
su_mu's'ɪm || 'je:zus 'ma'r'j'ε || aʃ_pra¹'d'e:ɟεu n'εt'ʋ'ɛ'm't'j' i_tuo's_ʋa'ʋku(s) ʒ'ɫ-
¹'r'e:dama || ɪ_²'per'¹'n'εʃ'j'εu | ɪ_pa'sak'εu | ka_n'εtur'it 'k'it'ok'iu tʋu²'ku: | 't'ok'iu 'aʃ
n'ε¹'ʋa'l'g'j'is'ʋ || da'g'ɟ ta_ɟaspa'd'i'n'ε ant'_man'ɛs ɪ_su²'p'i:ka | 'sa'ka | 'mat k'ɟ'k'i
pa's'ɫutʋs | da_p'j'ε'm'ε'n'ε || da_²'bro:k'ɪɣ ¹'ʋa'l'g'j'ima | n'ε¹'ʋa'l'ga | ¹'ko:k'i ¹'duo-
dʋ || 'saku | 'nu_ɣʋu 'mu's'ɫu t'ɪk_n'ε¹'ʋa'l'g'j'is'ʋ || k'ɟ²'k'j'ε 'bu'ɥa 'l'ɛkɛɪ | 'daba
ʋer'¹'ka'm tɛ_la²'ber ɟ'ε²'r'ɛr || ɟ_ʋ'k'i'ta ²'kerta t'ɛ'_m'ε's ²'ɛr'daʋ'ɟom i_ʋ'tl'ɛidʋs ||
tʋ¹'l'æ'us'ɛɪ ²'ɛr'daʋ'ɟom | ¹'p'j'ε'ʃ'j'ɛs 'ba'sas || i_ba¹'ʒ'n'i:ʔ'j'ε | t'ɪk²'ter i_ba¹'ʒ'n'i:ʔ'j'ε
²'ɛr'daʋ'ɟom || ²'ɛr'daʋ'ɟom i_²'ro:ka¹⁸² | 'gruʒ'dʒ'ɛɪ | kur_t'ɟ¹'l'æ'us'ɛɪ | ¹'p'j'ε'ʃ'j'ɛs
nu²'ɛr'daʋ'ɟom || b'ɛt_ɪʃ_ʋa'kara | ɪʃ²'ɛr'daʋ'ɟom ɪʃ_ʋa'kara i_ba¹'ʒ'n'i:ʔ'j'ε |
i_m'ε¹'ʃkuɪʔ'j'us | i_ʋ'tl'ɛidʋs || 'ʋ'i:sur i_beltra²'m'j'εj'i || ²'ɛr'daʋ'ɟom i_ʋ'tl'ɛidʋs |
¹'p'j'ε'ʃ'j'ɛs ɪ_¹'p'j'ε'ʃ'j'ɛs || 'daba 'ʋ'is'ɪ ¹'ʒmo:n'is maʃ'ɪ¹'nuo't'i ʋa¹'ʒ'ɫɪ | ɟ_ʋ'm'æ's
t'ɪ_¹'p'j'ε's't'ɪ ²'ɛr'daʋ'ɟom | 'bas'ɪ || 'bas'ɪ ²'ɛr'daʋ'ɟom | ɪ_¹'p'j'ε's't'ɪ || ka'maʃus¹⁸³ |

179 *Asoj.*

180 *Visq.*

181 *Pavakarių.*

182 *Šv. Roko atlaidus Gruzdžiuose.*

183 *Aulinukus, pusbačius.*

n¹ε²ʔj¹e:d¹i¹εm¹⁸⁴ ka'maʃu | b¹εt₁n¹εtu¹r¹ε:εm¹ε || n¹εtu¹r¹ε:εm ka'maʃu | ²'ka:m¹εʃ
²ʔj¹e:d¹i¹s¹m¹ε || 'bu:ɥa ɾ₁ʔj¹ε 'a¹t₁l₁εd₁εi | pas₁'mum ignats¹i¹ju:ʃas¹⁸⁵ ¹'bu:dava || tuo's¹ε
jεu²n¹εr¹k¹u¹os¹ε sta'n¹i:sl¹oʊu ¹'bu:dav¹oʊ 'a¹t₁l₁εd₁εi | 'v¹i:s¹i ²'εr₁dav¹oʊm i₁'a¹t₁l₁εd₁us ||
i₁g¹aj¹'¹ʔj¹u:nus | i₁'a¹t₁l₁εd₁us | ²'εr₁dav¹oʊm i₁'a¹t₁l₁εd₁us | 'lab₁εi ²'dav¹g m¹εs₁'v¹i:sur
²'εr₁dav¹oʊm || da'ba ¹'zmo:n¹is t₁ε₁n¹εb¹ε'tur¹ε 'a¹t₁l₁εd₁u || 'k¹i:tas¹'ik jεu₁'m¹æ's
i₁'a¹t₁l₁εd₁u ²'εr₁dav¹oʊm i₁'a¹t₁l₁εd₁us || t¹ɿ₁²'pur¹k¹εs jεu₁'¹'bu:dav¹oʊm | ka₁s₁u₁k₁er-
tu'n¹i'n¹ε s¹u'kn¹ε pas¹i²'puoʒdav¹i || t¹ɿ₁ka₁²'pur¹k¹εs ¹'bu:dav¹oʊm | 'graʒ¹εs || ɔ₁'ka₁
jεu ka'tra s₁u₁'i₁l¹'k¹i:n¹ε | ta₁t₁ε₁¹'bu:dava ¹'u:k¹i'n¹i₁ŋka 'dukt¹ε || s₁u₁'i₁l¹'k¹i:n¹ε
suk¹n¹ε || ɔ₁'¹'mu:m ¹'bu:davaʊ ʔj¹ε₁ɾ | k₁er¹'tu:ns | t¹i(k)₁gra¹'z¹æ:s¹is | 'ɔ₁jεu
ka₁'i₁l¹'k¹i:n¹ε 'b¹l¹uska¹⁸⁶ | t¹ɿ₁ka₁²'pur¹k¹εs | ka₁'graʒ¹εs ¹'bu:dav¹oʊ ||

2. Skaistgirys (LKA 022)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR002222033022215636

Moteris, g. 1982 m., įrašant gyveno Skaistgiryje, Joniškio r.

2011 m. įrašė A. Kaikarytė

Transkribavo R. Bakšienė

nu₁'vot | g¹i²'m¹bu¹ 'j¹on¹i¹ʔk¹i || ¹'k¹i:εk¹ z¹i²'n¹oʊ | g¹i'v¹en¹oʊm but¹¹'n¹u:nu ¹'ka:m¹ε |
t¹ɔk²'ser i'ra ʔj¹ε | ²'i¹r¹'g¹i n¹εt¹ɔ¹'l¹i:es¹ε || nu₁'ʔj¹ε g₁el₁u₁ʃ₁'k¹ɔk¹ε | a¹ʃ¹tu₁o₁n¹u va₁²'t₁erp
maʒ²'d₁bu:ʒ | l¹i₁ŋk₁²'j¹ɔ:n¹i¹ʔk¹ε va¹'z¹u₁o₁ɿen(t) ʔj¹ε₁'²'bu:tu || ɔ₁'d₁bu²'g¹bu¹ |
p₁er¹s¹i¹'kra¹us¹t¹εm i₁²'r¹εr¹b¹i¹m¹us | 'k¹εtur¹i 'm¹æ¹t₁εi vat₁'¹'ma'n 'bu¹ʊɔ¹ ka¹ʒ²'kur¹t₁εis |
ɔ₁'¹'k¹i:εk | ¹'k¹i:εk¹ z¹i²'nau¹ || nu₁ t₁ε₁'vat | u¹'z¹ar¹u¹g¹u | 'd₁bu¹g¹bu i¹ʔ²ε²'₁bu m¹ɔ¹'k¹i'n¹t¹is
i₁'¹'f¹u¹l¹us | ʃ¹bu¹'l¹u¹os¹ε p₁rag¹i'v¹æ¹n¹oʊm || i₁r₁da²'ber₁g₁el₁ a¹ʃ¹tu₁o₁n¹i 'm¹æ¹t₁εi₁vat | 'a¹p¹i:ε
d¹i:ε¹'v¹i:n¹is 'm¹εtus | ²'k₁er₁p₁ju¹o¹ va₁'ʔj¹ε | 'ʔj¹ε₁va | g¹r¹i²'n₁er₁vat ²'sk₁er₁z¹'g¹i₁r¹i
g¹i₁v¹ε¹nu || ʃ¹bu¹'l¹u¹os¹ε | 'p¹εŋ¹'k¹is p₁ana²'ʃ¹er m¹ε¹tus || s₁u₁'¹'m¹ɔ:k₁sl₁εis | nu₁'pat |
k₁er₁p₁i¹ʔ²ε²'₁bu m¹ɔ¹'k¹i'n¹t¹is₁ir | t₁εis₁'vat | ²'k₁er₁t₁εi(s) sa¹'va¹ɾdgal¹εi¹s ²'g¹r¹i:z₁dav₁u |
ʔj¹ε | ɔ₁'ɔ₁'d₁bu²'g¹bu¹vat | va₁²'t₁erp || p₁ra¹'d¹ε:ɿbu ¹'d¹i¹r₁pt p₁ɔ₁'¹'m¹ɔ:k₁sl₁ɔ | 'g¹i₁m¹ε
ma¹'z¹u¹ks || ir | pa²'skur p₁er¹s¹i¹'kra¹us¹t¹ε(m) | ma¹'z¹u¹ku¹ 'bu¹ɥa 'pus¹ε m¹ε¹tuku
maʒ²'d₁bu:k || t₁ε₁'vat bu¹'t¹n¹u:nu¹os¹ε | sa²'k₁bu₁vat | k₁er₁p₁'g¹i²'m¹bu¹ | i₁'d₁bu²'g¹bu |
'k¹εtur¹i m¹ε¹tuk₁er 'bu¹ʊɔ | k₁er₁p₁₁²'r¹εr¹b¹i¹m¹us p₁er¹s¹i¹'kra¹us¹t¹ε(m) | ¹'ma'n 'bu¹ʊɔ
'k¹εtur¹i m¹ε¹tuk₁er || 'ma¹'ma | t₁ε₁'vat | aʒu²'l¹i:n¹ε¹ʔj¹ε₁'²'i¹r¹'g¹i | va₁'t₁en ʃa¹'l¹ε
bu¹'t¹n¹u:nu u¹'z¹ar¹u¹g¹u¹s 'g¹i₁mus | 'ɔ: 't¹ε¹t¹is | k¹i:εg₁z¹i²'nau¹ | i₁ʃ₁na²'j¹ɔ:s¹ɔs
ak¹'m¹ε¹n¹es || b¹εt₁pa²'sku(i) ²'i¹r¹'g¹i | ju¹u₁ʒi²'ser 'bu¹ʊ(a) a¹ʃ¹tu₁o₁n¹i 'kla:s¹ε¹ |
k₁er₁'pa¹sak¹ɔj₁ε | t₁ε₁p₁er¹s¹i¹'kra¹us¹t¹ε i₁b¹il¹'z¹us || s₁u₁t¹ε²'vers || t₁ε₁nu₁'ʔj¹ε t¹i:ε₁
²'b¹il¹'z¹εi ²'i¹r¹'g¹i ma²'z₁d₁bu:k | t₁ε₁n¹'d¹vi:l¹'ika k¹i'l¹ɔm¹ε¹tru nu₁'ʔj¹ε || nu₁va₁'ʔj¹ε
maʒ²'d₁bu:k i₁'²'tu: a¹'p¹i:l¹i₁ŋ¹'k¹u i:ra || t₁ε₁va || ɔ₁'da²'be(r) r¹εi¹b¹i¹n¹u¹os¹ε g¹i'v¹æ¹n ||

184 *Netaupėme, negailėjome.*

185 *Šv. Ignaco Lojolos atlydai.*

186 *Palaidinė.*

nu_za'gar'ė̃ 'labėi 'mažėi 't'æ'ka lė̃j¹'k'i:t'is || nu_ėsu 'buųus | b'ėt_ka²'fkerp_
 vat | ²'n'ėr n'ėi_n'ėi_druogu i'j²'t'ėn' t'os_pus'ė̃s | t'ėi_vat | n'ėga'l'ė̃ pasa¹'k'i:t ||
 'o: ²'j'q:n'ėi'k'is gal_b'ėi'k'i maž²'d'ou_k'teip | kultu'r'ė̃j²'g'ou | k'ėi_pasa¹'k'i:t |
 gra_mat'ė̃j²'k'ou || o_ė'ė̃ ²'skerz'g'ė̃r'is | t'ėi_paprastei | ²'kerp k'ėi'p'ė̃r_¹'ka'im'ė̃ ||
 'vat gr'ė̃²'ner | t'ėi(p)_paprastei || n'ės_ėr | n'ės_ėr_pat'is t'ė̃²'ver 'paprastei_t'eip |
²'k'ėl'b | k'ėi_p'ė̃j'ou i'pra't'ė̃ | ²'terp_ėr' 'm'ė's_ua || t'ė̃k't'ė̃s_ua | ²'j'ėrgu ka²'fku-
 r'ė̃va¹'z'ė̃j'em | 'erba t'ė̃²'n'ėr's ı'ı'z'g'ė̃m'ė̃n'ė̃ 'k'ė̃ta ²'s'i:k'i | ku(r)_r'ė̃²'ė̃'ou-
 sus'ė̃²'t'ė̃j'k'em | t'ė̃n_ė̃j'ėrgu j'ou_ė̃'t'erp | ¹'s't'ė̃j'g'ė̃m'ė̃s j'ou gra²'z'ė̃'au || ı'ou_v'ė̃l-
¹'d'i:t sa'v'ė̃ | t'eip_vat ka_ka_j'ou gra²'z'ė̃'ou || o_ė̃²'j'ė̃r'p_ua | su_t'ė̃s_ė̃r't'ė̃m'ė̃i(s)_
 su | su_ė̃'t'ers | 'v'ı̃s'ė̃i(s) 'sav'ė̃s | t'ėi_vat t'ėi(p)_paprastei ||

VAKARŲ AUKŠTAIČIAI ŠIAULIŠKIAI: Ažytėnai (LKA 332), Betygala (LKA 366)

1. Ažytėnai (LKA 332)

[rašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR03322312202010117

Vyras, g. 1891 m., įrašant gyveno Ažytėnuose, Kėdainių r.

1964 m. įrašė E. Grinaveckienė, A. Jonaitytė

Transkribavo R. Bakšienė

'mana ¹'t'ė:vųs¹⁸⁷ | t'ėi z'ė̃²'ner m'ė̃t'ė̃z'q¹⁸⁸ l'ė̃²'ku: || 'bu_ė̃a t'ė̃r'ė̃²'ė̃u: 'kl'ė̃s'ė̃u¹⁸⁹
 k'ė̃¹'da'm'ė̃u g'ė̃m'na'z'ė̃j'ė̃s || b'ė̃t_ė̃²'kuom'ė̃t m'ė̃t'ė̃z'as u²'z'ė̃:ė̃ | ²'t'ė̃: n'ė̃_k'ė̃¹'da'm'ė̃u |
 m'ė̃t'k'ė̃s'v'ė̃j'ė̃ 'ku'n'ė̃ks | 'abaza¹⁹⁰ ²'ju: t'ė̃n_ė̃'v'ė̃d'ė̃ || 'nu_t'ė̃ v'ė̃r'ė̃s'n'ė̃i g'ė̃m-
 na'z'ė̃st'ė̃¹⁹¹ i²'j'ė̃:ė̃ i_ė̃'abaza | a_ė̃'mana ¹'t'ė:vųs 'bu_ė̃a ¹'d'v'i:l'ė̃k'os 'm'ė̃tu || t'ė̃-
 'vųks p'ė̃²'v'ė̃:ka na²'mo: || 'r'ė̃i'j'k'ė̃ | j'ė̃_p'ė̃r_t'a_m'ė̃t'ė̃z'ė̃ || 'o: sa¹'k'i:t | k'ė̃t'ė̃i |
 i²'j'ė̃:ė̃ i_ė̃'aba_za || 'nu_t'ė̃i k'ė̃_t'ė̃'v'ė̃ks m'ok'ė̃i't'ė̃s'n'ė̃s ma²'ter j'ė̃_p'ė̃r'ė̃u: t'ė̃r'ė̃²'ė̃u:
 'kl'ė̃s'ė̃u | t'ėi_r'ė̃i'j'k'ė̃ | 'ka'tkus mat_kn'i:gn'ė̃j'is¹⁹² || pas_ė̃²'ė̃i: ,atva¹'z'ė̃'ou_dava
 kara'b'ė̃ns | at'v'ė̃z'dava ²'kn'i:gu | a_ė̃j'is ¹'j'ė̃:(s) ²'s'ė̃u:zdava t'ė̃²'l'ė̃v || i_p'a'n'ė̃v'ė̃z'ė̃ |
 'r'ė̃i'j'k'ė̃ | ²'t'ė̃: 'j'is t'v¹'r'ė̃:ė̃ 'sava dru'v'ė̃'gu: | 'nu_ı pa²'s'ė̃u:zdava || ¹'to:k'i 'l'i'n'ė̃u
 en't'a'na | ¹'mu:su | ¹'mu:su ¹'ka'm'ė̃j'ka(s) ²'zmo:gus | ¹'j'ė̃'m 'pat'ė̃k'ė̃m's 'bu_ė̃a ||
 ,pak'ė̃j'ė̃¹'k'i:dava ər'kl'u'ka n'ė̃²'p'ur'ku | ,rat'v'kus n'ė̃'p'uk'us || p'ė̃r'ė̃¹'d'ė̃:dava
 kn'ė̃²'gu: | ¹'j'ė̃'m ,nusa¹'k'i:dava kur_nu'v'ė̃f't'ė̃ | pas_k'a'tku'us j'ė̃_d'ru'v'ė̃'gus ||

187 Labai stipriai, beveik kaip širvintiškių patarmėje, redukuojama vienaskaitos vardininko formos galūnė. Stipriai redukuojami visų galūnių balsiai.

188 *Maišto*. Greičiausiai turimas galvoje 1863 m. sukilimas.

189 Priebalsiai *l* ir *s* žodyje tariami minkštai.

190 *Būrį, pulką*.

191 Dvibalsis *ai* irgi redukuojamas beveik kaip širvintiškių patarmėje.

192 Greičiausiai ne kirčio atitraukimas, o kirčiuojamas pirmasis dūrinio dėmuo.

'i_tas | s'ėn'æ:l'is i_ua¹z'uɔdava | tɛp_¹saʊ su_tum_pa'lɛik'ɛ | pa'lɛik'ʊ ɛr'kl'ʊ'ku ||
 tɛi_r'ɛi'f'k'æ²ji: n'ɛpas't'ɛ' b'ɛ:dava || ²tɛp n'ɪ_zɛn'da'ri: || nu_tas | pa²lɛr'k'i(s)
 zmo'g'ɔks | vat_m'i:s'l'æ_kɔks | ,kal'ɪ¹do:tɔjɛs | i_ua¹z'uɔjɛ || tɛi_²tɛp 'iis i_
 'plat'ina | 'ka'tkus | ,kn'i:'gas || 'nu_tɛi ¹mu:su | su_¹mu:su ¹t'ɛ:ʊ tu¹r'ɛ:jɛ ||
 'ʊis_k'ɪp mo'k'i't'æ:s'n'is | ma²tɛr | tu¹r'ɛ:jɛ r'i:ʃ'ʊs || 'tɛɪ | ,rava'l'ʊts'ɪi'is lɛi²kɛrs |
 'jis pa²t'ɛrgdava | 'r'ɛi'f'k'æ tɔ²'k'ɪu: | brɔ²'ʃ'ʊ:ru | ra'ʃ't'æ'l'ɪu || dru¹kuɔtu¹⁹³
 ra'ʃ't'æ'l'ɪu || 'nu_tɛɪ | b'ɛt_ʃ'kl'i¹'juɔt' | ²tɛɪ | z'ɪu¹r'ɛ:k | ¹t'ɛ:ʊʊs 'man'i pa²s'ʊn'ɪ'ʃ'
²kur | ²ɛr'k ²t'æ: i_²t'æ: || ¹ga'l' t'æ:_ras'ɪ ²ka: | abo_at'n'ɛ:ʃ't'ka || nu_nu'ɛnu |
 'aʃ n'ɛsu'pɛntu | ka_²t'æ:ʃuʊ | ¹ko:ks ²po:p'ɛr'is || aʃ_²ir'g'ɪ ʃʊb_ʊb²'ʊʊʊ v'ɛ-
¹nuɔ'l'ika 'm'æ:tu | a_¹k'ɛk || d'ɛ.v'i:n'ɛ'z'd'æ:ʃ'ɪmt p'ir'²mɛrs || a'ʃtuɔn'ɪ ʃ'ɪm²'tɛr
 d'ɛ.v'i:n'ɛ'z'd'æ:ʃ'ɪmt p'ir'²mɛrs || 'n'ɛ | tɛi_ʃʊʊ_dʊb²'g'ʊʊ || ma²tɛr | ,k'ɛt'ʊir²'tɛrs
 p'ɛŋk²'tɛrs 'm'æ:tɛis ,rava'l'ʊts'ɪi'ɛ || nu_tɛi_aʃ 'rɛndu_tu | ra'ʃ't'æ'l'ɪu | ²kur'ɪ_ʃʊʊ
 't'ɛ:ʊʊs pa²s'ʊn'ɪ'ʃ' || 'nu | rɛn'du | a(f)_sa²kʊʊ ra²dʊʊ kɔ²'k'ɪu: || ɔ_'ka'tkus
 ,pasa¹k'i:dava | ,pamɔ¹k'i:dava | kad'ɪ¹'ju:s | nu'n'ɛ'ʃ'k'ɪt n'ɛ'martɛnt | ,vaka'r'ɛ
 p'r'ɪ_ku'z'n'ɛs¹⁹⁴ | ²p'r'ɪɛ || t'ɔ'v'ɛ'k'æ'l'ɪu_tu | k'ɪ¹'a'r'kl'ʊs ¹ka'usta | tu_t'ɔ'v'ɛ'k'æ'l'ɪu
 ga'l'ɪ'ku p'r'ɪs'ɪ²r'ɪ'ɪ'k'ɪt | i_p'r'ɪ¹'ka:l'k'ɪt p'r'ɪ_ku'z'n'ɛs || ɔ_'ku'z'n'ɛ 'bu'ʊa |
 ,v'ɛ'na 'ʃ'æ an_²kr'ɪ:ʃ'k'ɛ'l'æ | a_ɛntra k'ɪtum ga'l'æ ¹ka'ɪmɔs || d'ɪ'ʃ'ɪ | d'ɪ'ɪ¹ka'l'ɪ'ʃ'ɛs
 'bu'ʊa ||

2. Betygala (LKA 366)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR036623122111181655

Moteris, g. 1983 m., įrašant gyveno Betygaloje, Raseinių p.

2012 m. įrašė D. Šeškauskaitė

Transkribavo R. Bakšienė

z'i²m'ɪu: ²ʊ'ɪetu pas_mu'm'is | nu_n'ɛ_¹t'ɛk i_²dʊʊ'k || tɛi_¹ka'ɪmas b'ɛr't'ɛ²'ʃ'k'ɛr
 n'ɛ'tɔ:l'ɪ || utu²r'ɛr || utu'r'ɪuɔs'ɛ 'buʊa 's'p'ɪr'ɪta va'r'i:kla || utu²r'ɛr | ²tɛp |
²s'k'ɪrmen't'ɪ'ʃ'k'ɛs ɪr_b'ɛr't'ɛ²'ʃ'k'ɪu: || 'ʃ'ɛ_kɛp | 'm'ɪʃkas kɛi_pa's'ɪbɛig | tɛi_ʃ'ɛ_ʃʊʊ
 pra's'ɪd'ɛd utu²r'ɛr | da'ba ²bu:tu ²t'r'ɪ:is | ɛr_'k'æ'tur'ɛs | 'k'æ'tur'ɛ(s) sɔ¹'d'i:bas
 maʒ²dʊʊ'k ||

ma'ma | tɛi_¹d'ɪrba 'kɔluk'ɪ | t'ɛ²'nɛr || 't'æ't'ɪs ²ir'g'ɪ || bɛ(t)_tɛi_'buʊɔ t'æ't'ɪs
 i²'ʃ'ɛ:ɪs | i_¹'a'r'm'ɪjɛ | ɪr'²'jɛ sus'ɪr'aʃ'ɪ¹'n'ɛ:davɔ lɛi²'ʃ'kɛrs || ɔ_'ma'mɛi | tɛi_
 v'ɪ¹'sa'ɪ_t'ɛn || tɛi_atra¹'ʃ'i:dava | ¹'a'ɪʃku || ɔ_pa²'skur | kɛi_²'gr'i:za 't'æ't'ɪs ɪʃ_
¹'a'r'm'ɪjɛs | ɪr_pas'ɪ²'p'ɪr'ʃa || ɪr_'ma'ma ʃʊb_sak'ä | ʃʊb_n'ɛ_tas ¹'a'm'ɪʒ'ʊs | ʃʊb_
²r'ɛr'k' || t'ɛ¹'k'ɛ:t' || i_²tɛp_ua ɪʃ't'ɛ¹'k'ɛ:jɛ || ka²'ʃ'kɛrp_tɛi sus'ɪpa'z'ɪma | kɛi_p_
 kɔ¹'lu:k'ɪ jɛ_²'t'ɛn || nɔrs_¹'k'ɛk z'ɪ²'nav | ka_tɛi_'ma'ma | ɪʃ_p'r'a'dʒ'ɪ | ²'bɛn'ɪ'd'ɛ
 t'ɛ²'nɛr | ¹'brɔ:l'ɪs || i²'ʃ'ɛ:ɪɔ | kat_k'ɪ²'tɛp ||

193 *Spausdintų*.

194 *Kalvės*.

2'dʲe:dʲis pʲrʲi'pa'sakodava | emʲzʲi'nar'tʲel'si || 'tɛr 'pa'sakodava_kat | 2'kɛrɸ
 sʲe2'nʲɔʊ 'buʊɸ 2'tʲie | 1'ʃa:ʊd'idava | jɔʊ 2'tʲie ɪʃ_mʲɪʃka | a2'tʲer'dava || 2'tɛr_jiɛ |
 1'na:ms kɛr_buʊa dʲvʲie2'ju: ga2'lu: | tɛr_ʊʲie2'nam ga'lʲe | jɔʊ 2'tʲie mʲi'ʃkʲimʲei
 1'bu:dava | ɸ_kʲi2'tam | tʲie_1'ʊɸ:kʲieʃʲei | a1'trɸ:da || tɛr_s'a'ka | tʲie'ʊuks 1'mu:su |
 's'a'ka | jɔʊ 2'ɛrn pas_2'tu_jɔʊ 1'ʊɸ:kʲieʃʲu | tɛr_s'a'ka | ap'sʲir'ɛŋgʲ | jɔʊ_pa2'tʲiŋkent |
 kɛrɸ_1'ʊɸ:kʲieʃʲem_jɔʊ | kɛrɸ_jɔʊ_ma'nɸ sʲe'nʲæ'lʲis | jɔʊ_s'a'kɸ | ap'sʲir'ɛŋgʲɔʊ
 2'tʲen_ɹɔʊ | kɛrɸ_2'nʲieka ɪʃʲ_ʲtʲie nʲe'tur'imʲtʲis | ɹ_ʊ'isa 'kʲita || 'ɸ_jɔʊ kɛr_2'ɛrn
 pas_2'tu_jɔʊ kʲi2'tu: tʲe2'ner_jɔʊ | 2'ʊʲiel ap'sʲir'ɛŋg | kat_jɔʊ_tʲiktu pal'ɛ_ru:bus
 a1'nʲiems ʊa_ʲtʲie_jɔʊ | nʲe_ɹʒda'ʊʲiks | ɪr_ʊ'isa 'kʲita || ɪr_2'tɛrɸ | 's'a'kɸ |
 pra,lavʲi'raʊɸ tuʊs_ʊʲisʊ(s) 'suŋkʲus lɛr'kus || at'nʲeʒdava tʲen_1'kɸ:kʲe 2'ku:mʲpʲe |
 nu_nu_2'tɸ: nu_2'tau'ktʲɸ jɔʊ_2'tʲen | ʊeɪ'ka:ms pa'lʲikdava || tɛr_ʊa | 1'u:kʲi 'ʊisa
 pʲrʲi'ʒʲu1'rʲe:dava || sʲe'nʲæ'lʲis 1'grʲieʃʲas 1'bu:dava || tɛr_ʊa || ɸ_pats 2'dʲe:dʲis |
 tɛr_jɔʊ_buʊa pʲrʲi'2'jɔʊ_ʲtʲen'tʲis 1'tʲiems | mʲi'ʃkʲimʲems ʊʲi1'sʲiems_jɔʊ || pa1'dʲe:ɛ |
 kʲie(k)_ga1'lʲe:ɛ | bʲe'tʲ_ɹ_1'ar'mʲije ʊʲis_1'tʲiek ɪ2'ʲe:je_nʲes | 'kazʲim 2'kɛrɸ_tʲen
 2'bu:tu pasʲi2'bergʲe | 2'jɛrgʲu 2'bu:tu ɪ2'ʲe:jes ɹ_mʲiʃkus ||

PIETŲ AUKŠTAIČIAI: Varėna (LKA 678)

1.

Garso įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR067823122115292056

Vyras, g. 1894 m., įrašant gyveno Švendubrėje, Varėnos r.

1971 m. įrašė A. Girdenis

Transkribavo R. Bakšienė

gʲi'ʊʲæno¹⁹⁵ 1'ʊʲienas ka'ra'lʲus | sʲe2'nʲeʊ to'kʲis || 'nu_ɹ ɪ2'ser 'buʊo_nʲeʒʲe1'no:
 tas¹⁹⁶ || 'jis ʊʲi'ma'nʲe 'ʒʲæ'nʲi'tʲis¹⁹⁷ || tɛr_ɪis pa1'larɸo 'saʊo_jɛʊ_gʲi tu_1'tarnu |
 's'a'ko | 2'ɛrkʲ_ɹ | ʊʲiɛ1'ʃko:k 1'ma'n 'pa'tʲu || 'nu 1'bʲærnas_tas 2'a:jo 2'a:jo
 2'a:jo 2'a:jo || 'raɸo 'tʲis mʲer'gas_ɹ | jɛʊ_2'jo:s ʊʲe1'lʲe:je ska'ras pa(s)_ʲʲitu |
 pa(s)_2'so:ʒʲelku¹⁹⁸ 1'to:kʲu || ɹ_ʊʲie'na 's'a'ko || kad_ma'nʲi | 's'a'ko | ka'ra'lʲus
 ɪm2'tu: | tɛr_aʲ_1'ɪæm | 's'a'ko | 1'to:kʲus 1'ma'rʲʲkʲimʲus pasʲu1'taʊ | 'kat
 nʲeɹ_1'saʊlɸ_nʲenʲe1'ʲo:jo 1'to:kʲu | nʲeɹ_mʲe:nulʲis || 'o: 's'a'ko | gra'ʒus¹⁹⁹ 1'ma'rʲʲ-
 kʲimʲus aʲ_1'ɪæm pasʲu1'taʊ || o_kʲi'ta 's'a'ko || o_1'jæɪ ma'nʲi ka'ra'lʲus | jɛʊ
 pa2'ɪm't ʊʒ_pa'tʲu | tɛr_s'a'ko | aʲ_1'ɪæm | 1'to:kʲu | 's'a'ko | 2'ʊelʲgʲi: ɪʲʊʲiɪ1'taʊ |

195 Rytinėje pietų aukštaičių patarmės dalyje balsiai *é*, *o* tariami uždari.

196 *Nevedęs*.

197 *Vesti, tuoktis*.

198 *Kūdrą*.

199 Pietų aukštaičiams būdingas priebalsių kietinimas tekste realizuojamas nenuosekliai, todėl š, ž transkribuojami [ʃ], [ʒ], kaip ir kitų patarmių.

kat_s'a'ko | pa¹sa'u'li¹ 'jo:k'is kun¹i¹ga'rkj¹t'is | ¹jo:k'is ka'ra'l'us) 'sa'ko | ¹to:k'io² 'vel'g'io n'ie¹va'l'g'e || o_tra'ts'ie 'sa'ko | o_¹jæi | 'sa'ko | ma'n'i pa²im't | a¹ĵ¹ĵæm pag'im¹dz'itov | 'sa'ko | ¹to:k'i¹ 'su:nu | kat_s'a'ko | bu²tu: ker'z'i²g'is dz'i¹dz'æus'ies pa¹sa'u'lin || nu_tas u²z'g'ir'do jεu_z'i²ner | ¹b'ærnas | pa²r'æ:jo | jεu_s'a'ko | nu¹ſ'v'ie¹s'æ'us'ies ka'ra'l'eu | 'sa'ko | ra²dov 't'r'is m'er'gas || ir_v'ie'na 'sa'ko | kad_aj | kad_aj | 'sa'ko | ka'ra'l'us_kat | i¹v'ir¹ta¹u ¹to:k'i² 'vel'g'i | kat_s'a'ko | n'ei_kun¹i¹ga'rkj¹t'ei ¹jo:k'i | n'ei_¹jo:k'i ka'ra'l'ei | ²n'ieka(s) 'sa'ko | n'ie¹va'l'g'e ¹to:k'io² 'vel'g'io || kl'ita v'e'l_s'a'ko || a(f)_s'a'ko ¹to:k'us ¹mar'f'k'im'us ¹jæm pas'u¹ta¹u | kat_s'a'ko | n'ien'ie¹ſ'jo¹ n'ei_¹sa'ul'ə n'ei_m'e'nul'is | n'ei_²n'ieka(s) 'sa'ko | to²k'iu mer'f'k'i²n'iu: || o_tra'ts'ie 'sa'ko | a¹j¹ 'jæm pag'im¹dz'itov | ¹to:k'i¹ | ¹sa'ko | ¹su:nu | kat_s'a'ko | 'buz dz'i¹dz'æus'ies ker'²z'i:g'is v'i²sen pa¹sa'u'lin || 'o: t'i_s'a'ko | per'¹v'esk ²tu: || i_s'a'ko | a(f) su¹tu¹z'z'æ'n'is'uo¹s || 'nu jis_nu¹z'z'æ¹ | pa.e'm'e tu²m'er'gu | ir_²per'¹v'ez'ie || pas_²tu: jεu_ka'ra'l'u | ²slu:z'imo²⁰⁰ 'ra'gana || 'nu tēi_¹ser ta'du ka'ra'l'us_tas | i¹ſ'jo:jo en_v'ei²no:s²⁰¹ || i¹ſ'jo:jo en_v'ei²no:s | o_²jεu 'pa't'u pa'l'iko | jεu_z'i²ner su¹j¹k'æ'm'on²⁰² || 'nu_tēi ir'¹ji pa¹g'im'd'e jεu_su:nu | jεu¹to:k'i 'gra'zu | pa'na'fu in_ka'ra'l'u || o_tū¹ra'gana | pa'ra'ſ | kat_s'a'ko | 'ta¹o:zmo:na pa¹g'im'd'e | ſu'nuku | 'sa'k'e | ¹to:k'i 'sa'ko | 'gra'zu | ²bu's'is ap'l'æp'i | ir_l'ie'z'ū¹s 'i¹k'iftas ||

2.

Garso įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR067823122115381436

Moteris, g. 1996 m., įrašant gyveno Senojoje Varėnoje, Varėnos r.

2012 m. įrašė V. Kardelis, A. Markauskaitė

Transkribavo R. Bakšienė

²to¹ va¹r'ė:no¹ t'ien_tok'os 'marks'imoz d'i'd'æ's'n'ies | i'k'i | o_ſ'j'ε_ſ'itō¹ | tēi_n'ė:ra to²k'iu [parduotuvijū] || i'ra | kei_ku²r'iu: [pardavėjū] | ku²r'io:s ²kel'ba | i¹o: || kei_ku²r'io:s i'ra | 'ma'tos'i | kat_ſ'v'ir¹sa¹ k'i²tur || i'ra s'uv'el'²k'iet'ė v'ie'na | men_a¹tro:do || nu_i'ra to²k'iu || to²k'iu ²ter'm'if'kei ²kel'ben'ij'u || ¹ma'n tēi_p'a¹z'iz'dz'iu | 'ā¹tēi 'lab'ov ¹m'iekstu²⁰³ | 'n'ie n'ie_su_ter'm'ie | 'nu | b'ien'd'r'im'ie || n'iez'i²nav | ¹ma(n) n'epa¹t'ijka || ir_man'oz s'æ's'ſes 'pa¹z'iz'dz'iu | jov_v'i¹sa¹n'et pa²m'ir'ij'ε_tā | ²ter'm'ie || 'ka¹ſ'keip ²kel'ba jov_²ir'g'i | b'ien'd'r'im'ie || ¹ga'l at'i¹b'oz:sta | n'iegra'zū | n'epa¹t'ijka_ir || dov'g'uma jov_²ben'do ²jæ: | tēi_p'uz'g'la'is't'i(t)_tā | tā_²ter'm'æ | n'iez'i²nav || nu_ku¹r'iem pa¹t'ijka | t'ie_ir_²kel'ba || ¹ma'n tēi_p'a¹z'iz'dz'iu n'ielā²ber || i'ra to²k'iu || ku²r'ie

200 *Tarnavo*.

201 *Į karą*.

202 *Nėščiq*.

203 Pateikėjos kalboje esama balsio *ė* nesisteminio dvibalsinimo atveju, ypač pabrėžiant žodį.

n'et_n'ekr'iep'ε i_tei_2'd'ε:m'ēs'u | 2'kel'ba keip_1'nō:r'i || ir_2'kel'ba 2'ter'i'm'ij'kēi ||
 maq_2'dōu'k ma_2'nōu | b'en'd'r'i'n'ē | n'ēs'ūis'1't'iek | 'ga'l'i ūis_n'ēs'u'pras't'i ||
 dōu'g'u'ma || n'ēz_2'dzu:ku kel'bō' i'ra tō_2'k'u v'1'sō:k'u 2'zō:d'z'u | ku_2'r'u: | ku_2'r'ie
 2'ir'g'i tō_2'k'ie || n'ēla_2'ber 1'a'ij'ku's | ku_2'r'ie | n'ēs'u'pras't'i n'ēt_ε_2's'm'ies ||
 n'ēs'_pa'viz'd'z'ūi 'manō' 'pus'ēs'er'ē' atva_1'z'uōje pas'_man'ē i'f_1'v'i'l'n'ōus_tei |
 2'kert'is n'ēs'u_2'pren'ta | kē_ka_1'nō'rs pasa_2'kōu | 1'jæ'rgu || v'ij'k'j'2'f'v' 1'i:pat'f |
 n'ēz_da_2'ber tei_jōu_1's't'æ'ŋ'g'uōs'i nō'rma_2'l'ōu [kalbēti] || pas'_mus i'ra tō_2'ku: |
 ku_2'rie 'ra'fō || 'kla's'ē' pa'viz'd'z'ūi | i'z'_b'ēr'n'ōku | tei_2'bu:na | ka_t'ε(n)_n'ē'z'īnu |
 'ra'fū || su_2'ters 'd'zō 'tō²⁰⁴ | tei_i'ra 2'dōu'k la_2'ba'r²⁰⁵ || tei_v'ij'k'j'2'f'v' | tei'_af
 kel'1'b'ieda'v'v' 2'dzu:k'ij'kēi la_2'b'v'v' | tei_2'ir'g'i sa_2'k'i:da'v'v'v' | 'va | 'f'j'ε ka_2'j'ka:
 pa_2'pō'r'ik | ir_la_2'ber da_2'z'ner 'tō sa_1'k'i:da'v'v'v'_t'ēn | v'1'2'sur || ka_2'j'kerp_tēp |
 pa_1'a'ug'ū'ir | t'ēp_nō'rma_2'l'āv' ga'l'i' j'n'ē'1'k'ē:t | 'kam_t'ε | 1'da'r p'r'i'1'd'ē:t
 v'1'1'sō:k'ēs ga'1'lu:n'ēs | dēr_v'1'1'sō:k'ēs | 'd'zō 'tō tas_v'1'sas | ir_pana_2'j'ēr_nu ||
 ka_2'j'kerp 1'ma'n 'n'iera gra'z'u || n'ēs'_pa'viz'd'z'ūi i'f'va_1'z'uōs'i vat_ka_2'j'kur
 mō_1'k'in't'is | ir_at'rō | t'ēn_kel'1'b'ē:s'i ka_2'j'kur teip'_sa'v'v' ter'i'm'ē_nu | n'ēz'1'2'nōu |
 ma'_n'ē | n'ēpa_2't'ij'ka || 'pa'viz'd'z'ūi s'ē'1'n'iem z'mō_1'n'ē'm tei_g'ē'2'rer 1'j'iem |
 v_2'j'erp_tei | ma_2'nōu | 1'ga'l' ir_g'ē'2'rer [kalbēti tarmiškai] | 1'ka'm pa_2't'ij'ka ||

PIETŲ AUKŠTAIČIAI: Veisiejai (LKA 684), Kapčiamiestis (LKA 693)

1. Veisiejai (LKA 684)

Garso įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR068423122116025021

Moteris, g. 1921 m., įrašant gyveno Dvarciškėje, Lazdijų r.

2004 m. įrašė A. Leskauskaitė

Transkribavo R. Bakšienė

'nu_tēts | vēr'k'æ'l'i | nu_1'kō:sul'ō | tei_š'it'ie_ū'εu | 1'l'ie'pō'(s) z'ie'duker²⁰⁶ | dōu-
 1'g'ā'us'ē || nu_īs'1'v'ir'rts | uš'p'l'ik'l'is_nu || ka'_va 't'ēp 'uš'p'il'ū'je en_tu_z'ie'du-
 ku_ū'ir | p'alē'1'k'i:(k) kō_2'k'i: 'd'z'v'id'ē's'imt m'i'nut'f'ū'ir | su_m'ē'dum || m'ē-
 2'dōu's_kas | ūa_1'ma'(n) n'ē'ga'l'ima || 'nu | g'ē'2'rer a_2'v'iet'ē's nu_2'ker'j'f'f'ō ||
 kap_tu'r'i t'ēm'p'ēra_2'tu:ro's 2'dōu'k | tei_la_2'ber g'ē'2'rer 'av'ie'tuk'ē's || ir_uō'gūt'ē's
 g'ē'2'rer | 2'tō:s'ū'εu | 2'ir' va_z'ie'duku' s'ū'2'tu: || nu_ū'a | v'ir's'uku' p'r'is'1's'k'i:k |
 la'p'uku | aš_tu'r'v' || na_2'm'ie 'av'ie'1'č'i:nas i'ra || tei'_aš p'r'i's'is'k'īnu | ,erba'ta
 g'ē'2'rer la_2'ber a_2'v'iet'ū' s'ū'2'tu: || 'nu vēr'ka'm'ir²⁰⁷ dōu_1'g'ā'us'ē 'ten_j'ie tō'k'ēs ū

204 Imituojami dzūkiški garsai.

205 Pabrėžiant žodį, pasitaiko „zanavykiško“ priegaidžių patęsimo per abu dėmenis.

206 Pateikėja sistemingai taria depalatalizuotus š, ž daugelyje pozicijų, todėl jie žymimi TFA [s], [z].

207 Vartojama senoji naudininko forma.

1'v'æ:rdɑ | s̘i'tas p'r'i's'i's'k'ima_ɪr | eɾ_jɛ(s)_zɑ'l'ɛs 't'r'ina su_ʔsukrum | ir_eɾ'bartɔn
 1'duɔd_ɹɛu p'ila | tɛi_g'ɛ²'reɾ ,aυ'iɛ'tuk'ɛ's || 'naυ'ɛ(t)²⁰⁸ tɛi_g'ɛ²'reɾ va_ʔsɪtɔ's |
 ,zɑmuɔ'gυt'ɛ's | kur_ʔzɑmuɔ'g'ɛ's | a'ɣɑ || ,ɛrbɔ'tuk'ɛ' | tɛi_ɑz'g'ir'1'd'ɛ:ɹɛu | kap_ʔva
 ,dakta²'reɾ | jɛu_ʔpa'sakɔ:jɛ | 'kat_ɛ | 'zɑmuɔ,g'ɛ's || 'nu p'r'is'1'p'jɔ:v'ɛi ²tu:jɛu |
 su_ʔuɔ'gυt'ɛ'm | la'puku | 'v'isko_ɹ || pɑz'ɟɟ'ɔ'v'i'n'i | 'b'ɛt n'ɛ_ɛn_ʔ'saυlɔ's ɟɟ'ɔ'1'v'i:t
 ɹu_²'r'ɛrk'ɛ || pa'1'v'ɛ:s'm | kat_²'jɔ:s ɹz'1'ɟ'ɹu:t || nu_¹'saυlɔ' ɹs'1'traυk'ɛ 'v'isku |
 vɛi'k'æ'l'i | ir_²'n'ɛkɔ' ɟɟ'ɔ'1'v'i:t n'ɛ'gɑ'l'ima ɛn_¹'saυlɔ's || ²'veɾstu ¹'jɔ:k'i ||
 ²'m'ɛr'k'j'ɛ's²⁰⁹ 'manɔ | tɛi_der_jɔ'na'zɔ'l'u | p'r'i's'i'rɛŋku || ²'jɔ'nzɔ'l'u s̘i²'tu: |
 ir_p'r'i's'i'rɛŋku | ɟɔ:'bruku | kab_m'ɛ's va'ɟz'inɛm || nu_nu | ,ɛrba'ta la²'ber
 g'ɛ²'reɾ nuɟ_ʔv'isko || nuɟ_ʔv'isko | vɛi'k'æ'l'is || ²'tɔ:s | tɔ'(s)_zɔ:'luk'ɛ's_jɛu ||
 ²'jɔ'nzɔ'lɔ's | ir_ʔsɪtɔ's_ɐ | ɟɔ:'bra'l'ɛi || b'ɛt_ʔva 1'r'æ'ɹ'k'ɛ'jɛu_n | ²'nuolat n'ɛgɑ'l'i
 ²'ju: nuυ¹'dɔ:t || ,panυυ¹'dɔ:jɛi sa¹'va'it'i | t'ɛ(p)_pa¹'g'ɛ:r'ɛi tɔ's_ɛrbɔ'tuk'ɛ's |
 kap_²'reɾk'ɛ || uʃp'l'i¹'k'i:(t) t'ɪk_²'reɾk'ɛ_ɹɛ | zɔ:'luk'ɛ' | tɛi_ʔv'is | i's'iko'sɛi_ɪr
 1'g'ærk || pas'1'sa'l'd'im'i | ²'v'ɛtɔn 's̘ɪtu ɛr'bartzɔ'l'u²¹⁰ | 'kur 'p'ɛr'kɛm ɛr'barta ||
 ²'jɔ'nzɔ'lɔ's tɛi_nuɟ_ʔv'isko || 'v'isko | vɛi'k'æ'l'i | ,ɛrba'ta la²'ber g'ɛ'ra | b'ɛ(t)_t'ɪk
 sa¹'va'it'i ²'lɛr'ko tɛ(p)_pa¹'g'ært || 1'ma:n | 'aɟ g'ir'1'd'ɛ:ɹɛu | 'kap ir_dakta²'reɾ
 'pa'sakɔ:jɛ | p'ɛ(r)_ra'd'ɪjɛs | ɛr'ba p'ɛr_ʔt'ɛl'ɛ'v'ɪzɔ'ru || tɛi_zɹ¹'no:s'i | nu_²'kɔ: tau_ʔ
 jɛ | ²'prɛrna g'ɛ'ru | supren'ts'i || ba²¹¹_t'ɛp | tɛi_ku_tu_²'ro:zu²¹² ɹz'1'g'æ'r's'i |
 ɛr_tu t'i_zɹ¹'no:s'i || tɛi_ʔva | va_¹'tɔ:k'i | vɛi'k'æ'l'is | 'v'iskas ||

2. Kapčiamiestis (LKA 693)

Garso įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR069322050816142941

Moteris, g. 1992 m., įrašant gyveno Kapčiamiestyje, Lazdijų r.

2013 m. įrašė A. Leskauskaitė

Transkribavo R. Bakšienė

tɛi_pa²'skur r'ɛi¹'k'ɛ:ɟaυɔ' t'ɛn_pa²'ruɔft ka_¹'no:rs | su_ta_kel'ba 'pa'v'iz'ɟ'ɹi |
 ɛr_suvɛi¹'d'ɪnt_ɛr | ka²'jka: ,para¹'j'i:t va_²'tɛrp | ir_ka²'jkeɾp || nu_ʔv'i's'i |
 l'ɪŋk²'smɛr_ɪr | 1'a'ɹ'k'ɪn,ɟaυɔ'm'ɛ's pa²'skur_t'ɛn ap'ɛ_ʔtas | kel'bas | ap'ɛ_ʔv'iska |
 1'bu:ɟaυɔ sma'gυ ɹʃ_t'ɪ²'kru:ju || 'nu tɛi_ʔvat || 1't'ɛk | va_sa²'kou | mɔ²'k'i:klɔɹ |
 ,sus'1'du:r'ɛm dɔυ²'g'ɔv || tɔ²'l'ɔv tɛi_n'ɛ || ma'ma dɛi¹'nuɔjɛ tɛm_ɛn¹'tsɑ'm'b'l'i |
 kaʃka'dɑ ir_ɑz dɛma²'vɔv | 'tɔ:s'ɛ dɛi²'nu: ²'j'v'ɛn't'ɛs'ɛ vaʒ'1'n'ɛ:ɟa'ɟɔm || 1'ma'n
 gra'zɔ | ɹl_k'ɪ't'i | ɹl_k'ɪ't'i dɛi¹'nuɔjɛ || 'kaʃkeɾp ,n'ɛz'ɪ²'noυ || kɔl_¹'a'υɟɔm |
 'v'iskas 'bɔɟ g'ɛ²'reɾ_ɪr | gra'zɔ_ɪr | ,n'ɛz'ɪ²'noυ | 1'ma'n_tɛi sma'gυ || t'ɛ¹'s'ɔ:k

208 *Netgi.*

209 *Paaugusios mergaitės, paauglės.*

210 Morfemų sandūroje pirmosios šaknies galinis priebalsis nesuskardintas.

211 *Nes.*

212 *Kartą.*

v¹z¹arugom | ir¹n¹eb'ę'ra 2¹ler'ko 'pa'ųiz¹dž'ui 1¹ma'n || ma'ma_{ter} | 1¹m'ę'ksta 2¹ner ir_{pakel}1¹b'ę:t keip_tę'1¹na | su_{sauo} ta_{kel}'ba || lę²'ber gra²'z'ę'r t'ę¹'na | t'1²'krę'r 1¹mo:ka || la²'ber m'1¹r'f'rus | s'ę,p't'1¹n'ę'z'd'ę'f'ım ka¹'f'k'ę'k | ir¹m'ęz₁'bu:daųom | jvu_{m'ęs} | n'ę'z'1¹n'vu | 1¹ga'1 k'2¹'k'iu: | 1¹d'1¹i:l'1¹ık'os m'ę'tu | jvu₂'t'ęn:der_{gę}ma_z'ę's'1¹n'1¹'bu:daųo || tē₂'t'ęn: v'1¹s'o:k'iu 1¹'bu:daųo || m'ęs_{pa'ųiz¹dž'ui} ir_{der}1¹nuo_{jem}ir | ir_{man'o} mo't'ę'ut'ę' t'1¹ęm't'1²'n'ę: k'1¹'ta i'ra | tē_{pa'ųiz¹dž'ui} p'ę'r_{g'ım'ta'd'ien'us} v'1¹sa'da_{t'ęn} | 2¹dern'os 1¹'t'ęn₂'j'os lę²'ku: | su_{sauo} s'ęs'ę'r'ım 1¹tra'uk'ę t'ęn_{v'1¹s'o:k'ęs} t'o'k'ęs | tē₁'mumš_{gra'zu} || 1¹a'1_{fk}u | jvu_{n'ımas} t'ęn₂'z'ı:r'1¹'b'1_{fk}i k'1²'t'ęrp | b'ęt_{v'1¹s'1¹'t'ęk} || nu_{m'ęs} ka²'1_{fk}ęrp | nu₁'mumš a¹'tr'o:do n'ę | n'ęp'1²'ı'm't'ına || 'ę'ę g'ım'ta'd'ien'ęi | 2¹'j'ie t'ęn₁'tra'uk'ę 2¹kert'ęs ir_{t'o'k'ęs} l'u'dnas la²'ber d'ę'nas || 'v'1_{ıska} | 'nu_{b'ęt} | 'ę'ę ju_{pra'ęr't'ıs} | ir¹m'ęs_{t'o'ki} | p'1¹ı'mem v'1¹s'1¹'t'o'ki da²'1_ı:ka ||

1¹ma'n tē₂'dzu:ku [graziausia tarmę] || t'o²'d'ęl_{kat} | n'ęz'1²'n'vu | k'o²'d'ęl_{terp} | ju_a1¹r'ę'us'ęi a¹'tr'o:do | gra¹'z'ę'us'ęi 2¹kel'ba v'1¹s'1¹ || n'ęs 'a_f pa't'ı | tu_{z'ę²'mer'ę'u} 'pa'ųiz¹dž'ui a's'm'ęn'1_{fk}ęi n'ęs'upren'tu || 'man'o v'1¹ę'na 2¹sver'n'ę' z'ę²'mer't'ę' | n'ęs_{supren'tu} a_f₂'j'os || t'ęn₂'dr'o'g'ę's 1_{ssuvel}'k'1_{ık}os | 2¹ir'g'ı 'a_f la²'ber 2¹su_ı'k'ęi _{supren'tu} || 2¹ma'n 2¹dzu:ku ka²'1_{fk}ęrp gra¹'z'ę'us'ę | t'o'k'ę | nu_o1¹ir'1¹'dž'ę'us'ę kel'ba | ta_{ter}'1²'m'ę: t'o'k'ę || keip_{su}'man'o t'ę:ę'ı a'budu i's'ıju'k'ę | z'1¹'no:k'ı(t) tē₂'n'ıęko n'ęsu'pras'ı || t'ęn_ı'2¹'ner | z'ę²'mer'ę'ęis | 'a_f | sa²'k'vu | 2¹n'ıęko n'ęs_{supren'tu} 'a_f || t'ę²'ner v'1¹'sa'ı || 'sa'kom 1_ę'2¹'ę'ı v'ı'put'ı | 1_ę'2¹'ę'ı v'ı' | b'ęt n'ę 2¹'ner v'1¹'s'1¹'t'ęk | 2¹'ner i'pra'tus 2¹'t'ęrp_ı | ir¹n'ęz'1²'n'vu ||

RYTŲ AUKŠTAIČIAI VILNIŠKIAI: Ignalina (LKA 382)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR038222051917212250

Moteris, g. 1926 m., kilusi iš Lepšių, Ignalinos r., įrašant gyveno Ignalinoje

2011 m. įrašė V. Ragaišienė

Transkribavo R. Bakšienė

pa'pa'sako's'ı | p'ę'r_{męn}'pa'ę'u || la²'ber 1¹'a'ugda'ı ra'mun'ę's || g'ę'r'ęm_{g'ı}nuo | nu₁'p'ę'r'f'al'ıma | 1¹a'ı ı_{p'ı}'1¹'a'ug'o | d'vu¹'g'ı:b'ę ra'mun'ı' || ı₁'v'ıęner 1¹'duodo | ı_{k'ı}'t'ę 1¹'duodo | ı₁'v'ıęner 1¹'duodo | ı_{k'ı}'t'ę duodo || 1¹'v'ıęner da²'v'ı'ı' | n'ę'v'ıę²'n'os | 'k'ı'ten pa'va'sar'ı || 2¹'ka' ta_{v'ıę'na} || tē_{t'1²'krę'r} 'ıı:ra | a'k'ı's || ta'du | a'na 'bu'ıa p'ę'r₂'męn k'emba²'r'ı: | va_{ts'ę} gu¹'la: ka¹'t'ı:t'ę | 2¹'j'oz da²'ber n'ıer || 2¹ir'g'ı gra'z'ı ka¹'t'ı:t'ę | 2¹'j'os | 'f'ı'to ka'ę'u'ko ma'ma | ju₂'d'ę'r 'bal'ta || ę'ı'sa'ko gra'z'ı ka¹'t'ı:t'ę || t'ı(k)'gu'1_{ım} | a'na | m'3(s)'1_s:d'ım | a'na 'gu'1_ı || da¹'bo:ju²¹³ ka¹'t'ı:t'ęs | a't'ı'turp' | s'ı¹'s'ı:ę || 'a_f kap₁'f'ı:k'vu | 'ka't'ı' g'ı_ı'mu'f'ı' v'ı:t' || n'ı'gdı | 'pra'f'os | p'ę'r_{d'ıe(n)}'na'kt

pra²'bu:va | 'pra:fɔ:s | i²'fɛrna | 'ku tɛr²'rɛr'f'k'æ || ka²'t'ie | pas'ɪ¹'s'v: || da-
²'ber | ɪ²'v'æ: f'ɪ¹'tɔ: pa't'ɪ 1'mɔ:t'ɛr'ɪs | a'na kɛɪ_a²'tɛrdava_ɟ'ɪ | da²'ber
 jɔv_sɔ_la'zdu | n'ɛla²'ber pa'ga'l'ɪ | ɪ_k'ɪ'ta 1'mɔ:t'ɛr'ɪs a²'tɛrdavɔ || 'aɟ |
 nus'p'ɪr²'kɔv | la²'ber tɔ²'k'ɔv | ɟ'ɛ'r'ɪ'm'ɛl'ɔ 1'm'ɪ'ŋk'jɔ | 'sakɔv pa_la'f'æ'l'ɪ
 'su'ɟ'ɛr'ɛm | d'ɛl'_s'v'ɛr'k'at'as || a'na n'æ'ɟ'ɪ n'ɛra'ga'va | 'su'v'ɪs | ɪ_bur²'nɔ(n)
 'n'ɛj'ɛm'ɛ | tɛɪ¹'tɔ: | kata¹'ra: su¹'ɟ'ɛr'ɜ | kɛɪ_pra¹'d'ɛ 1'v'æ'm't'ɪ | 'v'æ'm'æ |
 ɪf'1'vɜ:mɜ_der_ɪɜ ɪf | n'ɛt'ɪɟ'1'v'ɪ²'dɔv's | t'ɪɟ'ɪ'_s'ak'a | 1'ga'l'ɪ 1'z'arnas ɪf'1'v'æ'm's'ɪv ||
 ma²'tɛr | pav'ɪ¹'d'ɛ:jæ || zɔm'ɟɔ(s) | 's'ak'a | 'ɪr tɔ²'k'ɪ_u_kat | 'v'a_ɛr | ɛr_
 vɛr'k'æ'l'ɪs 'ma'zɜs | ɛr_ɟ'ɪ'vɔ'l'u'kas 'ma'zɜs | ɛr_t'ɛl'v'k'æ'l'ɪs | ɛr'_kas | jɛɪɟv'_aɟ
 pa'z'u¹'rɜ:s'ɪv | 's'ak'a | 1'jæ'm 'buʂ blɔ²'ɟɛr || a'nes 'ga'l'ɪ ap²'s'ɪr'kt'ɪ || tɔ²'k'ɔ:s |
 'a'nes | su²'prɛn'tɛ | kad²'blɔ:ɟɔv's 'a'k'ɪs || kap¹'sa'vɟɔ't'ɪs || aɟ_pa't'ɪ | 1'jɛ:ɟv
 da_vɛr'k'æ'l'ɪ | kaz'_ɟ'ɪ'm'ɪs 1'jæ'una²¹⁴ | 'ta tɛm_la²'ber 2'k'ɛɲ'k'æ || 1'ta'm
 la²'ber 2'k'ɛɲ'k'æ || aɟ_pa't'ɪ 'ɟ'ɪ'mus 1'jæ'una | 2'tɛɪɟ' | dɔ.'a'z bu²'vɔv
 m'ɛrɟɛ't'æ'la | mɛn'_ma'ma nu's'ɪ'v'ɛd'ɪɛ par'ɪɲ²'ɟ'ɛn²¹⁵ | tɛɪ'du kɛr'tu ɪl¹'sa-
 jæ'm'ɛs | kɛɪ'_aɟ ap's'ɪr²'ɟɔv | kɛɪ'_aɟ 1'vɜ:m'jɔv | 1'ga'l'ɪ kas_pa's'a'k'ɛ | ma'z_t'a'vɔ
 m'ɛr²'ɟɛr't'ɛ ɛr¹'bɔ'k'ɪ²¹⁶ | ɛr_gra'z'ɪ | z'ɪ²'nɛr | tɛɪ_t'a'du ɔn_ba'but'ɪ nu²'v'æ-
 jæ'm | tɛɪ_gu¹'la:jɔm gu¹'la:jɛm | ta'du 'ma'ma | at'ɪ'pra'f'ɔnt | pas'ɪ¹'s'ɔ:jɔ |
 ba'but'ɛ ɪ_pa's'a'k'ɛ | pas'ɪ¹'s'v'ɪ ɪ_ap'ɪ²'prɔv's'ɪ bur'ɪ'n'æ'l'ɪ ||

2.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR038222051916341740

Moteris, g. 1955 m., įrašant gyveno Ignalinoje, Ignalinos r.

2012 m. įrašė V. Ragaišienė

Transkribavo R. Bakšienė

d'v'ɛ²'ju: ga²'lu: | i.ɛr'n'ɪ | 2'kɛɪp_ɟ'ɛ tas¹'p'r'ɪɛk'ɪs va¹'d'ɪmdavɔ's'ɪ | 2'ɔ:jɔv ɪr_
 pamɪr²'f'ɔv_tas | 'va | 1'p'r'ɪɛ.ɛɲ'ɟ'ɪs || 1'p'r'ɪɛ.ɛɲ'ɟ'ɪs | pa²'s'k'ɔv 1'v'ɪɛnɛs | ɪ_
 'd'æ'f'ɪn'ɛ 'pus'ɛ pagr'ɪn'd'm'ɛ trɔ'ba | tɔɪ_trɔ²'bɔɪ | 'p'æ'ɟ'ɪs²¹⁷ | zɔ's'l'arnɛs²¹⁸ |
 'sta'las | d'v'ɪ'_la'f'kɔ's²¹⁹ || ɪr¹'dar tɔk²'sɛɪ 'ma'zɜs kɛmba'r'u'kɛs | kɛɪp_v'ɪr-
 tɔ²'v'ɛ:l'ɛ | at¹'s'k'ɪ'r'tɛs jɔv²'t'ɛn 1'bu:daɟɔ || f'va'rus kɛmba²'r'ɪ's jɔv²'t'ɛn |
 2'ɪr'ɟ'ɪ | ɟɛl_tvɛr'ɪ¹'k'ɪ'ɲɟɛs | 'b'ɛt jɔv_t'ɛn²'ruɔ'zdaɟɔ ɟ'ɪvɔ'1'l'æ'm | k'ɪb'ɪ²'rɛr
 mɛɪ¹'f'ɪ:davɔ || t'ɛn_sta'l'ɪ'kas || ɔ_ɪf_p'r'ɪɛm'ɛ²'n'ɛ:s 2'ɛrdavɔ ɪ_k'ɪ'ta 'pus'ɛ |
 kama'ra || ta_kama'ra jɔv'_bu'ɟɔ fɛl¹'tɔ:jɪ | tɛɪ'_v'a'sarɔ's m'ɛ'tu || ku²'p'ɛr'kɛ(s)²²⁰

214 *Per jaunatį.*

215 *Į pabarę, į parugę.*

216 *Stipri, guvi.*

217 *Krosnis.*

218 *Suolas.*

219 *Lovos.*

220 *Skrynčia.*

stɔ¹v'ɛ:davɔɔ | 'd'v'ɪ 'la'ʃkɔs || 'va | ɔ'ɔ'der tɔɔ_p'r'i'em'i'e²n'ɛɪ 1'bu:davɔɔ tɔ'k'ɪ
 's'p'ɪnta || tɔɔ_s'p'ɪn²tɔɔ lɛr¹k'i:davɔɔ | dɛʒ¹n'æ'us'ɛ 1'bu:davɔɔ 2'merstes || 'n'æ'z-
 davɔɔ_ɟ'ɛ 1's'v'i'estes | jɔv'ɪ'duɔna | i_tar²s'p'ɪn'ta || 1'bu:davɔɔ pa'd'ɛ'ta || tu_ʃel'
 d'i'tɔvɔ n'ɛb'ɛ'bu'ɔɔ | ma¹t'i:t | 1'g'al ka¹'ʃk'i'ek der'v'ɪs'ɪ¹v'i'en ka²'ʃka 'n'æ'z-
 davɔɔ | b'ɛt¹'k'i'ek aʃ_p'r'i's'im'ɛnu | dɔv¹'g'æ'us'ɛ_tɛɪ | nu²'tɛɪp | kɛɪp'ɪr'v'ɛ-
 's'ɛs'n'ɪs | n'ɛz'bu'ɔɔ || a²'gr'ɪn'd'ɪs | tɛɪ_a'sla | 'r'ɛɪ'ʃk'æ p'r'i'em'i'e²n'ɛɪ 'bu'ɔɔ
 1'mɔ:l'ɔ | mɔ'l'm'ɛ a'sla | n'ɛ_m'ɛ'd'i'n'ɛs | ɔ_jɔv_kemba'r'uɔs'ɛ tɔs_m'ɛ'd'i'n'ɛʒ
 2'gr'ɪn'd'ɪs | n'ɛda¹'z'i:tɔ 'm'æ'dʒ'ɔ || lɛj²'gɛɪ n'ɛd'ɪd'ɛ'l'ɪ | b'ɛt_n'ɛpasa¹'k'i:ɟ'vɔ |
 kat_v'ɪs'ɪ²'ʃkɛr ma'z'u'kɛɪ || su_p'ɛ¹'ra'ŋkɔm²²¹ | v'ɪ'tra'uk'ɛmɔm v'ɪ'ɔvɔlɛr²'d'ɛ:l'ɛm ||
 i'ra 'd'v'i'gubɛɪs lɛj²'gɛɪs | 'va'sara v'ɛ'nus i²'ʃɪm'davɔɔ 1'la'ŋgus || p'r'i's'i'm'ɛnu |
 kɛɪ(p)¹'plavɔdɔɔm taz_gr'ɪn'd'ɪs | m'ɛ'd'i'n'ɛs || su¹'ʃluɔta tɔ'k'æ | kɛɪ_m'ɛ'd'i'n'ɛ
 sʊr'ɪ'ʃta_ɟ | ɪ_ʃv'i't'æ'l'u | tɛɪ_tar¹'ʃluɔta | 1'ʃluɔtrɔʒ'u tɔ'k'vɔ | 1't'r'i'ndavɔm |
 2'ʃv'ɛrzdavɔm | tuɔs²'kɛm'bar'us | kɔl_nus'ɪ²'ʃv'ɛrzdavɔɔ bel²'tɛɪ || nu_p'ɪrme
 1'g'al_tɛɪp m'ɛ'd'i'n'ɛs | ɔ_pa²'s'k'ɪv'ɪ jɔv'ɪ'g'al n'ɛt'ɪr'bu'ɔɔ tap'ɛ'ta | 1'g'al ɪr
 ka¹'ʃkɔ:k'ɛɪs 2'pɔ:p'ɛr'ɛɪs kl'ɪ¹'juɔta | v'ɛ²'l'bu'jɔv | 'b'ɛt | 'pa'ɟ'ɔɔ 'pra'dʒ'ɔɔ tɛɪ
 'pa'ɟ'ɔɔ 'm'æ'dʒ'ɔ jɔv'ɪ't'ɪk'tɛɪs 2'ra'stɛɪ ma't'i'davɔs || 'nu ʃ'ɪl'v²'mɔ:s p'ɛr²'dɔvɔk
 n'ɛ'bu'ɔɔ || 't'æn dɔv¹'g'æ'us'ɛɪ jɔv'ɛn_p'ɛ'ɟ'vɔs | 'v'ɪʃkɪ || at¹'v'ɛ:zdavɔɔ | kɛɪ
 paku¹'r'æ'ndavɔɔ ɪ_ʃ¹'r'i:tɔ | 2'ʃ'ɪl'ta | pa²'s'k'ɪv'ɪ ka²'ʃkɛɪp ɪr_at¹'v'ɛ:zdavɔɔ ||
 tɛɪ_vɛr²'k'i:s't'ɛ dɔʒ¹'n'æ'us'ɛɪ ɛn_p'ɛ'ɟ'vɔs ɪr¹'bu:davɔɔ || vaka'r'ɛ pa¹'ʃ'ɪ'l'davɔm
 su_bɔ'bu't'ɛ | ɛn_p'ɛ'ɟ'vɔs vʒ'l'i'pus'ɔs || ɔ_jɔv_m'ɛ¹'gɔ:t 2'ɛrdavɔm i'la'ʃkas ||
 tɛɪ_vat | 2'gɛr'la tɔz_bɔ'bu't'ɛʒ 1'bu:davɔɔ | kat_ʒɛɪ¹'ʃal'ta | tɛɪ¹'b'ɛ:gdavɔvɔ
 p'ɪr'ma | kat_su¹'ʃ'ɪ'l'd'ɪt 1'ɔ:vɔ || m'ɛ¹'gɔ:davɔvɔ su_bɔ'bu't'ɛ v'ɛ²'nɔɔ 1'ɔ:vɔɔ ||
 sma'gʊ || tɔv²'rɔs tɔ²'k'ɔs n'ɛb'ɛ'bu'ɔv'ɛt | nu_ka²'ʃkɛɪp n'ɛ¹'t'v'æ'rta | tɔv²'rɔm
 n'ɛ¹'t'v'æ'rta || t'ɪg'bu'ɔɔ der'z'æ'l'ɪs | ɔ_der'z'æ'l'ɪs 'bu'ɔɔ tɔv'ra ap¹'t'v'æ'rtes ||

RYTŲ AUKŠTAIČIAI VILNIŠKIAI: Švenčionys (LKA 483)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR048325011921391062

Vyras, g. 1900 m., kilęs iš Kunigiškės, Švenčionių r., įrašant gyveno Švenčionyse

1965 m. įrašė A. Vidugiris

Transkribavo R. Bakšienė

'm'æ's | nak¹'tu'ɪdavɔm su_ɛr²'kl'ɛɪs v'ɪsa'du lɔv'k'ɪ || v'ɪsa²'dɔ:s' v'ɪsa²'dɔ:s ||
 ɪz_ma²'zɔ.²²² d'ɛ²'nu:ɔɔ | prabɔ²'vɔv l'ɪ(k)_kɔ²'k'ɪu: | 'm'ɛz_gel'ɪ ,p'ɪŋ'k'ɛz'-

221 *Užuolaidomis*.

222 Pateikėjo kalboje užfiksuotas priebalsių s ir š, z ir ž painiojimas, artimas šiaurinių lietuvių kalbos šnektų vadinamajam „šlekiavimui“, tačiau jis nėra visai sistemingas. Tekste stengtasi transkribuoti atsižvelgiant į konkretų tarimą.

d'ej'im²ters | 'kɔluk'im || tɛr'lik kɔ²k'iu f'jɛf'ezd'ej'im²tu²²³ 'm'ætu | 1'jɔ:jɔu
 nak'tim'i su_{er}²kl'ier'g'is || 'kɔ:ʒne nak'tis 1'jɔ:ji | 'sɑ:ɔ 1'ar'kli tɔ'r'i | a₂
 'kur'ji 1'd'ie'f'ie'f | 'pa'ɕerɔ 2'n'ier | 2'rɜr'k'ie nak'tim'ɛn' 1'ɔ:t'i || tɪgʊl'i |
 'buɔ ver'tu:jem²²⁴ || jɔu_{stara}'ʒɔjɛm²²⁵ 'kap_tɛp | 2'kel'bem_ɔt | pɔ_u'v'ie'n'i | pɔ_u
 'du | ɛ_kl'i't'i 2'm'iegem || t'ɛ'_m'æ's n'ɛ_1'v'ienɛ' 1'jɔ:jɛm | pas_1'mu:(s) ʒmɔ²n'iu:
 'dʒ'v'i'd'ej'im | kas²'kert 1'jɔ:jɛm || 2'kɔ:ʒna(s)²²⁶ su_{sar}'vɔ er'kl'is'ku || nu_ɛ_1'r'i:tv
 pa'ɕi:k'el'em | 2'vɛ:l' 1'jɔ:jɛm na²mɔ der²'ben 1'd'i:r'p't'ie || nu_ɛ_2't'i: m'ie'g'i
 kl'it'i || 'du ver'tu:je | 2'juɔs | 1'sar'g'ɛ:je tuɔs_1'ar'kl'is || ɛ_kl'it'i m'ie'g'i |
 ɛ_kl'it'ɔɪ nak²'t'ie jɔu | kl'it'i 1'sar'g'ieje || er'li || lɔv'ki | v'ic'1'v'iena p'r'ie²'kerta |
 'anɛʒ'g'i || a'ɕ_1'ɪæ'm'g'i n'ie.at'v'ie'ɕ'v er²'kl'iu || a'nas nu¹'jɔ:ɔ | t'ɪ_a'nes
 ɪ_paga¹n'ɛ:ɔ | a't'ɛ'igula ɪ_2'm'iega || ɛ'_a'ɕ 1'sar'g'v 2'juɔs || 2'ɪv men_a¹'taɪ
 er²'l'is || 'a'ɕ_juɔ(s) 1'sar'g'ieju | tuɔs_1'ar'kl'is || a'_buɔvɔ tɔ²'k'iu da²'l'iku |
 kat' ɪ_ɕv'v'ic' n'ie¹'sar'g'iejɔm | pa¹'la'id'ei ɪ_pa¹'la'id'ei || ɪ_m'ie'g'i | 2't'i:na
 pam'ie'g'i | ɪ_pada¹'bɔ:ji | v'ie_pa'ɕi:k'el'i | ɛ'n'i 1'ɪɛ'kɔt'ɛ'ie 'nak't'i | pu²'sɜɪ
 nak²'t'ies || ɪ_2'v'æ: a't'ɛ'igulɛi | ɪ_2'v'æ:lɛi 'ɛn'i tɔ²'l'ɔv || v'isap t'ɪ_p'r'ie
 pa'ɕ¹'taɪkɔ | su_{er}²kl'iers || 1'bu:daɔv ɪ_pas¹'la'id'i 'bu_ɔm | 1'tɔ:k'i || 2'tɛi |
 kata'ras la²'ber jɔu a_ɔʒ²'m'iega | tɛr_2'tu: aʒ_1'kɔ:ju | p'r'ir'icem | 2'v'ir'v'æm |
 ɪ_2't'i:ɕ'ɛ(m) m'ɪ²'ɕken | kata'ras la²'ber 2'sɔj'k'ei 2'm'iega jɔu || 'v'iskɔ 'bu_ɔv
 t'i¹'naʊ | ʒ'ɪ²'ner_ɪvɔ | pa¹'sla'id'i 'bu_ɔm_ɪ | jɔu¹'n'iem t'ɪ_kas_t'i ku'da'ra ||
 nu_{v'e}²'ɪ | a't'ɛ'igulɛi | ɪ_kel'ib'i | kas¹'t'i¹'naʊ | 1'kɔ:k'iʃ dal'i'kus || kɔ¹'laɪ
 n'ɛ'm'ie'g'i | a_k_a't'ɛ'igulɛi ɪ_m'ie'g'i || 2'jɔv | ru'd'ɛ'n'ɛs lɛr'kl'itɛi | 1'ar'kl'i pa-
 'ɕ'i_ɪmɛm | rɛi't'ɛ'ɪ 'du | 2'sɔ:duɔsen | abu¹'l'æʊt' || 1'jɔ:jɛm | pa¹'la'id'ɛm p'ɛr_
 kɔ²'pu:steis | jɔu_{tɔ}'er'kl'is | kad_2'but p'r'i.ɛ:d'is || ɪ_2'ɛr'nɛm n'ɛ_1'v'ienɔ
 2'sɔ:den | kɛr¹'m'ɪ:ɔ || v'ɪ²'su pa.ɛ'l'i | p'r'ir'ɛj'kem 2'mer'ɕ | ta'du a'ta'n'ɛ'ɛgem |
 pa'p'i'l'em | 't'r'iz d'ie'nas gʊ'l'i pɔ_{tu}'ɔ_ɔ_2'v'ietu | v'ic' 1'v'algɔ || ba_{v'ɪ}²'su:
 ɪæbu²'l'ei ||

2.

Jrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR048325011921414227

Moteris, g. 1994 m., įrašant gyveno Švenčionyse

2012 m. įrašė J. Urbanavičienė

Transkribavo R. Bakšienė

noɔr_ 'buɔvɔ la²'ber ɛvɔ²'p'iet'ij'ku f'ɛr²'mu: | 'sɑ:k'ɛ | 'v'is'ij'kɛi tas_pats | kas_
 l'ietu²'ɔɪ || 'pam'ɛnu | 'm'æ's | 'su_ɔvɛt | nu_t'en b'ɛndra.1'am'ʒ'ɛi 'bu_ɔvɔ(m)_m'ɛs |

223 Nelabai aiškiai ištartas žodis, gali būti paminėti ir kiti metai.

224 *Saugome, einame sargybą.*

225 *Saugome.*

226 *Kiekvienas.*

su_to'k'æ m'ēr'g'i'na g'i'v'ε²'nou || 'ir_ɪ²'nei 'sɑ'kɔ | vɑ_ʔf'ε jʊu²'r'ēr'k'æ ¹'b'ε:kt ||
 ¹'mu'm ka²'ʃkɛp r'ēr¹'k'ε:ɔ d'ε²'v'ɪn'tɑ 'vɑ'lɛnda ²'gri:ʃt na²'mɔ || ir_'buɔɔ b'ε_
 p'εɲ²'k'iu: d'ε¹'v'i:n'ɔs | tɛr_'m'æ:s na²'mɔ: ¹'b'ε:gɔm || n'εs_ɪ²'nei b'i¹'jɔ:jɔ pɑ-
 v'ε¹'luɔt'i p'εɲ¹'k'εs m'ɪm'ɔ't'εs | m'εs_n'εd_¹'b'ε:gɔm || bʊu²'s'm'ε: 'gɑ'l'i 'bu't'i kɑf-
 kɔ'k'æ || b'εt_ʔpam'ɛnu | 'z'ɪnɔmɑ | ʔf'ε_lɑ²'ber 'd'ɪd'ɛl'i(s) 's't'r'εsas || ka²'ʃkɛp |
 p'ɪr²'mɔm d'ε²'nɔm tɛr_t'ɛn_ɑ'ʃɑru 'buɔɔ_k'ɛk | 'z'ɪnɔt | v'ɪs'_¹'t'ɛ(k) k'i'tɑ ʃɑ'l'ɪs ||
 kɛl'ba | 'v'ɪs'ɪʃkɛr k'i'tɑ || 'm'æ:s ɑ't'ɪm'ɛnu | vɑ'z'æ'ɥɔm ir_gɛl¹'vɔ:ɔm | ʔf'ε_buʃ
 bɛr'su gɛl'vɔ:ɔm | 'm'æ:s n'εsus'ɪʃ'n'ε¹'k'ε:s'ɪm_n'εs | v'ɪs'_¹'t'ɛk 'tu'r'k'ɪf'ε | ʔf'ε_tɔ-
 'k'æ tʊ'r'ɪstʊ ʃɑ'l'ɪs | ʔf'ε_²'jɛ tu¹'r'ε:tʊ lɛr²'svɛr kɛl¹'b'ε:t'i ²'ɛɲg'l'ɪʃkɛr || ɔ_jɛ'v'ɪs'ɪʃ-
 kɛr 'n'εkɛlba || 'v'ɪs'ɪʃkɛr_n'ε | n'ε_²'zɔ:dʒ'ɔ su'r'ɛks't'i n'ε'gɑ'l'i || jʊu_t'ɛn_ɑ'ʃɑrɔs |
 ɑʃ_ɑ't'ɪm'ɛnu | ¹'vɔ:vɔ | gʊ'l'v ɪ_vɑ ɪ_pɑ'gɛl'v'ε v'ɛr'k'ɪv_n'εs | pɑ²'skɛm'b'ɪnɑ
 mɛn_²'drʊv'g'ε | 'sɑ'kɔ | 'g'r'ɛtɑ ¹'g'æ'l'b'ε'k || nu_ɪ²'nei ²'zɔ:dʒ'ɔ ²'ɪr'g'i ɪʃ²'tɛrt
 n'ε'gɑ'l'i || 'm'æ(s) sus'ɪ²'t'ɪɲ'kɛm r'i't'ɛ_jʊu | v'ɪs'ɪ kɛr'tʊ sus'ɪ²'t'ɪɲ'kɛm | jʊu_v'ɪsɑ
 vʊkʃtɛr't'ɪjɛ || v'ɪs'ɪ ɑps'ɪkɑ'b'ɪ'n'ε ²'v'ɛr'k'æ | ɑʃ_n'ε¹'nɔ:r'v || ɔ_z'ɪnɔt | pɔ_tɔ: p'r'i-
 'prɑtɔm | pɔ_tɔ: jʊu_sma'gʊ || pɔ_tɔ_jʊu_t'ɛn su_²'drʊv'g'ɛm | ¹'v'ɛnɔs pɑs_k'ɪtɑ
 nɑ¹'kʊ:ɪɛ_t'ɛn || n'εs_vɑ_²'tɛr'k'ɪ(m) 'm'æ:z 'buɥɔm | 'ɑʃ su_d'rʊv'g'ε bu²'vɔɔ ||
 'ir | 'mɑ'nɔ 'tu'r'k'ε 'buɔɔ | lɑ²'ber g'ɛ'ra ²'jɔ:s | tɔs_tur'k'εs ²'drʊv'g'ε | tɛr_'m'æ:s
 v'ɛ'na pɑs'_k'ɪtɑ ir_nɑ¹'kʊ:ɪɛm || tɛr_tɑ'dɑ_jʊu | ir_ɪʃ's'ɪ¹'sk'ɪr't n'ε¹'nɔ:r'ɪ || ¹'bu-
 dɑɥɔ ɪr²'v'ɛr'k'ɛm | kɛr_ɪʃvɑz'ɪ¹'n'ε:jɛm || pɔ_tɔ | 'z'ɪnɔt | pɔ_tɔ_vʊu | ²'kɛr_vʊu |
 v'ɪs'_¹'t'ɛk m'æ:s 'd'v'ɪ l'ɛ'v'v'ɛs | ²'jɔ:s d'v'ɪ_tur'k'εs | ²'tɛr_jʊu ka²'ʃkɛp v'ɛ'na
 k'ɪ¹'tɑ'i pɑ¹'d'ε:dɑmɔs | ²'jʊu_ɪr sus'ɪʃ'n'ε¹'k'ε:dɑvɔm || ɔ_ʔf'ε k'ɛ'l'æ'ɥɔm
 p'r'ɛj'v_t'r'ɪs | 'n'ε p'r'ɛjɛz'dʊ m'ɛ'tʊs k'ɛ'l'æ'vɔm ɪ_krɔ.ɑ't'ɪjɛ || b'ɛt'jɔv_g'i'v'æ'nɔm |
 tɔ'k'vɔs'ɛ | n'ε_n'ε'ʃ'ɛmɔ's'ɛ | 'b'ɛt | 'vɑt nɑmʊɔ's'ɛ tɔk'vɔs'ɛ || 't'ɛn 't'r'ɪjʊ 'ɑʊkʃ-
 tu 'nɑ'mɑs ²'tɛr'k'ɪm || p'ɪr²'mɛm vʊk'ʃ't'ɛ g'i'v'æ'na t'ɛ'ʃ'ɛm'ɪ²'n'ɪɲkɛr 'nɑ'mɔ |
 ɔ_ɛn²'trɛm t'r'ɛ²'ʔf'ɛm jʊu_'m'æ:s | g'i'v'æ'nɛm || jʊu_²'t'ɛn tɛr_sma'gʊ 'buɥɔ ||
 ir_²'jʊu m'ɛ:s'v'ɪs'_¹'t'ɛk v'ɪ'r'ɛ's'n'ɪ 'buɔvɔm_t'ɛn || ɪr_t'ɛn_tɔks ²'ɪr'g'i ²'ʃ'ɛp |
 tʊ'r'ɪs't'ɪn'ɪs v'ɪs'ɪ²'ʃkɛr m'ɛ's't'æ'l'ɪs ʃɑ'l'æ | ¹'jʊ:rɔs | tɛr_²'ɪr'g'i lɑ²'ber sma²'g'ɛr ||

RYTŲ AUKŠTAIČIAI UTENIŠKIAI: Obeliai (LKA 148), Juodupė (LKA 89)

1. Obeliai (LKA 148)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR01482204092048463

Moteris, g. 1953 m., kilusi iš Mataučiznos, Rokiškio r., įrašant gyvenimo Obeliuose, Rokiškio r.

2011 m. įrašė R. Kregždys

Transkribavo R. Bakšienė

nu_p'ɛr_ku_ʔf'ɛs | ¹'v'ɛnɛz dɑ²'l'i:kɑs | vɛr²'kɛr n'ɛ'bu'ɥɛm n'ɛ'v'ɪɛnɑ nɑ'mʊɔs'ɛ |
 b'ɛ(t)_²'tɛr kɛr_sʊɑ¹'z'ɪuɔɛm_tɛr | pɑgr'm'd'ɛ sʊ's'ɪ'v'ɛzɑ vɛr²'kɛr || nu_ʃ'ɛk_¹'t'ɛ(k)
 gɑ¹'m'ɪndɑvɑ | 'b'ɛt'jʊu 'mɑ'mɑ n'ɛ'bu'ɥɔ kʊl'ɪ'nɑ'r'ɛ | ir_ɛnt_ʃ'ɪtɔ | nu_n'ɛ-
 'bu'ɥɑ ¹'nɔ:rɑ || n'ɛ'bu'ɥɑ ¹'nɔ:rɑ || nu_tɛ_z'ɪ²'nei | vɛr'kʊs ¹'k'ɛk ɔ'g'i'nɑ_ɪ |

2'tɛp_ɪr'g'i | 1'ka'r'v'æ's | dɛr'2'zɛi || 'nu_tɛi pagr'im'd'ɛ | tɛi_ka(s) ʒu'v'i(s) 2's'il'-
 k'æ | t'i_pu'pa(s) 1'z'i'r'n'iɛ || k'i'2's'iɛl'us av'i'z'i'n'i's g'i_ʒu'pagr'im'd'i 1'bu:da-
 va || is'i'1'v'ærdɛm_ɪ_ɛi | 2'kɛi(p) pasa'1'k'i:t' | p'ɛr'_du 't'r'i's 1'm'ɛ:n'ɛs'us 2'kertu
 vat_u'2'z'i'ɛrna | 1'nɔ:r'im 'ʃi:ta av'i'z'i'n'æ k'i'2's'iɛl'bus || nu_tɛi_1'k'i'ɛk is'i'1'v'æ'r-
 d'i | nu_'li:tru | pusɛn'2'trɔ's 'li:trɔ's || nu_1'z'æ'ntui tɛi_1'g'al' n'ɛ't'æ'kɔ ra'1'g'arv(t)
 1'tɔ:k'ɔ pa'2't'i'ɛkalɔ || 1'g'al' n'ɛ't'æ'ka 1'j'æ'm ra'1'g'arv(t) 1'tɔ:k'æ pa'2't'i'ɛkala ||
 a_su_du'kru 1'ma'n_tɛi 'r'æ'tkɛr'tʃ'ɛis g'ɛ'2'rɛi || ʒu_ʃ'i:tu tɛi_da'1'r'i:dava | ɪʃ'1'v'i:r-
 dava || ɪr_pra'1'ʃi:davɛm || ɪr_pra'1'ʃi:davɛm || a_k'i:ten | 't'i:g'i 'bu:va la'2'ber
 ɪʃ_2'kɔ_t'ɛn | kɛib_da'2'ber || n'ɛg'i 'bu:va ɪʃ_2'kɔ || da'2'ber 1'kɔ:k'æ'ʃ' tʃ'ɛ_2'ku:tʃ'æ's |
 1'kɔ:k'æ'ʃ' tʃ'ɛ_ka'2'l'ɛ:da's | 'j'ɛgʊ ka'2'z'd'i'ɛn 2'ku:tʃ'æ's ka'2'l'ɛ:da's | da'2'ber || n'æ |
 ɪ_n'ɛ'bu:va m'im'12't'i'ɛs_kad' | 'v'i:ʃtu tɛi_ɪr'ʃku | ʒ'i'2'nɔu | kad_ɪr'1'k'i:dava
 'v'i:su_lɛk | ɛr'_t'i_k'ɔul'ɛʃ 'b'ɛt | nu_'d'æ:ʃra(s) s'k'i'2'lun'i'dʒ'ɛi 1'bu:dava ||
 2'kum'p'æ g'i_ɪʒu_t'i_ru'1'k'i:ta | 1'bu:dava ʃ'i'2'tɔ's m'æ'2'sɔ's || 'd'æ:ʃras 1'bu:-
 dava | 'p'r'i'd'ɛdɛm | d'ɛ'2'ʃru: ʒu_pɛr_2'dɔuk || k'i'b'i'2'rɛn ɛma'1'l'uɔten | ɪr_
 tɔu'2'kɛr's 'u'ʃp'il'i || d'ɛ'ʃras || tɔu'2'kɛr's 'u'ʃp'il'i ɪr'_k'i'b'i'r'i 1'stɔ:v'i || ta'du tuɔs_
 1'ta:ukus g'i_pragrɛi'2'ber | 'd'æ:ʃru is'i'1'trav'k'i | ɪr_ta'da_g'i gr'i'2'nɛi | kɛp_
 ʃ'v'i'ɛ'z'ɛ || 't'i(k)_kat ɪfru'1'k'i:ta || ɪfru'1'k'i:tas taz_d'ɛ'ʃraʃ 1'd'ɛ:dava | b'ɛt'_ʃ'ɪltas_
 ɪr || ɛr'ba s't'i'2'klɛr'n'im | 1'bu:dava_ʒu || 'da_ɪ aʃ_pa't'i_t'ɛn | pas_'ma'mu 1'ka-r-
 m'i kɛi_g'i'v'ɛ'2'nɔu || ɪʃ_p'ɪr'12't'i'ɛs | p'ɪr'12't'i(n) nu's'm'ɛ'ʃ'i s't'i'2'klɛr'n'i | 'ʃva:ru
 t'r'il'i't'r'i'n'i | d'ɛ'ʃra(s) 'su'd'ɛd'i | ɪr_uʒda'2'rɛi || ʒu_u'ʃukamʊ dɛn'kt'ɛ'l'u ||
 2'ɪr'g'i at'ɪda'2'rɛi s't'i'2'klɛr'n'i_kɛip | kɛip_2'ʃ'ɛn'd'i'ɛn ru'1'k'i:ta's || 1'ʃa:ukʃtu pra-
 krap'2'ʃtɛr | 'd'æ:ʃru is'i'1'trav'k'i | ɪr'_2'v'ɛ'l' uʒ'1'l'i:g'im'i 1'ta:ukus || su'1'ma'ɪgɛi |
 2'n'ɛi' 1'ʒɔ:k'ɔ 1'ta:ɪpɔ || ʃɛl'2'tɛi | ka'ma'ra'z_g'i 1'bu:dava_g'i || ɛr_ɛr'_t'i s'k'l'æ-
 pɛs²²⁷ || ɔ'_v'i'su 2'lɛrku | 'sa'va's | ka'2'pu:stɛi | 2'mɔ:r'kva'z_g'i || su'2'gu:nɛi_g'i |
 tʃ'ɛ'sna'kɛi | 'v'i'skɛs_g'i 'sa'va_g'i || tɛi_ɪr'_n'ɛ'1'bu:dava tu_ɪ_pɛrduɔ'tu'v'u 2'p'ɪr'kt_
 b'ɛt || ʒu_ʒu'gr'i'2'nɛi 'v'i'ska(s) 'sa'va 1'bu:dava || n'ɛ'bu:va | 'ba'da n'ɛ'bu:va ||
 uʒ'2'tɛi kat_'k'ɔul'us lɛr'1'k'i:dava | kad_ɪr_n'ɛ'2'dɔuk tɔ:(s)_z'ɛ'm'æ:ʃ 1'bu:dava |
 'kaz'_g'i | 1'g'al'_t'ik pɔ'_ʃ'ɛ'ʃ'ɛz'd'ɛ'ʃ'im 'a:ru | sa'1'k'i:tʃ'ɔu | 1'k'i'ɛk_t'i ʒu_1'la'ɪz-
 dava || 'b'ɛt | 'b'ɛt_ʒu 1'p'i'ɛna 'sa'va ɪr'g'i_u'v'i's'i | ɛn_2'k'ɔul'i 'sa'va |
 dɛr'1'ʒɔ:v'æ(s) 'sa'va_ʒu | n'ɛba'dava'm ||

2. Juodupė (LKA 89)

Jrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR008922040820543289

Moteris, g. 1974 m., kilusi iš Čeičių, Rokiškio r., įrašant gyveno Juodupėje, Rokiškio r.

2011 m. įrašė R. Kregždys

Transkribavo R. Bakšienė

1'k'i'ɛg ʒ'i'2'nɔu | nu_ʊa(t) tɛp_t'iks'l'ɛi n'ɛga'l'u pasa'k'lit | b'ɛ(t)_tʃ'ɛi'2'tʃ'u: |
 tɛi_ʒ'i'2'nɔu | ka(t)_tɛm_1'ka'ɪm'ɛ la'2'ber 1'bu:daɔ tʃ'ɛi'2'tʃ'ɛr || ta_pavɛr'12'd'ɛ:

tō'k'æ | ʔ'ei²'ʔ'er || tɛr_ʋa(t) tɛr_¹'kiɛg_ɹɪ²'nɔu | ka(t)_²'t'ɛn 'ʋat pɔpɔl'ɛ'r'i ta_ paver'²'d'ɛ 'bu_ɥɔ || ʔ'ei²'ʔ'er || ir_ka_g'æ'rɔ | ka_g'æ'rɔ t'ɛn_ir_¹'ki'li'ɛ_tas tas_ pava'd'im'mɛs tɔ_¹'ka'imɔ || rɔu²'p'ɛr | 'pa'ʋi'ɹi'dʒ'ɹi | paver'²'d'ɛ: ²'ir'g'i t'i²'krei ɹi²'nɔu_kat | da²'ber ¹'ga'l_jɔu ɪ_n'ɛb'ɛg'i'ʋæ'na || ɹi²'nɔu | kad_g'i'ʋæ'nɔ | ir_ n'ɛtɔ'li_t'ɛn | kɛm'i²'n'i:s't'ɛ_ɹi || rɔu²'p'ɛr || t'i²'krei g'i'ʋæ'nɔ || da²'be(r) ²'r'ɛr'k'æ p'r'is'i²'m'ɪnt | n'ɛ²'dɔuk ɪf_t'i²'kru:ɹu_t'ɛn || 'k'æ'tur'æ:s || 'k'æ'tur'ɔ(s) sɔ¹'d'i:ɔs_ n'æ:s | tɔ²'ɪɔu_t'ɛn_jɔu | 'n'æ | ɪf_pra²'dʒ'ɹu | g'i²'ɪ'ɔɹ ʋɛr²'k'i:s't'ɛ_ɹi 'bu_ɥɔ dɔu²'gɔu || 'ʃ'æ'ʃ'ɛs gɛl_¹'kɔ:k'ɛs || 'ʃ'æ'ʃ'ɛs pana²'ʃ'ɛ || pɔ_²'tɔ: | pɔ_²'tɔ: t'ɛn_tɔ'k'æ | mɔ'ʔ'ɹu't'ɛ 'nu'm'ɪr'ɛ | ²'n'ɛk'ɛs n'ɛb'ɛ'l'i'kɔ: | sʋ¹'gr'ɔ:ʋ'ɛ tuɔs_nam'ɪs || nu_ʋa_²'tɛip ʋa_ ir_sʋ¹'gr'ɔ:ʋ'e | ¹'ɹmɔ:n'ɛ(s) s'ɛn'ɛ's'n'i 'ɪ'f'm'ɪr'ɛ | ²'ir ir_papraʃ¹'ʔ'æ'ʋ'ɛi | kɛip_ jɔu'n'i ɪ'ʃ't'r'la'ks't'ɛ ɪ_m'ɪɛstus | ir_ka²'ʃkur_tɛr ²'b'ɛnt_jɔu ɪk'ɪ_¹'juɔdʋp'ɛs | ir_ʋa ²'tɛip_ʋa ɪf²'n'i:kɔ: tas_¹'ka'imɛs || sa'kɔu | da'ber t'ɪk_²'tɛip_tas pa²'m'ɪ'ɹ'kl'm'ɪs | a²'kmɔu pasta¹'t'i:tes || 'nu kaʃkɔ²'k'ɛ_ɛ_tɛip gr'ɔ:ʋ'ɛ²'s'ɛ:l'ɛ tɔ²'k'ɛ | der_ga'l'ɪma | ʋa_p'a'ɹi'ɹi'dʒ'ɹi kɛr¹'m'i:nu || 'ga'l'ɪma pama¹'t'i:t_kɛr_kɛr | tuɔ_la²'b'ɔu | kɛr_ ɹi²'nɛr | tɛr_nʋa'ɹ'æ'ʋ'ɛs ga'l'i pama¹'t'i:t | kat_ʋat | t'ɛn_taz g'i'ʋæ'nɔ | 'taz g'i'ʋæ'nɔ || 'bu_ɥɔ ¹'tʋa'rtɛs | 'bu_ɥɔ ru_²'s'i:s | ɛnt_²'ru:s'ɔ: | nu_ats'k'i²'rɛr t'ɛn_tɔk(s) sɛn'd'ɛ'l'ʋkas pada¹'r'i:tas | 'bu_ɥɔ d'i'r'd'ɛl'æ | p'ir't'ɪs | 'nu ir_p'l'ɪʋs t'ɛn_ru'k'i:kla_nʋ | 'tas tas_pats ¹'ʋi'ɛnɛs 'pa'statɛs | ir_sɛn'd'ɛ²'l'i:s || ir_pa²'skʋr 'bu_ɥɔ tɔks_klɔ'j'i:mɛs | ²'ir'g'i 'd'i'd'ɛl'ɪs || ir_¹'ʋ'ɪskas | ir_nam'ɪs || ɪf_t'i²'kru:ɹu ¹'ga'l 'ʋat | ʋat_kɛr_m'ɪæ:s | ²'t'ɛɹka ²'ir'g'i ʋat_ɹi_lar't'ɪ'ɹɛ nʋa¹'ɹ'ɹɔt'i | n'ɛ_ p'ɛr_s'ɛ¹'n'æ'ʋ'ɛi ʋad_bu_ɥɔm ¹'n'æ'd'g'i aps'ɹ'ɹu¹'r'ɛ:t ɪf_t'i²'kru:ɹu | ²'tɛr | 'ma'nɔ a'k'ɪm ²'ɹ'ɹ'ɪn(t) tɛr_lar't'ɪ'ɛi | ka²'ʃkɛp ²'j'ɛ | n'ɛɹ'ɹ²'nɔu | pa_ɹ_mus_tɛr ¹'ɹmɔ:- n'ɛs | ²'tʋɛr'kɔs'ɪ | ka²'ʃka ²'nɔu'ɹɔ'statɔs'ɪ | ɥɔ_²'t'ɛn | tɛ_ɹ¹'trɔ:dɔ | p'r'ɛɹɹ_ d'ɛ'ʃ'ɪ(m) 'm'æ'tu kɛr(p)_bu_ɥɔ | tɛip_ir_bu_ɥɔ || i'ra ʋa_ʔ'ɛ ʋa_tɔ'k'æ ɛr't'i- ¹'m'æ'ʋ'ɛ | ɛr't'i¹'m'æ'ʋ'ɛs tɔk²'sɛr m'ɛ's't'æ'l'ɪs a'kn'i:s't'ɛ | 'lar't'ɪ'ɹɔ | tɛr_la- ²'bɛi ma²'ɹɛr na²'mu | kʋ²'r'ɛi i'ra | nu_²'kɛip atr'ɛstɔ¹'ruɔt'i || 'n'æ:s | a¹'trɔ:dɔ | sa²'kɔu_ʋat | p'r'ɛɹɹ_d'ɛ'ʃ'ɪm | p'r'ɛɹɹ_dɔu²'g'ɔu 'm'æ'tu | kɛip_stɔ¹'ʋ'ɛ:ɹɔ | tɛip_ ir_¹'stɔ:ʋ'i ɪf_t'i²'kru:ɹu | la²'bɛi ma²'ɹɛr pas'ɪ²'k'ɛr'ɛ ||

RYTŲ AUKŠTAIČIAI UTENIŠKIAI: Juknėnai (LKA 310)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR031022040411251914

Moteris, g. 1923 m., įrašant gyvenimo Juknėnuose, Utenos r.

2012 m. įrašė R. Rinkauskienė

Transkribavo R. Bakšienė

kɛr_g'i'ʋæ'nɔm | tɛr_¹'bu:davɔ | ¹'m'ɪltu | a'ts'i'ʋ'ɛɹɔ | nu²'s'p'ir'k'i_tɛr | i²'ʃ'ɛr'nɛ | 'pu's'k'ɛp'l'ɪʋ ʋa¹'d'i'ndava_tɛr | p'ɪkl'ɛ¹'ʋɔ:tɛ²²⁸ ¹'duɔnɛ ¹'bu:davɔ ska'n'i la²'ber ||

k'ε²p'čou | r₁'dučnak'ep'i₁ t₁'rə:jou | v'i'sa₁ku₁ t'i₁'bu'γa₁ || p'æ'γ'us²²⁹ | 1'p'i'r'm'i₁-
 n'i:k'es v'i'e'nem g'e'l₁ | g'i'v'æ'n₁a₁ | r₁'mum 'kombari' 'da'v'ę₁te₁ | 'na₁ t'i₁b'ęn-
 2'drer₁jou v'i'r'tu'v'ę₁ || i²'j'erne | 1'j'e'ig₁ ku(r)₂'r'er'k'æ is'i'k'ep(t) 1'dučna | e₁-
 'kas | te₁'t'i || p'æ'γ'us 1'dučn'm'i₁š 'bu'γa₁ | te₁'t'i'ne(i)₁r₁ | is'i'k'æ'bdau₁ou | 1'duč-
 na's || nu₁te₁'g'i₁ | m₁'la'p₁ou | 'kl'æ'v₁a₁ | 'nu || m₁ajε²'ru:t'ig₁ | ku₁'t'i₁'j'ie'šk₁o's₁
 s'v'et'i²'mem | 'kra'j't'i | ajε²'ru:te₁ | i²'j'erne | n'ε¹'j'ie'šk₁o'j₁ou || un₁'kl'æ'v₁a₁ 'la'p₁a₁ |
 e₁'ba | i²'j'erne | paber²'ster 1'p₁o:star'ei 1'm'i₁ltu₁ | 'ir m₁'m'i₁ltu₁ i₁'f'v'el'n'ε 'pa-
 k'ep'i | n'ep'i₁r'i²'l'im'pe en₁'pa'du₁ | r₁'g'ε²'rer || te₁du₁ou²'g'ou₁ t'i²'nei p'li:ta 'bu-
 γ₁ou₁te₁ | 'm'æ's₁j₁ou | m₁'p'li:ta's da¹'r'i:davem || n'ε₁'p'æ'γ'ou₁ || nu₁te₁sa²'n'ou₁
 'k'æ'bdau₁ | g'i₁'ma'me 1'mu:s 'k'æ'bdau₁ || 'k'æ'bdau₁ 'p'æ'γ'ou₁ || per₁'d'v'i₁
 p'ε't'el'n'εs²³⁰ | a₁'j'ei¹'m'i:na g'i₁'d'i'd'el₁a₁te₁ | 1'bu:dau₁ g'i₁r₁'b'li:nu₁ 2'rer'k'æ
 2'douk || te₁per₁'d'v'i₁ p'ε't'el'n'εs 'k'æ'bdau₁a || 'bu'γa₁ 'bu'γa₁ der₂'douk || i²'j'erne
 'γ'ε | i²'j'erne t'i m'i'j'kuos | 1't₁:k'æ 1'p₁o:s'ęr'g'ę 'bu'v₁a | va¹'d'i'ndau₁o's | te₁'g₁al
 t₁:ks₁'ka'mes | te₁'f'v'ę₁t'i a²'ter'dava 1't₁:k'æ 2'bers'ei 'd'i'd'el₁a₁ | i²'j'erna |
 man'v¹'j'ien'ę₁ va¹'d'i'ndava₁ || te₁ 'an'i(s) s₁te₁ter²'bom₁g'i₁ || 2'erne | te₁'bu:
 dau₁o₁ | i²'n'erna | 2'tu₁ę₁ 2'klou'p'ęs | m₁'k'æ'l'u₁ | t'i₁'p'æ'r's'iz'ę,gn₁o:je | nu₁te₁2'ku:
 tu'r'i₁g'i₁ | te₁'dučd'i₁ || a₁'ta'du₁r₁ | r₁'v'i²'r'č:k'ei 1't₁:k'i₁ | 1'p₁o:san'ei | 1'va'rk'f'č₁-
 dau₁o₁ | i²'j'erna || 2'r'i'ņgdau₁o₁ | te₁'dučn₁o's | te₁'v'ę'l'k₁o₁ || kas₁ku₁'dučda |
 tu₁'im'dau₁o₁ || 1'bu:dau₁o₁ || i₃'gr'i:č'č₁o's 2'gr'i:č'č₁on || te₁ke₁'kur nakta¹'v₁:da-
 v₁o₁ || g'i₁sa²'n'ou₁ | ka²'j'kerp n'ęb'i¹'j₁o:dau₁o₁ | zma²'n'u₁ || p'i₁r'i²'im'dau₁o₁ || r₁'-
 p'ęrnak¹'v₁:je | r₁'n'ę't pa²'bu:va || ke₁ke₁da²'ber va²'te₁ | v'i's'i₁ 'b'i'j₁o zma-
 2'n'u₁j₁ou | ms¹'la'ist₁ || 2'ke₁ | i²'j'ern(ę) v'zumu'ja || a₁'ta'ime p'i'n'ig₁us | 'v'i'sku₁ |
 te₁da²'ber va²'te₁ 'b'i'j₁o | a₁'sa²'n'ou₁ | n'ęb'i¹'j₁o:dau₁o₁ || te₁'j₁ou | r₁'mu:s
 da²'zner 1'bu:dau₁o₁ n'era¹'k'i'nta's || r₁'n'iekas | 2'n'erdau₁o₁ || kat₁r₁a²'te₁s |
 2'n'iekas 2'n'iek₁o₁ n'ępada'r'is || a₁'da²'ber₁j₁ou | 'brat'j₁ | i²'j'erna | 2'rer'k'æ v'i-
 sa₁kd₁ 1'sa'ugat'ęis ||

2.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR031022040411113725

Moteris, g. 1995 m., įrašant gyveno Juknėnuose, Utenos r.

2012 m. įrašė R. Rinkauskienė

Transkribavo R. Bakšienė

v'i's'i₁ te₁'pat 2'kel'be | ke₁p₁'ir | 'af kel'bu da²'ber || te₁'j'n'ę'ku | te₁su₁v'i²'ser's
 v'ie¹'n₁o:de₁r₁ | te₁'kat n'ęz'i²'n₁ou₁n'et || vat₁ke₁'m'ie'γ'ou₁ va¹'d'i'ne va²'terp₁va ||
 'n'ę:r₁te₁p₁ | ka₁'t'ęn | pat'i₁r'i₁č'č₁tes₁t'ęn | 'b'et dou²'g'ou₁ ke₁'m'ie'γ'ou₁ || 'nu₁kat
 n'ęla²'ber || 'nu₁te₁ | ke₁m₁o²'k'i:kl₁o₁ | t'ęn₁'m₁o:k'it₁o'j₁os ke₁ku₁ou²'r'č₁o's 2'kel'ba |

229 *Krosnis*.

230 *Keptuves*.

b'ε(t)₂'tei || ²'teip_tei | jʊu'n'i:məs ²'n'iekas n'æk'elba || papra²'stei | va_kεip_ʊ'i's'i
 ²'kel'ba ir_²'kel'ba || 'nu_tei | kei_¹'aʊgʊb ²'tei | ²'ka:g'i tʃ'ε_²'v'ērks'i ¹'ka'im'ε ||
 ʊ'is'₁'t'iε(k) ¹'ka'imɔ der²'bu: 'i:ra | ¹'d'i:r'b'i tuoz_¹'da'rbus | ir'₁'t'iεk || tei_ir_
 nu.'εim'i ¹'ka'imən | su_drou²'gers | er'₁'εim'i ¹'ko:k'ɔ 'fu'dbɔɔ pa²'zεist | er_
 kr'εp'ʃ'i:n'ɔ || er_p'r'i_æ'z'εrɔ | 'nu | ʊ'iska tʃ'ε_²'v'ēr'k'εm || s'i²'l'i's || 'nu_tei |
 keip_²'ʃ'erna | er'ba su_d'ʊ'i'ratʃ'εis | er_kas_nu'ʊ'εza || n'ela²'ber | n'εpasa¹'ki:tʃ'ʊ |
 kat_la²'ber 'd'i:d'εl'is || ¹'jo: | i_ta_ʊ'purs'ε || 't'i nuɔ_ʊa_ʊ'ma'nɔ na²'mu_tei | k'i-
 'lɔ'm'εtras ka²'ʃkur 'bu(s) su_b'i'ʃk'ʊ ||

nu_tei_¹'jo: | 'pa'sakɔdaʊ || tei_t'ien | skei¹'ti:daʊɔm t'ien_εi¹'l'ε:raʃ'tʃ'ʊs_t'ien |
 ir_²'teip || ap'iε_l'it'era²'tu:ra | ir_²'teip_t'ien | ¹'bu:daʊ' ek¹'skur's'iʃe t'ien_ʊ'm'i'ʃk'm'ʊ
 sɔ¹'d'i:ba_t'ien || ²'tei | pa'pa'sakɔʊ 'k'iek_t'ien 'keip || tei_²'t'ien i'ra mu²'z'εiʊs_tei |
 'va ¹'p'r'iεʃ | tʃ'ε_¹'k'iek ²'ler'kɔ | ¹'p'r'iεz gel_d'ʊ'i sa¹'ʊa'it'εs | 'buʊɔ ¹'ka'imɔ
 ²'ʃ'ʊ'εn't'ε t'ε¹'nar | ir_²'teip ʊ'isɔ²'k'ie' ²'bu:ne | apdʊa¹'nɔ:imεi_t'ien | 'ʃitu
 pɔ.'εtu_t'ien | k'iek'ʊ'ε²'nεrs 'm'æ'teis | ʊ'isɔ²'k'iu: t'ien_²'ʃ'ʊ'εn't'ε ²'bu:ne ||

¹'mɔ:k'εm'εs kas'ka'da | ka'ʃkas_t'ien ap'iε_ka²'ʃka:t'ien 'sa'k'ε | b'εt_ʊ'af n'ela-
 ²'ber da²'ber p'r'i's'i'm'εnu | a_²'t'ien | 'kaʃkεs || tʃ'ε | er_ʊ'p'æ'l'is ka¹'ʃkɔ:ks
 t'ε¹'k'ε'ɔ | 'kaʃkas | t'ien_ʊ'bu'ɔ: || z'i²'nɔʊkat | ka'ʃkas_t'ien er_su_ʊ'ʊ'p'ε |
 er_ʊ'p'æ'l'ʊ | t'ε'dʊ ju¹'kn'ε:nεis paʊa'd'i:nɔ || ²'keip_ir | tei_¹'da'r i'ra | 'kaʃ_t'ε
 der_i'ra || tei_²'t'ien | 'bu'ɔ εŋ'k'ʃ²'tʃ'ʊ | ²'vers't'im'ε' | bε(t)_da'ber jʊu_²'t'ien |
 pu¹'s'æ'ʊ ²'vers't'im'ε_n'εs | da²'ber_jʊu | kɔnkr'ε²'tʃ'ε uz'da'r'ε jʊu_ta_²'vers't'in'ε |
 b'ε(t)_tei_ʊ'is_¹'t'iεk 'a'ʊ'εza tʃ'ε_ʊer²'stu' | 'ga'l'ima ²'ʊ'ietɔ tʃ'ε_nus²'p'ir'kt ||
 tei_t'ε ¹'ka'im'ε der_g'i'ʊ'æ'na | 'ʊ't'εnɔ's 'm'ε'ras || ²'tei_kat | dʊu²'g'ʊb ir_²'n'iekɔ
 daʊ²'g'ʊb || tei_ʊa 'tʃ'ε_ʊa | kur_ʊ'bu'ʊus'i mɔ'k'i:kla_ʊa | tei_tʃ'ɔ¹'nar ʊa_²'kur |
 da²'ber jʊu_ʃ'εi²'mɔ:s ʊ'ei²'k'ɔ:s na²'mer 'bu'ɔ | tei_ʊa ʃ'i²'tem pasta'te_ʊa |
 ²'bu:na ²'ʃ'ʊ'εn't'εs t'ien_¹'ko:k'ɔs | 'u'zgaʊ'ε'n'ε's | t'ien_ka²'l'ε:dɔs | 'nu_t'ien |
 r'ɪŋ'k'i'mεi kɔ²'k'ie_t'ien | 'tʃ'ε 'ʊ'i'skas ²'bu:na ||

RYTŲ AUKŠTAIČIAI ANYKŠTĖNAI: Kurkliai (LKA 341)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR034122062109455058

Moteris, g. 1924 m., įrašant gyveno Kurkliuose, Anykščių r.

2012 m. įrašė D. Aliūkaitė, A. Čizikaitė

Transkribavo R. Bakšienė

ma'jæ'vas²³¹ || 'ɔ: | ʊ'isa'm'εt_ʊa | pas_mum | jʊʊ'ma'na ¹'t'ε:ʊ'ʃ'k'ɪ | tei_²'ir'g'i
 'bur'dava | ε_ʊ'm'æ's per_t'r'is 'ʊ'ietas kei¹'m'i:nɔ | ¹'ʊ'iena sa²'ʊert'i ²'erna |
 ʊ'i's'i su²'ʊ'erna pas_mɔn | pas_ʊ'ma'nɔ t'ε'ʊ'ε'l'ʊs 'r'εi'ʃ'k'æ | 'k'irtu sa²'ʊert'i ²'er-

gel_pj'ip'ir'o || pa²'bu:na k'el'les 'va'lendas | is'imar'ir¹'nuoje ir_ 'v'is'kes || ²'f'iep
 t'en_ ¹'ma'lk'os n'esu'da'ro la²'bei e²'s'm'ę:s || n'ę²'sver'bu | ¹'la'v'za v'f¹'kurt su_
 'b'il'ę_k'o²'k'õ'm ga'l'i || ga'l'i su_ ²'el'ks'n'õ | ¹'b'ær'z'o || a_ ¹'v'ir²'dun m'les_ ¹'tu'r'im
¹'t'o:k'ę | pa'da'r'ę ru²'k'i:kl'a_ ¹'k'ęp | į_ ¹'t'o:k'õ ¹'pu'o'do su_ ¹'de'j'kt'f'v || t'ę_apa²'f'õn
 p'ir'ir¹'p'j'æ'ust'ę z'ię²'v'u: | ir_ 'v'is'kas | i(r)_ru²'k'ę || t'en_ ²'z'ięv'ęs ¹'du'oda 'k'ua'pa_
 der || ir_ ¹'s'ir²'ru:k'o z'u'v'is || 'lab'ę ²'bu:na ska'nu || d'ir¹'d'z'æ'us'ę | t'ę_n'ęz'ir²'n'õu_gel |
²'k'ęr'f'is 'bu'va | k'i'l'o'grama ir_ ²'d'v'ięju ²'f'imtu || t'ę_ 'f'ę j'v'u_d'ir¹'d'z'æ'us'ęs
 'bu'va || a_ t'ę_ ²'bu:na | pas'ir¹'ga'v'na || ²'f'iep j'ęgu_v'a¹'z'õj'i | v'a¹'z'õj'em |
 nak't'i_n'ęn_m'ęs | pa¹'st'o:v'ęi p'ęr_ ¹'na'kt'i z'v'ę¹'j'o:t || t'ę_ ²'bu:na | kat_pa¹'ga'v-
 n'ir_p'o | 'nu j'ęgu_ ²'k'im'ba 'lab'ę g'ę²'r'ę | t'ę_p'o_s'ęp'ir¹'t'i:n'is a¹'f'tu'o'n'is k'i'l'o'gra-
 mus || ik'ir_ ¹'d'j'ę'im pa¹'ga'v'n'i | z'u²'v'ies | ¹'v'ienas || a_ ²'t'ęp t'ę_n'ęz'ir²'n'õu |
 d'o²'g'õu_kat n'ębu²'õu d'o²'g'õu d'ir¹'d'ę²'s'n'ę's pa'ga'v'ęs | t'ik²'t'ę ¹'t'o:k'ę || n'ęt_
 n'ęz'ir²'n'õu | ²'bu:na t'o²'k'ur 'a't'v'ęju | 'b'ęt | ²'d'o(k)_kas t'ęp_ ¹'sa'ka | kat_ ¹'v'a
 pa¹'b'ę:ga t'ęn_ ¹'t'o:k'ę ir_ ¹'t'o:k'ę || ¹'a'į'ku ²'j'ęgu t'õ_z'v'ę¹'j'o:j'i_d'v'uk | d'v'uk_ ¹'m'æ-
 tu_j'v'u | nu_ ¹'tu j'v'u_j'v'v'ir | k'õk(s)_ ²'s'v'o:r'is 'ga'l'i ¹'but ir_ ¹'pana²'f'ę || n'ę_ ²'t'ęp_
 kat nu¹'tru:ka | ir_ ¹'t'ę(n)_nu¹'tru:ka 'p'ęj'k'v' k'i'l'o'gramu ka²'f'kur_t'ę | b'ę(t)_ ¹'tu
 n'ęt_n'ęma²'t'ę | ²'n'ięka | n'ęt_n'ęz'ir²'n'ęi || ²'bu:na ir_ ¹'t'o²'k'ur | b'ęd_ ²'bu:na |
²'bu:na 'a't'v'ęju | kat_nu¹'tru:ksta_ ¹'b'ęt | ²'n'ięko | z'v'ę¹'j'o:j'i t'o²'l'v'u | ²'v'ęl'
 pa¹'ga'v's'ir || ¹'t'o:k'ę j'v'u_z'v'ęj'o da'l'is || ²'bu:na nu'o_ ²'k'r'ęnt'o | ²'bu:na ²'pl'v'k'ęm
 su_ ¹'v'al't'im | sa²'l'o'n || 'ira 'sa'l'v's 'k'æ'l'ęs | į_ ¹'sa²'l'u' z'v'ę¹'j'o:j'em | ²'er'ba į_
¹'v'al't'ies || n'ę a_ ¹'n'ę¹'m'ę:k'stu su_ ¹'s'p'ir'n'į'g'u z'v'ę¹'j'o:t | ma(n)_ ¹'ępa²'t'į'ka ||
 b'ę(t)_ t'ę_ ¹'ga'l' ir_ ¹'d'o:mu | b'ęt_n'ępa²'t'į'ka ||

RYTŲ AUKŠTAIČIAI ANYKŠTĖNAI: Lyduokiai (LKA 410)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR041022062117322411

Moteris, g. 1936 m., kilusi iš Griežionių, Ukmergės r., įrašant gyveno Kurėjuose, Ukmergės r. 2012 m. įrašė D. Aliūkaitė, A. Čižikaitė

Transkribavo R. Bakšienė

n'ę¹'d'ir'bdave s'ęk'ma'd'ęn'ęis || kat_ ¹'r'f'o'k'æ'd'ęn'ęiz_ ¹'g'i | ju(k)_ ¹'g'ęgu_z'ir'n'ęs 'pa-
 m'ędaš ¹'bu:dava || t'ir_ ¹'v'a ir_ ¹'a'v'g'o_j'v'u | ²'er'davem t'ę¹'s'it' ¹'f'it'as | kap_
 m'ę(s)_ ¹'sak'em | 'ma'j'ęvas²³⁴ || ²'er'davem | el't'o:r'is įfter¹'s'i:da'v'a | kaz_ ¹'du'odava
¹'ka'im'ir_ ¹'g'i || 'bu'va ²'d'o(k)_kas | g'ę²'ru' k'emba²'r'u' g'ir_ ¹'tu¹'r'ę:ę ent_ ¹'gr'in-
²'du_ ¹'g'i || ²'er'davem | įf'it' ¹'s'i:davem | ir_ ²'er'davem k'ę¹'k'v'ien'u 'va'karu | ir_
 j'ęv'n'ir'm'ęs | ir_ ¹'s'ę'n'ir'm'ęs | ir_ ¹'v'ęi²'k'ę ²'m'ęl's't'is | ²'er'davom || 'v'is' g'ę'gu'z'i |
 'v'is'su b'ir' ¹'z'ę'l'i | ²'er'davom || ²'er'davom(m) ²'m'ęl's't'is_ ¹'ir | 'v'is'š' ¹'ka'im'ęs ||

ir¹p¹r¹is¹2'juo¹gdav¹om || a²l¹ij¹ksma 1'bu:dave || in¹s¹i¹n¹e¹sa vaba²lu¹ f¹i²tu¹
kl¹e¹v¹i¹n¹u²³⁵ ku²r¹i¹e iz¹ju¹n¹i¹ma || 'erba t¹ku¹r¹p¹r¹e¹l¹o:ves | 1'v¹i¹enes k¹i¹tem
1'ko:jes¹ t¹p¹r¹i¹r¹i¹e¹m | b¹es¹r²m¹el¹zdam¹i g¹l¹z¹i¹n¹ot || b¹er¹2'n¹o:k¹i¹ | t¹pa²ko:
jie n¹e.iz¹dar¹1'n¹e:dave || 2'l¹ij¹ksma | par¹er¹n¹i na²mo: | t¹pa²l¹i:d¹i ku²r¹i¹e
b¹er¹2'n¹o:k¹i¹ | t¹e²v¹el¹ || er¹ba su¹st¹o:je | vaka²rers || 1'mu:su ju¹n¹i¹mes 1'ka¹m¹i
'lab¹i tu¹r¹e¹g¹e²ru¹ bel²su¹ || 'f¹i¹ta¹ 'lab¹i der¹nuo¹dava | 'graz¹e | ir¹v¹i¹ri¹
ir¹ir | m¹er¹2'g¹o:t¹es || te¹va | ir¹f¹ita¹ | 1'mu:su 1'ka¹mes der¹nuo¹e | 2'g¹ir¹-
d¹im | slaba¹da der¹nuo¹e | ju¹k¹1'no:n¹is der¹nuo¹e vaka²rers || v¹i²sur¹ i²f¹er¹na
if¹maje²vu¹ | ir¹va | t¹ig²der¹neš 2'bu:ne || a²da²ber uz¹g¹ir¹s¹t¹i der¹nuo¹e |
te¹z¹i¹no(k) kad¹g¹ir¹t¹us 2'er¹na || t¹iz¹v¹is n¹eder¹nuo¹e 2'der || te¹va | ir¹n¹e-
'bu¹o i¹n¹ep¹r¹i¹2'ver¹g¹i n¹je²ka¹ | a²t¹ep¹ju¹ || ru¹g¹us 1'p¹jæ¹una | v¹i¹e¹n¹i
nu¹p¹jo:v¹e | uz¹g¹ir¹s¹t¹i 2'r¹e:k¹e | va²l¹o: | va²l¹o: | ku¹v¹i¹e¹nem 1'ka¹m¹i |
ku¹k¹i¹tem | va¹l¹o va¹l¹o || 'erba | 1'mu:su ker¹m¹i:nu¹ nu¹p¹jo:v¹e | a²ter¹na
pas¹mum 1'p¹jæ¹ut¹ | 'm¹es nu¹p¹jo:v¹e¹m 'p¹irma | 2'er¹nem pas¹ker¹m¹i:nu¹s pa-
'd¹i¹et¹ | pa²ber¹kt¹ || 'bu¹dave | 1'p¹jæ¹ut¹ ru²g¹u¹ || 'lab¹i | 1'mu:su | iz¹1'mu:su |
t¹e¹iz¹gr¹e¹z¹en¹u iz¹v¹is¹ 1'v¹i¹en¹ig¹us 1'ka¹m¹us¹ 'bu¹o || 2'n¹i¹ekat 2'n¹i¹ekes | af¹
n¹ep¹r¹i¹s¹i¹m¹enu v¹i¹2'k¹i:s¹t¹i | kat¹kas sus¹2'bertu | 'nu | 'ka¹no¹rs n¹egra²z¹ous
pasa¹k¹i:tu v¹i¹e¹n¹i k¹i¹t¹iem || 1'mu:su 1'ka¹m¹i 2'n¹i¹eks n¹es¹ip¹aver¹1'd¹uo¹dave ||
pa²gel d¹ed¹u¹kus || 2'en¹d¹r¹us | 'bu¹o | 2'en¹d¹r¹ous ver²ke¹ | te¹en¹d¹r¹2'f¹k¹o:
k¹i¹ || un¹d¹r¹ij | pas¹mum t¹e¹ma(t) d¹ou¹g¹o¹ | 2'kel¹ba | 'un || un¹d¹r¹2'f¹k¹o:k¹i¹
'bu¹o || kat¹2'nu la²ber 2'd¹ou¹k¹ 'bu¹o || nu¹ter | 'kat¹ma 'ju¹l¹is | 'kat¹ma m¹i-
ka¹l¹u¹k¹us | t¹e¹va | va²te¹p¹va ||

2.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR041022062117484297

Vyras, g. 1991 m., kilęs iš Lyduokių, Ukmergės r., įrašant gyveno Kurėjuose, Ukmergės r.

2012 m. įrašė D. Aliūkaitė, A. Čižkaitė

Transkribavo R. Bakšienė

t¹e¹v¹æ¹l¹is¹ 'k¹i¹l¹es if¹v¹ier¹k¹ju 1'ka¹mo | t¹e¹l¹i²duok¹u | k¹i¹m¹i:ni¹ || o¹ma¹ma
iz¹gr¹e¹z¹o:n¹u 1'ka¹mo | 2'ir¹g¹i l¹i²duok¹u k¹i¹m¹i:ni¹ || tu¹r¹u du¹bro¹l¹us ||
juo¹m¹et¹u 1'v¹i¹enes 1'bro¹l¹iš 1'd¹irbe | uk¹m¹er¹2'g¹i¹es p¹re¹z¹g¹i¹s¹r¹in¹o 1'g¹æ¹l¹b¹æ¹mo
ter¹n¹i:bo¹ || 'k¹i¹tes 1'bro¹l¹is | 2'f¹i¹em¹et 2'sto¹s | i²g¹i¹s¹r¹in¹ijku mo²k¹i:kla |
2'ir¹g¹i 1'no:r¹i 'bu¹ 2'g¹i¹s¹r¹in¹ijku || n¹es¹2't¹e:t¹iš¹ 1'd¹irba d¹ou¹k¹m¹æ¹tu 2'gers¹r¹-
n¹ijku || ir¹bro¹l¹er 's¹æ¹ka 'jo 'p¹ed¹om¹is || 'pat(s) f¹uo¹m¹et¹u e¹su b¹e²der¹b¹is |
'p¹r¹i¹dau¹su¹ d¹o¹ku¹m¹entu(s) 1'sto¹t¹ i¹v¹i¹l¹n¹os ko¹l¹eg¹i¹e | 1'no:r¹u stud¹i¹juot
a¹gr¹o²v¹er¹slo va¹d¹i:ba || n¹e¹z¹2'no¹u ker(p)_{pas}is¹eks || 1'd¹irbu¹ pasku¹t¹i¹n¹i
2'ler¹ka | l¹i²duok¹u 1'ka¹mo b¹en¹d¹ruo¹m¹en¹ę¹ | r¹er¹g¹i²n¹u o¹rgan¹iz¹at¹o¹um |

1'darbes n'epa'ti'ko | m'ie2'ty'au || da2'ber'j'ir | 1'no:ru'sto't 1'mo:k'i'tis | tobu'l'e'tj ||
 namuo's'e 2'teip | 'b'e't 1'di'rpt n'eno1'r'e:ty'f 'tok'o 1'darbo || namuo's'e pa2'ti'ny'ke
 eks'p'er'im'en1'tuo'ji | su_m'i'istu | da2'rei ka_nors || n'ez'i'nou || n'epa2'ti'ny'ka
 man_taz_1'darbes 2'f'eip || namuo's'e 2'teip | b'e't_k'i2'tur n'ela2'ber || n'ez'i2'nou
 n'et_ko2'd'i'e'l t'ip_i'ra | b'ie(t)_teip_i'ra || 2'r'er'k'ae pagel1'uo:(t) da2'ber'_n'et ||
 b'e't_1'31'da'igu t'i2'krei 1'bu:dauo || 1'bu:dauo n'ema2'zei || l'i'ny'k2'smei g'i1'u'aen-
 dauom || su_k'i2't'i's k'i2'm'i:nu uei2'keis | a'ts'i'm'enu | t'ik_'pra'kt'i'ka ga1'm'i:b'm'e
 ker_'bu'o t'r'i's_1'm'e:n'iesei || pra'kt'iko 1'juode's 1'darbes p'r'ie_2'mersto la2'ber ||
 n'ie2'dou'k t'ae'ko p'r'i's'i2'l'ies't'i || ty'e_t'e'_pat 1'juode's 1'darbes 'bu'ne || i_1'bu'l-
 v'e(s) su'skurst v'i'sas | 1'puodus i'f1'plaut | bur'o'k'e:l'us || 1'juode's 1'darbes 'u'i'ses ||
 su'gu:nus 1'p'jae'us'tit | p'r'ie_2'mersto n'ela2'bi' || i'f_2'kert'o ma(n)_n'epa'ti'ko
 'tas_ur || 2'bu:tu gel_'pra'kt'i'ka k'i2'teip | 'bu'tu || k'i2'teip | 1'darba 2'bu:tu 'da-
 v'e | gel_2'bu:tu k'i2'teip | b'ie(t)_da2'ber | teip_sus'i1'klo:s't'e | kat_'n'e || eks-
 p'er'im'en1'tuo'ju da1'z'n'ae'us'ei || mo'ty'ut'es | nu_mo'ty'ut'e | 'pa'sak'oje i2'n'i' ||
 juk_atm'm't'i2'nei 'z'i'no | keip_'ka da1'r'i't || ir_2'dou'k la2'bi' k'ae'pa mo'ty'ut'e |
 'i'j'k'epu 'a'f | 'i'j'k'epu | a'bu || 'tok'ie keip_1'o'r'keit'e'i 'i'j'k'epa | su_1'bu'l'u'em'is |
 'tok'us keip_ur_sukt'i'nokus || nu_tei 'i'f'mu'f'i kerba'n'adus | 'su'suk'i 2'gr'i:bu |
 d'z'o1'v'i'ntu | 'f'ie'k_t'ie'k mar'i1'nuotu 'ga'l'ima | 2'mo'rku ko2'ku' v'ir2'tu | 'su-
 suk'i_ur | k'bu'f'i'n'o plak'i'n'i | d'z'u'v'e2's'e:l'os'e 'tu'f'm'i | k'ep'tu'v'e'i 'a'pk'epu ||
 ska2'n'bu | n'ies_ta'da 1'bu'l'u'es i's'i'g'er'e | kua2'pu_ur | sul't'iy'g'ae's'n'ies 'bu'ne |
 i(f)_1'sul't'y'u m'ie2's'o's || a2'l'ie'ibus ap'flak2'sto'u_ur | 'paskui 'i's'k'ir'e 1'sul't'is m'e'pa-
 'sa'uo | u'f2't'e'ny'ka pa2'ke'ny'kamei ||

RYTŲ AUKŠTAIČIAI KUPIŠKĖNAI: Skapiškis (LKA 176)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR017622052510271759

Moteris, g. 1927 m., įrašant gyveno Skapiškyje, Kupiškio r.

2013 m. įrašė L. Geržotaitė

Transkribavo R. Bakšienė

ga'l'u 'v'i'sku' nusa1'k'i't | ka2'dey'g'i 'mo'no mo'1'm'i:ta da1'r'i:day || 'm'ie'z'us
 pa'm'er'k'ie || 1'gru:dus || i_2'm'ir'kst(a) ap'ie_'pa'ru || ta'du 'f'i'to's m'ie'z'us | 'ira
 va'd'i'nama bum2'bla' || tei_'d'i'd'e'l'is 'ku'b'iles | 1'au'k'f'tes 'ku'b'ile(s) su_'s'ki:l'i ||
 a_ta_s'ki'2'la_uf | uzok'i'f'ta 2'bu:ne 'd'i'd'e'l'u 'po'gal'u || tei_'f'i'ten dug2'nen 'su-
 dada 1'f'ae'udus || b'e't_1'ko:k'u(s) 1'f'ae'udus || 2'ku:l'o 1'f'ae'udus || 2'ku_tei 2'r'er'f'k'e
 2'ku:l'o 'f'bu2'dei || 2'jie n'ie2'bu:na | 2'keip_t'y'e | su1'glu'm'z'i't'i || o_2'bu:na la2'ber |
 2'keip 1'au'ga ru2'g'i:s | tei_to2'k'f' ir'1'ira 2't'iesurs || 1'ku'l'dau'o | kad'2'z'ie_n'ae |
 n'ie_sus'i1'mo'ig'itu' | tei_1'ku'l'dau'o kultu2'v'eis || b'ie(t)_t'ik_'f'i'to'k'o's ru'g'us | ir_
 1'da:dau'o ton_bum2'bla'n | apa2'ty'o'n || ta'du u'f1'p'i'l'dau'o | 2'r'e'f'k'ie | kei_2'm'ie-

ž'ei su¹'d'i:ksta | n'iesu¹'d'i:ksta | i¹ʃ²'m'ir'ksta | ta'da ʃul²'tėi²'jo's | va_maz²'dovk
 t²'k'č¹ 1'sluoksn'ū 'sup'il'æ || u¹'kl:je ʃil²'tėi | kel²'drōm²³⁶ u¹'kl:je || ir'ʃi't'ė'
 2'm'iež'ei | 2'b'en per_1'pō:ra d'ie²'nu' su¹'d'i:ksta || at'š'2'ren'da 'bel't'i der²'gėi ||
 ta'du ʃi'tō's | va'd'i:namu' jōu_s'ė²'li:klu' | d'ž'č'v'i'na || 'p'ė'ʃ'ūn²³⁷ 'sup'il'ė 'b'l'ė-
 'k'ė'lars²³⁸ | paku'r'i'na 'p'ė'ʃ'ū | č_1'mu:su 'p'ė'ʃ'ū's 'bu'č' 'laber 'd'i'd'ėl'is | 'sup'il'ė
 b'l'ė'k'ė'lars ir_d'ž'č'v'i'na | i'z'd'ž'č'v'i'na || kad_ga'latu su¹'mō'l't' || ir_gru²'der'jōu |
 n'ė¹'p'ė'rku's'i jōu_tō_1'gru:dō | kėi_su¹'d'ž'u:sta || ta'du | 'su'mala || č_1'mō'l'(t)
 tēi_2'r'ėr'k'ė la²'ber ru²'p'ėi || n'ė_2't'ėp ka(t)_1'duōner || 1'duōner tēi_1'smu'l'k'ėi
 1'mōldavō || č_ʃ'ė r'ėi¹'k'ė:davō ru²'p'ėr su¹'mō'l't'i || ir_ka'du_sumu | jōu_tu |
 va'd'i:namu' s'ė²'li:klu' 'su'mala | ta'du | 'u'ʃ'p'il'ė s'ė²'li:klu' | 'sup'il'ė 'bō'ʃ'kōn²³⁹ |
 'bu'č' 'bō'ʃ'kė | u²'ʃ'ė:tke's²⁴⁰ va'd'i:names || ʃ'i'tōn u²'ʃ'ė:tken 'sup'il'ė ʃ'i'tu' s'ė-
 2'li:klu' | ir_u'ʃ'p'il'ė 1'varden'ʃ'ū 1'vōn'd'ėn'ū || kad_ap¹'s'i'mtu' ʃ'i'ta | 1'v'n'd'ė-
 n'ū || 1'v'n'd'ėn'ū 'u'ʃ'p'il'ė || i'ʃ²'m'ir'ksta | ʃ'i'ta(s) s'ė²'li:klas || ta'du | ta'du i(ʃ)
 ʃ'i'tō's bum²'blas tu_1'pō'gal'i pa¹'tra'uk'ė | 2'ir' | 'zō:d'ž'ū | i'ʃ²'su'ŋ'k'ė ʃ'i'tu' 2'su'ŋ'ku
 p'ėr'č'v'i'su s'ė²'li:klu' || prō_2's'ki:i'li tu_1²'su'ŋ'k'ė | 'v'i'su | 'v'i'su ʃ'i'tu' 2'su'ŋ'ku |
 'kur'i's' 'bu'č' su¹'p'i'l'tes un't' s'ė²'li:kla || pra.1'ar'ʃ'ina | kad_ʃ'is n'ė²'bu:tu' la-
 2'ber | nu_2'bu:tu' v'ido't'i'n'is | v'ido't'i'n'č' ʃ'il'tu'mō || b'ė(t)_t'ik²'tėi 1'jō:k'ū 'bu-
 du_n'ė | n'ėla²'ber a¹'tar'ʃ'its | ir_n'ė_per_1'kō'r'ʃ'tas || 'darda m'ė'2'li'u' | i_1'vō'g'i'na ||
 č_kėi_ʃ'1'ru:ksta | u'ʃ's'i'k'ėl'ė d'i¹'d'ž'æ'us'ė pu'ta | ap¹'kl:je tu_u²'ʃ'ė:tku' | kat_
 n'ė.1²'ʃ'ertu' 1'jō:ks 1'č:res | ir_ta'du 'p'i'l'ė 'bō'ʃ'kōn || č_bō'ʃ'kōi | kėi_sup'il'ė |
 tēi_1'vō'ben 'pa'ru' pa²'lēr'kō | 'nu ir_ta'du jōu_g'ė'r'ė | 'č'lu' ||

2.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR017622052510313966

Moteris, g. 1991 m., įrašant gyveno Skapiškyje, Kupiškio r.

2013 m. įrašė A. Zakaravičiūtė

Transkribavo A. Čepaitienė

kėp_t'ik 2'ʃ'i'em'et_vat | at'li'ėku 1'tō:k'i | 't'i'r'ėmaj'i 1'dō'r'bu | 2'kur | 'savō
 baka¹'la'ur'm'ūi 1'dō'r'bu | klōus'1'1'n'ė:ju 1'z'mō:nas | ap'ė_2'ʃ'v'in'tō lōu²'r'i:nō
 'ō'tlėrdus | 'skap'1'k'i || 2'ter b'en¹'dra'ujū su_s'ė²'nėr(s) z'mō¹'nām_1r | klōus'1-
 1'n'ė:ju 2'ku:ji'e a'tō'mana | kėp_2'ʃ'v'i:zdavō | kō²'k'ėi paprō²'ʃ'ėr 1'bu:davō |
 'kas atva¹'z'uōdavō || g'ėgū'z'i'nas er_1'bu:davō | er_der¹'nuōdavō | er_1'jō:g-
 davō || ir_1'v'i'su ʃ'i'tu' 'm'ė'd'ž'ėgu' | ben¹'d'i:s'ū panvō¹'dōt | 'savō 'der'b'i ||

236 *Antklodėm.*

237 *Krosnyje.*

238 *Į skardeles.*

239 *Į statinę.*

240 *Platus medinis indas su dviem qšomis.*

ir¹t¹i¹k'uo^s 'kat | p^oː²t^o: | t^uː²r'j'p's i^ʃː²l'iekamajε 2'v'εr't'ε_{ir} | ir_ˌ'bus n^ou¹d'i'ŋ-
ga | t'iek_ˌː¹ma'n | t'iek_ˌː¹va | 'sko:p'i^ʃk'č^o zmo¹'na'm || pasker't'ęs | pas'iz'u²r'p's ||
pas_ˌ'mum | k'ęk'v'ę²'ners 'ma'teis | 2'v'i:ksta | 't'æ'tru f'ęs't'i'va'l'ei | 2'p'ien'u^o
2'v'i:mas | 2'p'ien'u | ma'dus ir_ˌ2'p'ien'u^o 2'pu:kas || k'ęk'v'ę²'ners 'm'æ'teis s'k'ir-
1't'i'ŋger || t_{ei}ˌs_uva¹'z'uoje | la²'ber la²'ber 2'd^ou:k | zmo²'n'u | n'ę_ˌ't'ik_ˌi_ʃ l'ę-
t^uː²uo^s | 'al'ę_{ir} i^ʃː²u'f's'ęn'č^o | 2'ir | t'j'æ¹'r^oč^o 'sa'uo | s'p'ęk'ta'k'l'us | 2'bu:na |
ver²'ker | pas²'kur j^ou_ˌ't'ęn s^uː¹'a'ug^os'u'ju^o | ir_ˌ2'j^ou s'ęn¹'j^o:ru || 'sko:p'i^ʃk'ę
m'ęs't'ę'l'is ger¹'s'ęje 2'tuo la²'ber_ˌder ||

n_uˌ'va | pas_ˌ'mum t'j'æ | 2'p'r'ie^ʃ k'ę'l'is ma'tus | 'sko:p'i^ʃk'č^o 'ęz'ęru i^ʃ'uo'la_ˌ
t_{ei} | 'tu'r'im kur_ˌ'uo'saru pas¹'ma'ud'it || vaka²'rer(s) s^u's'i'r'ęŋkem ||

'ira l'ę'g'ęnd(a) a²'p'ę | 'sko:p'i^ʃk'č^o nu²'s'k'im'd^us'i^o 2'v_{er}pu^o | m'it^uː²uo^s ęz'ę-
r'i | t_{ei}ˌ'va t'j'æ¹'s^oč^o || kad_ˌː²'z'iemu^o | p_{er}ˌm'it^uː²uo^s 'ęz'ęru 'v'ęz'ę tu^oˌ
'v_{er}pus | 2'ju^o 'bu'va g_{el}ˌ's'ęp't'i:m'n'i | ęr_ˌi'ę'f'i | 1'ma'n at¹'r^oč^o | kat_ˌs'ęp't'i:m'n'i |
2'ir | t'ię_ˌv_{er}ː² p_{er} nu²'s'k'im'd^o || ir_ˌkad_ˌː¹'bu:dav^o | 2'g'ir'd'is | 2'kerp i^ʃː²'ęz'ęro^o
'du'gno^o 2'skum'ba_ˌder || 2'tu: v_{er}ː²pu^o ęr²'d_{er} || t_{ei}ˌka'd_uˌt'i n'ę'z'im^o p'ęr_ˌ
1'ko:k'iu_ˌt'i 2'f'v'im't'ę 1'bu:dav_uˌkat | sa¹'k'i:dav_uˌva | nu²'s'k'im'd'i(s) 'sko:p'i^ʃ-
k'ę 2'v_{er}pas || ir_ˌt'j'æ p'ęr f'ęs't'i'va'l'us | 2'skum'b'ima_ˌda || 2'i:l'ipa t^on_ˌ 2'v_{er}-
p'im'ęn_ˌir | pa²'skem'b'ima || t'j'æ'ira 'ęjku | 2'n^ou'jas_ˌg_{el} 2'v_{er}pas ||

t_{ei}ˌt'j'æ | va_ˌkur'pa'sako^oj^o | ap'ę²'tu: f'ęs't'i'va'l'i | kur'ę'ę | 't'æ'tr_{ei} s_uva-
1'z'uoje | 1'r^oč^o 'sa'uo pas¹'r^oč'im^o || t_{ei}ˌva_ˌt'j'æ k'ęk'v'ę²'ners 'ma'teis 2'v'i:ks-
ta | t_{ei}ˌj^ou_ˌt'j'æ 'd'i'd'ęla 2'f'v'im't'ę | 'sko:p'i^ʃk'i 2'bu:na ||

RYTŲ AUKŠTAIČIAI ŠIRVINTIŠKIAI: Pabaiskas (LKA 475)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR047525011923402714

Moteris, g. 1929 m., įrašant gyveno Pabaiske, Ukmergės r.

2011 m. įrašė D. Aliūkaitė, A. Čižikaitė

Transkribavo A. Čepaitienė

t_{ei}ˌ'bu:dav_u | 2'po:p'ęr'i s^u'gl'amde | l'ęk'f_tu^tę 'a'p_vęr'ę'ę | 'u^z'd'ęge ir_ˌva |
v'ę¹'d^z'o:u pa'l'ę f'ę¹'f'ę:l'i || 'nu_ˌ 'da'r^os'i v'i's'i | pav'ęik's'i'l'u'k'i t^uː²'k'ię || 'sa'ka |
2'l'ięp'i | g_{el}ˌ'uo:k | ir_ˌta'da 'ma't^os'i || t_hˌ²'t'im v'is^oː¹'k'ę'us'u | 'f^or_mu | pas'i-
'da'ra 'tas | t'ię_ˌp'ęl'ę²'n_{er} || 1'f'ę'ud^os | 2'l'ięgdava 'v'isa 2'l_{er}ka | i_ʃː²pp^oː¹'sta'l'i-
t'ię's'ęs | 1'bu:dav_u | 1'tra'uk'ę || pag_{el}ˌ'uo:u | 1'k'ięk 'm'ętu g'i¹'v'ę'n's'i || 'ęrbe |
j^ou'n'i'mas_ˌt_{ei} | 's'l'i'z'ikus²⁴¹ j^ou²'tu^os_ˌj^ou | kut'v'kus_ˌt_{ei} | 'su'd'ęde | 'su'd'ęde |
ir_ˌf'v'n'i a't'i'v'ęde_ˌir | i_ˌk'ęk'i¹'v'ięna(s) 1'sto:v'i | i_ʃː²ku²'r'io | p'irm^uː¹'t'j'ę'us'ę
pa²'im's || i_ʃː²ku²'r'iu 'pa.ime | i_ʃː²ku²'r'i ir_ˌn'ę'pa.ime || 'v'ien^os t'i²'kr_{er} | 'n'ę-

ɣemʲe sʲlʲiːzʲika_tɔʁ | a_1nʲiekas | a_nʲi || 'nu_ɣ da^2ber_der pa'na || su'ta'pa | a_2tʲer_p_tei nʲe || 2'erne | jɔu'nʲiːmas ɡʲɪ_ɟu^2nu kɫɔu^1sʲit | kur_1loːji || kur_ɟʲtʲe^1kʲeːsʲi | teɪ_kɫɔu^2sʲiːr ku^2rʲæː 'puːsʲe || a'lʲe jɔu_jɔu'nʲiːmas teɪ_uʲiːs'kɔʰ ɪzɡel-1uːɣ || 1'klumʲpʲes 1'mʲeːtʲidavem | 1'buːdaɣa 2'keɪp | teɪ_u^2ʲʲietker²⁴² | tɥ^2kʲie uʲa^1dʲiːndava | 1'karʲvʲem nʲæːʲtʲi | 1'ɡʲæːrʲtʲ_ɪr | 2'jɔuː pa'ɡʲæːrʲiːntei || 'uenduo pʲrʲi^1pʲiːltes tʲe^1nʲaɪ || nu_1klumʲpʲem ɡʲɪ_1uʲaːkʲʲʲɔdʲavem | teɪ_mʲæːsk 'uʲa | 1'stoːvʲi ɪr_mʲeːtʲi || tʲi_1jʲeːɡu | 2'jɔu | kur_pa^1puːɫe | ɪr_2'keɪp a'tʲiːsuke | teɪ_jɔu_ɟʲʲe | ɪ_ku^2rʲæː 'puːsʲe | 1'jʲeːɡu 2'ten | u^2ʲʲeːtken | nu^2kʲrʲenːte | teɪ_ta'da 2'jɔuː | nʲeːbʲeːre_jɔu || 'saːka jɔu_tas nʲi_ɟapʲsʲiːvʲes | nʲeːbʲeː.ɟʲʲtʲe^2kʲeːs ||

ki(p)_1buːdaɣa | ti_kat_saːka | 'uʲa | 2'oː | veɪdʲæːnas pʲer_kapʲmʲes 2'ernent || tʲi_2'menʲ der_bɔʰbuːtʲe 'paːsakoje_kat | jɔu_ɣ^2ʲʲeːje lei^1zʲiːbʲu²⁴³ | ɪr_saːka | 2'rʲerʲkʲe nu^2vʲeɪrʲtʲ en_ka^2puː | 'kas nu^2vʲeɪrs en_ka^2puː | 1'kʲiek tʲe^1nʲaɪ | er_pʲmʲi^2gers 1'jæːm sumʲu^2kʲeːs | er_dʲekʲʲtʲiːnʲi gal_nu_ɪr | suːsʲiːtarʲe || 2'erne | ɪ_saːka | tʲen_kaːʲkas 1'uʲaːkʲʲsta | kʲe^1kʲvʲiɛna 'naːkʲtʲi | 'tas ɪr_nu^2vʲeːje || 'saːka | 'aʲ jɔu_ɟʲu^1rʲeːsʲ || nu^2vʲeːje | a^2pʲeːje | nu_2'zʲuːrʲi | 'juːde_tʲen uʲz_mʲæːdʲʲe | 'juːde 'juːde | ɪ_tʲi^2krer | keɪ_tʲik^2ter | 'ɣis pʲrʲi^2'erne er^2tʲʲeʊ | teɪ_keɪ_1ʲoːka | a_tʲen_buːva 'uʲuːɟke || 'nu ɪr_1puːɫe | pʲrʲie_2'joː | ɪr_jis keɪ_2'lʲeːkʲe | 2'ir 'saːka | 'tʲʲæ_uat | unt_kʲeːlʲuːka ɪr_mʲiːrʲe || nu_dʲlʲe tʲi^1nʲaɪ tʲik_uːɟke 'buːva ||

2.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR047525011923433632

Moteris, g. 1991 m., įrašant gyveno Pabaiske, Ukmergės r.

2011 m. įrašė D. Aliūkaitė, A. Čizikaitė

Transkribavo A. Čepaitienė

ɪʲ_tʲikrɔʰ 1'zmoːnʲes | jɔu_dɔuɡuːma pa^1baːis'kʲe | jɔu_lʲiːka teɪ_tɔ^2kʲuː | sʲe-1nʲiːsuː zmo^2nʲuː || er'be tʲen_tɔ^2kʲie jɔu_la^2ber jɔu'nʲi tʲenʲ_2'tʲie veɪ'kʲuːkʲi | er'be jɔu_sʲe^1nʲiːvʲi 1'zmoːnʲes || vʲiːsās jɔu'nʲiːmas | nu_nʲeːre | ɟʲʲsʲiːvaʲzʲi^1nʲeːjis 'vʲiːsas || men_at^1roːdɔ dɔu^2ɡʲɔuː 1'dʲiːrbenʲtʲʲu iːra || uʲa_tʲeːn tɥ^2kʲuː ku^2rʲie 1'moːkɔsʲi 2'ter | 'gaːlʲime en_2'rej_ku 2'pʲiːrʲʲtu suskerʲtʲʲuotʲ || tʲik^2rer la^2ber nʲe^2dɔuːk || er'be_jɔuː | jɔu_pasʲi^2berɡʲe tuːs_1'moːkslus | jɔu_ku^2rʲie | nʲeː.ɟʲ-uʲaːzʲæ.vʲe | 1'moːkʲeːsʲi | 'dɔuɡuma 'uʲʲsʲiɛnʲi vʲiːs_1'tʲie(k) ɡʲiːvʲæːne || nʲes_lʲiɛtu-2uːɣ_ɟʲʲe | ɟʲ_tuːlʲeːtuːvʲu tʲi_ɟʲʲe | 2'nʲiekɔ bʲe^2vʲerʲk 2'irʲɡʲi nʲeːbʲeːlʲiːkʲe ||

pasʲtʲe^1bʲeːjɔu_kat | 2'buːne_ɟʲʲe | kɔl_kas ɪr_uːzɡavʲenʲu 2'ʲʲʲenʲtʲes | bʲeːt_ɪr_2'ter tɔ^2kʲoːs | 'bʲeːlʲe_tʲi(k) kat_pada^1rʲiːtɔs_nʲes | jɔu_tʲik^2rer ga^1lʲeːtu vʲi-'sɔkʲes 2'joːnʲinʲes da^1rʲiːtʲiːtʲen || kur_1nɔːrs vʲeːpʲrʲuːs | bʲeːt_1'aɟku 'uʲæːpʲrʲuːsʲe tʲen_2'jɔuː | dʲiːdʲeːsʲnʲis tas_mʲesʲtʲæːlʲis | keɪ_1'buːdaɣɔ vʲi^1soːkʲɔs ʲʲʲenʲtʲes |

242 *Platūs mediniai indai su dviem qsomis.*

243 *Lažybų.*

n'ēs'ġ'f'æ pa¹'ba'iskās t'ok²'ser | 'n'ēz'īn'ov | n'ēla²'ber'juo kas¹'ru:p'inas'ī ||
 tēp_n'ē.aktua'lu b'ēn¹'druom'ēn'ēi | 'ga:l'ime sa¹'k'i:t | 'ru:p'īn't'is z'm'ō¹'n'ē:m ||
 ka'ka'de_t'ēn | ma'me | 'pa'sak'ō'f' | kēi'j'ov'ne 'bu'v'ō | kat_ġ'f'æ '1'bu:da'v'ō |
 ir_k'i:n'ō t'æ'tras | k'ōn't's'ertēi | '2'fo:k'ēi '2'v'i:gdav'ō_b'ēt | da²'ber_tēi || nu'ġ'
 t'i:kr'ō | j'ov'ir_1'z'mo:n'ēs pa's'ī²'k'ert'ē || dā²'ber pada¹'r'i:tu m'ēs't'æ'l'i kur_1'n'ō'r(s)
 ſ'ō'k'ūs tēi_2'ir' | atva¹'z'luotu k'ō²'k'ie_t'ēn | ir_sus'ī'mu:ftu v'ī's'ī || n'ēs_1'k'iek
 a't's'i'm'ēn'ū | tēi_da'z'ī¹'n'æ'us'ē | j'ēi'g'u_pa¹'ba'isk'ē '2'bu:ne '2'f'v'ēn'ē't'ē | '2'ter |
 v'ī²'sur | p'ō'l'i't's'ī'm'ī'ŋk'ī '1'sto:v'ī | 'n'ēs | da'z'ī¹'n'æ'us'ēi '2'bu:ne su's'ī'mu'f'e v'ī's'ī ||
 e'ŋ'k²'f'ov' k'ie(k)_g'ī'r'ī¹'d'ē:j'ov | tēi_1'bu:da'v'a sma'g'u f'ē_2'tem' m'ēs't'æ'l'i |
 'v'ī's'ur '2'fo:k'ēi '2'v'i:gdav'ō | f'f'æ_t'ī'k²'t'ī' | k'ēk'ī¹'v'ī'ēne p'ē'ŋk'ta'd'ēn'ī f'f'æ | 'v'ī's'ī
 'l'ī'ŋ'k's'm'ī'ndav'ō's'ī | ɔ_da²'ber | '2'n'iek'ō n'ē'b'ē'l'ī'k'ō || pa¹'ba'isk'ē | ka'z_d'ī-
 1'd'z'æ'us'ē '2'f'v'ēn'ē't'ē | tēi_2'bu:ne atler²'d'ī' || va_b'us da²'ber er't'ī¹'m'æ'us'ōs |
 t'ēi_atler²'der 'bus | p'ēr_2'z'o:l'm'ēs | tēi_f'f'æ_p'a't'is d'ī¹'d'z'æ'us'ī | '2'bu:ne || p'ō-
 2'to' va_2'bu:ne | p'ēr_s'ēk'ī'm'ī'n'ēs '2'ir'g'ī atler²'d'ī' | p'ō_2'to' t'ēn_p'ēr_ka'l'ē:das |
 2'p'ēr | v'ē¹'l'i:ikas | tēi_f'f'æ j'ov_2'kerp | kēi'p'v'isa'da || i_pa¹'ba'isk'ō ba'z'ī¹'n'i:-
 f'f'ē | t'ī²'krer '2'd'ov'k atva¹'z'luo'je z'm'ō²'n'u' || '1'ī'pat'f' p'ēr_2'z'o:l'm'ēs || '1'j'æ'rgu
 der_2'bu:ne 'g'æ'ras '1'ō:ras | tēi'f'f'v'ī's || 'v'ī's'as m'ēs't'æ'l'īs v'ī'ēn_m'a'f'ī'n'ōs |
 ir_la²'ber sma'g'u | tēi'p_at¹'ro:da 'ēn'ī | '2'kerp n'ē_p'ēr_s'ar'va m'ēs't'æ'l'i ||
 tēi'p_2'n'iek'ō n'ēpa¹'z'ī:s't'ī | at¹'ro:d'ō_kēi'p | g'ī'm'ī²'n'ē:(s) s'v'v'a'z'æ'v'ī'mas || la-
 2'ber '2'd'ov'k n'ēma¹'t'i:t'u v'ī'ē²'du' t'ō²'k'ī' | tēi_sma'g'u tēi(p)_2'bu:ne ||

RYTŲ AUKŠTAICIAI ŠIAURĖS PANEVĖŽIŠKIAI: Joniškėlis (LKA 111)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR011125011923471962

Moteris, g. 1938 m., įrašant gyveno Stačiūnuose, Pasvalio r.

2015 m. įrašė A. Čepaitienė

Transkribavo A. Čepaitienė

'1'm'i:l'ts v'f'p'l'ī¹'k'i:dav'am | r'ō'g'ēn's'ī | '1'bu:da'v'a | '1'du'ō'ŋk'v'b'ī'l'æm '2'tem' | '2'k'z'p |
 pagren'du'k'ās | t'ŋk'ī_b'ŋn'ī'd'æ'la || '2'prerta | k'ē'p'ī'ma t'ē'f'lā || t'ŋk'ī_b'ŋn'ī'd'æ'la ||
 'n'ŋ_t'ī | t'ī_1'ra'ug'ās | ġ'ō_tas | '1'bu:da'v'a || '2'k'z' '2'ġ'ō' | '2'n'ov'ū' | t'ī_pai'ēm'ī |
 '1'm'i:l'tv' '1'ī:p'ē'l'ī r'ō'g'ēn'ŋ | v'f'p'l'ī'ōk'z | 'tas ġ'²t'ēr'pstā | 'pra'd'ēdā '1'ru:k't'ī | n'ŋ-
 ta_1'ra'uga || 'n'ŋ k'ē'ē_ġ'ō_1'm'i'ŋk'z | 'd'æ'dā | ka_m'ī'ŋk'f'ī't'æ's'n'ē '1'bu:tū | f'v'ē-
 'z'æ's'n'ē | t'z_ġ'ō'd'ēd'ī '1'du'ō'ŋs | 'bu'l'v'ŋ '1'bu:da'v'a || 'v'ō'rtv' '1'bu'l'v'ŋ || v'z-
 '1'm'i'ŋk'z | ġ'¹s'ī'k'ē'l'ē || n'ŋ_2'ko: | 't'ēis_ġ'ī | ŋnt_l'ī'z'ēs'ī | 'pa'd'ēd'ī k'ŋ²'k'ū' | '2'ī'erg'ŋ
 'ī'rā a'ī'ēv' | 'pa'd'ēd'ī a'ī'ēv' | '2'ī'erg'ŋ 'ī'ra k'ō²'pu:stlap'īs'ī 'k'ōks | k'ō²'pu:stlap'ī-
 ŋr | s'ŋf'ōr¹'mu'ō'ī | ŋn't_l'ī'z'ēs'ī t'ō_k'æ'pal'ō | ġ'_pa¹'fa'un'ī p'ō_1'kr'ō:s'ēn'ē' || '2'r'ēr-
 k'ē' ġ'f'k'ō¹'r'ī'n't'ī | ka_ġ'īn '1'bu:t'ŋ | 'ta k'ŋ'pat'ī '1'kr'ō:s'ēn'īs'ī 'ker'f'tā || 't'ō_1'kr'ō:s'-
 n'ī '2'r'ēr'k'ē' ġ'¹flu'ō't'ī || ka¹'da'ŋ'ġ'ī_t'ŋ | da'ba_t'ī t'ē'_ī'ra b'l'ī't'æ'l'ŋ | t'ēp_b'l'ī't'æ-

lʲu²⁴⁴ tɔ¹duɔnɔ kʲæpǎ || ɔsʲe²nʲuɔ | tʲu¹bu:daɥa ɔn_parda || tʲu²tɔ: 1'kro:sʲɛnʲ
 ɪ¹ʃluɔ || ad¹ga:lʲ bʲi:ʃkʲɪ pa'lʲiekʲ ʲeŋgʲlʲɪ | ɪ_ɟʲɪ¹pʲrʲiekʲ ʲeŋgʲlʲɪ || ɪr_sɥ²tuɔ |
 'lʲi:ʒʲɛ | pa¹ʃa:unʲ²to: || kʲɛpʲ_ɪ:ʃkʲæpǎ | 2'ɪɔ | 'tadǎ ɪʃsʲɪ¹tra:ʊkʲɪ tɔ¹duɔnɔ |
 tʲu¹va || ɔ_tas a:ɪrǎs | ɪ_t'a | 1'duɔdǎ tɔkʲɪ 'kva:pɔ | da¹lʲe:ɪsʲkʲɪm²⁴⁵ | nʲe¹duɔ-
 dǎ 1'tʲiem pʲɛla¹na:m pʲrʲɪ'lʲi:pʲtʲ || pʲrʲɪ | 'pa:da || 2'tʲeŋ_gʲɪ 'pa:dʒ | pʲrʲɪ_parda
 pʲrʲɪ'lʲɔps pʲɛla²nur | tʲu²gɛlʲ nɥ²eŋgʲɪs kɔkʲɔ nʲe.ɪ¹ʃluɔ || tʲu²ʲɛ:lʲ ka¹no:rʲsʲ ||
 2'gɛlʲ_ɪ nʲe²tʲɛp ɟʲɪ_ʲvʲi:skɔ nɥ'pa:sakɔɪɔ | bʲet_pa:nʲaʃɛ || pa²sʲkʲɪvur ta¹duɔŋkɥ-
 bʲɪlʲi(sʲ) sɥbʲɛ¹rʲe:ɛ | 2'menʲ_ɪɔ nʲe:bʲe.ɪ¹ʃe:ɛ || ɔ_pʲɪ'ra:gɔ | tʲɪ_ɪr_kʲæpǔs | ɪ_bɥnʲ-
 'dʲæ:lʲɪ kʲæpǔs | 2'dɔv:k | dɔv_2'kertɥ || nɥ_sɛlʲ'dʲe:sʲɛnʲɪ_jeɪ | 2'to:ɪɔ 2'ʃʲvʲɛnʲ-
 tʲɛnʲɪ | kɛp_sa:ka ||

2.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR011125011923503794

Moteris, g. 1988 m., kilusi iš Švobiškio, Pasvalio r., įrašant gyveno Vilniuje

2015 m. įrašė A. Čepaitienė

Transkribavo A. Čepaitienė

1'ma:n_tɛp | 'bʲendrɛɪ | 'sɔŋkɥ pasa¹kʲi:tʲɪ | bʲet_ɔf kɔ_bu:nɥ | 'sa:va kʲraʃtʲɛ |
 2'ter | 'ɔf 'manɔ | kat_ɪ²nɛr | bɥ¹ʲo:ɛ || 'ʲɛ:ʃʲɪ ɪr_bɥ¹ʲo:ɛ || nʲesʲɪ²ruɔʃʲɛ
 ɪ²nɛr | ɪʃ²nʲi:kʲtʲɪ || 'nɥ_nʲes | ɪr_tʲe:ʲvɛr 2'kɛl·bǎ | 2'tʲen | 2'terʲmʲɪʃkɔ | ɪr_ɪr-
 'ʲvɛkɔ || sa¹kʲi:kʲɪm | tʲɛn¹'ka:mʲɛ | da¹lʲæ:ɪsʲkʲɛm | pasva²lʲi:tʲɛn kɛr_bu:nʲɪ |
 tɛr_nɥ | 'ɔf_tʲɪ | ap²lʲɪŋk ʲvʲɪ²sɥr 'gʲɪ'dʒɥ | 1'ʲvʲienʲ_tʲɪk 2'terʲmʲɪʃkɔ 2'kɛl·benʲtʲ ||
 1'bu:daɥa | 2'kɛr | sɥdʲɛn'ta_ʲvʲɪma l'ɛrkɔs | sɥ_du:to:bɥsɥ va¹ʲzʲuɔdauɔ na²mo: |
 ɪr_kɛp_sakɔ | kɛp_no: | 'nɔ at'prenʲtʲɪ pɔ²ta: paʃa'lʲi:nʲe gʲɪrʲɪ¹dʲe:ɪma |
 ʲzʲɪnɛɪ || ɪr¹bu:daɥa | ɪ¹sʲe:dʲɪ ɪ_du:to:bɥsɔ | 2'tʲen_kɛɪ jɛɪ_ʲvʲɪsʲɪ 'pra:dʲɛdǎ |
 1'ʲvʲienǎs kʲɪ¹ta:m 1'ska:m'bʲɪnʲtʲɪ | kat_nɥ ʲɔ²tʲen | 'ɔf jɔv_du:to:bɥsʲɛ || jɛɪ²tʲen-
 va¹ʲzʲuɔɥ || 'pa:sʲvalʲe 'bʲi:rʒɥ ʲvʲɪto:bɔsǎs | ɪr_ɔf tʲɛp_1'sʲe:dʲɪ | ɪ_tʲɛp_maz²dɔv:k |
 1'ʲo: || 2'jɥɪ | tʲɪkrɛɪ ɪ²to: pa¹ta:ɪkʲɔ | na²mo: va¹ʲzʲuɔjem || tʲɪ_ɔf kʲaʃkʲɛ:p
 gal¹ʲvɔ:ɥ_kat | 2'tɛm 'kʲraʃtʲɛ 'tʲɪkrɛɪ | ta²terʲmʲɛ | nʲe.ɪʃ¹nʲɪks_da | 'ɪlgɔ ||
 ɪ²nɛr ɪʃ¹ʲvʲɛsɥ 'tarʲmʲɪ | 'ma:na 1'ga:lʲvǎ | 'i:ra | 2'skɛm·benʲtʲɪ | 'nɥ_tʲen | ʲzʲe-
 2'merɟʲɪ 2'irʲgʲɪ tɔkʲɛ 'i:ra sa¹ʲvɔ:tʲɛʃkǎ | 'bʲet ta¹mu:sɥ | ɪn_tɔkʲɛ | 2'kɛrp
 ɔf_sakɔ | ɪn_tɔkʲɛ 'labz 'grɔbʲɪ || 'nɥ_tɔkʲɛ | 2'gal_tas ga¹lu:nʲɪ kɛp_nɥkʲɪrʲtʲɪ¹nʲe-
 jɛmǎs | 'nɥ_tɔkʲɛ ||

2'ʲɛɪp ʲzʲɪnɔ_kat | ʲzʲe²merɟʲɛ 'labz 'i:ʃtʲɛkʲɛmʲɪ 'sa:va | tʲɛn_nʲɛdgʲɪ sʲvʲe-
 tʲɪ¹ma:m | ʲzʲɪnɔv | nɥvaʲzʲæ:ɥs ɪ²to: 'kʲra:ʃtɔ | 'i:ra pa²kɛŋkameɪ sɥdʲɛ¹tʲɪŋ-
 gǎ | bʲɛn'dʲrʲɪnʲɛ 'kɛl·bǎ | ka²ʃko: ɪʒ¹ga:ʲtʲɪ || nʲes_maz²dɔv:k | tʲu²ʲɛrgɥ tɥ

244 *Skardelių, skardelėse*. Inesyvui reikšti vartojama panevėžiškiams būdinga konstrukcija *terp + kilmininkas*, pusbalsis *r* prielinksnyje išnykęs.

245 *Tarkim, manykim*.

n'ɛsʷpratz | t'ɪ_ʔa'va prɔ'bɪl'ɛ'mɔs || 'af ka²'ʃkerp_ʷat | ¹jæ'ɪgʷ ²kɛl'bent a²'p'ɪɛ
'tɛr'm'ɛs | 'af_ka²'ʃkerp ma¹'z'æ:ʊs'ɛ ap'ɛ_ɟu:kʊs | man_ʔat¹'ro:da 'g'ɛr'dʒ'ɪ̯ ||
ka²'ʃkerp ¹ga:l_kat n'ɛ_tas_ʔkra:ʃtās v'ɪ¹'saɪ || nʷ_sprɔʊ²'dɔ:ɪ | t'ɛn_¹'bu:nā | 'nʷ_
t'ɛn z'ɛ²'mɛr'tʃɛ | ɪr_sʷʷal¹'k'ɪɛtʃɛ ||

t'ɪ_ɪ²'ner ka²'ʃkerp | 'nʷ_t'ɛn z'ɪnɛɪ | ka¹'da:ɪ'g'ɪ_tas pa²'kɛɪ'kamz s'ɛnɜ 'bu-
ɟa | l'ɛtʷ²'ʊɟ ²'v'i:ka v'ɪ'sʷk'ɪɛ | ¹'p'æ:r'ʊ'ɛrsmz | 'karz | ɪr_pa'naf'ɛ | tɛ_²'t'ɛn |
'aʒ da'ba z'ɪ¹'no:k ɪʃ_t'ɪk²'ru:ɪʷ | af_²'to:s 'ʊ'ɛsɔs ɪs'tɔr'ɪɪɔs n'ɛ'z'ɔnɔ_b'ɛt | ka²'ʃkerp
t'ɛ¹'s'ɔ:k | pa¹'puɔl'ɛ || nʷ_²'z'ɪnɛɪ | k'ɛp_s'ɛ²'n'ɔʊ | ɪɪɛʃ¹'ko:daɟa kʷr_ g'ɛ²'r'ɔʊ
g'ɪ¹'v'æ'n'tɪ | ¹'d'i:r'p'tɪ ɪr_pa'naf'ɛ | t'ɪ_ka²'ʃkerp ɪr_ats'ɪ'ra:da tɛm'ɛ_ʔkraʃt'ɛ ||

RYTŲ AUKŠTAIČIAI PIETŲ PANEVĖŽIŠKIAI: Ramygalą (LKA 300)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR030025011923534273

Vyras, g. 1953 m., įrašant gyveno Ramygaloje, Panevėžio r.

2015 m. įrašė A. Čepaitienė

Transkribavo A. Čepaitienė

¹'ʊ'ɪɛnās 'lab'ɛ 'grazʊs ²'skɛm'bʊ | el'g'i'mɛntɔ nɔ_el'g'i'mɛnta || z'mɔ:nā 'bu_ɟa
²'k'n'i:gʷ 'mu'g'ɛ | 'nʷ 'dɛr'b'ɪ da_k'ɛp'ɪ_¹'d'i:rba | jɛ_ɟs'ɪ'ʊ'æ:z'dava_g'ɪ | ɪ_tɔ_
'mu'g'ɛ || nʷʷa'z'æ'ʊs | ¹'la'ʊk'ɛ | ²'z'ɪu:r'ɪ tʃ'ɛ²'kuɔl'ɪs | tʃ'ɛ²'kuɔl'ɛ tɔs_²'k'n'i:gɔs
n'ɛtʷ¹'r'ɛ:jɔm || 'p'ɛrkɔ tɔ_²'k'n'i:ga | 'nʷ_ɪr ¹'la'ʊk'ɛ | pas_²'ji: ʊ'tɔ'grafa | ²'kɛm_
ʷzra¹'ʃ'ɪt' || 'sa:k(a) el'g'i'mɛntɔ | 'nʷ_t'ɪ el'g'i'mɛntɔ nɔ_el'g'i'mɛnta || k'n'ɪ-
¹'g'i:n'ɪ | t'ɪ_da'ba 'matɛɪ 'zmo'nā kɛɪp_ɪ²'ʃɛ:jɛ ɪz_¹'da:rba | t'ɪ_da²'ber ¹'jæɪ |
abʷ²'n'ɛn'ta 'da'v'ɛ k'n'ɪ¹'g'i:nās | 'm'æ'tɛm | ²'lerka | nʷ_t'ɛ:p k'n'ɪ¹'g'i:nʊs |
k'n'ɪ¹'g'i:n'ɪ 'matɛɪ | pas_mʊm 'i:ra_kat | 'gal'ɪ ¹'k'n'i:ga pa²'s'im't'ɪ | 'gru'b'ɛ
'ɪ'mɛnt | sa¹'ʊa'ɪt'ɛɪ || a_m'æ:s k'ɪp_m'ɪ¹'g'ɛ:jɛɪ | t'ɪ_ʔaf | ¹'bu:daɟa | 'ʊ'ɪsa ²'ler-
ka | ²'ɛrnʊ t'ɛ¹'na'ɪs ɪ_k'n'ɪ¹'g'i:na || nʷ²'ʊ'ɛrn'ɪ k'n'ɪ¹'g'i:nɛn | dʊ_ɪ'ɪtʊ(s) sʷ¹'mo:-
k'ɪ | skɛɪ¹'t'i:k sa¹'ʊa'ɪt'ɛ || ²'n'ɪɛkās t'ɛn_la²'ber n'ɛpa'sa'k'ɪs | ²'jɛrgʷ ɪ_d'ɛ:ʃ'ɪm
d'ɛ²'nu: ɪʃlɛɪ¹'k'ɪ:s'ɪ | ²'n'ɪɛkās 'labɛɪ n'ɛ²'p'ɪ:kstā | pa¹'z'ɪ:stamʷ ²'i:rā || a_t'ɛn_
'zmo'nā da'ba 'tu'r'ɪ abʷ²'n'ɛn'ta | n'ɛ¹'mo:kama | 'm'æ'tɛm ²'lerka | k'ɪp_ɪ²'ʃɛ:-
jɛ ɪʃ_¹'da:rba | ¹'jɛɪ k'ɪp_¹'do:vana || abʷ²'n'ɛn'ts skɛɪ¹'t'i:t'ɪ 'k'n'i:gʷs || t'ɛn_nʷ-
'ʊ'ɛɪmʷ | ɪ_ʔaf nʷ'ʊ'ɛɪmʷ ɪ_k'n'ɪ¹'g'i:na | af_²'jo: | ²'ka: 'ju'm mʷ¹'k'ɛ:t'ɪ | n'ɛ²'r'ɛr-
k'ɛ | 'sa'ka | ²'ʃɛrmos | 'sa'ka | tʃ'ɪ || ¹'ma'n'ɪ pa²'t'ɔŋ'kʷ ɪ_¹'nuɔt'ɪk'ʷ ²'k'n'i:gɔs
pa²'t'ɔŋ'kʷ | pa²'t'ɔŋ'kʷ_ɪr | kɛɪ(p)_bu_ɟa | t'ɪ'g'ɪ | ²'p'ɪr'kdavʊm 'ʊ'ɪsʷs ¹'ta'ɪs |
dra²'s'ɪ:ɟʷ 'k'ɛl'ɛs | g'ɪ_s'ɛ'r'ɪɪ 'to' kɛɪp_²'ɛ:jɛ 'tʷk'ɛ | dra²'s'ɪ:ɟʷ 'k'ɛ:l'ɟ' g'ɪ_ʔɔ'ʊɔm
sʷ²'p'ɪr'ɪ'k'ɛ 'ʊ'ɪsʷs || pas²'kur nʷ_²'kur b'ɛ¹'d'ɛ:t'ɪ | ²'k'n'i:gʷ n'ɛb'ɛ'tu'r'ɪm kur_
¹'d'ɛ:t'ɪ | da_r'ɛ'mɔnts 'b'ɪ'ʃ'k'ɪ 'darɔ | na'muɔs'ɛ || 'jɔ kat_²'r'ɛrks 'jɛs ka²'ʃkur |
padʷa¹'no:t'ɪ ɛr_ɪʃ'm'ɛ:s't'ɪ | ka²'ʃko: ²'r'ɛrks da¹'r'ɪ:t'ɪ || 'k'n'i:gʷs ¹'ta'ɪs 'ʊ'ɪsʷs
dra²'s'ɪ:ɟʷ | a²'nu:kɛɪ ¹'a'uga | ¹'su:nɔ 'ʊ'ɛsʷs | sʷ¹'d'ɛ:jɛʊ 'ʊ'ɪsa ²'mɛrʃa | tʷ_

²k'n'i:gy dra²s'u:jy | 'u'εj'k'is' na²mo: | 't'εgy ²verk₃ sker't'is | t'ɫ_tas par's'i:v'εz'ε
 'u'isys ²tuos || 'u'εs ²p'ēr'kem | 'tu'r'ɪm | ²p'ēr'gdavom | da'ba_tɫ | ²p'ir'g-
 davom | da'ba_tɫ | 'mazēr 'b'ε:p'ēr'kem ²jō: || 'i'mem ɫ_ɫ'ɫ'naɪ | ²k'ēr't'ēm'ēs |
 'va ɫ_ɫ'f'ēn'd'ē | 'tōks atva¹'z'uō'ē | ²t'f'ε: ɫ_ɫ'tyr'gō atva¹'z'uō'ē | 'nō p'r'ε²k'ēr'v'is' |
 j'is t'ɫ'naɪ v'ε¹'z'ō'ē | 'batys | 'z'mo'nā sɥ_ɫ'ru:b'εis | nɥ_ɫ'is | ²p'ēr'kɥ | 'r'r'g'ɫ
 m'ɫ'g'ē:jēs | pa¹'z'i:stɥ | 'z'i'na kat_ɫ'af ²skertɥ | t'ɫ_j'is pa'sto'v'ē da²'ber va_u'ɫ-
¹'so:k'ēs' | da'ba kerp_ɫ'ern ²tuos v'ɫ'so:k'uos | 'ka'ra 'u'is'ɫ t'ɫ'r'i'm'εi t'ε¹'naɪ |
 'sta'l'ina t'ɫ'r'i'm'εi | t'ɫ_ɫ'b'ē'r'ɫ'jōs | ɫ_ɫ'ɫ'p_tɥ²'l'εu' || 'j'is tō²'k'u:va ²k'n'i:gy
²p'ēr'kɥ | ɫ_ɫ'f'ēn'd'ē | da_ɫ'v'ienō 'at'n'ε'f'ε | da_n'ima²'t'f'εu' | t'ɫ'k²'t'z' | t'ɫ'g_ɫ
 'sa'k'ε | ka_ɫ'af | 'sa'ka | ¹'z'mo:n'εi 'pa'dav'εu | ɫ_ɫ'p'ēr'n'ε'f'ε ²k'n'i:ga || 'u'is'a
²l'ērka 'm'ε's'ɫ'jεu | pa's'i:k'εit'f'ēm tōm_ɫ'k'n'i:gōm daba_ɫ't'ēn' | 'j'is | 'ma'tōs'ɫ |
 'lab'εi m'ɫ'g'ē:ēs' | b'ēt_ɫ'j'is da'ba | ²p'ēr'kā tuos_dab'εr't'i'n'ēs' || 'nɥ t'ɫ'va ||

2.

Jrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR030025011923560763

Moteris, g. 1997 m., įrašant gyveno Ramygaloje, Panevėžio r.

2015 m. įrašė A. Čepaitienė

Transkribavo A. Čepaitienė

εg'za'm'ɪnɥ t'ε_ɫ'g'aɫ 't'ɫk | 'tas | kɥ'r'ɪs la¹'b'æ'us'εi ¹ru:p'ɫ | gal_ɫ'a'nglɥ | la-
¹'b'æ'us'εi | ¹'no:r'ɪs | kat_g'ε¹'r'æ'us' ɫ'fl'ε¹'k'i:t'ɫ || 'sakou | l'ε'tu'v'ɥ_t'εi ɫ_ɫ'²'ker-
 ta | 'εinɥ sɥ_ɫa m'ɪn'²'t'ɪm' | kat_n'ε.ɫ'fl'ε¹'k'i:s'ũ | t'εi_n'ε.ɫ'fl'ε¹'k'i:s'ũ | ²'n'iekō
¹'to:k'ō || ²'f'iem'ēt | pa'ɫ'n'ε¹'k'ē'ɫ'om sɥ_p'r'ert'εis d'v'ɫ'ɫ'k²'to:k'εis | ²'ju: ²'gen' |
²'dov'k_t'ēn p'ɫ'ɫ'i'ngɥ | 'lab'εi p'ɫ'ɫ'i'ngɥ | ɫ_ɫ'²'dov'k | ¹'mō:k'ɫ'ɫ'ɫ'ɫ'ɫ'ɫ' | v'εi²'ku:
 'bɥɥō | ²'ɫ' | 'pu's'ε n'ε.ɫ'ɫ'ɫ'ɫ'ε || sɥ_ɫ'v'ienɥ 'd'rov'ɥ'f'n'ε¹'k'ē'ɫ'om | t'εi_s'a'kō |
 ɫ'ɫ(s)'s'a'kō | a'ɫ'pats z'ɫ'²'n'ov' | 'sa'ka | 'af tɥ_ɫ'²'k'n'i:gy ²'n'iekō n'εsker²'t'f'εu' |
 'b'ēt | 'a't'f'ɥ ²'d'li'ε'v'εi pa't'æ'kō | 'v'ien'a ta_ɫ't'εma | kɥ²'r'æ' a'ɫ'z'ɫ'¹'no:j'εu | 'sa'kō |
 t'ēn_ɫ't'iek 'p'r'i'm'al'v'ε v'ɫ'sōk'ɥ n'ε²'sa:mōn'ɥ | ka_ɫ't'ēn' | 'v'ien ap'ē_ɫa_p'at'ɫ |
 't'ɫ(k) k'ɫ'²'t'ers ²'zō:d'z'εis | ta_p'at'ɫ da²'l'i:ka | k'ɫ'²'t'εr(s) sak'ɫ'²'n'εrs | p'r'ɫ'ra'ɫ'εu |
 'sa'ka | ka_ɫ'tu' | ²'zō:d'z'ɥ v'ɫ'ɫ'εktɥ | ɫ_ɫ'v'ɫ'ska || nɥ_s'a'kō | sɥ'r'ɫ'ngk'v' | tɥ_d'ε-
 v'ɫ'¹'n'ō:l'ɫ'ka ta²'jku' | ɫ_ɫ's'a'ka d'z'εu¹'g'uos'ɫ ||

²'t'εr | ¹'mō:k'ɫ'ɫ'ɫ'ɫ'ɫ' v'εi²'ker | v'ien_u'ε¹'naɪ m'εr'g'ɫ'ɫ'ɫ' pas'ɫ'¹'ta'ik'ε ²'t'εr_p'kat |
 ɫ'²'n'εr 'ra'ɫ'ε | 'v'ɫ'ska g'ε²'r'εr pa'ra'ɫ'ε | p'ɫ'ɫ'ɫ'i'ng'εi | b'ε(t)_t'ɫ'k_pas²'kur |
 pa's'a'k'ε kat_n'ε.ɫ'ɫ'ɫ'ɫ'ε | pas't'ε¹'b'ē'ɫ'om | 'kat n'ε_ap'ē_ɫ'ta: 'ra'ɫ'ε || sɥ²'m'εr'ɫ'ε |
 l'ɫ'k²'t'εr | ²'εr l'εi¹'ko:t'εr'p'ɫ | ε_ε'p'ɔ'xa | ε_ka'ɫ'k'k'ɫ' ¹'a'ut'ɫ'ɫ'ɫ' | pa'ra'ɫ'ε
 'v'ɫ'sa 'ra'ɫ'ɫ'ɫ' | ²'ɫ' 't'ɫ'k'εi p'ɫ'εg'za'm'ɫ'ɫ' sɥz'ɫ'¹'no:jō_kat | pa'ma't'ε | 'kat |
 n'ε_ɫ'ta: || ¹'p'æ'r'ɫ'εi'k'ɫ'ɫ'εi i'ra_b'ēt | ²'l'ēr'k'ε | ¹'p'æ'r'ɫ'εi'k'ε_b'ēt | mɥ's'ɫ'ɫ'εi d'v'ɫ-
 l'ɫ'k²'to:k'εr | ²'tuos 'u'is'ys | at'εs'ta'tɥ t'εi'k'i'm'ɥs | ɫ'v'a'z'æ'v'ɫ' | ²'f'v'ε:s't' | tuō_
 m'ε'tɥ | k'εi_ɫ'ber'g'ēs' | v'ɫ's'ɫ | stōj'ε¹'m'ɫ'εj' || t'εi_da²'ber_va | ɫ_ɫ'¹'ɫ'εf'k'ōs'ɫ |
 d'rov'ɫ'ma d'εr²'bu: | d'rov'ɫ'ma_t'ēn | ¹'stōj'ε n'ε_ɫ't'ēn kur_nō¹'r'ε:j'ε b'ēt | εr-
 'ba | ɫ_ɫ'v'ɫ's'εn'ɫ' ɫ'ɫ'¹'d'ir'p't ||

sų_drovu²gers la²b'bu v'is'1'ti'ek | ats'ipaler¹'duoꝓ | t'ien_la²b'bu leis²'v'bu_
 t'ien f'n'ε'k' | 'af ka²'fker(p) 'pat' | ²'kerp | pa'sa'k'ε | va_č'f'ε kat_2'r'εrks |
 d'el_2'tu: ter²'m'u: | d'el_2'v'isa ²'ko: ²'ter | ka²'fker(p) pa't' | v'isa ²'lerka_jeu |
 tei_p'r'is'iz'v'1'r'e:jei | ²'gel | d'el_2'to: kat_2'ir' p'r'1'pratou_jeu | t'ien_2'v'isa ²'lerka
 jeu_ta | b'eni'd'r'i:n'ε kal'ba f'n'ε¹'k'ε:t | ir_2'terp || ²'bu:na | ²'kerp_ir ¹'zmo:n'εs
 ap'f'n'ε¹'k'ε:t | ir_2'v'iska || sų_zmo²'gum' | sų_drovu²g'ε ¹'ko:k'ε 'em' | f'pat'ir'-
 ²'t'ies teip_2'b'i:f'k' | f'n'εk'v'ter | 'em' ir_f'n'ε'k' | ir_2'apkel'b' | k'ε¹'k'v'iena ||
 ²'ter_t'ien n'εb'ε²'z'ur'it'ien | 't'v' b'eni'd'r'i:n'ε 'kelba t'ien_f'n'ε'k' | ²'er t'ien_2'ter'-
 m'if'ker ²'t'ien' jeu_pa'sakei || da²'1'n'ε'us'ei tei_f'2'ker'ta ²'bu:na ²'ter'm'if'ker ||
 va_tas | ²'terp ap's'1'2'r'ε'g'ε's' | ²'terp_va v'1'2'serp_va || ²'er ka²'fka: ¹'to:k' |
 tei_da²'1'n'ε'us'ei ²'ter ²'ter'm'if'ker || ²'kerp_č'f'ε pa'sa'k'ūs' | kat_2'ker'teis
 n'v'1'z'uoꝓ ir_p'a'n'ε'v'ε'z'ī ta_p'a't' | 'pra'd'ed'ī 'pat' f'n'ε¹'k'ε:t' | ir_iz'1'g'ir's'-
 t'1_kat | n'v | 'af pa't' | jeu_teis'1'k'l'1'g'2'g'bu v'f'2'tuos pan'ε'v'ε'z'ī'ε'č'f'ys | kei_
 k'v'2'r'uos f'n'εk'v' || i:pat' | ve'k'i:n'ei | i:pat' ²'t'ie k'v'2'r'ε | sa¹'k'i:k'im | pra-
 ²'f'č'bu ¹'mo:k'os' er_ka²'fka: ||

PIETŲ ŽEMAIČIAI RASEINIŠKIAI: Kelmė (LKA 258)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR025823122117050966

Vyras, g. 1897 m., įrašant gyveno Lašinskiuose, Kelmės r.

1966 m. įrašė A. Jonaitytė

Transkribavo R. Bakšienė

1'd'irba v'er'p'ε²'nuoꝓ dva'r'ε 'k'v'm'ε'č'f'v' || 'j'is ,der'b'1'n'i:k'v' || o_pa²'s'k'bu's ¹'r'æ'f'k'ε |
 ka'da 'd'v'1'd'ε'f'1'm'1'ε's²⁴⁶ ¹'r'æ'f'k'ε | k'ε²'t'v'1'r'teis 'm'æ'teis | per't'ε'l'æ'va 'dua'ra |
 l'ietv²'uos n'ε.p'r'1'k'lousu¹'m'i:b'ei | 'ir 'ga'va 'z'ε'm'ε(s) ²'s'kl'i:pa || v'uo_č'f' |
 b'v²'v'bu l'ietv²'u'ūs n'ε.p'r'1'k'lousu¹'m'i:b'ε(s) ,sava²'nuo'r'is | ²'kerpuo ,sava²'nuo-
 r'1'u_č'²⁴⁷ | ¹'ma'n | da'v'ε 'z'ε'm'ε's ²'s'kl'i:pa || ,k'εt'v'1'ro:l'εka 'γa²⁴⁸ | i's'1'sta²'č'f'bu
 b'v'd'1'g'k'v's²⁴⁹ | ir_2'f'eni'd'i'1' t'εb'εg'i'v'ien'v' || v'er'p'ε²'nuoꝓ 'dua'ras t'v'1'r'ε: 't'r'1(s),
 f'1'm't'v's | va'd'1'nas' | a'f'tuo'n'εz'1'd'æ'f'1'm'1'ε's d'ε¹'v'i:n'1's g'εkta'r'v(s) 'z'ε'm'ε's ||
 ir_1'j'is | ²'v'el'd'1' m'1'f'ka | ²'p'ūonas || pa²'s'k'bu's | 'j'is 'm'1'r'ε || tei_ta'da n'v-

²⁴⁶ *Dvidešimt*. Išlaikyta priebalsinio kamieno vienaskaitos kilmininko galūnė -es. Taip pat toliau tekste tariama ir *aštuoniasdešimt*, *penkiasdešimt*.

²⁴⁷ *Savanōriuo*. Vartojama žemaitiška vyriškosios giminės vardažodžių vienaskaitos naudininko galūnė. Plg. toliau: *daržuo*.

²⁴⁸ *Hektarų*.

²⁴⁹ *Trobesius*, *pastatus*.

²p'ĩr'ka | pa'l'ĩka jũc_žmuo'na | ap's'ĩv'edĩ | ¹ma'n't'v'ĩls | ²puo'nts²⁵⁰ tũc'k²'ser ||
 p_ũ't_ũ' ¹ma'n't'v'ĩl'ien'ĩ sũ²'s'ĩr'ga | 'm'ẽr'ĩ || ap's'ĩv'ed'ĩ ¹r'æ'ĩf'k'ẽ | nu_¹ma'n't'-
 v'ĩl'ien'ẽs nu²'p'ĩr'ka b'ẽruo'zavũs || 'b_ũ(a) ²an'ts ¹r'æ'ĩf'k'ẽ | 'tas_ẽ a'gruo'ņoms ||
 pa²'s'k'ĩũs 'ĩs t_ũ'dva'ra ²p'ẽr'dav'ĩ²⁵¹ || i_ũ'k'ĩta ,per'ĩs'ẽ'l'æ'va | yuo_t_ũ'dva'-
 ra | 'dũ ²'s'ẽn'trũ²⁵² pa'l'ĩka | ²'par'dav'ĩ || yuo_ũ'k'ĩta ,per'ĩs'ẽ'l'æ'vã | ĩzda'l'ĩje
 nuũj'æ'kũr'ẽms || i_ũ'ĩs 'pat's ,ĩf'vã'z'æ'va | i_pa'l'ĩka ta'da_jũũ | v'ĩ¹'sa'ĩ | ,ĩf'vã'z'æ' ||
 va_ũ²'terp | 'ĩs 'kũm'ẽt'f'ũ 'bũva_nũ | n_ũ¹'sa'ũl'ẽs t'ẽ¹'k'ẽ:ĩĩma | ĩk'ĩ_ũ¹'sa'ũl'ẽs
 lei²'dũcs | ¹d'ĩr'ba || 'da'v'ẽ 'kũm'ẽt'f'ũ kũũc't'ẽra²⁵³ | ¹ma'l'kas || ¹'ka'r'ĩ¹,v'ẽ:²⁵⁴
 'pa'f'ara || 'da'v'ĩ | ,p'ẽĩk'ẽz'd'æ'f'ĩm't'ẽs 'a'ru | 'da'v'ĩ ¹'bũ'l'b'ĩms pas'ĩsũc'¹d'ĩr'nt
 i_ũ²'dar'zũũ || 'nu_tẽĩ i²'f'ẽrdava l'ĩ¹'na'ms pas'ĩ¹'s'ĩ:ĩt | ,p'ẽĩk'ẽz'd'æ'f'ĩm't's 'a'ru ||
¹'ka'r'ũ'ẽĩ 'pa'f'ara ¹'du:ũdava 'dũ 'd'ĩd'ẽl'ũs ,v'ẽz'ĩ'mũs | 'a'v'ẽĩ ¹'v'ĩena v'ẽ'z'ĩĩma |
 'pa'f'ara ¹'duodava || v_ũ²'t_ũ ²'n'ĩeka n'ẽ²'r'ẽr'k'ẽ muo¹'k'ieĩ ²'puo'nu_ũ || ²'n'ĩeka
 n'ẽ²'r'ẽr'k'ẽ muo¹'k'ieĩt'ĩ | vad'ĩ'na's | 'al'ẽ ¹'d'ẽ'r'b'ĩ i_r_ũ'ĩskas || 'n'ẽtũr'ĩ ¹'ma'l'ku |
¹'ma'n per'ĩ'v'ẽj'k | i_ũ²'per'ĩ'v'ẽza | tas_ũ²'puo'nts | vad'ĩ'na's || 'ĩr ,t'ĩr'ĩz'd'ẽ'f'ĩm't'ẽs 'dũ
²'s'ẽn't'ĩn'ẽr'ũ gru_ũ²'du: | i_pa²'s'k'ĩũs ¹r'æ'ĩf'k'ẽ ¹'ga'ũn'ĩ ,p'ĩ'n'ĩũ²'gers | ,n'ẽz'ĩ²'nuũ
 a_t'ẽn_ũ¹'k'ieĩ || a_t'ĩ:ĩ¹'na'ĩ ²'f'ĩm'ta tu_ũ'rũb'l'ũ || ¹'da: rũb'l'ẽis | 'ts'ara 'l'ẽk'ẽ |
 ma²'ter || 'a'f ma²'ter ,k'ẽtũ¹'ro:l'ẽkta 'm'æ'tu 'ka'ra | 'v'ĩsk_ũ 'atm'ẽn'ũ || ¹'ma'n
 puo_ũ²'tu: ,k'ẽtũ¹'ro:l'ẽkta 'm'æ'tu 'ka'ra | r'ẽĩ¹'k'ẽ:je_jũũ | ta'da ¹'bu:ũ'f'ẽ i²'f'ẽ:j'ĩs i_ũ
¹'a'r'm'ĩĩe || tẽũ_ũc t'ĩk_ũ¹'t'ieĩk_a'f ga'l'ũ | ap'ĩ_ũ²'puo'na da'v'ĩma | kad_ũ'b_ũva ||
¹'kuo'k'ĩ 'da'v'ẽ ¹r'æ'ĩf'k'ẽ 'da'v'ĩn'ĩ 'j'ĩs || v'ĩe¹'na'm ¹'t'ieũvũ || nu_ũ¹'je:gũ_ũ_m |
¹'d'ie'dava muo't'ẽ¹'r_ũms ²'f'ĩm'ta d'ie²'nu: | tẽũ_ũ't's'k'ĩr's at'ĩ'li:g'ĩn'ĩms ||

2.

Jrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR025823122117100482

Moteris, g. 1980 m., įrašant gyveno Kelmėje²⁵⁵

2012 m. įrašė J. Švambarytė-Valužienė

Transkribavo R. Bakšienė

²'f'ẽp n'ẽla²'ber t'ĩ²'krer_ũat | ¹'m'ẽ:gũũ²⁵⁶ skẽĩ¹'t'ie:t'ĩ | tẽũ_t'ĩ²'krer n'ẽ_ũ¹'v'ĩena ||
 ma'ma 'ũsã ²'ler'ka ²'jũũ'gdav_ũ | 'sa'k_ũ' a'f_tẽĩ | nak't'ĩm²⁵⁷ | 'sa'k_ũ | ma¹'z'ie:t'ẽ

250 Fonetiskai, dėl koartikuliacijos, po *n* tariama *c*.

251 Greičiausiai turima galvoje *pardavė*, žr. tekste toliau.

252 Tekste nuosekliai išlaikytas daiktavardžio dviskaitos galininkas.

253 *Butą, gyvenamąjį plotą*.

254 Labai aiškus šalutinis nukeltinis kirtis. Pateikėjo kalboje jų pasitaiko retai.

255 Pateikėja kalba netarminė kalba, tarminių ypatybių jos kalboje labai nedaug. Vokalizmas stipriai redukuotas.

256 Balsiai *ė, o* (jeigu nedvibalsinami) visame tekste silpniau įtempti negu bendrinėje kalboje.

257 Pasitaiko tik vienas kitas raseiniškiams būdingų atviresniųjų [ĩ], [ũ] atvejais.

kei_bu.ɸ | t̪eɪ | su_pɾoˈzʲekt̪oɾʲu | 'saːkɔ | skeɪ¹'tiːdaˌvɔm²⁵⁸ pɔ_kel'dra²⁵⁹ | nʲe¹'lʲæːɪz-
 davɔ || 'saːkɔː | oː_tu | t̪eɪ_saːkɔ | ²'nʲiekɔ nʲeskeɪ²'teɪ (juokiasi) || t̪eɪ_la²'ber_
 dɔvɔ²⁶⁰ ¹'maːn ma'ma | rʲeɪ¹'kʲiɛdavɔ²⁶¹ ¹'küŋkʲi_nɔɾs | t̪eɪn²⁶²_rʲeɪ¹'kʲiɛdavɔ |
 ²'knʲiːga ¹'pʲæːʳsk̪eɪt̪iːt²⁶³ | 'paskui pa'p̪asak | t̪eɪ_¹'maːn ma'ma pa'p̪asaˌkɔdavɔ ||
 'paskui 'aʃ mɔː²'kʲiːklɔi pa'p̪asakɔdavɔ (juokiasi) || ²'ʃ̪eɪp | nʲe'tʲæːkɔː va_²'teɪp |
 kad_¹'buːt rʲeɪ¹'kʲeːɪe_tʲeɪn | nu_rʲeɪ¹'kʲeːdavɔ | vʲiːs'¹'tʲiek lʲieːtuːu kel²'būŋs
 rʲeɪ¹'kʲiɛdavɔ pa'p̪asa || ¹'pʲæːʳsk̪eɪt̪iːt̪i ²'knʲiːga | ir_paskui ¹'saːntrɔvka tʲeɪn_
 ¹'kɔːkʲe pada¹'r̪iːt || ²'t̪eɪ nʲeːvʲiɛ²'nūŋs ²'knʲiːgɔs tur'but nʲe'tʲæːkɔː skeɪ¹'t̪iːt ||
 'vʲiskaː ma'ma pa'p̪asakɔdavɔ || t̪eɪ_¹'aʃ pa²'skur | 'vʲiska ¹'pʲæːʳpasakɔdavɔ ||
 nʲes_nʲe¹'mʲiɛgɔv | t̪i²'kr̪er | z̪i¹'nɔːkʲiːt | nʲe¹'mʲiɛgɔv skeɪ¹'t̪iːt || 'nu_ɪr da²'ber
 'nʲeːla²'ber ¹'mʲiɛkstu || z̪ur'naːla skeɪ²'tav ²'ir'gʲi nu_²'en'tɾɔ 'gaːla | t̪i²'ters
 kur_pavʲeik'sʲlʲok̪er 'graːzus (juokiasi) || 'nu_bʲet ka²'ʃk̪er_p_t̪eɪ_nʲe 'nʲæ || knʲiːgʊtʲes
 t̪eɪ_pask̪eɪ²'tɔv_nʲes | ma¹'zɔːɪ | dʲi¹'dzʲɔːɪ 'manɔː t̪eɪ_la²'ber la²'ber ¹'mʲiɛksta
 'knʲiːgas || t̪eɪ_ɪi | 'bus i_muɔːʃʲutʲe || keɪp_manʲe 'kʲiːta ²'kert̪a nʲeɪ¹'vuɔdava |
 keɪ_rʲeɪ¹'kʲeːdava | 'saːka | nu_maːma | ²'erːnem 'paːsaka ˌpaskar¹'t̪iːt ||
 jɔv_uaka²'rers | jɔv_²'erːnem 'paːsaka ˌpask̪eɪ¹'t̪iːt || 'nu_t̪eɪ susʲiːr̪endu ¹'kɔːkʲæː
 'paʃʲæː trum¹'pʲæːusʲɛ (juokiasi) || la²'ber ¹'mʲiɛksta || ir_ma¹'zɔːɪ va_daber
 'z̪uːrʲu ¹'mɛːksta | la²'ber | 'knʲiːgas || ir_maːma la²'ber ²'dɔvːg iːra 'knʲiːgu
 pʲiːrʲi²'pʲiːrkusʲi || t̪eɪ_vat | nuɔːpat ma¹'z̪iːʃʲu ²'sk̪erɔː ²'ʃ̪eɪp_jav ²'jɔːs || dʲi-
 ¹'dzʲɔːɪ jav_ɪr_skeɪ¹'t̪iːt̪i ¹'moːka || ¹'mʲiɛksta | 'knʲiːgas la²'ber ¹'mʲiɛksta || 'nu
 gʲe²'r̪er | 'nɔɾs nʲeːi_maːnʲe || la²'ber ²'kelːbenʲiʃʲɔs | bʲeɪn¹'draːvʲenʲiʃʲɔs | 'nu
 i_mɔːʃʲutʲe | 'vat vʲiːsʲi 'saːkɔː | 'nu_jav 'saːkɔː | 'tavɔː ver²'ker | t̪eɪ_i_mɔːʃʲutʲe ||
 'manɔː ma'ma ²'ir'gʲi la²'ber ʲʃkel¹'bʲiŋga | 'nu 'aʃ nʲeːi_maːma || i_tʲæːtʲe tur-
 ¹'but || tʲæːtʲis 'manɔː ²'nʲiekur ²'nʲerːna | ²'nʲiekɔː nʲeːdaːrɔː ²'nʲiekɔː || 'nu
 vʲiːsʲi²'ʃk̪er_vʲis | 'nu t̪eɪ_tu ²'erːk || 'maːm̪eɪ | 'tu ²'erːk || t̪eɪ_vat i_¹'aʃ i_tʲæːtʲe
 (juokiasi) || ²'gerːla | kad_nʲeːi_maːma iʃ_tʲiːkruː ||

258 Retais atvejais pasitaiko ryškiau pabrėžtų pokirtinių ilgųjų skiemenų, primenančių kirčiuotus nukeltiniu kirčiu.

259 *Antklode*.

260 Žodžio gale žemaitiškai išlaikomas priebalsio skardumas.

261 Kai balsiai *é*, *o* dvibalsinami, jų diftongiškumas nėra labai ryškus.

262 Priebalsis *t* tariamas kietai. Galėtų būti ir raseiniškiams įprasta forma *tan ~ t̪ɑ*.

263 Priegaidė tariama labai ryškiai, staigiai, primena laužtinę su balso gergždimu.

PIETŲ ŽEMAIČIAI RASEINIŠKIAI: Stragutė (LKA 392), Žygaičiai (LKA 390)

1. Stragutė (LKA 392)

Įrašo Nr. *Geolinguistikos portale*: FR039223122116114442

Moteris, g. 1919 m., įrašant gyveno Jociuose, Tauragės r.

1983 m. įrašė B. Stundžia

Transkribavo R. Bakšienė

'nų dɔu¹g'æ:us'ɛ v'ɪs_er'muɔn'ɪkã || er'muɔn'ɪka | tɔ'k'ɛ ben'duɔl'ijɛ²⁶⁴ 'z'ɪnɔt | ta'da va¹d'i:dava || 'nų_jɔu | ka_sų²smų'r'kų | sa¹'k'i:dava | su_su_ba'su pa'gra'ɪɪ²⁶⁵ | ta_ta'da jɔu²dʒ'ɔ'rgdauɔmɛs | t'ɪk'ras jɔu²'puɔk'i'l'ɪs mɔmş¹'bu:-dau || gra²'z'ɛ: 'bu:dau || 'nɔ 'dei,nas | 'tųr | 'bu:dau | 'tuɔk'ɛs_jɔu | 'l'ɔ'u-d'ɪf'ka(s) s'ɛ¹'nuɔv'ɪf'kas | 'gra²'z'ɛ: 'bu:dau || ,pal'i¹'d'iɛdau v'er'k'ɪna' da_ 'par'ɛi,nant | kųr'jɔu²'b'ɪf'k'i kuɔ²'k'ɛr | ɪf,m'ɪn't'ɪŋ'g'ɛs'n'ɛ m'ɛr'g'ɛ'l'ɛ | 'kuɔk'ɛ_t'ɛn_jɔu | pa²'d'i:kųs'ɛ || ɛɪ¹'bu:dau tɔ²'k'u: | z'ɪ¹'na: kųr'j²'jɔu | 'tɔk'ɛs pa²'d'i:kųs'ɛs jɔu²'jɔs || v'er'k'ɪna' n'ɛ_jɔu || kųr'j²'b'ɪf'k'i ɪf,m'ɪn't'ɪŋ'g'ɛs'n'ɛs | 'd'ar'l'ɛ ,pal'i¹'d'ies 'b'ɪf'k'i_t'ɛn | ɪk'ɪ²'k'ɪɛma 'v'ar'tu || 'ka'ɪp ka¹'bu:dau d'er¹'nu:ɪj'ɛma | ɪr' 'u'ɪskas || at'ɪ¹'s'v'æ'ɪk'ɪn'ɪ | ɪr'j²'ɛ'r'k 'kuɔz'na(s)²⁶⁶ 'sa²'u²⁶⁷ || 'pɔlka | 'va'lcas uɔ_tɔkş¹'bu:dau | 'mu:su jɔu²'p'r'ɪɪm'ɪ't'ɪ | ,krɔkɔ'v'æ'ks | sųk't'ɪn'ɪs || 'va || jɔu²'k'ɪ¹'tuɔk'ɪ 'b'ɪf'k'i 'j'ɔk'ɛ' | 'ka'ɪb da'ba || 'al'æ ,aps'ɪ¹'bra'ɪz'ɪ'dau²⁶⁸ || ,aps'ɪ¹'bra'ɪz'ɪ'dau || ɪz'g'ɪɛ'r'ɪmu ma²'z'ɔ'u t'ɛ¹'bu:dau | n'ɛ¹'g'æ'r,davã²⁶⁹ || ka_da'ba 'ka'ɪp_t'ɪk 'b'ɪf'k'i sų²'s'ɛ'r'n | tu:ɪ¹'g'æ'rt | ta'da n'ɛ¹'g'æ'r,dau || 'ka'ɪp taz_ 'bɔɔa | 'af_n'ɛz'ɪ¹'na²'u || a_ 'bɔɔa n'ɛ²'tųr'ts | ar²'ar ar_ 'kaɟ'ɬ'ɛ 'bɔɔa || a_b'rɛŋ'gųs ta(s)_ 'f'na'psas²⁷⁰ 'bɔɔã | a¹'zmuɔn'ɪs b'ɛ'd'ɛs'n'ɪ²⁷¹ | 'sų'ɲ'kų ,pas'a¹'k'ɪ:t || ,sama'guɔna²⁷² ɬ'ɛ_kaf'ka(p) pra¹'d'ɛjɛ da¹'r'ɪ:t dɔu²'g'ɔ'u's po_ 'ka'ra || pra¹'muɔka_ɪf | ɪz²'d'i:ka 'zmuɔn'ɪs || ta'da n'ɛ || ,sama'guɔna n'ɛ'bɔɔã 'manã ,ɔug'ɪ'm'ɛ || kad_ 'af 'bųɔu 'jɔuna || n'ɛ'bɔɔã || 'd'ɪ²,d'ɛ: 'ba'u'zdava | ka²'kųr_t'ɛn_jɔu || k'ɪ²'tuɔ 'ka'ɪmɔ kųr_sų'f'n'ɛgdava | 'ka_jɔu 'ų'ų'ų | d'ɪ¹'dʒ'æ'us'ɪ nɔu¹'j'i:ɪna 'bɔɔã || kat_sama'guɔna || nu²'ba'u's t'i'ɪk²'ska'u'd'ɛ' | ka_ta(s)_¹'zmuɔgųs

264 *Bandonija*. Antrasis pusbalis *n* pakeistas *l* greičiausiai dėl disimiliacijos.265 *Pagroja*.266 *Kiekvienas*.

267 Tekste pasitaiko laužtinės priegaidės atvejų.

268 *Pasimušdavo, pasipešdavo*.

269 Gana aiškiai girdėti šalutinis nukeltinis kirtis.

270 *Degtinė*.271 *Vargingesni, neturtingesni*.272 *Naminės degtinės*.

dov²g'ov' n'enuo¹r'ieday || yuo_da'ba | kad_īr_2'ba'v(d) 2't'ēn_īr | 2'ta'n 2'ta'n
pa'dara | yuo_2'ka'ip | kas_ū'īr'ī | tē_ī_t'ēb'1'v'ā'rd || pas'1'2's'l'iepūs ||

nū'ka'ra 'm'ets tē_jov_2'būa b'jov'rūs | 'īzgen's't'īs 'd'īd'ēl'īs 'bōqā || yuo_2'
ta_1'p'ērma | 1'r'i:km'ēt'i 'ka'ra || vj'k's't'ī | 2'ov'f'tent | īz'g'īr²dov' yot_2'b'ī'l'-
d'ēs'i | 1'l'i:g'but p'ēr¹ku:n'ījē n'ē_p'ēr¹ku:n'ījē | a'v'k'ēl'v | jov_g'īr'd'z'v | ka_2'
jov_k'ī¹tuōkš 2'ba'lsās || o_1'da: 1'v'ī:rs v'īs_2'm'ī:īkt || sa²k'ov' | t'ī(k)_1'k'ā'lk |
jov_ka'z'ī_kas 'īr || j'īs pa¹'juōka | t'īk_2's'aka | 'ka'ras || 'af_īr_b'ī¹'ja'v || 'sa'ka |
o_2'k'v'r t'v_daba 1'b'īeg'ī || sa'kov | 'ein'v p'r'ī_ker¹m'ī:na pas¹'ki:t || 'sa'ka |
2'd'v'r'n'ē | t'īk_2'l'īs(k) k'v_1'nuōrs_ī i_2'ka'mpa | 'sa'kā ||

2. Žygaičiai (LKA 390)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR039023122116543368

Moteris, g. 1980 m., įrašant gyveno Žygaičiuose, Tauragės r.

2012 m. įrašė A. Aukšoriūtė, D. Šilobritaitė

Transkribavo R. Bakšienė

'af_ka'ber²g'ov' ma'g'īstra²⁷³ | tē'ma'na 1'v'ī:rs_ka'p(s)_pa'sa'k'ī | s'v'ē'r'ka
su²gr'ī:zus i_2'f'erma || ka¹'da'v'g'ī 'būa_b'ē | b'ē_1'p'ār'trovkōs 1'mō:kslēr_tē |
r'ī_n'ēnō¹r'ē_īov_pada¹r'i:(t) tōs_1'p'ār'trovkōs | n'ēs_pa²'skur 'īra 2'sov'ku
r_1'sa'v p'r'īs'ī²v'ēr's't'ī || 2'v'īel v'īel_stud'ī¹'juōt'ī | v'īel_mō¹'k'īn't'īs || 2'v'ēl
at'ī¹'tru:kt'ī nuō_ī'ēr¹muos_ī_t'ī²'kru:ju || 1'bu:dayō 2'ter'p | pa_s'īda²'rer t'īk²'ter
'sa'vō v'ī'sus us'īēm'ī'mūs v'ī'sus | v'ī'sas 'v'zduōt'īs t'īk²'ter 'nakt'ī || nuō_d'ēf'īm-
2'tuos v'alēn²'duos | ka'da v'ī's'ī su²'m'īeg | v'ī's'ī p'avakar'īē'n'ā'v'ē | ta'da jav_1'af
ga'l'v ka'jka_tē da¹r'i:t || nu_tē_1'bu:dava_īk'ī_t'r'ē²'t'f'uos | īk'ī_k'īē²'t'v'īrtas
'valēn²'duos nak²'t'īes | ī_pa²'skur 2'v'īel k'ē'l'ī || ma'g'īstra_ka'p_2'jov' stud'ījē²'vav' |
af_n'ē¹'d'īrbōv || 'du su_2'v'ī:r'f'u(m) 'm'ā'tū | b'ē¹'v'ā'īk 't'r'īs m'ē'tus n'ē¹'d'īrbōv ||
n'ēs_ka¹'da'v'g'ī' ē'tata su'ma'z'īn'v | panēr'k'īn'v 'manō ē'tata | r_1'af jav_ī²'kau
b'ē_1'dar'b'v || o_1'v'ī:ras 1'd'īrbō' v'īsa 2'ler'ka || jī²'ser 1'd'īrbō' mō²'k'ī:klō |
'na_ka'j'īs 'īra 2'ber'g'ēs 'sta'l'u 2'bel'd'z'ū | tē_īis ka'jko'k'ūs 1'tō:k'ūs 1'dar'bus
r_1'd'īrbō' der'b'ī²'n'īj'ka | p'r'īē_1'sta'l'vōs | mō²'k'ī:klō || o_da²'ber'j'jav | b'ī-
2'jov' pam'ē¹'luōt'ī | er_1'p'ēj'k'ī | ar_ī'ē'f'ī 'm'ā'ter | jov_da²'ber' 2'l'ē'n't'p'ju'v'ē
1'd'īrba || 't'f'ē 'īra 2'l'ē'n't'p'ju'v'ē pat'f'uōs'ē z'ī¹'ga'ī'f'uōs'ē || 'īra k'ī'n'īvar'pa |
pava'd'īn'īm'v | 2'l'ē'n't'p'ju'v'ī | r'ī_t'ā¹'na'ī 1'd'īrba || nu_īis pas¹'k'ī:dayō |
b'ēt_r'ēr¹'k'īēīō su_1'tuō sus'ī¹'ta'īk'ī't'ī | 'jiz gel'bu't la²'b'ov' nō¹'r'īējō_nu |
kat_ka²'jker'p r_1'tō_1'dar'bō' n'ē'b'vōv || 1'jā'm v'īē¹'na'm_īfler¹'k'ī't'ī || 'ēr | r_1'az_2'
der pa't'īva mō²'k'ī²'n'vōs'ī || 2'k'ertēs r_su¹'lav'g'dayav tu_1'p'r'īēker'f'utū_b'ēt ||
1'k'īēk_tu muō¹'k'īn's'īs | ka'da tu¹'r'īēs'ī 1'dar'ba || b'ēt_ka_2't'āē: a²'t'īējē ta_1'kr'īz'ī |
r_tu_der²'bu: t'ī²'krer n'ē_n'ēs'ī¹'m'īet'ī || b'ēt_1'af_ka²'jker'p | r_2'ser | jīs_nuō¹'r'īēīē |

273 Tik kai kuriuose žodžiuose, labiau pabrėžiant, ištariamai raseiniškiams būding atvirieji [ī], [v].

kad_ʌf va¹z¹uotʃʌu i_ʌs¹ien¹i ¹d¹r¹p¹t¹ | ker'tu n¹ed¹g¹i ʃva¹z¹uot¹i | b¹et_ʌf
 gel¹ʌp¹jʌ | ²jergʌ ʌf i¹stʌp¹jʌ | ʌf n¹ega¹l¹u pa¹l¹kt¹ || ʌf jʌu_tu¹r¹u ka²ʃkerp_tei |
 ʌʃs¹i²berkt¹ || ʌf ka²ʃkerp ɛ¹su sus¹i¹ta¹ik¹ʌs | kad_ʌga¹l¹ima ʌs¹i¹d¹irpt
 ir¹l¹ietu¹ʌ || ka²ʃkerp v¹is¹_¹t¹ie(k) 'ga¹l¹ima kaʃkʌ²k¹erʃ ²bu:deis ʌs¹i¹d¹irp¹t¹_
 ir | ir_²terp ʌz¹g¹i¹v¹æ¹n¹t¹i || k¹ita ²ker'ta ²r¹erk¹ɛ ir_pato¹p¹it¹i || ²jergʌ ka²ʃka:
 ¹nʌr¹i is¹i¹g¹it¹i | b¹et_ʌf | n¹ema²no¹u | kad_blo²ger g¹i¹v¹æ¹nam || ent_¹s¹ʌi¹esta
 ¹duʌnʌʃ ʌʃ²t¹ɛɲk¹ ||

PIETŲ ŽEMAIČIAI VARNIŠKIAI: Užventis (LKA 193), Vidsodis (LKA 161)

1. Užventis (LKA 193)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR019323122117223767

Moteris, g. 1898 m., įrašant gyveno Šlapgiriuose, Kelmės r.

1966 m. įrašė A. Jonaitytė

Transkribavo R. Bakšienė

'sa'ka | ʌt 'sa'ka | 'daber ʌ_²ta:p | ʌ_²ta:p 'lɛɲ¹gʌb¹ʌ || 'kad ir_²p¹r¹m tas_ʌpats
 'bʌʌ || p¹ri_¹ru'su kad_ʌbʌʌʌ | 'tsara lɛr²ka:s | jʌu_l¹ie¹tʌv¹ʃs 'bʌʌ sʌ_ʌp¹¹sa:
 nʌ²s¹p¹ɛ¹kts²⁷⁴ || 'saʌa_tuʌ n¹ega¹l¹ɛ:ʌ_ʌ | 'raʃta tʌ¹r¹iet¹ || a¹ʃtuʌn¹u kad_
 bʌ¹ʌaʌ t¹i¹ktei | tei_n¹ega¹l¹ɛ:ʌ ¹muʌk¹it¹ʃs l¹ie¹tʌv¹ʃka:² || ta_ʌv¹i:ina
 'ʌz¹ʌn¹t¹ie_t¹k muʌ'ki:kla 'bʌʌ | nʌ_¹rʌs¹ʃka: ¹muʌk¹ɛ || ʌ_ʌt¹ɛ | pʌ_¹ka¹ma
 'kaʃkʌ | 'kap_tas) 'sa'kʌ | t_¹muʌt¹ina p¹ri_¹kelva'ra'ta²⁷⁵ || jɛ_ʌr¹æ¹d¹n¹ɲks²⁷⁶
 ²ɛrn | ir¹s¹l¹ɛp || 'erba 'vɛikʌs 'kas pa²ɲ¹ms ʌt_k¹el¹ʌs | ¹muʌk¹is_t¹ɛ || b¹¹¹juʌ-
 jɛ || 'bʌʌ ʌz¹drʌsta l¹ɛtʌʌʃka 'kelba sʌ_ʌr¹¹sa:¹ || ɻ_¹raʃta ²sʌʌkʌ 'bʌʌʌ
 ¹ga¹ʌt || jɛ_kʌr_ʌgaʌ ɻ_ʌuʌk¹i¹t¹ɛjɛs | ²ka:p_t¹æ | pɛr_²t¹r¹z¹ɛ | ¹ruʌdʌʃ ||
 nʌ_ʌf 'pat¹ɻ pra¹d¹ie¹ʌ ²ɛrt¹ muʌ¹k¹i¹n¹t¹ʃs | nʌ_t¹k_jʌu | v¹i:ina¹n¹u:ɻ¹ek¹_tas |
 ¹d¹ʌi¹ek¹_tas 'm¹ɛ¹_tas | pra¹d¹ɛ: ʌu_l¹ie¹tuʌʃka: ¹muʌk¹i(t)_t¹ɛ | ir_¹muʌk¹i-
 tuʌji ²pɛr¹s¹ʌn¹t¹ɻ ²l¹ietʌv¹ || ir¹d¹ɛ²ʃ¹im¹_tas:ʃ 'bʌʌʌ l¹ɛtʌ²v¹:s ¹muʌk¹itʌʃs || ʌ_²
 ²ta:p 'ʌs¹ʃ¹ʃka:² || a(j)_sa²kʌu_kad | ɻ_²p¹r¹m ma_z_ʌbʌʌʌ sʌ'spaus¹t¹ || s¹-
 'ratas²⁷⁷ 'bʌʌʌ | s¹r¹atas ir_æ¹sam || ta'da t¹k²ta: 'ir¹ ir¹_i ¹muʌk¹it¹ʃs t¹ktei
 'kas ²a:ja || ¹i:patʃ | ¹i:patʃ vɛr¹k¹ʌks || nʌ_ɻ 'kas_ɻɛm || en_¹tuʌk¹ɛ ²vɛl¹ʃt¹ʃʌs |
 'ʌi:ina muʌ'ki:kla || ka¹tra¹m ²r¹erks i_k¹ru:ɻ¹m¹ɛn¹ɛ ²ɛrt¹ | ta_¹muʌk¹ɛ |
 ʌ_ʌt¹k || ʌ_ʌm¹ɛr¹g¹k¹ | tei_n¹ɛ_ɻ_¹tʌ:la || ¹ka¹m a¹na: ²r¹er¹k | a_ska¹ras
 ra¹ʃi:t¹ || ²ta:p 'sa'kʌ ¹muʌt¹ina | l¹ʌʌp¹sa¹k¹i:t¹ || ¹tʌk¹sa 'kʌn¹ɛks 'bʌʌʌ

274 *Nuspilgtas*, t. y. užguitas, prispaustas.

275 *Verpimo ratelio*.

276 *Carinės Rusijos policininkas, žandaras*.

277 *Našlaičiai, vargšai*.

'uʒʷʊɪnʰtʰiɛ || 'aʃ 1'da:r 'pa:ver'dʰɛ nɔr_p'rʰi'sʰimʰɛnʊ | 'uʰɛgʰɛ2_lʰiɛ || ta_2'ɔnts 2'i:s'tʰɛi-
gʰɪ m'ɛr'gʰi'kʰiɛms muɔ2'kʰi:klɑ || sa1'kʰi:s ɪ_ɪnt_sa2'kʰi:klɛ_ɪr | jɔu_ba1'zʰn'i:tʰʷa_
pɛr | ent_pa1'muɔkslɑ || kad_ʷɔt m'ɛr'gʰi'kʰiɛ: 2'r'ɛrk tʰi'ɪk_pʰat | 2'ka:p va:k'kʰu'kʰu |
ʷn_1'da:r gʰɛ2'r'ɔu || dʰɛl_2'tɔ: | kad_m'ɛr'gʰi'kʰiɪ nʊ'mu:ʷs'ɛ | 'ana 'ga:lʰi_p'rʰi'zʰu-
1'rʰiɛtʰi 'sa:ʷɔ 2'ʃ'ɛrma | pa1'muɔkʰitʰi || nʷ_tɛr_tas | 'kɔn'ɛks 2'i:s'tʰɛigʰi ɪ_s'a:ʷɛ |
'sa:ʷa 'l'ɛʃɔmʰɪs muɔ2'kʰi:klɑ | 'nʷ_ɪrʰ ɪ_ɪ'p'a,tʰi ga1'va:ʷ 1'muɔkʰi1,tʰi:ɪs tɔ_mɔ-
2'kʰi:klɔ || 1'da: 'mʷdʰʊʰi 'sʰɛp'tʰi2_nʰu: 'm'æ:tu || ɪr_2'a:ɪ sʷ.1'a:ʷgʷs'ɛs || jɔu_bʷʷʷ
muɔkʰi'klɑ ,nʰɛma'zɑ || ta_1'ʊ:i:ɪna2_s'i:k || 'nʷ | 1'ʊ'iɛnts 'kʷn'ɛks | 2's'tʰɛrgʰi |
ka_tʰi'k_1'muɔkʰitʰɛ | a_k'ɪs 'kʷn'ɛk(s) 2's'tʰɛrgʰi | kad_ʷzda1'rʰi:tʰi || 'nʷ_ɔt 1'ka:m
2'r'ɛrk || lʰi'k_pa'va:sar'ɛ 1'muɔkʰiɛmuɔs || sʷ2'tɛrs'ɪ a2'nɔn | p'rʰi'j_ɪnɔʷjʷs 'm'ɛtʷs |
ta_muɔ2'kʰi:klɑ || 1'ʊ'iɛn_tʰi'k m'ɛr'gʰi'kʰiɛs ɪs || a_sʷ_ɪ'dʰi'dʰiɛ,l'ɛs 1'muɔkʰɛ || 2'ɪr |
'ʊʰsʷs 'tʷs_jɔu ɪ_2'rɔŋgɔdɛr'bʰʷs | kas_kɔn_ga1'l'ɛjɛ || 'b'ɛt nʷ_tuɔ_2'lɛrka | pra-
1'dʰɛ:jɛ i_muɔ2'kʰi:klɑ 2'ɛ:r'tʰi m'ɛr'gʰi'kʰiɛs ||

2. Vidsodis (LKA 161)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR019323122118184921

Vyras, g. 1996 m., įrašant gyveno Dangvietuose, Kelmės r.

2011 m. įrašė J. Švambarytė-Valužienė

Transkribavo R. Bakšienė

va1'zʰʷa,jɛm²⁷⁸ | 2'kar'tɛis | ɪɔu_kɛɪ_ʊ'æ:ʒǎ | ɪɔu_ɪ_2'karta pɔ_pamuɔ2'ku: || nʷ_
2'bu:nɑ pɔ_ʃ'ɛ'ʃ'ɛs | pɔ_s'ɛp'1'tʰi:n'ɛs || nu2'ɛrnɛm 'kɛrtʃ | ɔ_jɔu_pa2'r'ɛrɛnɛ | n'ɛs_
ka1'da'ŋ'gʰi ,nʰɛʊ'iɛ1'nuɔts 2'skɛr'tʃʷs 'i:ra | 2'tɛr | ,pamɔ_2'ku: | 'ta_ɪɔu ats'kʰi2'rɛr ||
'kla:s'ɛ 1'mu:su i'ra la2'ber 'dʰi'dʰɛl'ɛ || jɔu_tʰʰɛ | 'ʊ'iɛna ɪz_dʰi1'zʰæ:sʷa mɔ_2'kʰi:klɔɪ ||
'i:ra da2'ber pas_1'mu:su ʃuɔ_m'ɛtʷ 'dʰʊ'ɪ'dʰɛʃ'ɪm 'dʷ vɛr2'kɛr || 'i:ra 'dʰʊ'ɪ 'kla:s'ɛs ||
'nu' tɛɪ_kat_l'i:k_ɪr ʊ'iɛ1'nuɔdɛɪ | 'ʊ'ɪskas | 2'ʃ'ɛrp_tɛɪ | ,pas'ɪ1's'tʰɛ'ŋ'ktʰi 2'r'ɛrk'ɛ
ʊ'ɪ2'sur || 'i:ra ʊ'ɪsuɔ2'kʰu: | ɪr_g'r'ɛʃ't'ɛ2_s'nʰu: | ɪr_n'ɛla2'ber gr'ɛ2'ʃtu: || s'ɛ'n'ɛs'nʰi
gr'ɛ'ʃ't'ɛs'nʰi | jɔu_n'ɛs'nʰi n'ɛla2'ber || 2'tɛrb drɔʷdʰi'ma 'jɔk'ɛ 'nʰiɛra | 'b'ɛt 'kat |
2'ʃ'ɛrp tɛɪ_2'kɛl'bɛm b'ɛn'dʰr'ɪn'ɛ 'kɛlba | mɔ_2'kʰi:klɔɪ || nu_p'ɛr_1'p'æ:rtrɔʷkas
ʊ'ɪ2'sɛr(p) 2'bu:n || pra'dʰim'ɛ's'ɛ tɛɪ_jɔu_ma2'zʰʷu vɛr'1'zʰi:da_ʷɔʷs || ɔ_da2'ber_ɪ_
jɔu | da2'ber_ɪ_jɔu || 2'sʷj'kʷ a2'na: muɔ1'kʰi'nʰi²⁷⁹ || 'a_nɑ n'ɛ2'klɔʷsa | ʊ'ɪs'ɪ2'ʃkɛr ||
2'sʷj'kʷ a'na i'ra p'rʰi2'ʊ'ɛr'1's'tʰi ʊ'ɪ2'sur || ka_1'nuɔrs ɛr_pɑ | pa1'dʰiɛtʰi | ɛr_pɑ-
da1'rʰi:tʰi || b'ɛt_2'ʃ'ɛrp i'ra 'gʰɛ.ra s'ɛ2'suɔ || ʊ'ɪ2'sur 'pa'dʰɛd | 'ʊzʰjɔʷt || 'n'æ |
'n'ɛs'kr'ɔʷd || 'm'ɛs | 2'jɛrgʷ ɪr_sʷs'ɪ2'p'i:kstɛm | tɛr_2'gr'ɛrt sʷs'ɪ1'ta'ɪkɔm 'ʊ'ɪsa
2'lɛrka || 'gʰɛ.ra i'ra s'ɛ2'suɔ || b'ɛd_ʊ'b'ɪ'kʰi | 'kɛrtʃʷs p'rʰi1'tʰi'ŋ'gʰi || 'b'ɛndra 'kɛlba
'i:ra || 2'tɛr ɪr_1'ka'r'ʊ'ɛs pa1'gʰɛ'r'dʰi'tʰi t'ɛ1'na'ɪs || kɛr_ɪ:ra ent_ɛl'ɛk't'r'ɪn'ɛ

278 Pateikėjo kalboje kartais pabrėžiami pokirtiniai skiemenys, bet šalutiniai nukeltiniai kirčiai neryškūs, priegaidžių tokiuose skiemenyse negirdėti.

279 Retas atvejis, kai akūtinis skiemuo ištariamasis su gana ryškia laužtine priegaide.

pʲɛ²mʲɛnʲtʲ | tɛɹ_dɑ²bɛrʲ lʲɛɲ²gʊbʊʲ ʲi:ra ²dʊʊkʲ tʲɛ²nɛrs || pʲrʲɪ¹pʲɛ¹lʲtʲɪ vɛnʲ²dʲɛnʲtʲ
 ²rʲɛrkʲ || nʲɸ_tɛɹ || ²ʲfʲɛr dɑ_ʊʲɪsʊ²kʲu: tʲɛn_dɛr²bu: ²bu:n || nʲɛ²sʲɸkʲɸ || ʊa¹zʲuɔ-
 jɛm | ¹ʊʲiɛnɑkɛrt i_mʲɛʲtʲɸ | tɛɹ_tʲɪ²krɛrʲ nʊʊa¹zʲuɔjɛm ʊʲɪsɑ'dɑ || ²ʲfʲi:mʲɛt mʲɛʲz_
 'bʲɸɸɸm dɑ²bɛrʲ | 'bʲɸɸɸm 'trakuɔsʲɛ || tʲɛn_ʲbʲɸʲɸ lɑ²bɛrʲ i²dɔ:mʲɸ | grɑʲzʲɸs
 mʲɛʲs'tʲɛ:lʲɪs ʲʊʲɪsɑs | tʲɛ¹nɑʲɪs pʲɪ,lʲɪs lɑ²bɛrʲ i²dʊʊmʲɪ || pɑ¹ʊɑɪkʲʲɸʲɸʲɸ tʲɛ²nɛrs
 'ʊʲɪsʲɸr | lɑ²bɛrʲ i²dʊʊmʲɸ || ¹jɔ: | 'ʊʲɪsɑ ²dʲiɛnɑ || mɔ²kʲi:kʲlʲɪnʲɪs ʊʲtuɔbʲɸsɑs
 'ʊʲɛʲzʲɪ ||

PIETŲ ŽEMAIČIAI VARNIŠKIAI: Šiauduva (LKA 289), Laukuva (LKA 254)

1. Šiauduva (LKA 289)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR028923122117160944

Moteris, g. m. nežinomi, įrašant gyveno Šiauduvoje, Šilalės r.

1961 m. įrašė V. Grinaveckis

Transkribavo R. Bakšienė

zmɔʲ'gʊs ʊaʲzʲæʲɸ | 'trapt | ɛrʲ²klʲɛ: ʌpsʲɛ¹stʊɔʲji || ²kʲæʲrt sʲɸ_ʊuɔtɑ'gʊ | ɛrʲ²klʲɛ:
 ²nʲɛ:n || tɑ'dɑ zmɔʲ'gʊs ʲfʲlʲɛ'p ʲfʲ_ʊʲɛ'zʲɛ'mɑ | abzʲu¹rʲiɛjɛ rɑ'tʲɸ | ²nʲiɛkɑ 'nʲiɛrɑ ||
 isʲlʲlʲɛpɑ i_ʊʲɛ'zʲɛmǎ ad²gɑ'lʲ | ɛrʲ¹klʲæʲm sʲɸ_ʊuɔtɑgʊ ¹kʲu:rkt ¹kʲu:rkt | 'nʲɛ: |
 rʊʲdʲɸk bʲiɛʲrʲkʲ || ²nʲiɛ:n ɛrʲ²klʲɛ: || nʲɸ_kaʲʲɸʲɛ ¹dɑʲrʲ_ɹi: || ʲfʲlʲɛ'p ʲfʲ_ʊʲɛ'zʲɛ'mǎ |
 abzʲu¹rʲiɛjɛ 'rɑ,tʲɸ | ²nʲiɛkɑ 'nʲiɛ || ,ɑtsʲɪ¹stʊɔjɪ(s) 'ʲɑ,lʲɛ 'rɑtu | su_ʲbʲɔ'tɑ'gʊ |
 'sʲɸdɑʲɛ arʲ¹klʲæʲms || 'sʲɸdɑʲɛ arʲ¹klʲæʲms || 'nʲɸ_ɹ 'sɑ'kɑ | 'nʲɛ: | rʊʲdʲɸk
 bʲiɛʲrʲkʲ || tɑ'dɑ | ɛrʲ²klʲɛ: kɑ_¹bʲiɛgɑ i_¹kɑ'lɪnɑ || tɑ(s)_zʲmɔʲ'gʊs | jʊʊ_pɔ_pɑ'skʲɸm
 ,nabsʲ¹sʲpʲiɛʲjɛ bɑ¹bʲiɛkt || 'ɛrʲ²klʲɛ: ¹bʲiɛgɑ i_nu¹bʲiɛgɑ || tɛrʲ¹ʲkʲiɛjɛ 'rɑtɑ |
 ,nʊtɛrʲ¹ʲkʲiɛɹ || ɸ_ʊɔ_ɹjz ¹bʲiɛg | ²gʲɪndɑmʊɔs | ɹ_stɑpʲ¹tʲi:¹dɑʲms²⁸⁰ tʲɸs_¹ɑrʲklʲɸs ||
 jʊʊ_ɛrʲ²klʲɛ: pɹɑ¹pu:ʌlʲɪ | ɪ_ʊʲɪ¹sɑɪ nʲiɛ_ʲrɑtu bɑgʲɹɪ¹dʲiɛtʲɪ ²tɑrʲʲkʲɛsʲɛ |
 nʲɛ_²nʲiɛkǎ || a²tʲɛ:ɹ pʲrʲi_tʲɪ | 'nʲiɛr || a²tʲɛ:ɹ pʲrʲi_kʲɪ²tu: ²ʊɑ'rtu | 'nʲiɛrǎ || 'tʲɸ-
 but nʊ²ɛ:ji | i_¹kɑʲɪmɑ | kʲɛ'lʲkʲɸ || a²tʲɛ:ɹ tʲɛnʲjɪ_¹kɑʲɪmǎ | 'nʲiɛrɑ || ²ɛ:sʲɸ
 ,pɑsʲɪzʲu¹rʲiɛʲt | ¹gɑ'lʲbut mʲɪʲʲkʲɛ ɹi:ra || ²ɛ:nɑ | ʊʲiɛ'nʲ kʲɛ'lʲɸ pɑ.²ɛ:n | kʲɪ'tʲɸ
 kʲɛ'lʲɸ pɑ.²ɛ:n | 'nʲiɛrɑ || ²ɛ:n ad²gɑ:lʲ i_tɔn_ʲpɑ'tʲɛ ²ʊʲi:ɹtɑ | kʲɸrʲ_ʲjʊʊ | i_tʲɸɹ
 tʲɸs_¹ɑrʲklʲɸs jʊʊ_tʲɛn_ʲʊɑrʲɪ | i_tɔn_¹kɑʲɪnǎ || a²tʲɛ:nǎ ɛrʲ²ʲɸʊʊ | ²gʲɪrd | ¹ruɔ-
 dʲiɛs bʲɛ¹tɑʲɹʲkʲ || 'ɑtʲɛn pʲrʲi_tɔ_¹kɑ'lɪnɑ | 'ɑ_ʲɸʲɛ mʲɪʲʲkʲɛ | 'kɑmʲɛ || nɑ¹gɑʲlʲ
 zʲɪ¹nʊɔʲtʲɪ || 'kɑ_tʲɛn pʲrʲi_tɔ_¹kɑʲɪnǎ nɑ¹gɑ'lʲ bɑ¹bu:tɛ²⁸¹ | tʲɛn_tʊɔ²kʲiɛ ||
 ²ɛ:n_ɛ:n ɛrʲ²ʲɸʊʊ | ²rɔ'nd | ad²gɑ'lʲ kɑ_ʲbʲɸʲɛn ɛrʲ²klʲɛ: | kɑp_stɔʲ¹ʊʲiɛʲɹɛn_tɑp |
 tɑp_¹stʊɔ || i'sʲlʲlʲɛpǎ i_ʊʲɛ'zʲɪmǎ | ɑtsʲɪʊʲi¹nʲuɔʲjɛ ʊɑ'dʲʲɛs | 'nʲɸ kɛ_ʊɑʲzʲæʲɸ |
 ,pɛrʊɑʲzʲæʲɸ nɑ'mɔʲ ||

280 Abu priebalsiai tariami duslieji – [pt], savotiška „atvirkštinė“ asimiliacija.

281 Galinio skiemens [t] tariamas beveik kietasis, kaip kretingiškių šnektose.

2. Laukuva (LKA 254)

Jrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR025422051621195479

Moteris, g. 1995 m., įrašant gyveno Laukuvoje, Šilalės r.

2012 m. įrašė A. Aukšoriūtė, D. Šilobraitė

Transkribavo R. Bakšienė

la¹b'æus¹ei a¹ts'im¹enu | kei¹za¹s¹is i¹ka¹nda ¹ma¹n i¹ŋikna || ²ta: la¹b'æus¹ei
a¹ts'im¹enu || 'arba | kei¹l'in²dou pruo¹dra¹tus²⁸² | nu¹ŋ'ε tuo¹ra | pruo¹dra¹tus |
te¹u¹isa 'k'e¹l'ε nus¹i¹bruozd¹inu | te¹da²b'e(r) ren²der 'ira (juokiasi) || ,n'ε-
z'i²nou | ¹'bu:da¹ou 'labei ak¹t'i:us ²uarks | muo¹ŋ'ut¹ 'pa¹sakuoje | 'kaŋ kei¹-
bu²ou 'ma¹za | is¹l'ēbdauou i¹m'ēd'i | i¹n'ε.ŋ'l'ēbdauou 'v'iena || b'i¹'juoda¹ou |
'arba us¹l'ēbdauou en¹tra¹ktor¹aus | i¹va¹'z'uoda¹ou at²s'ert (juokiasi) || ,n'ε-
z'i²nou | 'v'is¹'sa¹k¹ | ¹'bu:da¹ou la²ber pa¹tra¹k'ēs ²uarks || su¹s'ēs'ε | su¹brō:
l'ū¹va da¹'z'n'æus¹ei | n'ēs 'puzbrō¹ei | tu¹r'ē:dava | nu || pas¹'v'iena muo¹ŋ'ut-
t'ε ¹'bu:dava ²terp¹kad | va¹'z'uoda¹ou da¹'z'n'æus¹ei 'm'ēs ²t'r'is | ¹brō:l'is
'a¹ŋ i¹s'ēs'ε | n'ēs | 'k'its 'puzbrō¹is tu¹r'iedava | nu su¹ŋ'ei¹ma ¹d'ir¹l'ē t'ēs'ōg |
n'ēs¹u:k'i 'tura | 'o: k'i¹t'i te¹t'en²l'au¹ g'i¹'v'æn | n'ε.atva¹'z'uoda¹ou || o¹-
pas¹'k'ēta muo¹ŋ'ut'ε | te¹da¹'z'n'æus¹ei 'v'is¹ ,sua¹'z'uoda¹em¹n'ēs | 'esam | ma¹-
²dou¹g b'ēn¹dra¹m'z'ei 'v'is¹ | e¹r¹'v'is¹ ¹duoda¹m'ēs pō¹laukūs | n'ēs t'ēn¹muo-
'ŋ'ut¹ | ¹'v'ien¹k'ēm'i¹ g'i¹'v'æn | 'er | 'smagu la²ber || s'ēn'æ¹l'i ¹'v'iena tu¹r'is |
o¹'k'its 'ira su¹muo¹ŋ'ut'ε is¹'s'k'i:r'ēs || 'is ²ir'g'i 'manā s'ēn'æ¹l'i | b'ē(t)¹t'ē¹s'ōg
a¹ŋ²'ji: la²ber la²ber r'ē²ter ma²tou | ²ter ka²'ŋkerp | ,n'ēb'ēn¹dra¹vjem'ε su¹-
¹juo || o¹'k'it(s) s'ēn'æ¹l'i | te¹pa¹sakuoje ir¹ap¹ie¹pasau¹l'ēn'i 'kara | n'ēs¹ir²'ser
's'ænās¹au || kerp²s'l'ēbda¹uo¹s ¹kru:muo¹s'ε kur¹'nuo¹s | ¹p'æ¹l'k'ēs'ε e¹-
pana²'ŋer || la²ber sma²'g'er¹ter || kei¹pa¹pa¹sakōjū i¹tu¹l'ei²'ku: | kei¹dar
n'ēg'i¹v'ē²nou | te¹i²duomu || muo¹ŋ'ut'ēs ¹tuok'ēs la¹b'au¹ v'ŋ's¹i²iemus'ēs 'ira |
¹d'irb | ¹u:k'i: || s'ēn'ē¹l'i(s) s'ēn'ēs¹n'is 'ir | jau¹ma²'z'au ¹d'ērb || 'v'iena muo-
'ŋ'ut¹ ¹tūr 'z'ē¹m'ēs ²dou¹g | ir¹g'iv²l'u: dou¹tur¹ | ir¹uo²'ŋ'k'i:ŋ'u | ŋu¹z'uku |
a²'v'i:ŋ'u | v'is²'ŋ'v'is¹ v'is¹o¹'k'æus¹u || o¹'k'ita muo¹ŋ'ut¹te¹ la²'b'ou | ¹a¹'r'kl'i
¹tūr | nu¹ ²ra¹ŋkōm 'd'irb | t'ē¹s'ōg dou²'g'ou¹o | 'k'ita muo¹ŋ'ut¹te¹ | 'su¹jau
su¹t'exno¹lūo¹g'ijōm¹tūom | 'tra¹ktor¹r'is || ²t'ēt'is 'pad'eda || ²ir su¹nus 'k'its ||
'pad'edem || ¹k'ie(k) 'ga¹l'im | t'iek¹pad'edem || 'pad'edem | ir²'ŋ'iena 'va¹sara
'v'æzem || 'pad'edem | ir¹der¹z'us 'ra¹v'im | ¹b'v'is'ēs 'ka¹sem ||

ŠIAURĖS ŽEMAIČIAI TELŠIŠKIAI: Tirkšliai (LKA 033)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR003323122118431749

Vyras, g. 1902 m., įrašant gyveno Kruciuose, Mažeikių r.

1971 m. įrašė J. Šiaulytė

Transkribavo R. Bakšienė

v'ɛ¹'suok'ɫu ¹'da:ʔktu²⁸³ ¹'kraʋtu¹,ʋ'ɛ 'i:r || ¹'u:k'ɫu 'p'r'ɛk'ɫu ¹'kraʋtu¹,ʋ'ɛ | ¹'zmuon'ɫiʃ
 ¹'gʌʋn v'ɛ¹'suok'ɫɛ m'ɛn't'iɛl'ɫu kuob'ɫi'n'iɛl'ɫu²⁸⁴ | ɛr_dɛr¹'zʌrms rʌ¹'ʋ'ɛt | v'ɛ¹'suok'ɫu
 ²'n'iɛku || ²'n'iɛks_tʌʋ 'n'ɛ_i | kʌ_tu_¹'ma: nu¹'kʌ'lk ʌ_m'ɛn't'ɛ:l'ɛ | ¹'kuʌʔk'ɫi gr'ɛb-
 'l'iɛl'ɫi g'ɛl'z'i'n'i | ɛr_ku' || 'dʌ_bɛr²⁸⁵ ʌ'mʌ't'n'i'ŋ¹,kʌ'ms | ¹'kʌ'l¹,ʋ'ɛ'ʔms ɛr_²'kraʋ-
 ¹,ʧ'ɛ'ms²⁸⁶ tʌd'ɫi: ²'ʧ'i:²,ʃtʌ: ²'mʌ'rʃʌs ¹'u:z'r'ɛʃtʌs²⁸⁷ || ɥʌʋt_¹'kʌ'm 'i: g'i'ʋ'ɛ¹,n'i'ms |
 ¹'mu:r'ɫi'ŋ¹,kʌ'ms ɫ_¹'m'ɛr¹,ʃtrʌ'm || nu_ʒɛʋs 'mʌ'r'ɫi || 'd'ʋ'id'ɛ'ʃ'ɫi'mt 'rʌb'l'ɫu ¹'mʌ:k
 i_²'d'ɛmʌ ¹'m'ɛ'ɫrʌʋ | nu_ʒɛ¹,zʌʋ ²'puʌn'ɛ || ²'a:r'd'ɛ || 'suʌ,dʌs ²'ʧ'i:s't'ɛ'ɫ²⁸⁸ |
 'lʌʋ,kʌs | 'ʧ'ɛ 'grʋp'm'ɛs_tʌ(s) 'stʌ't'ɛ || kʌd_¹'bu:t 'ʋ'i,s'i ¹'m'ɛ'ʔi¹,ʃtrʌr | 'ʋ'i,ʃ'iɛms
 ¹'dʌ'ʔrʌ ¹'bu:tʌm || ¹'kʌ:k'ɫɫ' ʧ'ɛ'ɫi: 'stʌ't'i,muʌs²⁸⁹ | ¹'kuʌk'ɛ ʧ'ɛ'grʌp'p'ɛ'n'ɛ i'ʃtɛr-
 ¹'s'i:tʌ mʌ'ʧ'ɫi'lʌ'r'ɫi || ʋʌ_ʒɛ,zʌʋ 'ʒɛzʌʋ || 'ʌp,l'i'ŋk tʌʋ_ʃ'ɛr'mʌ | 'ʌp,l'i'ŋk ²'strʌʋp'i_
 t'ɛn || ʌ_¹'kuʌk'ɫi 'ʋ'ɛ ʒɛ¹'zdrʌs'k'ɛ ²'pru:dʌ²⁹⁰ i'z¹'dɛ'ʔrʌ || ʋʌ_ʒɛʋs 'mʌ'r'ɫi | 'kʌs_
 t'ɛn pɛr_¹'p'i:l'i,mʌ: i'ʃtɛr¹'s'i:tʌ || ²'t'ɛ: kʌ_pɛr_¹'n'ɛmuʌnʌ 'i:r ¹'p'i:l'i¹,mʌ:ʔ || ¹'kuʌk'ɛ
 ²'p'ɛ'r'ɫi's 'i:r i'z¹'d'ɛ'ʔrʌtʌ || kʌr_ʋʌ¹'z'ɫʌʋ' i'ʃ_ʋ'ɛ'ʃʌs 'l'iɛtʌ,ʋʌʋs_ɛr | 'i:r¹'n'ɛt i'ʃ_
 ʒɛ'puʌn'ɫi'ɛs | ɫ_ɫ'ɛn_²'t'ɛn_ʌtʌ¹'z'ɫʌʋ' i_tʌʋ_²'p'i'r'ɫ'i || ʒɛ'puʌ¹,nʌ: kʌr_ʧ'ɛ | ²'t'ɛr |
 t'ɛr_ʋʌ¹'z'ɛ'ʋʌʋ sʌ_ʋʌ¹'tʌʋʌsʌ i_tʌʋ_²'p'i'r'ɫ'i || ɥʌʋ'dʌ_bɛr ²'pru:dʌ ¹'tuʌk'ɫi gʌ¹'l'i'ŋ-
 gʌ pʌ'stʌ't'ɛ || k'ɛ'ɫk_ʌ'sʌk'ɫɛ | ʌ_d'ʋ'id'ɛ'ʃ'ɫi'mt 'ʌʃtʌʋ,n'ɛ ʌk'tʌ¹,rʌ: ²'pru:dʌ ¹'bu:s ||
 ɛr_ʌʃtʌʋ,n'i 'm'ɛ¹,tʌ:ʔ g'ɛ'ɫʌmʌ ¹'ʋʌp'n¹,d'ɛ'nʃ ¹'bu:s || ɛ_tʌ,m'ɛ' prʌ:d'ɛ_ʃtʌ¹'t'i:ʔ(s)
 s't'i'kl'i'n'i 'rʌstʌ'rʌnʌ || 'ʋ'ɛrʃʌʋ 'zʌ'ʋi:s ¹'ʋʌ:k'ɫɫ'ʃ'ɫʌʋ || 'kʌp_ʧ'ɛ 'dʌ_bɛr mʌ¹'t'i:s |
 kʌ_ʒʌʋʃɛ || 'tʌn'ɛl'ɫu ¹'bu:s i²'ɛ'mʌmʌ_ɛr || 'p'i'm'i'ŋgʌ vɛl¹'s't'i:¹,b'ɛ:ʔ 'i:r ||

283 Laužtinės priegaidės pateikėjo tariamos nevienodai ryškiai. Daug kur girdėti ne tiek balso „lūžis“, kiek antrosios skiemens dalies nusilpimas, balso gergždymas.

284 Mažybinė forma iš *kobinys*. Konkreti žodžio reikšmė nėra aiški – *kablys*, *kabljo formos įrankis*. Priegaidė dviejuose pastaruosiuose žodžiuose nežymima, nes vartojami priesagos *-elis*, *-ė* vediniai, kuriuose turimas padėtinio ilgumo balsis, dėl patarmės ypatybių asimiliuotas į *ie*.

285 Šalutiniai kirčiai pateikėjo kalboje taip pat gana neryškūs. Aiškių priegaidžių juose irgi dažnai negirdėti.

286 *Siuvėjams*.

287 *Čystai maišas užrištas* ‘galas, badas, neįmanoma nieko uždirbti’.

288 *Valė*, *nukėlinėjo gyventojus*.

289 Sangražinė forma, *statymasis*.

290 *Tvenkinį, kūdrą*.

s'ɛp¹t'i:n'is 'm'ɛ,tus muok'ɛ¹'na:us 'puo_dva_rus || ɛ_v'ɛ¹'suok'ũ v'ɛsuo¹'k'la-u-s'ũ 1'da'rbu 'bɔvɔ || ,pus'k'ɛ²'t'v'ɛrtã 'm'æ'tã ka¹'rom'ɛ,n'ie | 'ka'rɔ 1'da'rbus 1'd'ɛr,bav || 'ka'rɔ 1'd'ɛrptv,viɛs'ɛ || kɛi_s'a'kɔ 1'v'ɛ'l'n'ɔ 'n'ɛfts ɽ_p'a'm'ɛsts || ɛ_t'ɛ¹,k'i:nt 'v'ɛsuo,k'ɛs 'a'f'is || nu²'ku: 'ga,l'v ,pasa¹'k'i:t | 'kas'ɽ_ɽav ,maj'ina¹'vo:ɽ²⁹¹ | tas_ nu¹'tru:ʔkst | tas_1'nu:ʔd'el²⁹²_tas || 'k'its ap²'v'ɛ:rs || i_2'pru:dã_ɽ_ nu¹'t'ɛ'ltũ_ɽ | i_1't'ɛ:ltã i¹'lu:ʔzã i'kr'ɛ't | su¹'la'vʒ'ɛ su²'lɔ'ŋks't'ɛ || 'v'isku r'ɛr¹'k'ieje a,t'iter¹'s'i:t'ɛ | 'v'isko a¹'p'ɛ'nt²⁹³ || ɛ_t'ie_kas nu¹'lu:ʒ'ɛs | 2'na-u-jɛ pa¹'d'ɛ'ʔrpt || juɽ_2'a:jɛ 1'tɔ:ks | 1'tɔ:ks ju¹'d'ieje'ms | 1'tuok'ɛ a¹'p'i:ver,ta | ka_2'n'ieks n'ɛ¹'ga'ʔl ,pasa¹'k'i:t || v'ɛr¹'s'iuok'ũ 'ma'f'inu || 'ɛ:ʒ'u: 2'l'ɛ'ŋ'kt'ɛ | 'trumv,l'us²⁹⁴ 1'd'ɛ'ʔr'p't'ɛ_nu || nu²'tɔv¹,ka'r(t) 't'ik²,ta: 'ma'f'ɛnã ɛ_v'bɔvɔ || 'kula²,mu: 'ma'f'inu ta_ 'bɔvɔ || t_ɛr¹'kl'ɛ'n'ɛ(s) su¹'da'm¹,p'ɛ:ʔs²⁹⁵ || 'yuo puo_ 'd'idʒ'uojɛ 'ka'ra | ta_pra¹'d'ieje' ras¹,t'ɛis 'mɔtɔ¹,ra:ʔ || a_l'ig_d'idʒ'uojɛ 'ka'ra t'ig_1'da'm¹,p'ɛ: 'rus'v'el¹,k'ɛ: 'bɔvɔ | 'k'its 2'n'ieks ||

2.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR003322070717123252

Moteris, g. 1987 m., įrašant gyveno Spurganuose, Mažeikių r.

2012 m. įrašė J. Pabrėža

Transkribavo R. Bakšienė

i_muo²'k'i:kla 'ɛ¹,juom p'ɛ'f'kɔm²⁹⁶ | 'r'ɛta 'ku,m'ɛt 2't'ɛ:t'ɛ 'mʊ,m'ɛs t'ɛnu'v'æ'z-davã i_muo²'k'i:kla || 'b'ɛ(t) 2'ta:s 'muom'ɛn¹,ta:s 1'ga:l 2'ka'r,tũs_ɽ ,panuo¹'r'ieda-1,vuom | ,pav'i¹'d'ieda¹,vuom | 2't'ɛ:n 'sa'vã t'im_b'ɛn²'drum'ɽ'ɽiem | 'b'ɛt ka_ pagã¹'yuojɽ²⁹⁷ | ont_ɽ_la,bã pruo¹'t'ɛj¹,ga: 'dar'ɛ || t'ɛ_ʔns 'mʊ,m'ɛs i_muo²'k'i:kla 'v'ɛ'ʒ'ɛ 't'ik | kad_ɽ²,bã 2'smar'k'ɛ: 1'l'i:dau 2'ja'v | t'ɛn_ga¹'l'ɛ:ɽom 1'k'la'ura_ɽ'la,p'ɽ 1'p'ɛ:r'ɛit || 'ar,bã kɛi_2'ja'v tɛn²⁹⁸_d'id'el'is 2'v'ieje'ɽ 'pu:ga 1'kuok'ɛ | 'ar,bã 'kadã n'ɛ¹'p'ɛ:r'ɛinamã par_ɽ'p'ɽ²⁹⁹ 1'bu:dau | 1't'ɛ'ik pa't'v'ɛ'nus'ɽ || tɛn_1'kuoks 1't'ɛ'ɽʒ 1'bu:dau 1'nu:n'ɛfts | 'nu | tɛ_v'ɛz mu'm'ɛs || ɽ_bɔvɔ ɛ'v'ɛ's i²'duo,m'ɛ: |

291 *Külē mašinomis, motorais.*

292 *Nudyla, nusidėvi.* Neaišku, kokio kamieno žodis vartojamas. Turėtų būti *nūdela*, bet galinis priebalsis tariamas minkštas, tai nurodytų *i* kamieną.

293 *Vėl.*

294 *Velenus.*

295 *Maniežais.*

296 *Pėsčiomis.*

297 *Pagalvojį.* Pateikėjos kalbėjimo tempas greitas, todėl pasitaiko praleistų garsų, sutrauktų žodžių.

298 Priebalsis *t* tariamas beveik kietai.

299 Vartojama *i* kamieno forma *upis*.

²ter 'm'æ:s 'etv,mau³⁰⁰ | 'nu ka'b_d'v'i:n'ē' 'e¹,sa'm | m'ēs_ējōm ²ka'r,tu i_muo-
²k'i:klā | 't'ik_ons i_²'tu: r'ē.'a'l'm'ī | 'kap_īr pas'īr'īj'k'īmā | a'f'ē¹'ja'u i_γu-
 man'ī'ta'r'm'ī || 'nu_ēr | 'm'æ:s tuos_v'ī'r'ēs'n'ies 'kla,s'ies i'f'v'is' 'b'u,γuom i'z'²'d'i:k'ē |
²ter | ²t'ē:t'ē' m'umz_¹'d'ou,dav | ¹'t'ē'is'is'u n'ēt'u¹'r'ie'jōm | ¹'d'ou,dav 'ma'f'īnā va-
¹'z'u:ū't i_muo²'k'i:klā || nu'γa¹'z'u:ū'da'γōm i_τ'ōn (juokiasi) || perva¹'z'ō'uda-
¹'uom || 'nu_ī || 'ar_ba | ²'j'er'γu n'ē'ga,l'ēm ¹'p'ē:r'ēt p'ēr_ō'p'ī | pa't'v'ēnus'ī ||
²t'ē:t'ē' 'sa'kā | va¹'z'ō'uk'ēt su_τ'raktō'r'ē,l'ū | ¹'t'ou t'ē'f'ē¹'f'uol'ik'm'ū³⁰¹ || 'sa'kā |
 u'zva¹'z'ō'us'it pa(s)_su¹'s'ī'edu³⁰² | pas'ī'l'ē'ks'ēt 'traktuō'r'ū | 'sa'kā | i_²'ner's'it³⁰³ i_
 muo²'k'i:klō || pa²'r'ēr'nont v'iel_sū's'ī'ta¹,ra'm su_ā'dō,mu ²'t'ē:p ka_²'ka'r,tu i'f_
 tuos_muō²'k'i:klās 'pamuokāš ²'ba'īk¹,tu'ns | 'a_t'ēn ²'b'ē'ŋ¹,ga:s | a_ŋe | b'ēt_
²'ernam v'ī¹'s't'ī'ī'k 'ka'r,tū || nu_ī perva¹'z'u:ū¹,na'm 'traktō'r'ē,l'ū 't'ē p'ēr_ō'p'ī
 'nu,m'ēi || tēi_m'ē(s) s'ēp't'ī¹'n'uol'ikās | 'a'ftun || 'm'æ:s ka_²'ba'ī'g'iem ¹'d'v'ī:l'ēkā |
 'nu mu'mum ²'ku:t'īk' 'b'ou'q su'ējē 'a'ftu¹'n'uol'ēkā || tēi_t'ō,k'ēi 'va | p'ēm'ē'n'ō,ka:
 i_ā'dav'ē¹,m'ies_ŋen || o_²'f'ē:p i_muō²'k'i:klā va¹'z'u:ū'da'γuom su_d'v'ēra¹,t'ē'z' ||
 'b'ē(t) 't'ō,k'ēi dūr'n'ō'ka 'bu¹,γuom | va¹'z'u:ū'da'γuom | ,soma¹'s't'ī:da'vuom
 i_²'z'ēimā su_t'ou_d'v'ēra | pa¹'s'l'i:zda'vuom | ¹'bu:da'γō k'ō'k'is 'p'l'ik'l'ēd'is (juo-
 kiasi) || da'ba ke_pagel¹'vuojī | tēi_²'s'ā'vbas | ku_m'ēs' t'īk n'ē'da,r'iem ||
 nu_tēi'va | m'ēs_v'is'ū,m'ēt su_ā'dō,mu ²'ka'r,tu 'ē,juom i_muō²'k'i:klō || ku(r)_
 r'ēi¹'k'ē'davā a'f_²'ku: | i_²'b'ē'n't'ī'au ¹'k'ē'ī'k | ²'ka:p 'sa'kā | ²'s't'ē'ŋgda¹,va'us
¹'muok'ī¹,t'ēis ²'ja'v | ²'a'ŋglu | pas'ī²'ruo'ft 'pasa,kuot ²'s't'ē'ŋgda¹,va'us || 'va |
 l'ī'ē'tv'ū ,pada¹'r'i:da¹,va'v || b'ī'ō'lo'g'ī'ē | i_τ'ō²,l'ā'u 'a'f ²'t'ē:p 'v'ēsku³⁰⁴ ²'p'ēr_
²'p'ēr'f'us ¹'l'ē'ī,dav || 'nu ¹'ga'l 'bl'ō²,ga: ,pada¹'r'ā'u a'z_b'ēt || t'ēn_²'t'ēi 'v'īsuok'j'ēs
 mat'ē'ma't'īkās | ¹'m'ō'n ē'f'v'ēš 'b'u'v || mat'ē'ma't'īkā ē'f'v'ēš m'ōn_b'ou'v n'ē.'i:
 du'ō,m'ī || ¹'da: 'f'īz'ī'ka 'x'ēm'ījē | ¹'da: ka¹'f'k'ē'ik || b'ēt_mat'ē'ma't'īkā ¹'m'ō'n
 'b'ou'q ē'f'v'ēš 'n'ē.'i:du'ō,m'ī || i_ā'f 'a²,nuos | ¹'ga'l kad_n'ēmuo¹'k'ī'ē'īau | n'ēs'ī-
²'s't'ē'ŋ¹,g'au su'pra'st | ¹'ga'l 'tu²,d'ē: i_b'u'v n'ē.'i:du'ō,m'ī ||

300 Dviskaitos forma. Sutraukta iš *eitumava*.

301 T-16, toks traktorius modelis.

302 *Pas kaimynus*. Vartojama žemaičiams būdinga konstrukcija *pas + dgs. kilmininkas*.

303 Sutraukta iš *nuaisit*.

304 Priebalsis *v* tariamas beveik kietai.

ŠIAURĖS ŽEMAIČIAI TELŠIŠKIAI: Telšiai (LKA 128)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR012823122119552233

Vyras, g. 1909 m., įrašant gyveno Judrėnuose, Telšių r.

1976 m. įrašė A. Girdenis

Transkribavo R. Bakšienė

nu²ræ:k³⁰⁵ 'pa²ḡim̃t̃ 'b'ij̃k'i | 'b'ij̃k'i 's'v'ėistā 'kuok'ī fəukj'ij̃'q̃kă | 'nu²ḡriet'īm̃š 'ræ:k tu¹r'iet pra'st'ė's'n'ėš || 'na 't̃q̃k'q̃s ,maj̃ma¹ḡuotās³⁰⁶ 'g'ė,r̃q̃s || ḡuot²je:gu 'tu,r'i 'tuok'č̃ ,maj̃ma¹ḡuotā | 'g'æ:ra 'ḡriet'īm̃č̃ 'ja²u | ta²pa²ḡim̃t'ė | 'v'ėi²na 'f'arukstā tuo²'s'v'ėista 'b'ij̃k'ī pra¹'d'ie²t'č̃ 's̃q̃kt'č̃ || i¹'d'iet 'v'ėi²na 'f'arukstā tuo²ḡriet'īm̃š | i²pra¹'d'ė:t 's̃q̃kt | 'f'ė:l¹d̃q̃²nt 'r'æ:k | un²'k̃q̃k-n'č̃(s)³⁰⁷ 'f'ij̃²l¹d'it || i²'f'ėl,tam 'sud'ī¹,n'ie² | 'ė²kad q̃ns¹'ta²u pra¹'d'ietū 'l'ėi¹,s't'ėi²s || ė²'s̃q̃kt 's̃q̃kt 's̃q̃kt || pra¹'d'ied 'l'ė²ī¹,s't'ėis | 'ja²u ij̃¹'k'æ²lk² la²uk 'a²ñq̃n | pa¹'d'ie²k 'fal²,t'au | i²'v'iel 'suk 'suk || pa²,sk̃q̃u 'ga,l'ij̃ i¹'d'iet'č̃ 'ja²u | 'k'ėtā 'f'arukstā s'm'ė²tuoñq̃³⁰⁸ | i²'v'iel 's̃q̃kt'č̃ | q̃ns¹'tuok̃s ba²pasu²,ku²n 'i:r || 'su²,k'imb | 'kas't'ī²,n'is 'ja²u ,pas'ī'dara || i²'v'is 'ræ:k 'f'ij̃²l¹d'it'č̃ 'a²ñq̃n | pa¹'f'ij̃²l¹d'it puo²'b'ij̃k'i || tik²na¹'par²ker¹,t'īn't'č̃ || j̃e²'par²ker¹,t'īn't'č̃ | 's'k'i:²st̃s ū¹'sa²ī 'ṽon²,d̃q̃u 'pa,l'iks | 'p'ėi²nts || 'nu²ī 's̃u²k'ī 's̃u²k'ī a²ñq̃n || pa²,sk̃q̃u i¹'d'ied'ī 'da²r | j̃egu²'k'ėi²s | ta²'ḡriet'īm̃č̃ 'k'ėi²,ta 'i:r | 'p'ėi²na 'ru:kjtā | puo²'f'arukstā 'ga,l'ij̃ 'd'iet'č̃ | i²'t̃q̃n || i²'v'iel | v'iel²'s̃q̃k || nu²nu²ma²,ta: 'bu:s 'la²,ba: 'r'ėi,bus³⁰⁹ 'j̃e,gu | j̃egu²'v'ėi²nā | 'tuok'č̃ 'g'æ:ra 'ḡriet'īm̃č̃ maj̃ma¹ḡuotā 'd'ies'ī || 'r'ėibūs | 'naska,nus 'i: | 'la²,ba: 'r'ėi²,b'ė: 'i:r || nu²ḡuot 'i: 'su:suk'ī | su²'k'imbā | pa²,sk̃q̃u 'i:d'ied'ī ts'ī'b̃q̃l'ėš³¹⁰ | p'ė²p'ė²rā 'ka²m²t'ī | 'ka²m | k'ī¹ta²m 'napa²,t'ī²ŋk ts'ė²b̃q̃l'ė || p'ė²p'ė²rū 'i:d'ied'ī ,k̃u'ėpun'ij̃'ū:ū || 'su:d'ied'ī i²sp̃q̃t'kukūs³¹¹ | 'ar² i²t̃q̃iel'k'ik'ėš³¹² || su²'bul¹,b'ie²m || 'b̃q̃²l'ėš 't̃q̃r 'bu:t'č̃ 's̃q̃l̃q̃p'ė²,nuoms ij̃¹'v'ė²rtās | i²'ua¹,ga: 'su²'bul¹,b'ie²m || nu²ḡuot²jt̃ ka²natu,r'i 'ja²u | tuo²'s'v'ėi²sta | i²'ḡriet'īm̃č̃ r²'p̃ėrk,tā³¹³ 'br̃q̃'ŋg'č̃ | ta²'ga,l'ij̃ pa²'j̃im̃t'č̃

305 Tariamasis kietasis priebalsis *r*.

306 *Separuotos*.

307 *Ant viryklės*.

308 *Grietinės*.

309 Garso įrašė ties žodžiu girdimas trukdis.

310 *Svogūno*.

311 *Dubenėlius*.

312 *Lėkštutes*.

313 Tariamasis kietasis priebalsis *p*.

,marga'rina³¹⁴ p'li't'ė'k'č̥ || ɪ_t'ɛ:pat i¹d'iɛ¹,jɛ: ,marga'rinã ɪ_2'tɔ'n | ɪ_pɔu'dɔ'kã | ar'ɪ_b'li'u'dɔ'kã³¹⁵ | 2'kɔ'r | ɪ_2'v'iel pa¹f'li'd'ɛ: || ɔns_pra'd'ɛd t'ɛf't'ɛ̃ || ɪ_1'd'iɛ'k tɔn_g'r'iɛt'm'č̥ | ɪ_2'v'iel 'sɔk || ɪ_2'v'iel tuɔ_marga'rinã i¹d'iɛk | ɪ_2'v'iel 'sɔk | ɪ_1'bu:s ta:pat 'kap_ɪr || nu_z'imuɔmã | 'kad ɪz_g'r'iɛt'm'č̥_s_tuɔs | ɪ_tuɔ_1'p'ɛr'nã ska'n'ɛ's'n'ɛ̃ ɪ_b'li'k'i 2'smuɔkã³¹⁶ || al'ɛ_bɛt 'ska_nus ɪ_ɪ_f_tuɔ_marga'rina || 'ga_l'ɪ 1'va'l'g'it ɪ_ɪ_f_marga'rinã ||

2.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR012822052301094070

Vyras, g. 1987 m., įrašant gyveno Telšiuose

2011 m. įrašė D. Pakalniškienė

Transkribavo R. Bakšienė

2'da'u(k) kun_da¹ra'u || vɛi²k'i:s't'iɛ 1'ska'uʂ bu¹va'u 2'sma'rkūs 'la²,ba: | 'nɔ || pɔ_s'tɔ'v'i:klaʂ da¹v'arus | pɔ_m'ɪ_jkūs || 'v'ɛ:sã vɛi²k'i:s't'iɛ | 'nɔ_kɔ²,k'u: s'ɛp¹-1't'i:n'u t'ɛp'jau 2'r'i'm¹,ta: | 'nu || ka(s)_z'ɛ'nã | kas_ɪr 1'ska'u,tã 2't'i:ɪ su²prɔ'nt || 'n'ɛ | ɪf_t'i²'kru:ɪu tɛ_ɪr 'g'ɛ,rã g'i'v'ɛ'n'imã mɔ'k'i:klã | b'ɛt_1'k'ɔ:k'u 'a't'v'ɛiũ || tɛ_ɪ_ɔ_k'i'ɪk v'ɪ²'skɔ'n da¹ra'u | su_d'v'ɛ_rãt'ɪ'v'ɛ vãz'ɪ¹'n'iɛ_ɪuɔs | su_mɔ'tuɔs'ɪklɪ vãz'ɪ¹'n'ɛ_ɪaus || dal'i¹'va'u_ɪ'v'ɛsɔk'uɔs | vadɔva¹va'u ma²'z'æ:ɪ,k'u:s | t'r'ɛ't'ɛ-d'i¹,n'ɛ 'bɔuɔ'duɔr'b'ɛʂ 2'mu:f'ɛ̃ pam'ɪ¹'n'ɛ_ɪims || nu_2'n'ɛka 1'r'i'mtã || gɛl¹'vuɔ-jɛm | ka_r'im²,t'ɪ'arɪ 1'bu:s || 1'p'æ:rna va'z'ɛ_ɪuɔm ɪ_1'duɔr'b'ɛ̃ 'part'ɛ̃ ɪ_la't'v'ɪ_ɪ_ɛ̃ || pav'ɛi¹'z'ɛt | 'kas_t'ɛn 'g'ɛ'ra || m'ɪ¹'n'ɛ_ɪɛ ɪ_lat'v'ɪ_ɛ_t'ɛn | 'kar_tũ su_z'ɛ²'ma'ɪt'ɪ'dra'u'g'ɪ_ɪ_ɛ̃ | 1'r'i'mts 'r'ɛ_ɪ_g'ɪ,n'ɪ:s 'bɔuɔ v'ɪ¹'saɪ || 'da_bã 2'r'r'g'ɪ 'bɔuɔ 1'dur'b'ɛ | 'b'ɪf'k'i ma'z'ɛ's'n'ɪ:s pam'ɪ¹'n'ɛ_ɪims | 'b'ɛt_jau_ɔf | 2'f'ɛ:s 'm'ɛ,tas ɪ_la't'v'ɪ_ɪ_ɛ̃ n'ɛvãz'ɛ²'ɪau | ɔ_ma²'z'æ:ɪ,k'u:s | sus¹'2'r'i_ɪjka 'v'ɪsɔ²,k'ɛi 2'v'ɛt'm'ɛ̃ 'r'ɛik²'f'm'ɛs 'fa'una | p'r'i²'ja'u't'ɛn't'ɪs | ɪ_bɛi'k'ɛ,r'ɛ 'v'ɪsɔ²,k'ɛi su_2'v'ɛl'ɛ_ɪuɔm | va'z'ɛ_ɪuɔm ap²'l'i_ɪjka 'maz'ɛi,k'ũs | puɔrã²,ka'rt 'v'ɪ,s'ɪ 2'v'ɛl'ɛvãs ɪf'k'ɪf'ɛn p'ɛr_1'lɔ'ɪgus || z'ɛmɛt'ɛ_ɪ_ɛ̃ || 'nu bɛ(t)_tas | 'n'ɛ_pã_ɪ_ɛ̃ t'ɪ¹'kras'ɛs | 2't'ɛn_tas | kur_d'ɛ¹'v'ɪn'd'ɛ_ɪf'm'p'ɪr²,ma:s z'ɛ²'bra'ʂkã³¹⁷ pa'dar'ɛ̃ || 'nɔ | tu_t'ɪ²'kru: n'ɛ'b'ɛiɛr | t'ɛ²'bu:tũ | tu¹'r'ɛiɛt,m'ɛm || nu_n'ɛ'b'ɛiɛr_t'ɪ_ɪ || b'ɛt_pra.ɛ²'tuɔs 'i: | tɛ_ɪ_ɔt su_tuɔm | apva'z'ɛ_ɪuɔm_ɪ || pa_s'k'au t'ɛn_2's'ɪl'ɛn'ɛ 'bɔuɔ 'tɔk'ɛ̃ 2'f'v'ɛn't'ɛ̃ | kɔn¹'t'ɛ'ɛr_t'ɛn || z'ɛ²'ma'ɪ'ɪ_jka dɛi'na_ɪ_ɔ 1'zmuɔn'ɪs || 'grɔ'p'ɛ̃s v'ɪ¹'suɔk'ɛs ɪf_1'plu_ɪ_ɪ_ɛ̃ | ɪf_ma²'z'æ:ɪk'ũ_t'ɪk | t'ɪk_2'v'ɛt'm'ɛ̃ 'r'ɛik²'f'm'ɛs || 1'tuɔk'ɛ̃ 'la²,b'arɪ pɔpul'ɛ¹'r'ɪuɔ-

314 Tariamais kietasis priebalsis *r* ir po jo stipriai suužpakalėjęs balsis *i*.

315 *Dubenėlį*.

316 *Skonio, gardumo*.

317 Turimas galvoje Algirdas Žebrauskas, žymus lietuvių architektas, kilęs iš Telšių, jo iniciatyva atkurtas istorinis Žemaitijos herbas bei vėliava (dailininkas Algis Kliševičius); plačiau žr. Mačiulis, Algimantas.

jɪ 'muzɪkã ¹'tuokl'ẽ ¹'gãl 'bɪj'k'i rɔ'k'uks | b'et_ʊ'ɪskãs ʒɛ²'mã'it'ɪjka' || 'nu | ʒɛ²'mã'it'ɪjka' dɛ'nã'ʊɔ ||

tɛɪ_ʊɔ | puɔ_¹'tuokl'ũʂ da'li:kũz_dar | trʊŋ²'ka'us 'pastuɔ²_ʊɛ: || 'm'ɛ:jko ¹'m'i:l-
lu ²'ba'ɪ¹,s'ɛ: || 'nu 'tur'ɛm 'kat'ɪ²_lu: 'ʊ'ɪsuɔ,k'ur | ²'t'ɛn_m'ɛs va¹'ʒ'ɪuɔjɛm pã²'stuɔv'ẽ
i_¹'m'ɛ:jkã || n'ɛ_i_¹'p'l'æ'ʒa | ɔ_i_¹'m'ɛ:jkã || su_¹'tɔk'ɔm pala'p'm'ɛms | ɪ_g'ɪ'ʊ'ɛna(m)
'm'ɪj'k'l'ɛ ¹'puɔra 'd'ɛ_nur || t'ɛn_tur'ɛm ¹'tuokl'ɪ 'sa'ʊa m'ɪj'k'ɛl'ɪ | tɛɪ_²'t'ɛ_n | nu-
va'ʒ'ɛ_ʊuɔm | 'l'ɪŋ'g'ɪ:n'ɛs³¹⁸ pa'da¹,r'ɪɛm || nu_¹'l'ɪŋ'g'ɪ:n'ɛs 'b'æ' 'b'æ' | b'ɛ_ʊɔk'ũ
b'ɛ_r'ɛ,m'ũ³¹⁹ | b'ɛ_²'n'ɛkã || ²'j'n'ũ:rs³²⁰ ɪ_m'ɛd'ɪs | 'ʊ'ɪskãs || 'drau_gur 'rats | t'j'ɛ_
p'r'ɪ²'kla'usã nu_¹'nu:tuo kɔ²'k'ɪ:ĩ | ²'ka:p_kas 'gãl'ɪ ²'ka:p | nu_¹'p'ɪɛŋ'k'ɪ pa-
²'stuɔv'ẽ ¹'bu:n || 'tɔ²'k'ɪ:ĩ p'r'ɪ²'ɪa'ʊt'j'ɛn't'ɪ tam_²'r'ɛ'ɪka¹,lɔʊ² || ku²'r'ɪ:ĩ ʒɛ²'mã'it'ɪjka'
'j'n'ɛ¹,ka:'s || rɔ¹'kɔʊj'ɛs | n'ɛ's'ɪ:j'n'ɛk | 'nɔ ||

ŠIAURĖS ŽEMAIČIAI KRETINGIŠKIAI: Darbėnai (LKA 091)

1.

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR009123122118274420

Moteris, g. 1900 m., įrašant gyveno Darbėnuose, Kretingos r.

1973 m. įrašė A. Girdenis

Transkribavo R. Bakšienė

'nʊ tad_¹'l'ʊ¹'ba'm ,sʊs'ɛ²'r'ɪ'ŋk¹,s'æ'm m'ɛs_ʊ'ɪ,s'ɪ | 'jɛ d'ɛl_pas'ɛ¹'juɔk'ɛmã | ɪr_
²'ɛɪ¹,s'æ'ʊm || 'nʊ_ɛr | ɛr_pas'ɛ¹'juɔk'tɛɪ ²'jɔʊ | 'ka_jɔʊ ¹'bu:¹,sæ'ʊm pa²'r'ɪɛt¹'kuɔ³²¹ |
ɪ_¹'juɔk¹,s'æ'ʊm || ʊuɔ_¹'ua'l'g'ɪt'ɛ³²² ²'ɛ:¹,sã'm nʊm'ɛ | ²'kuɔʒnɔ(s)³²³ ¹'sãʊ || 'nã
ka(s)_¹'sãʊ | ²'n'ɛks na¹'dɔʊ'tu | 'ka_¹,jɔʊ 'a²,n'ɛɪ ²'ua'l'g'ɪs ,pas'ɛ¹'d'ɛs ||
²'jɔʊ_m'ɛs 'ʊ'ɪ,s'ɪ ɪ²'j'æ:sã | ²'kuɔʒnɔs i_¹'sãʊã 'nʊ,mʊs || ɔ_pa²'s'k'ãʊ tad_²'ʊ'ɛl |
²'ʊ'ɛl ²'æ:¹,sã'ʊm ¹'juɔk't || tɛɪ_t'j'ɛ_¹'mu:s 'ka'm'ɪ,nã 'tuɔ²,k'ɛɪ ʒã'n'ɪjɛs³²⁴ ²'jãʊ
't'j'æ || 't'j'æ_mas ²'jãʊ 'bɔ_ʊɔm || ²'jãʊ 'dɛ'd'ɛ,l'ɪ 'bɔ_ʊɔm || ²'ɛ'r ta:_pat || 't'j'æ

318 *Sūpynes*.

319 *Be rėmų*. Vartojama moteriškosios giminės forma.

320 *Virvė*.

321 *Vakarėlyje, vestuvėse*.

322 Laužtinė priegaidė pateikėjos dažniau realizuojama ne tiek aiškiai girdimu balsio lūžimu skiemens centro vidurinėje dalyje, o antrosios skiemens dalies gergždimo (taip pat ir nukel-
tinio kirčio skiemenyse). Tačiau paprastumo dėlei laužtinė priegaidė vis tiek visur žymėta
glotalizacijos ženklų. Labai išsamiai transkribuojant tokiais atvejais būtų galima rašyti ir
gergždžiantį garsą žymintį diakritiką (plačiau žr. 3.2 poskyrį).

323 *Kiekvienas*.

324 *Tuokėsi*.

1'vɔ:l'gɪ³²⁵ 1'p'ri:α²nu: | 'nu,m'ɛi || a_ 'tʃiɛ | fteɪ_ɪ_ɔ_²ɔ:ntrem 1'ka'ɪm'i'n'ɛ | 1'mu:s
 2'juɔk'ɪs taz_ b'ɔvā 'dɛ'd'ɛl'ɪ 2'kɔ'mbar'ɪ tu¹r'ie'ɪ'ɛ̃ ä²nɛi || na_ta_²tɔu¹ka'rt 2't'ɛi
 'uɛ_s'ɛ pa²r'iet'k'ɪ¹n'ɪ²ɪ¹ka:³²⁶ 'ɪ¹ʃ'ɛ:'s || o_ɥ_ɔ_mɔzɛ²kɔ'n¹ta:² 'tʃiɛ tu¹r'ie'ɪɛ ɪ_
 'grai¹t³²⁷ 'uɛšā 2'lari¹kā | 'a²nu: 'navɛ¹d'ies 'nu²mɛi ten_1'vɔ:l'gɪt || kap_ɟɔ¹n'i'ms
 'atnɛɟ ɔnt_2'l'iek'ɪt'ɛ pa¹d'ie'jɛ_t'ɛn || 1'bɔ'rnɔ 1'kuɔk'ɛ ɪʒ¹g'æ'r't'ɛ | 'ɟkɔn,dās ||
 ɛr_l'ɔub_1'jɔk'ɪ,t'ɛis | ɔ_ɛɪ_uɛ_sɛ 2'bu'ŋ'k'ɛ¹l'ɛ:³²⁸ 1'ʃ'uɔk'ɛi 1'tuɔk'ɛi | a_tas |
 1'juɔkt'ɪ 1'nuɔr | muzɛ²kɔ'n¹ta: | ka_ɲɛs 1'nuɔ¹r'ɛ²m 1'va'l'g'it'ɛ | ka_2'n'ieka
 n'ɛiɛr || 'nu tas_1'uɛms ɛ_sarkā || a_1'nuɔ¹r'it 2'mɛ'ŋ'k'ɛs 'ɟna'psā³²⁹ ɛ_p'i'ra'gā ||
 1'nuɔ¹r'ɛ²m || 'nu tad_ɟra'i'k'ɪt || 'nu | ɛɪ_ɛ_ɟra'i_ɪ || tu²'ja'v 2'æ:s pasɛ²'vuɔk-
 t'ɛ 2'ja'v 1'ga'ut'ɛ || ɛr_nap'i'ɪ¹ɛ'ɪs | ɛr_na¹ga'v | 2'n'iekɛb ja'v_2'n'ieka na.'art-
 n'ɛj'ɛ || ɛɪ_2'v'iel 2'n'iekā nab'ɟra'i_ɪ || 'nu_ɪ tata_2'ta:p 'l'u¹ba'²m | ɛ_2'l'i'ŋ'ks-
 m'ɪn¹t'ɛ'ɪ's | tas_pa²r'ietkās tu_b'ie²dnɪ:ɪ³³⁰ || nu_ɥ_ɔ || ɔ_tu_ba¹gɔ:tu:ju³³¹
 tad_2'ja'v | 'bɔ'vɔ ja'v_k'ɪ¹t'ɛ:²p || a_ɟ_ɛ_sɔ 'ɛjus ɪr'ɪ_ba¹guɔtū | ka_tarna¹va'v
 2'ja'v 2'mɛ'rguɔ_s'ɛ || mɔn_2'v'iel ta_ɟpat 1'l'ɔubā 2'ja'v i'tɛ'kt'ɛ || ja'v_ɟ ɛ_dai-
 1'n'ɔut'ɛ 1'l'ɔubɔ muɔ¹k'iet'ɛ | ɪ_l'v̥bā 'uɛ'ɟt'ɛis ||

2.

Įrašo Nr. *Geolinguistikos portale*: FR009122071323522899

Moteris, g. 1988 m., įrašant gyveno Darbėnuose, Kretingos r.

2011 m. įrašė J. Lubienė

Transkribavo R. Bakšienė

'uɛsas³³² pa's'ɪpuɔ'ɟiɛm³³³ ɥava²'jiet'ɪ'ɟka | 1'tuɔk'ɛ 't'æ'ma³³⁴ pa's'ɪ.ɛm'ɛm g'ɛ¹'lie-
 tɔm su'kn'ɛ'l'ɛm | 'g'ɛ:l'u ka²ruɔ'l'ɛ: || 'nɔ_ɛr | 'uɛ_s'ɪ_nu'va'z'æ'vɔm i_2'ka'vna ||
 'a_nā 'sa'vā 'dar'ɟ'ɛ t'ɛn_kap'stuɔs | 2'ɛr | 2'i:l'ɛkam 'uɛsās | n'ɛt'ɪ¹k'ietā || 'a_nā
 1'stuɔɥ | n'ɛ'b'ɪ'z'ɛ'nā ku_b'ɛ_pasa¹k'ɪ:t || 'nɔ_ɪ | 2'ka:p 'uɛsks 'bɔ'vɔ || 2'i:v'ɛ'd'ɛm

325 Gana aiškiai girdima kretingiškių ypatybė – kirčiuotas *a* (šiuo atveju tvirtapradžio dvigarsio pirmasis dėmuo) tariamas su ryškiu *o* atspalviu.

326 *Vestuvių dalyviai*.

327 *Groti*.

328 *Būgneliai*.

329 *Degtinės*.

330 *Neturtingųjų, vargšų*.

331 *Turtingųjų*.

332 Priebalsis *v* tariamas apykietis.

333 Pokirtiniai skiemenys daug kur pabrėžiami šalutiniu kirčiu, bet aiškios priegaidės juose negirdėti.

334 Svetimos kilmės žodyje kirčiuotas balsis *æ* pailgintas taip pat, kaip ir lietuviškuose.

i²'kə'mbar'i a²'no: | 'sa,kuom kap_ʔʃe_ʔir || 'z'ɛn'i,jies³³⁵ | mums²'n'iēka n'ɛsa-
 1'ka: || 'za,d'i pa'l'ɛkt 1'mu:su tɔu²'bu:r'i || 'sa,kuom | 'u³z_b'ɛt 1'kuok'ɛ tɔu¹'v'i:-
 ra ja_u²'ta'v'ɛs n'ɛ'l'ɛ'ɛ's'em || ɛ_ʔ'bɔu_ɔm pa'da'r'ɛ 1'tuok'i 1'uabɔl'i || 'ɛ_ʔjav tas_
 ʔ:bua_ʔlis | p'ɛr_ʔpɔs'ɛ p'ɛr'ʔs'i,lauz³³⁶ || ɛ_ʔ'bɔu_ɔm i'da'v'ɛ 1'v'i:1,ra'ʔms³³⁷ 2'i'r'g'i |
 ɛ_tɔu_ʔpa't'i 'va'kara | ɛ_ʔ'ɛr 2'b'ɛrnuv'akar'is i²'v'i:ka || ɛ_ʔzuo,dʒ'v 2'ka:p | pa-
 'n'ɛ'l'ɛs | t'ɛ:p ɪ_1'v'i:ra | 'm'ɛ's 'pana²ʃ'ɛ: tɔu_s'ɛ'l'ɛ'na'r'i_u 'buu_ɔm sus'i'd'ɛr'im'ɛ ||
 ɪ_ʔzuo,dʒ'v u³'d'i'ɛjuom 1'ta: | bus'ɪ'1'ma:ɛ 1'ja'una:ɛ u³'d'ɛ:ɔm tu_ʔpɔs'ɛ | pu-
 's'ɛ'l'ɛ ʔuabɔl'ɛ | un_ka'kla || ka_1'v'i:ɪnu 'zuo,dʒ'v 'ʃ'ɛ_ʔir 'ta'va | 1'ɔ:bɔl'ɛ pu-
 's'ɛ'l'ɛ | ɪ_t'ava 1'v'i:rs bus'ɪ'ma's'is 'tur tu¹'r'iɛ(t) tɔu_ʔ'ɔntrɔj'ɛ ʔpɔs'ɛ || ɪ_da,ba
 1'g'aus'ɛm 2'ɛ:t ir'ɪ'ɪ'1'ʃkuot || i'1'dɛjɔm³³⁸ 1'tuok'i m'ɛj'ɛ'1'la:t'i | ka_2'r'i'ɲktu 'ku:-
 ʔ'us || ɔ_t'ɛr_ku:2'ʃ'ɛ: | 'i:r 'kap_ɪr 2's'i'mbuo_ʔlis 'bɔu_s'u 2'va'rk'u || 1'r'ɛ'ɲ'k'ɛ ka_
 a'ɪ'2'm'i'ntum || d'ɛr'z'ɛ'l'ɛ 1'm'ɛ'l'ɛ | mɔ'2'k'i:klas 1'm'ɛ'l'ɛ | 2'ja'v ɔ_ʔtɔu_s'tu-
 d'ɛn'ta'v'ima 1'm'ɛ'l'ɛ | 2'k'ɛ'ima 1'm'ɛ'l'ɛ | 2't'ɛ'n pas_mɔʔʃ'u't'ɛ 1'ka'm'ɛ | 1'kuok'ɛ
 1'm'ɛ'l'ɛ tu¹'r'ɛ:ɛ || ɛ_ʔ'v'ɛ_s'us | 2'ku'r' b'ɛ.'ɛjɔm | tus_akm'ɛ'n'ɛ'l'us 'an'ɔ tu¹'r'ɛ:ɛ
 i'1'kra'vut || 'nɔ | ɛ_ʔ'ta,da | 2'ja'v a²'nɔ: pa'straji_juom³³⁹ | u³'d'ɛ:1_jɔ'm 'v'ɛ'l'uma
 1'tuok'i 'gra'z'ɛ 1'ɪlga | ap'2'r'ɛ'ɲ'g'ɛm 1'ba'lta su'kn'ɛ'l'ɛ || 'nɔ_ɛr | ɪʃva'z'ɛ_uɔm |
 i²'karun'ɔ | i²'m'ɛ'st'ɔ || ɛr_da²'ber | 2'kuok'ɛs tas_ʔzduo't'is 'da,r'i'em | a³z_gel-
 1'buo_ɪ || nu'ɛ_jɔm | 2'i: p'r'ɛ'1'k'i:bas 2'ɛ'ɲtra³⁴⁰ | ɛ_ʔ'da'1'v'ɛ'm 'd'ɛ'ʃ'im 'l'i'tu a'na |
 ɪ_sa,kuom || 'da,ba 1'g'aus'ɪ i'1'ruo'd'it | 'ka:p_tu tɔu¹'v'i:ra m'i'1'l'ɛ's'ɪ || 'tu,r'i 'd'ɛ-
 ʃ'i(m) m'i'nu'ʃ'u | ɪ_d'ɛ'ʃ'im 'l'i'tu || ɪ_tu,r'i | p'ɛr_taz_d'ɛ'ʃ'i(m) m'i'nu'ʃ'u | ap'ɪ-
 2'p'ɛrkt³⁴¹ 'sa'va 2'v'i:rɔ | ʃ_tɔu_d'ɛ'ʃ'im 'l'i'tu || 'nu_ɪr | 1'v'ɛ:n'ɔ 'zuo,dʒ'v 'an'ɔ 'l'ɛk
 'su_tɔu 'v'ɛ'l'um'v ɔ_ʔ'v'ɛsa p'ɛrɔ'tɔv'ɛ | 1'ɛ'ɲka tu_ʔ'p'r'ɛ'k'u || 'nu_ɪ 2'pa'r'n'ɛ'ʃ'ɛ ||
 ɛ_ʔ'ɪmɔt | kun_2'pa'r'n'ɛ'ʃ'ɛ || nu²'p'ɛrka a²'la'us 1'v'i:rɔ | ɪ_1'kuo'ɲ'm'u || ɔ_pagr'in'-
 'd'in'i da²'l'i:ka || ɔ_tu_1'tarpu | t'ɛn_1'v'i:ru kum'pan'ɲ'ɔ | 1'l'i:g'ɛi ta_ʔpa't'i 1'ja'v-
 nas'is 'da'r'ɛ || 2'ɛ'r'g'i 'sa'va ta_1'zmuo'na | 1'r'ɛ'ɲ'k'ɛ_kɔn | r'ɛr'1'k'ɛ:ɛ tɔn_su²'p'ɛrkt
 'ʃ_tɔu 'd'ɛ'ʃ'im 'l'i'tu ||

335 *Išteki, tuokiesi.*

336 Retas atvejis, kai pateikėjos kalboje girdėti aiškesnė laužtinė priegaidė.

337 Gana aiški pokirtinio kirčio laužtinė priegaidė.

338 Priebalsis *d* tariamas beveik kietasis.

339 *Pastatėme.*

340 Afrikata *t* tariama beveik kietai.

341 Priebalsis *p* tariamas beveik kietai.

ŠIAURĖS ŽEMAIČIAI KRETINGIŠKIAI: Endriejovas (LKA 218)**1.**Jrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR021823122118320629

Moteris, g. 1903 m., įrašant gyveno Endriejave, Klaipėdos r.

1979 m. įrašė I. Adomavičiūtė, N. Balčikonytė

Transkribavo R. Bakšienė

ɛ_pa'sa:k'č̥ | 'sa:kā | pras'ɪ'1'd'iɛiɛ̃ | '2'ɛ:k'ɪ'1,ta'2'u³⁴² 'nu,m'ɛi || pa'r'ɛ'1,ja'2'u nu'2'm'ɛi |
 yūo_2'ɔ'nɕ 'bɔ'yō 2'j'au,l'u | 'bɔ'yō || ʒɪ'1'na:ʔ | 2'dra:ug'ɪ,ɪɛ 1'tuok'č̥ 2'j'au,l'u'm
 'bɔ'yā || 'bɔ'yā is'ɪ'ra:ʃ'č̥s' i_2'tɔ'n drau'g'ɛiɛ̃ || 'sa:kā ɔ_2'jæ:rgūta,l'a'2'u | 'bɔ'yō
 sus'ɪ'2'r'i'ŋ'1,k'ɛ'2'mɕ 'bɔyɛ's tɔn_2'd'ɛmā 'j'au'2,l'u'm | 2'n'ɛ:ɪ || jau_sakau | 'tʃ'ɛ 'b'ɛ-
 2,duɔɕ 1'bu:'s mu'1's'ɛ'2(t) da'ba || 2'ɔ'nɕ ɪʒ'1'b'ɛ'2'gā i_2'tɔ'n | 'ta_2ta v'ɛ:1'z'ɛ'2't'č̥_i
 i_2'm'ɛiɛstā | 'kaʃ'ɪ'tʃ'ɛ 'd'æ'das || yɔ_2'af su_2's'ɛ's'ɛr'č̥'ɪ'ɪt_nu,m'ɛi ,pas'ɪ'l'ɛ'1'ka'2'u ||
 'nu_ɛr | ɛ_p'asku jau_2'ɛ:nu ɛr_2'af 1'v'ɛ:ɪ,z'ɛt'č̥ || 'bɔ'yā a'1'nɔu ,para'1'j'i:ta | 1'j'ɛ:b
 1'ka'2'rs pras'ɪ'1'd'ɛiɛtū | t'ɛn_2'tɔ'n 2'tɔ'n pas'ɪ'2'ɪ'i'm't'č̥ | 'bɔ'yō 1'p'r'i:ig tuɔs_kn'ɪ'ŋ'-
 'g'æ'l'ɛs p'r'ɪ'ra'1'j'i:tā || ɛr_2'af_a'1'na'2'm su'1'd'ɛi'1,ja'2'ū 'v'ɛskɔn i_,ma'ɪ'ɛ'lɔkā | 'm'ɪs'-
 l'i,ɪɛ̃³⁴³ 2'ɔ'nɕ | 2'ja'u 2'r'ɛ:k'č̥s a'1'na'2'm 2'ɛ:t | pa'1'r'ɛ:s || ,pas'ɪ'2'ɪ'i'ms || ɛr'ɪ'ɪ'ɛ-
 1'ja'2'u || 2'ɛ:na'2'u 'j'ɪt su_2's'ɛ's'ɛr'č̥'ɪ' | i_2'm'ɛiɛstā | t'ɛn_1'tuɔks l'ɪ'1'n'a'2'us'k'ɪs |
 'sa:kā | 2'kūɔr³⁴⁴ 2'v'ɪ:ʔ'rs 'i: | 'mɔn'č̥s 1'kla'2'us || 2'ku'ɪ i_1'v'ɪ:ʔ'rs || sa'1'ka:ʔ | i_2'm'ɛiɛstā
 ɪ'2'j'ɛ:jɛ || nama'1'lɔuk | ,pasa'1'k'i:(k) 2'kɔ'r' 'i: || nu_2sa'1'ka'2'u | i'j'ɛ:jɛ i_2'm'ɛiɛstā |
 ʌʃ_1'ta'2'u sa'1'ka'2'u | ka_i_2'm'ɛiɛstā ɪ'2'j'ɛ:jɛn || ɛ_pa'1,ɪɛ'2'm || 'nu_ɪ'p'asku ʒ'ɪ'1'na:ʔ |
 jau_tur'ɪ i_2va'1'z'ɔ'2't 2'ɔ'nɕ i_tɔn_2'ka'ra || 'nu tʃ'ɛ_2'bɔyɔ ʒ'ɪ'1'na:ʔ | 2'da:ug 'a'ɟaru |
 2'da:uɕ tuɔ_su'1'b'ɛiɛk't'ɛi | nu_2tʃ'ɛ 'da,ba i_2'ka'ra 1'tɔ'ʔ'ɛ ɛʃva'1'z'ɔ'2't'ɛ || 1'da:uɕ
 tu_1'muɔ't'ɛʃku su'2's'ɛ:jɛm | iʃ_1'mu:'s 1'ka'2'imā t'ɪkta 2't'r'ɪ:s || ta'bɔ'yā || i.ʒ_1'mus
 ten_a'p'r'i'ɪ'ŋ'k'č̥ || a'2't'ɛ:jɛn ɤɛs'ʌʃ 'tʃ'ɛ i_muɔ'2'k'i:kla || aʃa'1'ruɔ'1,je'2'm tu_1'v'ɪ:ʔ'ru ||
 yɔ_1'tuɔkɕ 'bɔ'yō | 2'ja'u ɪʒ'd'ɛdu(s) 2'zmo:gūs | 2'ku'ndrɔs || 2'ɔ'nɕ ɛ_s'a:kā ||
 'nu i_s'a:ka | 2'ɔ'nɕ tu'1'r'ɛ'2'ɪɛ̃ 'd'ɛd'ɛl'ɪ' d'r'ɛ'2'gɔ'ntā || 'pa'ɪɛmɛ a'1'na'2'm tɔn_2
 d'r'ɛ'2'gɔ'ntā || ɔn(ɕ)_2'sa:kā | 'mɔnā 'zmuɔ,na 2'r'ɛiɛk | 2'jæ:r'1,ga'2'u | ka_tɔn_2
 d'r'ɛ'2'gɔ'ntā 'pa'ɪɛm'ɛ | 'sa:kā | yuɔ_2'af n'ɪ_2'b'ɛ'ɟ'k'i | 'sa:kā | n'ɛ_2'a'ɟarās ||
 'sa,kuɔm | a_tu 'tu,r'ɪ b'ɛn_2'b'ɛ'ɟ'k'i 'ra,zu'mā³⁴⁵ | tu_2pasa,k'ɪ:k | a_tu b'ɛn_2'b'ɛ'ɟ'k'i |
 ka_tu_2'ga,l'ɪ d'r'ɛ'2'gɔ'ntā p'r'ɪ,i_1'v'ɪ:ra 1'l'i:1,g'ɪ:2'n't'č̥ || ta'2'gul_mu's 'a'1,t'ɛ'2'm
 1'a'2'r'kl'us | b'i_t'ɪk_1'v'ɪ:rs pa'l'ɛk'1,tɔ'2'n || 'nu_ɛr | ɛr_2'ɛ'l'2,ga: na'bɔ'yō | 'mun_ruɔɔɕ |
 b'ɛn_2'd'v'ɪ sa'1'va'2't'ɪ'č̥s ɪʒ'bɔ'yō || nu_2'ja'u 1'b'ɛiɛks'ɪ 1'p'r'ɪ:2,tu'n | 'ra'd'ɛju ||
 p'r'ɪ'ra'd'ɪjū pa,ʃ'ɪk'la'u'1's'ɪ:t'č̥ | yɪs_2'ka:p tʃ'ɛ_1'bu:s || a_tʃ'ɛ tas_1'ka'2'rs i'1'v'ɪ:ks |

342 Dviskaitos forma *eikita* < *eikitava*.343 *Galvojo*.

344 Pirmasis dėmuo kiek sudvibalsintas, gal dėl ypač didelio pabrėžimo.

345 *Truputį proto*.

a_n.a.i¹v'i:ks || ¹'ti:ĩk tu_n_ 'a'j'eru 'bõ'võ 'v'isuok'u || pra¹'d'i'e'ĩ ¹'v'i:¹,ra:² ²'gr'i:j'f't'i'ẽ
²'ja'v 'k'ẽ,t'ẽ | ¹'da: 'mõnã ,napa²'r'ie:n | õnt_ 'bõ'võ tuo²'l'au 'i'j'v'ẽj's || 'pask
pa²'r'ie:je ẽ_ 'mõnã ||

2.

Jrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR021823122118352843

Vyras, g. 1993 m., įrašant gyveno Endriejave, Klaipėdos r.

2011 m. įrašė D. Pakalniškienė

Transkribavo R. Bakšienė

'g'era¹ ¹'muok'i'da¹,va'us³⁴⁶ || 'g'ere¹ ¹'ga'udau || pra'd'i'm'ies 'kla,s'ies tei_ka_¹'bu:-
dau | t'ẽ¹'na:s 'pagel ¹'muok'im'as'i | tei_²'õ'ntro's 'kla,s'ie bu¹'va'v ²'a'n,truo mõn_
a¹'truo'dã 'kla¹,s'ie | a_¹'p'ẽrmuo | ,n'ẽz'ĩ¹'na'v 'da,bã || 't'j'ẽ ¹'da: | ka_¹'bu'võ(m)
m'ie(s)_su_¹'tuok'v | tu¹'r'ie'ĩõm 'draugu | i'z_der'z'ẽ'l'ẽ | 't'j'ẽ_ka'p ²'ẽ:jõm i_der'z'ẽ'l'i
'dõ | ²'dõv(k)_kas ²'n'ẽ:je | tei_¹'t'j'ẽ || ju(g)_g'era¹ 's'iegda,vuo' muo²'k'i:kluo |
pra'd'i,n'ies 'kla¹,s'ies || iau_der'z'ẽ,l'ie pra¹'muok'ẽ ¹'bu:da,vuom || ²'da: 'pas'k'au |
i_²'p'ẽ'ŋkta 'klas'ẽ i(f)_za²'d'ie'ik'v ¹'k'ẽik a²'t'ẽ:ĩẽ | i'f_muo²'k'i:klas || t'ie²'na'is
¹'k'ẽik | 'k'ẽ:tu'r'ies 'kla's'ies t'ẽ'bõ'võ || tei_¹'v'ẽ,s'ĩ 't'j'ẽ ¹'p'ẽ:r'ẽie ||

,na'z'ĩ'nav | 'fi:z'ikã 'mõ,n'ẽi ²'t'i'ŋkã || 'nu 'ka'kap | ,ne'z'ĩ'nav | na²'su'ŋk'ẽ ||
'ik'i 'd'ẽ'f'im,tuo' 'kla's'ẽ 'bõ'võ ²'t'ẽ:p | ²'su'ŋ'k'ẽ | 'da,bã v'ẽ¹'nõul'ẽktã ¹'d'v'i:l'ẽk-
ta ²'l'ẽ'ŋ'g'u'ẽ 't'ie³⁴⁷ t'ẽ¹'na:s || i_¹'muok'itõ'ĩẽ pa's'i:k'ẽit'ẽ 'nõ_da || 'bõ'võ 't'j'ẽ_jau
¹'tuok'ẽ ²'p'ẽ'n'ĩs'ĩ,¹'n'i'ŋk'ẽ || s'ẽp¹'t'i'n'ĩ'm³⁴⁸ 'k'ẽ²,l'u: 'm'ãtũ jau_¹'nã 'bõ'võ ||
'nõ | jau_jõ_jõ | ¹'t'ẽik na,b'i'f'muo¹'k'i'nda'u || 'da,ba a²'t'ẽ:je ²'na'us³⁴⁹ ¹'muok'i-
tuõ'ĩẽ | tei_¹'g'era¹ 'i: v'ĩ¹'sa'ĩ || i'f¹'muoka || ²'t'i'ŋk ||

'vaker ¹'muok'ituo'jẽ 'd'ẽi,na ta_¹'bõ'võ || 'nu | 'm'ã:s kap_d'v'il'ẽk²'tuoka |
tei_¹'muok'itõ'ũ' pava'da,vuom | 'v'ẽ¹,d'iem 'pamuokã's || nu_¹'v'ĩ,sã's | 'gr'i:²,na:
'v'ĩ,sũs ¹'muok'itõ'ũ' 'pak'ẽi,t'iem || 'nõ | 'nu_¹'da i'f_õ'ĩenũ'õ'ik²'to:kũ pa's'ĩ,ẽ-
m'ẽm | n'ẽs_¹'mu:s na.uf't'ẽ:kã || 'a'f t'ẽxnõ'lg'ĩj'ẽs || nu_²'kõ'n_t'ien || ¹'muok'itõ-
ĩẽ pa's'a'k'ẽ 'ka'd³⁵⁰ | ¹'dõv(t) t'ien_¹'ĩiem | t'ien_¹'p'ã'r'skẽit'it ¹'tuok'ĩ 't'ã'kstã
r'ẽi¹'k'ẽ:j'ẽ | 'sa'kã | ¹'puorã 'sak'ĩ²,n'u: | 't'ẽgũ u'f's'ĩ'ra'fã | i_¹'b'r'ie'z'ĩ'm'ũs ¹'p'ã'r-
brerzã || 'sakã | 'pa'z'im'õ'u | r'ẽi¹'k'ies i¹'v'ẽ:r't'i'nt 'pas'k'au || n'ẽ_²'zuod'ẽ na-
'bõ'vũ | 'v'ẽ,s'ĩ ¹'d'ẽ'rb || ¹'ga'l v'ĩ¹'sa'ĩ 'g'era¹ || 'g'ẽ,r'au 'n'ẽgu ¹'muok'ĩ¹,t'ẽis ||

346 Pateikėjo kalboje pokirtiniai ilgieji skiemenys dažniausiai yra kiek pabrėžti, tačiau aiškesnė priegaidė girdėti retai. Todėl dažniausiai tik pažymimas šalutinis nukeltinis kirtis. Priegaidė žymima tik aiškesniais jos realizacijos atvejais.

347 Sutrumpinta iš *tėra*.

348 Sutraukta iš *septyniasdešimt*.

349 Sutraukta iš *naujas*.

350 Atsitiktinis baltio pailginimas dėl pabrėžimo.

tɔu¹v'ɛr'nã³⁵¹ da'l'i:kã | ɪ¹'muɔkɛi | ɪ¹'v'iskãs || ɪ¹'gãl'i¹ v'isã²'lɛrk³⁵² 'pasa¹'kuɔ-
t'ɛ || 'na²'r'ɛ:k v'iskuɔ 't'ɛnãs¹ 'muɔk'i¹'t'ɛis || na²'s'imɛi¹'f'is¹ 't'ɛik || 'nu | 'pas'k'au
'da: 'tuɔk'ɛ²'f'v'ɛ'n't'ɛ 'bɔuɔ | 'rɛŋ'g'ɪ²'n'i:s³⁵³ || ɪ¹'pas'k'au p'r'ɪ¹'ɛ'z'ɛrã | ɪ¹'vãr'iɛm ||
'k'ɛk'ɪ¹'ɛ | 'pus'ɛ¹ k'i¹'luɔm'ɛtra¹ 'gãl || 't'ɛik 't'ɛ¹'ɛ || 'kãpstatã 'ɛ'z'ɛrs || 'ãr |
t'ɛ¹'v'isuɔk'ũ 'i:r¹ɪ | ɪ¹'stuv'ɪjũ | 'kɛr¹'p'tas at's'ɪ'rãdã 'ɛ'z'ɛrs || 'kãskɛp 's'ɛ²'n'ɛr
'bɔuɔ 't'ɛn¹'tuɔk'ɛ² 'dãv'ba | 'ɛ'r²'f'iɛnã³⁵⁴ 't'ɛ¹'nãr'is at²'s'ɛrt kã¹'kruɔv'ɛ | 'ɛ'r¹'da:
'kãskã(s) 'sãkã | 'kã:p sta¹'tãr | 'i:r nus'ɪ¹'l'ɛrãdã at²'s'ɛrt 'd'ɛb'ɛ's'ɪs || 'nɔ | b'ɛt¹
'f'ɛrp | 't'ɛ¹ ɪ¹'t'ɪ²'kru:ju 'i:r nuɔ¹'l'ɛ¹'d'i:nu pa'l'ikus'ɪ ||

VAKARŲ ŽEMAIČIAI: Saugos (LKA 318), Priekulė (LKA 283)

1. Saugos (LKA 318)

Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR031825012000005290

Vyras, g. 1891 m., įrašant gyveno Saugose, Šilutės r.

1996 m. iš Klaipėdos universiteto fonotekos perrašė J. Bukantis³⁵⁵

Transkribavo R. Bakšienė

l'ɔ¹'rã:t'ɪs 'bɔuã 'tɛkãrs³⁵⁶ mɛ¹'dʒ'o²:tũɔis || 'ãns tu¹'r'ɛ:ʔjɛ ɛr¹'tɛkãr mɛ²'dʒ'o:kliɛs
'ʃun'ɪ | 'ãr'us'ɪs nu¹'l'ɛskusɛs³⁵⁷ | 'brũ:ʔnã³⁵⁸ 'ak'ɪs | 'f'v'ɛ:sɔs¹ 'kã²'ɪl'ɪs 'rɔ²'da: nu-
ta¹'f'k'ɪ:ɪs || bã²'no: 'ãns i¹'mɛ²'dʒ'o:kãlɛ² 'n'ɛ:ɪɛ || luv²'kã: 'bɔuã¹ 'pɛ²'l'ɪ'n'ɪ
'zɔ²'ɪk'ũ ɛr¹'ku'rãpkũ || 'k'ɛ:ʔk¹'kãrt vã²'kã: pãr'sɛnɛɛɛɛ¹ mã²'zu: 'zɔ²'ɪk'ũ || 'vɛ²'sɔr
dɔ'bɛ²'lã: | i¹'tus 'ã²'n'ɛ: 'gã'n'ɛs || ɛr¹'stɛr'nɔkã pɛr¹'s'm'ɛjɛ | t'ɪk¹'r'ɛr¹'k'ɛ²'jɛ pã-
sã¹'k'i:ʔtɛ¹ 'tã²'m | kã¹'m'ɛ²'dʒ'o:kãlɛ² 'bɔuã nusɛ²'sã'mdɛs || 'zɔ²'ɪk'ɔ¹'kus² 'v'ɛl

351 Akūtinė priegaidė realizuojama labai stipriai, staigiai. Lyginant su senosios kartos kalba, aiškaus balso „lūžio“ nėra, bet vis tiek žymėtina laužtinė priegaidė, atsižvelgiant į labai staugų balso toną kitimą.

352 Retas atvejis, kai pateikėjo kalboje tvirtagalė priegaidė tariama pabrėžiant ne pirmąjį, o ant-
rąjį dvibalsio dėmenį. Įprastai tekste realizuojamas žemaitiškasis cirkumflekso variantas, kon-
centruojant balso spūdį pirmajame dėmenyje.

353 Priebalsis *r* tariamas beveik kietai.

354 Kintamasis *ie* atliepiamas nežemaitiškai. Galbūt dėl to, kad perpasakojamas knyginis, išmok-
tas tekstas.

355 Tekstas iš LKTCh 2004: 279–281.

356 Vakarų žemaičių, kaip ir kretingiškių, šnektose priešakiniai balsiai, ypač vidutinis [ɛ], menkai
tesuminkština priebalsius, todėl tekste minkštumas žymimas ne visur, pagal konkretų tarimą.

357 *Nulėpusios*.

358 *Rudos*.

pa¹l'ie:²d | 'a,l'ļē stēr'nōkā vu¹g'i:²ndaūā | 2'ēr kad_ 'a¹ns sōsē'm'is¹l'i:jē³⁵⁹ 2'ē:tē
 i_ 'g'irē | 'a²nuo 2'n'ieks n'ē²l'a'ikē || 'k'ē,l'is 2'kar,tūs ēr_su²g'r'i:zdaūā | o_ 'pask
 pa'l'ēgdaūā 'gēr'o: || 2'a¹ns pasēda¹r'i:s v'ī¹'sa: 2'ja¹u,kōš | 2'ēs 'druv,gē vē²sōr
 vē²sōr || pasē.²i¹ms 1'va¹l'g'i:tē | 2'kōr,t'ik ska²n'ē: | 1'gru:²dūs | 1'mē¹ltūs |
 1'do:²nā | 2'jē:nā | g'ēr¹mo:²l'ē³⁶⁰ | 1's'ē:t'īn'ūs || p'ī_3mō²ga¹us 2'a¹ns 2'ja¹ut'ies
 ap¹sa²ugūōts || 2'e:jōm 2'kartā sō_1'ja¹u pa.¹a²ugusē 1'stē²rnā | ent_3a¹s'ijēs³⁶¹ |
 ēr_atva'z'āūā vutōmō¹b'i:²ls || 'a¹na 2'ba¹r¹s'ē: isē²ga¹ndā | ēr_2'l'i¹ndā
 i_1'u:kē¹,n'ijkā 'pa²zastē || ta²g'ā¹v v'ē²l'ā¹v 'a¹na 2'ēr i_ 'g'irē 2'g'r'i:zā || kad_
 a¹no²ms v²z'ēt 2's't'ī:k'is³⁶² | a²no:s pasē'da¹rā 'pēktās | ēr_tad 1'e:jkū²s
 dru²gu || ēr_kō²ra¹p¹kū 1'bu:²daūā 2'da¹ug bu²r'ū: || lē²zdu¹ a²nuo¹ kel²vūo |
 pūo_ 'pūjē 'su¹ēdē || nu_ 'lēzdā nu¹b'ē:²gus'ī 1'mo:²t'īnā | po_ 'na.¹ē²lgā 2'v'iel
 'pra²d'ēd va¹d'i:²ntē ēr_e¹jkū²tē || 2'z'ē:mā | a¹no²ms vēr¹g'i:²gga: | 2'l'ē²g¹v'ē:
 'ba²dēs v²n'ij¹k | gru²du: nab¹r²ra¹nd | 2'ēr ba¹ga¹l' 'sa¹da³⁶³ mēr¹t'i:²ntēs ||
 pa¹m'ēzdaūā va²'ka: a¹no²ms gru²du: || ka¹ra¹l'ēfās 'g'irēs 1'fē²r'fsters³⁶⁴ mēr'tēnā
 'vē,sōs | 'g'ī¹vō¹,kus || 'bō¹uā stūo¹g'ē,l'ē: | pater¹s'i:²t'ī | su_1'e: d'z'ūo²ms ēr_g'ēl'
 'd'ī,k'ē²ms || 'g'ī¹ē sō¹d'īē²daūā 1'i:²pat' 2'j'ē:nā || ba¹kazdamās 1'k'ē:²tā 2's'n'ē:gā |
 1'stē²rnās prasē¹pja²un 1'sta¹rb'ūs | o_2'kra¹vjē 'kva¹pu p'ī¹s'itēk³⁶⁵ 'lapēs | ēr_tā-
 da 2'ja¹v 1'stē²rnā: 1'ga²ls || 'lap'ū 2'ēr 2'da¹ug 1'bu:²daūā || 2'ku¹n¹,druo²ts
 1'v'ē:²nā 2'z'ē:mā a²nu: nu¹jo:²vē¹ 'd'ī¹v'īd'ēf'īmt 'dvē || 'al'ē ēr_2'va¹rgā | 2't'ē:k'ēs³⁶⁶
 2'a¹ns ēr_2'gr'o:v'ē¹m(s) sō_1'va²n'd'īm'ō | v'ī²sō¹r 1'la²uktē | 1't'i:²kūotē ēr_1'ja¹l-
 tē || ēr_2't'ē²p 2'a¹ns sō²sē²rgā 'rōimatē²zmō || lo¹'ra:²t'īs t'īk¹m'ē¹d'z'ūo²jē | 2'a¹ns
 1'u:²kē ,natu¹r'ē:jē | ēr_g'ē²ra: g'ī¹v'ēnā || l'ūo¹'ra:²t'ienē | muo¹'k'ē:jē jau_2'to:kert
 p'ī¹ter¹s'i:²tē ska²n'ē: 1'z'v'īē²r'ū 2'm'ē:sā || 1'pē²rm 2'zō¹ik'ū 'vēdō¹ūs j¹'tra²ukē |
 ēr_a²na¹n sō_1'ka²l'ō paka¹bē²n i_2'j'v'ē:zē 1'o:²rā || 2'a¹ns tu¹r'ē:²jē 1'k'ī:²bo²tē
 a²p'ē: d'ē¹v'ī:²n'ēz d'ē:¹nas || tad_a²na¹n nu¹lōpā ēr_j¹d'ē:²jē i_ 'etēkē³⁶⁷ || 'kētā
 2'd'ē:nā anuo_2'm'ē:sā | 1'pa²rverstā lafē¹nō¹,ka:²s || p'ī¹d'ē:²jus 'vēsuo²,k'ū:
 1'p'ī¹sko:nū 'ē¹m 'k'ēptē || 'tūo¹kē m'ē:¹sa la²ba¹ trum¹pa ēr_ska¹nē || 'a¹na 'pa¹tē
 'trōp | 2'n'ier¹ko 1'p'ja¹v¹,s't'i:²tē | 1'v'ē:²n(s) ska¹nō²ms ||

359 *Sugalvojo.*360 *Morkq.*361 *Plentu, keliu.*362 *Rujojimo metas.*363 *Želmenimis.*364 *Girininkas, valdytojas.*365 *Prisivilioja.*366 *Tiškėsi, t. y. tykojo, laukė.*367 *Actq.*

2. Priekulė (LKA 283)Įrašo Nr. *Geolingvistikos portale*: FR028325012000074795

Moteris, g. 1977 m., kilusi iš Svencelės, Klaipėdos r., gyvena Šilutėje

2012 m. įrašė J. Bukantis

Transkribavo R. Bakšienė

enš_g'i¹'v'æ'n gur_per'd'v'i stv'b'ik'ė's nu¹'mu:su | ɪ²'ka:p_ens v'is²'e'ɪdavā ɪʃ¹
 1'kra'utv'j'ė's | er_ɪʃ_k'ɔn't'ɔ'rās | ens¹'v'is u²'z'ɪ'ɪdavā | 2'e'ɪdav per¹'mu:s 2'k'le:-
 mā || ɪ²'a'ns 2't'ɛp_j'ɔv 'b'ɔv'ɔ 'd'ɪk'tʃ'ɔm³⁶⁸ su²'ku'm'p'j'ė's | nu¹'g'a'l' 'a'r'ɪ't'i 1'ko:k'j'ė
 d'ɛ¹'v'i:n'ɛz'd'ɛ'ʃ'ɪm't'ɪ'ɛ's 'm'æ'tū || o¹'a'z_gur 'ta,dā m'ɛr'g'ɛ'l'ɪk'j'ė bu¹'v'a'v || ɪ²'a'ns
 v'is²'u²'z'ɪ'ɪdav p'i¹'m'a'm'a's | i¹'k'ukn'j'ė³⁶⁹ at's'ɪ¹'s'j'ɛ:st pa¹'s'ɪ'l's'j'ɛ't'ɪ'ɛ's || 'na ɪ¹ tad_ʃ
 p'r'ɪ's'ɪk'ɔv¹'s'a'v v'ɪ¹'so:k'ɪ u²'no: 'pa'sako:jimū | ɪʃ_a²'no: g'i¹'v'ɛ'n'ɪmā || 'nɛɪ |
 2'a'ns 2't'ɛp 'sa:k'j'ė || 'man'i¹ | k'u'm'ɛt a'z_bu¹'v'a'v 1'ja'v'ns ka²'r'ɛ'v'ɪ's | ʃ'ɪ²'go:n'j'ė
 ɪ'z¹'bu:r'j'ė | kad_ʃ tu¹'r'ɛ:sū s'ɛp¹'t'ɪ:n'j'ė's m'ɛr'g'ɛ'l'ɪk'j'ė's || ta¹'tas_ɪ s'ɛp¹'t'ɪ:n'ɛ(s)
 zmo'nas || ɪ²'a'ns j'ɔv_ku'm'ɛt 'pa'sako:jɛ | 2'a'ns g'i¹'v'æ'n su¹'ʃ'ɛ¹'ʃ'ta:ɪj' || ɪ²'t'ɛp
 ɪ¹'sa:k'j'ė | da²'b'a'r 'ʃ'ɛ'ʃ'ta:ɪj' | 'ʃ'ɛ'ʃ'ta:ɪj' | i¹'k'el'n'j'ɛ'l'i | o¹'j'ɔv ku'm'ɛt p'i¹
 'ma'n'j'ɛ's a²'t'ɛr(s) s'ɛp't'ɪ'n¹'to:ɪ | tad_j'ɔv_z'ɪ¹'no:k'ɪ(t) ta_s'ɛp't'ɪ'n¹'to:ɪ 'man'j'ɛ'ʃ'ɪ¹-
 1'd'ɛ:s || 2't'ɛp ɪ¹'b'ɔv'ɔ || 2't'ɛp ɪ¹'b'ɔv'ɔ | ɪ¹'ku'm'ɛt pa¹'l'a'ɪd'ɔ:jɛ 2'a'ns_t'ɛn |
 1'ta'n't'j'ɛ³⁷⁰ 'ru:gull'j'ė | t'ɔk'j'ɛ'_d'ɪk'tʃ'ɔm 'f'ɛɪm³⁷¹ s'ɛ'n'ɪk'j'ė | 2'a'ns i¹'a²'no:(s) stv'b'ik'j'ė
 pa²'r'ɛ: | t'ɔk'j'ɛ'_ma²'z'ɪ:t'j'ɛ m'ɛ'd'ɪm'j'ɛ stv'b'ik'j'ė || 2'a'ns i²'ta'n stv'b'ik'j'ė pa²'r'ɛ: || ta¹
 p'ɔ¹'ta'm p'i¹'a²'no: pa²'r'ɛ: 2'a'ndul'j'ė 'ma'r'j'ė || ta¹'ta ɪ¹'b'ɔv'ɔ s'ɛp't'ɪ'n¹'to:ɪ m'ɛr'-
 g'ɛ'l'ɪk'j'ė || ɪ²'t'ɛp_ens 'b'ɔv'ɔ 'd'ɪk'tʃ'ɔm 'd'ɛk's³⁷² | ka²'a'n(s) su¹'gr'ɛ:z'dav t'ɔ²'k'ɛ:s
 ru²'das den¹'t'ɪ'm's | en(s)_sa¹'k'ɪ:daɪ | gur_ʃ_n'ɛ'z'ɪ¹'na'v den²'tu: 2'ska'vsmā
 n'j'ɛ¹'v'ɛ:nā | 'mɛn_t'ɪk | tu_pav'ɛ¹'z'ɛ:k | 1'ko:k'j'ė men²'da'n't'ɪ's | v'ɪrrt | 1'pa'r-
 brov'k j'ɔv_tuz'_den¹'t'ɪ's || 'b'ɛt | b'ɛt_ku'm'ɛt a²'t'ɛ: | e¹'paskut'ɪ¹'n'o: j'ɔv | 'ma'ma
 v'is_nu²'ɛ:dava apl'ɛj¹'k'ɪ:t'j'ɛ a²'no: | 'ta,dā 2'a'n(s) 'sa:k'j'ė | 1'jo: | e¹'ku:n'j'ɪk'ɪ
 dakta²'ra: ma'n'i j'ɔv_gur n'ɛ'bp'a¹'d'ɛ:s || da²'b'a(r) 2'r'ɛrk 'dva's'j'ɛ's 'da'ktarā ||
 tad²'a'ns 1'p'ɛ'rmā 2'ka'rtā mu'z_g'i¹'v'ɛ'n'ɪm'j'ɛ | pa'pra'ʃ'j'ɛ t'ɔ¹'sa'v'a ku'n'ɪg'ɪ | kad_
 at'v'ɛ'ʃ'tu'm || 'n'ɛ:n'ɛ: | fu¹'fuɪ 'fuɪ | ens_n'ɛ_p'r'ɪ'pa'z'ɪna | enz¹'b'ɔv'ɔ | 1'vo:k'ɪʃ |
 ka²'r'ɛ'v'ɪ s'ɛ'v'ɪ 2'l'a'ɪk'ɪ | ɪ¹'enz¹'da: tu_v'ɪ¹'so:k'ɪ 1'to:k'ɪ nu't'ɪ'k'ɛ'mū pa'pa'sa-
 ko'davā | ɪʃ_tu¹'vo:k'ɪʃkū ka'r'ɛ'v'æ'v'ɪmā l'ɛ²'ku: || 'naɪ | b'ɛt_ku'm'ɛt a²'t'ɛ:j'j'ė
 ta_s'ɛp't'ɪ'n¹'to:ɪ m'ɛr'g'ɛ'l'ɛk'j'ė | 'na_j'ɔv m'ɛr'g'ɛ'l'ɛk'j'ė 'ta_j'ɔv ɪ¹'gur'_b'ɔv'ɔ | 'g'a'l
 v'ɪʃ_s'ɛp¹'t'ɪ:n'ɛz'd'ɛ'ʃ'ɪm't 'm'æ'tū || e¹'ɪ¹'ku'm'ɛt a²'na'n j'ɔv_pa¹'l'a'ɪd'ɔ:j'j'ė |
 p'r'ɪ'j'ɛ²'m'ɪ'r't'i ens_kur_pa'pra'ʃ'j'ɛ | kat¹'l'a'ɪd'ɔ'tu'm a²'na'n | p'i¹'²'to:s p'ɪ²'mo:s'j'ɛ's
 m'ɛr'g'ɛ'l'ɛk'j'ė's || tat²'j'i: p'r'ɪ_p'ɪ²'mo:(s) zmo²'no:s | 2't'ɛp a²'na'n ɪ¹'pa²'l'a'ɪd'ɔ:j'j'ė ||

368 *Labai, stipriai.*369 *Virtuvė.*370 *Tetq.*371 *Gerq, šauniq.*372 *Stiprus, galingas.*

Rima Bakšienė, Agnė Čepaitienė

**TARPTAUTINĖS FONETINĖS ABĖCĖLĖS RAŠMENYS
LIETUVIŲ TARMĖTYROJE**

Mokslo studija

Maketuotojas *Saulius Juozapaitis*

Dailininkas *Rokas Gelažius*

Kalbos redaktorius *Žydrūnas Šidlauskas*

Vertėja *Audronė Kvietkutė*

Išleido Lietuvių kalbos institutas

Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius